

Raadsvoorstel 2012.0033712

Onderwerp Vaststelling Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Portefeuillehouder drs. M.J. Bezuijen
Steller Henk Keizer
Collegevergadering 10 juli 2012
Raadsvergadering

1. Samenvatting

Wat willen we bereiken?

Met het opstellen van de *Structuurvisie Haarlemmermeer 2030* geven wij aan wat we van belang achten voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente.

De Structuurvisie gaat over belangrijke structureerende zaken met ontwerpprincipes voor duurzaamheid, een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, energie, netwerk- en ketenmobiliteit, de synergie met Schiphol, ruimte voor attracties, en de cultuurhistorie en diversiteit als drager van de ontwikkelingen. Ook over de wijze waarop wordt ontwikkeld en het centraal stellen van de mens in dit ontwikkelproces worden belangrijke uitspraken gedaan. Het accent ligt hierbij op Sociale Duurzaamheid en Ruimtelijke Kwaliteit.

De Structuurvisie is een ruimtelijk instrument. Het is bijzonder te noemen dat de keuze is gemaakt om het denken in structuren veel meer dan tot nu toe te laten leiden door de behoeften van mensen. Voor de bewoners van nu maar ook voor de inwoners van de toekomst. Duurzaamheid is hierbij eerder een wijze van denken en een ontwerpprincipe voor ontwikkelingen dan een programmatisch thema.

Het doel van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is het bieden van een actueel juridisch en planologisch kader voor de gemeente Haarlemmermeer waarmee we:

1. de ruimtelijk bestaande situatie, de huidige ontwikkelingen en de gewenste toekomstige ontwikkelingen in hun onderlinge samenhang (voor de periode tot 2030) borgen;
2. het toetsingskader voor het ruimtelijk beleid voor de periode 2010-2020 geven;
3. de kaders voor het maken van financiële afspraken met overheden en marktpartijen voor bovenplanse verevening bieden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Door de vaststelling van deze Structuurvisie ontstaat het juridische en planologische kader voor het plangebied van de gemeente Haarlemmermeer.

Wat mag het kosten?

De kosten voor het opstellen van de structuurvisie Haarlemmermeer (waaronder dit raadsvoorstel *vaststelling structuurvisie Haarlemmermeer 2030*) worden gedekt uit het krediet nieuwe Wro (raadsvoorstel2008124811) en de programmabegroting, programma Ruimte

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

Op grond van de Wet ruimtelijke ordening stelt de gemeenteraad de Structuurvisie vast. De wethouder Ruimtelijke Ordening is verantwoordelijk voor het opstellen van de Structuurvisie.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Met de vaststelling van de Structuurvisie is het plan afgerond.

2. Voorstel

Op grond van het voorgaande besluit het college de raad voor te stellen om:

1. de ingediende zienswijzen ontvankelijk te verklaren;
2. de na de gestelde termijn ontvangen zienswijze van de Regionale Samenwerking Zuid-Kennemerland wel ontvankelijk te verklaren en in de beantwoording mee te nemen.
3. de ingediende zienswijzen te beantwoorden conform de in dit raadsvoorstel voorgestelde commentaren en conclusies;
4. naar aanleiding van de ingediende zienswijzen de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 op de volgende punten aan te passen:
 - 4.1. naar aanleiding van de zienswijze van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu:
 - 4.1.1. In de tekst van de Structuurvisie opnemen dat bij de locatie voor windenergie in het zuiden van Haarlemmermeer rekening wordt gehouden met de verschillende LIB contouren en dat bij de plassen in Park21 een toets is uitgevoerd naar vogelaantrekkende werking.
 - 4.1.2. De toetsingscriteria voor wonen aan te vullen met informatieplicht over de consequenties van een internationale luchthaven binnen de gemeentegrenzen.
 - 4.1.3. In de tekst van de Structuurvisie een paragraaf opnemen over de historie van de relatie tussen woningbouw Haarlemmermeer en luchtvaartontwikkeling.
 - 4.2. naar aanleiding van de zienswijze van Rijkswaterstaat Noord-Holland:
 - 4.2.1. De toevoeging : 'reserveringen' opnemen voor nationale wegen in de afbeeldingen .
 - 4.3. naar aanleiding van de zienswijze van de Gemeente Amsterdam:
 - 4.3.1. In de tekst over OV SAAL op te nemen dat er meerdere tracé's in onderzoek zijn.
 - 4.4. naar aanleiding van de zienswijze van S.A.D.C.:
 - 4.4.1. Het regionale economische beleid, waaronder de Ruimtelijk Economische Visie op de Schipholregio (REVS), specifiek te benoemen.
 - 4.4.2. De legenda bij de kaarten van de paragraaf over Economie en werken aan te passen.
 - 4.4.3. De verbinding van de OLV met de Greenport Aalsmeer toe te voegen.
 - 4.4.4. Bij 'OLV' de zin: 'Op het moment dat A4 Zone West klaar is...', wijzigen met '...zodat het knooppunt ter hoogte van A4 Zone West alleen gebruikt kan worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimAviera'.
 - 4.4.5. Bij 'Aansluiting Nieuwe Bennebroekerweg op A4' de zin 'Op het moment dat bedrijvenpark...' wijzigen met '...dit knooppunt alleen nog maar gebruikt zal worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimAviera'.

- 4.4.6. bij 'Parallelstructuur Rijnlanderweg' de zin 'Bij het ontwikkelen...' wijzigen met '...en ook als recreatieve verbinding dienst gaat doen'
- 4.4.7. De tekst over 'HOV Hoofddorp-Zuid' vervangen door de passage over 'HOV Amsterdam Connecting Trade (ACT)' in ons Deltaplan Bereikbaarheid.
- 4.4.8. In de tekst over 'verbreden Nieuwe Bennebroekerweg' aanvullend opnemen dat bij het ontwerp van de rekening wordt gehouden met het realiseren van een HOV-verbinding.
- 4.4.9. Onder samenwerking de rol van SADC specifiek benoemen.
- 4.5. naar aanleiding van de zienswijze van Overwater Rentmeesterskantoor namens SRLEV:
 - 4.5.1. Het karakter en de functie van de schetmatige weergave van de grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen duidelijk omschrijven.
- 4.6. naar aanleiding van de zienswijze van Gaastra advocaten namens Cementbouw en de zienswijze van de Advocaten van Van Riet namens Heembeton, Struyk Verwo Infra en CRH Nederland:
 - 4.6.1. Opnemen dat wij vooralsnog uitgaan van een bedrijfsbestemming maar dat wij op langere termijn voorstander zijn voor een omzetting van dit gebied naar een woonfunctie.
 - 4.6.2. Een passage over de binnenvaart opnemen.
- 4.7. naar aanleiding van de zienswijze van Hoogheemraadschap van Rijnland van de zienswijze van LTO Noord afdeling Haarlemmermeer:
 - 4.7.1. De tekst bij Opbarstingsgevaar conform het voorstel aan te passen.
 - 4.7.2. De tekst over het Kernpunt : Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem op een aantal punten conform het voorstel aan te passen.
 - 4.7.3. De tekst over Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) als volgt aan te passen met : 'De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) produceren een vrijwel constante stroom zoet water, die nu direct op de ringvaart wordt gespuid. Dit water kan beter eerst binnen de polder worden benut'.
 - 4.7.4. De tekst over Ruimtelijke inpassing van binnenstedelijke waterberging als volgt aan te passen: 'Ook in de bebouwde omgeving zal de wateropgave leiden tot ruimtelijke veranderingen. Schoon hemelwater mag straks steeds minder via het riool of via sloten en tochten worden afgevoerd. Het afkoppelen en vasthouden van hemelwater vraagt ruimte en inventiviteit om er een meerwaarde mee te creëren'.
- 4.8. naar aanleiding van de zienswijzen van LTO Noord afdeling Haarlemmermeer e.o. en van Flower Mainport Aalsmeer:
 - 4.8.1. De kaart over agrarische kerngebieden en transformatiegebieden in overeenstemming te brengen met de tekst en de plankaart.
- 5. ambtshalve de weergave van het plangebied van SEIN op de plankaart: "Visie Haarlemmermeer 2030" in overeenstemming te brengen met de beoogde ontwikkeling;
- 6. ambtshalve de weergave van verstedelijking in het noordelijk deel van Hoofddorp op de plankaart "Visie Haarlemmermeer 2030" in overeenstemming te brengen met de plankaart van de Voorontwerp Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030;

7. de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 met planidentificatie *NL.IMRO.0394.SVIHLMHimmermeer00-B001* bestaande uit een verbeelding en bijbehorende regels, conform de artikelen 1.2.1 tot en met 1.2.5 Bro in elektronische vorm vast te leggen en in die vorm vast te stellen, één en ander overeenkomstig de bij dit besluit gevoegde bescheiden en op grond van de overwegingen genoemd in het voorstel van Burgemeester en Wethouders;
8. de Plan-m.e.r. Structuurvisie Haarlemmermeer vast te stellen inclusief het toetsingsadvies van de Commissie m.e.r. en de in dit voorstel verwoorde reactie daarop;
9. het college van Burgemeester en Wethouders te machtigen het verder nodige te verrichten.

3. Uitwerking

Wat willen we bereiken?

Het doel van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is het bieden van een actueel juridisch en planologisch kader voor de ruimtelijk bestaande situatie, de huidige ontwikkelingen en de gewenste toekomstige ontwikkelingen in hun onderlinge samenhang (voor de periode tot 2030).

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1 Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 - nuttig, noodzakelijk en verplicht

Vooruit durven kijken, kansrijke koersen uitzetten en rekening houden met veranderingen dat is wat Haarlemmermeer wil doen in de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

Basis voor de inzet vormt de door de raad geformuleerde toekomstvisie Haarlemmermeer 2030 en de diverse beleidskaders op ruimtelijk, economisch en sociaal gebied.

Een Structuurvisie is een nuttig en noodzakelijk instrument. Nuttig omdat daarmee de lopende en nog toekomstige planontwikkelingen in Haarlemmermeer doelmatig kunnen worden gericht op de ambities voor 2030 - met oog voor het Haarlemmermeer van nu. En een langetermijnvisie is bovendien noodzakelijk omdat ruimtelijke ingrepen nu eenmaal een lange levensduur hebben. De Structuurvisie is een vergezicht, geeft richting aan ontwikkelingen en draagt bij aan samenhang in zowel bestaande als nieuwe initiatieven.

Daarom biedt de Structuurvisie een integrale visie op een duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van Haarlemmermeer, met 2030 als horizon. Het is een visie waarin de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen in onderlinge samenhang zijn vastgelegd, want de Structuurvisie gaat over de ruimte en de mensen. Ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid zijn de kernbegrippen van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. De Wro schrijft voor dat iedere gemeente in een of meer Structuurvisies haar ruimtelijk beleid vastlegt. Deze zijn de basis voor bestemmingsplannen. Met het opstellen van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 voldoet de gemeente Haarlemmermeer aan die wettelijke verplichting.

Contourennota

Het kader voor de Structuurvisie is de *Contouren Structuurvisie Haarlemmermeer 2030*, kortweg aangeduid als *Contourennota*. De *Contourennota* laat de omtrekken van de Structuurvisie Haarlemmermeer zien. Daarmee was het een deel van de eerste fase van het proces op weg naar een Structuurvisie. De *Contourennota* is op 29 oktober 2009 door de gemeenteraad vastgesteld.

De ambities: divers, duurzaam, verbonden en attractief

Wat wil Haarlemmermeer zijn, wat wil en kan de gemeente Haarlemmermeer bieden in de komende twintig jaar? De *Contourennota* schetste het al. In de toekomst wil Haarlemmermeer de bestaande diversiteit aan woon- en werkmilieus - haar zogeheten atypische stedelijkheid - versterken.

Haarlemmermeer wil een gemeente zijn die verbonden is en verbindt, een samenleving met samenhang. Dat betekent ook dat er samenhang moet zijn tussen alle ontwikkelingen die plaats vinden, zowel de ruimtelijke als de sociale ontwikkelingen. Haarlemmermeer positioneert zich ook in de toekomst als een attractieve ontmoetings- en vestigingsplaats. Duurzaamheid en oog voor bestaande structuren zijn leidend bij de toekomstige ruimtelijke, economische en sociale ontwikkelingen.

De ambities voor Haarlemmermeer in 2030 zijn daarmee:

- sterk gevarieerd en gebruikmakend van de atypische stedelijkheid;
- duurzaam en klimaatbestendig;
- fysiek en sociaal verbonden met elkaar en met de omgeving, en
- blijvend gepositioneerd als attractieve ontmoetingsplaats.

Hierbij zijn twee zaken nog van belang. Ten eerste ligt er al veel vast: de programmatische toekomst, tot 2020, is grotendeels al bepaald. En ten tweede: bij alle ontwikkelingen wordt steeds gestreefd naar hoge kwaliteit en grote ruimtelijke en sociale samenhang.

Contourennotitie geeft ook hoofdkoers

In de *Contourennota* is bovendien vastgelegd welke koers Haarlemmermeer volgt op weg naar het verwezenlijken van de ambities. Door strategische vraagstukken te benoemen en de richting voor beantwoording hiervan aan te geven. De strategische vraagstukken en de hoofdkoers zijn in de *Contourennota* geordend op de gebieden: sociale duurzaamheid, water, mobiliteit en ruimtelijke transformatie. De strategische vraagstukken blijken allemaal een nauwe relatie met de kwaliteit van de leefomgeving te hebben en daarmee raken ze direct het belang van bewoners en bedrijven.

Voorontwerp Structuurvisie

Op basis van de *Contourennota* maakten we vervolgens een Voorontwerp Structuurvisie, een document aan de hand waarvan we discussie konden voeren over de uitgangspunten, de ontwerpprincipes, de opgaven en de te maken keuzes. Het Voorontwerp geeft belangrijke structurerende zaken weer, zoals ontwerpprincipes voor duurzaamheid, een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, slimme energienetwerken, netwerk- en ketenmobiliteit, synergie met Schiphol, ruimte voor attracties en cultuurhistorie, en diversiteit als drager van ontwikkelingen. De Voorontwerp Structuurvisie behandelt de belangrijkste 'hardware' van structuur zoals water, infrastructuur, energie en groen. De mens staat centraal in dit proces. De voorgestelde structuur wordt dan ook steeds getoetst aan 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit'.

Een belangrijke notie uit het Voorontwerp is dat maatwerk een vereiste is voor het realiseren van 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit'.

Ontwerp Structuurvisie: overzicht wijzigingen ten opzichte van de Voorontwerp Structuurvisie

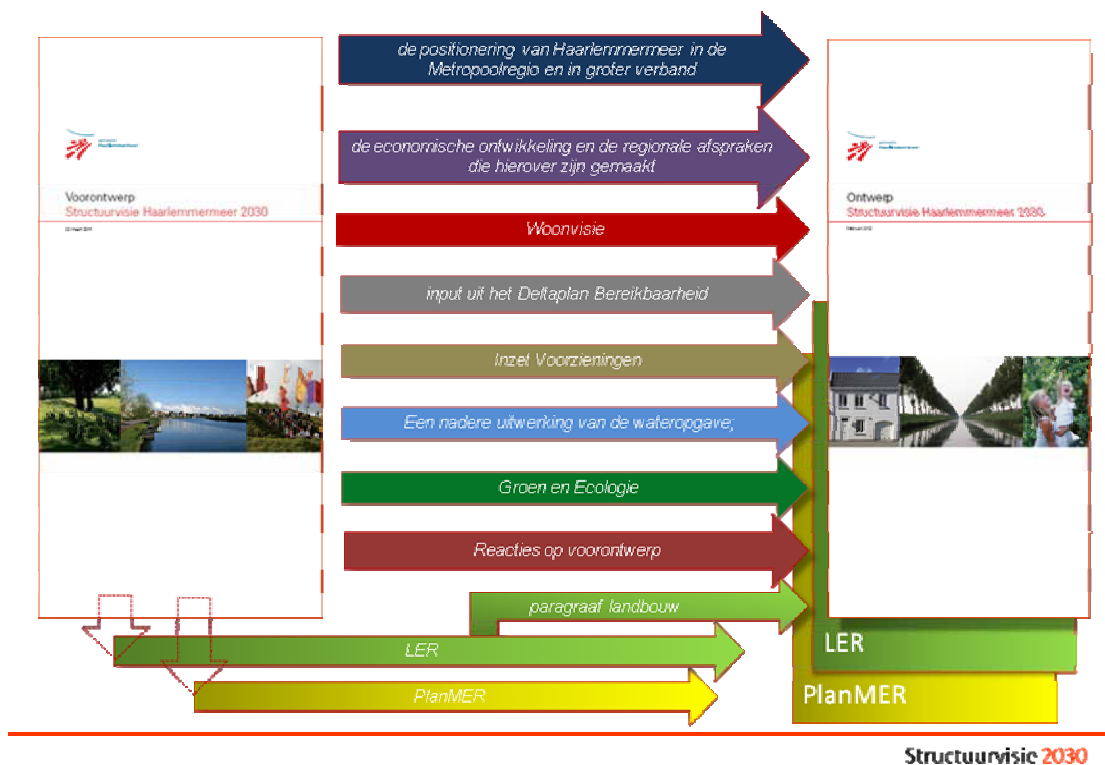
Het Voorontwerp hebben wij actief verspreid onder verschillende publieke en private partijen, met het verzoek hierop te reageren. Vervolgens is breed overleg gevoerd. Naast meer algemene informatieavonden hebben we ook themabijeenkomsten gehouden en gesprekken gevoerd met maatschappelijke groeperingen, ondernemersvertegenwoordigers, buurgemeenten en dorps- en wijkraden.

Tijdens de verschillende overlegmomenten bleek dat de ontwerpprincipes uit het Voorontwerp in hoofdlijnen worden onderschreven door alle betrokkenen.

Deze principes zijn in de Structuurvisie dan ook nader uitgewerkt.

Ook is er nieuwe input geleverd die in de Structuurvisie is verwerkt en zijn onderwerpen in deze visie opgenomen die in het Voorontwerp nog niet aan de orde waren. Deze komen voort uit het gevoerde overleg, de sterk veranderende economische ontwikkeling en door uitwerking van beleidsvisies. In onderstaande figuur zijn de aanpassing in de Ontwerp Structuurvisie ten opzichte van het Voorontwerp schematisch weergegeven.

Veranderingen t.o.v. het voorontwerp

In het nu volgende gaan wij per hoofdstuk op de belangrijkste wijzigingen in:

De **Inleiding** is gelijk gebleven met het Voorontwerp en aangevuld met het proces van Voorontwerp naar ontwerp en een korte uitleg van de resultaten van de PlanMER en de aanvullingen in het ontwerp ten opzichte van het Voorontwerp. De ambities van de Structuurvisie, zoals deze al in de Contourennota waren opgenomen, en die in het Voorontwerp in de inleiding waren weergegeven, zijn nu in een afzonderlijk hoofdstuk (hoofdstuk 3) opgenomen.

Hoofdstuk 1 geeft een kenschets van Haarlemmermeer, de uitgangspositie anno 2012 van deze Structuurvisie, en een korte typering van het rijksbeleid en de omgevingsfactoren die van invloed zijn op deze Structuurvisie. Naar aanleiding van reacties op het Voorontwerp is de regionale positionering van Haarlemmermeer wat verder uitgeschreven en is ten opzichte van het Voorontwerp dit hoofdstuk uitgebreid met een paragraaf over Wonen en woonmilieus in Haarlemmermeer, een paragraaf over de veranderende maatschappij en de sociaal maatschappelijke veranderingen, een paragraaf over de economische ontwikkelingen in Haarlemmermeer en een paragraaf over het veranderend rijksbeleid op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling.

Hoofdstuk 2 is ongewijzigd, afgezien van enkele dubbelingen die uit de tekst zijn gehaald. In dit hoofdstuk worden de begrippen sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit toegelicht. De keuze voor deze twee hoofdprincipes om ruimtelijke keuzen aan te toetsen is breed onderschreven in de reacties op het Voorontwerp.

In **Hoofdstuk 3** zijn de ambities van deze Structuurvisie, zoals deze in het Voorontwerp in de inleiding waren opgenomen, verder uitgewerkt.

In **Hoofdstuk 4** wordt de visie beschreven waarin opgenomen is hoe we de ambities uit Hoofdstuk 3 willen verwezenlijken. In het Voorontwerp was deze visie in Hoofdstuk 5: Visie en scenario's opgenomen. De scenario's uit het Voorontwerp waren opgesteld om in de PlanMER een nadere afweging van de milieueffecten te kunnen doen. In het vervolg van deze nota is aangegeven hoe we met de aanbevelingen uit de PlanMER in de Structuurvisie zijn omgegaan. De scenario's komen in de Structuurvisie niet meer terug.

Hoofdstuk 5 is de programmatische uitwerking. Hierin zijn de grondslagen en ontwerpprincipes, uitgewerkt in zes kernpunten uit hoofdstuk 3 van het Voorontwerp opgenomen.

1. Duurzaam en klimaatbestendig watersysteem.
2. Energie als speerpunt.
3. Netwerk (keten)mobiliteit: de knopen benut.
4. Synergie met Schiphol.
5. Ontmoeten en verbinden: ruimte voor attracties.
6. Cultuurhistorie en diversiteit als drager.

De paragraaf over het duurzaam en klimaatbestendig watersysteem: Water (5.2) is uitgebreid met de resultaten van het in mei 2011 gehouden Watercongres.

De opgaven voor Haarlemmermeer met de deelopgaven voor duurzaamheid, landschap, water, infrastructuur, een versterking van de stedelijke kwaliteit en in specifieke opgave voor de hoogdynamische oostflank en de laagdynamische westflank die in hoofdstuk 4 van het Voorontwerp waren opgenomen zijn geïntegreerd in dit hoofdstuk over de programmatische uitwerking.

Om de samenhang tussen de opgaven voor landschap, water en infrastructuur aan te geven is een paragraaf over de opbouw van het ruimtelijk raamwerk (5.7) toegevoegd.

Naar aanleiding van de resultaten uit het gevoerde overleg, de sterk veranderende economische ontwikkeling en door uitwerking van beleidsvisies zijn in dit hoofdstuk paragrafen toegevoegd over Landbouw (5.8), Economie en werken (5.9), de ontwikkeling van de Luchthaven Schiphol (5.10), Wonen (5.11) en Voorzieningen (5.12).

Bij iedere paragraaf is aangegeven welke toetsingscriteria op het gebied van sociale duurzaamheid en kwaliteit we willen ontwikkelen ten behoeve van de verdere uitwerking in toekomstige plannen. We willen deze criteria vastleggen in een licht instrument. Een mogelijkheid is de vorm van een checklist, waarin concrete aandachtspunten staan weergegeven op het gebied van sociale duurzaamheid en ruimtelijke.

De Ontwikkelstrategie waarvoor in het Voorontwerp een voorzet is aangegeven is in de Structuurvisie verder uitgewerkt:

Om de samenhang tussen ruimtelijke ontwikkelingen en ruimtelijke investeringen in beeld te brengen is in **Hoofdstuk 6** op gebiedsniveau het ruimtelijk raamwerk uitgewerkt. Dit hoofdstuk is nieuw ten opzichte van het Voorontwerp.

In **Hoofdstuk 7** wordt vervolgens de Ontwikkelingsstrategie en de relatie met ons strategisch grondbeleid aangegeven. Hierbij wordt ook stilgestaan bij de stagnerende economische ontwikkeling, de veranderende rol van de gemeente en de bestaande en nieuwe financieringsmogelijkheden.

Hoofdstuk 8 is nieuw ten opzichte van het Voorontwerp. Hierin wordt het wettelijk kader met de juridische betekenis van deze Structuurvisie toegelicht, wordt aangegeven hoe nieuwe ontwikkelingen aan de visie getoetst worden en hoe bestemmings- en deelplannen in relatie met de visie worden ontwikkeld. Naar aanleiding van reacties van de andere overheden op het Voorontwerp zijn in dit hoofdstuk ook de Ruimtelijke Randvoorwaarden waaronder de ontwikkelingen in Haarlemmermeer kunnen plaatsvinden toegevoegd.

3.2 Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit

De voorgestelde structuur en ontwerpprincipes in het Voorontwerp is steeds getoetst aan 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit', dé kernbegrippen van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

Proces op maat

Belangrijke notie bij de begrippen 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit' is dat het om maatwerk gaat. Het gaat daarbij niet over het resultaat van de ontwikkelingen die Haarlemmermeer gaat inzetten, maar vooral over de aanpak. Want die zal doelbewust niet overal in Haarlemmermeer gelijk moeten zijn.

Haarlemmermeer streeft naar sociale en fysieke verbondenheid, onderling en met de omgeving. In principe zijn fysieke en sociale verbondenheid belangrijker dan snelheid en volume. Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit zijn twee doelstellingen die nauw met elkaar samenhangen. Er is expliciet gekozen om beide aspecten in een onderlinge relatie en afhankelijkheid in beeld te brengen. Het heeft ertoe bijgedragen dat op een andere manier naar de ontwikkeling van de polder gekeken wordt.

Sociale duurzaamheid

Bij sociale duurzaamheid gaat het om een vorm van duurzame ontwikkeling die enerzijds aansluit op de maatschappelijke vraagstukken van vandaag, anderzijds maakt deze het ook voor toekomstige generaties mogelijk om in hun behoeften te voorzien en een sociaal prettige leefomgeving te creëren.

In Haarlemmermeer onderscheiden we vier – vrij algemeen gehanteerde – randvoorwaarden die bepalend zijn voor het creëren en versterken van de sociale duurzaamheid:

eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en ontmoeting. Deze vier randvoorwaarden bieden praktische handvatten om de sociale duurzaamheid van huidige en toekomstige plannen te toetsen. Als een plan voldoet aan de randvoorwaarden, kan het niet alleen bijdragen aan het oplossen van ongewenste situaties in onze samenleving, maar zelfs maatschappelijke problemen voorkómen.

- *Eigenaarschap*

Bij eigenaarschap gaat het erom dat mensen zich actief verantwoordelijk voelen voor, en betrokken voelen bij, het vormgeven van de directe of minder directe leefomgeving, al is het op heel bescheiden wijze.

- *Geborgenheid*

Met geborgenheid bedoelen we dat mensen zich thuis voelen en veilig voelen. Uiteraard thuis, maar ook in de woon- en leefomgeving, inclusief de weg naar school, werk, vrijetijdsbesteding etc. Sociale veiligheid kan worden vergroot door de inrichting van de openbare ruimte, gebouwen en de infrastructuur.

- *Ondernemerschap*

Ondernemerschap gaat over de mogelijkheid om te ondernemen en initiatieven te nemen. De polder is in het verleden gemaakt en ingericht door pioniers. Die ondernemersgeest hoort nog steeds bij Haarlemmermeer.

- *Ontmoeting*

Ontmoeting is een ruim, maar zeker geen vaag begrip. Bij ontmoeting in deze context gaat het over de voorwaarden om dingen met elkaar te delen en elkaar te kunnen vinden in Haarlemmermeer en omgeving.

Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit is een begrip waarvoor geen scherpe definitie bestaat. De meest compacte omschrijving van ruimtelijke kwaliteit is:

Ruimtelijke Kwaliteit = Gebruikswaarde + Belevingswaarde + Toekomstwaarde

Hierbij is belevingswaarde meer dan schoonheid en toekomstwaarde meer dan duurzaamheid. De drie waarden zijn verder uitsplitst in kwaliteitsaspecten.

In de Structuurvisie wordt ruimtelijke kwaliteit opgevat als waardering van al de ruimtelijke aspecten samen.

In deze Structuurvisie geven we op onderdelen aan welke toetsingscriteria we willen ontwikkelen ten behoeve van de verdere uitwerking in toekomstige plannen. We willen deze criteria vastleggen in een checklist, waarmee plannen getoetst kunnen worden op sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit aan de hand van concrete aandachtspunten. Na vaststelling van deze Structuurvisie zijn wij voornemens een dergelijk instrument te ontwikkelen.

3.3 Rijksbeleid en omgevingsfactoren

Haarlemmermeer ligt in een gebied dat wordt gezien als de economische motor van Nederland met de mainport Schiphol en de greenports. Bij het rijksbeleid staat voorop dat nu investeringen worden gedaan die de economische structuur van Nederland versterken. Een van de speerpunten hierbij is het versterken van het vestigingsklimaat in Nederland door het versterken en transformeren van steden, nodig om in te spelen op een gedifferentieerde ontwikkeling van bevolking, huishoudens, beroepsbevolking. Een goede balans tussen steden, landelijk gebied, voorzieningen en natuur en landschap moet zorgen voor aantrekkelijke woon- en leefomgevingen. Hierbij geldt wel dat Rijksinvesteringen in o.a. groen maar ook in herstructurering en stedelijke vernieuwing de komende jaren drastisch zullen afnemen.

De Nederlandse economie staat onder druk. De effecten van de economische crisis op de nationale en internationale economie zijn duidelijk zichtbaar.

In de Metropoolregio Amsterdam is, net als in andere delen van Nederland, sprake van een hoge structurele leegstand van kantoorruimte, in zowel absolute als relatieve zin.

De uitgifte van bedrijventerreinen stagneert, er is de afgelopen jaren sprake van een onverwacht lage vraag naar bedrijventerreinen. Daarnaast verloopt de herstructurering van bedrijventerreinen niet volgens planning. In het kader van Plabeka zijn afspraken gemaakt over een regionale uitvoeringsstrategie

Economische groei en groei van de woningmarkt zijn twee kanten van dezelfde regionale medaille: beide kunnen niet zonder elkaar tot optimaal resultaat komen.

Stagnerende woningverkoop en afnemende investeringsruimte dwingen tot herbeoordeling van bestaande plannen en een lager bouwtempo. Ook in Haarlemmermeer moet het woningbouwprogramma worden herijkt. Hierbij is meer inzicht nodig in de vraagkant van de woningmarkt. Op de middellange termijn wordt er in dit deel van de Randstad echter weer een toenemende vraag verwacht.

De consequenties van deze ontwikkelingen voor Haarlemmermeer zijn in de Structuurvisie, in paragraaf 5.11: Wonen, meegenomen.

SMASH

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) wordt de noordelijke Randstad als geheel, en in het bijzonder de Metropoolregio Amsterdam (MRA), aangemerkt als prioritaire regio. Redenen hiervoor zijn de grote ruimtelijke opgaven in dit gebied, zoals de woningbouwopgave, en de rijksbrede belangen die dit gebied behartigt, met Schiphol, de Zuidas, verschillende greenports en een belangrijk energie- en vervoersnetwerk binnen de grenzen.

In het verlengde van de SVIR is voor het zuidwesten van deze regio het programma Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH) gestart. SMASH is erop gericht mainport Schiphol en de MRA te versterken, en daarmee de concurrentiepositie van Nederland. Deze Structuurvisie moet helderheid bieden over de mogelijkheden voor de verdere ruimtelijke en infrastructurele ontwikkeling. De begrenzing van SMASH moet nog worden vastgesteld, maar overlapt in ieder geval het gebied van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

Ook vanuit SMASH wordt benadrukt dat Schiphol veel meer is dan alleen de luchthaven en het bijbehorende netwerk van luchtverbindingen. Om een (internationaal) aantrekkelijke regio te realiseren voor bewoners, bezoekers en ondernemers gaat de aandacht nadrukkelijk ook uit naar de wonen, werken, mobiliteit en de kwaliteit van het leven rond Schiphol.

Veranderende maatschappij

In de afgelopen decennia is een aantal sociale en maatschappelijke veranderingen ingezet die in ons ruimtelijk beleid om een reactie vragen.

De traditionele verzuiling is uit de samenleving gesleten, en er is sprake van een toenemende mate van mondialisering en individualisering. Daar staat tegenover dat mensen nog steeds deel willen uitmaken van een gemeenschap en op zoek gaan naar nieuwe, vaak digitale, verbanden.

Werken is voor steeds meer mensen niet meer plaatsgebonden. Dat geldt overigens niet alleen voor werken; steeds meer activiteiten krijgen een virtuele dimensie.

Deze veranderingen hebben invloed op de manier waarop we ons dagelijks leven organiseren. In sociaal opzicht, maar ook in het gebruik van de ruimte.

Netwerken en de knooppunten in die netwerken zijn belangrijker dan samenhang tussen gebieden en tijdsafstand is belangrijker dan fysieke afstand.

Daarnaast is er een grotere behoefte aan lokale identiteit en verblijfskwaliteit, en ook het belang van eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en lokale ontmoeting neemt toe.

De overgang van industriële samenleving naar kennissamenleving maakt dat functiescheiding geen meerwaarde meer heeft.

Specifiek op één functie ingerichte gebieden en gebouwen zijn inefficiënt, duur en kwetsbaar. Gemengde stedelijke gebieden en dorpen kennen meer veerkracht en kunnen functieveranderingen beter opvangen.

De arbeidsparticipatie van vrouwen is aanzienlijk toegenomen. Steeds meer vaders en moeders combineren werk met zorgtaken. Ook buiten het gezin wordt een groter beroep op mensen gedaan om zelf, of in hun eigen netwerk, de zorg voor hun naasten te organiseren. Omdat tegelijkertijd grote tekorten op de arbeidsmarkt voorzien zijn, kunnen we ervan uitgaan dat de combinatie van werk en zorg gemeengoed wordt.

Duurzaamheid en milieubewustzijn staan in heel Nederland hoog op de agenda.

Verschillende recente crises hebben zichtbaar gemaakt dat speculatie op eindeloze groei grenzen kent. Expansieve groei zal moeten worden omgebogen naar groei in kringlopen, want onze kinderen erven een wereld waarin steeds meer grondstoffen schaars worden. We zullen ze dus moeten voorbereiden op het terugwinnen van grondstoffen uit afval, op een technologisch hoogwaardige manier.

Er ontstaan steeds vaker kleinschalige, lokale, initiatieven om aan het oplossen van het mondiale milieuprobleem bij te dragen. Voorbeelden hiervan zijn de meest duurzame buurt, Hoofddorp Oost en de Duurzame School.

Steeds meer mensen willen ook weer weten waar hun voedsel vandaan komt en of het verantwoord geproduceerd is. Het 'platteland' krijgt daardoor een nieuwe betekenis voor de stedeling en stadslandbouw is een groeiende trend.

Het profiel van Haarlemmermeer sluit mooi aan bij al deze ontwikkelingen. Enerzijds liggen we midden in de Deltametropool, met het belangrijkste knooppunt, de nationale luchthaven binnen onze grenzen. Anderzijds heeft onze gemeente een diep gewortelde agrarische cultuur. De kansen die dit biedt benutten we onder andere door te zorgen voor een breed spectrum aan woon- en werkmilieus in onze gemeente.

3.4 Ontwikkelingsstrategie

Een Structuurvisie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling van het grondgebied van het overheidslichaam of van een gedeelte daarvan, de hoofdzaken van het te voeren ruimtelijk beleid en gaat tevens in op de wijze waarop de raad zich voorstelt die voorgenomen ontwikkeling te doen verwezenlijken.

Om onze ambities mogelijk te maken, zijn naast aanmerkelijke publieke ook aanmerkelijke private investeringen noodzakelijk. Grootschalige publieke opgaven zijn namelijk in toenemende mate moeilijker te financieren vanuit de klassieke bronnen. Gemeentelijke grondopbrengsten worden met de stagnerende economische ontwikkeling aanzienlijk minder en op rijkssubsidies wordt steeds meer gekort. Vooral subsidies voor groenopgaven staan onder druk en ook voor de andere opgaven zijn de publieke financieringsmogelijkheden steeds beperkter. Terwijl de kosten van beheer en onderhoud juist toenemen en ook de autonome groei van de mobiliteit door de jaren heen periodieke publieke investeringen vergt. Het niveau van de ambities die we nastreven, bepaalt sterk de financiële consequenties. Uitvoering geven aan deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is dus niet alleen een zaak van de gemeente Haarlemmermeer, maar evenzeer van de regionale en (inter)nationale publieke partijen, zoals aangrenzende gemeenten, provincie, Rijk, EU en hoogheemraadschap, en van private partners, zoals Schiphol, woningcorporaties en ondernemers in Metropoolregio Amsterdam. Dit verlangt dan ook vruchtbare publiek-publieke of publiek-private samenwerking.

Het bewaken van de in deze Structuurvisie gehanteerde uitgangspunten met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid is hierbij een blijvend aandachtspunt voor de gemeente.

Ook is het van belang om belanghebbenden en marktpartijen in een vroeg stadium bij ontwikkelingen te betrekken; dit versterkt het mentaal eigenaarschap en korte en lange termijn kunnen met elkaar worden verbonden.

Om het voor andere partijen mogelijk te maken om, samen met ons, ontwikkelingen financieel rendabel te realiseren, zijn andere financieringsconstructies nodig. De nadruk moet daarbij liggen op de gebiedsexploitatie. Veel vertrouwde instrumenten zijn daarvoor nog steeds goed toepasbaar. De crux is om ze anders toe te passen. Daarbij hanteren we twee belangrijke uitgangspunten:

1. Stel waarden en waardecreatie centraal (denk niet in kosten, maar in opbrengsten).
2. Regel financiering integraal en voor de lange termijn.

In de ontwikkelingsstrategie is aangegeven op welke wijze de raad het samenhangend pakket van bestuurlijke, juridische, financiële en technische maatregelen zal gaan gebruiken om de geschetste ruimtelijke ontwikkeling te realiseren.

In het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zal inzicht worden gegeven in de inkomsten en uitgaven van de reserve Ruimtelijke Investerings Haarlemmermeer (RIH). Het eerste uitvoeringsprogramma zal na vaststelling van deze Structuurvisie binnen één jaar worden opgesteld.

Het Uitvoeringsprogramma wordt gekoppeld aan het (tussentijds) Meerjarenperspectief Grondzaken ((t)MPG), dat tweemaal per jaar aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

3.5 Resultaten wettelijk vooroverleg, volgens artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening

Het plan heeft als Voorontwerp het wettelijk vooroverleg zoals bedoeld in artikel 3.1.1 Bro doorlopen. De resultaten hiervan zijn verwerkt in het voorliggende plan.

Participatie over het Voorontwerp heeft plaatsgevonden op verschillende niveaus en in verschillende vormen. Uitgangspunt is de gemeentelijke participatieverordening. Participatie over het Voorontwerp was gericht op (online) meepraten over wat inwoners en andere betrokkenen belangrijk vinden in een toekomstvisie van de gemeente. Een tweede doel om participatie te organiseren is om draagvlak te creëren bij inwoners en andere betrokkenen voor de inhoud van het Voorontwerp tot nu toe.

Aanpak en activiteiten

De organisatie van de participatie richtte zich op een aantal sporen: richting andere overheden, deskundigen en partners en tenslotte op alle inwoners en andere betrokkenen. Participatie met overheden, deskundigen en partners was gericht op raadplegen, verzamelen van inhoudelijke kennis en expertise en discussie over eventuele verschillen in opvatting.

Voor de Structuurvisie is de gemeente gestart met een eigen tool; een *online platform* waarbij bezoekers van Haarlemmermeer.nl ideeën, meningen, alternatieven en oplossingen kunnen plaatsen en waarbij anderen de mogelijkheid hebben om hierop te reageren. Met deze tool creëert de gemeente een platform voor alle inwoners en andere betrokkenen (sluit niemand uit), voor iedereen eenzelfde niveau van informatie en een kwalitatief hoge intensiteit van participatie (uitwisselen van argumenten en discussie).

Haarlemmermeer.nl/Structuurvisie is uiteraard ingericht met alle beschikbare documenten en dient als 'bibliotheek'.

In het kader van de participatie zijn diverse bijeenkomsten en gesprekken georganiseerd over het Voorontwerp met buurgemeenten, maatschappelijke vertegenwoordigers, ondernemersvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van dorp- en wijkraden. Een ander onderdeel van de participatie was de 'Tour Haarlemmermeer' waarbij aan de hand van vragen en stellingen burgers uitgenodigd zijn om mee te praten over de toekomstplannen voor de Haarlemmermeer.

Reacties Voorontwerp

De Voorontwerp Structuurvisie is toegestuurd aan een groot aantal partijen met het verzoek hierop te reageren. De volgende partijen hebben hier gebruik van gemaakt:

- Gemeenten: Aalsmeer, Amsterdam en Haarlem
- Provincie Noord-Holland
- Stadsregio Amsterdam en Regionale samenwerking Zuid-Kennemerland
- Inspectie VROM
- Dorpsraad Nieuw-Vennep
- Wijkraad Hoofddorp-Oost
- Marktpartijen: Bouwinvest; AM bv; GEM Lisserbroek; SEIN; Ymere; Verwelius; Bouwfonds
- LTO
- KvK
- ORAM
- Chipshol Holding BV
- Greenport Aalsmeer
- Flower Mainport
- Stichting Mainport en Groen
- Luchthaven Schiphol
- Van Schie Advocatuur namens omwonenden De Liede
- Gezondheidscentra Haarlemmermeer

De reacties hebben tot de volgende aanpassingen in de Structuurvisie geleid:

Relaties met rijk en regio

De relaties met de recente rijks- en regiotrajecten zijn in de Structuurvisie opgenomen. Te noemen hierbij zijn de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, de startnota SMASH, de gemaakte afspraken in het kader van de Metropoolconferenties.

De positie van Haarlemmermeer in de Metropoolregio en de positie in het westelijk deel van de Randstad, inclusief de relatie met Holland Rijnland, is in de Structuurvisie verder omschreven en de principes uit het Voorontwerp zijn in hun bredere omgeving geplaatst. Ook de relatie met regionale beleidsvisies, zoals de regionale woonvisie Zuid-Kennemerland, is van belang.

De regionale bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland hebben wij betrokken bij de opstelling van het onlangs door ons vastgestelde Deltaplan bereikbaarheid. De resultaten uit dit Deltaplan Bereikbaarheid zijn in overeenstemming met de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

De kaarten van de Structuurvisie zijn aangevuld met de regionale verbindingen. Bij de verdere uitwerking van de Structuurvisie willen we mogelijkheden onderzoeken om samen met de buurgemeenten naar de ontwikkelingen aan beide zijden van de Ringvaart te kijken, waarbij de Ringvaart niet langer als rand van het gebied wordt ervaren.

Economie

Voor de transformatie van kantoren en bedrijventerreinen verwijzen wij naar de regionale afspraken die in het kader van het Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka) zijn gedaan. De afspraken zijn door ons uitgewerkt in de kantoren en bedrijvenstrategie en zijn in de Structuurvisie geïntegreerd.

Gevolgen van de transformatie van bedrijven in Hoofddorp Noord in relatie tot andere belangen zijn verkend in de Plan-m.e.r. behorende bij de Structuurvisie Haarlemmermeer, Nadere uitwerking zal in eerste instantie plaatsvinden in het kader van de Deelstructuurvisie Hoofddorp en in de Kantoren en Bedrijvenstrategie Haarlemmermeer.

PrimAviera en de positie hiervan in de Greenport Aalsmeer zijn duidelijker in de Structuurvisie opgenomen.

In de Structuurvisie zijn de ambities zoals die zijn geformuleerd in de Economic Development Board Amsterdam (in Haarlemmermeer nadrukkelijk relevant voor Logistiek, Tuinbouw en Hoofdkantoren) opgenomen.

Voor wat betreft de terreinen Groenenberg en Pruisen II benadrukken wij nog eens dat wij planologische medewerking zullen verlenen aan initiatieven voor de ontwikkeling van deze terreinen conform de vaststellingsovereenkomst met Chipshol III BV van 10-01-2007.

Landbouw

In de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is een landbouwparagraaf opgenomen waarin wij aangeven welke betekenis wij hechten aan de agrarische sector welke faciliteiten wij de agrarische sector bieden om aan deze betekenis invulling te kunnen geven. De glastuinbouw en de relatie met de Greenport is hier nadrukkelijk een onderdeel van. Op het gebied van energie en duurzaamheid is ook de relatie gelegd met bestaande initiatieven.

Schiphol

Het belang van Schiphol als de motor voor de economie en trekker voor vestiging van (internationale) bedrijven is nadrukkelijker in de Structuurvisie opgenomen. Met betrekking tot de luchthaven zijn de volgende punten hierbij van ons van belang :

- Duurzame relatie met Schiphol en de omgeving
- Behoud van de knooppuntfunctie van Schiphol
- Verbeterde afstemming tussen 'lucht- en landzijde'

Deze punten zijn in de Structuurvisie, in paragraaf 5.10: Luchthaven Schiphol, uitgewerkt.

Mainport en groen

Bij de verdere verkenning van een nieuwe Weg om de Noord zullen de (gevolgen voor) de groen en recreatiegebieden die in het kader van de Mainport en Groenontwikkeling zijn aangelegd en ingericht nadrukkelijk worden betrokken. De mogelijkheden om deze gebieden toegankelijker te maken vanuit Hoofddorp Noord- en Hoofddorp-Oost bieden ook kansen om de gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde van de groen en recreatiegebieden te vergroten. De eerste verkenning heeft plaatsgevonden in het kader van de (Voorontwerp) Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030.

Westelijk Haarlemmermeer

Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan. Met de onzekerheden over het westelijk deel van Haarlemmermeer als geheel is over deelgebieden ook weinig te zeggen behalve dat bij de verdere ontwikkeling de principes uit het Voorontwerp - laagdynamisch gebied dat zich kenmerkt door natuur, water, recreatie en wonen; en organische ontwikkeling van de verschillende kernen – door ons zullen worden gehanteerd.

De 380 kV leiding is in de Structuurvisie opgenomen. De exacte ruimtelijke consequenties hiervan worden in een vervolgtraject uitgewerkt.

Wonen

Bij de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus (zowel uitleg als transformatie) zal de marktvraag beter in beeld moeten worden gebracht. Dit geldt niet alleen voor Haarlemmermeer, maar voor de hele regionale woningmarkt.

In de Structuurvisie is voor de korte termijn aangegeven dat we met name inzetten op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden. De ontwikkeling op middellange en langere termijn is in eerste instantie afhankelijk van de marktvraag. Vanuit ruimtelijk perspectief is het hierbij voor ons van belang dat woningbouwlocaties bestaande voorzieningen ondersteunen en zoveel mogelijk aansluiten op bestaande infrastructuur.

In principe bieden wij de mogelijkheid voor een grote variatie aan woonmilieus, zowel binnen- als buitenstedelijk. Met name de kwalitatieve vraag zal in nadere verkenningen van overheden en markt gezamenlijk moeten worden onderzocht.

Infrastructuur

Verbetering van de infrastructuur, met name ook de verbinding N205-N206, blijft voor Haarlemmermeer een belangrijke inzet. De vraag of en, zo ja op welke wijze, woningbouw in het westelijk deel van Haarlemmermeer wordt gerealiseerd, is hierop uiteraard van invloed. Hetzelfde geldt voor de uitwerking van de HOV-verbinding richting Lissersbroek. Een alternatief voor een nieuwe verbinding langs Nieuw Venne is hier het doortrekken van de bestaande route van de Zuidtangent.

Voor het HOV tracé door Hoofddorp zijn een tweetal varianten opgenomen conform het Deltaplan bereikbaarheid dat onlangs door ons is vastgesteld en vrijgegeven voor reacties. De verdere uitwerking en tracékeuze zal zorgvuldig plaatsvinden in nauw overleg met alle betrokkenen.

De netwerken voor auto, Openbaar Vervoer en fiets zijn eveneens uitgewerkt in het Deltaplan Bereikbaarheid. Een uitvoeringsprogramma maakt daar onderdeel van uit. De resultaten uit dit Deltaplan Bereikbaarheid zijn in de Structuurvisie geïntegreerd.

Voorzieningen

De a-typische stedelijkheid van Haarlemmermeer is inmiddels verder verkend en uitgewerkt en is in de Structuurvisie opgenomen.

De demografische veranderingen in Haarlemmermeer en in het bijzonder de toenemende vergrijzing en zorgvraag zullen nader worden vertaald in het voorzieningenbeleid Haarlemmermeer. Bij de uitwerking van het knooppuntenbeleid zal hier een duidelijke koppeling mee worden gelegd. Basisgedachte van knooppunten en ketenmobiliteit is de bereikbaarheid van (grotere) voorzieningen van alle doelgroepen. Kleinschalige voorzieningen op buurtniveau kunnen hier heel goed mee samen gaan en versterking van de sociale structuur in buurten is uitgangspunt bij de verdere ruimtelijke uitwerking van de Structuurvisie.

De uitkomsten van de marktruimte in de detailhandel in de MRA tot 2040 van Bureau Stedelijke Planning die in de BKG zijn vastgesteld zijn meegenomen in de Structuurvisie.

Overige aanpassingen

Leidingen inclusief de daarbij behorende risicozones zijn in de Structuurvisie opgenomen als ruimtelijke randvoorwaarden.

Bij de Plan-m.e.r. zijn luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid meegenomen.

Bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van het UNESCO erfgoed zal zeer zorgvuldige afstemming plaatsvinden om te voorkomen dat de : "Outstanding Universal

Value” van de Stelling van Amsterdam wordt aangetast. Waar mogelijk wordt bekeken hoe ruimtelijke ontwikkelingen verder tot deze kwaliteit kunnen bijdragen.

3.6 LER: Aanbevelingen voor de Structuurvisie

Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het nodig het landbouwbelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. Om die reden heeft provincie Noord-Holland het opstellen van een Landbouw Effect Rapportage (LER) bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen in haar beleid vastgelegd. Een LER wordt opgesteld indien er sprake is van ontwikkelingen in het agrarisch gebied groter dan 100 hectare. In dat geval dient de initiatiefnemer de consequenties van de ontwikkeling(en) voor de landbouw in beeld te brengen. Dit maakt het voor bestuurders mogelijk om de belangen van de landbouw mee te wegen in de besluitvorming over de ruimtelijke ontwikkeling.

De LER is opgesteld op basis van het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Het geeft niet alleen de gevolgen van de ruimtelijke keuzes uit het Voorontwerp weer maar ook de gevolgen van autonome ontwikkelingen waar de gemeente geen invloed op heeft. De landbouw wordt immers ook beïnvloed door (mondiale) marktontwikkelingen, de klimaatverandering, het gemeenschappelijk landbouw beleid, Schiphol, etc.

De LER geeft inzicht in:

- de effecten van de beoogde functiewijzigingen in de Haarlemmermeer zoals die in het Voorontwerp Structuurvisie zijn benoemd (bijvoorbeeld verdwijnen van landbouwgrond en bedrijven, omvang agrarische gebieden).
- de effecten van de voorgenomen plannen op de blijvende bedrijven (bijvoorbeeld flexibel peilbeheer, verzilting, natuurontwikkeling, onkruiden, recreatie).
- het perspectief van blijvende bedrijven (bijvoorbeeld kansen schaalvergroting, kansen verbreding, faciliteren van bedrijven).
- de effecten van de autonome ontwikkelingen en de kansen van het Voorontwerp Structuurvisie voor de agrarische sector.
- op welke manier de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie in samenwerking met de landbouwsector gerealiseerd kunnen worden (bijvoorbeeld: grondverwerving, ontwikkelingsstrategie, planologische zekerheid).

Over de aanbevelingen vanuit de LER hebben wij op 11 oktober 2011 nader besloten.

Deze besluiten zijn verwerkt in de landbouwparagraaf in de Structuurvisie.

De LER rapportage is als bijlage bij dit raadsvoorstel gevoegd.

3.7 Plan-m.e.r.: Aanbevelingen voor de Structuurvisie

Omdat de Structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten geldt voor de Structuurvisie een Plan-m.e.r.-plicht. Voorbeelden van deze m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten zijn de aanleg of uitbreiding van stedelijk gebied van 100 hectare of meer, de verdubbeling van een aantal wegen en de wijziging van de functie landbouw in een gebied met een oppervlak groter dan 125 hectare. Ook voor de ontwikkeling van het windmolenpark met meer dan 15 MW en de vestiging van een glastuinbouwgebied groter dan 50 hectare geldt een zogenaamde m.e.r.(beoordelings)-plicht.

In de Plan-m.e.r. worden de effecten van de Voorontwerp Structuurvisie beschreven. Naast het maximale programma dat in het Voorontwerp wordt mogelijk gemaakt (scenario 3 van het Voorontwerp, hierna te noemen het maximale laadvermogen) worden ook twee alternatieven (A en B) die een deel van de ontwikkelingen mogelijk maken op hun effecten en doelbereik beoordeeld.

Alternatief A legt hierbij het accent op binnenstedelijke verdichting en alternatief B legt het accent op uitleggebeden.

Voor de totstandkoming van alternatief A en B is gebruik gemaakt van de backcastingmethode. Dit wil zeggen dat in een globale effectverkenning eerst de effecten van het Voorontwerp (maximum laadvermogen) zijn verkend om vervolgens de wegen ernaar toe (alternatief A en B) te bepalen. Alternatief A en B moeten dan ook worden gezien als twee denkbare ruimtelijke programma's voor de eerstkomende 10 tot 20 jaar (tijdhorizon 2030), die beide onderdeel zijn van het maximale programma met tijdhorizon 2050 dat de Voorontwerp-Structuurvisie presenteert en die bovendien in grote lijnen passen binnen de nu beschikbare milieuruimte.

De milieueffecten van de onderzochte alternatieven, zoals in dit MER beschreven, hebben mede geleid tot de keuzen die in deze Structuurvisie zijn gemaakt.

Op basis van de beoordeling van de milieu effecten en het doelbereik van de verschillende alternatieven zijn in de Plan-m.e.r. de volgende aanbevelingen voor de Structuurvisie:

- a. Pas de geplande ontwikkeling van woongebieden aan op de nieuwe LIB contour.
- b. Onderzoek de aantrekkelijkheid van het woonmilieu in het westelijk deel van de polder in relatie tot de 380kV leiding.
- c. Werk de ruimtelijke consequenties van klimaatverandering voor verschillende alternatieven verder uit en maak maatregelen expliciet.
- d. Biedt de landbouw gedifferentieerd ruimte voor ontwikkeling en schets ook het onzekere lange termijn perspectief.
- e. Betrek de Olympische ambitie in de fasering van de verschillende planonderdelen.
- f. Werk een faseringstrategie voor de verschillende planonderdelen uit die inspeelt op de huidige Marktvraag.
- g. Als niet op voorhand kan worden uitgesloten, dat de Structuurvisie vanwege de realisering van een doorgaande verbinding naar de N208/N206 significante effecten heeft op het nabijgelegen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid, dan dient alsnog een passende beoordeling van de Structuurvisie te worden opgesteld die dan onderdeel uitmaakt van het planMER.

In de Structuurvisie zijn we op de volgende wijze met deze aanbevelingen omgegaan:

Ad a: In de Structuurvisie gaan we er vooralsnog van uit dat de (geluids)contouren niet wijzigen en dat de huidige 20kE contour, binnen het kader van de Aldersafspraken, voldoende robuust en toekomstvast is, rekening houdend met de ontwikkelingen qua geluidarme vliegtuigen en verbetering aanvliegprocedures.

Bij nieuwe (woon)ontwikkelingen binnen de 20 kE contour of grenzend aan de 20 kE contour moeten we integraal afwegen; behalve op geluid ook op bereikbaarheid, nabijheid van voorzieningen, economische ontwikkelingen en (kwalitatieve) woningvraag. Bij ontwikkelingen binnen de 20kE is hiernaast een verklaring van geen bedenking van ministerie van Infrastructuur & Milieu noodzakelijk.

Ad b: De ambitie om het hoogwaardige groen blauwe woonmilieu te realiseren wordt in de omgeving van de 380 kV niet meer haalbaar geacht. Met name het gebied ten Westen van Nieuw-Vennep wordt doorsneden door de 380kV leiding.

De mogelijkheden om in dit gebied woningen, water en groen te realiseren wordt in het komend jaar (2012) opnieuw bekeken. Over locaties en aantallen is op dit moment geen uitspraak te doen, wel over de randvoorwaarden waaronder deze locaties moeten worden gerealiseerd.

- Ad c: De ruimtelijke consequenties van klimaatverandering zijn in de Structuurvisie omschreven in de paragrafen over water en landbouw. In de uitwerking van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 in deelstructuurvisies en ruimtelijke kaders is verder invulling gegeven in de gevolgen van de klimaatverandering. Zo is een van de tien opgaven van de Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 het klimaatbestendig en –neutraal maken van Hoofddorp met de realisering van concrete projecten.
- Ad d: In de landbouwparagraaf 5.8 is vormgegeven aan de gedifferentieerde ruimte voor ontwikkeling van de landbouw en is ook het onzekere lange termijn perspectief geschetst.
- Ad e: De Olympische ambitie is opgenomen in de Structuurvisie. Verdere uitwerking hiervan vindt plaats na vaststelling van de Structuurvisie.
- Ad f: De in de Structuurvisie opgenomen faseringsstrategie is gebaseerd op de “ladder voor duurzame verstedelijking” waarbij als eerste de (markt)vraag, zowel kwantitatief als kwalitatief wordt onderzocht.
- Ad g: De verbinding N205-N206 is als een indicatieve aanduiding op de kaart van de Structuurvisie opgenomen. Voor de N205-N206 is een voorverkenning conform de OEI- en MIRT-spelregels gedaan met als doel bouwstenen aan te dragen voor de dialoog met het Rijk over het opnemen van de wegverbinding N205-N206 in het MIRT.
- De volgende stap zou dan een planstudie zijn. Bij dit vervolg zal een Voortoets uitgevoerd moeten worden. Bij deze Voortoets dienen ook de Beschermden Natuurmonumenten behandeld te worden. Wanneer uit de Voortoets blijkt dat mogelijke effecten op de instandhoudingdoelen niet zijn uit te sluiten, dan is een zogenaamde ‘Verslechterings- en verstoringstoets’ noodzakelijk, gevolgd door een vergunningprocedure. Wanneer uit de Voortoets blijkt dat er sprake is van negatieve effecten én deze mogelijk significant negatief zijn, dan is een zogenaamde ‘Passende beoordeling’ noodzakelijk, gevolgd door een vergunningprocedure.

Oordeel van de Toetsingscommissie over het MER

De Commissie m.e.r. heeft op 5 juni 2012 het volgende toetsingsadvies over het milieueffectrapport gegeven:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer heeft de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 (verder: ‘Structuurvisie’) vastgesteld. De Structuurvisie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente voor de komende twintig jaar. Een milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure wordt doorlopen, omdat de Structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten. De gemeenteraad van de gemeente Haarlemmermeer is bevoegd gezag voor het vaststellen van de Structuurvisie.

De Commissie is van oordeel dat het MER:

- gestructureerd, overzichtelijk en informatief is;*
- op heldere wijze aangeeft welke kansen de alternatieven bieden op doelbereik;*
- een goede samenvatting en duidelijk kaartmateriaal bevat.*

Het MER kent een hoog abstractieniveau en maakt geen helder onderscheid tussen de autonome ontwikkeling en de alternatieven. Bovendien is de referentiesituatie niet in absolute termen beschreven. Hierdoor is de analyse van de milieueffecten van de alternatieven op lange termijn (2030) soms arbitrair en moeilijk navolgbaar.

De Commissie adviseert om bij het vaststellen van de Structuurvisie mede aan de hand van de plankaart te verhelderen welke plaats de in het MER onderzochte alternatieven innemen. De informatie in het MER biedt naar het oordeel van de Commissie belangrijke aanknopingspunten om aan de hand van de Structuurvisie in de toekomst sturing te gaan geven aan de mogelijke en gewenste ontwikkelingen. De Commissie adviseert bij het vaststellen van de Structuurvisie milieuraandvoorwaarden nader uit te werken. De Commissie adviseert verder om:

- bij de uitwerking van plannen en projecten uit de Structuurvisie de gevolgen voor de kwaliteit van het leefmilieu, ook onder de wettelijke grenswaarden, nader in beeld te brengen;*
- grip te houden op de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door bij belangrijke besluiten de Structuurvisie tussentijds te actualiseren en te toetsen op doelbereik.*

Uit het MER blijkt dat significante effecten op het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Daarom is het opstellen van een Passende beoordeling noodzakelijk. Bij Plan-m.e.r. moet deze deel uitmaken van het MER. De Commissie constateert dat, omdat een Passende beoordeling in het MER ontbreekt, niet alle essentiële informatie aanwezig is voor de besluitvorming over de Structuurvisie. De Commissie adviseert daarom het MER aan te vullen met een Passende beoordeling.

Reactie op het toetsingsadvies van de Commissie m.e.r.

We zijn verheugd dat de Commissie over het algemeen tevreden is met de kwaliteit van de Plan-m.e.r.

De constatering van de Commissie dat de analyse van de milieueffecten van de alternatieven op lange termijn (2030) soms arbitrair en moeilijk navolgbaar is het gevolg van de onzekere ruimtelijke ontwikkelingen; ontwikkelingen die onderdeel uitmaken van de referentiesituatie kennen een veel langere ontwikkeltijd dan oorspronkelijk is gedacht. Ten aanzien van de plaats van de alternatieven in de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 merken we het volgende op: in Haarlemmermeer is voor 7500 woningen de planontwikkeling gestart. Deze locaties beschouwen wij als uitgangspunt. We zetten hierbij met name in op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden.

Voor de vervolggopgave geven we in deze Structuurvisie, met het oog op de totale opgave in de Metropoolregio Amsterdam, de maximale bandbreedte aan van potentiële woningbouwmogelijkheden in Haarlemmermeer. We willen hier nu nog geen keuze in maken. Eerst zal de marktvaart beter in beeld moeten worden gebracht.

De in de Structuurvisie opgenomen faseringsstrategie is gebaseerd op de "ladder voor duurzame verstedelijking" waarbij als eerste de (markt)vraag, zowel kwantitatief als kwalitatief wordt onderzocht.

Bij de verdere uitwerking van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zullen we de gevolgen van plannen en projecten qua leefmilieu in beeld brengen.

Voor de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 wordt tussentijds, in 2017 bekeken of er aanleiding is de visie, of delen daarvan, aan te passen.

Significante effecten op het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid kunnen optreden als gevolg van:

- a. verbinding N206-N205 (alternatief B)
- b. volledig maken van de aansluiting N201-N205 (alternatief A)

Ad a: De verbinding N206-N205 is een indicatieve aanduiding op de kaart van de Structuurvisie opgenomen.

Ad b: het volledig maken van de aansluiting N201-N205 is een wens vanuit Haarlemmermeer en vanuit deze optiek meegenomen in alternatief A. Deze aansluiting veroorzaakt de toename van de verkeersintensiteit op de N201 ten opzicht van de autonome situatie. De provincie Noord-Holland is in het kader van de corridor studie N201 ook maatregelen bij de aansluiting N201-N205 aan het onderzoeken. Op de kaart van de Structuurvisie is deze aansluiting indicatief opgenomen.

De indicatieve aanduiding van de N206-N205 is dezelfde die de provincie Noord-Holland in haar Structuurvisie inclusief Plan-m.e.r. van oktober 2009 heeft opgenomen. In november 2009 is deze indicatieve aanduiding eveneens in de Structuurvisie van de Provincie Zuid-Holland opgenomen, waarvoor eveneens een Plan-m.e.r. is verricht.

Verdichting rond knooppunten en intensivering en transformatie van stedelijke gebied vormen eveneens een belangrijk onderdeel van de Structuurvisie van de Provincie Noord-Holland.

Bij de Plan-m.e.r. voor de Structuurvisie Noord-Holland heeft een Passende beoordeling voor de gevolgen voor Natura 200 gebieden plaatsgevonden. De conclusie hiervan dat voor het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid geen negatieve effecten worden verwacht:

Uit: Passende beoordeling Ontwerp Structuurvisie Noord-Holland 2040, oktober 2009: Kennemerland Zuid (Natura 2000-gebied 88)

Een relevante voorgenomen ruimtelijke ingreep voor het Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid is de ontwikkeling van de kustplaatsen IJmuiden, Bloemendaal en Zandvoort (ruimtelijke ingreep 9). Een uitgangspunt bij deze beoordeling is dat er bij uitbreiding van de kustplaats geen versnippering en vernietiging van het Natura 2000-gebied aan de orde is. Er vindt ook geen uitbreiding richting het Kennemerstrand plaats ten koste van Zilte pionierbegroeiing en Atlantische schorren. De belangrijkste storingsfactor is hierbij een toename van verstoring door recreanten. Er zijn geen soorten aangewezen voor Kennemerland Zuid die zeer verstoringsgevoelig zijn, het wel of niet behalen van instandhoudingsdoelstellingen loopt door deze ruimtelijke ingreep geen gevaar. Het verdichten rondom OV-knooppunten (ruimtelijke ingreep 3) zal in het algemeen geen effect op Natura 2000-gebieden hebben. Aangezien een intensiever gebruik in bestaande bebouwing mogelijk uitbreiding in groene gebieden voorkomt kan dit ook als een positieve ontwikkeling worden opgevat. Langs het Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid ligt echter een lint plaatsen met stations die enigszins buiten de stadskern liggen zoals Haarlem, Santpoort, Zandvoort en IJmuiden. Een toename in geluid en beweging door verkeer en reizigers zou mogelijk een effect kunnen hebben, er zijn echter geen bijzonder verstoringsgevoelige soorten aangemerkt voor dit gebied. Een intensiever gebruik van stationomgevingen zal niet in conflict zijn met de doelstellingen opgesteld voor Kennemerland Zuid, er worden geen negatieve effecten verwacht.

Voor het advies van de Commissie m.e.r. verwijzen wij hier dan ook naar de Passende beoordeling die in het kader van de Plan-m.e.r. voor de Structuurvisie van de Provincie Noord-Holland is gedaan.

Bij de verdere uitwerking en concretisering van de in de Structuurvisie indicatief opgenomen infrastructurele ingrepen achten wij een verdere toetsing noodzakelijk.

3.8 Procedureel-juridisch/ beoordeling zienswijzen

De Wro kent alleen de term Structuurvisie en maakt geen onderscheid in verschillende planfasen. De Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 moet voldoen aan de inhoudelijke vereisten van de Wro. Deze vereisten zijn:

1. De visie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van het ruimtelijk beleid van de gemeente.
2. De visie gaat in op de wijze waarop de raad zich voorstelt de visie te doen verwezenlijken (onderdeel hiervan is de financiële uitvoerbaarheid ook wel de ontwikkelingsstrategie genoemd).
3. De visie dient digitaal uitwisselbaar dient te zijn conform de Praktijkrichtlijn Gemeentelijke **Structuurvisie** (PRgSV2008).

Het ontwerpraadsvoorstel met bijbehorende stukken heeft vanaf 5 april 2012 gedurende zes weken ter inzage gelegen, binnen welke termijn door een ieder zienswijzen op het ontwerp konden worden ingediend. De ontwerp Structuurvisie is geplaatst op ruimtelijke plannen.nl en op de gemeentelijke website.

Zienswijzen worden bij de vaststelling van de Structuurvisie door uw raad afgewogen.

Beroepsmogelijkheid

Het besluit tot vaststelling staat op de negatieve lijst van artikel 8:5 Awb. Beroep is dus niet mogelijk en zal leiden tot niet-ontvankelijkheid.

Beoordeling zienswijzen

Onderstaand gaan wij in op de afzonderlijke zienswijzen en stellen voor er al of niet mee in te stemmen. De zienswijzen zijn in cursieve tekst weergegeven, soms samengevat, soms letterlijk. Wij hebben (de onderdelen van) de zienswijzen van commentaar voorzien. In de conclusie bij die zienswijzen is aangegeven of en hoe wij adviseren om deze geheel of gedeeltelijk over te nemen.

Alle zienswijzen zijn binnen de gestelde termijn ontvangen alsmede gemotiveerd en daarmee ontvankelijk. Na de gestelde termijn is een zienswijze ontvangen van de Regionale Samenwerking Zuid-Kennemerland. Deze zienswijze willen we wel in de beantwoording meenemen.

Zienswijze 1: Ministerie van Infrastructuur en Milieu

1. *In de ontwerp-Structuurvisie wordt uitgebreid aandacht besteed aan SMASH, incl. actualisatie LIB en Convenant Reductie Vogelaanvaringen. Hier wordt verder weinig mee gedaan, enkel dat de inzet van de gemeente is dat de contouren zoveel mogelijk gehandhaafd blijven. Er ontbreekt bijvoorbeeld de koppeling tussen SMASH/actualisatie LIB en het zoekgebied voor windenergie in de zuidpunt, of t.a.v. van het creëren van nieuwe plassen in het zuiden en zuidwesten.*
2. *U kiest in de ontwerp-Structuurvisie voor een heldere lijn t.a.v. de hinder van Schiphol. In het kernpunt 'synergie met Schiphol' staat o.a. "bouw niet te dicht tegen de geluidshindercontour aan en voorkom zo nieuwe overlast. Anticipeer op eventuele wijzigingen in de beperkingenzones, zoals de 20 Ke-contour". Dit komt echter nergens terug! Bijvoorbeeld niet in de toetsingscriteria voor wonen of op andere relevante plekken, zoals in de Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030.*
3. *Voor Hoofddorp liggen er plannen voor minimaal 3300 woningen. Een groot deel van de plannen voor Hoofddorp ligt in of tegen de 20 Ke contour (zie ook opmerkingen*

Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030) ; dit is in tegenspraak met het voorkomen van nieuwe overlast zoals u die noemt bij het kernpunt 'synergie met Schiphol',

- 4. Als opgave hanteert de gemeente Haarlemmermeer 15.000 woningen, waarvan 5.000 binnenstedelijk en 10.000 op nieuwe locaties; onduidelijk is waar die laatste moeten komen. Bij de uitwerking voor "het Westen" staat dat daar in hoge ruimtelijke kwaliteit groen, water en woningen gecombineerd moeten worden (met een figuur van de voormalige Westflank); echter worden geen aantallen woningen genoemd. T.a.v. de Westflank wordt gemeld dat project is teruggegeven aan het rijk en dat mogelijkheden voor realisatie woningen, water en groen in 2012 door de provincie opnieuw wordt bekeken. Inmiddels zijn er nadere afspraken gemaakt tussen het ministerie van EL&I en de provincie over de rijksbijdrage. Inzet daarvan dient in ieder geval in het bredere verband van SMASH te worden gezien.*

Algemeen

Meer algemeen geldt dat voor alle ruimtelijke voornemens in de ontwerp(deel)Structuurvisie het voorbehoud dat deze zullen moeten passen in de nog te maken (rijks)beleidskeuzes, de uitvoeringsacties en de AMvB LIB die alle drie in het kader van het programma SMASH zullen worden opgesteld c.q. zullen worden geactualiseerd in nauwe samenwerking van het rijk met de betrokken (regio)bestuurders (w.o de wethouder van Haarlemmermeer). Gezien de ligging van de gemeente t.o.v. luchtvaartroutes en bijbehorende vliegbewegingen benadruk ik dat bij elke nieuw gebouwde woning en bij elke bouwlocatie de nieuwe eigenaren en gebruikers voorafgaand aan de aanschaf c.q. het gebruik ingelicht zullen moeten worden over de te verwachten hinder die met luchtvaart te maken heeft.

Commentaar en conclusie

1. De koppeling met SMASH/actualisatie LIB is wel degelijk gemaakt maar in de Structuurvisie niet altijd expliciet verwoord. Bij de locatie voor windenergie in het zuiden van Haarlemmermeer wordt rekening gehouden met de verschillende LIB contouren en bij de plassen in Park21 is een toets uitgevoerd naar vogelaantrekkende werking. Deze koppelingen zullen in de tekst van de Structuurvisie worden opgenomen.
2. Het is evident dat er afstemming nodig is tussen woningbouw en Schiphol c.q. het vliegverkeer. Het ministerie zal ook erkennen dat er in de nabijheid van de luchthaven woningbouw nodig is en dat een variatie aan bereikbare en kwalitatief hoogwaardige woonmilieus een noodzakelijk onderdeel is van het internationaal vestigingsmilieu. Het principe van "Bouwen met verstand" hanteren wij juist ook omdat de gemeente Haarlemmermeer als geen andere gemeente in haar opgaven de aanwezigheid van de luchthaven ervaart. Daar waar nu gesproken wordt over bouwen tegen de contouren aan moet dat ons inziens ook in het perspectief van het huidige beleid gezien worden. Bouwen met verstand houdt ook in dat wij op locaties waar het is toegestaan te bouwen zorgvuldige afwegingen maken, waarbij ook de hinderaspecten worden betrokken. Wij zien het belang om (toekomstige)bewoners te informeren over de positieve en negatieve kanten van een internationale luchthaven binnen de gemeentegrenzen. Wij onderschrijven de urgentie van het voorkomen van nieuwe overlast. Toegankelijkheid van deugdelijke informatie is daarbij een belangrijke voorwaarde. De gemeente zal dan ook meer dan in het verleden is gebeurd deze informatieplicht explicieter naar voren laten komen in relevante visies en gebiedsontwikkelingen. De toetsingscriteria voor wonen zullen op deze punten worden aangevuld.
3. Zie antwoord bij 2.

4. Tussen ministerie EL & I en de provincie Noord-Holland is overeengekomen dat de rijksbijdrage voor de planuitwerking van de westelijke Haarlemmermeer zal ingezet worden voor initiatieven vanuit de regio voor integrale gebiedsontwikkeling (naast natuur en water ook woningbouw en mobiliteit). De inzet moet gericht zijn op het versterken van een excellent en internationaal bereikbaar woon- en vestigingsklimaat en dient te worden gezien in het bredere verband van de (rijks-)Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH).

Algemeen

De in de Structuurvisie opgenomen ruimtelijke keuzes zijn getoetst op het huidige rijksbeleid. De relatie tussen woningbouw Haarlemmermeer en luchtvaartontwikkeling is hierbij een belangrijke afweging. Ter verheldering zal in de tekst van de Structuurvisie een paragraaf over de historie hiervan worden opgenomen. Wij gaan er van uit dat het rijk in de nog te maken rijksbeleidskeuzes de bestaande afspraken als uitgangspunt hanteert.

Historie woningbouw Haarlemmermeer in relatie tot luchtvaartontwikkeling.

Het ministerie van VROM heeft in november 2004 de provincies Noord- en Zuid-Holland een opdracht verstrekt op grond van de Nota Ruimte voor het maken van een gebiedsuitwerking voor het gebied Haarlemmermeer en de noordelijke Bollenstreek. De gebiedsuitwerking moet primair helderheid scheppen over mogelijke uitleglocaties voor 10.000 á 20.000 woningen in de periode tussen 2010 en 2030 binnen het plangebied. Deze Nota Ruimte heeft beperkingen opgelegd voor uitleglocaties rond Schiphol. In uitleggebieden die binnen de 20Ke contour liggen mag, buiten de in de verstedelijkingsafspraken vastgelegde locaties (Vinex en Vinac 2010), geen woningbouw plaatsvinden.

Behalve de 20 Ke contour waren in de Nota Ruimte in de vorm van cirkels nog drie uitsluitingsgebieden voor grootschalige woningbouw aangegeven, waaronder het gebied Hoofddorp West. Nadat de partijen van de gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek hadden aangegeven dat de opdracht alleen succesvol kon worden afgerond wanneer Hoofddorp West werd vrijgegeven heeft in maart 2006 minister Dekker (VROM) bekend gemaakt dat de bouw van Hoofddorp West kan doorgaan en dat de eerdere beperking uit de Nota Ruimte wordt opgeheven. De gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek is vervolgens eind juni 2006 aan de minister overhandigd. De Westflank Haarlemmermeer is vervolgens in 2007 benoemd als urgentieproject Randstad (UPR) en de daarop volgende jaren door rijk en regio samen uitgewerkt.

In het advies van de Alderstafel (oktober 2008) over de toekomst van Schiphol en de regio voor de middellange termijn (tot en met 2020) is de afspraak inzake Hoofddorp West nog eens bevestigd en is aangegeven dat wat betreft de realisatie van de bouwlocatie Hoofddorp West de conclusie is dat dit door kan gaan, aangezien de locatie volgens het kabinetsstandpunt Schiphol buiten het beperkingengebied blijft en er sprake is van noch een nieuwe route noch een nieuwe baan.

In de Nota Ruimte is aangegeven dat het rijk in het kader van verstedelijking herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik stimuleert. Vanuit deze motivatie is aangegeven dat herstructurering en intensivering in bestaand bebouwd gebied nu en in de toekomst wel mogelijk zijn. Onder bestaand bebouwd gebied wordt verstaan het bebouwde gebied zoals vastgelegd in de streekplannen Noord-Holland-Zuid van 17 februari 2003, Zuid-Holland-West van 19 februari 2003 en Zuid-Holland-Oost van 12 november 2003.

Dit bestaand bebouwd gebied is in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 nogmaals bekrachtigd.

Alle in ontwikkeling zijnde woningbouwlocaties en de potentiële locaties (buiten de Westelijke Haarlemmermeer) zoals aangegeven in de Structuurvisie Haarlemmermeer en de Voorontwerp Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 liggen binnen dit bestaand bebouwd gebied.

Het belang dat het rijk hecht aan herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik is in de SVIR nogmaals bevestigd door het opnemen van de ladder voor duurzame verstedelijking.

Zienswijze 2: Rijkswaterstaat Noord-Holland

1. *In de Structuurvisie worden nieuwe aansluitingen op rijkswegen voorzien. Ik wil hierbij benadrukken dat Rijkswaterstaat een terughoudend beleid met betrekking tot aansluitingen voert, zoals vastgelegd in de beleidslijn Aansluitingenbeleid van februari 2007. Het aantal nieuwe aansluitingen, dat in de Structuurvisie is opgenomen lijkt hiermee niet verenigbaar.*

Daarnaast wordt in de Structuurvisie een aantal 'opdrachten' meegegeven, waaronder het versterken van de A4 met een parallelstructuur. De wijze waarop nieuwe aansluitingen en doortrekken van parallelstructuur zijn opgenomen in de Structuurvisie, wekt de schijn dat dit reeds gepland en mogelijk is. Vanuit het Rijk zijn deze ontwikkelingen vooralsnog niet aan de orde.

2. *Op afbeelding met infrastructuur en knooppunten valt op dat bij regionale en lokale autowegen reserveringen zijn opgenomen, echter bij nationale wegen zijn geen reserveringen opgenomen. Ik wil u vragen om deze toe te voegen.*
3. *Daarnaast wordt in de Structuurvisie gesproken over het plaatsen van windturbines. In verband met het veilig en doelmatig beheer van rijkswaterstaatswerken, kunnen windturbines niet zonder meer langs rijkswegen en -vaarwegen worden geplaatst. Bij het plaatsen van windturbines wil ik u vragen om rekening te houden met de beleidslijn tot het plaatsen van windturbines op, in of over rijkswaterstaatswerken.*

Commentaar en conclusie

1. Wij zijn bekend met uw terughoudende beleid t.a.v. het toevoegen van nieuwe aansluitingen op Rijkswegen. Wat ons betreft kan het realiseren van de nieuwe aansluitingen op de A4, zoals deze in de Structuurvisie en het Deltaplan Bereikbaarheid zijn genoemd, ook alleen indien er sprake is van een parallelstructuur, zodat het doorgaande verkeer hier geen hinder van hoeft te ondervinden. En wat betreft de parallelstructuur is ons bekend dat het vanuit het Rijk vooralsnog niet aan de orde is. De wijze waarop de parallelstructuur en de aansluitingen de Structuurvisie zijn opgenomen, gaat uit van de gemeentelijke wens. We hebben zelfs letterlijk opgenomen dat Rijkswaterstaat het beleid heeft zo min mogelijk aansluitingen te realiseren. Daarmee wordt o.i. niet de schijn gewekt dat deze reeds gepland en mogelijk zijn. Wij gaan er vanuit dat wij hierover in de komende tijd in ieder geval wel in gesprek kunnen blijven.
2. De toevoeging : reserveringen, zal worden opgenomen.
3. Bij plaatsing van windturbines zullen wij deze toetsen aan de beleidslijn tot het plaatsen van windturbines op, in of over rijkswaterstaatswerken.

Zienswijze 3: Provincie Noord-Holland

1. *Westflank/Woningbouw*

Gezien de in het Voorontwerp Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 uitgesproken voorkeur voor intensivering en transformatie van het bestaand stedelijk gebied vraagt de provincie aan de gemeente om zich in de Structuurvisie Haarlemmermeer duidelijker uit te spreken over programmering van woningbouw mede in relatie tot de Westflank. De provincie wijst op de moeilijke opgave van intensivering en transformatie van Hoofddorp Noord (N201, (grond)geluidhinder Schiphol, aanwezigheid bedrijven, aanwezige recreatie en sportvoorzieningen) en geeft aan dat in de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie is opgenomen dat bij transformatie van bedrijventerreinen, deze gecompenseerd moeten worden.

2. *Mobiliteit*

De provincie steunt het ontvlechten van verkeersstromen maar betwijfeld vooralsnog de noodzaak van een nieuwe Weg om de Noord

3. *Landbouw*

De provincie is van mening dat de mogelijke transformatie van akkerbouw naar stadslandbouw onvoldoende wordt onderbouwd in de Structuurvisie. Daarbij verwijst de provincie naar het landbouwstructuuronderzoek. Dit onderzoek toont aan dat de ondernemers primair agrarische ondernemer willen blijven. Dat betekent dat het accent ligt bij schaalvergroting en niet zozeer bij verbreding en eventuele stadslandbouw.

4. *Windenergie*

Ten aanzien van de locatie van windenergie dringt de provincie aan op een goede en zorgvuldige landschappelijke inpassing en het rekening houden met de vanuit vliegeveiligheid geldende hoogtebeperkingen.

Commentaar en conclusie

1. De woningbehoefteprognoses geven aan dat er tot 2040 nog behoefte is aan 301.000 woningen in de Metropoolregio Amsterdam (ABF-rapport). Een belangrijk deel (ca 25%) van deze behoefte manifesteert zich in het zuidelijk deel van de MRA. Deze prognoses zijn gebaseerd op demografische trends, waarop economische omstandigheden slechts beperkt van invloed zijn.

De noodzaak voor geschikte en aantrekkelijke woningbouwlocaties zal, naar verwachting, op middellange en lange termijn zeer groot zijn.

In Haarlemmermeer is voor 7500 woningen de planontwikkeling gestart. Deze staan aangegeven op de kaart met Woningbouwlocaties BVR 2011. Deze locaties beschouwen wij als uitgangspunt. We zetten hierbij met name in op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden. Voor de vervolgoopgave geven we in deze Structuurvisie, met het oog op de totale MRA opgave, de maximale bandbreedte aan van potentiële woningbouwmogelijkheden in Haarlemmermeer. We willen hier nu nog geen keuze in maken. Eerst zal de marktpraak beter in beeld moeten worden gebracht.

De in de Structuurvisie opgenomen faseringsstrategie is gebaseerd op de "ladder voor duurzame verstedelijking" waarbij als eerste de (markt)vraag, zowel kwantitatief als kwalitatief wordt onderzocht.

Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan.

Wij zijn ons bewust van de complexiteit van de transformatieopgave van Hoofddorp Noord. We zien hier kansen voor de ontwikkeling van een woon/werkgebied, conform de in de provinciale Structuurvisie voorgestane aanpak van binnenstedelijke gebieden.

2. In ons Deltaplan Bereikbaarheid (december, 2011) hebben wij een verlegging van de Weg om de Noord aangegeven als wenselijke situatie na 2020.
De bestaande N201/Weg om de Noord vervult momenteel twee conflicterende functies: die van stroomweg en die van gebiedsontsluitingsweg. Door het realiseren van de nieuwe/verlegde Weg om de Noord worden deze functies gescheiden. Er ontstaat dan een sterke oost-west verbinding tussen de N205 en de A5. De bestaande Weg om de Noord kan afgewaardeerd worden tot gebiedsontsluitingsweg, waar meer aansluitingen op mogelijk zijn en die minder een barrière kan vormen. Onze ambitie voor deze verlegde Weg om de Noord hangt zeer sterk samen met de herontwikkeling van Hoofddorp Noord.
Bij aanleg van de nieuwe Weg om de Noord na 2020 zien we dat;
 - de noordelijke aansluiting op de A4 ontlast wordt met 35 tot 40 procent% (en daarmee ook de A4 zelf);
 - de bestaande N201 in het geheel wordt ontlast;
 - de aansluiting op Leenderbos wordt ontlast;
 - het verkeer op de Hoofdweg-Oostzijde wordt gehalveerd;Het verkeer op de A5 neemt toe, maar dit juist tegen de file in. De Van Heuven Goedhartlaan en de Spoorlaan worden drukker.
Het belang van een nieuwe Weg om de Noord zal door ons worden ingebracht in corridorstudie N201 West die momenteel door de provincie wordt uitgevoerd.
3. Bijlage bij de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is de Landbouw Effect Rapportage. Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat door verschillende ontwikkelingen, zoals marktontwikkelingen, demografie, klimaatveranderingen, verzilting en ruimtelijke ontwikkelingen, het landbouwareaal en het aantal agrarische bedrijven in Haarlemmermeer de komende jaren verder zal krimpen. Voortgaande schaalvergroting is door deze externe factoren dus geen optie voor alle agrarisch ondernemers in Haarlemmermeer. Zij die besluiten om te stoppen, te verplaatsen of te verkleinen bieden kansen aan hen die willen voortgaan met schaalvergroting. Schaalvergroting en verbreding ontwikkelen zich hand in hand. De agrarische ondernemers hebben hun eigen verantwoordelijkheid in de keuze van de bedrijfsstrategie. De gemeente scheidt daarvoor de kaders en spant zich in om de bedrijven zo nodig te faciliteren.
4. Een goede en zorgvuldige landschappelijke inpassing en de geldende hoogtebeperkingen vanuit vliegveiligheid zijn voor ons uitgangspunten bij de verdere ontwikkeling van windenergie in de zuidelijke Haarlemmermeer

Zienswijze 4: Gemeente Amsterdam

1. *In de tekst wordt één OV tracévariant vermeld die in het kader van het project OV SAAL wordt onderzocht. Er zijn echter meerdere tracés in onderzoek. Wij achten het raadzaam om alle varianten te vermelden.*
2. *In de vastgestelde Structuurvisie van Amsterdam is gekozen voor de zogenaamde RER variant. Hierover is met de gemeente Haarlemmermeer gecommuniceerd. In de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer is in plaats van de RER variant, een reservering opgenomen voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn. Hier sluiten beide Structuurvisies dus niet op elkaar aan. Bovendien is het tracé van de doorgetrokken Noord/Zuidlijn niet op de visiekaart in Haarlemmermeer aangegeven. Als argumentatie voor de keuze van de Noord/Zuidlijn wordt aangehaald dat een grote ruimtelijke en economische ontwikkeling op termijn voldoende aanleiding biedt om de verlengde NZ lijn te realiseren. In de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030*

wordt in de Schiphol Driehoek, waar die ontwikkelingen zouden moeten plaats vinden, echter niet een dergelijk programma opgenomen. Ook in de Structuurvisie van Amsterdam worden dergelijke ontwikkelingen langs de Nieuwe Meer zone niet voorzien.

3. *Het voorkeustracé van de Westtangent in Amsterdam is nog niet vastgesteld. Op de visiekaart moet het tracé dus als indicatief worden weergegeven.*

Commentaar en conclusie

1. Wij passen de tekst onder OV SAAL conform aan.
2. Wij zien op de OV SAAL corridor een grotere meerwaarde in een doorgetrokken Noord-Zuidlijn. Een metrosysteem biedt meer mogelijkheden tot ontsluiting van gebieden en aanhaking op het regionale HOV netwerk. Bovendien zien wij voordelen om de Schipholdriehoek, Badhoevedorp en Riekerpolder op dit systeem aan te sluiten. Wij voorzien voor de Schiphol Driehoek zeker toekomstige ontwikkelingen, maar deze zijn nog te abstract om hier in de Structuurvisie een programma aan te koppelen en zullen niet voor 2030 gerealiseerd worden.
3. Wij passen de visiekaart conform aan.

Zienswijze 5: Gemeente Hillegom

De gemeente Hillegom spreekt haar instemming uit over de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 en verzoekt bij de verdere planvorming in een vroeg stadium met hen in overleg te treden over het afstemmen van infrastructuur, culturele, sport-, maatschappelijke en commerciële voorzieningen in de (toekomstige) dubbeldorpen aan weerszijden van de Ringvaart.

Commentaar en conclusie

In het kader van de (toekomstige) dubbeldorpen zullen wij bij de verdere planvorming in een vroeg stadium met Hillegom in overleg gaan.

Zienswijze 6: Amsterdam Airport Schiphol

1. *Synergie en Samenwerking Haarlemmermeer-Schiphol*
Het pleidooi in de Structuurvisie voor synergie met Schiphol en het belang van samenwerking wordt van harte ondersteund.
2. *Ruimtelijk economische ontwikkeling en concurrentiepositie*
De grotere nadruk op de verbetering van het vestigingsklimaat in samenhang met de ontwikkelingen elders in de Schipholregio met als doel tot een verbetering van de concurrentiepositie van de hele regio te komen wordt gewaardeerd.
3. *Bereikbaarheid*
De Schiphol Group wil in het kader van de regionale samenwerking graag met Haarlemmermeer, Amsterdam, Provincie, Stadsregio een verkenning doen naar een verbeterd regionaal openbaar vervoerssysteem op het niveau van de metropoolregio.
4. *Nieuwe woningbouw in relatie tot 20 Ke*
De Schiphol Group realiseert zich dat er bouwopgaven liggen die op gespannen voet staan met de aanwezigheid van de luchthaven.
Zij vragen om het gehanteerde principe “verstandig bouwen” nader te definiëren. In de voorliggende Ontwerp Structuurvisie wordt geen helder antwoord op deze vraag gegeven.

Schiphol heeft in dit kader inmiddels ook gereageerd op de DeelStructuurvisie Hoofddorp 2030.

Er zijn in deze deelStructuurvisie 11.000 nieuwe woningen gepland, waarvan een groot gedeelte binnen de 20 Ke zone van Schiphol is geprojecteerd. Met de geactualiseerde contour (conform afspraken Alders) wordt het gebied van de 20 Ke zelfs nog groter. Met het Alders akkoord is vastgelegd het 20 Ke beleid te handhaven en geen nieuwbouw binnen deze zone toe te staan. De deelStructuurvisie is aldus niet in lijn met het Alders akkoord.

In de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zijn, naast Hoofddorp, ook andere woningbouwlocaties opgenomen die op gespannen voet kunnen staan met de aanwezigheid van de luchthaven zoals Lijnden en Schuilhoeve. De laatste in verband met te verwachten grondgeluid en vanwege de geluidscontouren in relatie tot het proefdraaien van vliegtuigen op holdings en bij de Hangars. Deze contouren zijn vastgelegd in de provinciale milieuvergunning op basis van de Wet Geluidhinder. Gezamenlijk met de Alderspartijen en in Smash-verband zal, met het oog op mogelijke toekomstige geluidhinder en hinderbeperkende maatregelen, gekeken moeten worden naar de consequenties van het ontwikkelen van woningbouwgebieden binnen of nabij de 20 Ke-contour.

5. *Ruimtereserveringen Parallele Kaagbaan en Noordwest*

Wij gaan ervan uit dat de ruimtereserveringen voor een Parallele Kaagbaan en voor een tweede luchthavenareaal in Schiphol Noordwest, als onderdeel van Rijksbeleid, zullen worden verankerd in amvb's en in de RijksStructuurvisie Smash. Het is van belang de opties open te houden en de reserveringen te behouden en te zorgen dat het niet onmogelijk is om een verdere groei van de luchthaven op de huidige locatie, in lijn met de Luchtvaartnota, te kunnen accommoderen.

Commentaar en conclusie

1. en 2. Wij zijn blij met de ondersteuning vanuit Amsterdam Airport Schiphol
3. Wij sluiten ons graag aan bij een nadere verkenning naar een verbeterd regionaal openbaar vervoerssysteem op het niveau van de Metropoolregio.
4. Nieuwe woningbouw in relatie tot 20 Ke

Het is evident dat er afstemming nodig is tussen woningbouw en Schiphol c.q. het vliegverkeer. Amsterdam Airport Schiphol zal ook erkennen dat er in de nabijheid van de luchthaven woningbouw nodig is en dat een variatie aan bereikbare en kwalitatief hoogwaardige woonmilieus een noodzakelijk onderdeel is van het internationaal vestigingsmilieu. Het principe van "Bouwen met verstand" hanteren wij juist ook omdat de gemeente Haarlemmermeer als geen andere gemeente in haar opgaven de aanwezigheid van de luchthaven ervaart. Daar waar nu gesproken wordt over bouwen tegen de contouren aan moet dat ons inziens ook in het perspectief van het huidige beleid gezien worden. Bouwen met verstand houdt ook in dat wij op locaties waar het is toegestaan te bouwen zorgvuldige afwegingen maken, waarbij ook de hinderaspecten worden betrokken. Wij zien het belang om (toekomstige)bewoners te informeren over de positieve en negatieve kanten van een internationale luchthaven binnen de gemeentegrenzen. Wij onderschrijven de urgentie van het voorkomen van nieuwe overlast. Toegankelijkheid van deugdelijke informatie is daarbij een belangrijke voorwaarde. De gemeente zal dan ook meer dan in het verleden is gebeurd deze informatieplicht explicieter naar voren laten komen in relevante visies en gebiedsontwikkelingen. ‘

De locaties in de westelijke Haarlemmermeer liggen buiten de 20 Ke. Alle overige in ontwikkeling zijnde woningbouwlocaties en de potentiële locaties zoals aangegeven in de Structuurvisie Haarlemmermeer en de Voorontwerp Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 liggen binnen het bestaand bebouwd gebied.¹

Schiphol en KLM suggereren dat, conform de Aldersafspraken, de 20 Ke contour groter zal worden. Dit is onjuist. Het Aldersadvies stelt hieromtrent:

"Bij opname van de 20 Ke in het LIB wordt de beleidslijn 20 Ke als uitgangspunt genomen, zoals geaccordeerd door de delegaties aan de Alderstafel. Aanpassing van het gebied is aan de orde indien binnen het nieuwe normen- en handhavingstelsel tot een fundamentele aanpassing van de vliegoperaties wordt overgegaan, opdat dit gebied voor de toekomst robuust blijft."

Onder fundamentele aanpassingen wordt verstaan de introductie of opheffing van vliegroutes dan wel banen. Hierdoor verandert het gebruik van het luchtruim zo fundamenteel dat het ruimtelijke beleid dit volgt.

Zienswijze 7: ORAM Schiphol

Voor de verdere ontwikkeling van Schiphol en het versterken van de internationale concurrentiepositie vindt e ORAM de volgende punten van belang:

- 1. In de visie geeft de gemeente aan tegen de ontwikkeling van de Parallele Kaagbaan te zijn. Hiermee trekt de gemeente Haarlemmermeer een te grote broek aan. Deze visie strookt niet met de Luchtvaartnota. Bovendien zal de Parallele Kaagbaan nader onderzocht en vastgelegd worden in de RijksStructuurvisie. In belang van de internationale concurrentiepositie van de luchthaven moet een besluit hierover op nationaal niveau plaatsvinden.*
- 2. Het behouden en versterken van internationale concurrentiepositie van Schiphol vraagt om een regionale visie; een metropoolvisie. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu is dit voorjaar gekomen met de Luchtvaartnota. Met deze nota, die vorig jaar is vastgesteld in de Tweede Kamer, wil het kabinet de luchthavenontwikkeling verbinden met nationale ruimtelijk-economische doelen en de regionaal-economische ontwikkeling. In juni 2012 wordt de Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol (SMASH) verwacht. In de Ontwerp Structuurvisie ontbreekt een inbedding van de gemeentelijke Structuurvisie in regionaal en nationaal beleid. Wij verzoeken de gemeente Haarlemmermeer samenhang aan te brengen met het landelijke en regionale beleid en in te gaan op vraag hoe gaat de gemeente de nationale ruimtelijk-economische doelen wil realiseren?*
- 3. Een goede ontsluiting over de weg is essentieel, hoogwaardig openbaar vervoer is minstens zo belangrijk. In de visie staat vermeld dat er wordt gestudeerd op drie nieuwe hov-verbindingen. Wij zijn groot voorstander van de realisatie van de nieuwe hov-verbindingen, met name de directe verbinding tussen Haarlem en de Amsterdamse Zuidas. Wij pleiten daarnaast voor een metroverbinding vanaf de Zuidas naar Schiphol, via het eerder genoemde doortrekken van de Noord/Zuidlijn. Deze lijn biedt ook mogelijkheden voor de ontwikkeling van de Airport Corridor.*
- 4. In de Ontwerp Structuurvisie kiest de gemeente voor de clusterbenadering. Deze visie op ontwikkelen gaat ervanuit dat de huisvesting van clusters van bedrijven een (economische) meerwaarde oplevert. Clustering levert voor de individuele bedrijven en instellingen agglomeratievoordelen op, zoals de aanwezigheid van toeleveranciers en/of*

¹ Binnen het bestaand bebouwd gebied is herstructurering en intensivering van woningbouw toegestaan.

afnemers, een gevarieerde arbeidsmarkt en dergelijke. ORAM ondersteunt deze gedachte, mits deze niet te rigide wordt toegepast. Wij vinden huisvesting van bedrijvigheid in de regio van essentieel belang. Tevens zijn wij van mening dat segmentering alleen tot zijn recht komt bij goede regionale afstemming. Hoe ziet de gemeente bijvoorbeeld de bloemensector, vooral gelegen in de gemeente Aalsmeer? Wij vragen de gemeente het bedrijvenbeleid in samenhang en afstemming met de regio vorm te geven.

Commentaar en conclusie

1. 'Haarlemmermeer is tegen de reservering van de Parallele Kaagbaan. Met name de onzekerheid van het wel of niet aanleggen van de Parallele Kaagbaan is voor het gebied in de directe omgeving van de reservering zeer nadelig. Ontwikkelingen in dit gebied worden zwaar geraakt en de impact van de reservering is voelbaar bij bedrijven en bewoners. Een gedegen onderbouwing van nut en noodzaak ontbreekt tot nog toe en Haarlemmermeer vindt het daarom onjuist dit gebied dan zo zwaar te belasten. Met het Rijk is afgesproken dat uiterlijk in 2015 een besluit wordt genomen over (het continueren van) de ruimtelijke reservering van een parallelle Kaagbaan. De ruimtelijke implicaties van de parallelle Kaagbaan, alsook eerder genoemde onderbouwing van de nut en noodzaak zal dan ook inzichtelijk zijn. De ruimtelijke implicaties zijn onderdeel van het traject van de Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH)'
2. In hoofdstuk 1 is bij 1.5. Economie, 1.6 Bereikbaarheid, 1.7 Rijksbeleid en 5.9 Economie en werken uitgebreid ingegaan op de inbedding van deze Structuurvisie in regionaal en nationaal beleid op regionaal economisch gebied.
3. Wij onderschrijven dit belang; het belang van de Airportcorridor komt ook in par. 5.9 van de Structuurvisie aan de orde.
4. Haarlemmermeer is nadrukkelijk voorstander van regionale afstemming bij het bedrijvenbeleid. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de betrokkenheid bij de Plabeka afspraken. Wat de bloemensector betreft zijn wij lid van de Stuurgroep Greenport Aalsmeer.

Zienswijze 8: S.A.D.C.

1. *In hoofdstuk 1 beschrijft de situatie anno 2012. Opmerkelijk daarbij is dat wel Rijksbeleid als uitgangspunt wordt beschreven, maar niet het regionale beleid.*
2. *Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste criteria voor de keuzes die voor komen te liggen: sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. Opmerkelijk is dat economische haalbaarheid niet als criterium is meegenomen.*
3. *Het Sternet ontbreekt als vervoerslaag*
4. *De legenda bij de kaarten bij de paragraaf Economie en werken werkt verwarrend*
5. *De groei van de luchtvracht is minder optimistisch dan wordt voorgesteld.*
6. *In het hoofdstuk over de uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau bij OLV*
 - *Graag kopje 'Multimodaliteiten' noemen in plaats van 'OLV'.*
 - *Verbinding met Greenport Aalsmeer (middels OLV-Greenport) hier ook graag noemen*
 - *Laatste regel graag wijzigen in: 'Op het moment dat A4ZW klaar is..., zodat het knooppunt ter hoogte van A4 Zone West alleen gebruikt kan worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaVlera.*
7. *In het hoofdstuk over de uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau bij p.164 - Aansluiting Nieuwe Bennebroekerweg op A4:*

- De zin 'Op het moment dat bedrijvenpark...' graag wijzigen met '...dit knooppunt alleen nog maar gebruikt zal worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaVlera.*
8. *In het hoofdstuk over de uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau bij Parallelstructuur Rijnlanderweg:
De zin 'Bij het ontwikkelen...' graag wijzigen met '...en ook als recreatieve verbinding dienst gaat doen'.*
9. *In het hoofdstuk over de uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau bij HOV Hoofddorp-Zuid:
Het gehele stuk graag wijzigen in:
'De Hov-verbinding Hoofddorp-Zuid die wordt aangelegd bij de woningbouw in Hoofddorp-Zuid, moet bij ontwikkeling van bedrijventerrein A4 Zone West over dit bedrijventerrein worden doorgetrokken. Vooruitlopend hierop kan één van de huidige Rnet-lijnen over A4 Zone West geleid worden, waar deze in de toekomst aan kan sluiten bij de ontwikkeling van de woningbouw in Hoofddorp-Zuid. Dit maakt de snelle ontwikkeling van een knooppunt ter hoogte van de TradeBoulevard mogelijk.*
10. *In het hoofdstuk over de uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau bij Verbreden Nieuwe Bennebroekerweg:
Het moment waarop is reeds bij het opengaan van de nieuwe afslag A4 Zone West en niet pas bij het verbinden van de N205 en N206.
Graag hier opnemen dat rekening gehouden moet worden in het ontwerp met een reservering van de nieuw aan te leggen busbaan t.b.v. de HOV-lijn Hoofddorp-Zuid/A4 Zone West/Station Hoofddorp.*
11. *De reservering bij de verkenning HOV Schiphol/Alphen betekent een potentiële nieuwe doorsnijding van de Geniedijk.*
12. *SADC wordt niet als samenwerkingspartner genoemd onder de noemer "private partners".*
13. *Ook bij het afsluiten van een anterieure overeenkomst worden afspraken gemaakt over kostenverhaal. Deze afspraken dienen, zoals onder '7.5 Reserve Ruimtelijke Investerings Haarlemmermeer' gemeld is, gebaseerd te zijn op een financiële uitvoeringsstrategie van de Structuurvisie, met daarin een helder overzicht van inkomsten en uitgaven. In de gemeente Haarlemmermeer is deze uitvoeringsstrategie benoemd als het 'Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Haarlemmermeer'. Formeel dient deze onderdeel te zijn van deze Structuurvisie, echter hebben we er begrip voor dat gewacht wordt met het complementeren tot na afronding van de Structuurvisie. We constateren hierbij wel formeel dat dit stuk op dit moment nog niet beschikbaar is. Daarnaast zien we het stuk graag tegemoet binnen de door de gemeente genoemde termijn (binnen één jaar na vaststelling van de Structuurvisie).*

Commentaar en conclusie

1. In de paragraaf over Economie en werken zullen we het regionale economische beleid, waaronder de Ruimtelijk Economische Visie op de Schipholregio (REVS), specifiek benoemen.
2. De inwoners en andere gebruikers van voorzieningen in Haarlemmermeer zijn gekozen als uitgangspunt voor de Structuurvisie. Om hier gestalte aan te geven ligt het accent in de Structuurvisie op sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent echter niet dat criteria zoals veiligheid en bereikbaarheid niet meegenomen worden in de

- afwegingen. Daarnaast is ruimtelijke kwaliteit breed opgevat, en bevat onderdelen zoals de economische doelmatigheid.
3. De ontsluitende functies van het openbaar vervoer kan door meerdere vervoerslagen worden verzorgd. Wij sluiten het Sternet hiervoor niet op voorhand uit.
 4. We erkennen dat er verwarring kan ontstaan over de kaarten bij de paragraaf Economie en werken. We zullen deze aanpassen.
 5. Voor de groei van de luchtvracht is gebruik gemaakt van de jaarcijfers van Schiphol Group.
We verwachten een groei van de werkgelegenheid als gevolg van de vestiging van bedrijven in Haarlemmermeer.
 6. De term 'multimodaliteiten' vormt een koepelterm voor meer onderwerpen dan we onder 'OLV' beschrijven. Wij houden daarom vast aan de titel OLV
De verbinding met de Greenport Aalsmeer voegen we toe.
De voorgestelde wijziging voor de laatste regel dekt beter de lading en nemen we over.
 7. In lijn met de voorgestelde wijziging onder OLV, zullen wij ook deze overnemen.
 8. Deze voorgestelde wijziging zullen wij overnemen.
 9. In ons Deltaplan Bereikbaarheid (december, 2011) hebben wij aangegeven dat de ontwikkeling van het toekomstige bedrijventerrein ACT ook een HOV verbinding vereist. In het Deltaplan Bereikbaarheid is een verkenning aangekondigd van een tracé dat gecombineerd kan worden met de nog aan te leggen Tradeboulevard, parallel aan de Rijnlanderweg. HOV ACT sluit aan het ene uiteinde aan op het kerntraject van de Zuidtangent bij Station Hoofddorp en aan het andere uiteinde op het tracé van HOV Hoofddorp Zuidrand. De HOV-route van en naar de Zuidrand verplaatst zich in dan van de Spoorlaan naar het HOVtracé door ACT.
Wij passen de tekst aan conform ons Deltaplan Bereikbaarheid.
 10. Bij het opengaan van de nieuwe (zuidelijke) op- en afrit op de A4 zal de Bennebroekerweg tussen A4 en Spoorlaan moeten zijn opgewaardeerd. De Bennebroekerweg tussen Spoorlaan en N205 voldoet in de huidige vorm en hoeft pas bij het verbinden van N206 en N205 verbreed te worden. De tekst passen we daarom niet aan voor wat betreft het moment.
In de tekst nemen wij aanvullend op dat bij het ontwerp rekening wordt gehouden met het realiseren van een HOV-verbinding.
 11. Dat vormt een van de afwegingen.
 12. We zullen bij de samenwerking de rol van SADC specifiek benoemen.
 13. Meer duidelijkheid over de inkomsten in het RIH en de uitgaven komt inderdaad in het op te stellen uitvoeringsprogramma.

Zienswijze 9: van Schie Advocatuur namens Chipshol Holding

Chipshol maakt er bezwaar tegen dat het gebied Badhoevedorp Zuid nog steeds vaag is aangeduid. Nota bene: het gebied dat moet uitgroeien tot een werk-, woon- en voorzieningengebied van internationaal allure krijgt hier geen aandacht. De gemeenteraad stelt hier een visie tot 2030 vast. Vooruit kijken brengt met zich mee dat in deze visie rekening wordt gehouden met een Airportcity.

Indien de gemeente niet voor die ontwikkelingsrichting kiest, betekent dat dat eerdere afspraken en gewekte verwachtingen worden geschonden. Bedacht dient te worden dat Chipshol in 1989 al een overeenkomst met de SADC sloot waarin werd overeengekomen dit gebied te ontwikkelen. Het is verder onjuist om te realiseren vierkante meters kantoor te verplaatsen naar de locaties Elzenhof, De Hoek, Beukenhorst-Oost, Schiphol Zuidwest en

enkele kleinere verspreide locaties. Dat maakt de toekomstige mogelijkheden voor kantoorontwikkelingen in Badhoevedorp en dus de ontwikkeling van een Airportcity nagenoeg illusoir. Chipshol verzoekt de gemeente de visie in het bijzonder voor het gebied Badhoevedorp Zuid bij te stellen.

Commentaar en conclusie

Uit hetgeen mr. Van Schie namens Chipshol naar voren brengt, leiden wij af dat hij van oordeel is dat de gemeente de Structuurvisie niet zou kunnen vaststellen, omdat het in strijd is met afspraken die in het verleden zijn gemaakt. Meer in het bijzonder wordt door hem bedoeld op de overeenkomst "Samenwerkingsovereenkomsten Oude Meer Zuid en Badhoevedorp-Zuid" van 31 mei 1989.

Hij meent dat Chipshol er op mocht vertrouwen dat de gemeente zou handelen conform hetgeen in het convenant en de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd.

Wij constateren echter dat er geen rechtstreekse overeenkomsten ter zake bestaan tussen de gemeente en Chipshol met betrekking tot gronden in dit plangebied.

Ons inziens is de Structuurvisie niet in strijd met de eisen van goede ruimtelijke ordening. Het feit dat in het verleden tussen publieke partijen afspraken zijn gemaakt over een andere ontwikkelingsvolgorde is niet in strijd met een goede ruimtelijke ontwikkeling.

Periodiek evalueren publieke partijen de fasering van locaties en stellen die eventueel bij. Dit gebeurt op basis van feitelijke vraagontwikkeling, verwachte kwalitatieve en kwantitatieve marktontwikkelingen en beleidsmatige overwegingen. Dit met het doel om tot een zo optimale integrale ruimtelijke ontwikkeling te komen.

Zo is in 2001 een nieuwe visie op de ruimtelijke- en economische ontwikkeling van de Schipholregio ontwikkeld, de Ruimtelijk Economische Visie Schipholregio (REVS). Deze REVS is vervolgens nog eens geactualiseerd en door uw raad op 11 juni 2009 vastgesteld (REVS 2009-2030). In breder verband van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is de planning van kantoor- en bedrijfslocaties aan de orde in het kader van de Plabeka I en II processen (Platform bedrijven en kantoren). Op 16 juni 2011 heeft uw raad ingestemd met de bijdrage van Haarlemmermeer in Uitvoeringsstrategie Plabeka 11 (2010-2040). Op 23 juni 2011 hebben de betrokken bestuurders van de Metropoolregio ingestemd met deze Uitvoeringsstrategie.

De wijze waarop Badhoevedorp Zuid nu is opgenomen in de Structuurvisie is conform de regionale afspraken die hierover zijn gemaakt in het kader van het Platform bedrijven en kantoren.

Zienswijze 10: Wieringa advocaten namens JOMO Vastgoed

In de zienswijze van JOMO Vastgoed wordt verzocht de strategische reservering voor Schipholgebonden bedrijven en regionale bedrijven op te nemen in de OntwerpStructuurvisie Haarlemmermeer conform het beleid van de provincie Noord-Holland.

Commentaar en conclusie

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven. Echter ook in deze regio zijn de gevolgen van de economische recessie merkbaar en is er een veranderd perspectief van de economische groei. Uit de regionale monitor van de afgelopen jaren blijkt dat de feitelijke vraag naar kantorenlocaties en bedrijventerreinen aanzienlijk lager is dan was verwacht. Daarnaast blijkt uit een actuele behoefteanalyse van het bureau Buck Consultants International (BCI) dat de werkgelegenheidsgroei en daarmee

de behoefte aan nieuwe werklocaties, voor de periode 2010 – 2040, aanzienlijk lager uitvalt in vergelijking tot eerdere onderzoeken.

Dit heeft er toe geleid dat de gemeenten, de provincies Noord-Holland en Flevoland en de Stadsregio Amsterdam, samenwerkend in het Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka), in 2011 middels de Uitvoeringsstrategie Plabeka 2010-2040 nadere afspraken hebben gemaakt over de ontwikkeling van werklocaties in de regio de komende periode.

Gezien de uitkomsten van de monitor en de behoefteaming en het feit dat er voor de periode tot 2040 voldoende ruimte is voor logistieke bedrijvigheid in de omgeving van Schiphol, nemen wij Zwanenburg Zuid en Nieuw Vennep A4 Zone niet als strategische reserve op in de Structuurvisie Haarlemmermeer.

De locatie Zwanenburg Zuid is als strategische reservering opgenomen in het streekplan Noord-Holland Zuid van de Provincie Noord-Holland. Tijdens het opstellen van het streekplan van de Provincie Noord-Holland (2003) was de geprognosticeerde behoefte aan Schipholgebonden activiteiten, met name logistieke activiteiten, dusdanig groot dat het noodzakelijk geacht werd twee strategische locaties aan te wijzen (Zwanenburg Zuid en Nieuw Vennep A4 Zone). Deze strategische locaties komen voor nadere planologische besluitvorming en ontwikkeling in aanmerking als het bestaande planaanbod voor Schipholgebonden bedrijventerreinen niet toereikend is om de behoefte vanuit de markt te accommoderen. De Provincie Noord-Holland heeft bij vaststelling van de Structuurvisie besloten de strategische reservering voor de locatie Zwanenburg Zuid uit het streekplan Noord-Holland te handhaven, aangezien de uitkomsten van de Uitvoeringsstrategie van het Platform Bedrijven en Kantoren nog niet bekend waren (zie: Nota van beantwoording Structuurvisie Provincie Noord-Holland, januari 2010).

Zienswijze 11: Overwater Rentmeesterskantoor namens SRLEV

SRLEV NV is onder meer eigenaar van de percelen landbouwgrond gelegen nabij de Raasdorperweg, Westrandweg en Ringvaart. Deze percelen zijn kadastraal bekend gemeente Haarlemmermeer, sectie AA, nummers 296, 322 en 406 ged., tezamen groot ruim 10 ha.

In de visie zijn deze percelen opgenomen als gepland groen. Echter op pagina 56 van de Ontwerp Structuurvisie worden deze gronden aangegeven in de uitbreiding van Badhoevedorp, als omlegging van de Rijksweg A9 en een gebied voor 1.400 extra woningen, kantoren en bedrijven.

Verder is SRLEV NV eigenaar van het perceel kadastraal bekend gemeente Haarlemmermeer, sectie AB, nummer 1491, groot ruim 22 ha. Dit perceel is gelegen nabij de Hoofdvaart in Lijnden en de provinciale weg N232. Voor dit perceel is op de plankaart van pagina 2 agrarisch gebruik voorzien met een laan. Volgens pagina 56 van de ontwerpvisie is dit perceel gelegen in het uitbreidingsgebied van Badhoevedorp, bestaande uit de omlegging van de Rijksweg A9 en een gebied voor 1.400 extra woningen, kantoren en bedrijven. SRLEV verzoekt deze gronden een eenduidige invulling te geven in de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, zijnde een invulling als gevolg van de omlegging van de Rijksweg A9 en met extra woningen, kantoren en bedrijven.

Commentaar en conclusie

Pagina 56 van de ter inzage gelegde Ontwerp Structuurvisie is een schetsmatige weergave van de grootschalige ontwikkelingen in Haarlemmermeer en is niet bedoeld als een exacte ruimtelijke weergave van deze ruimtelijke ontwikkelingen. In de definitieve Structuurvisie zal het karakter en de functie van deze weergave duidelijk worden omschreven. Wij zien geen

aanleiding om de plankaart en de weergave van de groenstructuur te wijzigen naar aanleiding van deze zienswijze.

Zienswijze 12: Overwater Rentmeesterskantoor namens Stichting Boschuisen

Stichting Boschuisen heeft bezwaar tegen de realisatie van het particulier initiatief de 'Buurderij'. Stichting Boschuisen is eigenaar van de grond waar dit initiatief is geprojecteerd. Zij gaat ervan uit dat haar eigendom betrokken zal worden bij de totale planvorming voor de Haarlemmermeer als stedelijk uitloopgebied, waarin een combinatie van water, natuur, recreatie en wonen gerealiseerd kan worden. Met als gevolg waardestijging van de grond. Als dit niet lukt verzoekt de stichting Boschuisen de bestemming 'agrarisch' te handhaven.

Commentaar en conclusie

De Buurderij betreft een particulier initiatief. Het is een concept waarin burgers een belangrijke rol spelen in de zorg en het onderhoud van het landschap. Dit concept is in de Structuurvisie genoemd als voorbeeld. Het is een trend die de gemeente graag zou willen faciliteren in denkkracht, contacten en planologische ruimte. De Buurderij is echter niet op de plankaart van de Structuurvisie opgenomen.

Zienswijze 13: Gaastra advocaten namens Cementbouw

Cementbouw is één van de grootste producenten van (onder meer) beton in Nederland en heeft vestigingen in ontwikkeling op de volgende locaties in (de omgeving van) het plangebied:

- Cruquius, Bennebroekerdijk 218 (exclusief aangrenzende kantoren);
- Hillegom, Achter de Watertoren.

De locaties in het plangebied waar of in de omgeving waarvan deze vestigingen zijn gelegen, zijn in het ontwerp aangemerkt als bestemd voor onder meer "wonen". Op verschillende plaatsen in de ontwerp Structuurvisie wordt ingegaan op de geplande woningbouwontwikkeling in het gebied. Hierbij is onvoldoende aandacht voor de bedrijfsterreinen met de (in ontwikkeling zijnde) betonmortelcentrales van Cementbouw. Cementbouw meent dat aan deze bedrijvigheid in de Structuurvisie niet voorbij mag worden gegaan.

Vanwege de ligging aan het (openbaar vaar)water is het voor Cementbouw van groot belang dat zij ook in de toekomst haar bedrijfslocaties behoudt. Cementbouw is immers voor de aanvoer van grondstoffen nagenoeg volledig afhankelijk van de binnenvaart. Voorts wordt in de Structuurvisie, in de paragraaf over infrastructuur, alleen aandacht besteed aan transport over de weg. Er is geen aandacht besteed aan de rol van de binnenvaart. Niet inzichtelijk is of en op welke wijze voor de ruimtelijke ordening van het plangebied rekening is gehouden met het netwerk van vaarwegen. Cementbouw is van mening dat aandacht hiervoor niet mag ontbreken.

Commentaar en conclusie

Het gebied ten zuiden van Cruquius is in de Ontwerp Structuurvisie aangeduid als zoekgebied met voor wonen, water en groen. Wij gaan er van uit dat het bestaande bedrijvengebied in Cruquius, waaronder de gronden van Cementbouw, gedurende de planperiode van het bestemmingsplan "Cruquius 2009" gehandhaafd zal blijven. Op langere

termijn zijn wij voorstander voor een omzetting van dit gebied naar een woonfunctie. In de definitieve Structuurvisie zal dit standpunt zo helder mogelijk worden omschreven. Het niet vermelden van de binnenvaart bij de paragraaf over infrastructuur is een omissie. De tekst van de Structuurvisie zal hierop worden aangepast.

Zienswijze 14: de Advocaten van Van Riet namens Heembeton, Struyk Verwo Infra en CRH Nederland

Heembeton, Struyk Verwo en CRH Nederland hebben recht van opstal op percelen aan/bij de Bennebroekerdijk te Cruquius.

Blijkens de plankaart behorende bij de ontwerp Structuurvisie worden deze percelen en het gebied waar deze gronden zijn gelegen aangeduid als "Zoekgebied mix, wonen, water en groen".

Het betreffende gebied betreft een bedrijventerrein, bestemd voor bedrijven en bedrijfscategorie tot milieucategorie 4.2, hetwelk op zijn zachtst gezegd niet als licht valt te kwalificeren, alsmede (deels) een gezoneerd industrieterrein, terwijl daarbinnen zelfs nog een "grote lawaaimaker" als bedoeld in de Wet geluidhinder is toegestaan, zijnde de betonmortelcentrale.

Het gebied is ook als zodanig bestemd in het bestemmingsplan "Cruquius 2009", dat pas op 17 augustus 2011 gedeeltelijk onherroepelijk is geworden en nog een geldingsduur heeft die een groot deel van de geldingsduur van de ontwerp Structuurvisie - tot 2030, beslaat.

Commentaar en conclusie

Conform de beantwoording van zienswijze13.

Zienswijze 15: Hoogheemraadschap van Rijnland

- 1. Rijnland onderschrijft de ambitie om klaar te zijn voor een duurzame toekomst. Het duurzaam en klimaatbestendig watersysteem is daar een belangrijk onderdeel van. Ook op andere onderdelen van duurzaamheid als het verwerken van reststromen en omgaan met afval(water) als grondstof kunnen de gemeente en Rijnland elkaar versterken. Het samenwerken in de afvalwaterketen kan hier een belangrijke stimulans voor zijn. Rijnland ziet dit als een belangrijke stap richting een doelmatig beheer van de waterketen.
Rijnland deelt de geuite constatering met betrekking tot de effecten van de vergroting van het toetsingsgebied van het Convenant Reductie Vogelaaanvaringen. Rijnland heeft met name een zorg met betrekking tot de ambities op het gebied van water in de polder. Rijnland onderschrijft de ruimtelijke kwaliteit van water en groen. Door deze kwaliteit te koppelen aan wateropgaven ontstaan kansen bij nieuwe ontwikkelingen en herstructureringen.*
- 2. Er wordt terecht stilgestaan bij de opbouw van de bodem van de Haarlemmermeer. De bodem stelt beperkingen aan het gebruik ervan, zeker met betrekking tot het graven van water. De bodemopbouw is ook zodanig dat deze binnen een projectgebied sterk kan verschillen. De opmerking dat in het gehele gebied van park 21 het mogelijk is om breder water te graven is dan ook niet correct.*
- 3. Bij de eerste opdracht bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem staat ten onrechte dat afvoeren van water alleen in uitzonderlijke gevallen nodig is. Het streven naar het zoveel mogelijk bergen van water door bijvoorbeeld*

flexibel peil onderstrepen we. Het afvoeren van water is echter een wezenlijk onderdeel van het functioneren van het watersysteem.

4. *De waterStructuurvisie van Rijnland gaat uit van een duurzaam en robuust watersysteem van de polder. Rijnland wil dit watersysteem toepassen op gebieden waar transformatie plaatsvindt. Ontwikkelingen zullen hierop door Rijnland ook getoetst worden. Rijnland zal de gebieden met traditionele landbouw zo goed mogelijk voorzien van zoet water op een vast zomer- en winterpeil. Rijnland is het dus niet eens met de stelling bij de tweede opdracht bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem. Een correcte weergave zou wat ons betreft zijn: "Als het duurzame en robuuste watersysteem wordt toegepast op agrarische gebieden kan het de transformatie - op termijn - noodzakelijk maken. "*
5. *De als eerste genoemde maatregel bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem geldt wat Rijnland betreft niet alleen voor de twee agrarische kerngebieden maar voor agrarische gebieden in het algemeen.*
6. *Rijnland is het niet eens met de stelling dat RWZI water 'eigenlijk verspild' wordt. Rijnland zuivert dit effluent zodanig dat het een zoetwaterbron is voor onze boezem waaronder de ringvaart van de Haarlemmermeer valt. Door het grote stelstel aan inlaten vanuit dezelfde ringvaart dient het effluent nu al -indirect- als waterbron voor de polder.*
7. *Ten onrechte is opgenomen dat schoon hemelwater niet langer via het riool of via sloten en tochten mag worden afgevoerd. Het afvoeren van schoon hemelwater via het riool naar de RWZI dient wel zoveel mogelijk beperkt te worden om het rendement op de zuivering te verhogen. Het afvoeren via sloten en tochten zal in het kader van het functioneren van het watersysteem noodzakelijk blijven. Door het invoeren van berging door bijvoorbeeld flexibel peil kun je deze afvoer wel beperken en dit streven onderstrepen we.*

Commentaar en conclusie

1. De gemeente ziet er naar uit om de goede en vruchtbare samenwerking die gemeente met Rijnland heeft gehad bij het opstellen van de waterparagraaf van de Structuurvisie Haarlemmermeer, bij de uitwerking verder te verstevigen met een gezamenlijke aanpak van gedeelde problematiek en dit bovendien verder uit te breiden met partnerschap richting provincie, rijk en LTO.
2. De tekst bij Opbarstingsgevaar zal als volgt worden aangepast:
... Daar waar het mogelijk is om breder water te graven (zie opbarstriscokaart) maken we van deze mogelijkheid gebruik. Ook de aanleg van bredere oeverstroken (met een beperkte diepte) kan een bijdrage leveren aan het realiseren van meer open water.
3. De tekst onder opdrachten bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem zal als volgt worden aangepast:
Zoek aansluiting bij de maatregelen uit het Bestuursakkoord water. Geef voorrang aan het zolang mogelijk vasthouden van neerslag in het gebied waar die gevallen is, zodat grote pieken in de afvoer worden voorkomen. Neem de nodige maatregelen om de neerslag zoveel mogelijk te bergen, zodat het ook in drogere tijden gebruikt kan worden en het afvoeren van water zoveel mogelijk beperkt wordt.
4. De tekst onder opdrachten bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem zal als volgt worden aangepast:
Het hoogheemraadschap van Rijnland verwacht dat doorspoelen vanuit de Ringvaart (boezemwater) op termijn niet meer mogelijk zal zijn, omdat er steeds vaker te weinig zoet water beschikbaar zal zijn vanwege klimaatverandering. Bovendien zal de kwel

steeds zouter worden, als gevolg van het zout in de ondergrond. Deze ontwikkelingen betekenen dat verzilting in de Haarlemmermeer een verschijnsel is dat we op termijn mogelijk zullen moeten accepteren (bron: WaterStructuurvisie van Rijnland). Net als Rijnland willen we inspelen op deze veranderingen. We zoeken de oplossing in een adaptief watersysteem, dat aanpasbaar is aan de daadwerkelijk op tredende veranderingen en die ook rekening houdt met de mogelijkheden van onder andere de agrarische gebruiksfuncties. We streven naar een robuust en duurzaam watersysteem dat wateroverlast tegengaat en voorziet in voldoende zoet water in droge tijden. Dit vraagt een aanzienlijke aanpassing van het huidige watersysteem en zal – op termijn – transformatie van de agrarische sector in Haarlemmermeer mogelijk noodzakelijk maken. Het gaat om de overgang naar een gesloten watersysteem die in drie stappen gemaakt kan worden. In eerste instantie moet het systeem klimaatbestendig worden: droge voeten met voldoende ruimte voor meer neerslag en voor de compensatie van de toename van verharde oppervlakte. Vervolgens werken aan de duurzaamheid van het watersysteem, waarbij de voedselrijkdom en verzilting of moeten worden geaccepteerd of beperkt door peilverhoging. De laatste stap is het zelfvoorzienend maken van het systeem: de inlaat beperken en het water zoveel mogelijk opvangen, bergen en zuiveren in gesloten circuits.

5. De tekst onder maatregelen bij het Kernpunt: een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem zal als volgt worden aangepast:
 - Behoud zo lang mogelijk een vast peil en een eigen watersysteem in agrarische gebieden: Sorteert ook voor op aanpassing van het watersysteem in deze gebieden gegeven de te verwachten klimatologische veranderingen en veranderingen in de zoute kwel, waarbij op experimentbasis wordt onderzocht wat de mogelijkheden binnen de landbouw zijn (t.a.v. o.a. flexibel peil, efficiënter waterbeheer en andere teelten);
6. De tekst over rioolwaterzuiveringsinstallaties zal als volgt worden aangepast:

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) produceren een vrijwel constante stroom zoet water, die nu direct op de Ringvaart wordt gespuid. Dit water kan beter eerst binnen de polder worden benut.
7. De tekst over ruimtelijke inpassing zal als volgt worden aangepast:

Ruimtelijke inpassing van binnenstedelijke waterberging. Ook in de bebouwde omgeving zal de wateropgave leiden tot ruimtelijke veranderingen. Schoon hemelwater mag straks steeds minder via het riool of via sloten en tochten worden afgevoerd. Het afkoppelen en vasthouden van hemelwater vraagt ruimte en inventiviteit om er een meerwaarde mee te creëren.

Zienswijze 16: LTO Noord afdeling Haarlemmermeer e.o.

1. *In ontwerp SV is slechts ten dele invulling gegeven aan het provinciaal ruimtelijk beleid. De gemeente beschouwt de agrarische sector bij de ruimtelijke ontwikkeling van een gebied op als restpost. De landbouwparagraaf in de ontwerp Structuurvisie is ten onrechte niet doorvertaald naar de Structuurvisiekaart. LTO Noord vraagt om het niet vrijblijvende provinciaal ruimtelijk beleid, inclusief de begrenzing van het agrarisch c.q. glastuinbouwgebied, op de plankaarten van de Structuurvisie over te nemen.*
2. *Zoals eerder aangegeven is LTO Noord van mening dat de begrenzing van het landbouwcluster uit de provinciale Structuurvisie rechtstreeks doorvertaald moet worden in de voorliggende visie. Dat betekent dat het beoogde plangebied voor Park 21 een agrarische functie moet krijgen.*

3. *LTO Noord onderschrijft het voorgestelde concept van proeftuinen niet. LTO is van mening dat dergelijke initiatieven vanuit de agrarisch ondernemers opgestart moeten worden.*
4. *De beschikbaarheid van voldoende water van een goede kwaliteit is essentieel voor de continuïteit van de agrarische sector. LTO Noord is van mening dat het watersysteem, ook naar de toekomst toe, de ontwikkeling van een economisch duurzame agrarische sector optimaal moet faciliteren. Dat betekent dat niet getornd mag worden aan de bestaande drooglegging van de gronden en dat een goede waterkwaliteit (geen toename verzilting) gegarandeerd moet worden. In onze optiek is een verslechtering van de waterkwaliteit in de toekomst ook nog geen gegeven. Er wordt nagedacht over en gewerkt aan technische oplossingen om de waterkwaliteit - ook in een polder als de Haarlemmermeer - goed te houden. Het is merkwaardig dat de gemeente Haarlemmermeer desondanks vooruitloopt op een verslechtering van de waterkwaliteit. Met inachtneming van het voorgaande kan LTO Noord onder geen voorwaarde instemmen met het opnemen van zogenaamde 'zilte deelgebieden' op de landbouwkaart. Vooral als daarbij in ogenschouw wordt genomen dat de gemeente er op voorhand van uitgaat dat in deze gebieden het grondgebruik aangepast moet worden aan een verder gaande verzilting van de polder. LTO Noord brengt graag onder uw aandacht dat dit op grote weerstand zal stuiten en in feite onbespreekbaar zal zijn voor onze leden. Wij zijn en blijven van mening dat de beschikbaarheid van voldoende water van een goede kwaliteit het uitgangspunt is en moet blijven om een economisch duurzame agrarische bedrijfsontwikkeling te kunnen garanderen en dat dit ook technisch mogelijk is. Daarbij dient ook aangetekend te worden dat de regierol bij het watervraagstuk in de polder bij het Hoogheemraadschap van Rijnland behoort te liggen en niet bij de gemeente Haarlemmermeer.*
5. *LTO Noord van mening dat het vraagstuk over waterberging daar moet worden opgelost waar het wordt veroorzaakt. Dat betekent dat met betrekking tot de beoogde functiewijzigingen in de polder de waterberging 'binnenplans' moet worden opgelost en niet mag worden afgewenteld naar het landelijk gebied.*
6. *De gemeente Haarlemmermeer heeft een grote ambitie op het gebied van duurzame energie. Opvallend is dat voor het invullen van deze ambitie de link met de agrarische sector, met uitzondering van PrimaViera, niet wordt gelegd. LTO Noord Haarlemmermeer vindt dit een gemiste kans. De agrarische sector kan namelijk een grote rol spelen bij het invullen van de energieopgave. Naast windenergie kan daarbij gedacht worden aan biovergassing, biovergisting en/of de toepassing van zonne-energie. Voor de toepassing van biovergassing en -vergisting is het van belang dat er ruimte wordt gecreëerd voor (collectieve) installaties. De voorliggende Structuurvisie zou hiervoor het kader moeten bieden. De toepassing van zonne-energie is in opkomst. Als voorbeeld kan de gemeente Koggenland worden genoemd. Deze gemeente heeft een subsidieregeling vastgesteld waarbij agrarische ondernemers worden gestimuleerd zonnepanelen te plaatsen op de daken van de agrarische bedrijfsgebouwen in combinatie met de sanering van de asbestdaken. LTO Noord geeft de gemeente Haarlemmermeer graag in overweging om in overleg met LTO Noord een soortgelijke regeling op te stellen. LTO Noord kan daarbij kennis en ervaring uit eerdere projecten inbrengen.*
7. *De betekenis van de Greenport voor de regio en de gemeente Haarlemmermeer alsmede de energie die de gemeente stopt in het Greenportoverleg en de daaraan gekoppelde projecten missen we in de voorliggende Structuurvisie. Vanuit die optiek verzoeken wij de gemeente Haarlemmermeer om in de Structuurvisie de (ruimtelijke)*

context van de Greenport Aalsmeer, inclusief PrimaViera, in de Structuurvisie op te nemen

Commentaar en conclusie

1. Wij beschouwen het agrarisch gebied niet als restpost. De gemeente voorziet echter door allerlei ontwikkelingen een krimp van het landbouwareaal en heeft in de landbouwparagraaf uiteengezet hoe zij daarbinnen het belang en de toekomst van de agrarische sector ziet en welke rol zij daarin wil spelen. In de Structuurvisie zullen wij de kaart van agrarische kerngebieden en transformatiegebieden in overeenstemming brengen met de tekst en de plankaart.
2. De Structuurvisie regelt geen bestemmingen juridisch. In de toekomst zullen voor delen van het Park21 verschillende bestemmingsplannen worden gemaakt. In dat kader kan het LTO dan ook eventueel gericht bezwaar maken tegen de manier waarop percelen bestemd worden.
3. In de Structuurvisie zijn de zilte proeftuin, de Buurderij en een mixlandschap in het oude glastuinbouwgebied Rijsenhout als voorbeelden genoemd. Het zijn voorbeelden van proeftuinen waar inmiddels vanuit de ondernemers ideeën over zijn. De gemeente wil hier graag in faciliteren door middel van denkracht, contacten en planologische ruimte.
4. We onderschrijven het belang van zoet water voor de agrarische sector. Net als Rijnland willen we inspelen op de veranderingen die op til zijn (klimaat, zilte kwel). We zoeken de oplossing in een adaptief watersysteem, dat aanpasbaar is aan de daadwerkelijk op tredende veranderingen en ook rekening houdt met de mogelijkheden van onder andere de agrarische gebruiksfuncties. We vinden dat dit nog niet duidelijk genoeg naar voren is gekomen in de Structuurvisie en zullen daarom de tekstaanpassingen doen die bij het commentaar op zienswijze 15 van het Hoogheemraadschap staan weergegeven.
 - De situatie is helaas zo dat een relatief klein gebied met veel zilte wellen, waar water met verhoogde zoutgehalten extra snel naar boven komt, een probleem voor een veel groter gebied veroorzaakt. De achterliggende gedachte van isolatie is dan ook dit effect proberen teniet te doen. We zien alternatieve grondgebruiksmogelijkheden als zilte teelten voor deze isolatiegebieden.
 - We benadrukken ook dat we het nieuwe systeem en de beoogde maatregelen niet willen en ook niet kunnen opleggen bij de bestaande agrarische functies maar dat de geschetste veranderingen volgens ons nopen tot handelen. We pleiten voor een gezamenlijke aanpak van gedeelde problematiek met alle betrokken (naast Rijnland, ook het provincie, rijk en ook de agrarische sector zelf), waarbij op experimentbasis wordt onderzocht wat de mogelijkheden binnen de landbouw zijn (ten aanzien van flexibel peil, efficiënter waterbeheer en andere teelten).
5. Wij onderschrijven dit.
6. Het is verheugend om te zien dat LTO ook de kansen uitlicht voor energie in de agrarische sector, die wat ons betreft geen gemiste kansen zijn maar die juist aansluiten bij onze visie.
7. Wij onderkennen het belang van de Greenport Aalsmeer/Schiphol en hebben dit duidelijk aangegeven in paragraaf 1.5 Economie (uitgangspositie 2012) en paragraaf 5.9 Economie en werken (programmatische uitwerking). Het belang van PrimAviera is hierbij eveneens aangegeven.

Zienswijze 17: Flower Mainport Aalsmeer

1. *Flower mainport Aalsmeer bepleit de opname in de Structuurvisie van de economische en maatschappelijke betekenis van de Greenport, inclusief de ruimtelijke en infrastructurele context en het glastuinbouwgebied PrimAviera.*
2. *Flower mainport Aalsmeer is blij met de opname van een landbouwparagraaf en ondersteunt het verzoek van de LTO Noord om plankaarten op te nemen die in provinciale Ruimtelijke Structuurvisie zijn opgenomen.*

Commentaar en conclusie

Zie de beantwoording op de zienswijze van LTO Noord onder 7. En 1.

Zienswijze 18: Könst Research

Könst Research valt met haar bedrijf in het transformatiegebied, waar agrarische activiteiten geleidelijk moeten overgaan in, zoals aangeven in het Masterplan Park21, voorgeschreven vormen van parkbeheer (bijv. biologische stadslandbouw) of niet agrarische functies.

Könst Research BV is zeker niet van plan zich te zullen gaan transformeren tot een bedrijf met een recreatieve en/of andere parkbeheer functies, wij zijn in onze bedrijfstak een gezond, innovatief en ambitieus bedrijf.

Door het aanleggen van recreatieve verbindingen in het gebied in de vorm van water en groen, is de kans groot dat die worden onttrokken aan de door ons in gebruik zijnde gronden, dit zal onze bedrijfsvoering ernstig schaden.

Ook het onttrekken van landbouwgrond voor infrastructurele doeleinden zoals de aanleg van polderpaden en het verbreden van de Spoorlaan heeft direct negatieve gevolgen voor onze onderneming.

Voor de aanleg van het park wordt het maaiveld, door verhoging en verlaging, ingrijpend veranderd. Op basis van ervaringen in het verleden kan geconstateerd worden dat het verstoren van het evenwicht in de ondergrond van de Haarlemmermeer tot gevolg heeft dat verspreid door het gebied nieuwe zogenaamde wellen ontstaan. Deze zijn schadelijk voor het gebruik van onze landbouwgrond.

Door veranderingen in de infrastructuur en gewijzigd gebruik ervan, onder andere door recreanten van binnen en buiten de Haarlemmermeer zal de bereikbaarheid van ons bedrijf schaden.

Indien het zou komen tot een (minnelijke) onteigening van onze gronden ten behoeve van bijvoorbeeld de aanleg van Park 21, dan deel ik u reeds nu mede dat wij minimaal 14 jaren de tijd nodig hebben om een vervangende locatie op hetzelfde niveau te krijgen als onze huidige gronden welke thans optimaal geschikt zijn voor de activiteiten van ons bedrijf. Dit betekent dat wij in het kader van onteigening in de gelegenheid moeten worden gesteld om gedurende een periode van minimaal 14 jaren de huidige locatie te mogen blijven gebruiken voor ons bedrijf en daarnaast te beschikken over een andere locatie waar het bedrijf kan worden voortgezet na de gedwongen bedrijfsbeëindiging aan de Hoofdweg. Ook moet voorkomen worden dat er door bijvoorbeeld onkruiddruk vanaf percelen die wel al ontwikkeld zijn een mindere bruikbaarheid van onze percelen wordt veroorzaakt.

Vaststelling en het verder in procedure brengen van de ontvouwde plannen is alleen maar verantwoord en zorgvuldig, wanneer daarin met onze bedrijfsbelangen rekening wordt gehouden, hetgeen bijvoorbeeld betekent dat de financiële haalbaarheid van de plannen gegarandeerd moet zijn, waarbij rekening wordt gehouden met de hierboven genoemde - voor ons bedrijf specifieke -omstandigheden.

Commentaar en conclusie

Verandering gebruik

Het masterplan Park21, zoals vastgesteld in de raad, en de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 geeft de ambitie aan om het gebied van Park21 te transformeren tot een polderpark, met verschillende functies, gericht op recreatie en beleving. Het gebied waar het bedrijf Könst Research BV is gesitueerd behoort in het masterplan voor een groot deel tot de z.g. polderlaag. In de polderlaag blijft de agrarische functie gehandhaafd, maar wordt ruimte gegeven voor toevoeging van, of de introductie van educatieve en recreatieve functies. Dat zou ook het geval kunnen zijn bij het bedrijf van de heer Könst. Of de ondernemer hier gebruik van maakt, is een keus van de ondernemer zelf. De overheid heeft daarbij een stimulerende en ondersteunende rol.

In geval dat (een deel van de) gronden van de heer Könst voor de aanleg van infrastructuur of de parklaag door de overheid verworven zouden moeten worden treedt het daartoe geëigende proces in werking. Daarbij is uiteraard minnelijke verwerving het streven. Financiële en juridisch planologische onderbouwing zijn voorwaarden voor mogelijke verdere stappen. Het bedrijfsbelang is in dat proces een belangrijke factor, dat conform de geldende regels en procedures zorgvuldig mee wordt gewogen en zijn weerslag zal vinden in de te maken afspraken en toe te kennen vergoedingen.

Schade

In het kader van de te doorlopen juridisch planologische procedures voor de uitwerking van Park21 zullen uiteraard ook de consequenties van veranderend gebruik aan bod komen. Mocht het bedrijf als gevolg van dat de te doorlopen juridisch planologische procedure schade ondervinden, dan dient dat in dat kader opgelost te worden. Uitgangspunt is echter dat de bedrijfsvoering op adequate wijze gecontinueerd moet kunnen worden.

Zienswijze 19: Bouwinvest en AM

- 1. Op grond van de ontwerp Structuurvisie wordt het westen, voorheen de Westflank, aangewezen als zoekgebied voor wonen, water en groen. Voor deze laatste twee functies is duidelijk omschreven waar deze zijn gepland. Wij zijn er vanuit gegaan dat de overige gronden zijn gereserveerd voor de functie wonen. Wij zien gaarne een bevestiging van deze aanname.*
- 2. Wij delen de mening van de gemeente dat de komst van de 380kV leiding aan de westkant van de Haarlemmermeer betreuenswaardig is. Wij zijn er echter nog steeds van overtuigd dat op basis van de laatste publicaties over de 380kV, ondanks de komst van deze hoogspanningkabel het mogelijk is uitvoering te geven aan de getoonde ambitie van de gemeente ten aanzien van de ontwikkeling van woningbouw direct ten westen van Nieuw-Vennep. Deze ambitie is ook in eerdere publieke documenten zoals de gebiedsuitwerking Haarlemmermeer- Bollenstreek omschreven. Dit is onder andere ingegeven door de uiteindelijke tracé keuze over grotendeels het bestaande hoogspanningstracé en het toekomstige groengebied enerzijds en anderzijds ingegeven door de keuze om windtrack masten te nemen, waardoor de magneetveldzone beperkt wordt tot een straal van 100 meter.*
- 3. De keuze van de gemeente om vooral in zetten op kleinschalige goed faseerbare projecten is een logische keuze. Of dit zal leiden tot een grotere variëteit aan woningen stellen wij ter discussie aangezien er in de huidige plannen vooral binnenstedelijke locaties zijn aangewezen. Hier zal naar alle waarschijnlijkheid heel compact grondgebonden of gestapeld gebouwd zal gaan worden. Wij zien juist hierbij de meerwaarde van onze locatie als woningbouwlocatie waarbij een veelzijdig programma samengaat met een kwalitatief hoogwaardige groene omgeving. Juist het ontwikkelen*

van voornoemde aanbod is een voorname reden voor mensen van buiten om te gaan wonen in de Haarlemmermeer. Het door u beoogde sociale knooppunt aan de westzijde van Nieuw-Vennep is een kans om in dit gebied een woonmilieu te creëren dat van toegevoegde waarde is voor de Haarlemmermeer en de Metropoolregio Amsterdam. Bijkomend voordeel is dat de locatie ver buiten de geluidscontouren van Schiphol is gelegen. Dit in tegenstelling tot andere locaties, zoals de Cruquius en Floriande.

4. *Wij werken op dit moment mee aan de verkoop van een strook grond ten behoeve van de verbreding van de N207. Door de verbreding van de N207 zal de bereikbaarheid van onze locatie en het westen van uw gemeente toenemen, wat één van de voorwaarden zal zijn van toekomstige bewoners om zich op deze locatie te vestigen. Wat nog ontbreekt is een wijkontsluitingsweg die loopt van de N207 tot aan de Vennepeweg. Wij onderschrijven dan ook uw voornemen om een nieuwe laan te creëren ; parallel aan de IJweg, de uiteindelijke situering van deze laan zien wij als onderdeel van onze nader te bepalen gezamenlijke ontwerpogave voor dit gebied.*
5. *Ondanks de huidige markt omstandigheden zien wij mede op basis van bovenstaande inzichten veel kansen voor deze locatie. Daarnaast kunnen wij binnen een gezamenlijke visie voor het westen ons bezit snel tot ontwikkeling brengen aangezien alle grond in één hand is en dat Bouwinvest opteert voor een belangrijke rol in de te realiseren vrije sector huurwoningen.*
6. *Wij gaan graag met u in gesprek om de ontwikkeling van onze locatie in deelgebied Buiten Vennep samen met u integraal op te pakken.*

Commentaar en conclusie

1. Voor water en groen in het westelijk deel van Haarlemmermeer is de Structuurvisie de hoofdstructuur aangegeven. Waar water, groen en wonen exact gesitueerd zullen worden zal blijken uit de verdere planontwikkeling.
2. t/m 6.:Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal eerst in nader bestuurlijk overleg tussen rijk, provincie, gemeente en hoogheemraadschap en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan.

Zienswijze 20: GEM Lisserbroek

1. *GEM Lisserbroek ziet graag, binnen de randvoorwaarden (geluidscontouren, 380KV, e.d.) aan de oostzijde van Lisserbroek tot de Hoofdvaart een maximaal zoekgebied voor wonen, water en groen.*
2. *GEM Lisserbroek maakt bezwaar tegen de zoeklocatie van het westelijke deel van het windmolenpark ter hoogte van Lisserbroek en westelijk van de Hoofdvaart.*
3. *GEM Lisserbroek ziet graag een andere invulling van het Groene Hart.*
4. *GEM Lisserbroek ziet het sociale knooppunt bij Lisserbroek meer naar het oosten gelegen richting Olmenhorst*
5. *GEM Lisserbroek ondersteunt de Structuurvisie van de Haarlemmermeer en wil een partner van de gemeente Haarlemmermeer zijn bij de realisaties van de in de Structuurvisie voorgestelde ambities ten behoeve van het gebied rondom Lisserbroek. De GEM Lisserbroek biedt dan ook aan om samen met de gemeente mee te denken over de invulling van deze ambities. We benadrukken dat in het kader van een samenwerking waarbij het uitgangspunt is om de ambities van zowel de gemeente als die van de GEM Lisserbroek optimaal te realiseren het van groot belang is dat voldoende flexibiliteit in de Structuurvisie wordt ingebouwd.*

Commentaar en conclusie

- 1 Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal eerst in nader bestuurlijk overleg tussen rijk, provincie, gemeente en hoogheemraadschap en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan.
- 2 Een goede en zorgvuldige landschappelijke inpassing zijn voor ons uitgangspunten bij de verdere ontwikkeling van windenergie in de zuidelijke Haarlemmermeer.
- 3 Over de invulling van het Groene Hart in de zuidelijke Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg tussen provincie en gemeente.
- 4 De locatie van het sociale knooppunt is gekoppeld aan de ligging van een toekomstige OV verbinding door de westelijke Haarlemmermeer.
- 5 De verdere uitwerking van de westelijke Haarlemmermeer zal in samenwerking met alle betrokken partijen plaatsvinden.

Zienswijze 21: Ymere

1. *Ymere ziet graag, binnen de randvoorwaarden (geluidscontouren, 380KV e.d.) in de Westflank een maximaal zoekgebied voor wonen, water en groen.*
2. *Ymere maakt bezwaar tegen de zoeklocatie van het westelijke deel van het windmolenpark ter hoogte van Lisserbroek en westelijk van de Hoofdvaart.*
3. *Ymere ziet graag een andere invulling van het Groene Hart.*
4. *Ymere ziet de geplande hoofdontsluitingsroute ter hoogte van Nieuw-Vennep en ten westen van de IJ-weg als onderdeel van de planvorming ten westen van Nieuw Vennep.*
5. *Ymere maakt bezwaar tegen de optie 2 voor de HOV-lijn of autoweg, in het verlengde van de Burgemeester Pabstlaan in Hoofddorp.*
6. *Ymere ziet graag een financiële bijdrage voor het realiseren van herstructureringsopgaven, met name ten aanzien van de woonomgeving, aanleg en inrichting van de openbare ruimten.*
7. *Ymere ondersteunt de Structuurvisie van de Haarlemmermeer en wil een partner van de gemeente Haarlemmermeer zijn bij de realisaties van de in de Structuurvisie voorgestelde ambities. Ymere biedt dan ook aan om samen met de gemeente mee te denken over de invulling van deze ambities. We benadrukken dat in het kader van een samenwerking waarbij het uitgangspunt is om de ambities van zowel de gemeente als die van Ymere optimaal te realiseren het van groot belang is dat voldoende flexibiliteit in de Structuurvisie wordt ingebouwd.*

Commentaar en conclusie

- 1 Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal eerst in nader bestuurlijk overleg tussen rijk, provincie, gemeente en hoogheemraadschap en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan.
- 2 Een goede en zorgvuldige landschappelijke inpassing zijn voor ons uitgangspunten bij de verdere ontwikkeling van windenergie in de zuidelijke Haarlemmermeer.
- 3 Over de invulling van het Groene Hart in de zuidelijke Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg tussen provincie en gemeente.
- 4 De exacte ligging van de hoofdontsluiting moet blijken uit de verdere planontwikkeling in de westelijke Haarlemmermeer. Optimaal woongenot en minimale verkeersoverlast zijn hierbij ook voor ons uitgangspunten.

- 5 Beide opties zullen in het vervolg van de Structuurvisie en van de Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 worden verkend. Hierbij zullen alle belangen worden betrokken.
- 6 Op grond van afdeling 6 Wro is het mogelijk om een bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen te vragen aan eigenaren van ontwikkellocaties. Deze bijdragen zijn opgenomen in de Nota Strategisch grondbeleid. Ze vormen voor onze gemeente het uitgangspunt in de onderhandelingen over anterieure overeenkomsten. Een ander punt is of in een dergelijke situatie een bijdrage van de gemeente uit het RIH aan de eigenaar van de grond zou moeten worden verstrekt. In de Structuurvisie is ervoor gekozen om gelden van het RIH te besteden aan nieuwe investeringen in infra en recreatief groen. Voor herstructurering moet in ieder concreet geval bezien worden op welke wijze de exploitatie haalbaar kan worden gemaakt.

**Zienswijze 22: Van den Kommer Legal namens belanghebbenden/bewoners
Fruittuinen e.o.**

Namens belanghebbenden bewoners van de Fruittuinen en omgeving wordt gepleit om

1. *de uitwerking van het gebied van de Fruittuinen en het Wandelbos aan te laten sluiten op de stellingen en de die in de Ontwerp Structuurvisie zijn opgenomen over sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit.*
2. *De ontsluiting van het station naar het centrum te verbeteren door gebruik te maken van meer aansprekende vormen van bewegwijzering en zonder dat dit te koste gaat van de groene corridor tussen het station en het centrum.*
3. *Geen 'groene' boulevard te realiseren*
4. *De Fruittuinen en het Wandelbos als cultuurhistorisch zeer waardevol aan te merken.*
5. *In het Plan MER expliciet aandacht te besteden aan de zeer ernstige bodemverontreiniging ter hoogte van het Wandelbos en de consequenties hiervan in kaart te brengen.*

Commentaar en conclusie

1. De principes van sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit zoals omschreven in de Structuurvisie Haarlemmermeer zullen worden vertaald in consequenties bij de uitwerking van het gebied van de Fruittuinen en het Wandelbos. Deze uitwerking zal in nauw overleg met bewoners en betrokkenen plaats vinden.
2. en 3. De route van station naar het centrum moet zodanig worden vormgegeven dat deze aantrekkelijk is waarbij bestaande kwaliteiten van het gebied zo goed mogelijk worden benut. Het voorstel tot een meer aansprekende vorm van bewegwijzering zal hierbij worden meegenomen
4. De Fruittuinen en het Wandelbos zijn cultuurhistorisch zeer waardevol. In de Structuurvisie is ervoor gekozen vooral het cultuurhistorisch ruimtelijk raamwerk uit te lichten en niet specifiek in te gaan op de vele cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en landschappelijke elementen in Haarlemmermeer.
5. Terecht wordt aandacht gevraagd voor de bodemverontreiniging ter hoogte van het Wandelbos. In de verder planuitwerking zal hiermee rekening worden gehouden.

Na de gestelde termijn is een zienswijze ontvangen van de Regionale Samenwerking Zuid-Kennemerland. Deze zienswijze willen we wel in de beantwoording meenemen.

Zienswijze 23: Regionale Samenwerking Zuid-Kennemerland

In de Structuurvisie wordt vooralsnog uitgegaan van een concrete plancapaciteit van ca. 7.600 woningen enerzijds en van de MRA-opgave van 15.000 woningen (waarvan 5.000 binnenstedelijk) anderzijds.

In het Voorontwerp van de Deelstructuurvisie Hoofddorp 2030 worden 3 mogelijke scenario's voor de ontwikkeling van Hoofddorp geschetst, afhankelijk van de realisatiemogelijkheden variërend van 4.000 tot 11.000 woningen. Daar missen wij een goede afstemming en samenhang. Dit leidt tot onduidelijkheid over de uiteindelijke opgave. Voor de definitieve Structuurvisie vragen wij u om de gewenste eenduidigheid aan te brengen.

Commentaar en conclusie

In Haarlemmermeer is voor 7500 woningen de planontwikkeling gestart. Deze staan aangegeven op de kaart met Woningbouwlocaties BVR 2011. Deze locaties beschouwen wij als uitgangspunt. We zetten hierbij met name in op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden.

Voor de vervolgoopgave geven we in deze Structuurvisie, met het oog op de totale MRA opgave van 301.000 woningen tot 2040, de maximale bandbreedte aan van potentiële woningbouw mogelijkheden in Haarlemmermeer. We willen hier nu nog geen keuze in maken. Eerst zal de markt vraag beter in beeld moeten worden gebracht.

De in de Structuurvisie opgenomen faseringsstrategie is gebaseerd op de "ladder voor duurzame verstedelijking" waarbij als eerste de (markt)vraag, zowel kwantitatief als kwalitatief wordt onderzocht. Bij de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus (zowel uitleg als transformatie) zal de markt vraag beter in beeld moeten worden gebracht alvorens de uiteindelijke opgave kan worden bepaald. Dit geldt niet alleen voor Haarlemmermeer, maar voor de hele regionale woningmarkt. Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan.

3.9 Communicatie

De indieners van zienswijzen worden op de hoogte gesteld van de door ons voorgestelde reactie op hun opmerkingen en van procedure tot vaststelling van de Structuurvisie.

Na vaststelling vormt de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 het kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente en zal als zodanig in- en extern bekend worden gemaakt.

De Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zal ingebracht worden in externe processen zoals SMASH (Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer).

Na de vaststelling van de Structuurvisie zal, met inachtneming van de resultaten van uw raadsbehandeling, een definitief document worden opgemaakt. Om zorg te dragen voor een zo groot mogelijke bekendheid zal naast de digitale beschikbaarheid van de Structuurvisie ook een handzame samenvatting worden opgesteld.

In de Structuurvisie staan verschillende uitwerking aangegeven zoals bijv. de ontwikkeling van dubbeldorpen. Na de vaststelling van de Structuurvisie zullen wij hiervoor een uitwerkingsplan inclusief communicatiestrategie opstellen.

De beslissingen van nu zijn bepalend voor later. Om te investeren in een goede toekomst voor Haarlemmermeer en de leefbaarheid voor komende generaties te waarborgen, dienen we nu de juiste beslissingen te nemen. Wanneer dit in samenspraak met inwoners en andere belanghebbenden gebeurt, komen we tot een integrale, duurzame en uitvoerbare Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

Wat mag het kosten?

De kosten voor het opstellen van de structuurvisie Haarlemmermeer (waaronder dit

raadsvoorstel *vaststelling structuurvisie Haarlemmermeer 2030*) worden gedekt uit het krediet nieuwe Wro (raadsvoorstel2008124811) en de programmabegroting, programma Ruimte

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

Op grond van de Wet ruimtelijke ordening stelt de gemeenteraad de Structuurvisie vast. De wethouder Ruimtelijke Ordening is verantwoordelijk voor het opstellen van het Structuurvisie.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Met de vaststelling van de Structuurvisie is het plan afgerond.

4. Ondertekening

Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
de secretaris,

drs. C.H.J. Brugman

de burgemeester,

drs. Th.L.N. Weterings

Bijlage(n)

Plandocumenten

- Voor raadsleden en fractieassistenten liggen de bijlagen ter inzage op de fractiekamers en bij de postbakjes.
- Voor overige geïnteresseerden zijn de bijlagen digitaal beschikbaar op de gemeentelijke website. Tevens liggen de bijlagen ter inzage in het raadhuis en bij de bibliotheek.

Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Juli 2012

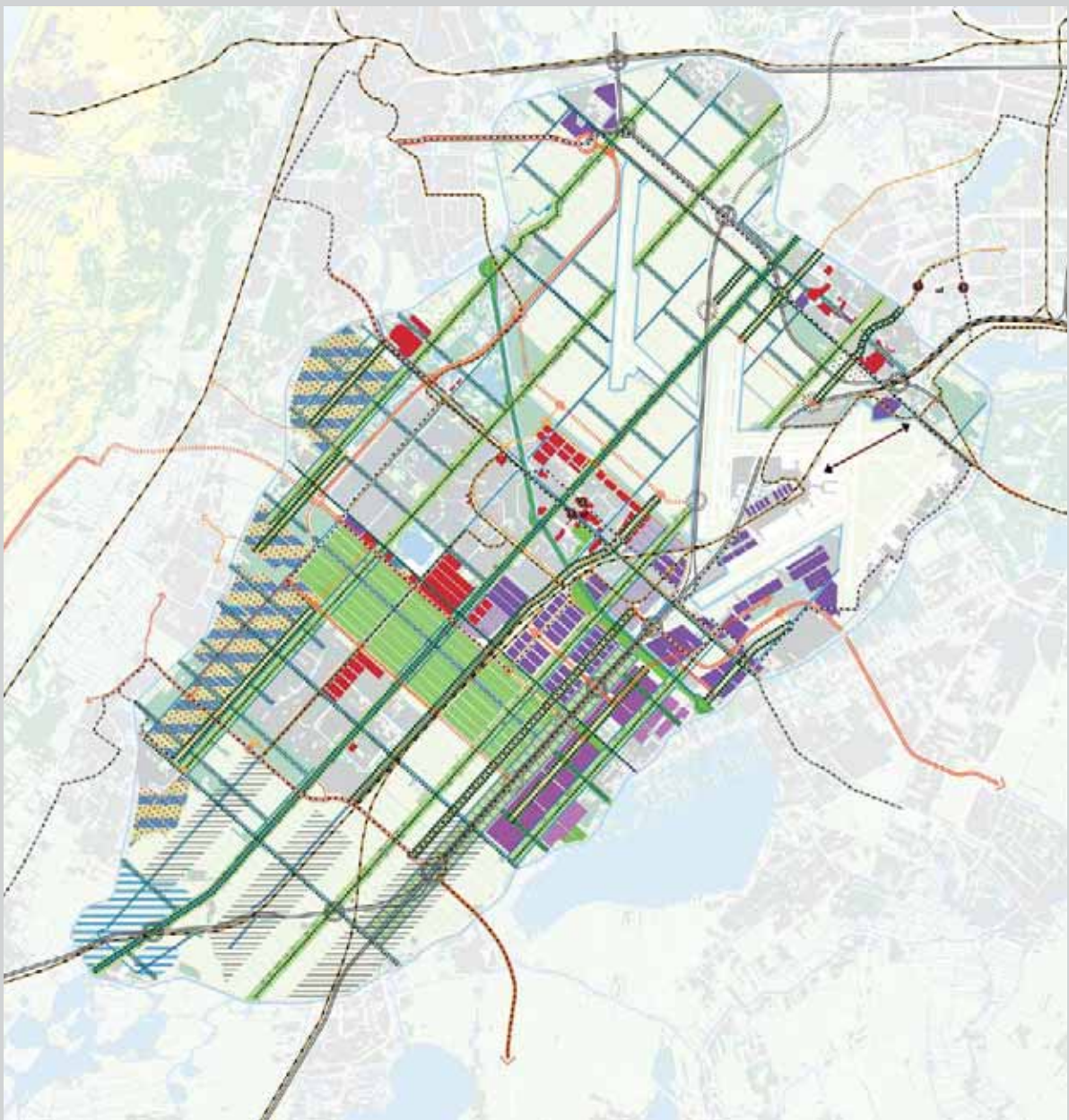

Inhoud

Inleiding	3	Fotobijlage	
1 Kenschets Haarlemmermeer; uitgangspositie 2012	7	Linten in verandering	103
1.1 Landschap en ligging	7	5.8 Landbouw	131
1.2 Bevolking	12	5.9 Economie en werken	137
1.3 Wonen	15	5.10 Luchthaven Schiphol	141
1.4 Veranderende maatschappij	18	5.11 Wonen	145
1.5 Economie	19	5.12 Voorzieningen	149
1.6 Bereikbaarheid	21	6 Uitwerking van het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau	157
1.7 Rijksbeleid	21	6.1 Inleiding	157
2 Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit	24	6.2 Het noorden	158
2.1 Sociale duurzaamheid	24	6.3 Het oosten	161
2.2 Ruimtelijke kwaliteit	29	6.4 Het middengebied	165
3 Ambities	33	6.5 Het gebied ten noorden van Hoofddorp	167
3.1 Ambitie versterken atypische stedelijkheid	33	6.6 Het westen	169
3.2 Ambitie duurzaam en klimaatbestendig inrichten	33	6.7 De zuidpunt	171
3.3 Ambitie versterken fysieke en sociale verbondenheid	34	7 Ontwikkelingsstrategie	173
3.4 Ambitie aantrekkelijke ontmoetingsplaats zijn en blijven	35	7.1 Ontwikkelen in samenwerking	173
4 Visie	37	7.2 Financieringsmogelijkheden	175
4.1 Aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat	38	7.3 Grondbeleid	177
4.2 Netwerken en knooppunten	46	7.4 Kostenverhaal	177
4.3 Ruimtelijk raamwerk	49	7.5 Reserve Ruimtelijke investeringen Haarlemmermeer	178
5 Programmatische uitwerking	55	8 Wettelijk kader en werkwijze	180
5.1 Bodem	58	8.1 Wettelijk kader	180
5.2 Water	61	8.2 Een Structuurvisie, en dan...	180
5.3 Het infrastructurele netwerk	69	8.3 Afwijken van de Structuurvisie	180
5.4 Knooppunten	75	8.4 Actualisatie	182
5.5 Het energienetwerk	78	8.5 Ruimtelijke Randvoorwaarden	182
5.6 Groen en ecologie	84		
5.7 De opbouw van het ruimtelijk raamwerk	95		

Wonen	Polderlinten	Autowegen:
nationale infrastructuur
+ parallelstructuur + reserveringen	Spoorlijnen + reserveringen
Zoekgebied mix wonen,
water en groen	Polderdwarswegen	Autowegen:
regionale infrastructuur
+ reserveringen	Huidige HOV-lijnvoering
+ reserveringen
(gemeente en MRA)
Kantoorlocaties, bedrijventerreinen
en logistiek	Lanen	Autowegen:
lokale hoofdontsluitingsroutes
+ reserveringen	Onderzoek Schiphol naar
ondergrondse verbinding
Uit te werken kantoorlocatie
i.c.m. groen/sport/recreatie	Tochten	Ongestoord Logistieke
Verbinding (OLV)	Zoekgebied
windmolenpark
Glastuinbouw; nieuwbouw
en herstructurering	Polderpaden		Zoekgebied piekberging
Gepland groen	Groen blauwe
structuur		Monumentaal erf

Plankaart

Inleiding

Deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 gaat over de inrichting van de ruimte in Haarlemmermeer en de mensen die daarbij centraal staan. Een goede ruimtelijke inrichting draagt bij aan de sfeer, de bereikbaarheid en de mogelijkheden voor onderling contact, en daarmee aan het welbevinden van mensen en het versterken van de economie.

Met deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 laten we zien welke koers Haarlemmermeer de komende twintig jaar op ruimtelijk gebied gaat varen. We geven duidelijk de richting aan die we wat ons betreft op moeten, en bouwen tegelijkertijd voldoende flexibiliteit in om adequaat te kunnen reageren op onverwachte ontwikkelingen.

We maken met deze visie inzichtelijk welke verbanden en afhankelijkheden er bestaan tussen de verschillende ontwikkelingen, plannen en besluiten. De Structuurvisie gaat over belangrijke structurerende zaken met ontwerpprincipes voor duurzaamheid, een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, energie, netwerk- en ketenmobiliteit, de synergie met Schiphol, ruimte voor attracties en de cultuurhistorie en diversiteit als drager van de ontwikkelingen. Daarnaast worden belangrijke uitspraken gedaan over de manier waarop ontwikkeld wordt en het centraal stellen van de mens in het ontwikkelproces. Het accent ligt daarbij op sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit; begrippen die ook in de Contourennota en het Voorontwerp (zie hierna) aan de orde zijn gekomen.

De Structuurvisie is, na vaststelling, het toetsingskader voor alle ruimtelijke plannen. Aan de hand van dit document geven we de komende jaren – samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke groeperingen, andere overheden, projectontwikkelaars en Luchthaven Schiphol – invulling aan de ruimtelijke inrichting van onze gemeente, op een manier die

past bij de veranderingen die zich in de samenleving aan het voltrekken zijn.

Ruimte voor onvoorspelbare ontwikkelingen

De visie op de toekomst van Haarlemmermeer in 2030 kan nooit helemaal vast worden gelegd. Elke dag gebeuren er overal in de wereld dingen die niemand heeft kunnen voorspellen. Kijk naar de economische crisis. De Structuurvisie moet daarom ook ruimte bieden voor onvoorspelbare ontwikkelingen. Om geen speelbal te worden van die ontwikkelingen, is het wel zaak om als gemeente duidelijk de richting aan te geven die we voor ogen hebben. En dat gaat niet alleen om ruimte, water, stenen, asfalt en groen.

Het gaat vooral om de mensen

Het gaat ook, en vooral, om de mensen die in Haarlemmermeer wonen en verblijven. De inrichting van de ruimte bepaalt in belangrijke mate of mensen met plezier in Haarlemmermeer wonen en werken. In een straat, een buurt, een bedrijfengebied of een dorp waarin ze zich thuis voelen. En met voorzieningen die het leven veilig en plezierig maken. Die condities kunnen variëren van een goed verlicht fietspad door het park tot goede toegangswegen, een divers winkelaanbod, aantrekkelijke bedrijvenparken en groen en water om te recreëren. En dan wel graag met droge voeten, ook al bevinden we ons vier tot bijna zes meter onder NAP. Daardoor blijft Haarlemmermeer ook aantrekkelijk voor mensen en bedrijven om in de gemeente te investeren. Door huizen te kopen, bedrijfsruimte te huren en door actief en betrokken deel te nemen aan de vormgeving van een plezierige samenleving voor iedereen.

De ambities van de Structuurvisie

In de toekomst wil Haarlemmermeer de bestaande diversiteit aan woon- en werkmilieus – de zogeheten

atypische stedelijkheid – versterken. Haarlemmermeer wil een gemeente zijn die verbonden is en verbindt, een samenleving met samenhang. Zo kan Haarlemmermeer zich ook in de toekomst als attractieve ontmoetings- en vestigingsplaats positioneren. Duurzaamheid, kwaliteit en oog voor bestaande structuren zijn daarbij leidend.

Criteria: sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit

Minstens zo belangrijk als het benoemen van ambities is nadenken over de manier waarop je die ambities waar wilt maken. Daarom zijn in de Contourennota vier toetsingscriteria vastgesteld om de strategie van de Structuurvisie te bepalen en koers te kunnen houden. In deze Structuurvisie zijn deze toetsingscriteria kernachtig samengevat als sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. In Hoofdstuk 2 worden die uitgebreid toegelicht.

Uiteindelijk draait het in de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 allemaal om de kwaliteit van de leefomgeving. Zo bekeken heeft deze visie een belangrijke invloed op alle bewoners, bedrijven en organisaties in onze gemeente. En op onze gasten van buiten Haarlemmermeer, die voor een belangrijk deel bijdragen aan de bijzondere attractiviteit en dynamiek van onze polder.

Totstandkoming

Om tot deze Structuurvisie te komen hebben we eerst een Contourennota en een Voorontwerp Structuurvisie opgesteld. Ook is tegelijkertijd met het ontwikkelen van deze visie een plan-MER gemaakt. Hieronder kijken we kort terug op dat proces.

Contourennota

In de Contourennota Structuurvisie Haarlemmermeer hebben we voor het eerst de ambities voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van Haarlemmermeer beschreven. We willen de bestaande

diversiteit aan woon- en werkmilieus – de zogeheten atypische stedelijkheid – versterken en een gemeente zijn die verbonden is en verbindt, een samenleving met samenhang. Zo kan Haarlemmermeer zich ook in de toekomst als een attractieve ontmoetings- en vestigingsplaats positioneren. Sociale duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en oog voor bestaande structuren zijn daarbij leidend. De Contourennota is op 29 oktober 2009 door de gemeenteraad vastgesteld.

Voorontwerp Structuurvisie

Op basis van de Contourennota maakten we vervolgens een Voorontwerp Structuurvisie; een document aan de hand waarvan we discussie konden voeren over de uitgangspunten, de ontwerp-principes, de opgaven en de te maken keuzes. Het Voorontwerp geeft belangrijke structurerende zaken weer, zoals ontwerpprincipes voor duurzaamheid, een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, slimme energienetwerken, netwerk- en ketenmobiliteit, synergie met Schiphol, ruimte voor attracties en cultuurhistorie, en diversiteit als drager van ontwikkelingen. De Voorontwerp Structuurvisie behandelt de belangrijkste ‘hardware’ van structuur zoals water, infrastructuur, energie en groen. De mens staat centraal in dit proces. De voorgestelde structuur wordt dan ook steeds getoetst aan ‘sociale duurzaamheid’ en ‘ruimtelijke kwaliteit’. Een belangrijke notie uit het Voorontwerp is dat maatwerk een vereiste is voor het realiseren van ‘sociale duurzaamheid’ en ‘ruimtelijke kwaliteit’.

Plan-MER

Parallel aan en in samenwerking met de totstandkoming van deze Structuurvisie is een plan-MER opgesteld. Het doel van deze plan-MER is bij strategische keuzen zoals locaties voor woningbouw, locaties voor bedrijventerreinen en aanleg van nieuwe dan wel uitbreiding van bestaande infrastructuur het milieubelang volwaardig af te kunnen

wegen op basis van goede informatie. Om de informatie uit de plan-MER zo goed mogelijk te kunnen benutten bij het opstellen van de Structuurvisie, is ervoor gekozen om de drie in het Voorontwerp geschetste scenario's (accent op binnenstedelijke verdichting, accent op uitleggebieden of een combinatie van beide) uit te werken in alternatieven en die te toetsen aan de door Commissie voor de Milieueffectrapportage aangereikte milieu-criteria. Daarbij is niet alleen gekeken naar de gevolgen voor het milieu, maar ook naar de mate waarin de in de alternatieven geschetste oplossingsrichtingen kunnen bijdragen aan de in het Voorontwerp gestelde doelen en uitgangspunten op het gebied van duurzaamheid, leefmilieu en klimaatbestendigheid. Een belangrijke uitkomst van de rapportage is dat het realiseren van een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem sterk afhankelijk is van de uitwerking van de Structuurvisie.

Uit de rapportage kan daarnaast geconcludeerd worden dat het gecombineerde scenario (zowel binnenstedelijk verdichten als aan de slag met de uitleggebieden) zeer positief scoort ten aanzien van de differentiatie in woon- en werkmilieus en de mogelijkheden voor recreatie, maar over het geheel het slechtst scoort: het leidt ertoe dat er geen flexibiliteit meer is voor het gebruik van de ruimte. Ook het in stand houden van het droogmakerij-landschap staat in dit alternatief sterk onder druk. Met het alternatief met het accent op de binnenstedelijke verdichting worden daarentegen de meeste doelen behaald. Het realiseren van knooppunten op plekken waar vervoers- en plaatswaarde samenkomen, leidt ertoe dat zowel de doelstelling duurzame mobiliteit als de doelstelling ontmoeten en verbinden behaald wordt.

Aanpassingen op het Voorontwerp

Het Voorontwerp heeft ter inzage gelegen en we hebben het document actief verspreid onder

verschillende publieke en private partijen, met het verzoek hierop te reageren. Vervolgens is breed overleg gevoerd. Naast meer algemene informatie-avonden hebben we ook themabijeenkomsten gehouden en gesprekken gevoerd met maatschappelijke groeperingen, ondernemersvertegenwoordigers, buurgemeenten en dorps- en wijkraden. Tijdens de verschillende overlegmomenten bleek dat de ontwerpprincipes uit het Voorontwerp in hoofdlijnen worden onderschreven door alle betrokkenen. Deze principes worden in deze voorliggende visie dan ook nader uitgewerkt.

Ook is er nieuwe input geleverd die in deze Structuurvisie is verwerkt en zijn onderwerpen in deze visie opgenomen die in het Voorontwerp nog niet aan de orde waren. Deze komen voort uit het gevoerde overleg, de sterk veranderende economische ontwikkeling en door uitwerking van beleidsvisies.

De nieuwe onderwerpen in deze Structuurvisie zijn:

- de positionering van Haarlemmermeer in de Metropoolregio en in groter verband;
- de economische ontwikkeling en de regionale afspraken die hierover zijn gemaakt;
- de woonvisie;
- de resultaten van het Deltaplan Bereikbaarheid;
- een nadere uitwerking van de wateropgave;
- de positie van de landbouw;
- de voorzieningenstructuur.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een kenschets van Haarlemmermeer, de uitgangspositie van deze Structuurvisie anno 2012, en een korte typering van het rijksbeleid en de omgevingsfactoren die van invloed zijn op deze Structuurvisie.

In Hoofdstuk 2 worden de begrippen sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit toegelicht omdat al onze ruimtelijke keuzen aan deze begrippen getoetst worden.

In Hoofdstuk 3 zijn de ambities van deze Structuurvisie, zoals ook in de Contourennota en het Voorontwerp opgenomen, verder uitgewerkt. In Hoofdstuk 4 wordt de visie beschreven waarin opgenomen is hoe we deze ambities willen verwezenlijken.

In Hoofdstuk 5 zijn de grondslagen en ontwerpprincipes van de Structuurvisie zoals deze in het voorontwerp waren opgenomen vertaald en meer in detail uitgewerkt voor de verschillende gemeentelijke beleidsterreinen. Per beleidsterrein geven we hier ook aan welke toetsingscriteria we willen ontwikkelen om sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit verder in onze planvorming te verankeren.

In dit hoofdstuk en in Hoofdstuk 6 zijn ook de Opgaven van Haarlemmermeer tot 2030 uit het Voorontwerp opgenomen, aangevuld met de nieuwe input.

Hoofdstuk 6 beschrijft het ruimtelijk raamwerk op gebiedsniveau.

In Hoofdstuk 7 wordt vervolgens de Ontwikkelingsstrategie beschreven en in Hoofdstuk 8 gaan we in op de juridische betekenis van deze Structuurvisie, het wettelijk kader, en de ruimtelijke randvoorwaarden. Ook kunt u daar lezen hoe nieuwe ontwikkelingen aan deze visie getoetst worden en hoe bestemmings- en deelplannen in relatie met deze visie worden ontwikkeld.

Hoofdstuk 1

Kenschets Haarlemmermeer; uitgangspositie 2012

Voor een goede invulling van onze toekomst moeten we eerst in kaart brengen hoe Haarlemmermeer er nu uitziet. We beginnen tenslotte niet met een leeg tekenbord. Er zijn veel zaken om rekening mee te houden, bijvoorbeeld onze rol in de omgeving. In dit hoofdstuk beschrijven we de stand van zaken op dit moment, inclusief een stuk historie.

1.1 Landschap en ligging

Op 6 augustus 1852 stond met vette letters in de Staatscourant: 'In de afgelopen maand Julij is het Haarlemmermeer door de werking der machines en de gunstige weersgesteldheid, van het overgebleven water ontlast en alzo droog geworden'.

Kaart van Haarlemmermeer in 1867

Er was 800.000.000 kubieke meter water weggepompt, de 'waterwolf' was getemd en Nederland was een nieuwe polder rijk. Tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw bestond de Haarlemmermeerpolder uit enkele dorpjes en was landbouw de economische drager. Daarna veranderde er veel, in korte tijd. Haarlemmermeer groeide uit tot een gebied met ruim 143.000 inwoners en een grote en diverse economie. Deze snelle groei hangt direct samen met de opkomst van Schiphol. De luchthaven is sinds de Tweede Wereldoorlog uitgegroeid tot het belangrijkste nationale en internationale knooppunt voor vliegverkeer van Nederland.

Robuust landmeetkundig landschap

Door zijn ontstaansgeschiedenis heeft Haarlemmermeer een uniek landschap. De polder ligt vier tot zes meter onder NAP en heeft een consequente en sober uitgevoerde structuur met loodrecht op elkaar staande lijnen. Dit wordt een orthogonale structuur genoemd. Vaarten, tochten, polderwegen, enkelrijige boombeplanting en grote arealen landbouw zijn kenmerkende elementen in dit landschap. Deze oorspronkelijke structuur is nog steeds zichtbaar en wordt gekoesterd. Vooral ook omdat Haarlemmermeer tegenwoordig deel uitmaakt van het metropolitane – oftewel grootstedelijke – landschap van de Metropoolregio Amsterdam (MRA)¹.

¹ Van www.metropoolregioamsterdam.nl: 'De Metropoolregio Amsterdam is het unieke informele samenwerkingsverband van lokale en provinciale overheden in de noordvleugel van de Randstad. Onder de metropoolvlag maken de partners afspraken op het gebied van verkeer en vervoer, economie, verstedelijking, landschap en duurzaamheid. De bundeling van krachten zorgt voor betere afstemming, snellere besluitvorming en een krachtiger stem richting "Den Haag". Dit alles voor een betere regio en internationale concurrentiekracht. Het metropoolgebied heeft geen harde grens; het strekt zich globaal uit van IJmuiden tot Lelystad en van Purmerend tot de Haarlemmermeer. Internationaal wordt de naam *Amsterdam Metropolitan Area* gevoerd.'

Het oorspronkelijke raamwerk van het landschap is ruimtelijke versterkt door het toevoegen van nieuwe waterlopen en lanen. Daarnaast kent Haarlemmermeer het naoorlogse netwerk van regionale en nationale verbindingswegen. Dit bovenlokale netwerk ontsnapt in toenemende mate aan de orthogonale structuur van de droogmakerij, omdat de snelheden op deze netwerken zich niet verstaan met haakse bochten. Onder druk van de economische ontwikkelingen zijn in Haarlemmermeer vijf typen landschappen ontstaan. Agrarische landschappen, stedelijke landschappen, transformatielandschappen, recreatielandschappen en het luchthavenlandschap.

Alle boerderijen van Nederland

In Haarlemmermeer komen veel verschillende boerderijtypen voor. De pioniers die zich hier na de drooglegging uit alle delen van Nederland vestigden, bouwden hun boerderij vaak in de traditionele stijl van de streek waaruit zij afkomstig waren. Deze typen waren overigens niet altijd het meest geschikt voor de bedrijfsvoering zoals die in de polder nodig was. Naast de originele types komen dan ook aangepaste boerderijtypen en mengvormen voor.

Water speelt nog steeds een hoofdrol

Het water speelt nog steeds een bijzondere rol in Haarlemmermeer. We liggen vier tot zes meter onder NAP en moeten dus zorgen dat we beschermd zijn tegen overstromingen. Tegelijkertijd hebben we in Nederland te maken met de gevolgen van klimaatverandering en de daaruit voortvloeiende waterproblemen. Dit vraagt extra inzet op het voorkomen van wateroverlast en watertekorten, en op het verbeteren van de waterkwaliteit.

Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen hebben daarom het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) afgesloten. Hierin is afgesproken

dat het watersysteem in 2015 moet voldoen aan de normen voor wateroverlast en de doelen met betrekking tot water- en ecologische kwaliteit, zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarnaast sturen de samenwerkende partijen met het Deltaprogramma aan op 'geen spijt' maatregelen om Nederland minder kwetsbaar te maken voor watertekorten. Het meer zelfvoorzienend maken van de watersystemen, waarmee gebieden minder afhankelijk worden van de toevoer van water van buitenaf, is daarbij een belangrijke ambitie. In het Nationaal Waterplan (2009–2015) wordt voor diepe droogmakerijen, waaronder Haarlemmermeer, gestreefd naar de ombouw van het huidige sterk watervragende watersysteem naar een (min of meer) zelfvoorzienend watersysteem door afkoppeling van het regionale boezemstelsel. Het terugdringen van de watervraag van de droogmakerijen levert een sterke bijdrage aan de regionale

Stelling van Amsterdam

zelfvoorzienendheid. Ter indicatie: Haarlemmermeer gebruikt nu 40% van het zoete water binnen het boezemsysteem van (het Hoogheemraadschap van) Rijnland, terwijl de polder maar 15% van de totale oppervlakte van Rijnland beslaat. Maatregelen die in Haarlemmermeer worden genomen, hebben regionaal dus een sterk effect.

Geniedijk

De Geniedijk, aangelegd tussen 1888 en 1903, maakt deel uit van de 135 kilometer lange Stelling van Amsterdam die op een afstand van ongeveer 15 à 20 kilometer rond Amsterdam ligt. In 1963 werd de militaire status van dit verdedigingswerk opgeheven. In 1996 is de Stelling van Amsterdam door de UNESCO op de Werelderfgoedlijst geplaatst. De Geniedijk is tegenwoordig een belangrijk landschappelijk en cultuurhistorisch element.

Luchthaven Schiphol

De aanwezigheid van Schiphol is belangrijk voor de ontwikkeling en de ontwikkelingsmogelijkheden van Haarlemmermeer. De luchthaven geeft Haarlemmermeer als onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam een sterk economisch profiel en een belangrijke logistieke functie. Schiphol biedt een grote hoeveelheid arbeidsplaatsen en levert een belangrijke bijdrage aan de internationale economische uitstraling van de Metropoolregio Amsterdam. Van de 115.000 werkende mensen in Haarlemmermeer, werken er 50.000 op Schiphol. Mede dankzij de luchthaven is Haarlemmermeer uitgegroeid tot een vestigingsplaats voor bedrijven met een nationale en internationale uitstraling. Rond Schiphol zijn talloze bedrijven gevestigd die direct of indirect gerelateerd zijn aan de luchthaven. Denk aan de Greenports in Aalsmeer en de Bollenstreek, aan de hoofdkantoren van multinationals op de Zuidas en Schiphol-Centrum en aan de diverse logistieke bedrijven.

Bijzonder punt in de Randstad

Haarlemmermeer ligt op het scharnierpunt van de noord- en de zuidvleugel van de Randstad en herbergt diverse knooppunten in de nationale en internationale infrastructuur. Hierdoor heeft Haarlemmermeer een sterke economische en ruimtelijke dynamiek. Tegelijk is Haarlemmermeer nog steeds een grootschalige droogmakerij met een weids landschap, kleine kernen en agrarisch gebruik van grote arealen grond. Die combinatie is bepalend voor de kansen en eventuele spanningen bij de ontwikkeling van de ruimtelijke, economische en sociaal-maatschappelijke structuur. Aan de zuidzijde grenst Haarlemmermeer aan gemeenten die allemaal deel uit maken van het regionale samenwerkingsverband Holland Rijnland. Met een belangrijke stedelijke ontwikkeling, vooral langs de as Katwijk-Leiden-Alphen a/d Rijn, inclusief het daarbij behorende groenblauwe raamwerk en de economische ontwikkelingen in Leiden en in de Greenports, liggen er voor het gebied Holland Rijnland grote ruimtelijke opgaven in de periode tussen nu en 2040. Met betrekking tot de infrastructurele verbindingen tussen de Greenports, de Mainport en de stedelijke concentratie in Holland Rijnland ligt er een gezamenlijke opgave. Op veel vlakken vindt al samenwerking plaats tussen onze organisaties en wij willen die graag verstevigen.

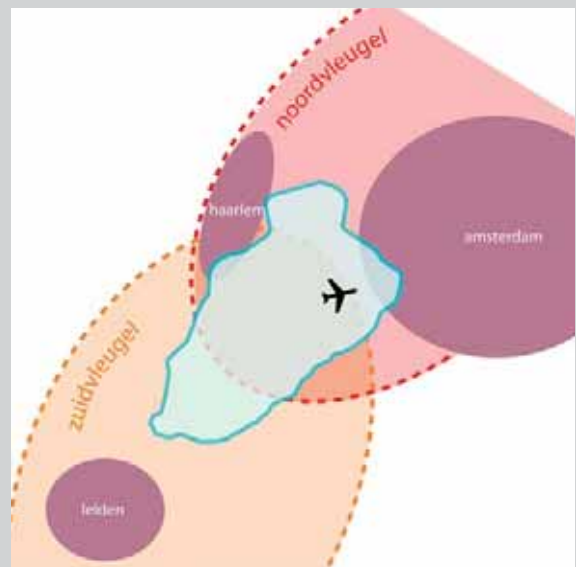
Haarlemmermeer in de Metropoolregio Amsterdam

Haarlemmermeer maakt ook deel uit van de Metropoolregio Amsterdam en is in deze regionale samenwerking een belangrijke partner. Het begin 2008 door de gezamenlijke partners vastgestelde Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040 is nog steeds actueel². De ambitie van dit

2 Uit: Metropoolregio Amsterdam, Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel, 2008

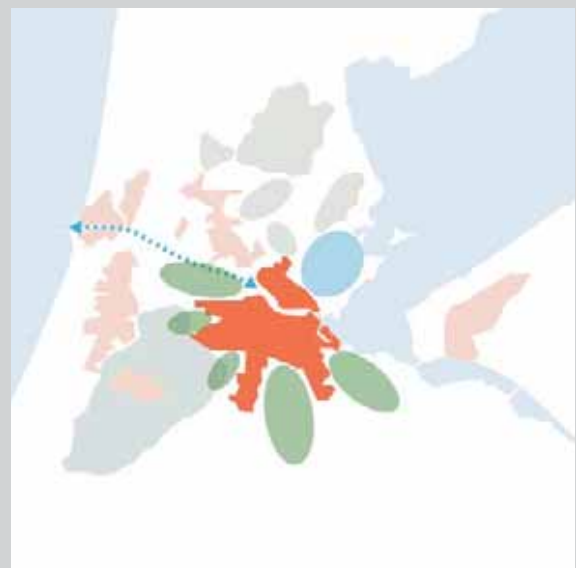
Haarlemmermeer is door Schiphol verbonden met de rest van de wereld

Krachtenveld: de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad met Haarlemmermeer als scharnierpunt

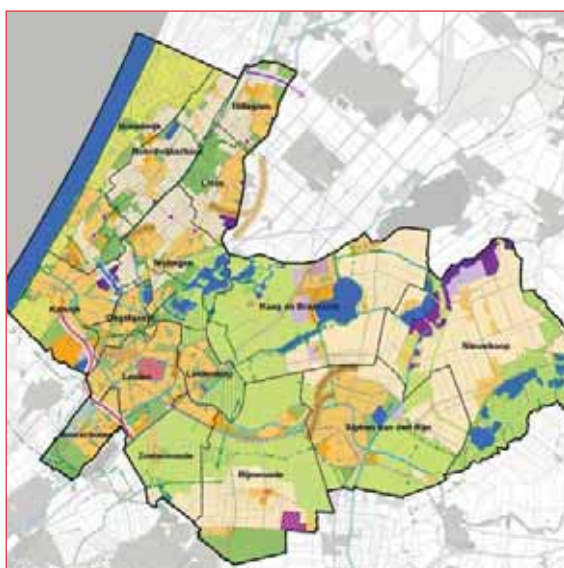
Bijzonder punt in de Randstad

Haarlemmermeer als onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam

Ontwikkelingsbeeld is het versterken van de nationale en internationale concurrentiepositie. Om in de Europese top mee te kunnen blijven spelen, wordt een hoogwaardig, veilig en duurzaam leef- en woonmilieu gecreëerd, waar bedrijven, inwoners en bezoekers zich graag vestigen en graag verblijven. Voor het behouden en versterken van de internationaal concurrerende metropoolregio zijn een toegankelijke en kwalitatief goede woningmarkt, goede (inter)nationale bereikbaarheid en goed gekwalificeerd personeel van belang. Ook een aantrekkelijk landschap en duurzaamheid dragen daaraan bij.

Het Ontwikkelingsbeeld benoemt vijf aandachtspunten voor het versterken van onze gezamenlijke concurrentiepositie: economie, bereikbaarheid, woningbouw, duurzaamheid en metropolitaan landschap. De manier waarop volgens het Ontwikkelingsbeeld invulling gegeven moet worden aan deze punten is in deze Structuurvisie meegenomen.

Regionale Structuurvisie Holland Rijnland

Twee snelheden

Typerend voor Haarlemmermeer zijn de 'twee snelheden' binnen de gemeentegrenzen: de hoge dynamiek van de noordoostzijde en het laagdynamische en meer ontspannen karakter van de zuidwestkant.

De noordoostzijde van de polder biedt ruimte aan Schiphol en de daaromheen gelegen werkgebieden, het logistiek bedrijventerrein ACT, het glastuinbouwgebied PrimAviera, kantorenpark De Beukenhorst en bedrijventerrein De President.

De zuidwestzijde ligt gedeeltelijk in het Groene Hart en heeft een agrarisch-recreatieve functie. Dit gedeelte van Haarlemmermeer wordt gekenmerkt door de kleine woonkernen aan de Ringvaart en de beoogde ontwikkeling met woningen in combinatie met recreatie, groen en water.

De noordoostzijde en de zuidwestzijde worden met elkaar verbonden door een stedelijk gebied met Hoofddorp, Park21 en Nieuw-Vennep als middelpunt.

OWB Noordvleugel

Grootschalig groen

Gezien de nabijheid van Schiphol en de ligging in de Metropoolregio Amsterdam zijn landschappelijke kwaliteit en een sterk aanbod van recreatieve mogelijkheden een voorwaarde voor een goede woonomgeving.

De recreatie- en groenprojecten in Haarlemmermeer staan niet op zichzelf maar zijn al sinds de rijksnota Randstadgroenstructuur en het rijksstructuurschema Groene Ruimte SGR1 verbonden aan de woningbouwtaakstellingen. Daarom komt er tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep een bijzonder park: Park21. Dit is een gebied van ongeveer 1000 hectare voor inwoners en bezoekers uit binnen- en buitenland. Park21 gaat verscheidene vrijetijdsfuncties bieden, zoals het Huis van de Sport, andere sportvoorzieningen (honkbal op internationaal niveau) en eventueel faciliteiten voor de Olympische ambities van de regio. In het Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040 uit 2007 van de Metropoolregio Amsterdam wordt aan Park21 een belangrijke rol toegekend in de ontwikkeling van de Noordvleugel van de Randstad als Europese metropool.

1.2 Bevolking

Anno 2011 heeft Haarlemmermeer ruim 143.800 inwoners, verdeeld over ruim 56.000 huishoudens.³ De leeftijdsopbouw van de bevolking wijkt nauwelijks af van het gemiddelde van Nederland. In de samenstelling van de huishoudens doen zich wel opvallende verschillen voor. Haarlemmermeer heeft relatief veel gezinnen en relatief weinig eenoudergezinnen en alleenstaanden. Binnen de gemeente verschilt de samenstelling van de huishoudens per type woongebied. In de Vinex-wijken en de buitenwijken van de groeikernen is de gemiddelde leeftijd lager. Het aandeel een- en

tweepersoonshuishoudens is hier kleiner dan in de rest van Haarlemmermeer. In de historische kernen (zonder de buitenwijken) is de bevolking gemiddeld ouder en zijn de huishoudens kleiner. Hier zal de vergrijzing in de komende jaren dan ook sterker doorwerken. Ongeveer 15 procent van de inwoners heeft een niet-westerse achtergrond. Het grootste deel van deze inwoners woont in de Vinex-wijken. Haarlemmermeer heeft een relatief welvarende bevolking. In 2007 had ruim 34 procent van de huishoudens een besteedbaar inkomen van € 40.000 of meer.⁴ Landelijk bedraagt dit percentage 25 procent (bron CBS). In de ranglijst van besteedbare inkomens in alle gemeenten van Nederland staat Haarlemmermeer op de 64ste plaats. Bij de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners staat Haarlemmermeer in deze ranglijst bovenaan.

Haarlemmermeer sociaaleconomisch

Niet alleen ruimtelijk, maar ook sociaal tref je in Haarlemmermeer (alle) fasen van modernisering aan. In de organisch gegroeide randkernen wonen meer traditionele inwoners die al decennia in de gemeente wonen.

In de wijken uit de jaren zeventig en tachtig tref je naar verhouding meer de doorsnee-bewoners alias 'de gemiddelde Haarlemmermeeders'. Hun sociaal economische oriëntatie is meer dan bij de traditionele inwoners gericht op regio's buiten de gemeente. In de postmoderne Vinex-wijken hebben de *netwerkstedelingen* de overhand.

De demografische import van buiten, die samengaat met het snelle verstedelijkingsproces van Haarlemmermeer, laat het aandeel geboren en getogen Haarlemmermeeders – de *traditionelen* – in de historische randkernen dalen.

In de postmoderne Vinex-wijken daarentegen neemt

3 Op 1 september 2011 had Haarlemmermeer 143.804 inwoners. Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

4 Besteedbaar inkomen = bruto inkomen verminderd met premies, belastingen en overdrachtsinkomens zoals alimentatie.

dit aandeel juist toe: het hoge aandeel nieuwe stedelingen, die in de gemeente kinderen krijgen, is hiervan de oorzaak.

Door dit demografische proces zal de traditionele inwoner van de toekomst een andere zijn dan die van nu; de netwerkstedeling van buiten, die nu jong is, zal de hier geboren en getogene van morgen zijn. Wanneer van huis uit stedelingen, opgroeiend in de gemeente, de polder als de hunne zijn gaan beschouwen, zullen zij de belichaming vormen van poldergeschiedenis én stedelijke leefwijzen tezamen. Andere leefstijlen komen, verspreid over Haarlemmermeer, in relatief lage aantallen voor: de *zelfredzamen* en de *kwetsbaren*. *Zelfredzamen* zijn redelijk hoogopgeleid en worden vaak geplaagd door gezondheidsproblemen en lichamelijke beperkingen. Zij bevinden zich financieel in een relatief gunstige situatie. *Kwetsbaren* zitten sociaal-economisch in de meest benarde positie en zijn voor contacten en voorzieningen aangewezen op hun directe woonomgeving.

Door interactie tussen bewonersgroepen kunnen de scherpste kanten van sociale tegenstellingen afnemen. Dit proces zien we ook terug in onze contrastdorpen – zoals Rijsenhout, Lisserbroek en Vijfhuizen – waar in een oud en nieuw deel soms twee gemeenschappen met verschillende leefpatronen voorkomen. De mate en snelheid van het in elkaar opgaan van beide gemeenschappen wordt o.a. beïnvloed door de ruimtelijke aansluiting van nieuw op oud.

Voor de dagelijkse boodschappen en voor bezoek aan familie en vrienden steken inwoners van de kernen aan de Ringvaart vaak de gemeentegrens over. Inwoners van Lisserbroek en Beinsdorp zijn sterk georiënteerd op de Bollenstreek. In Cruquius ervaart men de aantrekkingskracht van Heemstede en Haarlem, in Rijsenhout die van Aalsmeer. Zwanenburg heeft eigen voorzieningen en trekt inwoners van Halfweg, Badhoevedorp en Amsterdam-West hebben een wederzijdse relatie.

Vergrijzing

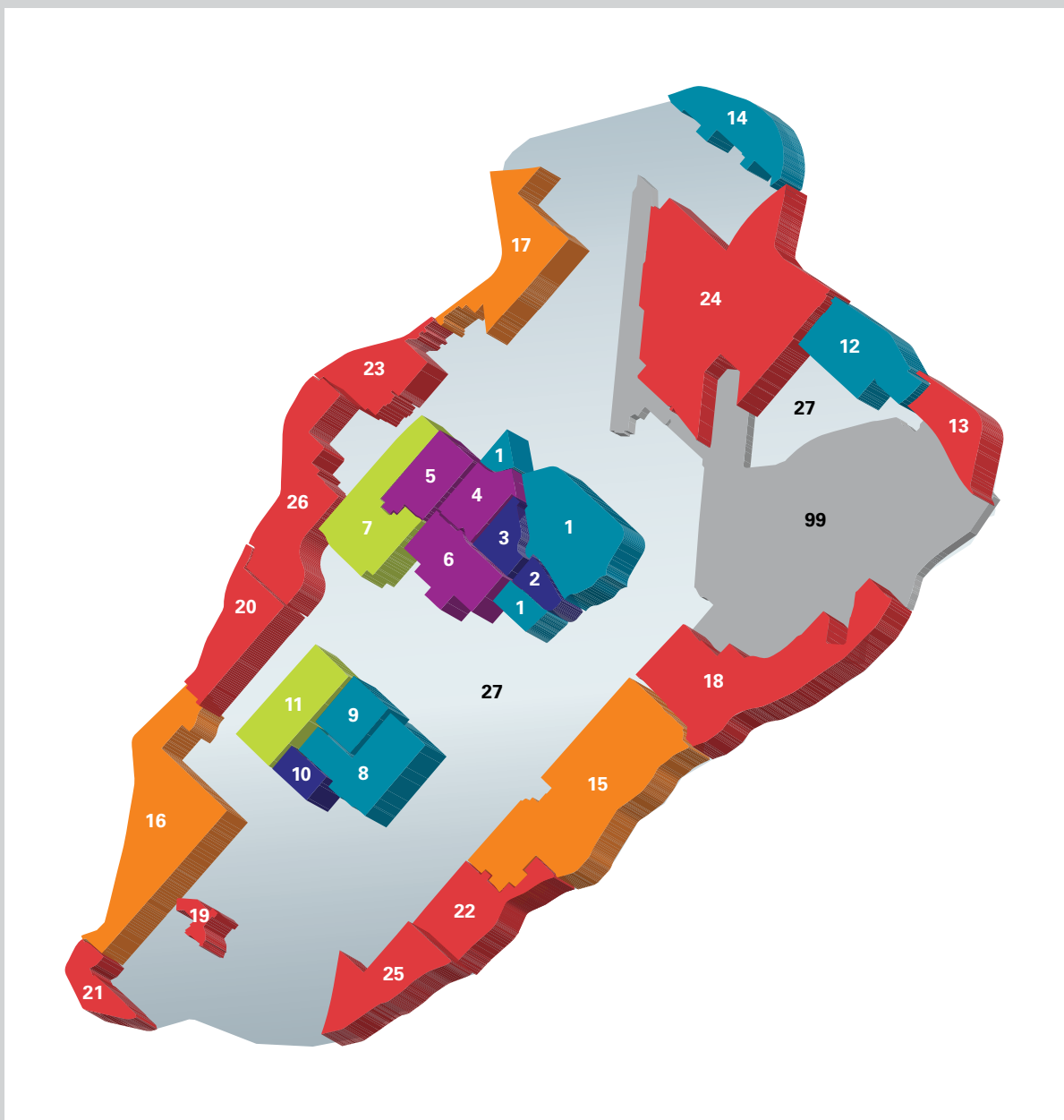
Door voortdurend nieuwe instroom zal het aandeel jongeren tot 15 jaar de komende decennia in verhouding hoog blijven, zeker vergeleken met de gemiddelden in heel Nederland. In nieuwe wijken komen immers relatief veel gezinnen met kinderen of jonge mensen met een kinderwens wonen. Toch zal ook Haarlemmermeer vergrijzen. Het aandeel ouderen boven de 64 jaar stijgt van circa 11 procent in 2010 tot bijna 17 procent in 2025. In absolute aantallen is dit een verdubbeling van het aantal inwoners van 65 jaar en ouder in de komende vijftien jaar. Vooral in de historische kernen van Haarlemmermeer is vergrijzing de komende vijftien jaar de trend. Nu al wonen er veel tweepersoonshuishoudens in de oudere leeftijdscategorie en is de groep 55- tot 65-jarigen sterk vertegenwoordigd. In Badhoevedorp is het aantal ouderen ruim bovengemiddeld, vooral in de oudste leeftijdscategorie. Hiermee heeft de vergrijzing in deze kern haar climax bereikt. Voor de Vinex-wijken met hun jonge bevolkingsopbouw is de vergrijzingsproblematiek nog ver weg. In de 'groeikernwijken' wijkt het aandeel senioren weinig af ten opzichte van het gemeentelijk gemiddelde⁵.

Komende decennia nog geen bevolkingskrimp
Haarlemmermeer wordt gerekend tot de Nederlandse New Towns⁶. Er zijn studies die erop wijzen

5 Begrip uit de Derde Nota Ruimtelijke Ordening uit 1974, waarin een groeikern gedefinieerd wordt als 'een (bevolkings)kern die een sterke groei moet doormaken, vooral ten behoeve van een nabij gelegen (grotere) stad, indien deze groei exceptioneel groot is in vergelijking met de omvang van de kern zelf.'

6 (...) De term staat in deze tijd voor een geplande, nieuwe stad die in een korte tijd snel is gegroeid. Dit contrasteert met de ontwikkeling van meeste West-Europese steden die een combinatie zijn van historische en geplande elementen. (...) Bron: Analyse atypische stedelijkheid in Haarlemmermeer, gemeente Haarlemmermeer, 2008. Zie ook paragraaf 2.1.

■ Historische kern	1 Hoofddorp oude kern	11 Nieuw-Vennep Getsewoud	20 Beinsdorp
■ Contrastdorp	2 Hoofddorp Graan voor Visch	12 Badhoevedorp	21 Buitenkaag
■ Mozaïekern	3 Hoofddorp Pax	13 Nieuwe Meer	22 Burgerveen
■ Kleine moderne wijk	4 Hoofddorp Bornholm	14 Zwanenburg	23 Cruquius
■ Grote moderne wijk	5 Hoofddorp Overbos	15 Rijsenhout	24 Lijnden / Boesingheliede
■ Postmoderne wijk	6 Hoofddorp Toolenburg	16 Lisserbroek	25 Weteringbrug
■ Schiphol	7 Hoofddorp Floriande	17 Vijfhuizen	26 Zwaanshoek
	8 Nieuw-Vennep oude kern	18 Aalsmeerderbrug /
Rozenburg / Oude Meer	27 Landelijk gebied
	9 Nieuw-Vennep Welgelegen	19 Abbenes	99 Schiphol
	10 Nieuw-Vennep Linquenda		

Wijktypen

dat vooral dit soort steden gevoelig is voor krimp. Gezien de eigen poldergeschiedenis en de atypische stedelijkheid van onze gemeente, gaan wij er echter van uit dat deze verwachting voor Haarlemmermeer niet opgaat. Onze inwoners noemen al jarenlang het rustig wonen in het groen in het hart van de Randstad, in combinatie met de vele voorzieningen in de omliggende oude steden, als de aantrekkelijke punten van het wonen in Haarlemmermeer. Minder sterk scoren we op cultureel gebied, het culturele aanbod zou uitgebreid kunnen worden, maar dat wordt opgevangen door een breed aanbod aan voorzieningen in de regio.

1.3 Wonen

Haarlemmermeer bestaat uit 26 kernen en vormt een unieke symbiose tussen stad en platteland. Sommige kernen zijn slechts enkele huizen groot, andere beginnen stadse proporties aan te nemen. De grote woonkernen in Haarlemmermeer hebben een suburbaan – voorstedelijk – karakter. De kleinere kernen hebben een meer landelijke sfeer. Het agrarisch gebied waarin de kernen liggen, biedt ruimte en relatieve rust. Deze diversiteit hebben we benoemd als atypische stedelijkheid. Met deze diversiteit draagt Haarlemmermeer in belangrijke mate bij aan het rijke palet van woonvormen in de Metropoolregio Amsterdam. De bewoners waarderen het wonen in onze kernen zeer. Niet alleen wegens de ruime woningen met tuin en de ruimte van de polder, maar vooral vanwege de goede bereikbaarheid van werk en allerlei voorzieningen in de omgeving.

In Haarlemmermeer worden zes wijktypen onderscheiden⁷:

- *Historische kernen*

In de historische kernen aan de Ringdijk is de capaciteit van de infrastructuur niet meegegroeid met de huidige drukte en dit brengt overlast met zich mee. In deze kernen zijn de relaties met gemeenten aan de overkant van de Ringvaart, voor voorzieningen en sociale contacten, hecht.

- *Contrastdorp*

In de contrastdorpen zijn de twee 'uitersten' van Haarlemmermeer, traditionele dorpsheid en een sterke groei van nieuwe stedelijkheid, allebei te vinden, in per dorp verschillende verhoudingen. Bij de inrichting van de openbare ruimte (stratenpatroon, groen en pleinen) worden voor de oude dorpen en de nieuwere, moderne wijken andere keuzes gemaakt.

- *Mozaïekkern*

De transformatie van agrarische gemeenten naar dorpen met een meer stedelijke entourage is in de mozaïekkern zichtbaar in de variatie in bebouwing en openbare ruimte. Dit leidt soms tot geslaagde spannende overgangen tussen oud en nieuw, zoals in het centrum van Hoofddorp tussen Fruittuinen en Piratenweg.

De van oudsher aanwezige combinatie van wonen, werken en voorzieningen leidt enerzijds tot een levendige openbare ruimte, maar legt door een groeiende ruimtebehoefte van een of meerdere functies ook claims op de ruimte waar de bestaande stedenbouwkundige structuur niet op berekend is.

⁷ Kijk op de wijk, Tussen bochten en rechte lijnen; Een analyse van de openbare ruimte in Haarlemmermeer, Team Onderzoek, gemeente Haarlemmermeer, 2011.

De wijken binnen dit type vertonen soms opmerkelijk dorpse kenmerken die we daar, door de centrale ligging, de centrumfunctie en de grootschaligheid, niet zouden verwachten. Die oude dorpse bebouwing midden in nieuw stedelijk gebied moeten we niet alleen koesteren als deel van de geschiedenis van de gemeente, maar draagt ook bij aan de levendigheid en leefbaarheid van de woonomgeving. Goed beheerd en onderhouden zijn deze wijken nog altijd aantrekkelijk voor nieuwe generaties gezinnen.

- *Kleine moderne wijken*

In de kleine moderne wijk kregen de, overwegend functionalistische, ideeën over bouwen en wonen uit de jaren zeventig door gemeentelijke regie en bewuste interventie een Haarlemmermeerse vertaling. De kleine moderne wijken in Haarlemmermeer hebben minder last van een negatief imago dan de grootschalige functionalistische wijken uit dezelfde periode elders in Nederland. Door de beperkte schaalgrootte bleef in Haarlemmermeer de 'menselijke maat' behouden. De ruime groenstructuren zijn een blijvende kwaliteit van dit wijktype.

- *Grote moderne wijken*

Het groeikernen beleid van het Rijk, een verslechterde economische situatie en de ontwikkeling op te grote schaal hebben ervoor gezorgd dat de groeikernwijken in heel Nederland weinig eigen identiteit hebben. Dit geldt ook voor de Haarlemmermeerse wijken Bornholm en Overbos en in mindere mate Toolenburg. De voordelen van het woonerf – geborgenheid en een dorpse sfeer – missen hun uitwerking, wanneer toegepast op té grote schaal. Dit zou kunnen verklaren waarom de eerdere, minder uitgesproken, maar wel kleinschaligere woonerven in Linqenda en Pax succesvoller zijn dan de latere woonerven in Bornholm en Overbos. Evenmin succesvol blijkt het ruimtelijk 'afdwingen' van sociale omgang tussen inwoners. Het woon-

erfconcept gaat uit van positieve effecten op gedrag en buurtveiligheid door sociale controle en ontmoeting. In een sterk geïndividualiseerde samenleving kan dit juist tot het omgekeerde effect leiden. Het sociale domein en buiten gaat men als onveilig beschouwen, omdat men niet meer het gevoel heeft zelf 'eigenaar' te zijn van die buitenruimte. De combinatie van het bouwen op grote schaal, hoge dichtheden, rijtjeshuizen en geconcentreerd groen geeft dit wijktype niet zozeer meer stedelijke allure, maar leidt eerder tot een als krap ervaren woonomgeving.

- *Postmoderne wijken*

De woningen en woonomgeving in de postmoderne Vinex-wijken Floriande en Getsewoud zijn gevarieerd en vallen bij de bewoners in de smaak. Echter de openbare ruimte, en dan met name de ontmoetingsfunctie en de levensloopbestendigheid daarvan, heeft minder aandacht gekregen.

Voor een gezin met kinderen, waar werk- en zorgtaken gecombineerd worden, is de auto nog steeds de meest praktische keuze voor dagelijkse verplaatsingen. Bovendien hebben bewoners van de postmoderne wijk, veelal ex-stedelingen, een grote actieradius. Het vanuit het wijkontwerp ontmoedigen van het autogebruik leidt dan ook vooral tot frustratie van bewoners en maar mondjesmaat tot de gehoopte gedragsveranderingen.

Woningbouwprojecten

Woningbouw is een van de speerpunten uit het Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040. Er wordt uitgegaan van een flinke woningbehoefte (zowel vervanging als nieuwbouw): 150.000 woningen tot 2030. Haarlemmermeer blijft zich inzetten om haar afgesproken aandeel van 15.000 woningen hierin te realiseren.

Ingezet wordt op het bouwen op kleinschalige locaties waar – goed faseerbaar – heel verschillende nieuwe wijken gebouwd worden. De kennis uit Kijk

op de Wijk 3 zal hierbij gebruikt worden⁸. Door de directe nabijheid van stedelijke centra en knooppunten als Amsterdam, de Leidse en Haagse regio en Schiphol kan woningbouw in Haarlemmermeer een positief effect hebben op de woon-werkbalans en op het regionale mobiliteitspatroon in algemene zin. Haarlemmermeer heeft het hoogste aantal arbeidsplaatsen van Nederland in relatie tot zijn beroepsbevolking. Toch is er een grote uitgaande pendel en een grote inkomende pendel van werknemers door de regionaal opererende arbeidsmarkt. Het zou gunstig zijn om deze stromen niet verder te laten toenemen of beter, te laten afnemen.

Historie woningbouw Haarlemmermeer in relatie tot luchtvaartontwikkeling

Het ministerie van VROM heeft in november 2004 de provincies Noord- en Zuid-Holland een opdracht verstrekt op grond van de Nota Ruimte voor het maken van een gebiedsuitwerking voor het gebied Haarlemmermeer en de noordelijke Bollenstreek. De gebiedsuitwerking moet primair helderheid scheppen over mogelijke uitleglocaties voor 10.000 á 20.000 woningen in de periode tussen 2010 en 2030 binnen het plangebied. Deze Nota Ruimte heeft beperkingen opgelegd voor uitleglocaties rond Schiphol. In uitleggebieden die binnen de 20Ke contour liggen mag, buiten de in de verstedelijkingsafspraken vastgelegde locaties (Vinex en Vinac 2010), geen woningbouw plaatsvinden. Behalve de 20 Ke contour waren in de Nota Ruimte in de vorm van cirkels nog drie uitsluitingsgebieden voor grootschalige woningbouw aangegeven, waaronder het gebied Hoofddorp West. Nadat de partijen van de gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek hadden aangegeven dat de opdracht alleen succesvol

kon worden afgerond wanneer Hoofddorp West werd vrijgegeven heeft in maart 2006 minister Dekker (VROM) bekend gemaakt dat de bouw van Hoofddorp West kan doorgaan en dat de eerdere beperking uit de Nota Ruimte wordt opgeheven. De gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek is vervolgens eind juni 2006 aan de minister overhandigd. De Westflank Haarlemmermeer is vervolgens in 2007 benoemd als urgentieproject Randstad (UPR) en de daarop volgende jaren door rijk en regio samen uitgewerkt. In het advies van de Alderstafel (oktober 2008) over de toekomst van Schiphol en de regio voor de middellange termijn (tot en met 2020) is de afspraak inzake Hoofddorp West nog eens bevestigd en is aangegeven dat wat betreft de realisatie van de bouwlocatie Hoofddorp-West de conclusie is dat dit door kan gaan, aangezien de locatie volgens het kabinetsstandpunt Schiphol buiten het beperkingengebied blijft en er sprake is van noch een nieuwe route noch een nieuwe baan.

In de Nota Ruimte is aangegeven dat het rijk in het kader van verstedelijking herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik stimuleert. Vanuit deze motivatie is aangegeven dat herstructurering en intensivering in bestaand bebouwd gebied nu en in de toekomst wel mogelijk zijn. Onder bestaand bebouwd gebied wordt verstaan het bebouwde gebied zoals vastgelegd in de streekplannen Noord-Holland-Zuid van 17 februari 2003, Zuid-Holland-West van 19 februari 2003 en Zuid-Holland-Oost van 12 november 2003. Dit bestaand bebouwd gebied is in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 nogmaals bekrachtigd. Alle in ontwikkeling zijnde woningbouwlocaties en de potentiële locaties (buiten de Westelijke Haarlemmermeer) zoals aangegeven in de ontwerp structuurvisie Haarlemmermeer en de voorontwerp deelstructuurvisie Hoofddorp liggen binnen dit bestaand bebouwd gebied. Het belang dat het rijk hecht aan herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik is in de SVIR nogmaals

⁸ Kijk op de Wijk, Tussen bochten en rechte lijnen; Een analyse van de openbare ruimte in Haarlemmermeer, Team Onderzoek, gemeente Haarlemmermeer, 2011.

bevestigd door het opnemen van de ladder voor duurzame verstedelijking.

1.4 Veranderende maatschappij

In de afgelopen decennia is een aantal sociale en maatschappelijke veranderingen ingezet die in ons ruimtelijk beleid om een reactie vragen.

Nieuwe netwerken

De traditionele verzuiling is uit de samenleving gesleten, en er is sprake van een toenemende mate van mondialisering en individualisering. Daar staat tegenover dat mensen nog steeds deel willen uitmaken van een gemeenschap en op zoek gaan naar nieuwe, vaak digitale, verbanden. Verbonden zijn via sociale media lijkt belangrijker te zijn dan waar je bent en alle informatie is overal en op ieder moment beschikbaar. Ook werken is hierdoor voor steeds meer mensen niet meer plaatsgebonden. Dat geldt overigens niet alleen voor werken; steeds meer activiteiten krijgen een virtuele dimensie. Deze ontwikkelingen zijn voor sommigen misschien bedreigend, maar ze zijn onomkeerbaar en bieden ook veel kansen. Deze veranderingen hebben invloed op de manier waarop we ons dagelijks leven organiseren. In sociaal opzicht, maar ook in het gebruik van de ruimte. Het denken in netwerken en ketens met betrekking tot allerlei dagelijkse activiteiten (multitasking & ketenverplaatsingen) wordt in toenemende mate bepalend voor de ruimtelijke organisatie. Netwerken en de knooppunten in die netwerken zijn belangrijker dan samenhang tussen gebieden en tijdsafstand is belangrijker dan fysieke afstand.

Regionalisering

De onbegrensdeheid van het met de hele wereld verbonden zijn roept een behoefte aan lokale en regionale identiteit bij mensen op. Zij zoeken ook in de geborgenheid van hun eigen buurt naar nieuwe

verbanden, van straatbarbecue tot vrijwilligerswerk en duurzame buurtinitiatieven. Je zou kunnen zeggen dat de snelheid in de netwerken en de knooppunten toeneemt, terwijl daarbuiten de behoefte aan rust en vertraging groter wordt. Er is een grotere behoefte aan lokale identiteit en verblijfskwaliteit, en ook het belang van eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en lokale ontmoeting neemt toe. In de kleine kernen bestaat deze lokale betrokkenheid al. Daar zijn sterkere onderlinge sociale banden, heerst een vanzelfsprekender gevoel van eigenaarschap en is men lokaler georiënteerd.

Van functiescheiding naar functiemenging

De overgang van industriële samenleving naar kennissamenleving maakt dat functiescheiding geen meerwaarde meer heeft. Integendeel, functiescheiding zit ons inmiddels vaker in de weg, dan we er gemak van hebben. Specifiek op één functie ingerichte gebieden en gebouwen zijn bovendien inefficiënt, duur en kwetsbaar. Gemengde stedelijke gebieden en dorpen kennen meer veerkracht en kunnen functieveranderingen beter opvangen. In de kleine kernen is functiescheiding overigens minder sterk doorgevoerd dan in de groeikernen.

Combinatie van arbeid en zorg

De arbeidsparticipatie van vrouwen is aanzienlijk toegenomen. Steeds meer vaders en moeders combineren werk met zorgtaken. Ook buiten het gezin wordt een groter beroep op mensen gedaan om zelf, of in hun eigen netwerk, de zorg voor hun naasten te organiseren. Omdat tegelijkertijd grote tekorten op de arbeidsmarkt voorzien zijn, kunnen we ervan uitgaan dat de combinatie van werk en zorg gemeengoed wordt.

Duurzaamheid, sluiten van kringlopen

Duurzaamheid en milieubewustzijn staan in heel Nederland hoog op de agenda. We moeten wel,

en steeds meer mensen willen ook. Verschillende recente crises hebben zichtbaar gemaakt dat speculatie op eindeloze groei grenzen kent. Expansieve groei zal moeten worden omgevoerd naar groei in kringlopen, want onze kinderen erven een wereld waarin steeds meer grondstoffen schaars worden. We zullen ze dus moeten voorbereiden op het terugwinnen van grondstoffen uit afval, op een technologisch hoogwaardige manier. Dat betekent dat we van nazorgsystemen moeten toewerken naar voorzorgsystemen, waarbij we onderdeel zijn van de natuurlijke stroom en uiteindelijk geen afval meer achterlaten. Deze transitie is urgent, maar bepaald niet eenvoudig. Iedereen zal daaraan zijn bijdrage moeten leveren. Inwoners, bedrijven en overheden worden aangesproken op ondernemerschap, alliantievorming, en innovatie. Tijdens de Metropoolconferentie van 2011 is de Routekaart MRA energieneutraal 2040 vastgesteld. Onderdelen daarvan zijn elektrisch vervoer, klimaatneutraal bouwen, zonne-energie en reststromen/biogas. Haarlemmermeer is hierbij trekker van het laatste onderdeel. Wat voor de een afval is, kan energie zijn voor de ander. Uit biomassa kan warmte en elektriciteit worden opgewekt en bij de koeling van datacentra komt warmte vrij waar bijvoorbeeld kassen weer gebruik van kunnen maken. Haarlemmermeer wil degenen die dergelijke reststromen aanbieden en degenen die daar weer iets nuttigs mee kunnen doen bij elkaar brengen. Ook onze inwoners dragen hun steentje bij. Er ontstaan steeds vaker kleinschalige, lokale, initiatieven om aan het oplossen van het mondiale milieuprobleem bij te dragen. Voorbeelden hiervan zijn de meest duurzame buurt, Hoofddorp Oost en de Duurzame School. Steeds meer mensen willen ook weer weten waar hun voedsel vandaan komt en of het verantwoord geproduceerd is. Daar hebben zij ook geld voor over. Het 'platteland' krijgt daardoor een nieuwe betekenis voor de stedeling en stadslandbouw is een groeiende trend.

Midden in de trend

Het profiel van Haarlemmermeer sluit mooi aan bij al deze ontwikkelingen. Enerzijds liggen we midden in de Deltametropool, met het belangrijkste knooppunt, de nationale luchthaven binnen onze grenzen. Anderzijds heeft onze gemeente een diep gewortelde agrarische cultuur. De kansen die dit biedt benutten we onder andere door te zorgen voor een breed spectrum aan woon- en werkmilieus in onze gemeente.

1.5 Economie

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) zal de eerstkomende decennia blijven groeien terwijl andere delen van Nederland al demografische krimp vertonen. Hetzelfde geldt voor de werkgelegenheid in de regio. Schiphol blijft een van de economische motoren van Nederland. Daar profiteren Haarlemmermeer en de omliggende gemeenten van. De Metropoolregio Amsterdam wil een essentiële bijdrage leveren aan de Nederlandse economie door economisch te blijven groeien en daarbij heeft Haarlemmermeer een streepje voor. De combinatie van zowel Luchthaven Schiphol, met de daaruit voortvloeiende economische kansen, als de landschappelijke kwaliteit maken onze gemeente uniek. Amsterdam en Haarlemmermeer worden verbonden door twee 'assen' die samen het centrum vormen van de bedrijvigheid in de Schipholregio en het noordelijk deel van de Randstad: de Schipholcorridor (kennis- en dienstenas) en de logistieke westas (Airport Seaport Greenport Corridor). Haarlemmermeer vervult vooral op de logistieke as een belangrijke rol: ten zuiden van Schiphol wordt Amsterdam Connecting Trade (ACT) gerealiseerd, een voorbeeld van logistieke innovatie met als doel meer toegevoegde waarde uit de logistiek te verkrijgen. Niettemin ontkomt ook deze regio niet aan de huidige economische crisis. Wel heeft de Metropoolregio Amsterdam de kredietcrisis en de daaropvolgende recessie tot nu toe relatief goed doorstaan.

De krimp was kleiner dan in de rest van Nederland en het herstel is sneller en forser. Haarlemmermeer kent een zeer grote vertegenwoordiging van bedrijven in de luchtvaart, overig transport, groothandel en ICT en telecommunicatie. Aangezien deze bedrijfstakken conjunctuurgevoeliger zijn dan andere fluctueert de economische positie van Haarlemmermeer sterker dan in de overige deelregio's van de MRA. Haarlemmermeer verloor in 2009 meer arbeidsplaatsen (-4,5 procent) dan landelijk (-1,9 procent)⁹. Daarnaast kromp de toegevoegde waarde fors met 5,9 procent (3,4 procent MRA als geheel)¹⁰. De positieve kant hieraan is dat het internationaal georiënteerde bedrijfsleven in de polder gewoonlijk ook sneller profiteert van een opgaande conjunctuur. Zo heeft het CBS voor 2010 een economische groei voor Haarlemmermeer van 3,3% vastgesteld en is de werkgelegenheid in 2011 met 1,5% toegenomen. De lokale economie heeft een dempend effect op de conjuncturele schommelingen: lokale detailhandel weet steeds beter inwoners aan zich te binden en

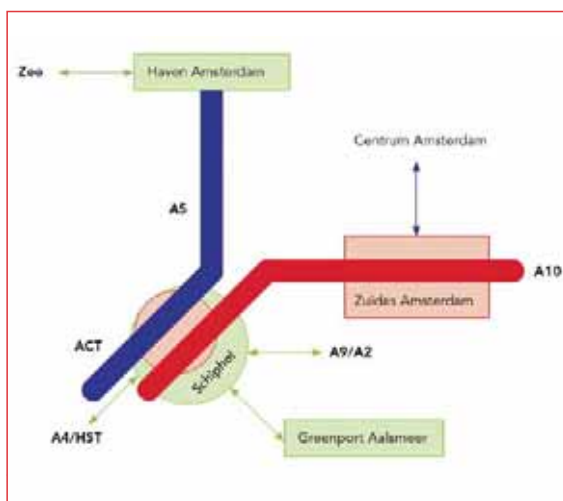
onderwijs, zorg en consumentendienstverlening zijn groeisectoren gebleken de afgelopen jaren. Ook de retailsector doet het goed binnen de Randstad en is overwegend gezond, waarbij Hoofddorp als een van de gidslocaties voor de sector wordt genoemd. Het aantal startende ondernemers in Haarlemmermeer is tussen 2000 en 2009 met 135% gegroeid. Dat is aanzienlijk meer dan de groei in dezelfde periode in Nederland als geheel (59%).

Kantoren en bedrijvenmarkt

Na jaren van krapte in de kantorenmarkt, aan het eind van de jaren negentig, kent de gemeente Haarlemmermeer sinds de eeuwwisseling juist een ruime kantorenmarkt. Deze omslag werd veroorzaakt door een onverwacht snelle afname van de vraag naar kantoorruimte, terwijl tegelijkertijd het aanbod flink toenam. In tien jaar tijd, tussen 1995 en 2005, was er sprake van een ruime verdubbeling van de totale kantorenvorraad. Op dit moment worden veranderingen in de economische structuur steeds duidelijker zichtbaar. Schaalverkleining, nieuwe concepten, Het Nieuwe Werken en het belang van duurzaamheid in het ondernemen zijn slechts enkele trends die nu al waarneembaar zijn in een oplopend leegstandspercentage voor kantoren. En de verwachting is dat ook de behoefte aan nieuwe werklocaties de komende jaren flink lager zal liggen dan eerder gedacht. Er kan dus geconstateerd worden dat de kantorenmarkt in plaats van een uitbreidingsmarkt een vervangingsmarkt is geworden.

Het belang van Schiphol

Schiphol kent 313 directe verbindingen naar 104 landen. Met bijna 50 miljoen passagiers per jaar is Schiphol de 14e luchthaven van de wereld en de 4e in Europa. Wat betreft vracht is Schiphol de 3e luchthaven in Europa. Het wereldwijde netwerk aan bestemmingen en het grote aantal passagiers

Economische verkenningen MRA
De Y-Noordzijde als (blauw) en kennis- en dienstebas (rood)

dat hier gebruik van maakt, hebben een sterk economisch effect op de regio: op Schiphol zijn maar liefst 514 bedrijven gevestigd die samen 50.000 mensen een baan bieden.

Kennis en onderwijs in de regio

Haarlemmermeer bevindt zich in het hart van de Randstad tussen historische universiteitssteden als Leiden en Amsterdam. In de regio wordt voor de komende decennia stevig ingezet op toponderwijs en innovatie.

Op de Zuidas wordt een 'kenniskwartier' ontwikkeld voor het wetenschappelijke en medische werk van de Vrije Universiteit Amsterdam. In Haarlemmermeer werken universiteiten en bedrijfsleven samen in the Grounds aan verduurzaming van de luchtvaart. Haarlemmermeer wil in de toekomst meer inzetten op de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs om innovatie en een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt mogelijk te maken.

1.6 Bereikbaarheid

Bijzonder aan de ligging van Haarlemmermeer is de aanwezigheid van een infrastructuur van grote (inter)nationale betekenis. De Luchthaven Schiphol, de hoofdwegen A4, A5, A9 en A10-zuid, de spoorverbinding Den Haag – Leiden – Schiphol – Amsterdam en de Hogesnelheidslijn (HSL), maken Haarlemmermeer en de regio uitstekend bereikbaar. Vooral ook omdat deze landelijke verbindingen goed worden aangevuld met lokale en regionale verbindingen, zoals de provinciale wegen N201, N205 en N207, de Zuidtangente en andere ov-verbindingen. Via de Ringvaart is het gebied bovendien goed bereikbaar over water. De goede (inter)nationale bereikbaarheid van Haarlemmermeer is van grote invloed op de beslissing van zowel bedrijven als personen om zich in Haarlemmermeer te vestigen.

Voor personen speelt daarnaast de regionale bereikbaarheid een belangrijke rol. Nieuwe inwoners

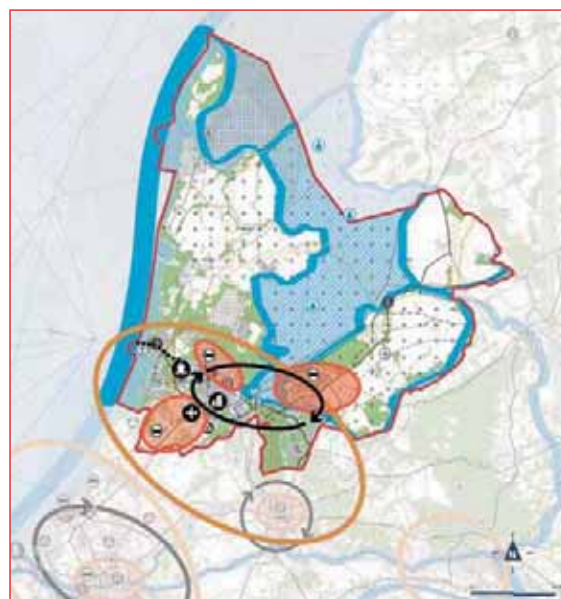
met een brede sociaalruimtelijke oriëntatie blijven vaak lang, tot wel tien jaar, georiënteerd op hun vorige woonplaats. Dit is vaak een oude stad in de omgeving (bijvoorbeeld Leiden, Haarlem en Amsterdam). Voor deze inwoners is het van groot belang dat de (culturele) voorzieningen en de sociale contacten in hun vorige woonplaats goed bereikbaar blijven.

1.7 Rijksbeleid

In deze paragraaf laten we de rijkskaders en -ontwikkelingen zien waarmee we in Haarlemmermeer te maken hebben.

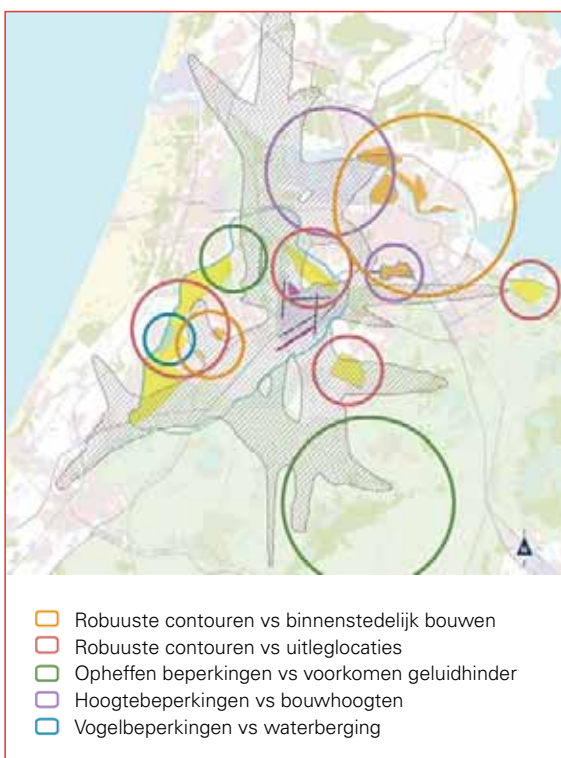
SMASH

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) wordt de noordelijke Randstad als geheel, en in het bijzonder de Metropoolregio Amsterdam (MRA), aangemerkt als prioritaire regio. Redenen hiervoor zijn de grote ruimtelijke opgaven in dit gebied, zoals

Rijksstructuurvisie

de woningbouwopgave, en de rijksbrede belangen die dit gebied behartigt, met Schiphol, de Zuidas, verschillende Greenports en een belangrijk energie- en vervoersnetwerk binnen de grenzen. In het verlengde van de SVIR is voor het zuidwesten van deze regio het programma Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer (SMASH) gestart. De SMASH is erop gericht mainport Schiphol en de MRA te versterken, en daarmee de concurrentiepositie van Nederland. Deze Structuurvisie moet helderheid bieden over de mogelijkheden voor de verdere ruimtelijke en infrastructurele ontwikkeling. De begrenzing van de SMASH moet nog worden vastgesteld, maar overlapt in ieder geval het gebied

Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlem

van deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Ook vanuit de SMASH wordt benadrukt dat Schiphol veel meer is dan alleen een luchthaven en het bijbehorende netwerk van luchtverbindingen. Om een (internationaal) aantrekkelijke regio te realiseren voor inwoners, bezoekers en ondernemers gaat de aandacht nadrukkelijk ook uit naar de onderwerpen wonen, werken, mobiliteit en de kwaliteit van het leven rond Schiphol.

Decentraal, tenzij...

Het kabinet maakt met de SVIR een belangrijke koerswijziging in het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid. Het brengt de ruimtelijke ordening dicht bij inwoners en bedrijven, en laat meer over aan gemeenten en provincies ('decentraal, tenzij...'). Dit betekent minder nationale belangen en eenvoudiger regelgeving. Het omgevingsrecht wordt vereenvoudigd, waardoor de doorlooptijd van procedures gehalveerd kan worden. Het Rijk verwacht van medeoverheden dat zij ook een rol spelen in het verder vereenvoudigen van de ruimtelijke regelgeving.

Het Rijk benoemt nog doelstellingen gericht op een goed werkende woningmarkt voor heel Nederland. Alleen in de stedelijke regio's rond de mainports (Amsterdam c.a. en Rotterdam c.a.), waar Haarlemmermeer ook toe behoort, zal het Rijk afspraken maken met decentrale overheden over de programmering van verstedelijking. Overige sturing op verstedelijking zoals afspraken over percentages voor binnenstedelijk bouwen, rijksbufferzones en doelstellingen voor herstructurering laat het Rijk los. Hierdoor neemt de bestuurlijke drukte af en ontstaat er ruimte voor regionaal maatwerk.

Bestuursakkoord Rijk/regio

Met dit kabinet en het af te sluiten concept-bestuursakkoord tussen rijk en lagere overheden, krijgen provincies een grotere rol in het groene domein. Het rijk blijft verantwoordelijk voor met name de kaderstel-

ling ten aanzien van werelderfgoederen (waaronder de Stelling van Amsterdam). Maar ten aanzien van de rijksbufferzones en nationale landschappen, zal overdracht van rijksbevoegdheden aan provincies plaatsvinden. Dit geldt ook voor de bufferzone Amsterdam-Haarlem, waar het landbouwgebied rond Schiphol deel van uitmaakt, en het Groene Hart, waar het agrarische gebied in het zuiden van onze gemeente behoort. Het Rijk creëert met dit bestuursakkoord ook meer ruimte voor kleinschalige bouwlocaties, ook in het Groene Hart.

Bedrijfslevenbrief

In de Bedrijfslevenbrief als hoofddocument van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie is het kabinet ingegaan op de ontwikkeling van de topsectoren in Nederland. Voor Haarlemmermeer zijn met name de sectoren logistiek, tuinbouw (Greenports) en hoofdkantoren van belang.

Actualisatie Luchthavenindelingbesluit Schiphol

Als onderdeel van de Aldersafspraken is het ministerie van Infrastructuur en Milieu in januari 2009 gestart met de actualisatie van de beperkingengebieden uit het Luchthavenindelingbesluit Schiphol (LIB). Het doel van de actualisatie is de ruimtelijke beperkingen goed aan te laten sluiten bij hoe er nu en in de toekomst wordt gevlogen en de locaties waar hinder in de omgeving neerslaat. Volgens de planning zal een nieuw LIB op zijn vroegst in 2014 in werking treden.

De actualisatie van het LIB is van invloed op de ruimtelijke en economische ontwikkeling van onze regio, de hinder en de vliegveiligheid. Daarbij kan, afhankelijk van de verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden, de invloed van de regio (en dus de invloed van Haarlemmermeer op ontwikkelingen op haar eigen grondgebied) groter of kleiner worden. Haarlemmermeer vindt dat bij de actualisatie van het LIB de versterking van de concurrentiepositie

van de Metropoolregio Amsterdam het uitgangspunt moet zijn. Onze gemeenschappelijke opgave is de versterking van de economische motor Schiphol. Daarbij onderschrijven we het uitgangspunt dat het LIB robuust en toekomstvast moet zijn. Dit betekent echter meer dan alleen een versterking van de mainport Schiphol en het bijbehorende netwerk van verbindingen. Ook de ruimtelijke, economische en infrastructurele opgaven in de regio, zoals verwoord in het rijksprogramma SMASH, moeten kunnen worden gerealiseerd. Haarlemmermeer vindt daarom dat de actualisatie van het LIB en SMASH in samenhang uitgevoerd moeten worden. Daarnaast vindt Haarlemmermeer dat de actualisatie van het LIB geen doel op zich is, maar vanuit de vraag naar de nut en noodzaak (kosten/baten) bezien moet worden.

Convenant Reductie Vogelaanvaringen

De groeiende vogelpopulatie rond Luchthaven Schiphol vormt een probleem voor de vliegveiligheid en het risico op vogelaanvaringen moet beperkt worden. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft daarom in maart 2011 aangekondigd op korte termijn met maatregelen te zullen komen. Door de Nederlandse Regiegroep Vogelaanvaringen is vervolgens een convenant opgesteld waarin tussen verschillende partijen op hoofdlijnen afspraken over vogelbeheer worden gemaakt. De mogelijke implicaties daarvan zullen nauw betrokken worden bij de keuzes in het kader van de Structuurvisie SMASH en kunnen belangrijke gevolgen hebben. Haarlemmermeer hecht eraan kritisch te zijn op vogelaantrekkende werking van nieuwe bestemmingen, maar onderstreept tegelijkertijd het belang van een integrale uitwerking. Een zorgvuldige en doelmatige afweging tussen een vergroting van het toetsingsgebied rond Schiphol en de effecten op ruimtelijke ontwikkelingen vraagt om een goede borging in de Rijksstructuurvisie SMASH.

Hoofdstuk 2

Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit

De Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is geschreven met de inwoners en andere gebruikers van de voorzieningen in Haarlemmermeer als uitgangspunt. Dus ook wanneer het gaat over zaken als de aanleg van wegen, groen en water gaat het in wezen over mensen. De manier waarop zij gebruik maken van de ruimte en behoefte hebben aan voorzieningen is leidend.

Bij alle (ruimtelijke) ontwikkelingen is het van belang de vraag te stellen wat ze voor mensen opleveren en of ze iets toevoegen om zuinig op te zijn; nu en in de toekomst. We willen onze inwoners en de gebruikers van buiten de gemeente een waardevolle omgeving bieden waarin ze zich thuis kunnen voelen en plezierig kunnen wonen en werken. Een mooie en zowel ruimtelijk als sociaal goed functionerende omgeving is ook van belang voor de rol en positie van Haarlemmermeer in de Metropoolregio Amsterdam. Als het hier prettig is om te verblijven, heeft dat ook een gunstig effect op de internationale (concurrentie) positie van Haarlemmermeer en de regio.

Om gestalte te geven aan deze uitgangspunten hanteren we twee begrippen: *sociale duurzaamheid* en *ruimtelijke kwaliteit*. Deze begrippen worden bij de verdere uitwerking van deze Structuurvisie gebruikt als toetsingscriteria. In dit hoofdstuk leggen we uit wat hiermee wordt bedoeld.

2.1 Sociale duurzaamheid

In de wereld van het ruimtelijk beleid en stedenbouwkundige plannen staat 'sociale duurzaamheid' in de eerste plaats voor een aanpak van de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van bewoners en de gebruikers van voorzieningen op dit moment. Maar dat niet alleen. Met 'duurzaam' wordt ook bedoeld dat de ontwikkeling voorziet in de behoeften van toekomstige generaties.

Het gaat erom randvoorwaarden te creëren die de sociale samenhang of 'cohesie' in een samenleving versterken. Alle verbanden tussen mensen en hun activiteiten vormen immers ook een netwerk, oftewel een sociale infrastructuur. Die verbanden zijn ontelbaar: mensen hebben overal relaties: in het gezin, met familie, vrienden en kennissen, op het werk, in het verenigingsleven, met anderen in een winkelcentrum, op een hangplek, in een park of waar dan ook. De 'harde' infrastructuur – woningen, bedrijfsruimte, wegen, openbaar vervoer, water en groen – kan bijdragen aan het goed functioneren van het netwerk van menselijke relaties. Bijvoorbeeld met goede verbindingen voor woon-werkverkeer. Slechte ruimtelijke ontwikkeling kan sociale duurzaamheid echter ook tegenwerken. Denk maar aan een slecht verlicht fietspad door een donker park tussen een woonwijk en een discotheek. Andersom kunnen mensen ook een negatieve invloed uitoefenen op het je thuis voelen in je buurt. We kennen allemaal de problemen met hangjongeren die een onveilig gevoel veroorzaken. Als ze een plek hebben waar ze anderen niet lastigvallen, kan het probleem al een stuk minder worden.

Randvoorwaarden voor sociale duurzaamheid

In Haarlemmermeer onderscheiden we vier – vrij algemeen gehanteerde – randvoorwaarden die bepalend zijn voor het creëren en versterken van de sociale duurzaamheid: eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en ontmoeting.

Deze vier randvoorwaarden bieden praktische handvatten om de sociale duurzaamheid van huidige en toekomstige plannen te toetsen. Als een plan voldoet aan de randvoorwaarden, kan het niet alleen bijdragen aan het oplossen van ongewenste situaties in onze samenleving, maar zelfs maatschappelijke problemen voorkómen.

- *Eigenaarschap*

Bij eigenaarschap gaat het erom dat mensen zich actief verantwoordelijk voelen voor, en betrokken voelen bij, het vormgeven van de directe of minder directe leefomgeving, al is het op heel bescheiden wijze. Het kan gaan om het vegen van de stoep voor je huis of om gezamenlijk buurtbeheer. Maar ook om meedenken over, en eventueel meewerken aan, het groen in de omgeving, het adopteren van een stukje landschap of het runnen van de sociaal-culturele accommodatie in het dorp met een groep vrijwilligers. Deze vormen van eigenaarschap, al dan niet actief uitgedragen, versterken het gevoel dat de openbare ruimte van ons allemaal is en de zorg ervoor gedeeld wordt. De overheid kan eigenaarschap stimuleren en ondersteunen, maar uiteindelijk moeten mensen het zelf ervaren en doen.

- *Geborgenheid*

Met geborgenheid bedoelen we dat mensen zich thuis voelen en veilig voelen. Uiteraard thuis, maar ook in de woon- en leefomgeving, inclusief de weg naar school, werk, vrijetijdsbesteding, enzovoort. Sociale veiligheid kan worden vergroot of juist verkleind door de inrichting van de openbare ruimte, gebouwen en de infrastructuur. Geborgenheid gaat ook over het gevoel dat je samen met anderen leeft, ook als je waarde hecht aan eigen ruimte en privacy, zoals de typische netwerkstedeling. In sociale verbanden is geborgenheid van groot belang voor het welbevinden van mensen. Bij het creëren en bewaken van een gevoel van geborgenheid is een rol weggelegd voor de overheid en maatschappelijke voorzieningen. Minstens zo belangrijk zijn echter sociale netwerken: familie, burens, vrienden, kennissen of collega's. Die netwerken kunnen overigens voor inwoners van Haarlemmermeer een grote actieradius hebben; vaak over de gemeentegrenzen heen.

- *Ondernemerschap*

Ondernemerschap gaat over de mogelijkheid om te ondernemen en initiatieven te nemen. De polder is in het verleden gemaakt en ingericht door pioniers. Die ondernemersgeest hoort nog steeds bij Haarlemmermeer. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om particulier opdrachtgeverschap in de woningbouw, een gezamenlijk project in de buurt om energie te besparen, kleinschalig ondernemerschap dicht bij huis, om innovatieve bedrijfstypes of om verbreding van de landbouw. Daarmee geven ondernemers en inwoners mede vorm aan onze gemeenschap en aan de polder. De overheid kan ondernemerschap en persoonlijk initiatief stimuleren en faciliteren. Bijvoorbeeld door bij de bestemming van een woonwijk ook ruimte te bieden aan kleinschalige bedrijfsactiviteiten, woon-werkwoningen en dergelijke.

- *Ontmoeting*

Ontmoeting is een ruim, maar zeker geen vaag begrip. Bij ontmoeting in deze context gaat het over de voorwaarden om dingen met elkaar te delen en elkaar te kunnen vinden in Haarlemmermeer en omgeving. In Haarlemmermeer maken de atypische stedelijkheid, de vele verschillende leefstijlen en het aantal kriskrasbewegingen van inwoners en mensen van buiten de gemeente dat niet eenvoudig. In de ruimtelijke ordening kan worden gekeken hoe en waar mensen elkaar willen ontmoeten.

Het karakter van Haarlemmermeer als atypische New Town stelt vanwege de diversiteit van het gebruik van de ruimte extra eisen aan de invulling van de randvoorwaarden.

Sociale duurzaamheid laten ontstaan

Sociale duurzaamheid kun je niet 'maken'. Sociale processen en ontwikkelingen zijn moeilijk te voorspellen, laat staan direct te sturen. Duurzame ontwikkeling komt het best tot zijn recht via het

pad van de geleidelijkheid, waarbij de tijd genomen wordt om ideeën te laten rijpen en initiatieven te laten ontstaan. Er is daardoor meer ruimte voor initiatieven en inbreng 'van onderop'. In Haarlemmermeer willen we de sociale duurzaamheid dan ook zo veel mogelijk 'laten ontstaan'. Dat wil niet zeggen dat we niets hoeven te doen. Om ontwikkelingen vanuit de samenleving te laten ontstaan, moeten we de juiste sociale, ruimtelijke en procescondities scheppen.

- *Dynamiseren van de ontwerpogave*

Het laten ontstaan van sociale duurzaamheid vraagt bovendien een andere visie op het ontwerpproces: het 'dynamiseren' van de ontwerpogave. Dat wil zeggen dat het eindbeeld, het doel dat we voor ogen hebben, zich tijdens het ontwikkelingsproces ontwikkelt. Het eindbeeld is in eerste instantie globaal en wordt gaandeweg concreter. De ontwerpogave beperkt zich dus niet tot het schetsen van een (globaal) eindbeeld, maar richt zich tevens op het proces dat ingezet moet worden om het eindbeeld te concretiseren.

Het dynamiseren van de ontwerpogave biedt meer ruimte aan 'groeien' van het eindbeeld. Het vraagt om flexibiliteit in het proces en de planvorming. Het dwingt alle partijen niet zozeer in productietermen, maar in termen van tijd over de ontwikkeling van Haarlemmermeer na te denken. Ruimtelijke ordening is daarmee ook temporele ordening van het laten ontstaan van initiatieven uit de samenleving.

- *Verdergaand participatieproces*

Voor de groei van sociale duurzaamheid is het belangrijk dat de inwoners en gebruikers van Haarlemmermeer begrijpen waarom ontwikkelingen plaatsvinden en er een sociaal draagvlak voor ontstaat. Dit vereist een participatieproces dat, zowel kwalitatief als kwantitatief, verder gaat dan de huidige vormen van participatie en traditionele inspraak.

Sociale ruimte, fysieke ruimte en beleefde ruimte

Bij sociale duurzaamheid als element van ruimtelijk beleid gaat het om de wisselwerking tussen de sociale ruimte (de invloed van sociale processen op de ruimte), de fysieke ruimte en de ruimte zoals die ervaren wordt door de gebruikers, de zogenaamde 'beleefde' ruimte. Haarlemmermeer wil de sociale ruimte, fysieke ruimte en beleefde ruimte niet afzonderlijk benaderen. Ze zijn één, net zoals de sociale, ruimtelijke condities en procescondities in het verlengde van elkaar liggen. Een voorbeeld: de wens van mensen om zich te ontplooien vraagt om een sociale ruimte die het mogelijk maakt om zonder veel omwegen vanuit een buurt naar een sporthal of sociaal-cultureel centrum te fietsen. Als de snelste route door een park voert, kan dat als onveilig worden ervaren. Andere beplanting en goede verlichting kunnen dat gevoel van onveiligheid verminderen. Vaak kunnen de bewoners van een buurt zelf het beste aangeven waar dit soort problemen zich voordoen en hoe de situatie voor hen het beste aangepakt kan worden.

De procescondities, de voorwaarden die worden gesteld aan het participatieproces, zijn bepalend voor de verbinding tussen de sociale, beleefde en fysieke aspecten. Ze moeten het mogelijk maken de kennis en ervaring van bijvoorbeeld bewoners, maatschappelijke instellingen, bedrijven en buurgemeenten beter te benutten in het planproces. Een andere mogelijkheid om de wisselwerking tussen de sociale en fysieke aspecten te versterken, is meer flexibiliteit in het planproces in te bouwen. Dit biedt de ruimte om beter in te spelen op onvoorziene ontwikkelingen en op initiatieven 'van onderaf', van inwoners of ondernemers bijvoorbeeld.

Het verhaal van een gemeenschap

De beleefde ruimte biedt eveneens mogelijkheden voor het versterken van de samenhang en de

verbondenheid in de polder. Door het (laten) delen van ervaringen kunnen mensen gedeelde betekenissen ontwikkelen of ontdekken. Een manier om gedeelde betekenisvorming te stimuleren is samen het verhaal van een gemeenschap vorm te geven. Verhalen kunnen de bewoners van een buurt of kern verbinden met hun plek. Gedeelde gebeurtenissen uit het verleden en het heden scheppen een band die van waarde kan zijn in de toekomst.

In een sociaal duurzaam Haarlemmermeer functioneert de ruimtelijke structuur van de gemeente als drager van sociale binding. Andersom zullen sociale uitgangspunten ook sturend zijn voor de ruimtelijk structurerende en verbindende elementen. Dat leidt tot vragen als: op welke manier kunnen ov-verbindingen en knooppunten bijdragen aan de randvoorwaarde ontmoeting? Of: waar en hoe kan de groenblauwe structuur condities scheppen voor geborgenheid of, in bepaalde gevallen, een te sterk gevoel van geborgenheid voorkomen op een plek waar je die juist niet wilt?

Diversiteit van maatschappelijke ontwikkelingen

Haarlemmermeer is een aantrekkelijke woonplaats voor inwoners. Een belangrijk vraagstuk is hoe om te gaan met de aanstaande vergrijzing. Naast vergrijzing speelt in delen van Haarlemmermeer ontgroening een rol: door het stijgen van de gemiddelde leeftijd neemt het aandeel van de jongeren in de bevolking af. De ontgroening vindt voornamelijk plaats in de oudere delen van Hoofddorp en Nieuw-Vennep, in Zwanenburg en in Rijsenhout. In Badhoevedorp is dit effect al veel langer meetbaar. Deze ontgroening heeft zijn weerslag in een teruglopend aantal leerlingen op scholen. Het aantal kinderen en jongeren in Haarlemmermeer als totaliteit neemt echter toe. Dit komt vooral door de huishoudens die zich

vestigen in de gebieden die nu worden aangelegd en de huidige Vinex-wijken.

De ruimtelijke weerslag van de atypische stedelijkheid in Haarlemmermeer (dorpse kernen, Vinex-wijken en centrumkernen verspreid over een groot gebied) en de verschillen in leefstijl van de bewoners vragen om een op maat gesneden voorzieningenbeleid. Dit beleid zal in ieder geval aandacht moeten besteden aan de omvang, spreiding, toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen op basisniveau.

Haarlemmermeer heeft het hoogste aantal arbeidsplaatsen van Nederland in relatie tot de beroepsbevolking. Toch is circa de helft van de beroepsbevolking van Haarlemmermeer werkzaam buiten de gemeente en komt een groot deel van de werknemers die werkzaam zijn in Haarlemmermeer van buiten. Het gevolg is een grote uitgaande en inkomende pendel van werknemers. Dit heeft duidelijk gevolgen voor de bereikbaarheid van Haarlemmermeer. Er wonen echter ook veel gezinnen in de polder die zorg, arbeid en vrije tijd met elkaar willen combineren.

Ruimtelijk beleid met oog voor de wisselwerking tussen de sociale, fysieke en beleefde ruimte heeft te maken met een diversiteit van maatschappelijke ontwikkelingen waarop een antwoord moet worden gevonden. De bovenstaande ontwikkelingen in de samenleving stellen ons bijvoorbeeld voor de volgende vragen: wat zijn goede combinaties van wonen, een groene omgeving, goede verbindingen en een goed voorzieningenniveau om deze drie leefaspecten gunstig te beïnvloeden? En, hoe kunnen we het mogelijk maken dat de inwoners van Haarlemmermeer elkaar kunnen blijven ontmoeten? En dan niet alleen nu, maar ook op de lange termijn.

Gevarieerd karakter en snelle groei: Haarlemmermeer als atypische 'New Town'

Een laatste factor die een rol speelt bij het laten ontstaan van sociale duurzaamheid is het bijzondere karakter van de gemeente. Vanwege de schoksgewijze snelle groei kan Haarlemmermeer gerekend worden tot de Nederlandse, zogenaamde 'New Towns'. Andere New Towns zijn bijvoorbeeld Almere, Hoogvliet, Apeldoorn en Ede. Door de ontstaansgeschiedenis van Haarlemmermeer (zie Hoofdstuk 1) kan de gemeente echter wel betiteld worden als een 'atypische New Town' (zie kader).

In Haarlemmermeer is niet zozeer sprake van een oude kern die heel snel gegroeid is of, zoals bij Almere, een volledig nieuwe situatie. Onze gemeente kent nog steeds dorpen met een echt dorps karakter. Sommige dorpen zijn echter in korte tijd enorm uitgebreid met nieuwbouw en bedrijventerreinen. Om nog maar te zwijgen over Schiphol. Door deze mengvormen is het traditionele onderscheid tussen in feite verdwenen. Het gevolg van deze situatie is dat er in Haarlemmermeer diverse samenlevingen binnen onze samenleving bestaan.

Gevolgen voor sociale duurzaamheid

De atypische stedelijkheid van Haarlemmermeer heeft uiteraard ook gevolgen voor de toepassing van de randvoorwaarden van sociale duurzaamheid. Afhankelijk van locatie en schaal kunnen deze randvoorwaarden verschillende betekenissen hebben. Op straatniveau krijgt eigenaarschap een andere invulling dan op buurtniveau of op het niveau van de gemeente. In een kleine kern langs de Ringvaart, zoals Beinsdorp, voelt eigenaarschap waarschijnlijk anders aan dan in Graan voor Visch of in een van de Vinex-wijken. In Haarlemmermeer kunnen er evenveel vormen van geborgenheid als leefstijlen en wijktypen zijn.

De verschillen in de beleving van de randvoorwaarden vragen ook om een verschillende benadering van het laten ontstaan van sociale duurzaamheid en de beoogde eindbeelden. In eerste instantie kan onderscheid gemaakt worden naar leefstijlen en schaalniveau: buurt, wijk en gemeente. De inwoners zelf zijn een belangrijke bron van inzichten en ideeën op dit gebied. De juiste invulling van eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en ontmoeting kunnen gewaarborgd worden door het niet alleen óver de inwoners te hebben, maar hen ook actief te vragen naar hun beleving van deze randvoorwaarden.

Haarlemmermeer als atypische New Town

Door haar atypische stedelijke karakter onderscheidt Haarlemmermeer zich van andere New Towns. Dat neemt niet weg dat Haarlemmermeer kenmerken heeft die andere, meer pure, New Towns ook hebben. Zo is ook in Haarlemmermeer te zien dat de voorzieningen de snelle groei niet hebben kunnen bijbenen. New Towns missen vaak bruisende centrumvoorzieningen, zoals culturele instellingen en uitgaansgelegenheden. Alhoewel Haarlemmermeer bezig is met een inhaalslag wat de cultuur betreft – onder meer met de realisatie van het Cultuurgebouw – zijn uitgaansgelegenheden nog steeds dun gezaaid. Vooral de jonge inwoners van Haarlemmermeer missen deze voorzieningen.

Haarlemmermeer heeft, net als andere New Towns, kwetsbare buurten. Aantrekkelijke nieuwe woonlocaties in Haarlemmermeer en omgeving kunnen mensen wegtrekken uit de minst aantrekkelijke woongebieden. In sommige nu al kwetsbare buurten kan dat leiden tot verdere achteruitgang. De jaren vijftig buurten en de groeikernwijken vragen in dit licht extra aandacht. Evenals het behouden en versterken van de historie, zowel landschappelijk als stedenbouwkundig.

Net als andere New Towns staat Haarlemmermeer voor een preventieve opgave. Voorkomen is immers nog steeds beter dan genezen. In het kader van duurzaamheid gebruiken we het woord preventief als een manier om de samenleving vorm te geven, waarbij zij haar hulpbronnen niet uitput, maar in plaats daarvan regenereert. Op deze manier versterk je niet alleen de bestendigheid van de gemeente, maar ook haar probleemoplossend vermogen.

In het stedenbeleid van de vijf grote New Towns (Haarlemmermeer, Almere, Zoetermeer, Ede en Apeldoorn) wordt gekozen voor deze preventieve aanpak om grootstedelijke problemen in de toekomst te voorkomen. Kernbegrippen bij deze aanpak zijn: preventie, innovatie, van groei naar beheer van de stad en publiek ondernemerschap. De achterliggende gedachte is dat actieve deelname van inwoners en ondernemers bij publieke projecten voor een succesvolle stedelijke ontwikkeling onmisbaar is. De overheid creëert daarbij de voorwaarden en de kaders voor maatschappelijke ontwikkeling, waardoor aan iedereen de mogelijkheid wordt geboden zich te ontplooien en samen met anderen een waardevolle samenleving op te bouwen.

2.2 Ruimtelijke kwaliteit

Het tweede toetsingscriterium van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit is een veelomvattend en breed begrip. In essentie verwijst het naar het aantrekkelijk houden of maken van de leefomgeving. In deze paragraaf wordt beschreven wat in deze Structuurvisie wordt verstaan onder ruimtelijke kwaliteit en hoe het begrip als toetsingscriterium hanteerbaar gemaakt kan worden.

Werken aan hoge en integrale kwaliteit

Het uitgangspunt bij alle ontwikkelingen is de bestaande hoge kwaliteit van de leef- en werk-

omgeving in Haarlemmermeer in de toekomst intact te houden en zo veel mogelijk te versterken. Om de kwaliteit van leven ook voor toekomstige generaties te waarborgen, zullen de ontwikkelingen zo duurzaam mogelijk worden gerealiseerd.

Ook in het regionale en nationale ruimtelijke beleid staat ruimtelijke kwaliteit centraal: het vinden van een goede balans tussen een bloeiende economie, bereikbaarheid, gedifferentieerde woningbouw en een duurzame leefomgeving waarbij nadrukkelijk veel aandacht is voor de kwaliteit van water en groen. Deze ruimtelijke kwaliteit is leidend bij verdere ontwikkeling en inrichting van ons land. Het ruimtelijk beleid lijkt zich echter vooral op fysieke kwaliteit te richten. Als er wel aandacht is voor sociale en maatschappelijke processen, gaat het doorgaans over de vraag hoe de fysieke ruimte hier de juiste randvoorwaarden voor kan scheppen. De werkelijkheid bestaat echter uit meer dan alleen de fysieke ruimte waar de stedenbouwkunde en planologie zich van oorsprong op richt. In Haarlemmermeer komt kwaliteit vooral tot uiting in de dynamiek tussen de fysieke ruimte – de huizen, bomen, wegen, vaarten, kortom alles wat tastbaar is –, de sociale ruimte en de symbolische of beleefde ruimte.

Harde en zachte aspecten van ruimtelijke kwaliteit

Het begrip kwaliteit verwijst naar een bepaalde gesteldheid, hoedanigheid of mate waarin iets geschikt is om voor een bepaald doel gebruikt te worden. Kwaliteit heeft meetbare (harde) en subjectieve (zachte) aspecten.

De harde, meetbare aspecten van ruimtelijke kwaliteit hebben duidelijke parameters met daaraan gekoppelde normen. Voor de luchtkwaliteit bijvoorbeeld, schrijft de rijksoverheid normen voor op basis van milieubeleid en EU-richtlijnen. Deze normen zijn tot stand gekomen nadat het probleem van luchtverontreiniging werd vastgesteld.

Doordat deze normen objectief en kwantitatief van aard zijn, is de doelrealisatie meetbaar.

De zachte aspecten van ruimtelijke kwaliteit zijn kwalitatief van aard en hebben te maken met de waardering die men toekent vanuit de persoonlijke beleving van ruimte. Voorbeelden hiervan zijn de ervaring van schoonheid, herinneringen aan vroeger en rust en harmonie. Het zijn eigenschappen van ruimte waar men waarde aan hecht en die niet in kwantitatieve termen zijn te beschrijven. Uiteraard hebben deze zachte aspecten wel een wisselwerking met hardere belangen zoals de economische doelmatigheid, de sociale en ecologische duurzaamheid en de culturele identiteit van ruimte, zoals hierna toegelicht in de paragrafen over de analyse van ruimtelijke kwaliteit.

De zachte, subjectieve aspecten van ruimtelijke kwaliteit zijn op elke plaats, en misschien wel voor ieder mens, anders. De manier waarop de beleving tot stand is gekomen is bepalend. Vaak is die eenmalig, uniek en onvervangbaar. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het zaak de waarde van zachte aspecten toch zo goed mogelijk te objectiveren en waar nodig te respecteren. In die gevallen waarbij een hoge mate van consensus bestaat over de noodzaak van behoud van zachte kwaliteiten, worden in deze Structuurvisie voorwaarden gecreëerd om ze te behouden en te versterken. Daarnaast kunnen beheersinstrumenten, zoals een monumentenstatus of bijvoorbeeld de welstandstoetsing, bescherming bieden tegen aantasting van de waarde.

Voortdurende aandacht voor ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit ontstaat meestal niet vanzelf. Door de eeuwen heen hebben mensen invloed uitgeoefend op de ruimte om hen heen; door zaken toe te voegen en door natuurlijke elementen te vervangen of in te perken. Ruimtelijke kwaliteit is bovendien een

tijdopname. Als je niets doet, verandert de waarde met de tijd. Of omdat volgende generaties er anders naar kijken. Of omdat verval intreedt. Het kost inspanning om bestaande ruimtelijke kwaliteit te behouden. De rust en ruimte van het bos en van een tuin of balkon worden op vele manieren bedreigd. De vijver waar iemand als kind zo graag met zijn zeilbootje speelde, kan dichtslibben of in de weg liggen voor een ontwikkeling. Zonder zorg verwatert ruimtelijke kwaliteit.

Ook het creëren van nieuwe ruimtelijke kwaliteit vergt een intensieve zorg. Ruimtelijke plannen worden doorgaans gestart met een hoge kwaliteitsambitie. Die ambitie verdwijnt echter vaak naarmate plannen concreter worden. Dan pas worden immers de neveneffecten, technische problemen en kosten zichtbaar. Om bij planvorming en ontwikkelingen aan het toetsingscriterium ruimtelijke kwaliteit te voldoen, zal hier vanaf het eerste idee tot aan de realisering en het beheer voortdurend aandacht aan moeten worden besteed.

Waardering van de ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit zegt iets over de waarde die toegekend wordt aan de ruimtelijke situatie. Hierbij worden drie typen waarden onderscheiden: de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde.

Bij de gebruikswaarde gaat het erom of de activiteiten en de gebruiksmogelijkheden van een ruimte bij elkaar passen. Bij het analyseren van de belevingswaarde wordt gekeken hoe een ruimte wordt ervaren door de gebruikers en in hoeverre er aansluiting is bij hun behoeften. Bij het vaststellen van de toekomstwaarde wordt gekeken in hoeverre de ruimte ook gewaardeerd kan worden in de toekomst en of er met de ruimte flexibel en effectief ingespeeld kan worden op veranderende wensen van toekomstige generaties. Samen vormen deze drie waarden de kwaliteit van de ruimte.

	Economische doelmatigheid	Sociale duurzaamheid	Ecologische duurzaamheid	Culturele identiteit
Gebruikswaarde	Functionaliteit: clustervorming, optimalisering ruimtegebruik en bereikbaarheid	Ontmoeting	Leefbaarheid: schoon, veilig, gezond, heel en leuk	Keuzemogelijkheden
		Eigenaarschap		Verscheidenheid
		Toegankelijkheid/bereikbaarheid		(Fysieke) toegankelijkheid
		Keuzemogelijkheden		
Belevingswaarde	Imago	Sociale veiligheid	Rust en ruimte	Eigenheid/identiteit
	Aantrekkelijkheid	Geborgenheid	Diversiteit: variatie in groen- en landschapsstructuur	Contrastrijke, verrassingsvolle omgeving
		Verbondenheid		
		Vitaliteit		Diversiteit
Toekomstwaarde	Flexibiliteit: ruimte om te anticiperen op dynamiek	Ondernemerschap	Flexibiliteit	Flexibiliteit
	Clustervorming	Flexibiliteit	Robuustheid: bestendige structuren, duurzaam watersysteem, duurzaam bouwen en wonen	Erfgoed: behoud door ontwikkeling
	Mogelijkheden voor innovatie	Organische groei		Culturele vernieuwing
	Duurzaamheid	Draagvlak	CO ₂ in balans/hernieuwbare energie/C2C	
		(Sociale) duurzaamheid		

Analyseschema duurzame ruimtelijke kwaliteit

Vrij naar: Hooimeijer et al. (2001) en Van 't Hof (2006)

Utilitas, Venustas en Firmitas

De meest compacte omschrijving van ruimtelijke kwaliteit is:

Ruimtelijke kwaliteit = Gebruikswaarde + Belevingswaarde + Toekomstwaarde

Het gebruik van deze waarden gaat ver terug in de tijd. De Romeinse bouwmeester Marcus Vitruvius Pollio (± 85 – 20 v.Chr.) gebruikte rond zestig voor Christus de termen Utilitas (doelmatigheid), Venustas (uiterlijk schoon) en Firmitas (duurzaamheid) om de kwaliteit van bouwwerken te omschrijven. In de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening werd dit voor ruimtelijke kwaliteit vertaald naar: gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. Deze indeling komt sindsdien regelmatig terug in beleidsnota's en andere publicaties.

Analyse duurzame ruimtelijke kwaliteit: aandachtsgebieden

Juist omdat ruimtelijke kwaliteit zo breed en soms ook zo ongrijpbaar lijkt, is het van belang het op de een of andere manier hanteerbaar te maken. Hiervoor gebruiken we het Analyseschema duurzame ruimtelijke kwaliteit (zie illustratie).

In dit schema wordt ruimtelijke kwaliteit vanuit verschillende perspectieven beschouwd. De kwaliteit kan worden beoordeeld aan de hand van economische, sociale, ecologische en culturele belangen. In de matrix is dat vertaald naar economische doelmatigheid, sociale en ecologische duurzaamheid en culturele identiteit. Deze belangen worden in de matrix gecombineerd met de hiervoor toegelichte waarden: gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. In de praktijk worden deze waarden ook wel ontwerpeisen genoemd.

Daar waar de waarden in de matrix kruisen met de belangen, kunnen op de kruispunten trefwoorden worden ingevuld, ofwel kenmerken van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor ontstaan aandachtsvelden voor ruimtelijke kwaliteit.

Deze aandachtsvelden maken het eenvoudiger om ruimtelijke kwaliteit te duiden en te operationaliseren. Het begrip ruimtelijke kwaliteit wordt hiermee ook beter herkenbaar en hanteerbaar voor politieke discussie en besluitvorming.

De matrix kan worden gebruikt om kwaliteitsaspecten te inventariseren en te ordenen, prioriteiten aan te geven, spanningen tussen kwaliteiten te benoemen en risico's en kansen van plannen aan te geven. De matrix is echter een dynamisch denkkader, geen keurslijf. Op dit (conceptuele) niveau gaat het nog wel om tamelijk abstracte begrippen, die nog concreet gemaakt moeten worden voor specifieke praktijksituaties.

Een voorbeeld van een enkel aandachtsgebied (Gebruikswaarde/Economische doelmatigheid) ter verduidelijking. Bij het beoordelen van de gebruikswaarde of het economisch nut van een bedrijvengebied kijken we allereerst naar de functionaliteit. De indeling van de ruimte is hierbij bepalend. Indien de juiste activiteit op de juiste locatie plaatsvindt, behalen bedrijven gemakkelijker een hoger rendement. Daarnaast levert clustervorming economische voordelen op voor bedrijven en leidt meervoudig ruimtegebruik tot tijdswinst voor gebruikers en bedrijven. Door deze optimalisering van het ruimtegebruik kan een ruimte geschikt zijn voor meer dan één activiteit en efficiënt worden ingericht. Uiteraard levert goede bereikbaarheid van een locatie ook economische voordelen voor bedrijven op, wat de gebruikswaarde van de plek weer verhoogt.

Hoofdstuk 3

Ambities

In de Contourennota hebben we vier ambities voor Haarlemmermeer benoemd die we nog steeds onderschrijven. Deze ambities zijn:

- onze atypische stedelijkheid versterken;
- de ruimte duurzaam en klimaatbestendig inrichten;
- fysieke en sociale verbondenheid versterken;
- een aantrekkelijke ontmoetingsplaats zijn en blijven.

In dit hoofdstuk geven we hier nadere invulling aan.

3.1 Ambitie versterken atypische stedelijkheid

Haarlemmermeer heeft door zijn centrale ligging tussen de noord- en de zuidvleugel van de Randstad en door zijn lokale kwaliteiten veel te bieden. Een van onze meest onderscheidende kwaliteiten is het feit dat we zowel sterke stadse als sterke dorpse kenmerken hebben. Deze zogenaamde atypische

De a-typische stedelijkheid in de Haarlemmermeer

stedelijkheid willen we waarborgen en versterken. De opdracht bij herontwikkeling en ruimtelijke transformatie is een balans te vinden tussen verder bouwen in de grote kernen en het behouden van de identiteit van de kleinere dorpen en de openheid van Haarlemmermeer in zijn geheel. Om daarin succesvol te zijn is het van belang het tempo van ontwikkeling, transformatie en vernieuwing aan te passen aan het karakter van de plekken en situaties waar het om gaat. Bijvoorbeeld: om het dorpse karakter van een kleinere kern te behouden, mag zo'n kern niet te snel uitgebreid worden. Terwijl het tempo in de grootschaliger en hoogdynamische gebieden wel hoger mag, en misschien zelfs moet liggen.

3.2 Ambitie duurzaam en klimaatbestendig inrichten

De ruimtelijke mogelijkheden van Haarlemmermeer bieden kansen om op het gebied van duurzaam en klimaatbestendig inrichten koploper van Nederland te worden.

Energievraag versus duurzaamheidsambitie

Vanuit ons klimaatbeleid richten we ons op energiebesparing en opwekking van groene energie (respectievelijk 30% en 20% in 2020) en willen we dat alle ontwikkelingen energieneutraal zijn. Een grote opgave aangezien per huishouden de vraag naar elektriciteit zal toenemen.

Buffering van warmte en koude

De ondergrond van Haarlemmermeer is op veel plaatsen goed geschikt voor buffering van warmte en koude. Geothermie – het gebruik van aardwarmte – is mogelijk een aanvulling op deze techniek.

Windenergie

In het zuiden van onze gemeente zijn de meeste mogelijkheden voor windenergie.

Er is nu zo'n 16 MW opgesteld vermogen en dat is goed voor het elektriciteitsgebruik van ongeveer 10.000 huishoudens.

Daarnaast heeft de gemeente in 2006 een Plan van Aanpak Windenergie vastgesteld voor de ontwikkeling van een windpark in het zuiden van de Haarlemmermeer. Bij de uitwerking hiervan wordt rekening gehouden met de LIB contouren.

Een slim elektriciteitsnet

In de toekomst zal er een grote verscheidenheid aan leveranciers van elektriciteit zijn, zowel centraal als decentraal. Deze ontwikkeling vraagt om een slim elektriciteitsnet, een zogenaamd smart grid.

Duurzame ontwikkeling Schiphol

Om onze internationale concurrentiepositie te versterken, is een duurzame ontwikkeling van Schiphol en de daaraan verbonden economische activiteiten een vereiste. Er ligt met name een kwalitatieve opgave. De kantoor- en bedrijfslocaties die de afgelopen jaren in de Schipholregio zijn ontwikkeld, worden nog als te weinig onderscheidend beoordeeld. De centrale vraag is welke gebieds- en locatiekwaliteiten nodig zijn om de ambities voor een internationaal concurrerend vestigingsklimaat waar te maken, en voor welke opgaven de partijen zich dan gesteld zien. Met nieuwe hoogwaardige werklocaties kunnen we economische groei mogelijk maken. Het logistiek bedrijventerrein ACT (Amsterdam Connecting Trade) biedt ruimte voor deze nieuwe ontwikkelingen.

Klimaatbestendige inrichting

Haarlemmermeer wil haar bijdrage leveren aan een klimaatbestendige inrichting van ons land. Met het realiseren van een duurzaam watersysteem spelen we in op de door de klimaatverandering te verwachten omstandigheden. Een van de onderdelen van zo'n duurzaam watersysteem is de

uitbreiding van het wateroppervlak om daarmee een grotere waterberging mogelijk te maken. Deze maatregel heeft als bijkomend voordeel dat dit het landschap aantrekkelijker maakt en daarmee een positief effect heeft op het woonmilieu en het internationale vestigingsklimaat rond Schiphol.

3.3 Ambitie versterken fysieke en sociale verbondenheid

Haarlemmermeer wil een gemeente zijn die verbonden is, een samenleving met samenhang. Dat betekent dat er samenhang moet zijn tussen alle ontwikkelingen die plaatsvinden. Dat geldt voor zowel de fysieke als de sociale ontwikkelingen. In sociaal opzicht betekent die ambitie dat inwoners zich verbonden voelen met elkaar en hun omgeving (hun buurt, dorp, straat, enzovoort).

Haarlemmermeer is een dynamisch gebied waar een groot aantal ontwikkelingen in het verleden heeft plaatsgevonden, momenteel plaatsvindt en in de toekomst plaats zal vinden. Deze ontwikkelingen doen zich voor op allerlei plaatsen in Haarlemmermeer en beïnvloeden elkaar. Het is daarom belangrijk deze ontwikkelingen in hun samenhang nader te bekijken. In dit licht is ook de verbinding met de gebieden aan de andere kant van de Ringvaart zeer relevant en nog ruimer: de relatie tussen ontwikkelingen in Haarlemmermeer en die in de regio. In de Structuurvisie worden deze ontwikkelingen met elkaar verbonden.

In Haarlemmermeer is de verbinding tussen sociaal en fysiek in de afgelopen decennia steeds belangrijker geworden.

In de (woon)buurt speelt zich een belangrijk deel van het sociale leven af. Om banden met elkaar aan te gaan en zich verbonden te voelen met de eigen omgeving en met medebewoners, is het van belang dat mensen in staat zijn om elkaar te ontmoeten, met elkaar activiteiten te ondernemen en elkaar te ondersteunen in geval van nood.

De gemeente Haarlemmermeer streeft naar goede infrastructurele verbindingen die inwoners in staat stellen om plezierig te wonen, werken en recreëren. Mogelijkheden tot snelle verplaatsing (auto, openbaar vervoer) blijven randvoorwaarden. Tegelijkertijd is 'trage verplaatsing' (fietsen, wandelen) in een groene omgeving dicht bij huis noodzakelijk voor de nodige onthaasting.

Haarlemmermeer zet in op een sterk landschappelijk raamwerk, dat natuur- en recreatiegebieden met elkaar en met de woonwijken verbindt. Herkenbare, doorgaande routes zoals de Geniedijk rijgen als een ketting de natuur- en recreatiegebieden aan elkaar. Het raamwerk begint in de dorpen, bij de voordeur. Het leidt langs groengebieden en doet onderweg attracties en voorzieningen aan en legt verbindingen over de Ringvaart naar de duinen, het Groene Hart, Spaarnwoude en andere recreatiegebieden in de omgeving. Met aantrekkelijke routes worden de attracties en groengebieden die verspreid door de polder liggen op een vanzelfsprekende manier met elkaar verbonden.

3.4 Ambitie aantrekkelijke ontmoetingsplaats zijn en blijven

Haarlemmermeer wil zich blijven positioneren als aantrekkelijke ontmoetingsplaats en landelijke netwerkstad met allure. In onze gemeente komen mensen, goederen en informatie samen en dat willen we koesteren en cultiveren. Samenwerking en ontmoeting willen we dan ook bevorderen in onze gemeente. Dat doen we door in te zetten op flexibiliteit, slimme, duurzame energie, recreatie, versterking van de diversiteit van woonmilieus en verdere versterking van de woonfunctie in Hoofddorp.

Vergroting van de kracht en dynamiek van de steden
Een aantrekkelijk woon- en leefomgeving is een belangrijke voorwaarde voor een internationaal concurrerend vestigingsklimaat. De bouw van

nieuwe woningen in Haarlemmermeer, met voldoende ruimte voor ontspanning in de omgeving, vergroot de aantrekkelijkheid van de Randstad en van de Metropoolregio Amsterdam in het bijzonder. Voor het bevorderen van zorgvuldig ruimtegebruik bij stedelijke ontwikkeling zal Haarlemmermeer uitgaan van de 'ladder' voor duurzame verstedelijking zoals deze door het rijk zal worden opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

De stappen van deze ladder zijn achtereenvolgens:

- 1 een beoordeling of de beoogde ontwikkeling voorziet in een regionale vraag;
- 2 een beoordeling of deze vraag ook binnen bestaand bebouwd gebied kan worden gerealiseerd;
- 3 een beoordeling of – als het voorgaande niet het geval is – de locatie buiten bestaand bebouwd gebied wel multimodaal ontsloten is of kan worden.

Verhoging van de kwaliteit van de leefomgeving

De gemeente Haarlemmermeer wil een aantrekkelijk woon- en leefklimaat realiseren, niet alleen voor haar inwoners maar ook voor recreanten en toeristen van buiten de gemeente. Haarlemmermeer heeft zich ten doel gesteld de recreatieve mogelijkheden te vergroten door meer routes en verbindingen te realiseren tussen en door groengebieden in Haarlemmermeer en de regio.

Daarnaast is differentiatie van groengebieden een belangrijk streven. Juist in dit deel van de Metropoolregio zijn landschappelijke kwaliteit en een sterk aanbod van recreatieve mogelijkheden een essentiële voorwaarde om een blijvende economische en duurzame ontwikkeling te garanderen. Voor de toekomst en concurrentiekracht van de metropolitane regio is dit een belangrijke factor. Park21 levert daar een belangrijke bijdrage aan. Het ontbreekt momenteel aan een centraal groenelement in de ontwikkeling van het polderlandschap Haarlemmer-

meer naar een duurzaam grootstedelijk landschap. De verstedelijkingsdruk op dit deel van de Randstad is hoog.

Het behoud van cultuurhistorische elementen als de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Stelling van Amsterdam) draagt ook bij aan deze ambitie.

Olympische ambitie

Als de Olympische Spelen van 2028 in Nederland worden gehouden, wil en kan Haarlemmermeer daarin een rol van betekenis vervullen. Met een luchthaven binnen de gemeentegrenzen, gelegen in het hart van de Metropoolregio én met voldoende beschikbare ruimte ziet Haarlemmermeer concrete kansen om zichzelf op dit vlak te positioneren en profileren. Daarnaast zijn de Olympische Spelen in 2028 een middel om Haarlemmermeer naar een hoger, 'Olympisch', niveau te tillen. Niet alleen op sportgebied maar ook qua infrastructuur, stedelijke ontwikkeling en op tal van andere beleidsterreinen.

Hoofdstuk 4

Visie

In dit hoofdstuk laten we zien op welke manier we de in Hoofdstuk 3 genoemde ambities willen verwezenlijken.

We realiseren:

- **een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat, dat klaar is voor de realiteit van morgen;**
- **netwerken en knooppunten, die bijdragen aan een evenwichtige balans tussen dynamiek en rust;**
- **een ruimtelijk raamwerk dat de gewenste ontwikkelingen mogelijk maakt en ze herkenbaar en samenhangend inbedt in de bestaande situatie.**

In paragraaf 4.1 tot en met 4.3 leggen we dit verder uit, maar eerst willen we hier nader ingaan op de randvoorwaarden op het gebied van sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit die bij het verwezenlijken van onze ambities voorop staan.

Ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid

In essentie gaat de Structuurvisie over mensen en de manier waarop zij gebruik maken van de ruimte. Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit hebben we daarom in het Voorontwerp benoemd als de toetsingscriteria voor deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Wij willen randvoorwaarden creëren die de sociale samenhang in de samenleving versterken, nu en in de toekomst. En we willen onze inwoners en bezoekers van Haarlemmermeer een waardevolle omgeving bieden waarin ze zich thuis kunnen voelen en plezierig kunnen wonen en werken (Zie voor een uitgebreide toelichting Hoofdstuk 2 van deze Structuurvisie).

De komende jaren moeten we over de volle breedte van de ruimtelijke ontwikkeling omschakelen van een accent op kwantiteit naar een accent op

kwaliteit. De kwaliteit van de sociale en fysieke leefomgeving is van groot belang; voor onze inwoners en bedrijven én wanneer we nieuwe inwoners en bedrijven aan ons willen binden. Ook in het regionale en nationale ruimtelijke beleid staat kwaliteit centraal. Het streven is om een goede balans te vinden tussen een bloeiende economie, bereikbaarheid, gedifferentieerde woningbouw en een duurzame leefomgeving, met nadrukkelijk veel aandacht voor de kwaliteit van water en groen. In de praktijk beperkt het ruimtelijke beleid zich vaak tot de fysieke kwaliteit, het terrein waar de stedenbouwkunde en planologie zich van oorsprong op richten. Het is echter belangrijk dat het sociale aspect expliciet wordt meegewogen: het gaat om ruimtelijke kwaliteit én sociale duurzaamheid. Hierbij gaat het erom randvoorwaarden te creëren die de sociale samenhang in een gemeenschap versterken. Die randvoorwaarden zijn eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en ontmoeting. Sociale duurzaamheid staat daarom in de eerste plaats voor een aanpak die aansluit op de behoeften van bewoners en de gebruikers van voorzieningen. Maar met duurzaam wordt ook bedoeld dat de ontwikkeling voorziet in de behoefte van toekomstige generaties.

Om ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid te creëren moet daar in onze planprocessen voldoende aandacht voor zijn – van het eerste idee tot aan de uitvoering. Hoe vaak zien we niet dat een hoge kwaliteitsambitie verdwijnt naarmate ruimtelijke plannen concreter worden en neveneffecten, technische problemen en kosten zichtbaarder worden? Of dat maatschappelijke voorzieningen het sluitstuk van het planproces zijn? Sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit zijn de twee hoofdcriteria waaraan ontwikkelingen in alle fasen van het planproces getoetst moeten worden. Om de kwaliteit van de leefomgeving ook voor toekomstige

generaties te waarborgen, moeten alle ruimtelijke ontwikkelingen bovendien zo duurzaam mogelijk gerealiseerd worden. Daarom streeft Haarlemmermeer naar een proces op maat, zoals al in het Voorontwerp beschreven. In dit proces op maat is voldoende aandacht voor de diversiteit aan gebieden en vraagstukken in de gemeente, die soms ook om verschillende snelheden in de ontwikkeling vragen. We stellen ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid boven snelheid en volume. We zorgen voor draagvlak in de toekomst door inwoners, instellingen, bedrijven en buurgemeenten intensief te betrekken bij onze plannen, vanaf de vroegste fase, en door hen mogelijkheden te bieden om initiatieven aan te dragen. We stellen ruimtelijke kaders op hoofdlijnen vast en bieden voldoende flexibiliteit om organische ontwikkeling mogelijk te maken.

4.1 Aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat

Haarlemmermeer wil ruimte geven aan de in Hoofdstuk 2 beschreven veranderende samenleving. Met een breed spectrum aan woon- en werkmilieus, gesitueerd in een goed leefklimaat, bieden we een blijvend aantrekkelijk vestigingsklimaat aan inwoners en bedrijven.

Versterken uiteenlopende kwaliteiten

Haarlemmermeer kent een grote variatie aan woon- en werkmilieus, groengebieden en voorzieningen. Juist die diversiteit is een belangrijke kwaliteit, en deze willen we dan ook versterken, zowel waar het gaat om wonen als in de economische ontwikkelingen. We hebben gewezen op de 'twee snelheden' binnen de gemeentegrenzen: de hoge dynamiek van de noordoostzijde en het laagdynamische en meer ontspannen karakter van de zuidwestkant. De grote woonkernen in Haarlemmermeer hebben een suburbaan – voorstedelijk – karakter. De kleinere kernen hebben een meer landelijke sfeer. Het agrarisch gebied waardoor de kernen zijn omgeven,

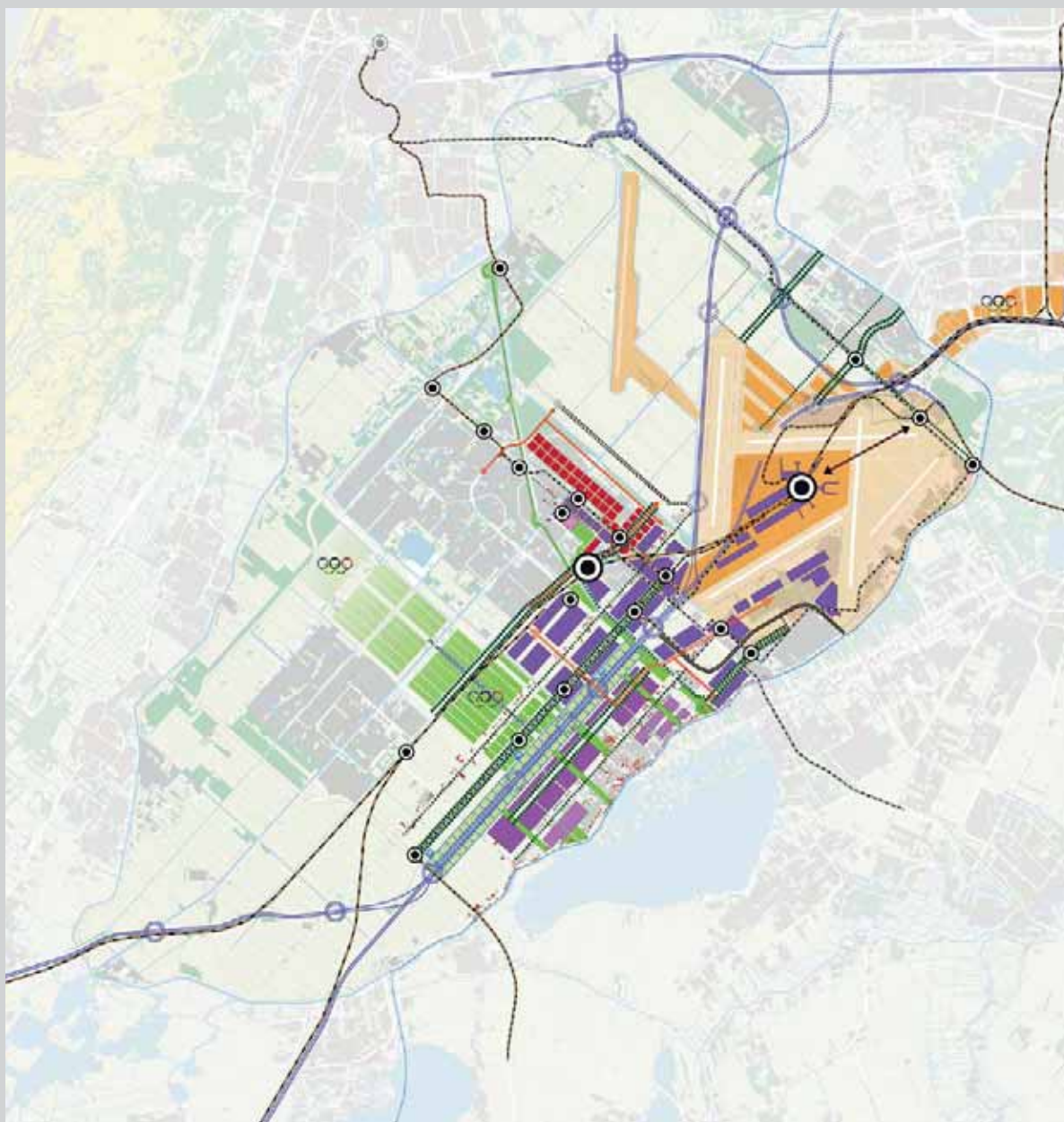
biedt ruimte. Dit gegeven hebben we eerder geduid als 'atypische stedelijkheid'. Ook bij functiemenging – van wonen en werken bijvoorbeeld – moeten deze atypische stedelijkheid gerespecteerd worden. In de bestaande kernen en buurten van Haarlemmermeer wordt het suburbane – buitenstedelijke – milieu verder vervolmaakt. De bebouwing is relatief sterk verdicht en wordt gecombineerd met kwalitatief goede groenvoorzieningen die zijn doorregen met water.

Naast deze stedelijke milieus met veel mobiliteit is er in Haarlemmermeer ook voldoende ruimte voor de meer traditionele leefstijlen met een lager dynamisch karakter. De kleine kernen voorzien uitstekend in die behoefte. Voor deze kernen is het juist van belang de bereikbaarheid en de dynamiek niet te vergroten, zodat het karakter van het 'buiten wonen' niet verloren gaat. Dit kan bijvoorbeeld door bewust om te gaan met tijdsafstanden: we houden deze kernen voldoende bereikbaar voor bewoners en net onvoldoende bereikbaar voor ontwikkelingen die voor het dorps karakter ongewenst zijn.

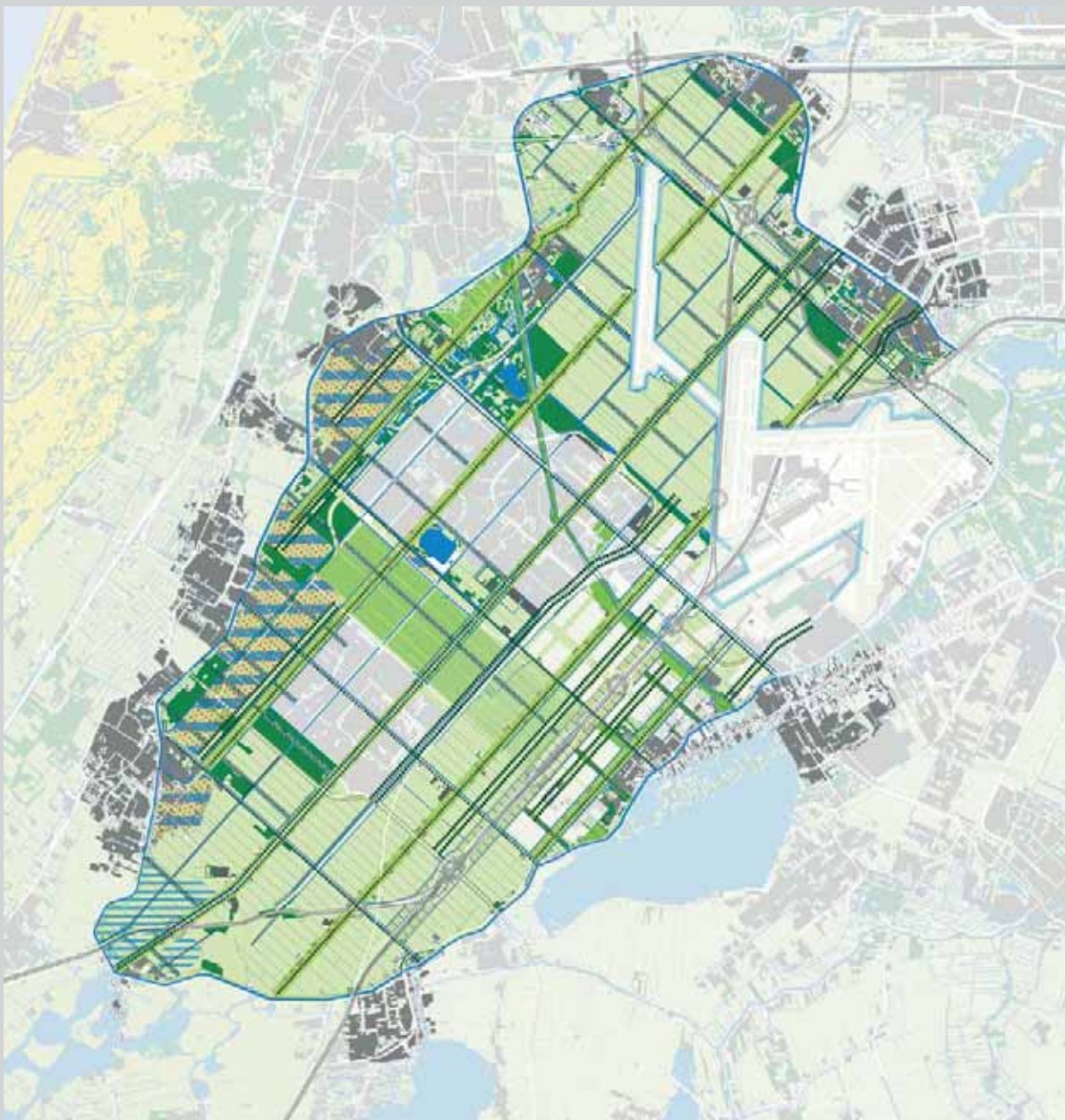
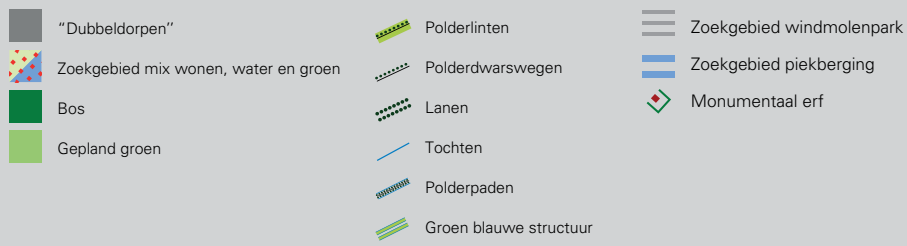
Het voorzieningenniveau wordt op maat gemaakt, afhankelijk van kern of wijk, leefstijl van de inwoners en mogelijke complementariteit met andere lokale of regionale voorzieningen. In het bijzonder bij het realiseren van de woningbouwopgave en het aanbod van voorzieningen is complementariteit het uitgangspunt. De eigen kwaliteiten worden (beter) benut en de kwaliteiten die elders in de regio aanwezig zijn, worden goed bereikbaar gemaakt.

Bij nieuwbouw richten we ons niet alleen op middenklasse gezinnen, we bouwen ook voor andere doelgroepen, zoals jongeren en senioren. Om het leefklimaat te verbeteren wil Haarlemmermeer dat Schiphol meer verbonden wordt met de groenopgave en de economische ontwikkeling binnen Haarlemmermeer. Ook is het van belang ervoor te zorgen dat onze inwoners zich meer met de luchthaven verbonden voelen en beseffen

- Nieuw te ontwikkelen metropolitaan wonen
- Te ontwikkelen kantoren en bedrijvigheid
- Nieuw te ontwikkelen/herstructureren gastuinbouwgebied
- Nieuw te ontwikkelen metropolitaan park
- Mogelijke locatie olympisch programma
- Knooppunt
- Autowegen: nationale infrastructuur + parallelstructuur
- Autowegen: regionale infrastructuur + reserveringen
- Sutowegen: lokale hoofdontsluitingsroutes + reserveringen
- Ongestoord Logistieke Verbinding (OLV)
- Spoorlijnen + reserveringen
- Huidige HOV-lijnvoering + reserveringen (gemeente en MRA)
- Onderzoek Schiphol naar ondergrondse verbinding
- Zoekgebied windmolenpark
- Schiphol

De hoogdynamische zuidwestzijde van de polder

De laagdynamische noordoostzijde van de polder

dat wonen in Haarlemmermeer ook leven met vliegverkeer betekent.

Zo ziet dat er straks uit

De noordoostzijde van de polder is herkenbaar door zijn hoogwaardige dynamiek en biedt ruimte aan Luchthaven Schiphol en de daaromheen gelegen innovatieve werk- en kantoorgebieden, het logistiek bedrijventerrein ACT en het duurzame glastuinbouwgebied PrimAviera.

De zuidwestzijde is herkenbaar als aantrekkelijk gebied met recreatief groen, een duurzaam watersysteem en woningbouw die in deze context past (de kleine woonkernen aan de Ringvaart en de beoogde ontwikkeling aan de westkant van Haarlemmermeer met woningen in combinatie met recreatie, groen en water). Deze twee gebieden worden met elkaar verbonden door een stedelijk gebied met Hoofddorp, het toekomstige Park21 en Nieuw-Vennep als middelpunt.

Ieder dorp z'n eigen identiteit

Vanuit de atypische stedelijkheid willen we de eigenheid van de verschillende soorten wijken versterken en moeten in elke wijk de wijkspecifieke kwaliteiten verstevigd worden. Ontwikkelingen binnen de verschillende wijktypen worden hier dan ook op getoetst. Hieronder wordt aangegeven welke specifieke kwaliteiten versterkt moeten worden.

In de *historische kernen* aan de Ringdijk is de capaciteit van de infrastructuur niet meegegroeid met de huidige drukte en dit brengt overlast met zich mee. Daarnaast is de relatie met de gemeenten aan de overkant van de Ringvaart hecht. De overgang van en naar de overzijde verdient dan ook aandacht: zowel infrastructuur (auto- en fietsbruggen, maar ook overgangen voor voetgangers) als qua voorzieningen en in het ontwerp van de openbare ruimte.

Aan weerszijden soepel vormgegeven overgangen laten de Ringvaart beter uitkomen en leveren beide oevers ruimtelijke kwaliteit op. Overleg en samenwerking met besturen van de gemeente aan de overzijde van de Ringvaart, om te komen tot een gezamenlijk ruimtelijk perspectief, is het streven. Dit zal bijdragen aan het oplossen van knelpunten op het gebied van voorzieningen en infrastructuur. Het beleid voor deze kernen moet niet uitgaan van bewonersaantallen, maar van historie, identiteit en kwaliteitsbehoud. Het geringe aantal inwoners zou er anders toe kunnen leiden dat deze kernen/gebieden niet de aandacht krijgen die ze, op grond van hun plek in de Haarlemmermeerse geschiedenis, verdienen. Deze dorpen verlenen de gemeente immers nog steeds een belangrijk deel van haar identiteit en schoonheid, en zijn voor onze inwoners van grote waarde.

In de loop der tijd hebben de *contrastdorpen* waar aangroei van nieuwbouw heeft plaatsgevonden ons geleerd dat bij nieuwbouw een aantal factoren de eenheid binnen de dorpsgemeenschap bevorderen. Zo is het raadzaam nieuwbouw te doseren en gespreid in de tijd te realiseren. Ook is de mate van sociale gelijkheid tussen het oude en het nieuwe van belang en is het goed als de stedenbouwkundige concepten van de delen niet al te veel contrasteren. De achterliggende vraag daarbij is telkens: willen we deze kernen in tweeën splitsen en zo ware contrastdorpen vormen, of willen we juist de delen verbinden en homogenere kernen laten ontstaan?

In de *mozaïekkernen* waar een mix van oud en nieuw aanwezig is verdienen de overgangen tussen oud en nieuw extra aandacht. Door bij nieuwe stedelijke ontwikkeling de historische gebouwen en polderelementen goed in te passen, krijgt het gebied als geheel meer identiteit.

Bij de *kleine moderne wijken* uit de jaren zeventig zouden door beter onderhoud de ruime groenstructuren als ruimtelijke kwaliteit beter tot hun recht kunnen komen.

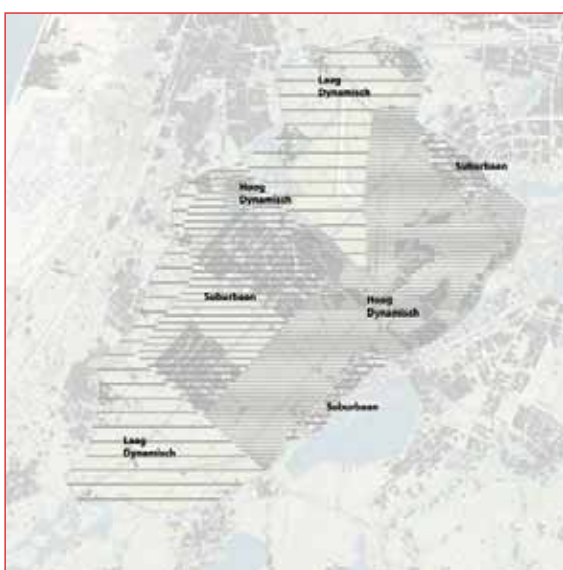
In de *grote moderne wijken* uit de jaren tachtig en negentig is het van groot belang om zorg te hebben voor de (groene) kwaliteit van de buitenruimte. Waar mogelijk moet de openbare ruimte een kwaliteitsimpuls krijgen. Het is wenselijk dat er meer ontmoetingsplekken ontstaan waar ook daadwerkelijk 'ontmoeting' plaatsvindt. Ook de overgangen tussen de wijken moeten verbeterd te worden, zodat het makkelijker wordt om van de ene wijk naar de andere wijk te gaan.

Voor de *postmoderne wijken*, ofwel de grote Vinex-wijken geldt hetzelfde als voor de grote moderne wijken: ook hier is het van groot belang

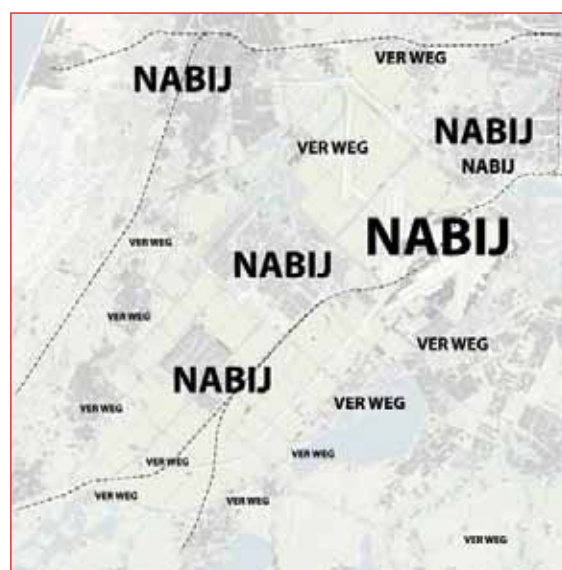
om zorg te hebben voor de (groene) kwaliteit van de buitenruimte. Ook hier is het wenselijk dat er meer ontmoetingsplekken ontstaan waar ook daadwerkelijk 'ontmoeting' plaatsvindt en dat de overgangen tussen de wijken wordt verbeterd, zodat het makkelijker wordt om van de ene wijk naar de andere te gaan.

Veranderend werkklimaat: van kwantiteit naar kwaliteit

Het Nieuwe Werken en de grote hedendaagse ICT-mogelijkheden hebben tot gevolg dat per werknemer het gemiddelde aantal vierkante meters op kantoor daalt. Er hoeft niet meer voor elke werknemer een eigen plek te zijn en werknemers kunnen afhankelijk van de werkzaamheden die op dat moment gedaan moeten worden kiezen waar zij hun werk doen. Dit kan ook thuis of in een café zijn. Deze ontwikkeling zorgt voor

Dynamiek in de polder

Afstand in tijd

minder behoefte aan kantoorruimtes en heeft een dempend effect op de opname. Mede door het Nieuwe Werken zijn de eisen die aan kantoren gesteld worden veranderd. De kwaliteit van de kantoorruimte en de omgeving waarin de werkplek zich bevindt worden steeds belangrijker. Dit uit zich bijvoorbeeld in de vraag naar kleine, flexibele en hoogwaardige werk/ontmoetingsplekken gecombineerd met voorzieningen zoals horeca. De ontwikkeling rond knooppunten biedt kansen voor dit segment, dat ook wel de derde werkplek genoemd wordt. Knooppunten worden op die manier ontmoetingsplaatsen in de breedste zin van het woord.

Voorzieningen

Het voorzieningenaanbod beweegt mee met de behoeften per kern en per dorp. In de toekomst mogelijk zelfs letterlijk door een systeem

Dynamiek in de regio

van mobiele voorzieningen waarmee de kleinere dorpen worden bediend.

Voor alle voorzieningen verschuift de focus van stenen stapelen naar functies en activiteiten mogelijk maken. De accommodaties die daarvoor nodig zijn kunnen een tijdelijk karakter hebben, een flexibel karakter hebben (waardoor functie-wijzigingen in de toekomst mogelijk zijn) of multifunctioneel van karakter zijn. Samenwerking tussen culturele, maatschappelijke en commerciële voorzieningen maken inhoudelijke synergie en een dekkende exploitatie mogelijk.

Bij bovenlokale, dan wel regionale voorzieningen is complementariteit het uitgangspunt; er moet steeds worden gekeken of het zelf ontwikkelen van functies een toegevoegde waarde heeft of dat er beter gebruik gemaakt kan worden van al bestaande voorzieningen in de regio. Zo'n toegevoegde waarde kan overigens ook zijn dat de functie bijdraagt aan de identiteit van een kern of aan de economische ontwikkeling van Haarlemmermeer in zijn geheel. Ook voor lokale voorzieningen en buurtvoorzieningen is complementariteit een uitgangspunt. Voor veel van de kernen aan de Ringvaart geldt dat zij 'dubbel-dorpen' vormen, of in de toekomst zullen vormen, met de kernen aan de overkant. Voor wat betreft de infrastructuur van voorzieningen wil Haarlemmermeer de dorpen aan weerszijden van de Ringvaart als één gebied gaan beschouwen.

Bereikbaarheid wordt zoveel mogelijk geborgd of verbeterd door een adequate aansluiting op het openbaar vervoer, een afdoende infrastructurele ontsluiting van de voorziening en/of een goede digitale bereikbaarheid. Combinaties met andere functies zijn erg belangrijk; die verminderen onnodige vervoersbewegingen.

Toekomstige functieveranderingen maken we zowel planologisch als fysiek mogelijk. Er worden ruimtelijke reserveringen voor toekomstige voorzieningen gemaakt.

Woningbouw

De woningmarkt in de Metropoolregio Amsterdam heeft, door het brede palet aan woningmilieus dat wordt aangeboden, duidelijk een complementair karakter.

De bouw van voldoende en op de vraag afgestemde nieuwe woningen, met ruimte voor ontspanning in de omgeving, vergroot de aantrekkelijkheid van Haarlemmermeer en daarmee van de Metropoolregio Amsterdam. Door hier een ruimtelijke inrichting van hoge kwaliteit aan te koppelen vergroten we onze (internationale) concurrentiepositie eens te meer. Bij de inrichting van het publieke domein staat kwaliteit voorop: die is logisch ingericht en passend bij het gebruik en gemaakt van duurzame materialen. Voldoende 'groen' in de publieke ruimte is belangrijk voor de beleving en de ruimtelijke structuur van Haarlemmermeer. Bij de (groene) aankleding van

de publieke ruimte wordt gekeken naar het profiel en het karakter van de locatie.

Versterken groenblauwe en culturele kwaliteit

Haarlemmermeer heeft meer ruimte nodig voor natuur en recreatie (groene kwaliteit) en voor het vasthouden en bergen van water (blauwe kwaliteit). Ook het behoud van cultuurhistorische elementen zoals de Stelling van Amsterdam hoort daarbij. In de groen- en recreatiegebieden wordt daarom een inhaal- en kwaliteitsslag gemaakt.

Stedelijkheid

Met ruim 143.000 inwoners en de potentie om door te groeien naar een bevolkingsomvang van 170.000 inwoners heeft Haarlemmermeer veel te winnen bij een versterking van de stedelijkheid. De stedelijke functie is en blijft geconcentreerd in Schiphol, Hoofddorp en Nieuw-Vennep. Uitbreiding hiervan krijgt zijn vertaling vooral in een sterke verdichting van het grondgebruik en niet zozeer in hoogbouw.

Klaar voor een duurzame toekomst

We leven in een tijd van een zogenaamde 'overshoot': de mensheid gebruikt nu al anderhalf keer meer dan de aarde kan leveren. Op termijn gaat dat niet goed. Het sluiten van kringlopen wordt daarom noodzakelijk. We moeten de toenemende schaarste aan (fossiele) grondstoffen het hoofd bieden door nieuwe inzichten en nieuwe praktijken te ontwikkelen waarmee we het lineaire economische groeimodel omvormen naar een cyclisch model. Dat kan door onze afhankelijkheid van die grondstoffen af te bouwen en niets meer verloren te laten gaan. Deze transitie is weliswaar urgent, maar bepaald niet eenvoudig. Iedereen zal zijn bijdrage moeten leveren. Inwoners, bedrijven en overheden moeten worden aangesproken op ondernemerschap, alliantievorming, en innovatie.

Dubbeldorpen

Een combinatie van zon, wind, vergisting, warmtekracht en warmte(terug)winning zal uiteindelijk de energievraag moeten dekken. Maar de opgave gaat verder dan energie. Uiteindelijk is het streven om alle afvalstromen om te bouwen naar grondstofstromen. Om iedereen in de gelegenheid te stellen een bijdrage aan die ommekeer te leveren, zullen we grootschalige technische systemen tegen het licht moeten houden en waar nodig geleidelijk moeten ombouwen naar kleinschaliger structuren (*local communities*). Zo kunnen kleinschalige integrale oplossingen ontstaan voor waterbeheersing, energievoorziening, afvalvraagstukken en misschien zelfs voedselproductie in de directe woonomgeving. Hierin komen fysieke en sociale duurzaamheid concreet bijeen in het gezamenlijk bouwen (eigenaarschap en ondernemerschap) aan een samenleving en een veilige leefomgeving (geborgenschap), die het waard is om te erven.

Door middel van pilotprojecten moeten nieuwe technieken zich kunnen bewijzen, om zo een zorgvuldige transitie te bewerkstelligen. Duurzaamheid loont. Ontwikkeling dient dan echter wel vanuit beheerlast geformuleerd te worden, aangezien investeringen in duurzaamheid nu

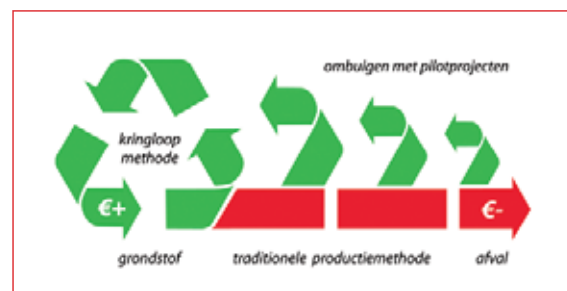
Energiefabriek

eenmaal een langere terugverdientijd kennen. Beheerbudgetten dienen derhalve integraal onderdeel uit te maken van de ontwikkelstrategie.

Een dynamisch ontwerpproces biedt participerende bewoners (in local communities) ruimte vorm te geven aan een 'groeiend' eindbeeld. Het vraagt om flexibiliteit in het proces en de planvorming. Het dwingt alle partijen over de ontwikkeling van Haarlemmermeer na te denken. Niet zozeer in productietermen, maar in termen van tijd. Ruimtelijke ordening is daarmee ook temporele ordening van het laten ontstaan van initiatieven uit de samenleving.

Haarlemmermeer wil dat iedereen zelf producent van duurzame energie kan worden en zal zich inspanssen om wettelijke en procedurele hindernissen die realisatie van dergelijke initiatieven belemmeren weg te nemen. De belangrijkste voorwaarde voor een energiemarkt met meer kleinschalige producenten is de aanleg van een slim energienetwerk, een zogenaamd smart grid.

Een duurzame toekomst betekent ook dat we voortdurend beschermd zijn tegen water en water van voldoende kwaliteit kunnen leveren voor alle functies in het gebied.

Ombuigen van lineaire processen naar kringlopen met pilotprojecten

Aansluitend bij het landelijk beleid streven wij naar een watersysteem dat minder belastend is voor de omgeving en meer zelfvoorzienend wordt, door regenwater zo lang mogelijk in het gebied zelf vast te houden (seizoensberging) en perioden van droogte en hevige regenval zoveel mogelijk zelf op te vangen. Hiermee worden we minder afhankelijk van schaars zoet water van buitenaf en neemt de controle over de kwaliteit van het water toe. Daarnaast zal Haarlemmermeer ruimtelijke mogelijkheden creëren voor een calamiteitenberging, waarmee we bij een incidentele overloop van de boezem het water kunnen opvangen. Lokale waterberging, in binnen- en buitenstedelijke locaties, kan ook bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Haarlemmermeer.

4.2 Netwerken en knooppunten

Als gevolg van de explosieve groei van het internet en de daarbij behorende mondialisering is een andere balans ontstaan tussen fysieke afstand en tijdsafstand. Zowel fysiek als virtueel is de betekenis van netwerken steeds groter geworden. De 24-uurseconomie en de steeds vaker voorkomende combinatie van werk en zorg maken tijdsefficiëntie steeds belangrijker. De groei van ICT-toepassingen heeft er voor gezorgd dat het dagelijks forensen kan verminderen. Deze trend zal zich in de toekomst naar verwachting verder doorzetten. We werken en ontmoeten waar en wanneer we willen.

Van functiescheiding naar functiemenging

De inrichtingsprincipes die voortvloeiden uit de functiescheiding die halverwege de negentiende eeuw op gang kwam, worden ingeruild voor een inrichting die tijdswinst oplevert en de dagelijkse mobiliteit verkleint. We organiseren ons leven in ketenactiviteiten, al dan niet middels ketenmobiliteit. Dat wil zeggen dat we in één verplaatsing meerdere activiteiten combineren. We gaan via een sportactiviteit naar een

werkafpraak en op de terugweg doen we boodschappen en halen we de kinderen uit school.

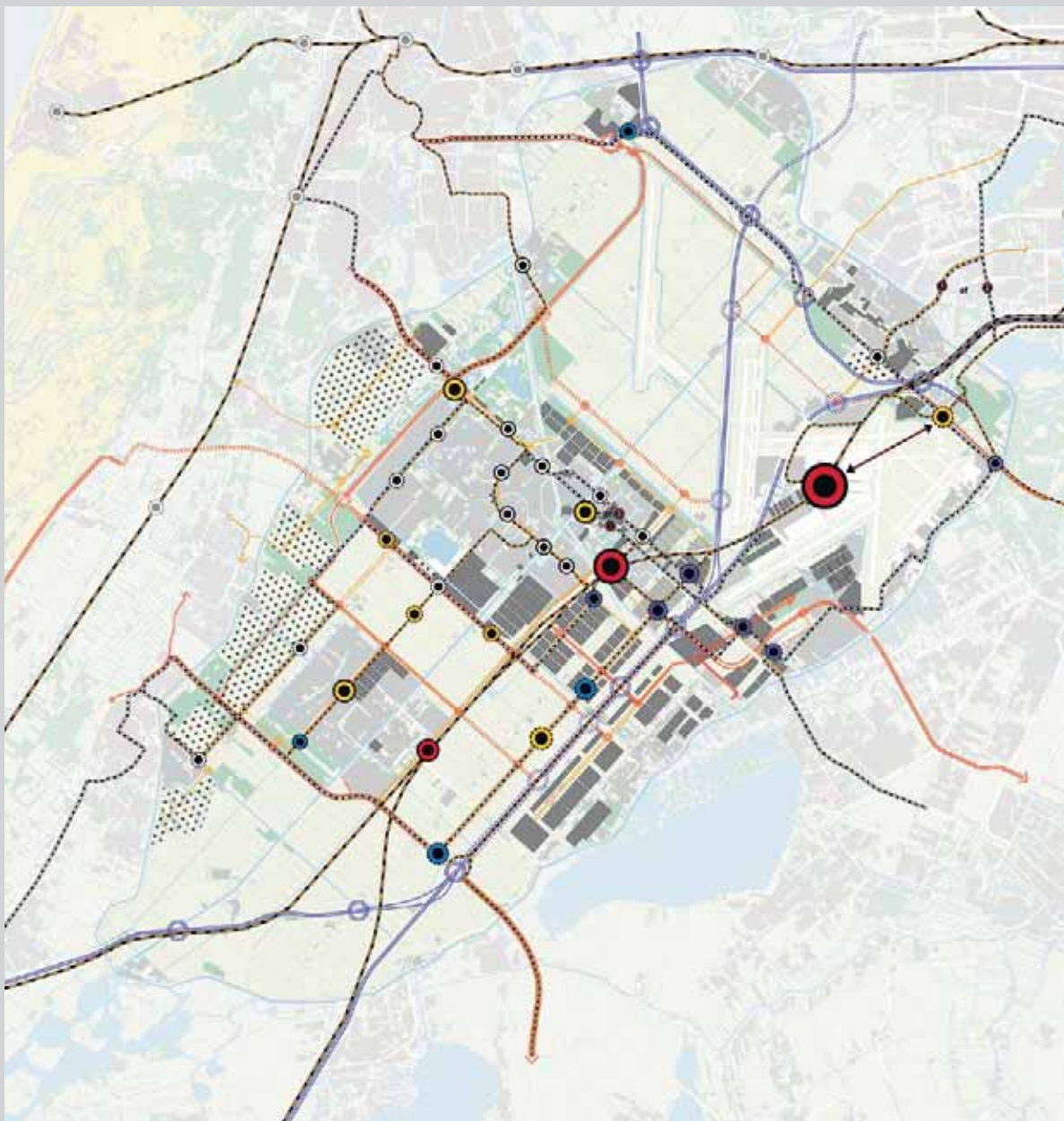
Netwerkstructuren

Door ketenactiviteiten in netwerkstructuren te faciliteren, beperken we het aantal kris-krasbewegingen. Dit is een belangrijke ruimtelijke opgave voor de komende jaren. Ook functiemenging in herontwikkelingsgebieden en rond haltes van hof is een belangrijke opgave voor de komende jaren. Omdat de luchthaven sommige vormen van menging uitsluit, is dit voor Haarlemmermeer geen gemakkelijke opgave.

Knooppunten

In de netwerken zijn vooral de knooppunten van grote betekenis. Het ruimtelijk organisatieprincipe volgens de wijkgedachte, met een centrum en een park in het midden, lijkt daarmee in belang af te nemen. Bovendien is de wijk niet meer de geëigende schaal waarop eigenaarschap en ontmoeting als vanzelfsprekend tot stand komen. Knooppunten worden, voor zover ze dat nog niet zijn, de nieuwe brandpunten in de stedelijke structuur. Knooppunten liggen op plekken waar meerdere verkeersmodaliteiten elkaar kruisen en mensen van het ene vervoermiddel in het andere overstappen. Dit zijn bij uitstek geschikte locaties voor haltes van hof. Ook zijn het de meest geëigende plekken voor ontmoeting en ondernemerschap. Knooppunten stellen we dan ook centraal in de ruimtelijke organisatie van het stedelijk gebied. Het zijn de potentiële nieuwe 'marktplaatsen' van de stad, met een hoge mate van functiemenging en vanzelfsprekende ontmoeting. In multifunctionele gebouwen kunnen commerciële en niet-commerciële diensten en instellingen worden ondergebracht, waardoor de exploitatie kansrijker is. Om (commercieel) succesvol te zijn is een goede verblijfskwaliteit van groot belang: de knopen moeten plekken zijn waar je gemakkelijk kunt komen en graag wilt zijn.

	Nieuw te ontwikkelen bebouwing		Autowegen:
nationale infrastructuur
+ parallelstructuur + reserveringen		Spoorlijnen + reserveringen
	Zoekgebied mix wonen,
water, groen		Autowegen:
regionale infrastructuur + reserveringen		Huidige HOV-lijnvoering + reserveringen
(gemeente en MRA)
	Verkeersknooppunt, overstap trein		Autowegen:
lokale hoofdontsluitingsroutes
+ reserveringen		Onderzoek Schiphol naar ondergrondse verbinding
	Verkeersknooppunt, P&R		Ongestoord Logistieke Verbinding (OLV)		
	Sociaal knooppunt				
	Functieknooppunt				
	Functieknooppunt werken				

Infrastructuur: reserveringen voor de lange termijn in relatie tot mogelijke ontwikkelingen

Verschillende soorten knooppunten

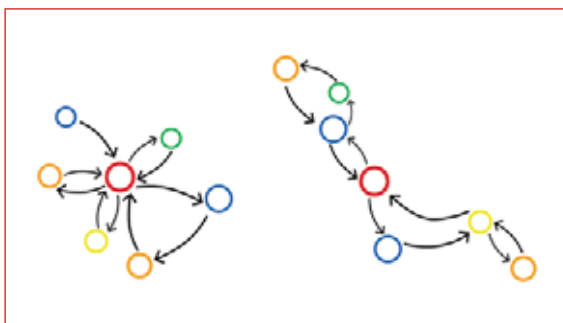
In knooppunten met het accent op bewegen ligt de nadruk op kort verblijf met handige overstapdiensten. In knooppunten met het accent op lang(er) verblijf ligt de nadruk meer op zorg en ontmoeting. Afhankelijk van de omgeving van het knooppunt en de aard en duur van het verblijf, kunnen we verschillende knooppunten onderscheiden:

- Pure verkeersknooppunten: overstappen en parkeren met daaraan gerelateerde diensten;
- Sociale knooppunten: ontmoetings- en verblijfsruimten, zorgvoorzieningen;
- Functieknooppunten: winkelcentra, zorgvoorzieningen, onderwijs en kinderopvang, recreatie/leisure, uitgaansvoorzieningen (bijvoorbeeld theater en horeca).

Vanzelfsprekend moet bij de programmering van voorzieningen en diensten op de knooppunten gekeken worden naar de behoeften van de gebruikers. De leefstijl van de omwonenden, het karakter en de samenstelling van het gebied en de betreffende wijk(en) zijn hierbij belangrijke gegevens.

Een aantal knooppunten uitgelicht

Een aantal knooppunten binnen de gemeente

Ketenactiviteiten in ketenmobiliteit

Haarlemmermeer bekijken we hier nader. We gaan daarbij in op de mogelijkheden voor verbetering.

• *Schiphol*

Schiphol is het knooppunt met veruit de hoogste vervoerswaarde. Het is feitelijk het Centraal Station van Haarlemmermeer. Door delen van Hoofddorp en ACT door middel van hof in directe verbinding met deze knoop te brengen, worden deze gebieden in de hogere dynamiek van de Metropoolregio Amsterdam gebracht.

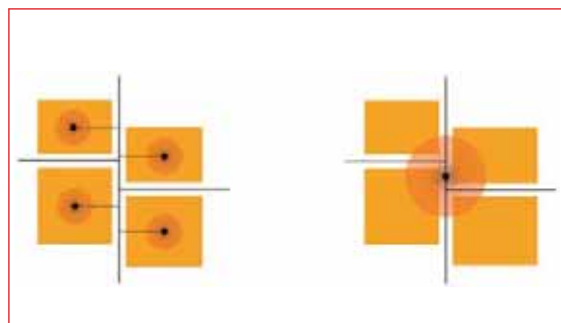
• *Station Hoofddorp*

Bij station Hoofddorp is momenteel sprake van disbalans. Beukenhorst Zuid is een excellente ontwikkeling, maar het station heeft een verblijfswaarde die ver achter blijft bij de bijzonder hoge vervoerswaarde. Door het ontbreken van aangename faciliteiten voor reizigers is station Hoofddorp geen ontmoetingsplek.

Om dat op te lossen willen we een centrale stationshal aan de Van Heuven Goedhartlaan realiseren, waarin ook diensten en voorzieningen gehuisvest zijn. Het station moet bovendien meer verbonden worden met het centrum.

• *Spaarne Ziekenhuis*

Ook rond de halte Spaarne Ziekenhuis is de

Van gebieden met een centrum naar netwerken met knooppunten

verblijfswaarde veel te laag voor de vervoerswaarde die het knooppunt heeft. In de sfeer van zorg en recreatie (commerciële zorg, revalidatie, *leisure*, fitness, sport) liggen hier mogelijkheden om op de overgang van de stad en het groene uitloopgebied een levendige plek te laten ontstaan.

4.3 Ruimtelijk raamwerk

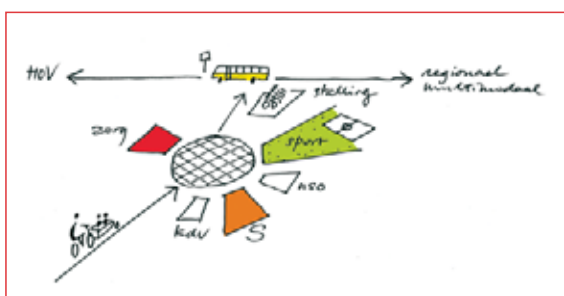
Het is niet realistisch de ontwikkelingen voor de komende twintig jaar nu al volgorde vast te willen leggen. En ook het economisch tij van dit moment vraagt om een visie die het mogelijk maakt om te schakelen. Daarom is gekozen voor een visie waarin een raamwerk wordt geschetst dat de verschillende ontwikkelingsmogelijkheden openhoudt. Dit raamwerk schept enerzijds condities om

ontwikkelingen mogelijk te maken door te zorgen voor bereikbaarheid, toegankelijkheid en adequaat waterbeheer. Anderzijds zorgt het voor ruimtelijke kwaliteit door de noodzakelijke fysieke ingrepen in te bedden in een herkenbaar, ruimtelijk samenhangend raamwerk.

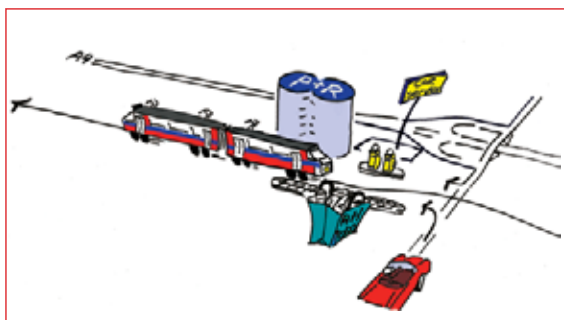
In een adequaat raamwerk met de juiste hiërarchie, landen ontwikkelingen op de juiste plek, maar niet eerder dan wanneer daar vanuit de samenleving behoefte aan is. De markt vraagt welke delen van het raamwerk in uitvoering worden genomen. Tot die tijd wordt het geschetste raamwerk niet onmogelijk gemaakt en wordt het gereserveerd op de kaart.

Uitbreiden op middenniveau, aansluitend bij oorspronkelijke structuur

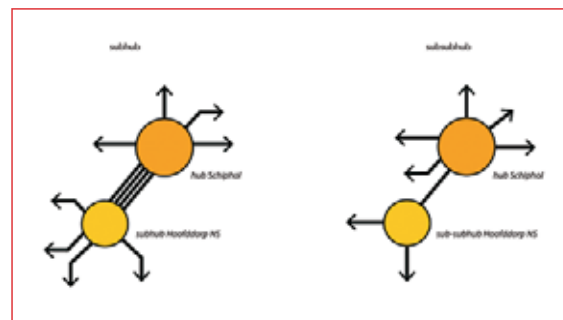
Buiten de grote kernen ontbreekt het gebiedsontsluitende middenniveau. Daardoor worden polderwegen onevenredig zwaar belast en ontstaat functionele onduidelijkheid op regionale routes (stroomwegen/ontsluitingswegen). Bij de transformatie van agrarische polder naar een gemengde polder met wonen, werken, landbouw en recreatie is de behoefte dan ook groot om aan het oorspronkelijke raamwerk nieuwe elementen toe te voegen. Zo maken we de polder toegankelijker en beter

Lokaal knooppunt

Regionaal knooppunt

Hoofddorp Station als subhub of subsubhub van Schiphol

beleefbaar en faciliteren we de agrarische ondernemers in een gezonde bedrijfsvoering. Daarnaast is er de noodzaak meer ruimte te maken voor open water, wat in grote delen van de polder alleen kan in de vorm van niet te brede sloten, vanwege het opbarstingsgevaar. Daarom wordt het oude raamwerk verfijnd met verbindingen in de vorm van nieuwe waterlopen en lanen haaks op de bestaande polderlinten, langs de bestaande kavelsloten.

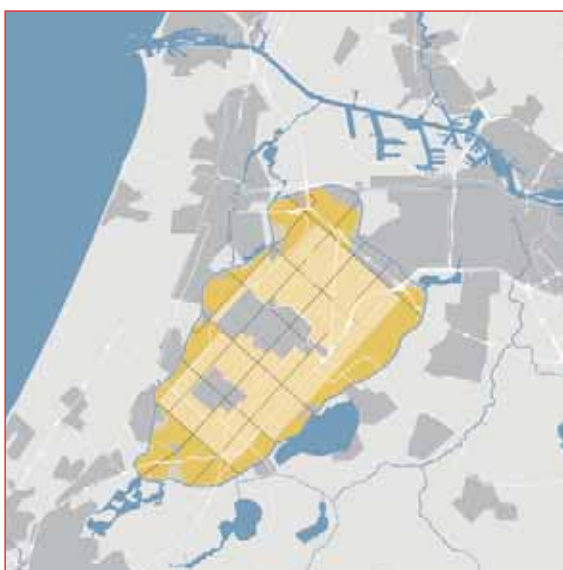
Door in te zetten op de ontwikkeling van een robuust raamwerk op het middenniveau, wil Haarlemmermeer vorm geven aan een duurzame, poldereigen kwaliteit, die toekomstige ontwikkelingen kan faciliteren. Dit raamwerk sluit aan bij het orthogonale idioom van de oorspronkelijke droogmakerij. Hiermee werd destijds de hoogste efficiëntie in grondgebruik gerealiseerd. Door op de logica van deze structuur door te bouwen, sluiten ontwikkelingen in de tijd

naadloos op elkaar aan. Bovendien wordt daarmee de lokale kwaliteit en eigen identiteit versterkt.

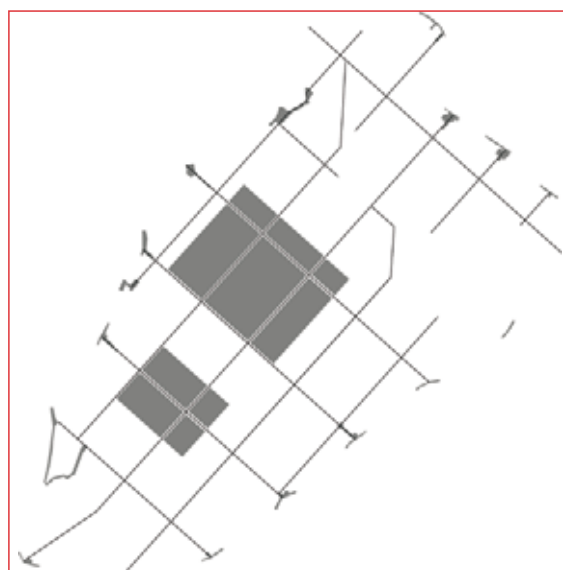
Nieuw parallel autowegennet

Ten behoeve van een betere gebiedsontsluiting voor het autoverkeer leggen we een nieuw parallel autowegennet aan. Hiermee worden nieuwe ontwikkelingen in de transformatiegebieden ontsloten. Deze wegen passen in de aard van het bestaande landschap en ontlasten de oorspronkelijke polderwegen. In de plannen voor Rijsenhout en de A4 Zone-West is al ingezet op dit ontsluitingsprincipe.

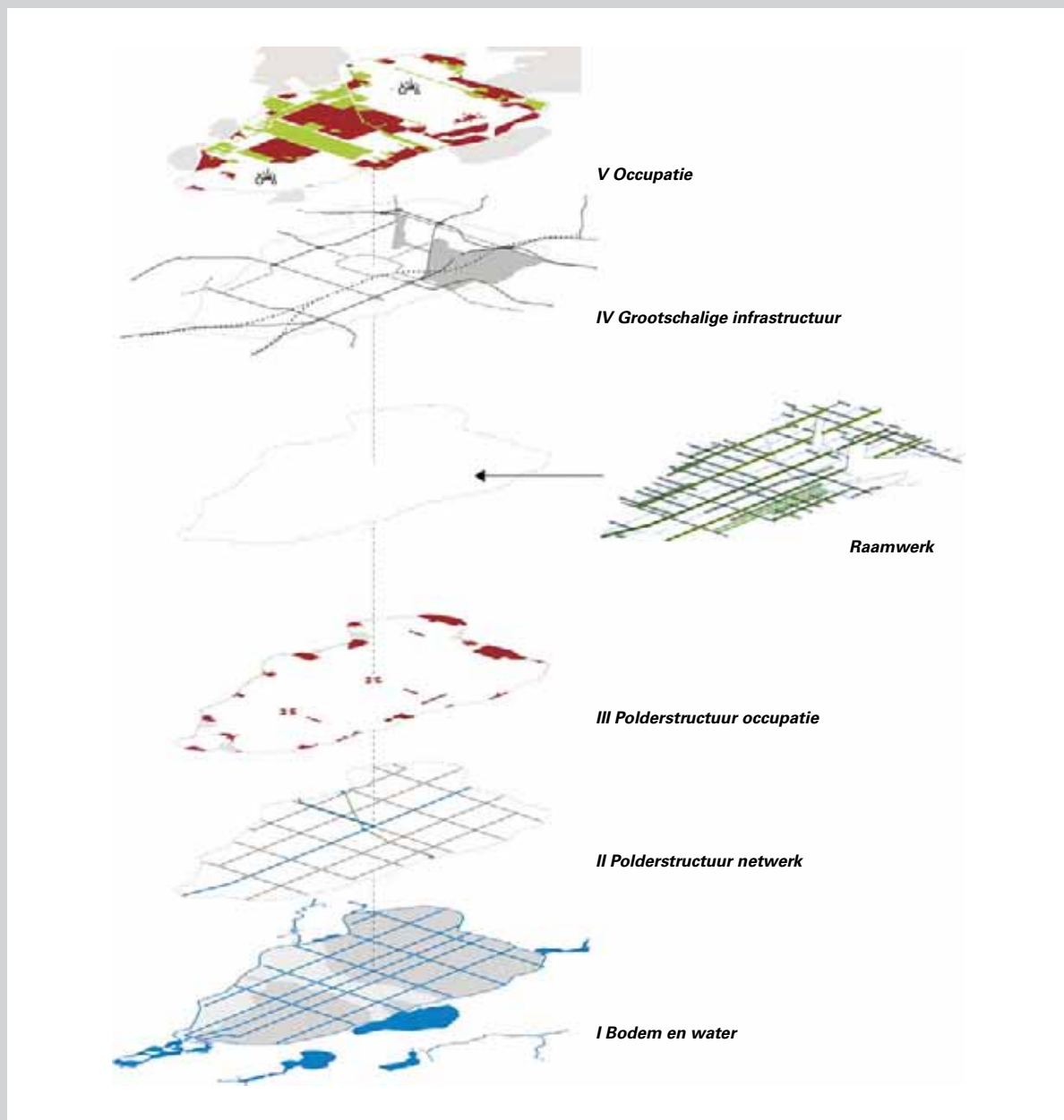
Om de oorspronkelijke polderwegen uit de doorgaande verkeersstructuur te halen worden ze niet meer rechtstreeks, maar via de nieuwe parallelle ontsluitingsstructuur, op de gebiedsontsluitingswegen aangesloten. Op deze manier worden ze onaantrekkelijk voor doorgaand autoverkeer.

Oorspronkelijke twee landschappen

Snelste weg van A naar B is via de linten

Ruimtelijk Raamwerk

Het verkeersluw maken van de oorspronkelijke polderwegen en het deels verplaatsen van het lokale autoverkeer heeft twee belangrijke effecten:

- De cultuurhistorische waarde van het landschappelijk raamwerk wordt behouden en versterkt. Langs de polderwegen wordt de cultuurhistorische karakteristiek van het landschap op z'n best ervaren. De cultuurhistorische pareltjes in dit landschap, dat wil zeggen de oude gemalen, forten, boerderijen en waardevolle boombeplantingen, liggen allemaal aan de polderwegen;
- Er ontstaat een duurzaam lokaal netwerk. Routes die maatschappelijke culturele en recreatieve bestemmingen verbinden, verhogen de belevingskwaliteit.

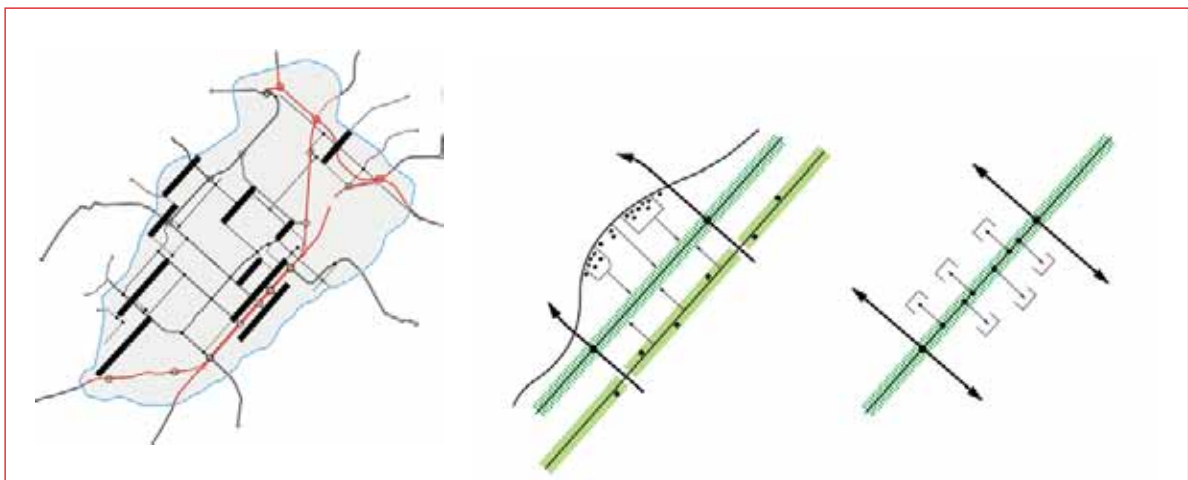
Samen met de verbetering van de veiligheid van de polderwegen wordt hiermee de basis gelegd voor de versterking van het recreatief gebruik van het landschap.

Ringvaart en Ringdijk

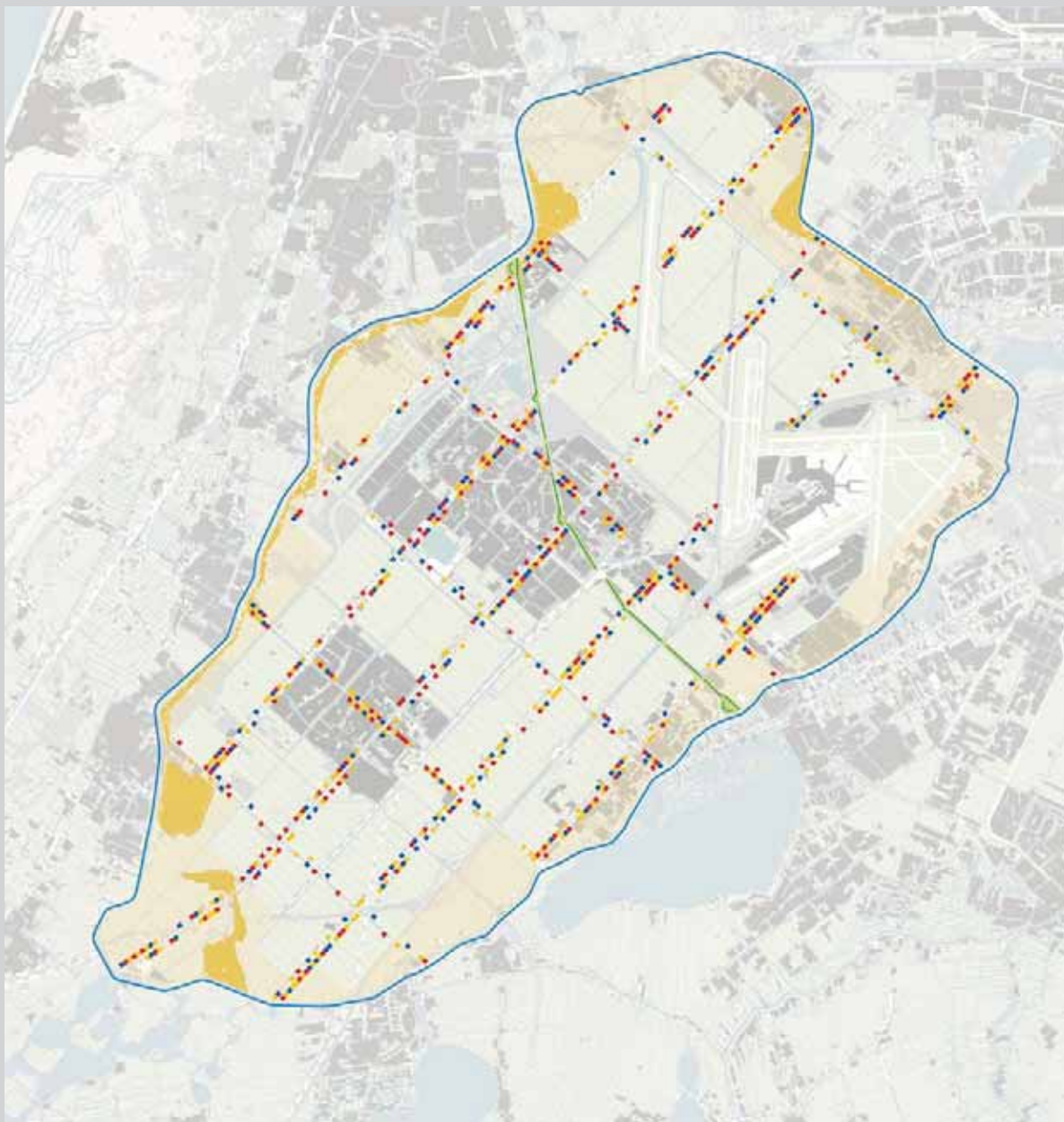
De Ringvaart en de Ringdijk en het gebied eromheen, vormen een landschap op zich. Ze verbinden belangrijke delen van Haarlemmermeer. Deze functie van de Ringvaart als verbindend element willen we verder versterken. Uitbouw van het recreatief gebruik van de Ringvaart en de Ringdijk biedt uitgelezen kansen om de unieke kwaliteiten van het 'land onder zee' voor iedereen beleefbaar te maken en het ondernemerschap in de toeristische en recreatieve sector een impuls te geven. Denk bijvoorbeeld aan het concept van de Buurderij, horeca, verhuur van boten en fietsen. De nieuwe gebiedsontsluitingen van de transformatiegebieden worden zodanig gepositioneerd dat ook de Ringdijk voor een groot deel verkeersluw wordt.

Bouwstenen van het raamwerk

Voor de nieuwe elementen van het raamwerk zijn vanuit de water- en de groenopgave, in samenhang met de nieuwe ontsluitingsstructuur, integrale

Een parallelle auto-ontsluiting zorgt er voor dat de oude polderwegen en de ringdijk buiten de doorgaande ontsluitingsstructuur komen te liggen

Polderwegen als drager van de cultuurhistorie en basis voor het uitbouwen van lokale cultureel maatschappelijke kwaliteit

bouwstenen ontwikkeld. Het totale raamwerk zal bestaan uit:

- Ringvaart en Ringdijk met kernen en openheid;
- polderlinten en poldertochten;
- Geniedijk met forten en toegangen of accessen (waaronder de groenblauwe structuur langs de A4);
- nieuwe lanen en polderpaden, inclusief waterlopen;
- infra landschap (snelwegen, regionale wegen).

Deze bouwstenen worden in Hoofdstuk 5, paragraaf 'De opbouw van het ruimtelijk raamwerk' nader beschreven.

Hoofdstuk 5

Programmatische uitwerking

In dit hoofdstuk laten we meer in detail voor de verschillende gemeentelijke beleidsterreinen zien wat er moet gebeuren om de visie uit Hoofdstuk 4 ten uitvoer te kunnen brengen. Omdat deze Structuurvisie is opgebouwd vanuit de zogenaamde lagenbenadering, een model voor een op duurzaamheid gerichte analyse, afweging en ontwikkeling, besteden we in dit hoofdstuk eerst aandacht aan de bodem en het water, vervolgens aan de daarop liggende netwerken en daarna aan de verschillende onderdelen van de occupatielaag, zoals woningbouw, landbouw, enzovoort.¹ Daarbij presenteren we in kaders de kernpunten uit het Voorontwerp waaraan deze onderwerpen gerelateerd zijn. Ook de zeven opgaven uit het Voorontwerp zijn in deze programmatie uitwerking opgenomen.

Het is van belang voor ogen te houden dat het hier om een Structuurvisie gaat; met de nadruk op visie. Het is geen uitvoeringsplan met een vaststaand eindbeeld, maar een toekomstverkenning ter ondersteuning van het beleid. Het richten van de blik op een vast punt op de horizon helpt immers om koers te houden in de gewenste richting, ook als de omstandigheden onderweg wellicht anders uitpakken dan gedacht. Bovendien laat het uitzetten van de koers zien welke opgaven in ieder geval moeten worden vervuld om het beoogde doel te bereiken. Tevens wordt daarbij duidelijk of en op welke manier de verschillende opgaven afhankelijk van elkaar zijn.

Daarnaast geven we in dit hoofdstuk per programma aan welke toetsingscriteria met betrekking tot sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit we willen ontwikkelen voor de verdere uitwerking van

onze plannen. Deze criteria willen we vastleggen in een licht instrument, bijvoorbeeld in de vorm van een checklist. Na vaststelling van deze Structuurvisie willen we zo'n instrument gaan ontwikkelen.

Bij het opstellen van deze Structuurvisie is rekening gehouden met eerder in gang gezette ontwikkelingen. Nieuwe plannen willen we daar zorgvuldig op afstemmen en de ontwikkelingen onderling willen we met elkaar verbinden. Voor de komende periode zijn dit de belangrijkste grote projecten die al lopen:

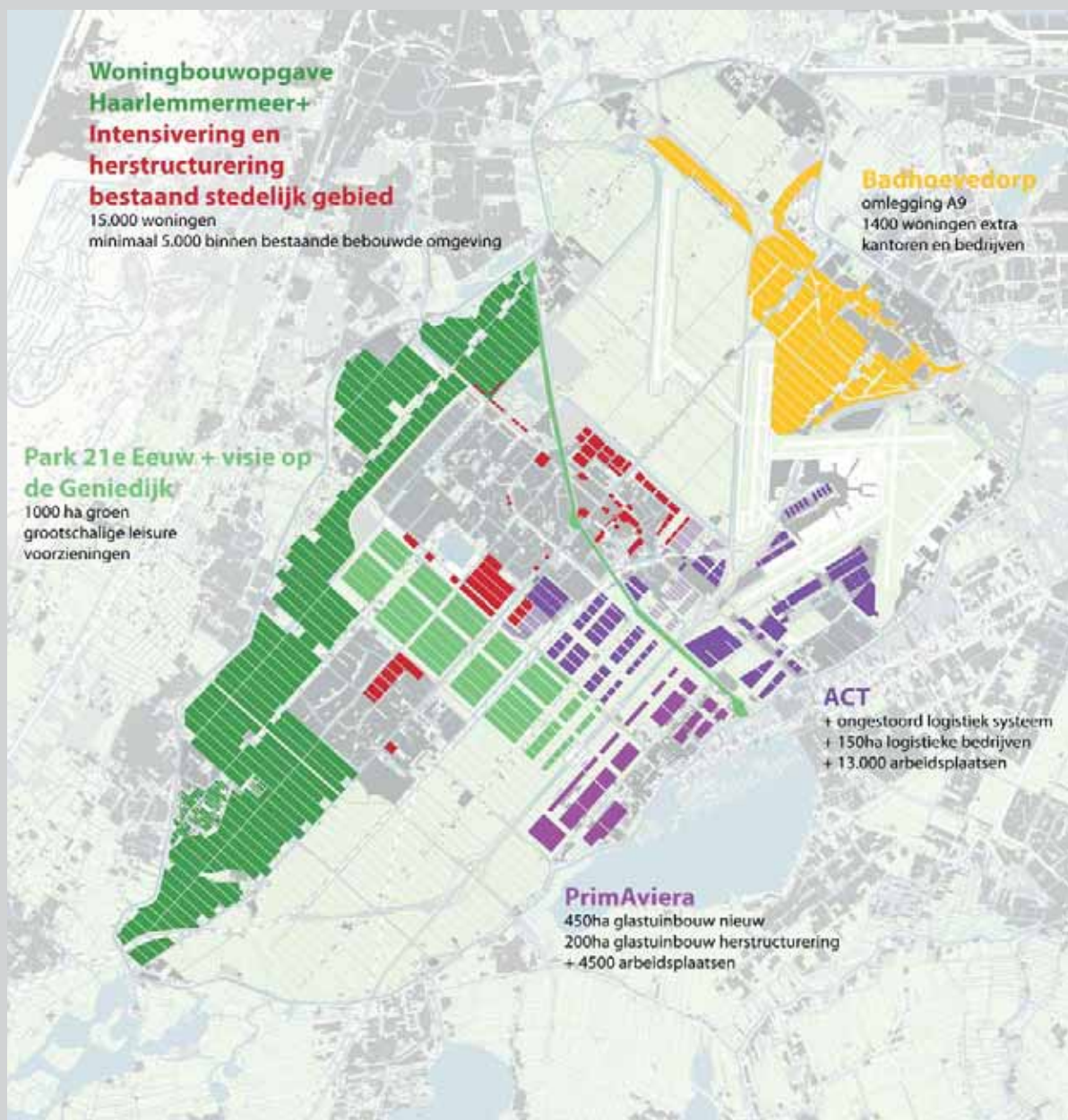
- **Woningbouwopgave Haarlemmermeer**

Binnen de Metropoolregio Amsterdam heeft Haarlemmermeer een opgave van 15.000 woningen (10.000 woningen op nieuwe locaties, 5.000 woningen binnen de bestaande bebouwde omgeving), het realiseren van 500 hectare strategisch groen en het bieden van een oplossing voor (toekomstige) problemen met de waterhuishouding, in combinatie met een duurzame ecologische verbinding en recreatief gebruik. Aan deze opgave heeft Haarlemmermeer de voorwaarde gesteld dat de bijbehorende infrastructuur moet worden gerealiseerd.

Lagenbenadering en de factor tijd. Bron: MBDSO, Delft

¹ De lagenbenadering is uitgebreid beschreven op pagina 40 en verder van het Voorontwerp van de Structuurvisie waarnaar verwezen wordt.

Schetsmatige weergave van de grootschalige ontwikkelingen in Haarlemmermeer

- **Park21 en de visie op de Geniedijk**

Park21 wordt een grootschalig parklandschap dat het recreatieve hart van Haarlemmermeer vormt. In combinatie met plannen vanuit de visie op de Geniedijk wordt Park21 vervlochten met het groene raamwerk en de recreatieve en ecologische verbindingen in de polder.

- **Intensivering en herstructurering bestaand stedelijk gebied**

Voor Hoofddorp liggen er plannen voor minimaal 3.300 woningen. In Badhoevedorp wordt gewerkt aan de bouw van ongeveer 1.400 woningen. Tevens is voor het bestaande stedelijk gebied al een verantwoordelijkheid aangegaan om de kwaliteit van de woongebieden voor de toekomst in ieder geval te behouden en waar mogelijk te versterken. Hiermee probeert Haarlemmermeer als een van de vijf Nederlandse New Towns een eigen invulling te geven aan het nieuwe Stedenbeleid van het Rijk. De nadruk ligt hierbij op het voorkómen van problemen.

- **Amsterdam Connecting Trade (ACT)**

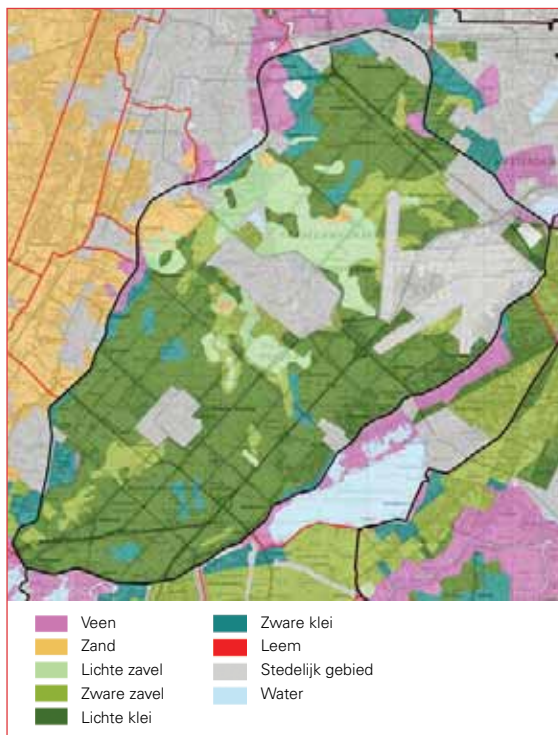
ACT wil het duurzaamste aan de luchtvaart gerelateerde logistieke knooppunt van Europa worden. Het is een van de Randstad Urgentprojecten van de Rijksoverheid en wordt gerealiseerd in de Oostflank. Verbetering van de bereikbaarheid, de economische dynamiek en de kwaliteit van leven binnen de Metropoolregio Amsterdam en in Haarlemmermeer staan in dit project centraal.

- **PrimAviera**

PrimAviera wordt een duurzaam glastuingebied langs de A4, tussen de Geniedijk, de Westeinderplassen en de Vennepeweg, vlakbij de Greenport Aalsmeer en Schiphol. 200 hectare wordt nieuw ontwikkeld. Het bestaande glastuinbouwgebied van 140 hectare rond Rijsenhout wordt geherstructureerd en in het totaalplan geïntegreerd.

- **De gebiedsontwikkeling Badhoevedorp**

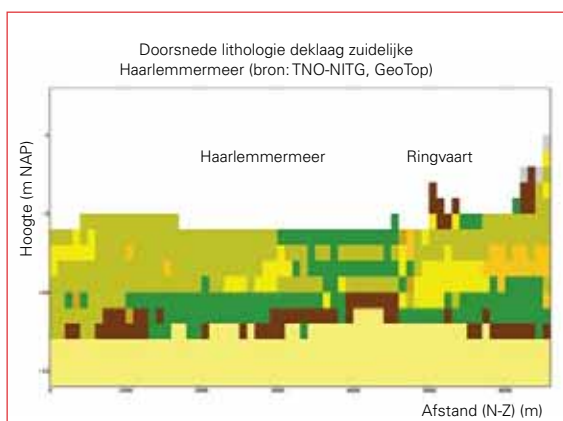
In samenwerking met het Rijk, de provincie, Stadsregio Amsterdam en andere partijen wordt de rijksweg A9 uit het centrum van Badhoevedorp gehaald. Dit verhoogt de leefbaarheid in Badhoevedorp aanzienlijk en biedt ruimte aan een andere invulling van de plek waar nu de A9 nog ligt. Hier komen woningen, bedrijven- en kantorenterreinen, (sport)voorzieningen en groengebieden.

Bodemkaart

5.1 Bodem

Haarlemmermeer heeft een complexe en gelaagde opbouw, die is terug te voeren op de geologische ontstaansgeschiedenis van dit gebied. In de IJstijd stond de zee zo'n 60 meter lager dan nu en werd door rivieren en wind een dik zandpakket afgezet in onze omgeving. Later steeg de zeespiegel en werd het gebied overspoeld. Vervolgens trok de zee zich weer terug en vormden zich langs de kust strandwallen met daarachter – ter plekke van Haarlemmermeer – een laag 'basisveen'. Het zeewater dat het gebied ooit overspoelde werd hier zout grondwater. Dit bevindt zich nog steeds in de ondergrond. Na een lange periode ging de zeespiegel weer stijgen en via doorbraken in de strandwallenrij zette de zee over het veen klei en zand af, in geulvormige patronen. Op deze laag 'oude zeeklei' werd weer later een dik veenpakket afgezet. Hierin zakte het zoete regenwater weg en dit kwam terecht bovenop het oudere zoute grondwater.

In deze 10 meter dikke deklaag is de ontstaansgeschiedenis terug te zien: op het zand (geel) ligt basisveen (bruin), en hierop oude zeeklei/zavel (groen) (fig 5). Buiten en in de randen van de polder is de jongere veenlaag bovenop de klei zichtbaar. Dit profiel wordt doorsneden door goed doorlatende geulpatronen van zand.

De natte veenlagen waren kwetsbaar voor de wind en werden weggeslagen, het veen werd gewonnen en zo ontstonden plassen. Later groeiden drie van deze plassen aaneen, en vormden het grote Haarlemmermeer. Na het droogleggen van deze grote gevaarlijke plas werd in de bodem een regelmatig slotenpatroon gegraven, waarmee het hele gebied werd ontwaterd en geschikt werd gemaakt voor landbouw en later woningbouw.

- *Zilte kwel*

Kwel is een belangrijke factor om rekening mee te houden bij het bodemgebruik in Haarlemmermeer. Door de diepe ligging van de polder wordt grondwater, door druk van de hoger gelegen gebieden, zoals duinen en plassen, deze kant op gedrukt. Het zoute grondwater dat is ontstaan in de periode dat de zee het gebied overspoelde, stroomt daardoor langzaam ophoog. Op plekken waar dit zoute water het oppervlaktewater raakt of dicht aan de oppervlakte komt, zorgt dit voor problemen met de waterkwaliteit. Naar verwachting neemt het zoutgehalte in het kwelwater door zogenaamde interne verzilting de komende vijftig jaar met 25 procent toe. Onder bepaalde omstandigheden ontstaan wellen, waarin het (zoute) grondwater met grote snelheid (ongeveer 2 liter per seconde) naar boven komt. Ze zijn niet af te dichten en bepalen met name het hoge zoutgehalte in het water. Wellen kunnen ontstaan door het graven van nieuwe sloten, drukbelasting van grote ophogingen en door perforaties van de deklaag met heipalen en damwanden.

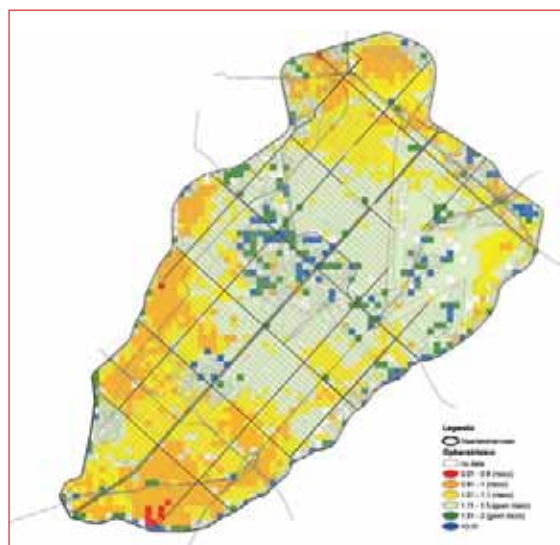
Om de verzilting van het water zo veel mogelijk te beperken stellen we de volgende maatregelen voor:

- We werken met een specifiek graaf- en grondwerkprotocol, met name bij grote infrastructuurwerken om het ontstaan van nieuwe wellen zo veel mogelijk te voorkomen;

- Zilte deelgebieden worden zo veel mogelijk geïsoleerd;
 - We ordenen het watersysteem van zoet naar zilt, zodat de verzilting zich zo min mogelijk kan verspreiden.
- **Kweldruk**
 Variaties in dikte, samenstelling en doorlatendheid van de deklaag maken dat de mate van kwel sterk varieert in de polder, maar over het algemeen neemt de kwel af vanaf de Ringvaart naar binnen toe en is de kweldruk in de zandgeulen lager dan daarbuiten. De hoeveelheid kwelwater die in de zandgeulen naar boven komt, is, door de geringe weerstand, wel groter.
 Om grondwateroverlast te voorkomen moeten in gebieden met een hoge kweldruk aanvullende maatregelen worden genomen bij de ontwikkeling van woningen. Denk hierbij aan een goede drainage, kruipruimteloos bouwen, de aanleg van een dicht slotenpatroon voor goede afwatering, enzovoort.

- **Opbarstingsgevaar**
 In de polder zijn de graafmogelijkheden zeer beperkt. Door de hoge kweldruk kan de grond bij te diep of te breed graven op veel plaatsen de druk niet weerstaan en barst deze op. Hierin bestaan veel lokale verschillen.
 In verband met het opbarstingsgevaar zorgen we er bij het realiseren van meer open water voor dat we beperkt en zorgvuldig uitgraven. Op sommige plekken betekent dat we een dicht waterlopenpatroon moeten maken. Daar waar het mogelijk is om breder water te graven (zie kaart Opbarstingsgevaar) maken we van deze mogelijkheid gebruik.
 Ook de aanleg van bredere oeverstroken (met een beperkte diepte) kan een bijdrage leveren aan het realiseren van meer open water.

- **Aanleg van plassen**
 Door het al genoemde grote opbarstingsgevaar is maar zeer beperkt ruimte voor de aanleg van plassen in Haarlemmermeer. Alleen op plekken met een grote deklaagweerstand, in het zuiden en zuidwesten, kan door een combinatie van graven en het opzetten van waterpeilen, een 'opgelegde plas' aangelegd worden. Deze kansen benutten we om zoete waterbergingsplassen te creëren. Een mogelijk voorbeeld hiervan is de realisatie van een kleine plas bij Lisserbroek, in combinatie met woningbouw.
- **Veenrestanten**
 Aan de randen van de polder liggen restanten van veengebiedjes. Ze zijn herkenbaar aan een afwijkende verkaveling en afwijkend grondgebruik. Deze gebieden hebben een hoge waterstand nodig om inklinking te beperken. Ook op andere plekken zijn soms veenrestanten in de bodem aanwezig, zoals bij Abbenes en Huigsloot.

Opbarstingsgevaar

Kernpunt

Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem

Rekening houdend met de kansen en bedreigingen op het gebied van water heeft Haarlemmermeer bij de beoordeling en uitwerking van bestaande en nieuwe plannen voor de ruimtelijke ontwikkeling de volgende opdrachten:

- Zoek aansluiting bij de maatregelen uit het *Bestuursakkoord water*. Geef voorrang aan het zolang mogelijk vasthouden van neerslag in het gebied waar die gevallen is, zodat grote pieken in de afvoer worden voorkomen. Neem de nodige maatregelen om de neerslag zoveel mogelijk te bergen, zodat het ook in drogere tijden gebruikt kan worden en het afvoeren van water zoveel mogelijk beperkt wordt.
- Streef naar een robuust en duurzaam watersysteem dat wateroverlast tegengaat en voorziet in voldoende zoet water in droge tijden. Dit vraagt een aanzienlijke aanpassing van het huidige watersysteem en zal – op termijn – transformatie van de agrarische sector in Haarlemmermeer mogelijk noodzakelijk maken. Het gaat om de overgang naar een gesloten watersysteem die in drie stappen gemaakt kan worden. In eerste instantie moet het systeem klimaatbestendig worden: droge voeten met voldoende ruimte voor meer neerslag en voor de compensatie van de toename van verharde oppervlakte. Vervolgens werken aan de duurzaamheid van het watersysteem, waarbij de voedselrijkdom en verzilting of moeten worden geaccepteerd of beperkt door peilverhoging. De laatste stap is het zelfvoorzienend maken van het systeem: de inlaat beperken en het water zoveel mogelijk opvangen, bergen en zuiveren in gesloten circuits.
- Zorg voor de ruimtelijke voorwaarden en voorzieningen voor waterberging om het watersysteem te verbeteren. De mogelijke ingrepen variëren van waterberging – relatief eenvoudig en goedkoop te realiseren – tot dure en complexe maatregelen. Duurder en complexer zijn bijvoorbeeld flexibel peilbeheer invoeren bij functieverandering, opvangen en

afkoppelen, zuivering en hergebruik. Daarnaast kan ook nog gedacht worden aan het creëren van plassen en het bouwen van dijken.

- Betrek bewoners en gebruikers bij de aanpak van het watervraagstuk. Water wordt gebruikt als identiteitsbepalende factor en levert een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van buurten. De ingrepen versterken de landschappelijke kwaliteit en dragen bij aan de beleving in de polder.

Daarbij wordt gedacht aan de volgende concrete maatregelen:

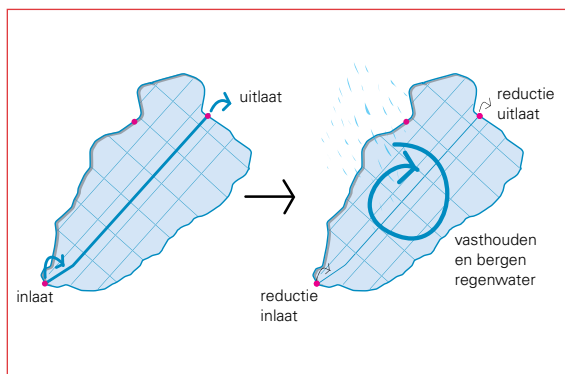
- Behoud zo lang mogelijk een vast peil en een eigen watersysteem in agrarische gebieden: sorteer ook voor op aanpassing van het watersysteem in deze gebieden gegeven de te verwachten klimatologische veranderingen en veranderingen in de zoute kwel, waarbij op experimentbasis wordt onderzocht wat de mogelijkheden binnen de landbouw zijn (t.a.v. o.a. flexibel peil, efficiënter waterbeheer en andere teelten).
- Stimuleer innovatie en transformatie van de agrarische sector: bijvoorbeeld proeftuinen, minder watervragende teelt en zilte teelt.
- Voer in de rest van de polder, vooralsnog buiten de bestaande stedelijke gebieden, bij functieverandering een flexibel peil in.
- Maak plas-draszones of graaf extra sloten en tochten in de delen van de polder waar de ondergrond niet geschikt is voor plassen. Zo wordt het water langer vastgehouden. Combineer waar mogelijk het water met functies als wonen, werken, recreatie en ecologie.
- Maak plassen om extra water te bergen. Alleen in het zuidwesten van de polder laat de grondlaag dit toe. Deze plassen zijn ook geschikt voor recreatie en dragen bij aan de afwisseling in het landschap.
- Zorg in bestaande stedelijke gebieden voor droge voeten met technische voorzieningen voor het zo lang mogelijk vasthouden en het bergen van het water.

Deze bijzondere bodem- en landschapselementen koesteren we en maken we ruimtelijk meer zichtbaar. Grondgebruik en waterhuishouding worden hierop afgestemd.

5.2 Water

Voor het water in onze gemeente hebben we drie doelstellingen:

- *Het voorkomen van watertekorten*
Er wordt nu veel water van buitenaf ingelaten om in droge periodes het water op peil te houden. Een te laag peil veroorzaakt schade aan de landbouw door gebrek aan sproeimogelijkheden, schade aan funderingen die droog komen te staan en schade aan dijken en oevers, die door de droogte instabiel worden. Ook is water nodig om het voedselrijke, licht brakke kwelwater weg te spoelen. De klimaatveranderingen zetten dit doorspoelsysteem onder druk. Er zal steeds vaker onvoldoende zoet water beschikbaar zijn voor Haarlemmermeer. De polder zal zoveel mogelijk zelf water moeten bergen om tijden van droogte goed door te komen.

Van een doorspoelsysteem naar een zelfvoorzienend watersysteem voor de Haarlemmermeer

- *Het verbeteren van de waterkwaliteit*
Het oppervlaktewater in Haarlemmermeer is zeer voedselrijk en wordt door de kwel die door diepe, zoute bodemlagen naar boven komt steeds zouter. Het chloridegehalte van deze kwel zal de komende 50 jaar bovendien met 25 procent toenemen. De waterkwaliteit is dus slecht en moet worden verbeterd ten behoeve van de landbouw en van flora en fauna. Tegelijkertijd zal men ook het grondgebruik moeten aanpassen aan de verdergaande verzilting van de polder.
- *Het voorkomen van wateroverlast*
Als het klimaat verandert zullen extremere hoosbuien voorkomen. In stedelijk gebied zal dit wateroverlast geven, omdat de riolen de hoeveelheid water tijdelijk niet kunnen verwerken. Om dit op te vangen moeten bij nieuwbouw en in

Haarlemmermeer in het boezemwatersysteem van Rijnland

bestaand stedelijk gebied maatregelen genomen worden om het water op te vangen en geleidelijk af te geven aan het open water of het grondwater. Deze maatregelen moeten in samenhang met het grondwaterbeheer worden ontwikkeld.

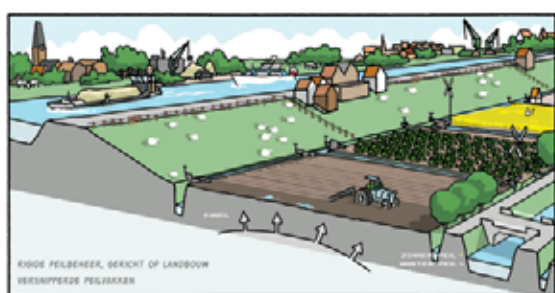
Maatregelen

Voor de ontwikkeling van een robuuster, duurzamer klimaatbestendig watersysteem moet het water in de polder méér ruimte krijgen. Ruimte om water tijdelijk te kunnen bergen bij hoosbuien, en ruimte om zoet en schoon regenwater langer te kunnen bergen, zodat het op een ander moment, als het droger wordt, gebruikt kan worden om de tekorten weer aan te vullen.

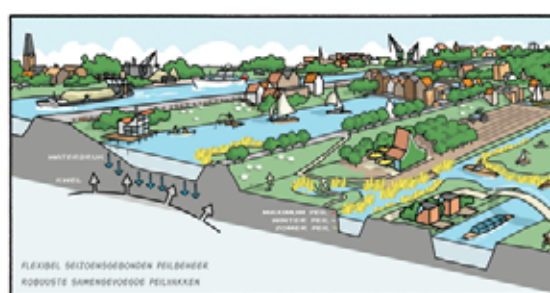
De bodemgesteldheid en de aanwezigheid van kwel laten het aanleggen van meer open water slechts beperkt toe; bij te diep of te breed graven barst op veel plaatsen de grond op. Door een combinatie van maatregelen kunnen we het huidige watersysteem echter toch geleidelijk omvormen tot een robuuster, duurzaam en toekomstbestendig watersysteem. Hieronder worden deze maatregelen besproken.

- *De ontwikkeling van een duurzaam droogmakerijsysteem*

De ontwikkeling van een duurzaam droogmakerijsysteem met flexibel peilbeheer is de hoofdkoers voor de polder. Door het waterpeil op natuurlijke wijze omhoog en omlaag te laten bewegen, maken we beter gebruik van de natuurlijke bergingsmogelijkheden. In de winter, als het veel regent, staat het water in de sloten hoog, tot een bepaald maximum peil. In de loop van het groeiseizoen en in periodes van droogte, zakt het peil. En op het moment dat het weer regent, of als er meer water in de boezem beschikbaar is, stijgt het water weer. De waterbergingscapaciteit wordt vergroot door het wateroppervlak, waar dat kan, te vergroten. Door bredere stroken water vervolgens met rietoevers te bekleden krijgt bovendien het landschap meer kwaliteit. Deze natuurvriendelijke oevers hebben ook een zuiverende werking. Samen met het wegdrukken van de brakke en voedselrijke kwel door het gemiddeld hogere peil zorgt dit voor een hogere waterkwaliteit.

HUIDIGE WATERSTRUCTUUR HAARLEMMERMEER

NIEUWE WATERSTRUCTUUR HAARLEMMERMEER

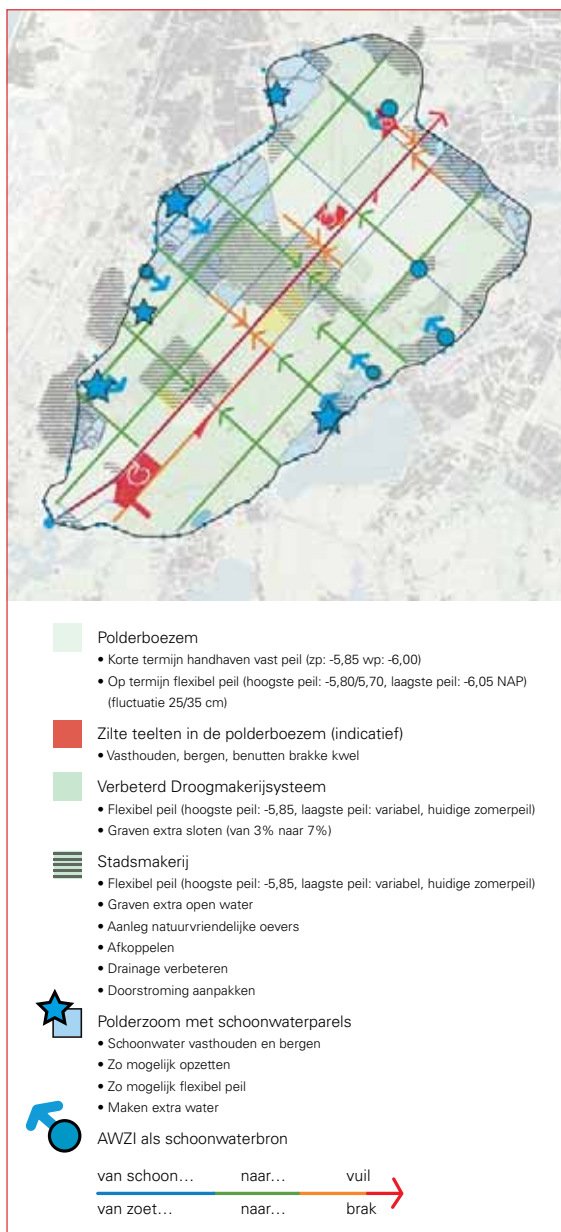
Vast peilbeheer met versnipperde peilvakken, gericht op landbouw

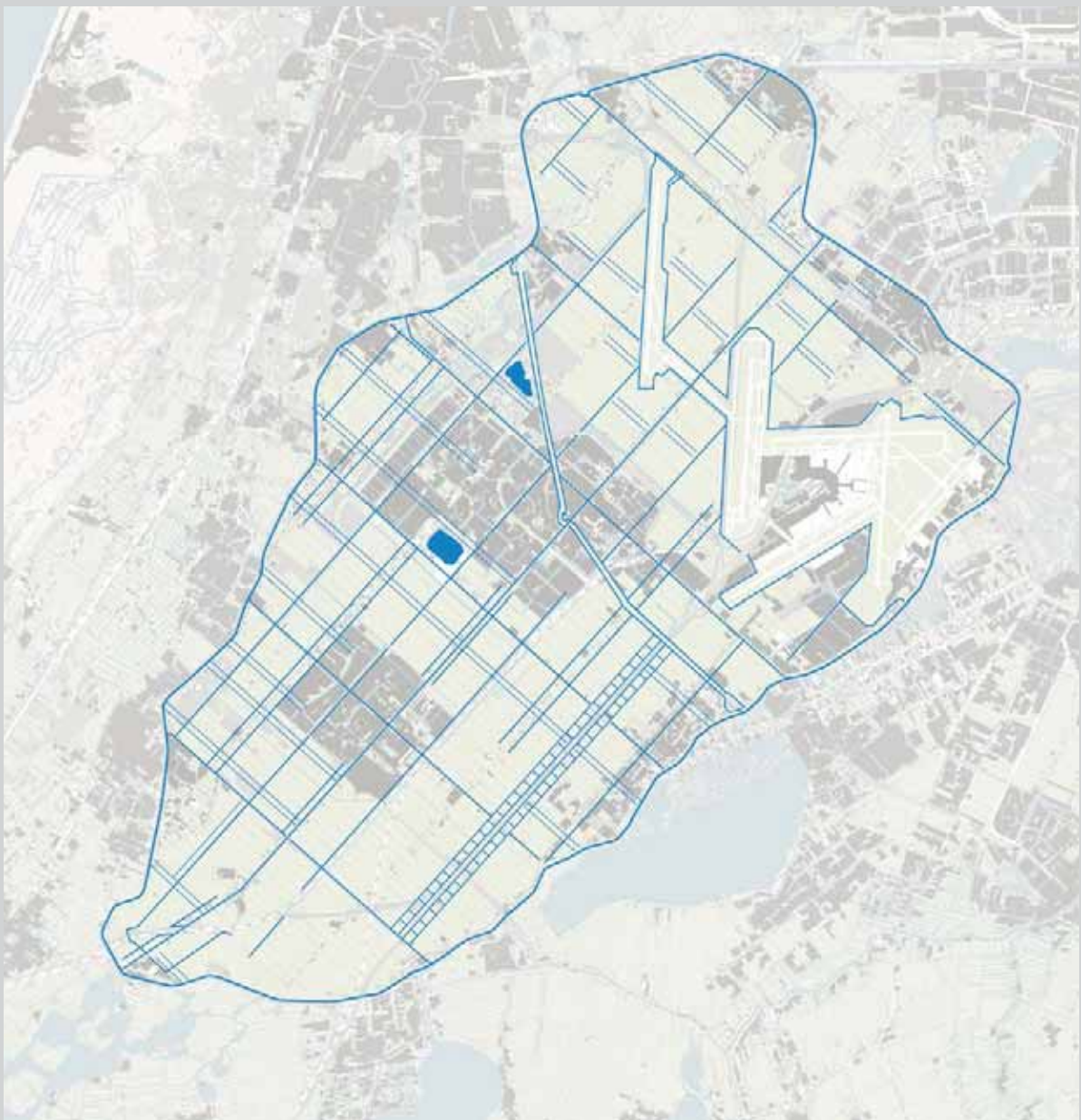
Flexibel peilbeheer met grotere samengevoegde peilvakken, gericht op divers meervoudig gebruik

De realisatie van meer oppervlaktewater wordt in eerste instantie gekoppeld aan de versterking van het Polderraamwerk.

- Het vergroten van de polderboezem**
 De polderboezem bestaat uit de Hoofdvaart met een aantal aanliggende peilvakken. In die peilvakken wordt water bij pieken tijdelijk opgeslagen, om het daarna via gemalen weg te sluizen naar de Ringvaart. Voor de opvang van piekbuien en het voorkomen van wateroverlast heeft de polderboezem in de toekomst meer capaciteit nodig. Die capaciteit kunnen we creëren door de polderboezem te koppelen aan de lager gelegen vakken in het duurzame droogmakerijsysteem en een groot aantal kleine peilvakken samen te voegen waardoor een robuuster systeem ontstaat. Voorlopig moet het vaste zomerpeil en het vaste winterpeil in de polderboezem gehandhaafd blijven. Maar op termijn kan ook daar flexibel peil worden geïntroduceerd.
- Het isoleren van zilte gebieden**
 Vooral in het midden van de polder ligt een aantal locaties met sterk verhoogde zoutgehalten als gevolg van wellen. Deze plekken willen we isoleren, opdat het zout zich zo min mogelijk door de polder verspreidt. Dit vraagt in deze gebieden op termijn om aanpassing van het grondgebruik, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van zilte teelten.

Het creëren van schoonwaterparels in de polderzoom
 Kansrijke plekken om schoonwater vast te houden liggen in de polderzoom. Het maaiveld en de peilvakken liggen daar iets hoger dan in de rest van de polder en de waterkwaliteit is daar van zichzelf al beter. De ondergrond (de deklaag) in het zuidwesten maakt het bovendien mogelijk om plassen te maken op het maaiveld, zonder toename van de kweldruk naar de omgeving.

Waterstructuur

Ook kan op deze plekken water in de grond worden geborgen, door een hogere grondwaterstand toe te laten. Bij het maken van nieuwe natuur kan hiermee rekening worden gehouden, door meer moerasnatuur aan te leggen met een flexibel waterpeil, bijvoorbeeld in de veengebiedjes die lokaal voorkomen. De tientallen inlaten rondom de Ringvaart blijven fungeren als voeding uit de boezem op momenten dat er een tekort is in de polder.

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) produceren een vrijwel constante stroom zoet water, die nu direct op de ringvaart wordt gespuid. Dit water kan beter eerst binnen de polder worden benut. Door dit water in de toekomst extra te zuiveren en de polder in te leiden, kan het ingezet worden ten behoeve van de landbouw en het stedelijk gebied in perioden met lagere waterpeilen. Het watertransportsysteem moet hierop worden afgestemd.

- *Het realiseren van een stroming van zoet naar zilt en van schoon naar vuil*

Bij de ontwikkeling van een duurzaam watersysteem hoort een nieuwe ordening. Van hoog naar laag, van zoet naar zilt en van schoon naar vuil. Vanuit de hoger gelegen poldervakken aan de rand van Haarlemmermeer stroomt water van de hoogste kwaliteit naar water met de laagste kwaliteit in het midden van de polder (de Hoofdvaart). Daarvandaan kan het water aan de noordzijde van de polder worden afgevoerd naar de boezem. Om deze voorkeursstroming te kunnen realiseren moeten nieuwe verbindingen worden gecreëerd.

Aanpassingen in stedelijk gebied

De omvorming van het watersysteem wordt actief gekoppeld aan de overige ruimtelijke ontwikkelingen in de polder. Elk project, elke ontwikkeling en elke transformatie moet z'n steentje bijdragen aan een duurzamer watersysteem. Dit betekent concreet dat alle ontwikkelingen aangepast moeten zijn op – een toekomstig – flexibel peilbeheer en een bepaalde hoeveelheid water of bergingsruimte in het gebied moeten opnemen. De wateropgave wordt ook ingezet om het ruimtelijk raamwerk van de polder te verstevigen. Dit wordt meegenomen in alle infrastructuurprojecten, maar ook bij kleine ontwikkelingen in en aan de polderlinten. In bestaand stedelijk gebied zal flexibel peil alleen kunnen worden ingevoerd daar waar het geen (grond)wateroverlast veroorzaakt. Om overlast te voorkomen is zorgvuldig en gericht onderzoek in elk peilvak vereist en zal maatwerk nodig zijn. Waar mogelijk moeten werkzaamheden met elkaar gecombineerd worden.

Daar waar de riolering aan vervanging toe is leggen we schonere, verbeterd gescheiden, stelsels aan, die het regenwater van het afvalwater afkoppelen. De mogelijkheden voor seizoensberging nemen toe door bij herstructureringen onder verhardingen en bermen koffers aan te leggen, waarin water kan worden opgeslagen.

Waterpioniers als vliegwiel

Het is belangrijk dat er plekken komen waar men kan zien dat de principes van het duurzame watersysteem ook echt werken. Deze voorbeelden zullen dan als vliegwiel functioneren voor verdere toepassing. Het inzetten op deze waterpionierprojecten is dan ook een belangrijk onderdeel van de realiseringstrategie.

Toetsingscriteria bodem en water

Met betrekking tot de bodem en het water werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van water in de nabijheid van woningen aan het in de buurt spelen en recreëren. Door het water op de juiste manier vorm te geven kunnen we sociale ontmoetingen in de directe omgeving stimuleren.
- De wijze waarop de toepassing van water als structurerende element in de ruimtelijke omgeving kan bijdragen aan een inspirerende omgeving voor sociale ontmoeting
- De bijdrage van water aan allerlei gemeenschappelijke recreatieve en sportieve activiteiten, binnen en buiten clubverband. Denk bijvoorbeeld aan scouting, zeilen, kanoën en hengelsport.
- De wijze waarop het watervraagstuk een verbindende factor kan zijn voor een gemeenschap. Bijvoorbeeld door inwoners en gebruikers deelgenoot te maken van het probleem en ze te betrekken bij het vinden van oplossingen.

Ruimtelijke kwaliteit

- Traditionele waarden, gewenste landschappelijke variatie en ecologische diversiteit om en landschappelijke veranderingen t.g.v. ontwikkelingen te kunnen toetsen.
De komende jaren zal veel veranderen aan het watersysteem van de polder. Dit zal invloed hebben op het gebruik en de beleving van het oppervlaktewater en het gebruik van de grond als gevolg van de maatregelen tegen verzilting.
- Uniceit van gebiedseigen (toekomst)waarden. Ook met aanpassingen aan de polder blijft Haarlemmermeer zich onderscheiden van de gebieden eromheen. Kiezen voor de meest effectieve oplossing voor water op basis van de kwaliteit en de samenstelling van de bodem,

zal leiden tot veranderingen in het landschap die onze afhankelijkheid van het water voor iedereen zichtbaar en herkenbaar maken.

- Mate van openheid in de agrarische kerngebieden. Voorlopig zullen de agrarische kerngebieden voor de landbouw diep ontwaterd en doorgespoeld moeten blijven worden. Samen met de grootschalige ontwikkelingen op en rond de luchthaven garanderen deze agrarische gebieden de openheid en de grootschaligheid van de polder langs de snelwegen.
- Ruimtelijke inpassing van binnenstedelijke waterberging. Ook in de bebouwde omgeving zal de wateropgave leiden tot ruimtelijke veranderingen. Schoon hemelwater mag straks steeds minder via het riool of via sloten en tochten worden afgevoerd. Het afkoppelen en vasthouden van hemelwater vraagt ruimte en inventiviteit om er een meerwaarde mee te creëren.

Mate van zelfvoorzienendheid

Een eerste indicatieve studie geeft aan dat met flexibel peilbeheer in standaard gebieden de hoeveelheid inlaatwater uit de boezem over het algemeen beperkt kan worden bespaard (in de orde van 10-tallen procenten).

Kansrijk zijn de gebieden in het zuidwesten, waar een grotere fluctuatie kan worden toegelaten en ter plaatse wel een grote mate van zelfvoorzienendheid kan worden bereikt. Van doorslaggevende betekenis voor het kunnen benutten van het totaalpotentieel is het zich al of niet kunnen aanpassen van de landbouw aan flexibel peilbeheer.

Voor meer zelfvoorzienend watersysteem moet ook ingezet worden op alternatieven als nagezuiverd effluent van de afvalwaterzuiveringsinstallaties (awzi's). Ook moet de vraag worden beperkt door middel van effectiever beregeningsbeleid en door slimmer door te spoelen bijvoorbeeld alleen nog voor de zoutgevoelige functies.

Kernpunt

Netwerk- en ketenmobiliteit: de knooppunten benut

Naarmate de polder zich verder ontwikkelt, wordt de mobiliteit van steeds groter belang. Niet alleen binnen Haarlemmermeer, maar zeker ook voor bewoners en gebruikers die de gemeente in en uit willen. Tegelijkertijd nemen mobiliteitsverbindingen ook veel ruimte in en bepalen ze vaak de verdere doorgroei mogelijkheden van een gebied en de mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Haarlemmermeer richt zich op het optimaal benutten van knooppunten – of ‘knopen’ – van verbindingen; niet alleen van wegen en openbaarvervoerlijnen, maar ook van en met andere netwerken. Voor het toetsen en initiëren van bestaande en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen geeft deze Structuurvisie de volgende opdrachten mee:

- Breng een consistente hiërarchie aan in het autonetwerk, zodat er een herkenbaar onderscheid ontstaat in de functies van het rijks-, provinciale en lokale netwerk.
- Breng de hiërarchie in het autonetwerk in overeenstemming met de atypische stedelijkheid en het verschil in dynamiek van de gebieden in Haarlemmermeer.
- Handhaaf de A4 aan de hoogdynamische oostzijde van de Haarlemmermeer als hoofdonthoofding voor de polder in het rijkswegennet. Versterk de A4 met een parallelstructuur voor verkeer dat de gemeente in en uit wil.
- Maak een verbinding waarmee het laagdynamische westen wordt verbonden met de Duin- en Bollenstreek.
- Pas het autonetwerk zo in dat de lasten – ruimtelijke inpassing, barrièrewerking en aantasting van de kwaliteit van de leefomgeving – zo beperkt mogelijk zijn en de lusten – goede bereikbaarheid – toenemen.
- Buig waar mogelijk de groei van de mobiliteit om naar een groter aandeel verplaatsingen met het openbaar vervoer en per fiets.
- Maak een kwaliteitssprong in het openbaar vervoer, zodat dit een aantrekkelijk alternatief vormt voor autoverplaatsingen van deur tot deur. Dit vraagt om een betere aansluiting tussen enerzijds de verschillende typen openbaar vervoer onderling en anderzijds het openbaar vervoer en de auto, de fiets en looproutes.
- Bouw het netwerk op vanuit twee hoofdverbindingen. De ene lijn in noord-zuidrichting, parallel aan de A4. De andere lijn in oost-westrichting. De noord-zuidverbinding verbindt Amsterdam en Schiphol met de A4-zone, doet daar dienst als een reeks transferpunten en loopt vervolgens door richting Alphen. Deze lijn verbindt de noordrand van Hoofddorp direct met Schiphol en biedt in dit deel van Hoofddorp mogelijkheden voor een hoogdynamische stedelijk milieu. De oost-westverbinding, de A5, vormt de verbinding tussen Haarlem, Amstelveen en de Zuidas via de noordrand van Hoofddorp en Schiphol. De twee hoofdverbindingen vormen een knooppunt in De Hoek. De andere lijnen haken aan op deze twee hoofdverbindingen.
- Breng hiërarchie aan in de knooppunten in dit netwerk met de daarbij behorende ruimtelijke programma's. Dit moet gebeuren in samenhang met de gewenste investeringen in het ov-netwerk en de knoop- en transferpunten.
- Ontwerp plannen voor (nieuwe) knopen en overstappunten zo, dat ze een basis bieden voor ketenmobiliteit en ruimtelijke en sociale ontwerpprincipes.
- Zorg dat de situering en de functies van deze knooppunten bijdragen aan sociale duurzaamheid.

Lagen in het wegennetwerk

5.3 Het infrastructuurele netwerk

Haarlemmermeer bouwt aan een toekomstbestendig mobiliteitssysteem. We zorgen voor een goede lokale en regionale bereikbaarheid, optimale doorstroming, een betere verkeersstructuur, een goede ontsluiting van de kernen, een verdere ontwikkeling van het (hoogwaardig) openbaarvervoer in de regio en een vergroting van de verkeersveiligheid.

Een heldere hiërarchie

Het oorspronkelijke infrastructuurele netwerk van Haarlemmermeer is te krap bemeten voor de huidige en toekomstige verkeersintensiteit en een heldere hiërarchie in de wegenstructuur ontbreekt. Regionale routes worden nu gebruikt als lokale hoofdontsluiting en lokale oude polderwegen worden intensief belast met doorgaand verkeer. Om een heldere hiërarchie in de wegenstructuur aan te brengen moeten regionale en lokale verkeersstromen ontvlochten worden en moeten nieuwe verbindingen worden aangelegd. Dit kan vanzelfsprekend het snelst en eenvoudigst worden aangepakt in de grote ontwikkelingsgebieden. Voor andere locaties maken we reserveringen voor de langere termijn.

Het aanbrengen van hiërarchie en het aanleggen van nieuwe verbindingen is ook van belang voor:

- een goede ontsluiting van de grote ontwikkelingsgebieden in onze gemeente;
- het oplossen van ontsluitingsproblemen in de Bollenstreek;
- de economische positie van de Randstad.

Nieuwe verbindingen

De hiervoor genoemde nieuwe wegen worden onderdeel van een wegennetwerk met een hoogwaardig bereikbaarheidsprofiel. De oude polderwegen krijgen primair een functie voor langzaam verkeer en bestemmingsverkeer, en vormen een robuust fietsnetwerk voor recreanten.

Voor de aanleg van de nieuwe polderwegen wordt ruimte gereserveerd tussen de bestaande polderwegen in. Deze circa 60 meter brede reserveringsstroken moeten op verschillende manieren invulling kunnen krijgen. Denk niet alleen aan autowegen, maar ook aan hov, (utilitaire)fietspaden, parkachtige groenstroken en wandel- en ruiterspaden. De nieuwe gebiedsontsluitingswegen sluiten direct aan op de regionale verbindingen, de oude polderwegen niet (meer).

Lagen in het wegennetwerk

De A4 is de ruggengraat van belangrijke ruimtelijk-economische ontwikkelingen in de Randstad en tevens de internationale hoofdroute en hoofdontsluiting voor de Luchthaven Schiphol. De A44 in het zuiden volgt de oorspronkelijke historische verbinding van Amsterdam naar Den Haag. In het noorden vormen de A5 en A9 de verbinding tussen de A4 en Haarlem en Amsterdam. Deze rijkswegen vormen samen met de regionale wegen het hoofdwegennet in Haarlemmermeer. De hoofdwegen op regionaal niveau (Provinciale wegen) zijn de Schipholweg (N232), de Drie Merenweg (N205), de N201 en de Leimuiderweg (N207). Deze regionale verbindingswegen worden gebruikt door doorgaand verkeer dat van de ene naar de andere hoofdweg rijdt en door verkeer tussen de kernen. Hoofddorp en Nieuw-Vennep hebben elk een eigen ringstructuur. De ring rond Hoofddorp bestaat uit de Spoorlaan, een deel van de Van Heuven Goedhartlaan, de Nieuwe Bennebroekerweg, de N205 (Drie Merenweg) en de N201 (Weg om de Noord). De ring rond Nieuw-Vennep wordt gevormd door de Spoorlaan, de N207 (Leimuiderweg), de N205 (Drie Merenweg) en de Noordelijke Randweg. Badhoevedorp en Zwanenburg hebben de afgelopen jaren een extra brugverbinding gekregen, waardoor Badhoevedorp nu verbonden is met Amsterdam-West (T106) en Zwanenburg met Halfweg (Weerenbrug).

- Wegen van nationale betekenis (Rijkswegen)
- Wegen van regionale betekenis (Provinciale wegen)
- Gemeentelijke hoofdwegen

- Snelfietsroute
- Hoofdfietsroute
- Recreatieve route
- Bestaande en toekomstige fietsbrug
- Veerverbinding

- Spoorlijnen + reserveringen
- Huidige HOV-lijnvoering + reserveringen (gemeente en MRA)
- Onderzoek Schiphol naar ondergrondse verbinding
- Knooppunt

- Verbindingswegen agrarisch verkeer
- Huidige agrarische kerngebieden
- Agrarische kerngebieden (ook na 2030)

Het netwerk van autoverkeer

Het netwerk van het HOV

Het netwerk van de fiets

Het netwerk voor agrarisch verkeer

De A9 loopt nog als een barrière door Badhoevedorp. De Schipholweg vormt als regionale verbindingsweg de zuidelijke rand van Badhoevedorp. De overige kernen zijn veelal via oude polderwegen ontsloten. Ook de Ringdijk speelt vaak een rol in de ontsluiting van de aan de dijk gelegen kernen.

Openbaar vervoer

Bij het creëren van voldoende mogelijkheden voor de mobiliteit speelt openbaar vervoer een belangrijke rol. Haarlemmermeer wil een kwaliteitsprong maken door meer hoogwaardig openbaar vervoer (hov) te realiseren. Samen met de Stadsregio Amsterdam en andere regiogemeenten is hiervoor een visie ontwikkeld, de Ov-visie 2010-2030 Stadsregio Amsterdam.

- *Het spoor*

Het spoornetwerk is bij uitstek geschikt voor het bundelen van grote vervoersstromen en biedt op de drukste verbindingen een interessant alternatief voor de auto.

Schiphol is internationaal een belangrijk knooppunt voor de hogesnelheidslijnen. Nationale intercity-treinen die langs Schiphol rijden stoppen hier ook. Deze ontwikkeling willen we ook graag voor Hoofddorp zien. Op dit moment stoppen de Sprinters in de richting van Leiden viermaal per uur op Hoofddorp, Nieuw-Vennep en Sassenheim. Aan de noordkant van de gemeente ligt de spoorlijn Haarlem-Amsterdam. Op deze lijn wordt in 2012 station Halfweg-Zwanenburg geopend. Westelijk van de Ringvaart ligt de oude lijn Haarlem-Leiden met daaraan station Hillegom.

- *Het regionale ov-netwerk*

In de ov-visie 2010 – 2030 van de Stadsregio Amsterdam is een aantal belangrijke knooppunten en interessante plekken vastgesteld die door het ov-netwerk moeten worden verbonden. Er is daarbij gekozen voor twee soorten

ov-netwerken: hoogdynamisch en laagdynamisch. Binnen het hoogdynamische netwerk wordt met hoge snelheden en intensieve frequentie gereden en de haltes liggen dicht bij de plaatsen van waaruit om openbaar vervoer wordt gevraagd. Bij een laagdynamisch netwerk wordt bewust gekozen voor situering op afstand, lagere snelheden en een lagere frequentie.

De leefmilieus die aangedaan worden door het openbaar vervoer zijn sturend voor de keuze van een laag- of een hoogdynamisch netwerk. Er zijn directe lijnen met hogere dichtheden in de hoogstedelijke omgevingen, lijnen om de voorsteden direct te ontsluiten en lijnen waar je met de auto of fiets naartoe gaat.

De haltes worden ontmoetings- en verzorgingslocaties, die aantrekkelijk zijn voor de doelgroep. De belangrijkste bestemmingen binnen de stadsregio zijn hoogfrequent met elkaar verbonden, met hooguit één overstap op een hoogwaardig knooppunt.

- *Twee regionale lagen*

Het ov-netwerk bestaat uit verschillende, samenhangende, lagen. Naast het nationale en internationale vervoer met intercity's en hogesnelheidslijnen zijn er twee regionale lagen. De eerste laag bestaat uit een combinatie van regionale treinen en de stadsgewestelijke metro. De regionale formule van sprinters en sneltreinen (ART genoemd, de Amsterdamse RegioTrein) en de metro bieden gezamenlijk een hoge snelheid, een grote capaciteit en een grote betrouwbaarheid. Zij vormen daarmee de ruggengraat van het regionale openbaar vervoer.

De tweede regionale laag bestaat enerzijds uit hoogwaardige vormen van tram- en busvervoer. Deze trams en bussen hebben vrije banen en voorrang op kruisingen, en kunnen daardoor eveneens met een hoge frequentie rijden.

Zij hebben behoorlijke snelheden en een grote betrouwbaarheid. De Zuidtangent is een voorbeeld van zo'n verbinding. Deze hov-lijnen zijn zowel snelle directe verbindingen tussen woongebieden en concentraties van werkgelegenheid, als lijnen die de mogelijkheid bieden om op stations over te stappen op nog snellere treinverbindingen met de steden in de Randstad en de rest van Nederland. Anderzijds bestaat de tweede laag uit reguliere bussen die vooral bestemd zijn voor het verkeer tussen en binnen de verschillende kernen en daarbij ook vaak de stations aandoen. Dit fijnmazige netwerk vormt het haarvatenstelsel van het openbaar vervoer.

- *Hoogwaardig openbaar vervoer (hov)*

Haarlemmermeer kent al één hoogwaardige buslijn, de Zuidtangent. De hoofdroute van deze hov-lijn loopt van Haarlem NS via Vijfhuizen, Hoofddorp NS, Schiphol Plaza en Amstelveen naar Amsterdam Bijlmer NS. Een zijtak voert van Nieuw-Vennep, via Getsewoud, Hoofddorp NS en Schiphol Plaza naar Amsterdam-Zuid. Beide lijnen bieden bij de stations Hoofddorp en Schiphol Plaza de mogelijkheid om over te stappen op de trein. Tegelijkertijd verzorgen zij een directe verbinding tussen de woongebieden en de werkgelegenheid op Schiphol-Centrum, -Zuid en -Noord, in Haarlem en in Amsterdam Zuid. Door de hoge frequentie en de hoge betrouwbaarheid is de Zuidtangent zeer succesvol. De oorspronkelijke verwachtingen van het gebruik zijn ver overtroffen. Binnenkort wordt ook het al langer bestaande plan voor een oosttak van de Zuidtangent gerealiseerd. Deze oosttak biedt een verbinding vanaf station Hoofddorp, via de Beukenhorst, Schiphol Logistic Parc en Schiphol-Rijk, naar Aalsmeer en Uithoorn. Daarnaast worden de mogelijkheden voor nog drie andere hov-verbindingen bestudeerd. De eerste is een directe verbinding tussen

Haarlem en de Amsterdamse Zuidas en Schiphol via Badhoevedorp. De tweede verbinding loopt van station Hoofddorp, via Schiphol-Rijk, Schiphol-Oost en Schiphol-Noord naar Amsterdam-Zuid. De derde wordt de Westtangent genoemd en loopt van Schiphol, via Badhoevedorp en de Westelijke Tuinsteden, naar Amsterdam-Sloterdijk.

- *Vertrammings*

Een eventuele vertrammings van een of meer hov-verbindingen wordt actueel wanneer de capaciteit van de bestaande hov-verbinding Haarlem-Hoofddorp-Schiphol niet meer toereikend is om het aantal reizigers dat er gebruik van wil maken te vervoeren. Met vertrammings wordt overigens niet per se letterlijk de inzet van trams bedoeld. Het kan gaan om allerlei op rails rijdend vervoer, zoals sneltrams en zogenaamde tramtreinen. In principe komt het huidige tracé van de Zuidtangent voor vertrammings in aanmerking. Voor Hoofddorp-Centrum vinden we een hov-lijn door het centrum noodzakelijk, vanwege het stedelijke volume dat hier wordt ontwikkeld. Een tweede hov-railverbinding, voor het ontsluiten van grootschalige ontwikkelingen (een pretpark, faciliteiten voor de Olympische spelen, de nieuwe RAI), kan gerealiseerd worden via een parallelle route westelijk van de A4, door het gebied ten oosten van Nieuw-Vennep en door het oostelijk deel van Park21.

Deze railverbinding wordt dan verknoopt met de bestaande busverbinding van Alphen aan den Rijn naar Schiphol, en in Hoofddorp samengevoegd met de Zuidtangent.

Op het moment dat de huidige hov-tunnel naar Schiphol wordt benut voor een railverbinding ontstaat de noodzaak voor een tweede snelle route naar Schiphol. Het verdient in dat geval de voorkeur de Schipholtunnel vrij te maken voor een railverbinding om zo vertrammings mogelijk

te maken. Dat betekent wel dat er dan geen hov-bussen meer door de Schipholtunnel kunnen, maar deze kunnen dan gebruik maken van een deel van de oude N201 om vervolgens via de Loevesteinse Randweg naar Schiphol Plaza te rijden of via de Beachavenue naar Schiphol-Rijk en Schiphol-Oost. Hiervoor moet dan wel een ongestoorde passage gecreëerd worden, met een viaduct onder de A4 door.

- **Binnenvaart**

De Ringvaart biedt mogelijkheden voor de binnenvaart. Hierbij heeft de westelijke Ringvaart de CEMT (Conférence Européenne des Ministres de Transport) klasse II, geschikt voor schepen van 400 à 600 ton en de oostelijke Ringvaart CEMT klasse III, geschikt voor schepen van 650 à 1000 ton.

Toetsingscriteria voor het infrastructurele netwerk

Met betrekking tot het infrastructurele netwerk werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

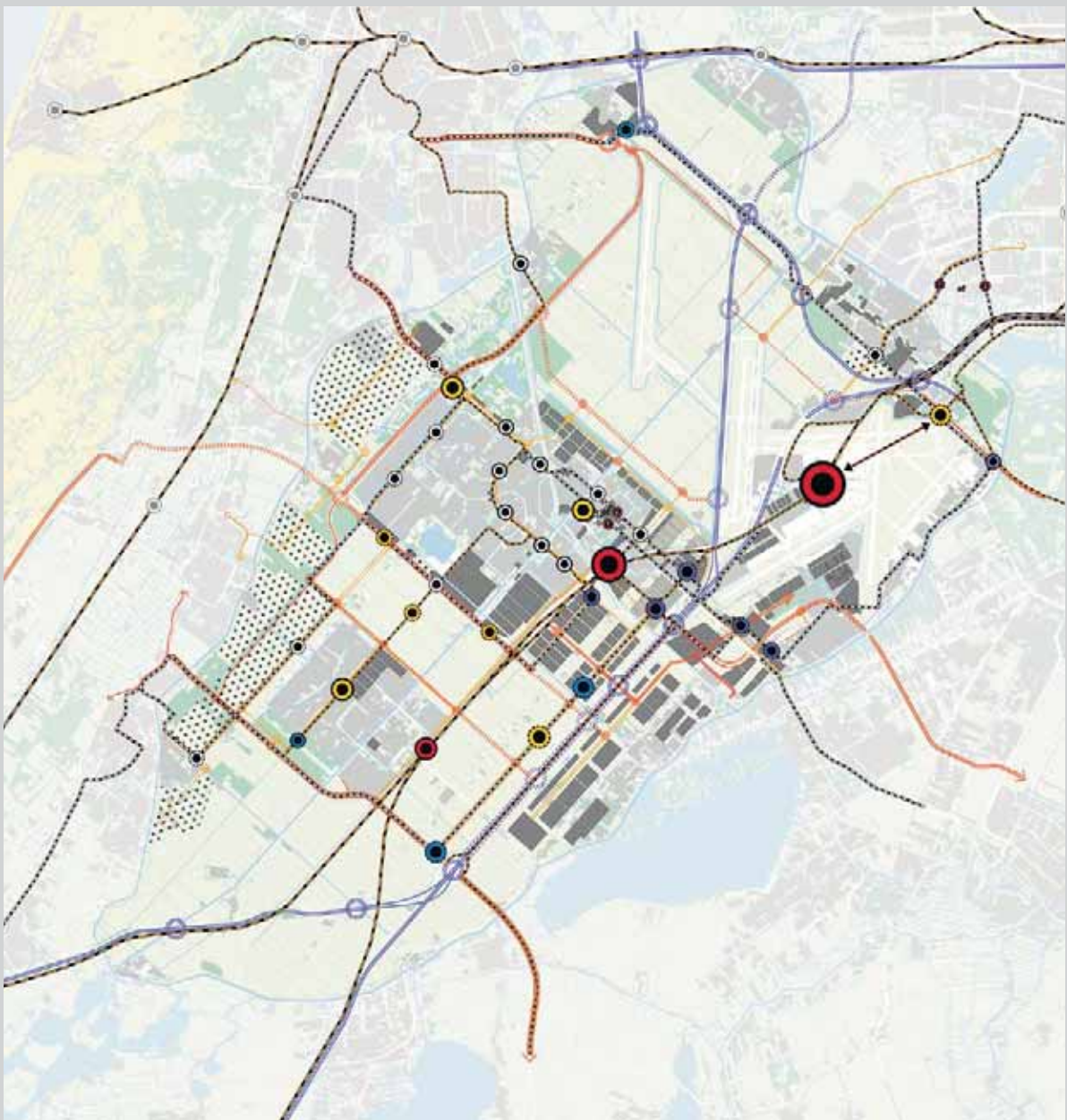
Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van de hiërarchie in het autonetwerk aan de door bewoners gewenste identiteit van kernen en buurten (rekening houdend met verschillende snelheden).
- De wijze waarop woonkernen zoveel mogelijk kunnen worden ontlast door doorgaande wegen er niet meer dwars doorheen te laten lopen. Dit kan bijdragen aan gevoelens van geborgenheid. De ontsluiting van deze woongebieden wordt daarbij uiteraard wel zeker gesteld.
- De wijze waarop de vergroting van bereikbaarheid voor inwoners en bezoekers bijdraagt aan ontmoeting.

Ruimtelijke kwaliteit

- **Inpassing van bovenlokale infrastructuur.**
De polderwegen liggen op maaiveldniveau en zijn belangrijk voor de lokale ontsluiting. Lage snelheden en lokale binding horen bij elkaar. Bij ongelijkvloerse kruisingen heeft het dan ook de voorkeur lokale wegen op maaiveldniveau te laten lopen en de bovenlokale infrastructuur hoog te laten kruisen.
- **Aansluiting van de ruimtelijke inrichting bij de categorisering van de weg.** Een duidelijke hiërarchie in de infrastructuur maakt een eenduidige ruimtelijke inrichting mogelijk, waarbij inrichting en gebruik op elkaar zijn afgestemd. Dit draagt tevens bij aan de verkeersveiligheid. De oorspronkelijke polderwegen vormen een robuust en compleet fietsnetwerk met uitsluitend bestemmingsverkeer en nieuwe gebiedsontsluitingswegen krijgen een royaal profiel, begeleid door bomen, waarover het prettig thuiskomen is.
- **Ruimtelijke inrichting en stoffering van de verkeersruimte.**
Tachtig procent van de publieke ruimte bestaat uit verkeersruimte. Vanuit die ruimte beleven we onze omgeving. De kwaliteit van de inrichting van de verkeersruimte draagt dus niet alleen bij aan verkeersveiligheid, ze is ook bepalend voor het beeld van de Haarlemmermeer.
- **Eenduidigheid in de recreatieve routes naar de omringende landschappen.**
De verkeersstructuur zorgt ervoor dat de verbinding door het laagdynamische westen en de binnenduinrand op lokaal niveau open blijft voor langzaam verkeer. Geniepark en Park21 vormen belangrijke corridors naar het plassen-gebied aan de oostkant.

- Nieuw te ontwikkelen bebouwing
- Zoekgebied mix wonen, water, groen
- Verkeersknooppunt, overstap trein
- Verkeersknooppunt, P&R
- Sociaal knooppunt
- Functieknooppunt
- Functieknooppunt werken
- Autowegen: nationale infrastructuur + parallelstructuur + reserveringen
- Autowegen: regionale infrastructuur + reserveringen
- Autowegen: lokale hoofdonsluitingsroutes + reserveringen
- Ongestoord Logistieke Verbinding (OLV)
- Spoorlijnen + reserveringen
- Huidige HOV-lijnvoering + reserveringen (gemeente en MRA)
- Onderzoek Schiphol naar ondergrondse verbinding

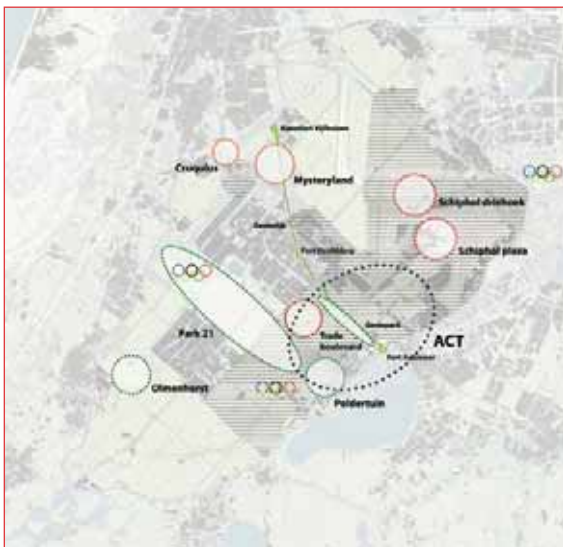

Knooppunten

5.4 Knooppunten

Op de knooppunten in het infrastructurele netwerk worden mobiliteit en ruimtelijke programma's aan elkaar gekoppeld. Ontmoeten en verbinden staat hier centraal. De knooppunten zijn veilig en aantrekkelijk om te bezoeken.

Knooppunten zijn ook van belang voor het combineren van verschillende manieren van verplaatsing (ketenmobiliteit). Mensen kunnen bijvoorbeeld met de fiets of de auto naar een knooppunt rijden, daar op de trein stappen en daarna het laatste stukje naar hun werk met de bus of de tram reizen. Het trefzeker organiseren van ketenmobiliteit is een belangrijke strategie om verstopping van het wegennetwerk en de economische en milieuschade die daar het gevolg van is, te voorkomen.

Ruimte voor metropolitane attracties

Hieronder beschrijven we de verschillende (toekomstige) knooppunten in ons gebied.

Knooppunt Floriade/Vijfhuizen

Dit knooppunt ligt in een gebied waar recreatie en ontmoeting centraal staan. Het gebied heeft de potentie een grootstedelijk recreatiegebied te zijn, vergelijkbaar met het Amsterdamse bos (zie Kijk op de wijk 3, pp. 58). Cultuurhistorie en een parkachtig landschap geven dit gebied een sterke identiteit, en met de juiste aanpassingen kan dit gebied aantrekkelijk zijn voor zowel onze eigen inwoners als voor mensen van buiten onze gemeente. Om dit te bewerkstelligen moet het knooppunt een verbinding leggen tussen het Floriade-terrein, Groene Weelde, het Haarlemmermeerse bos en de Geniedijk.

Door borden te plaatsen met informatie over het gebied (nieuw/oud) worden de recreatieve mogelijkheden en de waardevolle plekken in het gebied zichtbaar en wordt de identiteit versterkt.

Op het knooppunt zelf is het van belang dat het ov-netwerk aansluit op wandel- en fietsroutes en bereikbaar is met de auto en de fiets. Fietsverhuur (ov-fietsen, witte fietsen) maakt het aantrekkelijk om het gebied met het ov aan te doen. Mensen die de NS-wandeling over de Geniedijk maken, kunnen hun wandeling dan combineren met een fietstocht door de overige delen van het recreatiegebied. Omdat het gebied divers is en veel mogelijkheden biedt, zullen verschillende typen inwoners het gebied gebruiken. De meer traditioneel ingestelde inwoners, woonachtig in de aangrenzende woongebieden (wijken van Hoofddorp en Vijfhuizen) zullen gaan recreëren in het gebied vanwege de nabijheid en de binding die ze met het gebied hebben. Daarnaast trekt het gebied netwerkstedelingen aan die bereid zijn langere afstanden af te leggen voor vrijetijdsactiviteiten.

Spaarne Ziekenhuis

Het knooppunt Spaarne Ziekenhuis wordt op dit moment gebruikt door mensen die naar het ziekenhuis gaan en door mensen die overstappen van de Zuidtangent op het reguliere busvervoer. Overigens maken meer mensen gebruik van de halte Overbos om over te stappen, vanwege de kortere overstaptijd. De functie van dit knooppunt zal waarschijnlijk veranderen op het moment dat de route van de Zuidtangent verandert en deze Hoofddorp-Centrum doorkruist. Op dat moment zullen (nog) minder mensen de halte Spaarne gebruiken als overstapplek. De verblijfskwaliteit van dit knooppunt laat op dit moment te wensen over. Door de plek beter aan te kleden zal het verblijf er aangenamer worden. Ook zou het knooppunt minder geïsoleerd gemaakt kunnen worden door het te verbinden met het Haarlemmermeerse Bos. Een veilige looproute en bewegwijzering zijn dan noodzakelijk. Wellicht zijn er mogelijkheden om andere zorgfuncties een plek te geven op dit terrein.

Ov-haltes Floriande

Deze twee ov-haltes liggen in een suburbaan woonmilieu, waar netwerkstedelingen sterk vertegenwoordigd zijn. Kenmerkend voor dit type inwoner is dat zij hun leven op een grote ruimtelijke schaal organiseren; voor werk, sociale contacten en de besteding van hun vrije tijd zijn zij doorgaans gericht op plekken buiten de eigen wijk en gemeente (Kijk op de wijk 3; pp. 41;144-145). Dit betekent echter niet dat de eigen buurt geen enkele rol van betekenis meer speelt in hun dagelijks leven. Ook netwerkstedelingen wortelen zich na verloop van tijd in de sociale netwerken in hun eigen wijk, met name de gezinnen. Om een idee te geven: maar liefst 40% van de inwoners van Floriande geeft aan vrienden te hebben wonen in zijn of haar buurt (Cijfers Staat, 2011). In dit suburbane woonmilieu is sprake van een

spanning tussen aan de ene kant de behoefte aan een comfortabel huis en een rustige omgeving, en aan de andere kant het gemis van – of het verlangen naar – voorzieningen in de buurt. Algemene voorzieningen zoals een supermarkt zijn meestal wel voorhanden, maar een gezellig café met een terras is er niet. Voor de in dit gebied is het de vraag waar welke voorzieningen gecombineerd kunnen worden. Van belang bij de beantwoording van deze vraag is het uitgangspunt dat de voorzieningen ingebed moeten zijn in een sociale en veilige omgeving. De ov-haltes in het gebied moeten prettige verblijfsruimtes zijn, met veilige fietsenstallingen. Het snel kunnen bewegen staat er centraal, maar het verblijf, hoe kort ook, moet wel aangenaam zijn.

Huis van de Sport

Het Huis van de Sport gaat fungeren als topsportlocatie, maar biedt ook sportfaciliteiten voor de inwoners van Haarlemmeer. Het Huis van de Sport moet met het ov en per auto goed bereikbaar zijn en moet beschikken over voldoende parkeer-gelegenheid. Vanuit Hoofddorp moeten volwassenen en kinderen de locatie ook per fiets op een veilige en snelle manier kunnen bereiken. Op dit knooppunt staan sport en gezondheid centraal. Kinderen en volwassenen kunnen er sporten, al dan niet tussen andere bedrijven door. Ook is er ruimte voor andere vormen van ontspanning, in de vorm van een restaurant of café. Het Huis van de Sport komt dicht bij een van de ingangen van Park21 te liggen. De verwachting is dan ook dat Park21 en het Huis van de Sport elkaar in de toestroom van bezoekers zullen versterken.

Halte Park21/Toolenburgerplas

De haltes bij Park21 en de Toolenburgerplas gaan fungeren als aankomst- en vertrekpunt. Vanuit dit knooppunt kunnen Park21 en de Toolenburgerplas bezocht worden.

Met behulp van informatieborden moeten bezoekers op de hoogte worden gebracht van de mogelijkheden in de omgeving. Met fietsenhuur en horeca in de omgeving kunnen we het knooppunt nog aantrekkelijker maken.

Knooppunt Park21/Toolenburg Zuid

Op dit knooppunt komen wonen en recreëren bij elkaar. De woonwijk Toolenburg-Zuid, en Park21 moeten vanuit dit knooppunt goed bereikbaar zijn. Voor bewoners van Toolenburg is het van belang dat zij hun fietsen veilig kunnen stallen op dit knooppunt.

Ov-haltes Hoofddorp

Deze haltes liggen in of bij woonwijken en zullen dus voornamelijk gebruikt worden door bewoners, als op- en uitstaphaltes. In de huidige situatie is de verblijfsfunctie beperkt en het is de vraag of hier verbetering in kan worden gebracht. Het creëren van haltes met verblijfsfuncties vereist namelijk een herstructurering van de wijk. Het is echter de vraag of voorzieningen wel direct aan een knooppunt moeten worden gekoppeld. Een gezellig plein of verblijfspunt laat zich moeilijk combineren met een verkeers- of ov-knooppunt, zie bijvoorbeeld het Burgemeester van Stamplein. De haltes moeten veilig zijn en dit vooral ook uitstralen. Aankleding speelt daarin een belangrijke rol. Daarnaast moet er ruimte zijn om fietsen veilig te stallen.

Station Hoofddorp

Bij station Hoofddorp is momenteel sprake van disbalans. Beukenhorst Zuid is een excellente ontwikkeling, maar het station heeft een verblijfs-waarde die ver achter blijft bij de bijzonder hoge vervoerswaarde. Door het ontbreken van aangename faciliteiten voor reizigers is station Hoofddorp geen ontmoetingsplek. Om dat op te

lossen willen we een centrale stationshal aan de Van Heuven Goedhartlaan realiseren, waarin ook diensten en voorzieningen gehuisvest zijn. Het station moet bovendien meer verbonden worden met het centrum. Door ontmoetingsplekken (bijvoorbeeld horeca) langs de route te creëren krijgt het 'tussengebied' een sterkere identiteit. Als onderdeel van het Wandelbos krijgt deze route de kwaliteit van een 'groene' boulevard. Tegelijkertijd zal deze ontwikkeling een impuls geven aan de herontwikkeling van Beukenhorst West.

Ov-haltes westelijke Haarlemmermeer

Gezien de onzekerheid over de ontwikkelingen in de westelijke Haarlemmermeer, is het nog niet mogelijk invulling te geven aan deze knooppunten. Of deze haltes verblijfs- of doorgangspunten zullen worden, hangt sterk af van de precieze manier waarop de westelijke Haarlemmermeer wordt ontwikkeld. Worden hier voorzieningen gecombineerd met wonen of zien we hier vooral verkeersknooppunten? Het verdient aanbeveling rekening te houden met de behoefte van toekomstige inwoners aan een oost-westverbinding. De verwachting is dat toekomstige inwoners van de westelijke Haarlemmermeer ingedeeld kunnen worden als netwerkstedelingen. Deze groep wil snel het luwe woongebied uit, de dynamische oostkant in (en vice versa). Daarnaast zijn de huidige bewoners langs de westkant van de Ringvaart sterk gericht op de Bollenstreek. Ook zij hebben behoefte aan een oost-westverbinding.

Toetsingscriteria voor knooppunten

Met betrekking tot knooppunten werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De wijze waarop de programmering van knooppunten kan bijdragen aan ontmoeting en geborgenheid. Knooppunten met een passend ruimtelijk en sociaal programma maken het voor inwoners van Haarlemmermeer mogelijk om het aantal kriskrasbewegingen op een dag te beperken. Kinderopvang, servicepunten voor de auto of de fiets, een 'AH to go' en een kiosk bij een knooppunt maken het bijvoorbeeld mogelijk om daar verschillende activiteiten te combineren. Tegelijkertijd is zo'n knooppunt aantrekkelijker om elkaar te ontmoeten en sociaal veiliger door de levendigheid die ontstaat door het gebruik van de voorzieningen.
- De wijze waarop de huidige en toekomstige sociaalruimtelijke oriëntatie van Haarlemmermeers (het netwerk waarin een persoon zich beweegt) op het vlak van werk, winkelen, privé-bezoek en dergelijke sturend is voor de locaties en de programmering van knooppunten en verbindingen. Wanneer huidige oriëntatie en nieuwe knooppunten en verbindingen goed op elkaar aansluiten vergroot dit gevoelens van geborgenheid en mogelijkheden voor ontmoeting.

Ruimtelijke kwaliteit

- Gebruikswaarde en de verblijfskwaliteit van de diverse knooppunten. Ketenmobiliteit bestaat bij de gratie van goed geprogrammeerde knooppunten, die afgestemd zijn op leefstijl en behoefte van de gebruiker van het betreffende overstap-punt. Daarmee worden meer mensen verleid tot het gebruik van openbaar vervoer.
- Verenigen van nieuwe ontwikkeling met toekomst-waarde (culturele vernieuwing), met respect voor cultuurhistorie (erfgoed). De koppeling van

knooppunten aan het historische netwerk van de polder is in dit opzicht van bijzonder belang. Het historische netwerk krijgt daardoor een nieuwe fysieke en ruimtelijke betekenis in de hedendaagse sociaal-maatschappelijke structuur.

- Economische toekomstwaarde (stedelijk imago) van Hoofddorp. Dankzij nieuw openbaar vervoer kan een aantrekkelijk en regionaal concurrerend stedelijk milieu worden ontwikkeld in Hoofddorp. Dat kan door een directe verbinding met station Schiphol aan te leggen met een hov-lijn ('vertrammen' van de Zuidtangent) door, of aan de noordzijde van, het centrum.

5.5 Het energienetwerk

Klimaatverandering en een toenemende onzekerheid over onze wereldwijde gas- en olievoorziening maakt een eigen efficiënter, duurzaam energiesysteem noodzakelijk. Het realiseren van zo'n systeem vergt een grote inspanning, want:

- de vraag naar energie in Haarlemmermeer zal zonder ingreep verdubbelen tussen 2010 en 2030;
- de realisatie van bouwplannen is nog onzeker – en daarmee ook de (mede)financiering van de aanleg van zo'n nieuw systeem;
- de investering en de baten liggen in tijd ver uit elkaar;
- nieuwe duurzame energietechnieken zijn vaak nog onbekend en onbemand.

De ontwikkelingen in duurzame energie gaan op het ogenblik echter heel snel. Toepassingen en maatregelen die nu financieel of juridisch nog onhaalbaar zijn, kunnen binnen vijf jaar heel gewoon zijn. De prijs van hernieuwbare energie zal naar verwachting aanzienlijk dalen. Met name zonne-energie zal tussen 2015 en 2020 concurrerend worden met energie op basis van fossiele bronnen. De verwachting is ook dat er veel meer elektrisch wegvervoer komt en dat dit van grote invloed zal zijn op de elektriciteitsvraag.

Kernpunt

Energie als speerpunt

De keuze voor energie als speerpunt voor een verdere duurzame ontwikkeling van Haarlemmermeer vraagt om een flink aantal maatregelen:

- Zorg dat in 2020 de CO₂-uitstoot met dertig procent is verminderd ten opzichte van het vergelijkingsjaar 1990.
- Zorg dat in 2020 twintig procent van het energieverbruik uit duurzame bronnen komt.
- Niet of-of maar en-en: benut alle mogelijkheden om deze doelstellingen te behalen, zowel centraal als decentraal.
- Breng vraag en aanbod van warmte en koude ruimtelijk slim bij elkaar. Bijvoorbeeld door grootschalige warmte/koude-uitwisseling in het oosten van Haarlemmermeer of door het uitwisselen van reststromen.
- Maak alle nieuw te ontwikkelen gebieden CO₂-neutraal.
- Benut de restwarmte en probeer zo veel mogelijk warmte en elektriciteit duurzaam op te wekken. Benut de warmte – uitgaande van de huidige programmering – door een inrichting van de ruimte waarbij optimaal wordt geprofiteerd van natuurlijke energiebronnen en warmteverliezen zoveel mogelijk worden voorkomen.
- Wek duurzame elektriciteit op met wind en zon. Reserveer ruimte voor windmolens in het zuiden. Start zo snel mogelijk met de aanleg van smart grids.

Deze ontwikkelingen vragen om centrale en decentrale oplossingen en een slimme uitwisseling van vraag en aanbod, bijvoorbeeld via een slim elektriciteitsnetwerk, een zogenaamd smart grid. Zo'n netwerk staat met name hoog op de agenda van de netbeheerders, de belangrijkste spelers in dit veld.

Haarlemmermeer wil een duurzame infrastructuur voor energie realiseren via twee sporen: door energie te besparen en door slimme energienetten te maken.

Energiebesparing

In de nieuwbouw zijn veel mogelijkheden voor energiebesparing. Vooral in de utiliteitsbouw, waar ook de grootste energiegroei te verwachten is.

In de woningbouw is 6 procent besparing te realiseren door alle nieuwe woningen uit te voeren met 'warmtevraag nul'.

Met aanpassingen aan bestaande bouw zijn ook flinke besparingen te behalen. De meeste bestaande woningen hebben immers een energieverbruik dat ver boven de huidige nieuwbouwnorm uitkomt.

De echt grote besparingen moeten echter plaatsvinden in het logistieke bedrijvenareaal ACT en het glastuinbouwgebied PrimAviera.

Op het gebied van verkeer en mobiliteit is veel energie te besparen. Hieraan kunnen wij met deze Structuurvisie een bijdrage leveren door:

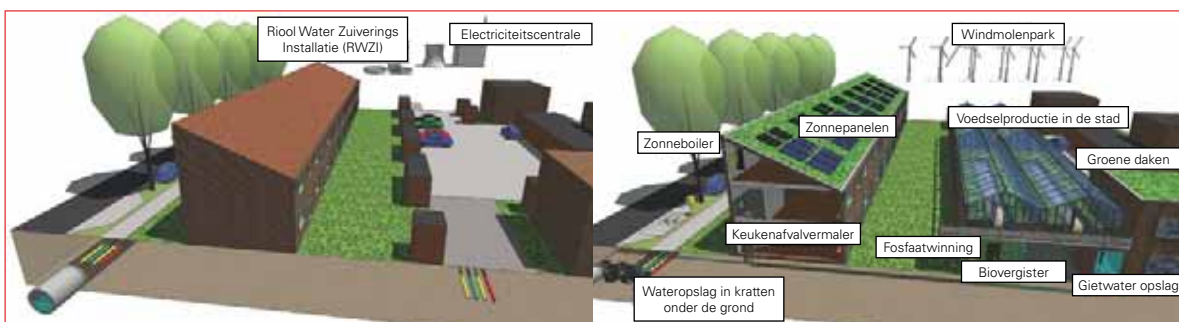
- de afstanden tussen de belangrijke knooppunten te verkorten;
- in te zetten op fietsnetwerken (fijnmazig in de kernen en fiets snelwegen in de regio);
- het vergroten van het aandeel van collectief transport door het aanbieden van goed (hoogwaardig) openbaar vervoer;
- een accent te leggen op ketenmobiliteit.

Slimme energienetten

De energie die via slimme energienetten wordt verspreid, wordt duurzaam opgewekt vanuit zon, wind, aarde en biomassa.

Gebouwen als energieleveranciers

Vanuit gebouwen kan op verschillende manieren energie worden opgewekt. Bijvoorbeeld met zonnecollectoren op daken, windvanginstallaties en aardwarmte/-koelte. Ook de warmte die in een gebouw ontstaat door computers, lampen en koelkasten, en door de aanwezigheid van mensen, kan worden benut. Zo kan vrijwel elk gebouw na aanpassingen in zijn eigen energiebehoefte voorzien. In sommige gevallen ontstaat zelfs een situatie

Energie lokaal opwekken

waarin overtollige energie kan worden geleverd aan het elektriciteitsnet.

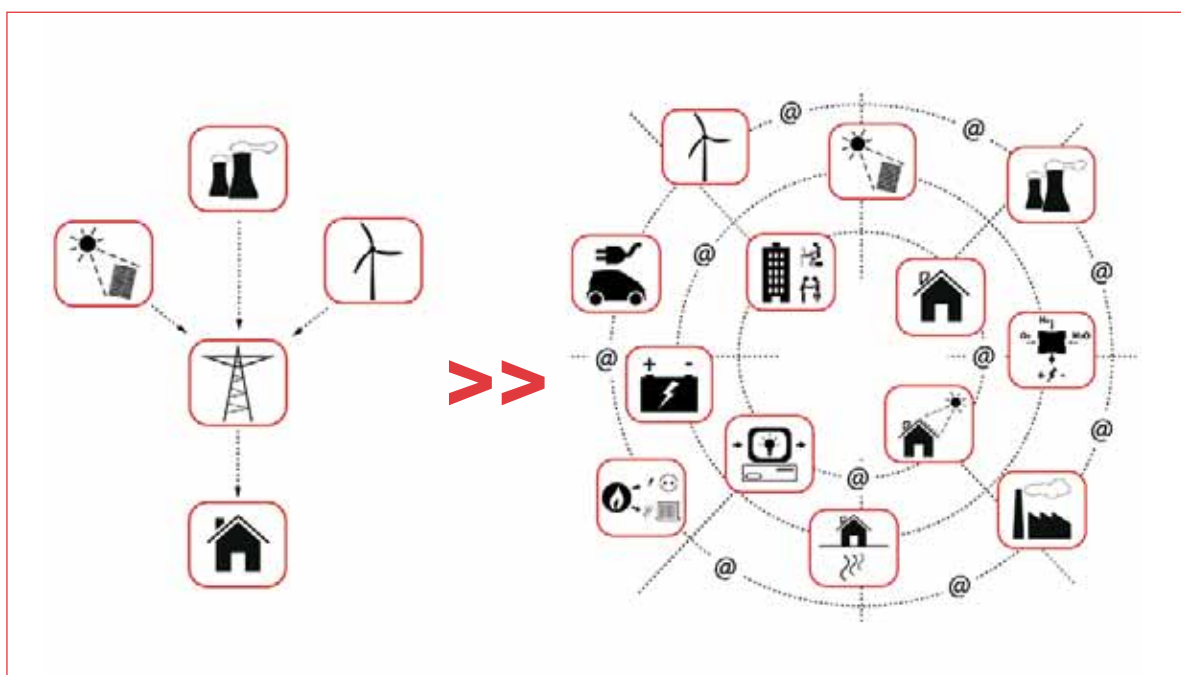
Collectieve en centrale oplossingen

Ook blijven collectieve en meer centrale oplossingen nodig. Denk aan windenergie en 'road energy', energie opgewerkt uit het asfalt van wegen. Deze laatste manier van energieopwekking is alleen interessant als er in de buurt van de weg een warmtevraag is of als de warmte direct kan worden omgezet in elektriciteit. De dynamische oostkant van de polder lijkt hiervoor de meeste mogelijkheden te bieden. Parken en bosgebieden kunnen worden gebruikt voor biomassavergisting. Om de doelstelling van 20 procent duurzame energie te halen moet minimaal 2000 TJ opgewekt

worden. Het geplande windmolenpark in de zuidpunt van Haarlemmermeer kan 620 TJ opleveren. Met aanvullende systemen wordt de diversiteit en de robuustheid van duurzame energielevering verhoogd.

Warmtenetten

Het samenbrengen van warmteleverende en -vragende functies maakt een direct hergebruik ervan mogelijk. Warmtebronnen uit PrimAviera en de datacentra kunnen warmte leveren aan woningen, saunacomplexen en/of kantoorgebouwen. Daarnaast is buffering van warmte en koude in de bodem nodig. Uitgangspunt is een optimaal gebruik van de bodem, zonder negatieve effecten voor de ondergrond.

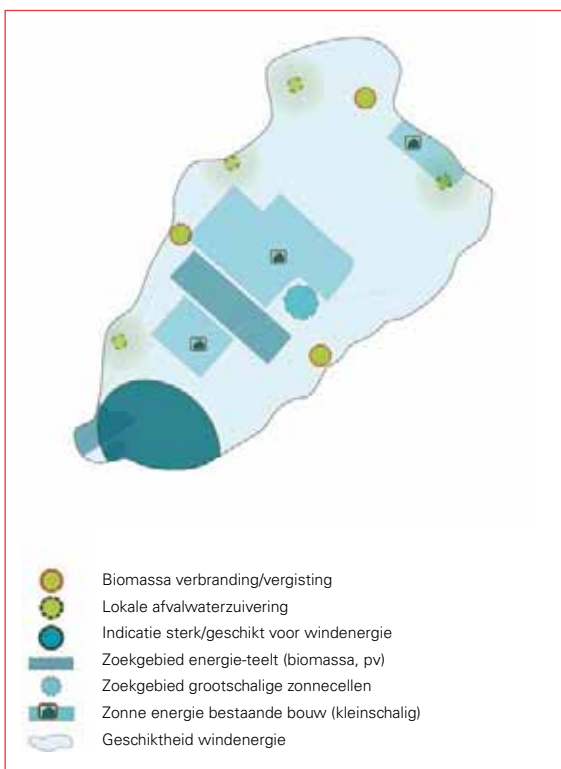
Smart grid: van centrale naar decentrale opwekking en opslag

Biobrandstof en/of geothermie (rond Schiphol) kunnen worden overwogen als aanvullende bronnen van energie. In nieuwe woonwijken kan de warmtevraag op woning-/gebouw-/blokniveau worden opgelost door zeer zuinig om te gaan met warmte (zoals in een zogenaamd passiefhuis).

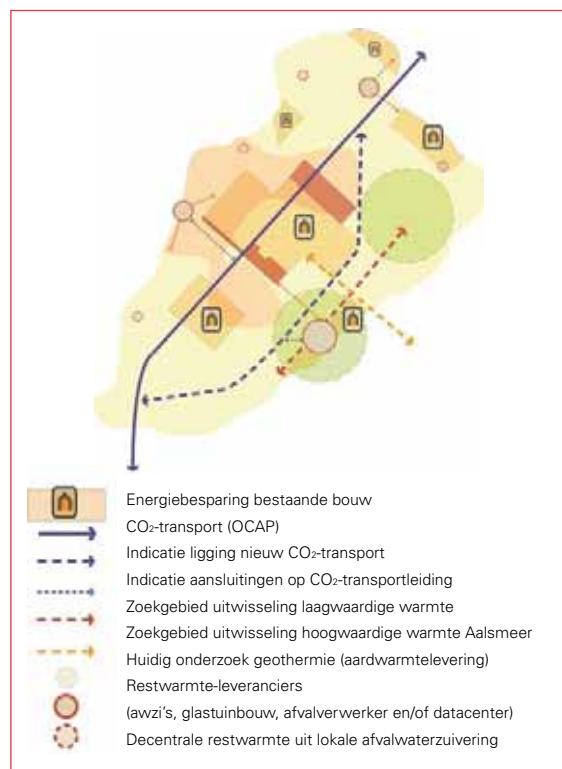
Lokale afvalwaterzuivering

Op dit moment is het gebruikelijk om al het afvalwater via een centraal rioleringsysteem af te voeren naar rioolwaterzuiveringsinstallaties. In de toekomst zal echter ook decentrale zuivering van afvalwater

mogelijk worden, dicht bij de bron. Uit het afvalwater wordt dan, onder andere, biogas gewonnen, dat lokaal kan worden ingezet voor verwarming. Om optimaal gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden die dit biedt, moeten de nieuwe zuiveringsinstallaties dicht bij de bebouwde omgeving te staan. Met een goed ontwerp kan hinder voor de omgeving worden voorkomen. Binnen projecten A4-Zone West, Wilhelminahoeve en Badhoevedorp en binnen de samenwerking met Schiphol zal de haalbaarheid hiervan worden onderzocht.

Kansenkaart opwekking duurzame energie

Kansenkaart energienetten

CO₂-leiding

Glastuinbouw aan de oostkant van Haarlemmermeer heeft CO₂ nodig en produceert dat nu door in WKK-installaties fossiele brandstoffen te verbranden. Er ligt een echte goede kans om voor CO₂ aan te takken op de CO₂-pijpleiding die via Haarlemmermeer van de Hoogovens naar het Westland loopt (OCAP-leiding). Nieuwe afvalwaterzuiveringsinstallaties produceren ook CO₂ en kunnen ook aan deze leiding leveren.

Opslag van energie

Zodra 20 procent van onze energie duurzaam wordt opgewekt, en dat zal in 2020 het geval zijn, moeten we deze energie ook tijdelijk kunnen opslaan om later 'op afroep' te kunnen gebruiken. Dat proces is te vergelijken met wat we – op kleine schaal – ook dagelijks met batterijen doen. Onder andere door de snelle ontwikkelingen op het gebied van elektrisch autorijden is de verwachting dat dit principe over niet al te lange tijd ook voor grotere hoeveelheden energie toegepast kan worden.

Toetsingscriteria energienetwerk

Met betrekking tot het energienetwerk werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- Het stimuleren van de bijdrage van inwoners en ondernemers aan kleinschalige oplossingen voor energiebesparing en energiewinning, zowel collectief als individueel. Dat kan op vele manieren. Bijvoorbeeld met ecoteams – in de jaren negentig opgekomen, maar in sommige gemeenten nog steeds actief, klimaatstraatfeesten en een gemeentelijk bedrijf voor duurzame energiediensten.
- De wijze waarop de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze kleinschalige oplossingen worden geborgd in ruimtelijke plannen.

Ruimtelijke kwaliteit

- De ruimtelijke inpassing van windmolens, zonnevelden en individuele energieopwekking aan en rond woningen.
De energieopgave voor de toekomst is omvangrijk. Overal en op alle schaalniveaus zal energie opgewekt moeten worden om aan de energievraag te voldoen. Door ruimtelijke en architectonische kaders vast te stellen, kan voorkomen worden dat landschappelijke waarden verloren gaan en kunnen zelfs nieuwe kwaliteiten worden toegevoegd aan de ruimte.
- Oplaadpunten in de openbare ruimte.
De auto zal in de nabije toekomst elektrisch aangedreven worden. Daarvoor zijn oplaadpunten nodig. Het is niet ondenkbaar dat de auto gaandeweg een belangrijke rol zal spelen in de opslag van elektriciteit; als een soort rijdende accu. Parkeervoorzieningen zullen dan een rol gaan vervullen in het duurzame energienetwerk.

5.6 Groen en ecologie

Groen is meer dan een kleur

Groen is een containerbegrip voor dat deel van de buitenruimte dat beplant is. Het belang van groen is groot. Groen produceert zuurstof en levert daarmee een bijdrage aan een van onze eerste levensbehoeften. Bovendien zorgt het voor een aangenaam microklimaat waar mens en dier goed in gedijen. Het houdt de bodem vast als het hard regent en vangt stof op uit de lucht, het breekt de wind tot een bries en geeft schaduw. Bovendien is groen voor dieren onderaan de voedselketen vaak voedsel en soms ook voedsel voor de mens. Het is belangrijk dat mens en dier in het groen kunnen verblijven en dat het groen onderling verbonden is.

Groene stoffering van de ruimte (erfbeplantingen, weg- en laanbeplanting, de beplanting op en rond parkeervoorzieningen of blokgroen, horend bij de verkaveling van woningen) is een categorie groen waarop nogal eens wordt bezuinigd – omdat het wat extra ruimte verlangt – terwijl juist die stoffering het dagelijks leven sterk veraangenaamt en een aanzienlijke waardevermeerdering van de ruimte oplevert.

Na het droogmalen van het Haarlemmermeer ligt de diepe droogmakerij als een gat in het veenweidegebied, achter het strandwallenlandschap van de Binnenduinrand.

De Binnenduinrand bestaat uit parallelle strandwallen. Het is een droog zandlandschap met landgoederen en oude bossen, en dorpen op de wallen en bollenvelden, op afgegraven strandwallen, of op veenstroken tussen de wallen. Achter de strandwallen liggen de grote duingebieden de Kennemerduinen, de Waterleidingduinen en het strand. Met al z'n afwisseling is het een parkachtig landschap met een hoge recreatieve waarde. Goede langzaamverkeerverbindingen vanuit

Haarlemmermeer kunnen dit gebied voor inwoners van Haarlemmermeer nog beter ontsluiten.

Verder wordt de droogmakerij omsloten door het veenweide gebied. Dit landschap wordt gekenmerkt door grillige patronen van veenstromen (Spaarne, Liede, Drecht, Aar en Amstel), met middeleeuwse gerende kavelpatronen.

In het zuiden ligt het plassenengebied van Westeinder, Kaag en Braassem.

Aan de noord- en de noordoostkant van Haarlemmermeer reiken de groene lobben van de stad Amsterdam, Westrandseweg, Sloterscheg Nieuwe Meer/Amsterdamse Bos tot aan de Ringdijk. Tussen Haarlem en Amsterdam ligt in het verlengde van de Sloterscheg een bufferzone gebied. De Houtrakpolder en Spaarnwoude vormen samen de Spaarnwouderscheg (zo genoemd in de Structuurvisie Amsterdam). Dit landschap van formaat, met open veenweidegebieden en het recreatielandschap van Spaarnwoude, loopt van de Ringvaart tot aan het Noordzeekanaal. De verbindingen tussen de landschappen en de recreatieve groengebieden van de regio zijn zowel recreatief als ecologisch van belang. De Groene As verbindt de Sloterscheg en het Amsterdamse Bos, via de Ringvaart en de Spaarnwoudertocht.

De belangrijkste verbindingen tussen groengebieden op regionaal niveau zijn binnen Haarlemmermeer de Ringdijk, de Geniedijk, de Hoofdvaart, de IJtocht en aanliggende gebieden, en in de toekomst Park21.

Landschappen van Haarlemmermeer

Onder invloed van de naoorlogse verstedelijking zijn grote delen van het agrarische landschap van na de drooglegging getransformeerd. Zo is in de afgelopen decennia de omvang van het oorspronkelijke agrarische landschap afgenomen en zijn de stedelijke, lucht- haven- en recreatielandschappen in omvang toe- genomen. Deze verandering zal verder doorzetten.

- Duinlandschap
- Strandwallen en strandvlaktes
- Droogmakerijen
- Veenpolderlandschap
- Bosgebied
- Parklandschap
- Stelling van Amsterdam
- Agrarisch gebied Haarlemmermeer
- Schiphol

Metropolitane landschap

In de huidige situatie kunnen we vijf landschappen onderscheiden:

- Stedelijk landschap
- Agrarisch landschap
- Infralandschap
- Luchthavenlandschap
- Recreatielandschap

Deze landschappen ontlelen hun identiteit aan de belangrijkste functie die het gebied heeft. Dat wil echter niet zeggen dat het gebruik zich tot die functie beperkt. Juist het gemengde gebruik maakt een landschap interessant. In het luchthavenlandschap wordt het beeld en het karakter gedomineerd door de aanwezigheid van vliegtuigen en de terminal. Maar de verkeersstromen van en naar de terminal, het agrarisch gebruik van de gronden tussen de banen, het recreatieve gebruik langs de start- en landingsbanen en zelfs natuur, het heeft allemaal een plek in dit landschap. Soms is er sprake van scherpe contrasten en heldere overgangen. Soms ook zijn die minder goed te duiden. Zo worden Hoofddorp en Nieuw-Vennep begrensd door barrières. Het omringende landschap is beperkt toegankelijk en veelal uitsluitend via de oorspronkelijke polderwegen bereikbaar. Een fijnmaziger netwerk van routes naar buiten moet de toegankelijkheid van het landschap verbeteren.

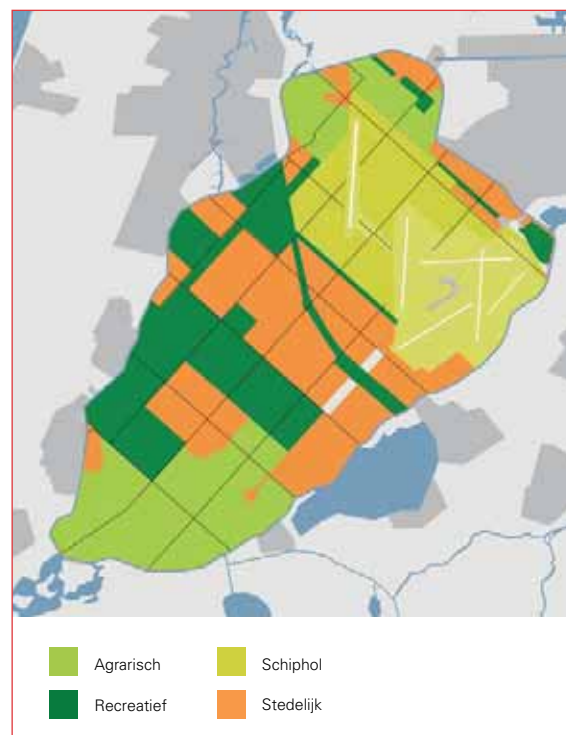
De opgaven per landschap

Hier onder bespreken we per landschap wat er nodig is voor een goed ontwikkeling.

- *Stedelijk landschap*

De binnenstedelijke groenstructuur bestaat uit een netwerk van vanzelfsprekende routes naar buiten, omdat de meeste recreatieve groengebieden van formaat buiten de kernen liggen. De oversteekpunten van barrières, op de rand van binnen naar buiten, moeten sociale ontmoetings-

plekken worden in het netwerk. Op die manier wordt de logica van de route gunstig beïnvloed. Door verblijfs-/ontmoetingsplekken bij deze oversteken of onderdoorgangen te situeren neemt bovendien de sociale controle op deze plekken toe. Wanneer er in het Stedelijk landschap nieuw groen ontwikkeld wordt, gaat de voorkeur uit naar buurtparkjes (sociale cohesie) in een sterk netwerk van groene verbindingen. In dit netwerk kunnen kinderen op een veilige manier hun actieradius steeds verder vergroten: vanuit de achtertuin, via het achterpad, spelenderwijs naar de speelplek in een buurtparkje. Dit fijnmazige netwerk van plekken en paden zit op zijn beurt

Landschappen van Haarlemmermeer

weer vast aan een grootschaliger netwerk van fiets- en wandelroutes naar de groene uitloopgebieden rond de kernen en de regio.

- *Agrarisch landschap noord en zuid*

De economische basis moet goed zijn met ruimte voor grootschalige en verbrede landbouw. Een agrarisch landschap is immers een productie landschap, waar op een economisch rendabele manier voedsel wordt geproduceerd.

Het waterbeheer in dit landschap staat in dienst van het functionele gebruik.

De grootschalige openheid en het droogmakerijlandschap vormen het blijvend herkenbare karakter in dit landschap. In de open gebieden wordt zorgvuldig omgesprongen met cultuur historische waarden (boerderijen, grondgebruik, eendenkooi, linten) als dragers van de lokale agrarische identiteit. Er worden condities geschapen voor recreatief medegebruik, attractie van verbrede landbouw (zelf appels plukken, aardappels rooien, kamperen bij de boer, kindertentje op het boerenerf), kleinschalige horeca, cultuurhistorie langs de linten, en routes en verbindingen voor langzaam verkeer door het land, over beheerpaden van functies als piekberging, waterlopen, windturbines, hoogspanningsleidingen. Daarbij is beperkt ruimte voor andere functies op plekken waar agrarische bebouwing vrijkomt. Deze gebieden bieden ruimte aan duurzaamheidsmaatregelen in de vorm van windmolens en energiegewassen.

- *Infralandschap (snelwegen, regionale wegen)*

Het infralandschap bestaat uit snelwegen en de regionale wegen. Bepanting langs deze wegen wordt in Haarlemmermeer opgevat als één geheel. Op deze manier wordt de expressie van grootschaligheid benadrukt en het contrast met landschappen rond de polder versterkt. Nationale en regionale wegen in de open delen van Haarlem-

mermeer krijgen bij voorkeur geen laanbepanting langs de weg. Dit om de nog bestaande openheid ook bij hoge snelheid te kunnen blijven ervaren. Snelwegen en regionale wegen komen door hun vloeiende bochten los van het landschap en kruisen de lokale structuur daarom bij voorkeur met een viaduct. Lokale wegen liggen bij voorkeur op maaiveldniveau, zodat de lokale samenhang blijft bestaan.

- *Luchthavenlandschap*

In dit landschap staat vliegveiligheid voorop.

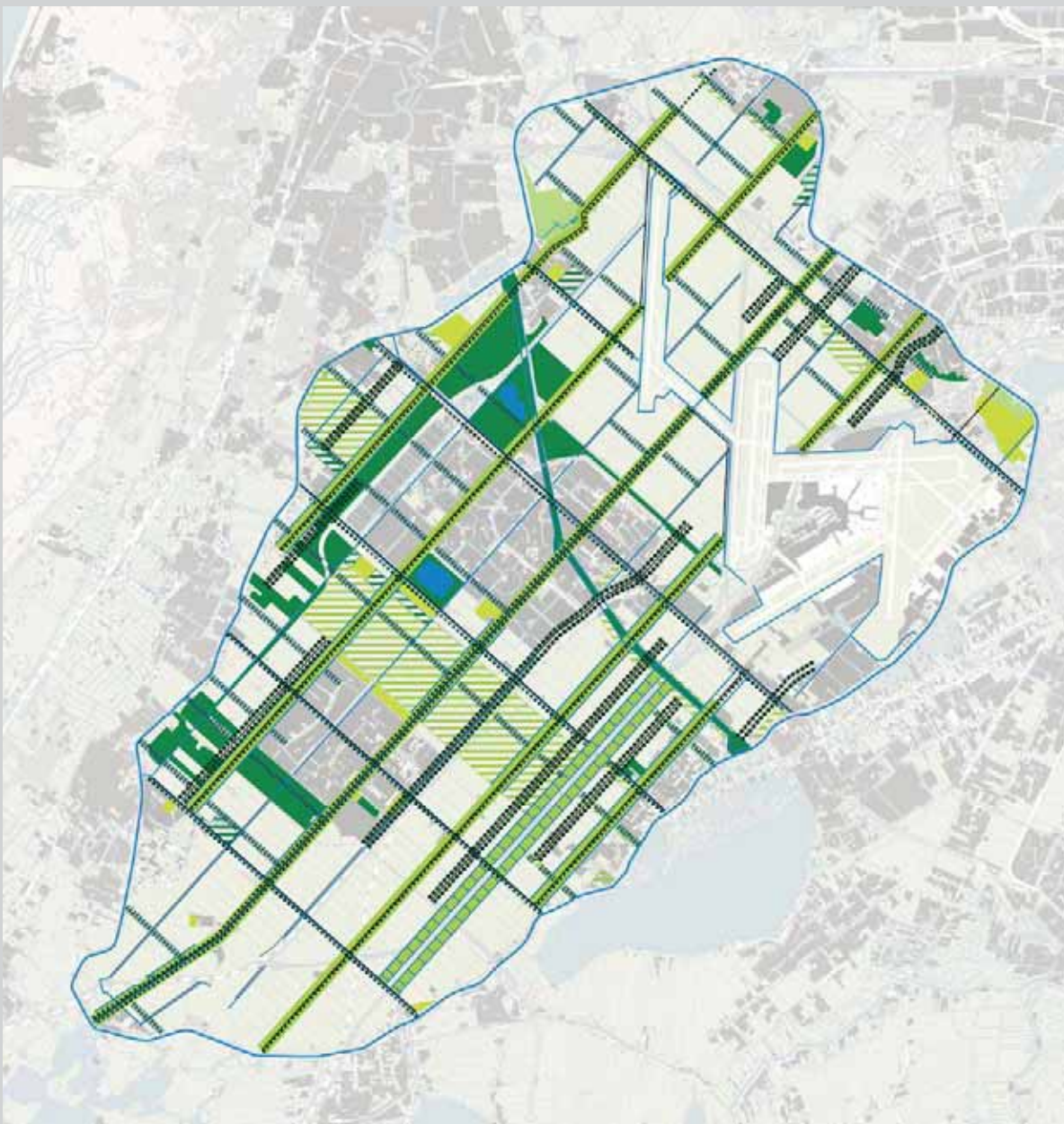
Het unieke open landschap en de luchthavenbebouwing zijn bepalend voor de identiteit van dit gebied. In dit landschap is ruimte voor recreatief medegebruik, denk aan recreatieve routes en spottersplaatsen met horeca. Om dat te realiseren is een netwerk van wegen voor langzaam verkeer onontbeerlijk.

Samen met de luchthaven wordt naar manieren gezocht om de hinder van grondgeluid van de Polderbaan te beperken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de realisatie van geluidswerende ribbels langs de baan.

- *Recreatielandschap*

In de afgelopen decennia is in Haarlemmermeer flink geïnvesteerd in recreatief groen. Zo is het Haarlemmermeerse Bos uitgebreid met Groene Weelde en het Floriade-terrein. In het kader van het Groene Carré zijn de gekantelde kavels, Plesman Hoek en de Buitenschot, tot ontwikkeling gebracht. En naar het zuiden toe heeft de IJtochtzone tot aan Lissbroek als recreatieve groenzone gestalte gekregen. Hieraan gekoppeld liggen de Boseilanden, de Noordkop Zwaansbroek en Zwaansbroek. Dit netwerk staat bijna in verbinding met het Venneperveld. Ten zuiden van Nieuw-Vennep ontwikkelt het Venneperveld zich inmiddels tot een echt bos. Ook sportvelden zijn een belangrijk onderdeel van de groenstructuur.

	Groen bestaand		Polderlinten
	Groen gepland		Polderdwarswegen
	Groen gewenst		Lanen
	Natuurgebied		Tochten
	Sport		Polderpaden
	Water		Groen blauwe structuur

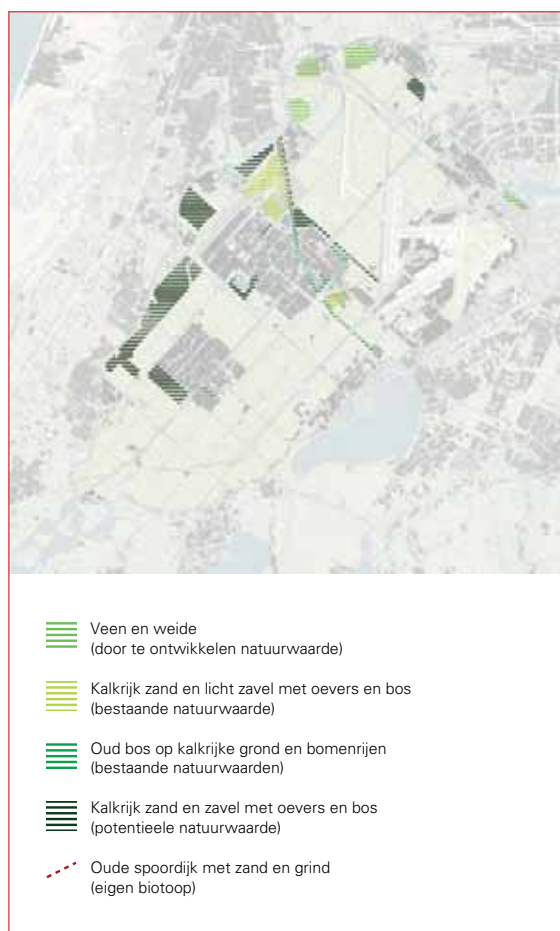
Groenstructuur

Aanvullende op de bestaande groene uitloopgebieden wordt in de komende decennia, zowel publiek als privaat, gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het grootschalig recreatief groen in Haarlemmermeer. Park21, westelijk deel Haarlemmermeer, Buurderij en het Geniepark zijn de belangrijkste voorbeelden hiervan. Het Buurderij-concept, waarin burgers een belangrijke rol spelen in de zorg en het onderhoud van het landschap, wordt gezien als een belangrijke trend. Als enig akkerbouwgebied in de Randstad kan Haarlemmermeer het recreatief imago 'Moestuyn voor de Randstad' verder ontwikkelen. Cultuurhistorische kwaliteiten en de verbredende landbouw, verbonden door een krachtig recreatief raamwerk, bieden een goede bodem voor een lokale, gebiedseigen recreatieve kwaliteit, met betekenis voor de gehele regio. Het recreatief netwerk strekt zich ook uit buiten het recreatielandschap.

Ecologie

Haarlemmermeer is in vergelijking met de rest van Nederland een soortenarm gebied. Dat is vooral te wijten aan het feit dat er in de periode 1945 – 1960 weinig aandacht was voor de natuur; in die tijd lag het accent op verstedelijken. Vanaf 1960 neemt het aantal soorten weer toe, door de ontwikkeling van meerdere nieuwe landschapstypen, zoals de grootschalige recreatiegebieden buiten de stad, en de aandacht voor het aanbrengen van meer groen in het stedelijk landschap. Ook nu nog zijn er veel mogelijkheden om de biodiversiteit in onze gemeente (en het gebied daaromheen) te vergroten. Hoe meer variatie, hoe grotere biodiversiteit. En ook: hoe groter de ecosystemen, aaneengesloten of via ecologische verbindingen, hoe meer mogelijkheden er zijn voor grote en belangrijke diersoorten die veel ruimte vragen, zoals reeën en roofvogels.

Haarlemmermeer kent (sterk variërende) stedelijke landschappen, bossen en bomenrijen, akkers op klei en zavel, open water, oever en moeras, veenweiden, dorpslandschappen, woonwerklinten en dijklichamen. Aparte plekken vormen het open graslandschap van Schiphol, begraafplaatsen, boomgaarden en kantorencomplexen. Hoe al deze

Gebieden met bestaande en potentiële natuurwaarden die bij ontwikkeling moeten worden bewaard of ontwikkeld

plekken er uitzien wordt bepaald door de ondergrond (grondsoort, vochtgehalte, zoutgehalte), de inrichting en het beheer, en het gebruik (landbouw, recreatie, wonen, werken). Elk landschap kent zijn eigen plant- en diersoorten. Sommige landschappen herbergen ook nu al grote bijzonderheden, zoals orchideeën en ringslangen (Beukenhorst, Groene Weelde).

Kansen voor nieuwe biotopen

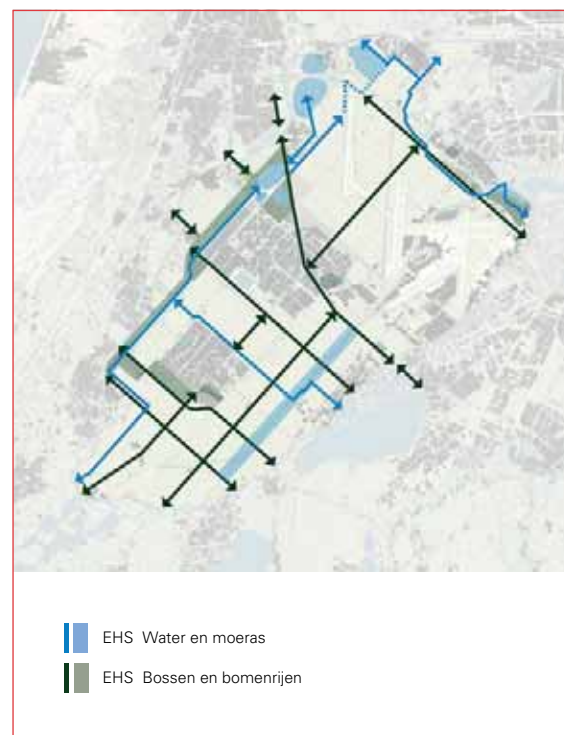
Door gevarieerde landschappen te maken, landschappen te vergroten en extra verbindingen te maken, wordt de biodiversiteit en daarmee de belevingswaarde sterk verhoogd. De toekomstplannen voor de Geniedijk, de westkant, Park21, ACT, enzovoort, bieden hiervoor kansen. Daarbij wordt gestreefd naar een mix van grotere en kleinere gebieden, met veel overgangen tussen land en water, moerasbos op rabatten, kleinschalig heggelandschap, landgoederen enzovoort. Ook zilte biotopen vergroten de soortenrijkdom. Zilte biotopen vormen een bijzondere nieuwe kans in samenhang met de verziltingsproblematiek van het water. Zo ook nieuwe biologische teelten, bijvoorbeeld energiegewassen rondom Schiphol.

Ecologische verbindingen: water en moeras

Haarlemmermeer wordt omringd door natte natuur: het Spaarnwoudegebied, de Nieuwe Meer en omgeving, de Westeinderplassen en omliggende rietlanden en de Kagerplassen. Door deze gebieden aan elkaar te koppelen gaan zij optimaal functioneren en ontstaat er een goed ecologisch netwerk. Dit versterkt ook de samenhang in breder verband: Haarlemmermeer en Spaarnwoude vormen de enige consistente natte verbinding tussen Noord-Holland boven het IJ en het Hollands-Utrechtse Plassengebied.

De Ringvaart vormt, als onderdeel van de Ecologische hoofd Structuur (EHS) weliswaar op dit moment een verbinding tussen al de omringende

natte gebieden, maar is ecologisch gezien als verbinding amper bruikbaar. De Ringvaart wordt druk bevaren, heeft een slechte waterkwaliteit, harde steile oevers en geen riet. De diersoorten waar de EHS voor bedoeld is, (provinciale gidssoorten zoals: waterspitsmuis, noordse woelmuis en ringslang) vinden hier niets wat ze zoeken. Daarom worden andere meer kansrijke routes aangelegd binnen de gemeente Haarlemmermeer, meeliftend met andere transformaties (omlegging A9, aanleg Park21, de piekberging enzovoort). Enkele knelpunten, met name kruisingen met weginfrastructuur zullen apart moeten worden aangepakt (bijvoorbeeld de relatie tussen Boseilanden en Groene weelde).

Ecologisch netwerk voor water en moeras, bomenrijen en bos

Door voldoende robuuste verbinding aan te leggen is recreatief medegebruik mogelijk zonder dat de natuurgebruikswaarde van de verbinding daardoor afneemt.

Daarnaast fungeren allerlei smallere waterverbindingen als ondersteuning. Veel is afhankelijk van de manier waarop de wateren en oevers zijn en worden ingericht en beheerd.

Ecologische verbindingen: bossen en bomenrijen

Van oudsher kent Haarlemmermeer geen bossen, alleen rijen met wegbegeleidende bomen. De enige oudere bomen die we daarnaast kennen in Haarlemmermeer vinden we naast de begeleidende bomenrijen vinden we in de zogeheten wandelbossen in de oude kernen. Deze bossen kennen een relatief hoge natuurwaarde. Na 1970 zijn er bovendien veel nieuwe bossen aangeplant, die zich de komende vijftig jaar verder zullen ontwikkelen.

De bomenrijen en bossen binnen Haarlemmermeer fungeren vooral als verbindingsbanen voor soorten vanaf de duinen naar het open veenweidelandschap (vleermuizen) of het Amsterdamse bos (bosvogels, vlinders, eekhoorns) en terug. Daarnaast vervullen ze voor roofvogels een rol als uitkijkposten over het omringende open land.

Door de bomenrijen optimaal aaneengesloten te maken, en aan te vullen met kleinere en grotere bossen als stapstenen en kerngebieden, worden de kansen voor dier- en plantsoorten sterk vergroot. De verbindingen zijn nadrukkelijk ook bedoeld om deze opgroeiende bossen in de toekomst te voorzien van de daar thuishorende planten en dieren. Boomsoorten met veel ecologische potenties zijn bijvoorbeeld linden, iepen.

Grotere bossen met open plekken, bijvoorbeeld in het westen bij Cruquius en in Park 21, geven het meeste ecologische potentieel.

Contact met de natuur

Om mens en natuur met elkaar in contact te brengen moeten mensen natuur kunnen beleven. Dit kan bijvoorbeeld in heemtuinen, recreatiegebieden, nutstuinen en in combinatie met cultuurhistorie. Aan de andere kant moeten die plekken ook gemakkelijk bereikbaar zijn via verbindingen (fietsroutes, wandelroutes) vanuit de stad. Ook voor de ecologische waarde en de beleving daarvan, is het van belang dat parken en grootschalige natuurgebieden aaneengesloten zijn. Ook hier is het belangrijk dat het netwerk uit vanzelfsprekende routes naar buiten bestaat, waarlangs liefhebbers vanuit de stedelijke omgeving naar buiten worden geleid. Het schaalniveau van de inrichting ervan is fijnmazig en vergt verdere uitwerking naar deelplannen.

Verbindingen

Een goed stelsel van groene verbindingen levert een belangrijke bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit en aan het vergroten van de bereikbaarheid van – en dus het gebruik van – de recreatieve gebieden.

Samen met de wateropgave en de infrastructuur vormt de groenstructuur een integraal ruimtelijk raamwerk, waarvan de integrale opbouw in de volgende paragraaf beschreven wordt.

Toetsingscriteria groen en ecologie

Met betrekking tot groen en ecologie werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van groen in de nabijheid van woningen aan het in de buurt spelen en recreëren. Het anders inrichten van groen kan het aantal sociale ontmoetingen in de directe omgeving vergroten.
- De wijze waarop de toepassing van groen en natuur als structurerende elementen in de

ruimtelijke omgeving kunnen bijdragen aan een inspirerende omgeving voor sociale ontmoeting, ook op verder gelegen plekken.

- De bijdrage van groen aan allerlei gemeenschappelijke recreatieve en sportieve activiteiten, binnen en buiten clubverband. Dit varieert van hardlopen, skeeleren en voetballen tot tai chi.
- De bijdrage van groen aan het medegebruik van het agrarisch landschap en het natuurlandschap: Haarlemmermeer als moestuin voor de Randstad.

Ruimtelijke kwaliteit

- Gewenste en ongewenste ontwikkelingen in de verschillende landschapstypen van de Haarlemmermeer.
De polder kent verschillende landschappen (bijvoorbeeld bollengebied, veenweidegebied, luchthaven landschap) en nieuwe ontwikkelingen dienen de typerende kenmerken daarvan te versterken. Uitzicht en lange zichtlijnen zijn een belangrijke karakteristiek van de hele polder. Dit is een aandachtspunt bij alle ruimtelijke ontwikkelingen. Evenals de karakteristieke opbouw van erven, met representatieve voorzijde en meer bedrijfsmatige achterzijde, met name bij functieverandering.
- Karakteristieke beplanting voor de verschillende landschapstypen van de polder.
Het versterken van de oorspronkelijke polder- en beplantingsstructuur vindt plaats door bij ontwikkelingen nieuwe streekeigen beplanting en bijzondere landschapselementen (erfbeplanting, 500 el bomen, polderbeplanting, karakteristieke agrarische beplanting zoals boomgaarden) toe te voegen. Een verdere ontwikkeling van ons poldereigen idioom voor groen en landschap draagt bij aan de beleefingswaarde en de toekomstwaarde van Haarlemmermeer, als gebied met een sterk eigen karakter.
- Mogelijkheden voor recreatief medegebruik en toegankelijkheid.

Toegankelijkheid van het landschap draagt bij aan de beleving en waardering ervan. Dit kan door kavelpaden door open land mogelijk maken, zoals het Bottelierspad.

- Ontwikkelingen grenzend aan de Geniedijk.
Voor de Geniedijk is niet alleen het in stand houden van de doorgaande beplantingsstructuur van belang. Ook de aangrenzende gebieden langs de Geniedijk verdienen in ontwerpense zin aandacht, zodat de dijk een meerwaarde voor de omgeving heeft en vice versa.
- Gansonvriendelijke landschapsinrichting.
De maatregelen die nodig zijn om de omgeving van de luchthaven onaantrekkelijk te maken voor ganzen dienen in overeenstemming te worden gebracht met het karakter van het landschap. Een landschapsplan voor de nu vaak verwilderende overhoeken in de hele polder zou hier bijvoorbeeld een bijdrage aan kunnen leveren.
- Kleine landschapselementen.
Erven, lanen en kleine bosjes kunnen een belangrijke rol spelen in de beleving van de openheid, aangezien ze voor dieptewerking en schaal zorgen. Wanneer de openheid te groot wordt is nauwelijks meer te ervaren welke maat het landschap heeft. Juist in zeer open polders zijn (kleine) landschappelijke elementen dus erg belangrijk.
- Vergroting van de biodiversiteit.
Landschappen worden voor een groot deel bepaald door hun groene inrichting, waarbij een hoge biodiversiteit voor telkens nieuwe belevingen kan zorgen, zowel op groter schaalniveau als op detailniveau. Bijvoorbeeld als je rijdend over de Spoorlaan Iepelaars tegenkomt. Of als een kantorenwijk vol blijkt te staan met orchideeën.

Kernpunt

Cultuurhistorie en diversiteit als drager

Het bij de ruimtelijke ontwikkeling tot 2030 in stand houden en verbeteren van de verbondenheid in Haarlemmermeer, zowel fysiek als in de beleving van de inwoners, vraagt de uitvoering van de volgende opdrachten:

- Versterk de beleving van de cultuurhistorische karakteristieken van het landschap en breng de bijbehorende parels verder tot ontwikkeling. Koester de dorpen als 'parels' van Haarlemmermeer.
 - Maak cultuurhistorische linten en de Ringvaartdijk verkeersluw en maak deze wegen geschikt voor langzaam verkeer door het lokale autoverkeer deels te verplaatsen naar nieuwe ontsluitingsroutes. Versterk het cultuurhistorische uiterlijk van de kernen aan de Ringvaart die nog stammen uit de tijd van de eerste oplevering van de polder. Bouw het gebruik van de kernen aan de Ringvaart verder uit met een passend programma, onder andere door verbreding in de agrarische sector.
 - Leg een nieuw parallel autowegennet aan, in combinatie met nieuwe functies die passen in het bestaande landschap, inclusief wonen.
 - Versterk de Ringvaart als verbindend element en identiteitsdrager, zowel landschappelijk, functioneel als recreatief. Het Ringvaartbeleid is hier reeds op gericht. Erkenning van deze positie en eerbied voor deze cultuurdrager betekent dat ook de Ringvaartzone en alle verbindingen naar de buurgemeenten hierbij worden betrokken. De Ringvaart krijgt in dit beleid een rol als lint van parels en als verbinding tussen de dorpen aan weerszijden.
 - Leg een blijvende basis voor de instandhouding van het open landschap en haar polderstructuur met een passend programma. Dat programma richt zich op verbreding van de agrarische sector en ruimte voor 'polderwonen' en 'polderwerken': kleinschalige projectjes die passen in de sfeer van de polder. Ga daarbij uit van een sterk recreatief (mede)gebruik.
- Realiseer gemeentebreed voldoende en hoogwaardig recreatief groen, ook in combinatie met versterking van de ecologische infrastructuur. Combineer de plannen voor water en groen om de polderstructuur en de beleving van het landschap te versterken.
 - Geef heel Haarlemmermeer een sterke ecologische structuur. Ecologische verbindingen krijgen meer ruimte door functiewijziging in de agrarische sector.
 - Gebruik als de basis voor ecologische verbindingen het cultuurhistorische, landschappelijk raamwerk en herkenbare routes, zoals de Geniedijk. Deze routes verbinden de natuur- en recreatiegebieden niet alleen met elkaar, maar ook met de woonbuurten en de omgeving.
 - Benut de sterk gevarieerde en atypische stedelijkheid optimaal door de diversiteit in stedelijke milieus in stand te houden en de beleving van openheid van het landschap te borgen.
 - Benut de beschikbare ruimte efficiënt. Verstedelijking en kwaliteitsverbetering gaan hand in hand met het behoud van het (open) landschap. Kies voor herstructurering voordat aan uitbreiding wordt gedacht. Meng waar mogelijk wonen, werken en voorzieningen.
 - Situeer in de hoogdynamische noordoostzijde van Haarlemmermeer grootschalige functies met een hoge omloopsnelheid en zeer goede vervoersaansluitingen. In deze zone, gekoppeld aan Schiphol, de Zuidas en de A4, ontwikkelt zich de zogeheten Amsterdam Airport Corridor. Vanwege de beperkingen van de hinderzone van Schiphol zijn de mogelijkheden voor wonen hier minimaal. De noordrand van Hoofddorp en De Hoek zal, gekoppeld aan hoogwaardig openbaar vervoer, ontwikkeld

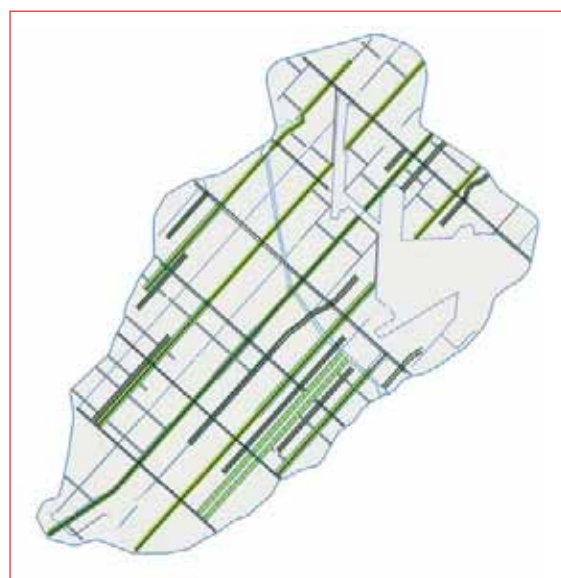
worden tot een vernieuwd stedelijk milieu. Hiermee krijgt de noordrand een logische koppeling met de Amsterdam Airport Corridor.

- Laat de laagdynamische zuidwestzijde – de Westflank – van de Haarlemmermeer zich organisch ontwikkelen, zodat de slogan 'Buiten wonen op een kwartier van de rest van de wereld' gestalte krijgt. Zorg voor een uiterst zorgvuldige inpassing in het landschap en voor functiemenging van wonen en kleinschalige bedrijvigheid. Zorg dat ontwikkelingen langs de Ringvaart in samenhang plaatsvinden met de aangrenzende dorpen in de buurgemeenten.
- Stel in de middenzone – Hoofddorp ten zuiden van de Geniedijk, Park21 en Nieuw-Vennep verstedelijking centraal met ruime mogelijkheden voor functiemenging, verzorgende functies en hoogwaardige voorzieningen met groen en water. Dit tussengebied vraagt om verdergaande versterking van de stedelijke kwaliteiten en een intensivering van de woonfunctie tot een hoogwaardige, suburbane woon-, leef- en werkomgeving. Gebruik groen en water om de kwaliteit van de stedelijke omgeving te verhogen. Dit in combinatie met hoogwaardig groen en stedelijk water als middel voor kwaliteitsverbetering. Zorg in woongebieden waar mogelijk voor functievermenging, omdat dit sociaalmaatschappelijk elan geeft.

5.7 De opbouw van het ruimtelijk raamwerk

De waterstructuur, de infrastructuur en de groenstructuur vormen samen een integraal ruimtelijk raamwerk. Om goed te kunnen inspelen op de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen waar we mee te maken hebben, breiden we dit netwerk de komende jaren op verschillende manieren uit. We sluiten daarbij aan op het oorspronkelijke idioom van de polder, om onze identiteit als droogmakerij te versterken.

Hieronder beschrijven we de elementen waar het toekomstige raamwerk uit bestaat.

Raamwerk

Bestaande elementen

- **Ringdijk**

De Ringdijk en de Hoofdvaart zijn unieke en krachtige landschapselementen. Door zijn waterkerende functie is de dijk bovendien een blijvend onderdeel van het landschap: zonder dijk geen droogmakerij. De dijk en de vaart zijn ook verbindende elementen in het landschap, bijvoorbeeld als recreatieve routes voor fietsers en voor de pleziervaart.

De grillige contour van de Ringdijk vormt de begrenzing van de droogmakerij en de overgang van de polder naar het oude land. Omdat de droogmakerij zelf aanvankelijk nog onherbergzaam en zompig was, vond op de dijk, bij aansluitingen van polderwegen en bij bruggen naar het oude land, de eerste vestiging plaats. Uit de verschillende losse linten op de dijk groeide een kralensnoer van lintbebouwing en kernen. Langs de dijk komen ook

veel andere elementen voor die karakteristiek zijn voor Haarlemmermeer: gemalen, bruggen, viaducten, aquaducten, en laad- en loswallen. De verschillende maten van verdichting maken de beleving van dijk en achterland telkens anders. Dit is een belangrijk kenmerk van dit gebied en dat moet behouden blijven. De bebouwing moet dus niet zodanig aan elkaar groeien dat dit principe vervaagt. Ook het visueel contact tussen dijk en landschap is erg belangrijk. Op die manier kan, tussen de huizen door, het lager gelegen land erachter blijvend ervaren worden. Iets dat door buitenlanders als zeer spectaculair en Hollands wordt ervaren; "het land onder het waterniveau". De Ringdijk krijgt een verkeersluw karakter en functies met een verkeersaantrekkende werking worden er geweerd. Zo kan de dijk een grotere betekenis krijgen als regionale recreatieve verbinding met een sterke lokale kwaliteit.

- **Hoofdvaart**

De Hoofdvaart is altijd de belangrijkste as van de polder geweest en is het historische visitekaartje van onze gemeente.

De noodzakelijke waterbreedte en de enorme lengte maken de Hoofdvaart tot een ruimtelijk element van formaat. Samen met de populieren langs de oevers is de Hoofdvaart het grootste, langste en een van de meest 'kathedrale' landschappelijke elementen van ons land. Het is de lijn waarlangs kruisdorpen zijn gesticht en waar van oorsprong de belangrijkste maatschappelijke gebouwen staan. Het beperkte aantal bruggen heeft ervoor gezorgd dat de wegen aan beide kanten van de Hoofdvaart lange tijd vrijwel gelijkwaardig zijn gebleven en een hoge mate van symmetrie is blijven bestaan. De oostzijde heeft zich echter langzaam maar zeker als doorgaande route met provinciale status ontwikkeld. Dit is een ontwikkeling die we graag weer ongedaan willen maken, om zo de monumentale kwaliteit van

Ringdijk

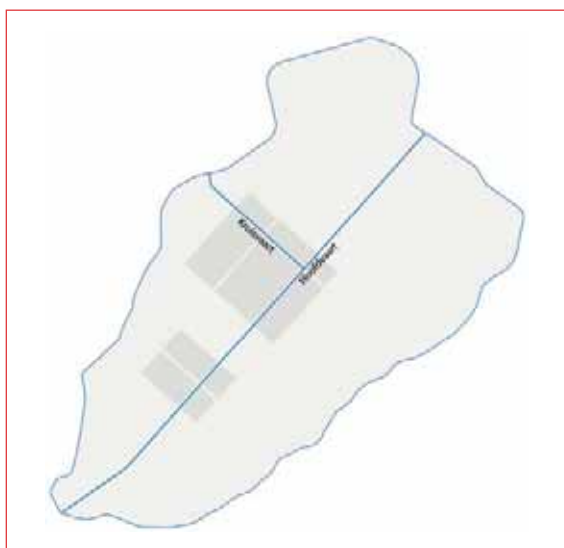
de Hoofdvaart te herstellen en het centrum van Hoofddorp een kwaliteitsimpuls te geven. Met dat doel neemt de Spoorlaan daarom nu de verbindend functie van de Hoofdweg over. De verkeersbelasting van de Hoofdweg kan dan minder worden. Maar dit kan alleen als het ook minder makkelijk wordt om deze route te gebruiken. Daarom willen we de Hoofdweg verkeerskundig afwaarderen.

- *Geniedijk*

De Stelling van Amsterdam had ooit een militaire functie, hoofdstad Amsterdam werd ermee verdedigd. Tegenwoordig ligt dat anders, de Stelling heeft een groeiende recreatieve functie en brengt groen in de stad. Dat geldt ook voor 'ons' deel van de Stelling, de Geniedijk. Ook de cultuurhistorische waarde van de Stelling is groot. In 1996 heeft de Stelling de status UNESCO Werelderfgoed gekregen en sinds 2005 is de Stelling Nationaal Landschap. De Geniedijk, en de

bijbehorende delen van het Voor- en Achterkanaal, plus alle oorspronkelijke elementen, zijn sinds 1991 provinciaal monument.

De Geniedijk fungeert als een verbindend element tussen wijken en kernen en loopt naar verschillende groen- en recreatiegebieden, zoals het Haarlemmermeerse Bos en Groene Weelde. De Geniedijk vervult op veel plekken ook de rol van stadspark en veel mensen ervaren de dijk als een stuk landelijk gebied midden in de verstedelijking. Ook op regionaal niveau is de Geniedijk een belangrijke verbinding. Rond de Geniedijk wordt ter hoogte van ACT het Geniepark aangelegd, dit wordt het centrale groengebied van ACT en zal de verbindende functie van de Geniedijk nog versterken. In de toekomst moet de dijk deze recreatieve functie blijven vervullen, zodat inwoners van binnen en buiten onze gemeente kunnen blijven genieten van landelijk gebied in een verstedelijkende gemeente.

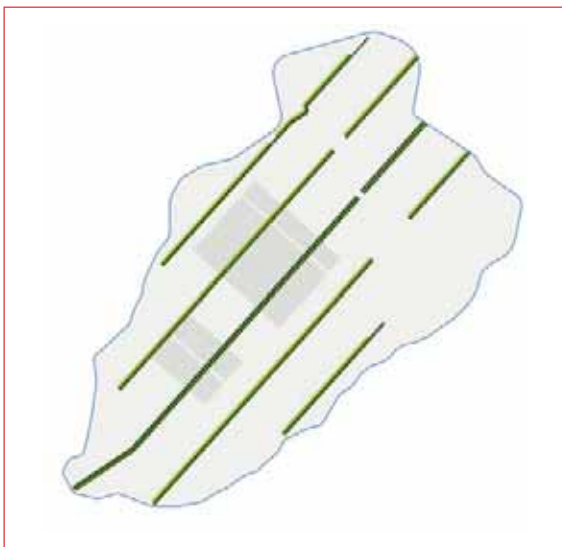
Hoofdvaart

Geniedijk

- *Polderlinten*

Van oorsprong ontsluiten polderwegen het agrarisch gebied en vormen zij de verbinding tussen de dorpen. Langs deze wegen liggen beplante erven, boerderijen, woningen en diverse soorten bedrijvigheid. Door de verticale elementen zoals bomenrijen en erfbeplantingen langs de polderlinten is de ruimtelijke opbouw van de polder zichtbaar. De grootschalige openheid van de polder is primair te zien vanaf de polderwegen. De profielopbouw van de polderwegen wordt gekenmerkt door een smalle rijbaan, geflankeerd door een sloot aan een of twee kanten. Tussen rijbaan en sloot staat aan een kant een rij bomen met een ruime onderlinge afstand, bijvoorbeeld aan de zuidoostzijde, zodat de schaduw het grootste deel van de dag op de weg valt en niet op het land. De schaduw op de weg zorgt, ondanks de minimale beplanting, voor een lommerrijk karakter als de zon schijnt.

Polderlinten

De polderlinten worden verkeerskundig afgewaardeerd tot het laagste niveau van verkeersafwikkeling (erftoegangswegen). De lokale functie van deze wegen wordt hierdoor versterkt; het zijn de mooiste fietsroutes langs de cultuurhistorie van Haarlemmermeer. De verkeerskundige afwaardering heeft ook gevolgen voor de bestemmingen die aan de linten gevestigd kunnen worden. In het kader van de wateropgave worden de polderlinten en de hoofdwegen in transformatiegebieden voorzien van een achterwetering. Op de rustig gelegen kavels die zo aan de polderlinten ontstaan, is ruimte voor nieuwe lokale functies, bijvoorbeeld cultureel-maatschappelijke. Op deze manier worden de linten versterkt ondanks het feit dat ze hun smalle oorspronkelijke profiel behouden of terugkrijgen.

- *Polderdwarswegen*

De oost-west geïoriënteerde Polderdwarswegen hebben weinig bebouwing, op enkele buurtschappen na (Boesingheliede, 't Kabel, De Hoek). De profielopbouw van deze wegen is van oorsprong gelijk aan die van de linten. Met dit verschil, dat ze over het algemeen niet door sloten, maar door een tocht worden geflankeerd, met bomen in het talud. De bomen staan hier bijvoorbeeld aan de zuidwestkant, waardoor ook hier de schaduw op de weg valt. De Kruisweg, tussen Aalsmeer en Hoofddorp, heeft altijd een bijzonder functie vervuld, aangezien het een regionale route met provinciale status was, en deels nog is. Het enige continue groenelement op deze weg is de heg tussen de weg en de parallelweg. Op de Schipholweg bij Boesingheliede staat zo'n zelfde heg tussen de rijbaan en de parallelweg. Door de aanleg van de Nieuwe Bennebroekerweg ten oosten van het spoor, kan de Bennebroeker-

weg haar landelijke karakter behouden
In het zuiden moet de nieuwe parallelle
ontsluitingsstructuur (noord-zuid) er voor zorgen
dat de Vennepeweg en de Lissersweg niet de
functie van gebiedsontsluitingsweg krijgen en
daaraan bezwijken.

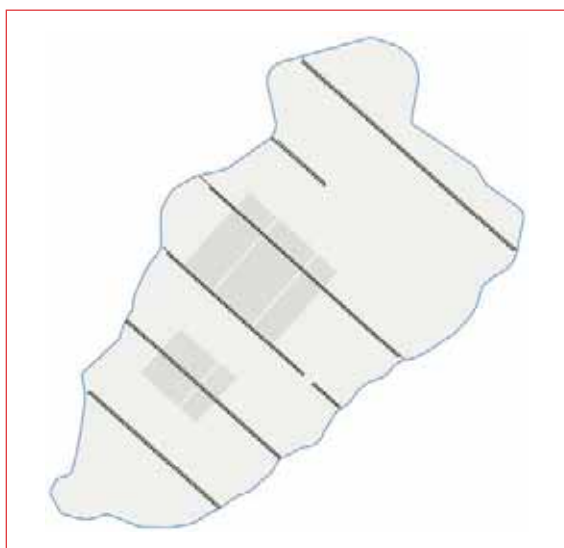
Aan de profielen van de dwarswegen hoeft
niet veel te veranderen, behalve op de Kruisweg.
Daar ontstaat tussen De Hoek en Aalsmeer
een ontwerpogave zodra de nieuwe N201
op de A4 is aangesloten. De functieverandering
van de weg, van stroomweg naar gebieds-
ontsluitingsweg, vraagt om een geheel nieuwe
inrichting. Indien ook ter hoogte van Hoofddorp
de N201 wordt omgelegd, met de aanleg van
de verlegde Weg om de Noord, ontstaat zelfs
een herinrichtingsopgave van De Hoek tot
aan het Spaarne Ziekenhuis.

- *Tochten*

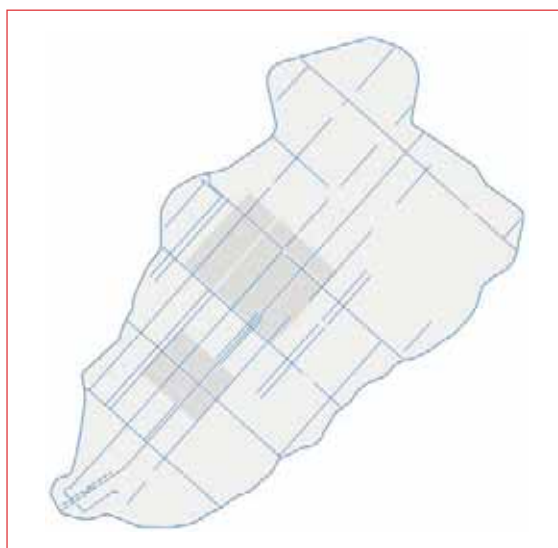
De tochten liggen van oorsprong midden in
het open landschap. In het kader van de water-
opgave kunnen, waar de ondergrond dat toelaat,
de tochten verbreed worden en voorzien worden
van plasbermen met rietkragen, om zo het
waterbergend vermogen van de polder te
vergroten. Recreatieve routes langs de tochten
dragen bij aan de verfijning van het raamwerk en
de beleefbaarheid van het agrarisch landschap.

Nieuwe elementen

De nieuwe ruimtelijke elementen die aan het
polderraamwerk worden toegevoegd leveren
een bijdrage aan de waterberging en vergroten
de bereikbaarheid. Deze elementen worden
ruim ingebed en geven de polder een robuust en
duurzaam groen karakter.

Polderdwarswegen

Tochten

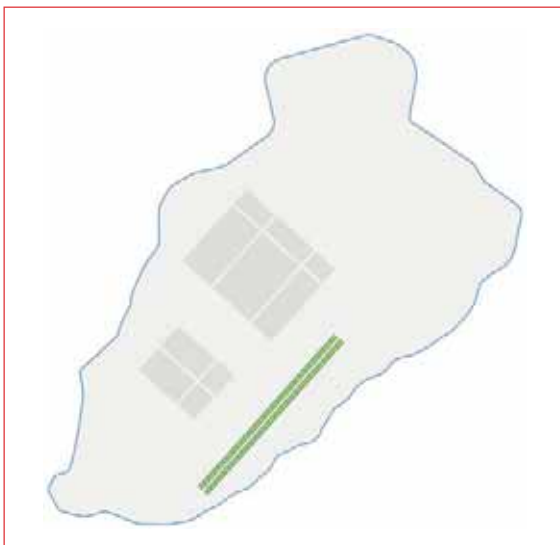
- *Groenblauwe structuur*

Aan weerszijde van de A4 wordt tot aan de Geniedijk een zone van 250 meter breed ingericht als waterberging. Deze inrichting, met water en zompige zones, sluit mooi aan bij de oorspronkelijke functie de Stelling van Amsterdam: wanneer de hoofdstad bedreigd werd, werd het land achter de Stelling onder water gezet. Door de aanleg van een brede strook water blijft bovendien vanaf de A4 de openheid van de polder zichtbaar, er kan immers niet gebouwd worden. Zo houdt Haarlemmermeer een sterk beeldmerk.

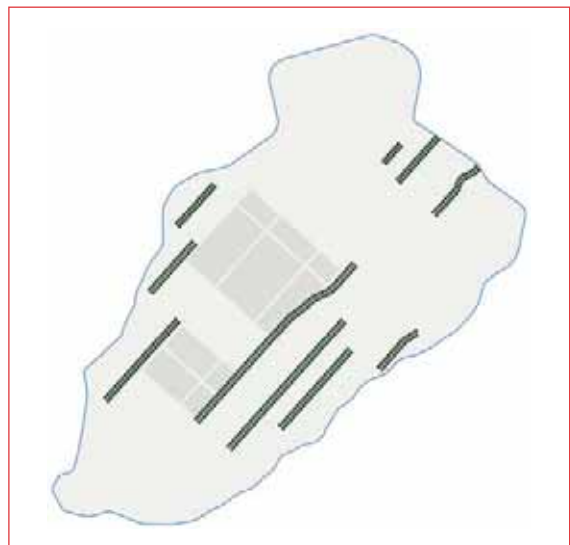
Het waterrijke gebied is voor recreanten toegankelijk en kan als 'struinnatuur' beleefd worden. In verband met de nabijheid van Schiphol wordt de inrichting van het natte gebied zodanig vormgegeven dat het geen vogelaantrekkende werking heeft.

- *Lanen*

De parallelle ontsluitingsstructuur die nodig is om de ontwikkelgebieden van Haarlemmermeer te ontsluiten, bestaat uit lanen met een ruime opzet. Het worden royale hoofdontsluitingswegen, waarlangs het prettig thuiskomen is. De lanen worden zo gepositioneerd dat ze de oude polderlinten en de Ringdijk ontlasten. De profielen bieden voldoende ruimte om alle verkeerssoorten te herbergen, in een groene setting met bermen en laanbeplanting in meerdere rijen. De middenberm heeft voldoende maat om een doelgroepenstrook te realiseren, als dat op termijn wenselijk blijkt. Deze lanen zijn de meest beeldbepalende elementen van de 'tweede oplevering'.

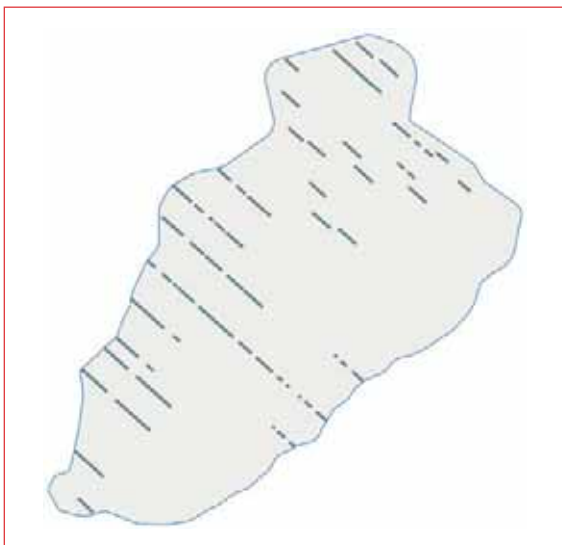
Groenblauwe structuur

Lanen

- **Polderpaden**

Met de aanleg van Polderpaden koppelen we een fijnmazig recreatief netwerk aan de wateropgave. In ontwikkelgebieden bieden langzame verkeersverbindingen, begeleid door bomenrijen en aan weerszijden een sloot, een ruimtelijke meerwaarde. Ook in de agrarische gebieden en de transformatiegebieden kunnen ze een bijdrage leveren aan het landschappelijke recreatief medegebruik. De toegankelijkheid van het landschap neemt hierdoor toe. De sloten kunnen breder zijn naarmate de ondergrond dat toelaat. Ook recreatief medegebruik van beheerpaden moet zoveel mogelijk benut worden, denk aan beheerpaden van hoogspanningsleidingen, waterlopen, windturbines, de piekberging en andere (nieuwe) functies in deze gebieden.

Polderpaden

Toetsingscriteria voor de opbouw van het ruimtelijk netwerk

Met betrekking tot de opbouw van het ruimtelijk netwerk werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van het ruimtelijk netwerk aan de versterking van de identiteit van het landelijk gebied en de kernen. Haarlemmermeer kent van oorsprong twee typen verkaveling, die van de Ringdijk en de grootschalige rasterverkaveling. In het grootschalige landschap veroorzaken de verschillende lagen in het wegennetwerk verschillen in dynamiek. Als gevolg van functieverandering en het afnemende agrarische gebruik valt het landschap uiteen in kleinere delen met een invulling op een meer menselijke maat. Het landschap van de Ringdijk is in termen van dynamiek en verandering het meest kwetsbaar. Het doelbewust creëren van een gevoel van afstand door een grotere reistijd naar dit landschap toe is de meest effectieve manier om de kwaliteit van de Ringdijk te beschermen.
- De wijze waarop de Ringdijk als verbindende factor kan functioneren. De Ringvaart wordt een verbindend element in de polder. De kernen langs de Ringvaart bieden veel diversiteit in de betekenissen die ze hebben voor de inwoners, bedrijven en bezoekers. Door mensen bewust te maken van het 'verhaal' van hun dorp krijgen ze een gedeeld belang bij de ontwikkeling van de Ringvaart.
- De wijze waarop polderlinten kunnen functioneren als erftoegangswegen en recreatieve routes. Door het gebruik van polderlinten te beperken tot langzaam verkeer, kunnen deze linten mogelijkheden bieden voor recreatieve en culturele functies.
- De wijze waarop de cultuurlandschappelijke elementen van de polder vanaf de eerste fasen in het ruimtelijke ontwikkelingsproces worden meegenomen. Dit doen wij omdat de cultuur-

landschappelijke elementen van de polder, zoals de rasterverkaveling, de tochten, de Ringdijk en de Geniedijk, in Haarlemmermeer een niet te onderschatten onderdeel van de cultuurhistorie vormen.

Ruimtelijke kwaliteit

- De ervaarbare openheid van de polder. Door de lange lijnen van de polder te behouden, blijft het karakter van de 'open' polder voelbaar, ook al neemt de weidse openheid af.
- Basisprofielen voor de verschillende onderdelen van het raamwerk. Met de 'tweede oplevering' van de polder, ontstaat een nieuwe poldereigen structuur van wegen, waterlopen en groen.

- Gewenste en ongewenste ontwikkelingen langs de oude polderlinten en de Ringdijk. Het historisch netwerk krijgt een nieuwe lokale, culturele en recreatieve betekenis, die in de hele polder gezien en beleefd kan worden. Door in de gebruikswaarde van de cultuurhistorische structuur van de polder te investeren, wordt de kwaliteit van de beleving en daarmee ook de waarde in de toekomst verhoogd. Het erkennen en omarmen van de cultuurhistorische en ruimtelijke betekenis van de oude polderwegen en de Ringdijk biedt kansen. Het geeft Haarlemmermeer een eigen kracht en identiteit, nu en in de toekomst.

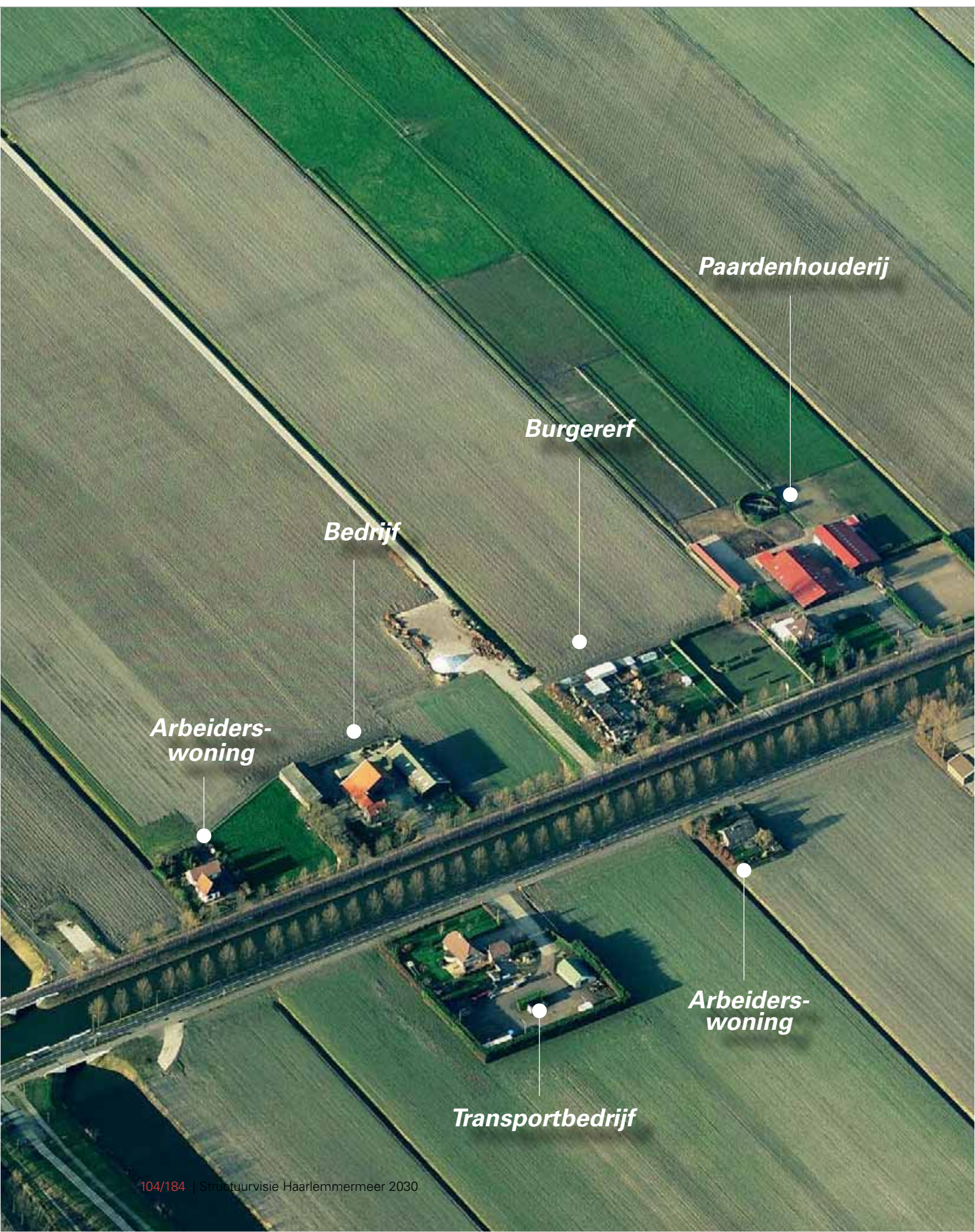
Van oorsprong zijn de linten smalle landbouwwegen, met een enkele bomenrij en aan weerszijden een sloot. De boerenerven liggen verspreid langs de wegen. (Foto: Ruut van Paridon)

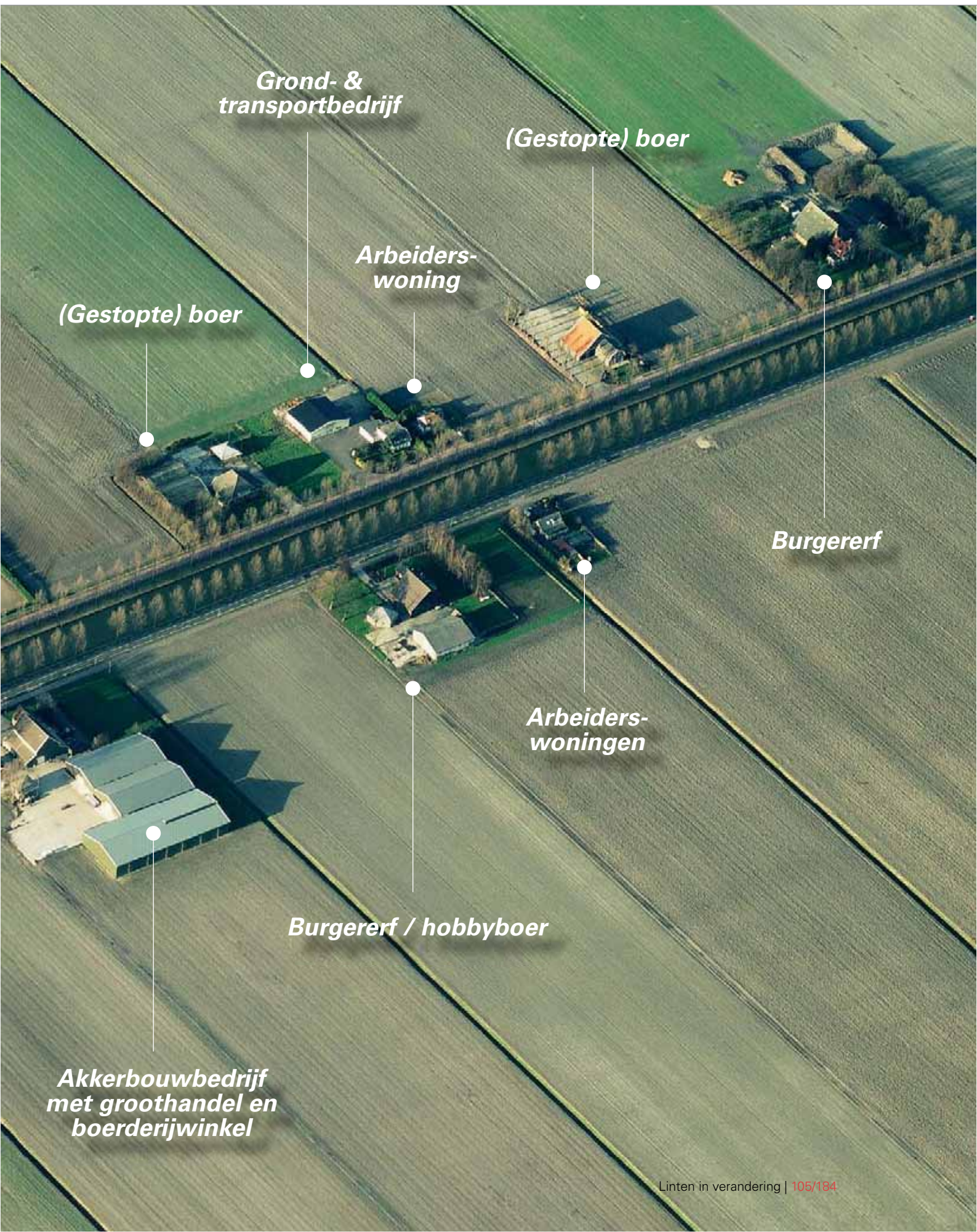
Fotobijlage

Linten in verandering

De fotoserie van Theo Baart laat een afgewogen beeld zien van de linten in verandering. De schoonheid, het alledaagse gebruik, de wansmaak en traditie zijn allemaal vertegenwoordigd. De foto's behagen en confronteren. Ongekend voor Nederland is de gelaagdheid van de activiteiten, bijvoorbeeld bieten op een kruispunt van twee overvolle boerderijwegen, een vliegtuig langs een boerderijweg. De bedreigingen voor de kwaliteiten van het lint zijn groot in de economische hotspot die de Haarlemmermeer is. Zo bezien valt de aantasting nog mee. De fotoreeks is een impliciete oproep om intelligent en zorgvuldig met de reeds bestaande kwaliteiten om te gaan.

Funcieverandering op de erven. Inventarisatie van de functies op (voormalige) boerenerven langs de Hoofdvaart in één van de landbouwkerngebieden. Op dit stuk zit nog maar één boer, die naast het agrarisch bedrijf, een groothandel en boerderijwinkel heeft.

Grond- & transportbedrijf

(Gestopte) boer

Arbeiderswoning

(Gestopte) boer

Burgererf

Arbeiderswoningen

Burgererf / hobbyboer

Akkerbouwbedrijf met groothandel en boerderijwinkel

2

De linten, lanen en waterlopen vormen samen het ruimtelijk raamwerk van de Haarlemmermeerpolder.

3

Het hart van de Haarlemmermeer wordt gevormd door de Hoofdvaart met aan weerszijden een weg, een bomenrij en boerenerven.

4

De erven hadden van oorsprong stevige erfbeplantingen; bomen, bosjes, (groenten)tuinen en boomgaarden gaven de boerderijen geborgenheid in het open landschap. Enkele parels resteren.

5

*Veel erven hebben de afgelopen decennia hun agrarische functie verloren.
Er ontstaat nieuwe dynamiek. Oude boerderijen verdwijnen...*

landhuis
35 x 50 meter
@pgmbakker.nl
0252 - 62 02 02

Colofon

Dit project is tot stand gekomen in opdracht van en in samenwerking met de gemeente Haarlemmermeer in het kader van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Theo Baart maakte de foto's. De lintenstudie is uitgevoerd door Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten.

Amsterdam, 6 december 2011

5.8 Landbouw

Door verschillende ontwikkelingen zal het landbouwareaal en het aantal agrarische bedrijven in Haarlemmermeer de komende jaren verder krimpen. Bedrijven die stoppen bieden kansen aan bedrijven die willen vergroten. Tegelijkertijd bieden maatschappelijke veranderingen nieuwe kansen. Naast de groter wordende bedrijven zullen daardoor op termijn ook bedrijven veranderen gericht op een kleiner areaal, en meer op de specifieke kansen die maatschappelijke veranderingen en de ligging in de stedelijke omgeving bieden. Verschillende vormen van bedrijfsvoering zullen naast elkaar plaatsvinden.

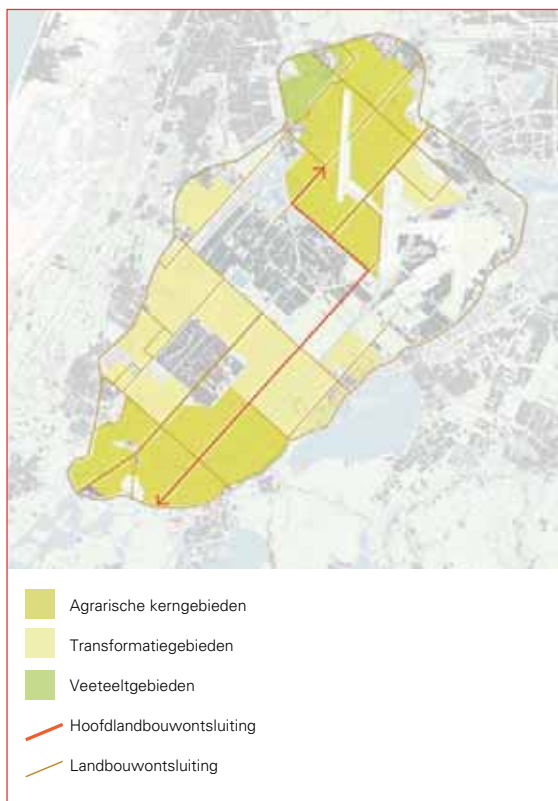
Ondanks de krimp is de rol van de landbouw in Haarlemmermeer evident.. De landbouw vormt een belangrijke drager van het Haarlemmermeerse cultuurlandschap. Bovendien ligt de akkerbouw in Haarlemmermeer als een eiland in de metropolitane omgeving waar grasland de boventoon voert. Haarlemmermeer vormt daardoor als het ware de moestuin van de metropool.

Landschappelijk gezien kunnen we het landbouwgebied in de toekomst indelen in drie soorten agrarisch gebied:

- Agrarisch kerngebied: in het noorden rond Schiphol, in de zuidpunt van de polder en in het PrimAviera gebied zal grootschalige akker- en tuinbouw blijven domineren;
- Transformatiegebied: in de gebieden tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep en in het westelijk deel van de polder zal de akkerbouw verminderen in omvang en geleidelijk aan veranderen in stadslandbouw of zelfs transformeren naar niet-agrarische functies;
- Veeteeltgebied: in de veenweidegebieden in de noordwesthoek blijft ruimte voor veeteelt.

Kaders voor ontwikkeling

De agrarische sector heeft een eigen verantwoordelijkheid om actief om te gaan met autonome ontwikkelingen zoals klimaatverandering en verzilting, en in te spelen op nieuwe kansen. De gemeente schept de kaders en spant zich in om de ontwikkeling van de bedrijven zo nodig te faciliteren. De gemeente ziet het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van sector en overheid om de land- en tuinbouw in Haarlemmermeer als economische én landschappelijke én culturele

Agrarische kerngebieden en transformatiegebieden in Haarlemmermeer

Metropolitane Landbouw

drager ook met minder grond blijvend te laten floreren.

Dit doet de gemeente

De hoofdlijnen van ons landbouwbeleid zijn:

- *Bereikbaarheid*

Het blijvende areaal landbouwgrond houden we zo veel mogelijk aaneengesloten en met landbouwwegen goed verbonden en bereikbaar. Door afwaardering van de polderlinten houden we deze wegen geschikt voor landbouwvoertuigen en recreatieverkeer. We houden de verbinding tussen het noordelijke en zuidelijke kerngebied open. Dit is van belang omdat enkele gespecialiseerde landbouwmachines in beide kerngebieden ingezet moeten kunnen worden.

- *Regie grondgebruik*

De gemeente zet zich in om het tijdelijk grondgebruik in transformatiegebieden zodanig te regisseren dat ondernemers kunnen blijven boeren en tuinen in het gebied. Andere (overheids) partijen vragen wij om hetzelfde te doen. Bijvoorbeeld door kavelruil te promoten, gronden in tijdelijk gebruik uit te geven aan grotere, toekomstgerichte bedrijven, en andere grondeigenaren te stimuleren eenzelfde lijn te volgen.

- *Ontwikkelruimte*

Agrarische ondernemers hebben behoefte aan meer ontwikkelruimte op hun erven. Niet alleen, in het geval van schaalvergroting, voor grotere stallen en schuren, maar ook, in het geval van ketenverbreding, voor de verwerking van producten of nieuwe functies en, in het geval van ketenverdieping, voor bijvoorbeeld bioraffinage en energiewinning. Of, wanneer een agrarisch bedrijf wordt stopgezet, voor bijvoorbeeld een extra woning of andere functies om het stoppen financieel mogelijk te maken.

De mogelijkheden die we bieden zijn afhankelijk van de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie Noord Holland, de ligging van het erf in de omgeving en de economische, maatschappelijke en ruimtelijke bijdrage van de ontwikkeling aan die omgeving. Indien mogelijk passen we de provinciale Ruimte voor Ruimte-regeling toe voor transformatie naar woningbouw. De ruimtelijke kaders leggen we vast in een nader uit te werken beeldkwaliteitsplan, de welstands-paragraaf bij het bestemmingsplan.

Om meer ontwikkelruimte te kunnen bieden staan we in de toekomst voor schaalvergrotingen bedrijven met een agrarische hoofdfunctie ook grotere bouwblokken toe. Ook hier geldt dat we daarbij sturen op beeldkwaliteit, zodat de vergroting van het bouwblok bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap. Bovendien is de maximale maatvoering geregeld in de Provinciaal Ruimtelijke Verordening.

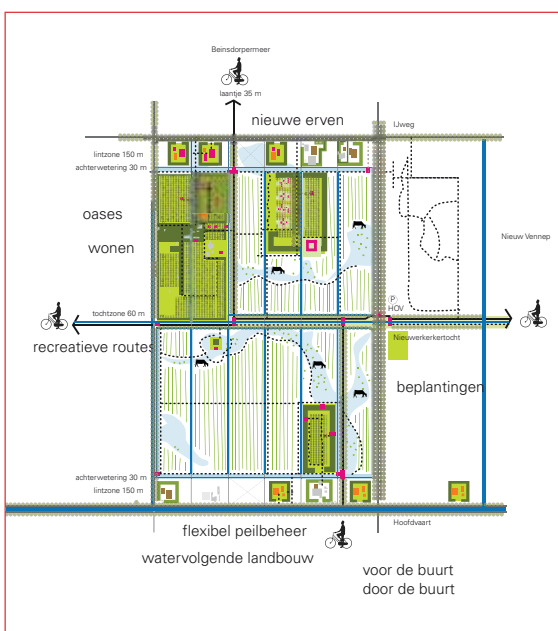
In de transformatiegebieden zullen de nevenfuncties van veel groter belang worden voor een gezonde agrarische bedrijfsvoering of in de plaats komen van de agrarische functie. Vooral nog geldt dat de nevenfuncties de agrarische productie niet mogen hinderen maar in deze gebieden komt meer ruimte voor nevenfuncties in aard en omvang dan in de agrarische kerngebieden.

- *Aanpak verzilting*

Voor de land- en tuinbouwsector is de beschikbaarheid van schoon, zoet water van groot belang. De meeste landbouwgewassen ondervinden schade van zout water in de bodem of het gietwater. In het centrale deel van Haarlemmermeer is verzilting reeds een gegeven. Her en der komen wellen voor en het zoutgehalte in de sloten loopt in droge perioden op. Doorspoeling in droge perioden is als gevolg van de klimaatverandering echter op termijn niet meer te garanderen.

Slimmer doorspoelen, het beter benutten van de zoetwaterlens, het isoleren van de zilte gebieden, flexibel peilbeheer, water bergen in open water, aanleg van bredere sloten of polderuiterwaarden zijn mogelijke manieren om hier zo goed mogelijk mee om te gaan. De gemeente regisseert de ontwikkeling van deze oplossingen. Maar de agrarisch ondernemers hebben nadrukkelijk ook een eigen verantwoordelijkheid om te vernieuwen en zich aan de nieuwe situatie aan te passen. Veel wordt verwacht van de zogenaamde Waterplanner voor agrariërs en waterbeheerders die wordt ingezet bij deze optimalisering van het zoetwatergebruik. Een nieuw instrument dat met lokale metingen, satellietgegevens en GPS op perceelsniveau precies aangeeft wat per teelt de ideale zoetwateraanvoer en het beregeningsregime is.

Deze Structuurvisie zet in op een zonering van de waterkwaliteit: van zoet water aan de randen van de polder naar zilte water richting de Hoofdvaart. De randen van de polder blijven daarmee ook in de toekomst het meest geschikt voor kwetsbare en hoger renderende gewassen. Terwijl in dat deel van onze gemeente ook een groot deel van de ruimtelijke ontwikkelingen is voorzien. We onderzoeken samen met de sector of de landbouw daarin een duurzame rol kan spelen. De zilte delen van ons gebied worden zo veel mogelijk geïsoleerd, om een zo groot mogelijk landbouwareaal zoet te houden. Landbouwbedrijven in het zilte gebied, zullen moeten veranderen om ook in de nieuwe, zilte situatie goed te functioneren. Vanuit de landbouwsector is er een initiatief om, in een zogenaamde zilte proeftuin, de mogelijkheden hiervoor te onderzoeken.

Buurgerij

- **Proeftuinen**

De gemeente wil faciliteren in denkkracht, contacten en planologische ruimte bij het realiseren van een aantal proeftuinen. Gedacht wordt aan de bovengenoemde zilte proeftuin, een verbredingsproeftuin à la de Buurderij of een mixlandschap in het oude glastuinbouwgebied Rijsenhout. Andere ideeën voor proeftuinen kunnen door ondernemers worden aangedragen. Vanzelfsprekend nemen zij, met hun kennis van zaken, het voortouw bij het ontwikkelen van proeftuinen.

Toetsingscriteria landbouw

Met betrekking tot de landbouw werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van de landbouw aan allerlei gemeenschappelijke recreatieve activiteiten. Bijvoorbeeld door nieuwe wandel- en fietsverbindingen door het landbouwgebied aan te leggen.
- De mogelijkheden die verbreding van de landbouw biedt voor een versterking van de beleving van het landschap en de participatie van stedelingen in de voedselproductie. Haarlemmermeer is een van de weinige landbouwgebieden, zo niet het enige landbouwgebied, van de Randstad. Mensen willen weer weten waar hun voedsel vandaan komt en of het verantwoord geproduceerd is en willen daar ook verantwoordelijkheid in nemen. Steden zijn feitelijk afhankelijk van het omringende land om aan voedsel te komen. Het 'platteland' krijgt daardoor een nieuwe betekenis voor de stedeling. Stadslandbouw is een groeiende trend en duurzaamheid blijkt steeds vaker dicht bij huis te liggen.
- De wijze waarop de agrarische sector als belangrijkste gebruiker en beheerder van de open ruimte kan bijdragen aan een inspirerende omgeving voor eigenaarschap en sociale ontmoeting.

Ruimtelijke kwaliteit

- Beeldkwaliteit bij vergroting van het bouwblok. Ontwikkelruimte voor schaalvergroten bedrijven met een agrarische hoofdfunctie in de kerngebieden moet gepaard gaan met zorgvuldige inrichting van het erf, zodat het bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap.
- Bestemmingen voor agrarische gebouwen en erven, die als gevolg van bedrijfsbeëindiging vrijkomen voor andere functies.

Nieuwe bestemmingen die gevestigd worden in vrijkomende agrarische bebouwing met verkeersaantrekkende werking veroorzaken een onevenredig grote belasting van de oude polderwegen. Dit is strijdig met kwaliteit die in deze visie wordt nagestreefd voor de historische polderwegen. Bovendien veroorzaakt een te hoge verkeersbelasting van de polderwegen een ongewenste investering in verkeerstechnische aanpassingen en onderhoud van wegen.

- Maximale verdichting van de kopkavels bij verbreding en schaalvergroting. Het zicht vanaf de weg op het open agrarische land, tussen de bedrijfskavels door, is karakteristiek en essentieel voor de beleving van het landschap. Het is dan ook van belang dat de linten buiten de bebouwde kom niet aaneen groeien tot gesloten kopkavels die het zicht op het open land belemmeren.

Kernpunt

Ontmoeten en verbinden: ruimte voor attracties

De polder biedt veel ruimte. Voor dynamische activiteit op en rond de luchthaven Schiphol, voor het ontwikkelen van grote woningbouwprojecten, voor de landbouw en voor recreatie in het typische polderlandschap met z'n vele sloten, kanalen, plassen, weiden en akkers. Maar ruimte kan ook leegte betekenen als mensen onvoldoende geïnspireerd worden om elkaar te ontmoeten en zich verbonden te voelen met elkaar en met hun leefomgeving. Haarlemmermeer wil de bijzondere ruimte gebruiken om haar identiteit te versterken en bewoners en gebruikers trots laten zijn op hun gemeente. Onderscheidende, zowel grootschalige als kleinschalige attracties kunnen mensen verleiden om elkaar te ontmoeten en zich nog meer 'thuis' te voelen in Haarlemmermeer. Voor de ruimtelijke ontwikkeling tot 2030 vereist dit de volgende opgaven:

- Waarborg de onderscheidende positie van Haarlemmermeer binnen de Metropoolregio Amsterdam.
- Benut de kansen die de ruimte van Haarlemmermeer biedt. Haarlemmermeer neemt met de beschikbare ruimte niet alleen een bijzondere plaats in binnen de regio, maar kan hiermee ook een complementaire rol vervullen in de vrijetijdsbesteding van bewoners en gebruikers van de gemeente, de regio en bijzondere locaties als de Amsterdam Airport Corridor.
- Wijs locaties aan voor grootschalige attracties en evenementen. Ook het openhouden van ruimte is een kwaliteit op zichzelf en versterkt daardoor de hoofdstructuur van de polder. Die kwaliteit wordt nog eens extra zichtbaar door de ruimte in te zetten voor grootschalige evenementen. Daarom wil Haarlemmermeer graag een bijdrage leveren aan de huisvesting van de Olympische Spelen, internationale exposities, culturele festivals en andere

omvangrijke sportieve of recreatieve evenementen.

- Als Haarlemmermeer van betekenis wil zijn voor bijvoorbeeld de Nederlandse ambitie om de Olympische spelen te organiseren of plaats te bieden aan internationale exposities, culturele festivals en andere omvangrijke sportieve of recreatieve evenementen, moet die ruimte ook worden gereserveerd.
- Bied daarnaast ook ruimte voor kleinschalige activiteiten. Te denken valt aan creatieve broedplaatsen in oude schuren en boerderijen of aan de mogelijkheid van (tijdelijke) exposities in de buitenruimte. De ruimte voor dit type activiteiten is in de omliggende steden zeer schaars.
- Benut de kansen van het metropolitane landschap. Zowel Haarlemmermeer als de luchthaven Schiphol onderscheiden zich hierdoor, ook internationaal gezien. Het polderlandschap draagt op lange termijn bij aan de longfunctie van de Randstad en verbindt de groene hoofdstructuur van het Amsterdamse bos, de Rijksbufferzone, de Westelijke Ringvaartzone en Park21 met het Groene Hart en de kustzone.

5.9 Economie en werken

Om als Metropoolregio Amsterdam te blijven behoren tot de top 5 van Europese metropoolregio's is het van belang om een gezond evenwicht te creëren tussen vraag en aanbod van werklocaties. Het gaat daarbij niet alleen om de kwantiteit, maar vooral ook om de kwaliteit van werklocaties. Dit betekent dat we voldoende, gedifferentieerde en toekomstbestendige werklocaties moeten bieden om aan alle uiteenlopende vestigingswensen van (potentiële) bedrijven tegemoet te komen. Op deze wijze is de Metropoolregio Amsterdam in staat nieuwe werkgelegenheid aan te trekken en bestaande werkgelegenheid te behouden. De strategie voor werklocaties richt zich op de inzet en versterking van kansrijke, onderscheidende werklocaties en kansrijke economische clusters. Onder deze clusters worden verstaan: logistiek en handel, ICT, (rode) *lifesciences*, zakelijke en financiële dienstverlening, creatieve industrie, *food* en *flowers*, en toerisme. In de Metropoolregio Amsterdam is de Amsterdam Economic Board opgericht. Dit is een samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstituten – met als doel de zeven economische topclusters in de Metropoolregio te versterken. De Board heeft een Kennis- en Innovatieagenda opgesteld, met een breed scala aan vernieuwende en verbindende initiatieven. Door een gerichte inzet op innovatiekracht wil de Board een schaa sprong in de regionale economie realiseren. Binnen de Board heeft Haarlemmermeer samen met Schiphol het voortouw bij de ontwikkeling van de logistieke sector. Logistiek is na zakelijke dienstverlening het grootste economische cluster in de Metropoolregio Amsterdam. Versterking van dit topcluster moet zich in fysieke zin vertalen in het realiseren van multimodale logistieke knooppunten, zoals Amsterdam Connecting Trade (ACT). ACT is voor de Metropoolregio Amsterdam een zeer interessante ontwikkeling, die de unieke

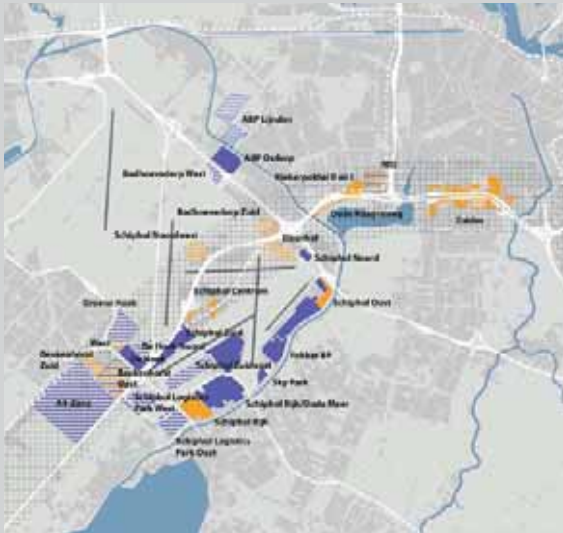
kans biedt om lucht- en HST-vracht en andere modaliteiten met elkaar te verbinden. Voorwaarden daarvoor zijn het realiseren van een HST-*cargo terminal* en een Ongestoord Logistieke Verbinding (OLV) tussen transferpunten in het multimodale systeem van ACT. Mogelijk komt daar nog een waterterminal bij. Snelle, intelligente en klantvriendelijke douanefaciliteiten zijn cruciaal voor het versterken van de internationale concurrentiekracht van de logistieke sector en van ACT in het bijzonder. Binnen de sector *Food and flowers* spelen de Greenports een sleutelrol. Haarlemmermeer wordt omgeven door de Greenport Aalsmeer/Schiphol, aan de oostzijde, en de Greenport Bollenstreek, aan de westzijde. Tussen deze Greenports bestaat complementariteit. Hun (onderlinge) bereikbaarheid is belangrijk en moet worden versterkt.

Haarlemmermeer

Het economisch beleid van de gemeente Haarlemmermeer is gericht op het versterken van de lokale/regionale economie, van de innovatieve logistieke faciliteiten en van de (inter)nationale kennis- en dienstverleningsfaciliteiten. Haarlemmermeer vervult met de binnen haar grenzen gelegen werklocaties zowel voor het internationale topmilieu (corridor Zuidas-Schiphol) een rol, als voor het logistieke knooppunt van Schiphol (ACT) als voor het bedrijfsleven dat meer georiënteerd is op de (sub)regionale omgeving. Haarlemmermeer wil zich onderscheiden door het aanbieden van kwalitatief hoogwaardige en duurzame werklocaties en een heldere positionering hiervan. Voor de toekomst moet rekening gehouden worden met een beperktere groei van de kantoorwerkgelegenheid dan de afgelopen decennia het geval was. Dit komt met name door een afnemende beroepsbevolking als gevolg van de vergrijzing en door veranderende kantoorconcepten waardoor

REVS

- Bedrijventerrein gepland
- Bedrijventerrein bestaand
- Kantoren gepland
- Kantoren bestaand
- Deels kantoor, deels bedrijventerrein

Ruimtelijk economische visie Schipholregio (REVS)

ACT & OLV

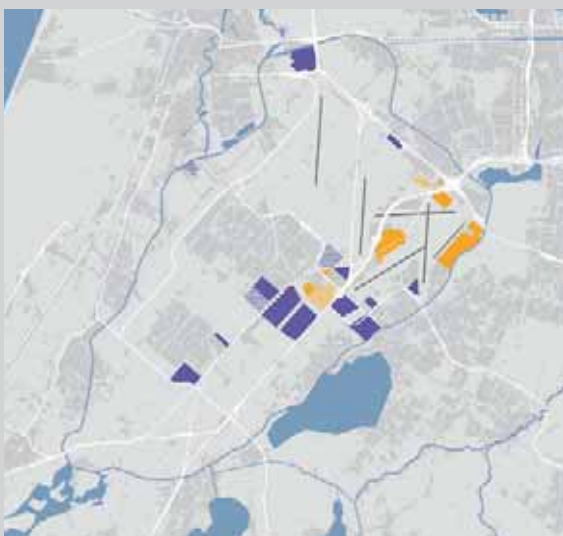
- OLV
- 1 HST Railterminal
- 2 Truckterminal
- 3
- 4
-

Amsterdam Connecting Trade (ACT) & OLV en de verbinding met de haven op kaart

Plabeka

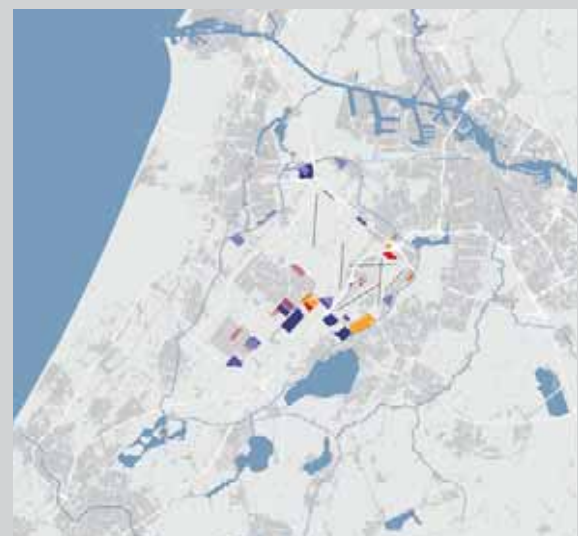
- Bedrijventerreinen na 2040
- Bedrijventerreinen 2010-204
- Kantoren 2040 na 2040
- Kantoren 2010-2040

Afspraken kantoren en bedrijven Platform bedrijven en kantoren (Plabeka)

Transformatiegebieden

- Groeigebieden
- Groeigebieden
- Beperkte groeigebieden
- Beperkte groeigebieden
- Balansgebieden
- Balansgebieden
- Beperkingsgebieden
- Beperkingsgebieden
- Transformatie bedrijven/kantoren met wonen

Transformatiegebieden kantoren en bedrijven

werkplekken kleiner worden. Het eerste heeft met name gevolgen voor de omvang van de toekomstige uitbreidingscapaciteit. Het tweede zal ook een effect hebben op de omvang van de reeds bestaande kantoorwerkgelegenheid.

Om de aantrekkelijkheid van Haarlemmermeer voor bedrijven te behouden en versterken zetten we in op:

- het versterken van ons internationale profiel;
- de aanpak van leegstand;
- de herstructurering van bedrijventerreinen.

Versterken internationaal profiel

De kansrijke locaties in de gemeenten moeten samen een hoogwaardig en gedifferentieerd aanbod van kantoren en bedrijven bieden. Bij locaties die minder kansrijk zijn, onder andere, markttechnisch gezien, kiezen wij ervoor om deze te faseren na 2040. Naast een keuze voor de kansrijke locaties en het faseren van het aanbod op minder kansrijke locaties willen wij op bepaalde locaties nadrukkelijk inzetten op herontwikkeling en transformatie van de bestaande voorraad.

Voor kantorenlocaties en bedrijventerreinen wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- kansrijke groeigebieden, waarbij het accent ligt op uitbreiding (nieuwe uitgiften);
- beperkt kansrijke groeigebieden, waar het accent ligt op herontwikkeling/transformatie met beperkte mogelijkheid tot nieuwe uitgiften;
- balansgebieden waarbij het accent ligt op herontwikkeling en in mindere mate op transformatie;
- beperkingsgebieden waar het accent ligt op transformatie en in mindere mate op herontwikkeling.

Plabeka en REVS

In 2007 is reeds een belangrijke stap gezet om de planning van de werklocaties zowel op Metropool-

niveau als voor Haarlemmermeer beter op de vraag af te stemmen. De regio was hiermee een voorloper binnen Nederland. In een Uitvoeringsstrategie bedrijven en kantoren Metropoolregio Amsterdam van het Platform bedrijven en kantoren (Plabeka I) werd een fasering van nieuwe werklocaties vastgesteld. Deze fasering is weer overgenomen in de Ruimtelijke Economische Visie Schiphol 2009–2030, die op 11 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. In maart 2012 heeft het Bestuursforum Schiphol de Ontwikkelingsstrategie REVS (Ruimtelijk Economische Visie Schipholregio) vastgesteld. De *Ontwikkelingsstrategie REVS* is een programma voor de ontwikkeling van internationaal georiënteerde bedrijfs- en kantoorlocaties in de REVS periode 2010–2030, met een accent op de periode 2010–2020.

Aanpak leegstand kantoren

Om lokaal en regionaal meer evenwicht te creëren in de vraag naar en het aanbod van kantoren en bedrijventerreinen, zet Haarlemmermeer in op het faseren van het aanbod voor kantoren en de aanpak van leegstand van kantoren. Aan nieuwbouw van kantoren zal zeker behoefte blijven, maar in een vervangingsmarkt moet nadrukkelijker nagedacht worden over de vraag of ook gekozen kan worden voor een herontwikkeling (sloop en nieuwbouw of hoogwaardige renovatie van bestaande locaties). Dit kan alleen als de locatie nog aan de andere vestigingswensen van de bedrijven voldoet. Om te voorkomen dat leegstand toeneemt, moet tegenover elke nieuwe kantoorontwikkeling ook het onttrekken van kantooruimte staan. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door transformatie van het achtergelaten pand of door een functiewijziging naar bijvoorbeeld een hotel of (studenten)woningen. Daarbij moet worden opgemerkt dat het omzetten naar woningen niet bij alle werklocaties mogelijk is, vanwege het beperkingengebied van Schiphol.

Om leegstand te voorkomen en om kantorenlocaties en bedrijventerreinen aantrekkelijker te maken, stimuleren we de ontwikkeling van voorzieningen op deze locaties. De werknemers van nu willen tenslotte in hun werkomgeving kunnen lunchen, even wat boodschappen kunnen doen en hun kinderen in de buurt van hun werk naar de opvang kunnen brengen.

Herstructurering bedrijventerreinen

Haarlemmermeer zet in op het faseren van planaanbod voor bedrijventerreinen, en de herstructurering van bedrijventerreinen. Ook de markt van bedrijventerreinen wordt immers geconfronteerd met ontwikkelingen die leiden tot een veranderende vraag. De vraag verandert zowel in kwantitatief opzicht (op sommige plaatsen is sprake van krimp, of hooguit een vervangingsvraag en op andere juist van uitbreiding) als in kwalitatief opzicht (verandering in de economische sectorstructuur).

Om aan de uiteenlopende vestigingswensen van (potentiële) bedrijven tegemoet te komen moeten dus voldoende gedifferentieerde en toekomstbestendige locaties beschikbaar zijn. Van gemengd terrein voor zware industrie tot bedrijvenpark en binnenstedelijk terrein.

Voordat gekozen wordt om een nieuw bedrijventerrein aan te leggen bekijken we eerst zorgvuldig of die aanleg echt nodig is, want misschien zijn er ook wel mogelijkheden voor herstructurering en intensivering van bestaande locaties (SER-ladder). Nieuwe terreinen zullen echter wel nodig blijven om te voorzien in specifieke behoeften van bedrijven, maar ook om met deze nieuwe terreinen schuifruimte te creëren voor het in gang zetten van herstructurering op andere terreinen.

Door middel van goede monitoring worden vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd en bijstelling van de ontwikkelingen vindt plaats op basis van behoefte-ramingen en opgaven. Dit doen we zowel in lokaal als in regionaal verband (Platform Bedrijven en Kantoren).

Het beheer en onderhoud van bestaande terreinen zijn gemeentelijke verantwoordelijkheden. Ook wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma opgesteld waarin de activiteiten op het gebied van herstructurering beschreven staan.

Procesmanagement-, onderzoeksactiviteiten en fysieke maatregelen met betrekking tot herstructurering kunnen naast middelen aangevraagd bij de voorjaarsrapportage, onder andere gefinancierd worden uit provinciale HIRB-bijdragen, middelen uit het programma duurzaamheid, en de beheer- en onderhoudsbudgetten. Met name bij fysieke herstructureringsmaatregelen op bedrijventerreinen waar het grijs (infrastructuur) of groen betreft kunnen er eveneens middelen beschikbaar gesteld worden vanuit de Reserve ruimtelijke investeringen Haarlemmermeer (RIH).

Relatie met andere thema's

Er is een belangrijke samenhang tussen de woningbouwopgave, de bereikbaarheid en de programmering van de kantoor- en bedrijventerreinen. De omvang en het tempo waarin woningbouw gerealiseerd wordt en de kwaliteit van de in- en externe bereikbaarheid van Haarlemmermeer, is van invloed op de grootte van de vraag naar werklocaties en daarmee ook op het tempo waarin nieuwe locaties gerealiseerd moeten worden.

Toetsingscriteria economie en werken

Met betrekking tot economie en werken werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De bijdrage van ontwikkelingen en plannen aan een evenwichtiger woon-werkbalans.
- De bijdrage van woonmilieu's en knooppunten aan mogelijkheden voor het nieuwe werken.
- De mogelijkheden om leegstaande kantoren (tijdelijk) te gebruiken voor andere functies.

Te denken valt aan onderwijs, wonen, horeca, sport, detailhandel.

- De wijze waarop bedrijventerreinen duurzaam geherstructureerd worden.
- De mogelijkheden voor functiemenging op bedrijventerreinen.
- De mogelijkheden voor functiemenging in woongebieden. Vooral door in de buurt woonachtige zzp'ers en kleine ondernemers de ruimte te geven, worden deze gebieden overdag levendiger én sociaal veiliger.
- De wijze waarop de versterking van het recreatief gebruik van de Ringvaart, de Ringdijk en de dorpen aan de Ringvaart kan bijdragen aan het ondernemerschap in de toeristische, agrarische, recreatieve en culturele sector.

Ruimtelijke kwaliteit

- De wijze waarop functiemenging ruimtelijke kwaliteit en levensvatbaarheid van plekken of gebieden kan vergroten.
Als alle informatie op ieder moment overal beschikbaar kan worden gemaakt, kan werken (ontmoeten, bespreken, vergaderen, presenteren) overal plaatsvinden. Dit biedt mogelijkheden om combinaties te maken tussen publieke en commerciële dienstverlening. Met welke combinaties kunnen voorzieningen in kleine kernen levensvatbaar gehouden worden? Welke combinaties maken knooppunten aantrekkelijke brandpunten in het stedelijk gebied en voor welke levensstijl?
- De wijze waarop functiemenging kwaliteitsimpulsen kan genereren voor herontwikkelingsgebieden.

5.10 Luchthaven Schiphol

De Luchthaven Schiphol heeft een prominente plaats in Haarlemmermeer. Niet alleen in het gebruik van ruimte, maar ook sociaal-economisch. Schiphol levert een grote bijdrage aan de werkgelegenheid en aan de identiteit van Haarlemmermeer als vestigings-

plaats met nationale en internationale oriëntatie.

Daar tegenover staat dat het vliegverkeer zorgt voor hinderbeleving en ruimtelijke beperkingen.

De luchtvaartsector wordt wereldwijd gekenmerkt door vaak tegengestelde economische en maatschappelijke belangen. Aan de ene kant wordt de vraag naar luchtvervoer vergroot door globalisering, nieuwe zaken- en vakantiemarkten en een toenemende mobiliteit en aan de andere kant leiden beveiligingsmaatregelen, beschikbaarheid van infrastructuur en milieuoverwegingen tot beperkingen. De luchtvaartsector zit wereldwijd weer in de lift. Dit merkt ook Schiphol. Na de dip van 2008 en 2009, zag Schiphol in 2010 het totaal aantal passagiers weer toenemen. Dit herstel heeft zich in 2011 voortgezet: de luchthaven verwerkte in 2011 10% meer passagiers dan in 2010 en zag het passagiersvolume met 49,8 miljoen de 50 miljoen naderen. De vracht steeg met 0,8% ten opzichte van 2011 naar meer dan 1,5 miljoen ton. Ook het aantal vliegtuigbewegingen is weer toegenomen in 2011: er werden 420.249 vluchten afgehandeld (bron: Schiphol Group, 2012).

De groei in de vraag naar luchtvaart is sterk gerelateerd aan economische groei. Met een nieuwe recessie voor de deur is het moeilijk te voorspellen of de groei verder zal aantrekken in de nabije toekomst. Ondanks deze onzekere tijden gaat Haarlemmermeer ervan uit dat de luchtvaartmarkt zich in de loop van de tijd zal herstellen en het aantal vluchten zal groeien tot het aan de Alderstafel afgesproken aantal van 510.000 vluchten per jaar in 2020.

Daarnaast zal naar verwachting in de toekomst de werkgelegenheid toenemen, aangezien steeds meer bedrijven zich in de nabijheid van Schiphol zullen vestigen. Mede hierdoor zal ook de vraag naar woningen toenemen en daarmee het aantal inwoners in Haarlemmermeer. Om aan deze vraag te voldoen zullen in Haarlemmermeer meer woningen gerealiseerd moeten worden.

Kernpunt

Synergie met Schiphol

De aanwezigheid van een luchthaven in een gemeente brengt maatschappelijke voor- en nadelen met zich mee. Haarlemmermeer wil in samenwerking met alle betrokken partijen, inclusief de bewoners en gebruikers, werken aan duurzaamheid en synergie. Voor de ruimtelijke ontwikkeling leggen we onszelf de volgende ambities op:

Versterk de synergie tussen Schiphol en de omgeving. Onderzoek samen de mogelijkheden voor verbeteringen op het gebied van duurzaamheid, ruimtegebruik en de kwaliteit van het vestigingsmilieu voor bewoners en bedrijven.

Behoud en versterk de knooppuntfunctie van Schiphol. Zorg er, met een zekere selectiviteit, voor dat de lokale voorwaarden aanwezig zijn om bedrijvigheid aan te trekken en de luchthaven internationaal concurrerend te houden.

Optimaliseer het ruimtebeslag van de luchthaven. Houd de groei binnen het bestaande banenstelsel en maak geen extra grondreserveringen.

Bouw flexibiliteit in bij plannen voor het gebruik van de ruimte. Bouw niet dicht tegen de geluidshindercontour aan en voorkom zo nieuwe overlast. Anticipeer op eventuele wijzigingen in de beperkingenzones, zoals de 20 Ke-contour.

Verbeter de afstemming tussen de activiteiten in de lucht en die op de grond. Verklein de planologische schaduw van Schiphol en optimaliseer de hinderbeperking van Schiphol.

Houd rekening met trends en ontwikkelingen; bij de luchthaven zelf én bij bestuurlijke ontwikkelingen zoals de uitkomsten van het rapport Mainport 2.0.

Verbeter de communicatie met bewoners.

Geef duidelijk weer wat de lusten en de lasten kunnen zijn van het wonen vlakbij de luchthaven.

Maak het Schipholgevoel tastbaar.

De ligging van Schiphol, binnen de gemeentegrenzen van Haarlemmermeer, maakt van Haarlemmermeer een unieke gemeente. Naast lasten in de vorm van kerosinestank of geluidshinder hebben we ook veel baat bij Schiphol. We profiteren van de directe en indirecte werkgelegenheid van Schiphol en Schiphol maakt van Haarlemmermeer een internationaal aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven. Daarnaast is zij een ontmoetingsplaats van diverse modaliteiten. Schiphol geeft identiteit aan Haarlemmermeer en speelt een grote rol in het sociaal-maatschappelijke leven van de Haarlemmermeesters. De maatschappelijke functie van Schiphol – ook in termen van het accommoderen van een wereldwijd netwerk van rechtstreekse verbindingen – is van cruciaal belang voor de Schipholregio. Dat belang raakt ook Haarlemmermeer. Vanwege de positieve en negatieve effecten van Schiphol op de omgeving is een nauwe publieke betrokkenheid bij de verdere ontwikkeling van de luchthaven in samenhang met de ontwikkeling in de regio cruciaal. Haarlemmermeer onderstreept dat bij een toenemende internationale concurrentie ook de kwaliteit van de omgeving een factor van belang is en dat dit geen exclusief gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Vanuit de Bestuurlijke Regie Schiphol wordt deze visie gedeeld. De luchtvaartsector en het Rijk hebben een verantwoordelijkheid om te investeren in de omgevingskwaliteit en maximaal in te zetten op hinderbeperking. Vanuit de optiek van het noodzakelijke draagvlak in de omgeving voor de ontwikkeling van de luchtvaart ('licence to operate') als vanuit marktperspectief van het aantrekken en vasthouden van internationaal georiënteerde economische clusters ook de luchtvaartsector en het Rijk een verantwoordelijkheid hebben voor de omgevingskwaliteit en de investeringen daarin, inclusief een maximale inzet op hinderbeperking. Voortbouwend op de gemaakte afspraken aan de Alderstafel vergt een verbeterde

balans en effectieve relatie tussen de ontwikkeling van de luchtvaart en de omgeving:

- een verdere optimalisatie van vliegprocedures en vliegroute;
- een versterkte inzet op innovatie;
- een continuering van investeringen (en het beschikbaar stellen van de daarvoor benodigde middelen) in omgevingskwaliteit.

Duurzame relatie met Schiphol en de omgeving

In de toekomst zullen er nog meer mensen dan nu in de buurt van Schiphol wonen en/of werken. Voor de huidige en nieuwe inwoners van Haarlemmermeer streven we naar een zo goed mogelijke balans tussen de maatschappelijke lusten en de maatschappelijke lasten van het wonen in de buurt van een luchthaven van formaat. Om dat te realiseren is het van belang dat Haarlemmermeer een duurzame relatie onderhoudt met de luchtvaartsector (met als belangrijkste partijen Schiphol, KLM en de Luchtverkeersleiding Nederland), met andere betrokken overheden en met de inwoners zelf. Samen wisselen we kennis, informatie, standpunten en verwachtingen uit.

Aan de Alderstafel en in het Bestuursforum Schiphol bestaan deze duurzame relaties al, zowel bestuurlijk als ambtelijk. In de toekomst willen we deze nog verstevigen.

Samen met Schiphol is in de afgelopen jaren een strategische agenda opgesteld met onderwerpen en projecten waarop nadrukkelijk samengewerkt wordt en gezamenlijk successen geboekt kunnen worden. Speerpunten op deze agenda zijn:

- Duurzaamheid;
- Bereikbaarheid;
- Structuurvisie Haarlemmermeer/Masterplan Schiphol.

Uitwisseling van informatie met bewoners

Voortbouwend op het mede door Haarlemmermeer ondertekende convenant Omgevingskwaliteit

Middellange Termijn Schiphol is voor een duurzame relatie met bewoners een actieve uitwisseling van informatie tussen bewoners, Schiphol en gemeente een must. Vroegtijdige en deugdelijke informatieverstrekking aan de inwoners van de Schipholregio over de ontwikkeling van de luchthaven in zijn algemeenheid en de geluidbelasting in het bijzonder is noodzakelijk als onderdeel van vermindering van hinderbeleving. Aan de Alderstafel is in Bestuurlijke Regie Schiphol-verband onder leiding van de Provincie Noord-Holland verder gewerkt aan de informatievoorziening. Gekozen is om bij het Bewoners Aanspreekpunt Schiphol (www.bezoekbas.nl) alle relevante informatie over Wonen bij Schiphol onder te brengen. Het direct en toegankelijk aanbieden van informatie voor huidige en toekomstige bewoners wordt door Haarlemmermeer van harte ondersteund. Sinds 2009 levert de gemeente daar via de website www.haarlemmermeer.nl/wonen_en_leven/schiphol zelf ook een bijdrage aan. Op deze website wordt duidelijk uitgelegd wat er rond Schiphol allemaal gebeurt en wat de gemeente en andere partijen doen om de lusten en lasten die de aanwezigheid van de luchthaven met zich meebrengt in balans te houden. Ook wordt hier tijdig aangegeven waar, wanneer en waarom er afwijkend gevlogen wordt.

Toetingscriteria Luchthaven Schiphol

Met betrekking tot Luchthaven Schiphol werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De balans tussen economische betekenis en omgevingskwaliteit.
- De wijze waarop een duurzame relatie met inwoners tot stand wordt gebracht. Bijvoorbeeld door een betere informatievoorziening.
- De wijze waarop het 'Schipholgevoel' in de beleving van onze gemeente breder en tastbaarder wordt. Denk bijvoorbeeld aan samen-

werking tussen scholen en de luchthaven.

Leerlingen worden meer betrokken bij de luchthaven door educatieve projecten, stages, colleges en werkbezoeken. Dit draagt bij aan de randvoorwaarden voor sociale duurzaamheid 'eigenaarschap' en 'ondernemerschap'.

- De wijze waarop Schiphol zijn maatschappelijke betrokkenheid bij de polder vormgeeft. Vergroting van de maatschappelijke betrokkenheid gaat uiteraard gepaard met een goede en transparante informatievoorziening aan inwoners over de beperkingen en overlast. Dit draagt bij aan de randvoorwaarden voor sociale duurzaamheid 'geborgenheid' en 'ontmoeting'

Ruimtelijke kwaliteit

- Een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de directe nabijheid van de luchthaven. Het is van het grootste belang dat werknemers van internationale bedrijven zich ondanks de nadelen van de aanwezigheid van de luchthaven graag in Haarlemmermeer willen vestigen. Een succesvolle luchthavenregio heeft een hoog ruimtelijk kwaliteitsniveau.
- Hoogwaardige en duurzame activiteiten die de lokale kwaliteiten respecteren en versterken. Met de partners in de regio wil Haarlemmermeer de functies in het gebied tussen de A4-zone West en de Amsterdamse Zuidas – de Amsterdam Airport Corridor – versterken. In Haarlemmermeer gaat het hierbij om ontwikkelingsmogelijkheden in de Schipholdriehoek, Amsterdam Connecting Trade (ACT) en Hoofddorp. Ontwikkeling van de Amsterdam Airport Corridor biedt perspectieven voor economische groei en ruimtelijke kwaliteit.
- Beperken van de planologische schaduwwerking van vliegroutes. Dit geeft betere mogelijkheden voor een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor werknemers van (inter)nationale en/of aan Schiphol gelieerde bedrijven.

5.11 Wonen

Op het moment dat we deze Structuurvisie schrijven stagneert de woningproductie in heel Nederland en ook in onze gemeente. De verwachting is echter dat op de middellange en lange termijn wel weer vraag zal zijn naar nieuwe woningen om de zo belangrijke instroom in de regio te faciliteren.

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zijn naar verwachting tot 2030 nog minstens 150.000 nieuwe woningen nodig zijn en daarna nog eens 150.000.

Om ongewenste concurrentie te voorkomen en een uitgebalanceerd regionaal woningbouwprogramma te realiseren moeten we de woningmarkt samen met onze partners in de MRA analyseren en vervolgens volgens het complementariteitsprincipe onze plannen op elkaar afstemmen. Samen kunnen we de juiste mix aan woonmilieus en woningtypen aanbieden en op die manier bijdragen aan een (inter) nationaal aantrekkelijk vestigingsklimaat, terwijl we tegelijkertijd de lokale kwaliteiten van de woningmarkt versterken.

Daarbij is het van belang de behoefteontwikkeling op langere termijn nauwlettend in het oog te houden, om te voorkomen dat de potentie van een

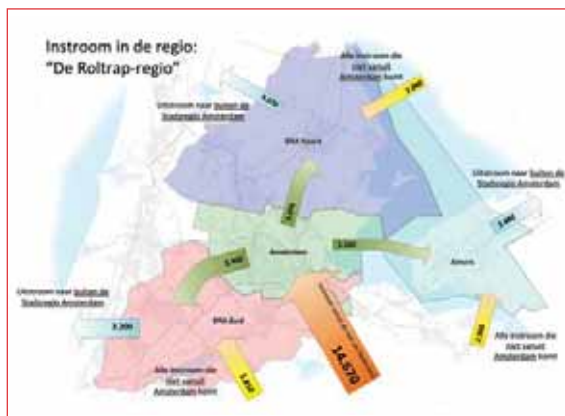
locatie onderbenut wordt of dat de woningvoorraad op een te eenzijdige manier wordt uitgebreid.

Ook grijpen we terug op een belangrijk planologisch principe, namelijk dat eventuele toekomstig gewenste ontwikkelingen niet onmogelijk worden gemaakt en maken we inzichtelijk welke publieke opgaven op het gebied van infrastructuur, groen en water voorwaardelijk zijn voor de ontwikkeling van verschillende woningbouwlocaties, zowel in de westelijke Haarlemmermeer als binnenstedelijk.

Regionale woningmarkt

Op het niveau van de Metropoolregio Amsterdam is het nodig, buiten het maken van afspraken over aantallen, ook gezamenlijk te kijken naar de benodigde kwaliteiten van de bouwprogramma's. Het gewenste vestigings- en leefklimaat in Metropoolregio Amsterdam ontwikkelt zich gunstiger als de regiogemeenten de lokale programmering en herstructurering op elkaar afstemmen. Het is namelijk niet vanzelfsprekend dat de inspanningen van de afzonderlijke gemeenten ook het optimale aanbod opleveren voor de regio en de daarin te onderscheiden deelregio's.

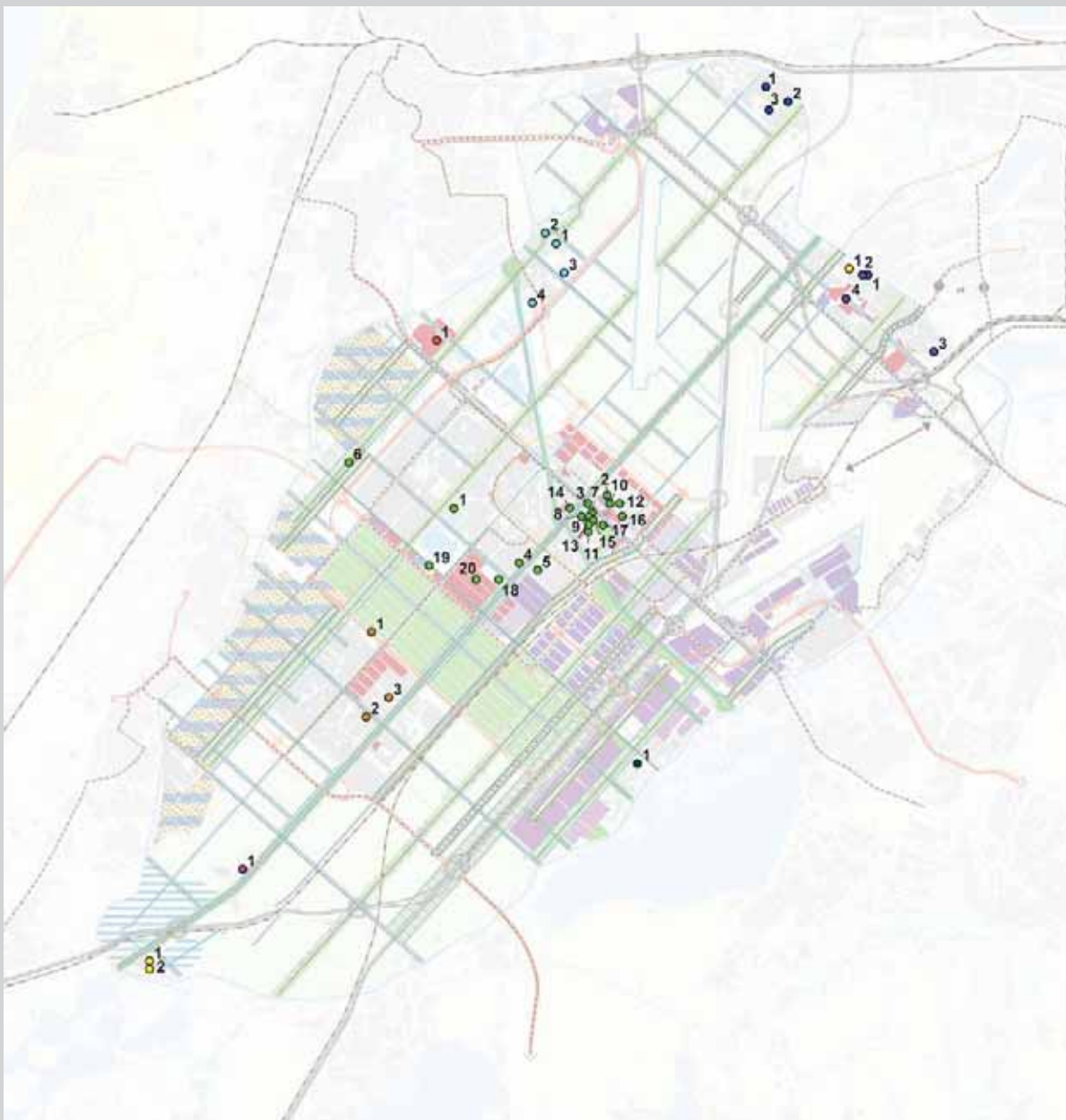
De vraag is, gegeven dat regionale krachtenveld, in welke woningvraag Haarlemmermeer kan en wil voorzien. Deze vraag kan alleen in een regionale context worden beantwoord. De afstemming die daar voor nodig is, is des te noodzakelijker geworden, nu de woningmarkt zo stagneert. Het in de Metropoolregio Amsterdam gehanteerde complementariteitprincipe zou moeten voorkomen dat er ongewenste concurrentie optreedt en zou er voor moeten zorgen dat er een uitgebalanceerd regionaal woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. De behoefteontwikkeling op de langere termijn moet daarbij nauwlettend in het oog gehouden worden, om te voorkomen dat de potentie van een locatie onderbenut wordt of dat de woningvoorraad op een te eenzijdige manier wordt uitgebreid.

Roltrapmodel

Woningbouwlocaties BVR 2011

	aantal woningen		aantal woningen		aantal woningen		aantal woningen
Abbenes		3 Deining	20	16 Ewijkstraat	130	Rijsenhout	
1 Kalverlaantje	16	4 Dahliaweg	23	17 Aprisco	150	1 Lanserhof II	23
Badhoevedorp		5 Aan de Vaart	30	18 Sportpark Toolenburg	250	Sein	
1 Orchideehof	14	6 Boseilanden	47	19 Zuidrand	1225	1 Cruquishoeve - SEIN	1000
2 Slingertuin	18	7 Markthof	48	20 Toolenburg Zuid	1350	Vijfhuizen	
3 Lindehof	80	8 Portale	57	Lijnden		1 Mient/Baarsjesweg	20
4 Masterplan Badhoevedorp	1450	9 Meerveste 2	60	1 Lijnden Q4	94	2 Stellinghof	22
Buitenkaag		10 Nijverheidstraat 15-17	63	Nieuw Venneep		3 Kromme Spieringweg	30
1 Zweilandstraat	10	11 Amvest Lugano	74	1 Beinsdorpstraat	46	4 Fuikweg	44
2 Leidsemeerstraat	20	12 Eijkenhove	75	2 Noordrand	288	Zwanenburg	
Hoofddorp		13 Binnenweg	100	3 Nieuwe Kom	374	1 Van der Laan	16
1 IJweg	5	14 Jansoniusterrein	102			2 Wilgenlaan	20
2 Nijverheidstraat 3	11	15 Cinema Paradiso	126			3 Hart van Zwanenburg	60

Kaart met locaties BVR wonen 2011

Regionaal wordt gezocht naar de juiste mix aan woonmilieus en woningtypen. Dit is een mix die bijdraagt aan een (inter)nationaal aantrekkelijk vestigingsklimaat en tevens de lokale/subregionale kwaliteiten van de woningmarkt versterkt.

- *Het roltrapmechanisme*

Een belangrijke metafoer om aan te geven hoe de regionale woningmarkt functioneert, is het roltrapmechanisme.

De instroom van jongeren, studenten en goed opgeleide startende werkers naar Amsterdam (ook vanuit Haarlemmermeer) is van groot belang voor de regio. Zij beginnen onderaan de roltrap en houden deze in beweging. Eenmaal hier vormen zij het draagvlak voor nog meer voorzieningen en bedrijvigheid en zijn zij als arbeidspotentieel een argument voor bedrijven om zich hier te vestigen. In een volgende (gezins)fase willen zij doorstromen naar een eengezinswoning in één van de regiogemeenten, zoals Haarlemmermeer. Ook daar zorgen zij voor het behoud van voorzieningen en zij beschermen de regio bovendien tegen krimp en ontgroening.

Bij het klimmen op de woonladder is het essentieel dat er steeds een geschikte woning voor de volgende stap aanwezig is. Als dat zo is gaat het klimmen vanzelf en blijft de roltrap in beweging. Momenteel is dat echter niet het geval. Vraag en aanbod, instroom en doorstroom zijn niet goed op elkaar afgestemd. Niet op regionaal niveau en niet voor de wooncarrière die inwoners binnen hun gemeente of subregio willen maken. Extra inzet op een goede onderlinge afstemming is dus noodzakelijk.

Inzet op korte termijn

Wat concrete projecten betreft zetten we in de periode tot 2020 met name in op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden. Bij de ontwikke-

ling van nieuwe woonmilieus (zowel uitleg als transformatie) zal de marktvraag beter in beeld moeten worden gebracht. Dit geldt niet alleen voor Haarlemmermeer, maar voor de hele regionale woningmarkt.

In deze Structuurvisie wordt voor de korte termijn aangegeven dat we met name inzetten op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden.

De ontwikkeling op middellange en langere termijn is in eerste instantie afhankelijk van de marktvraag. Vanuit ruimtelijk perspectief is het hierbij voor ons van belang dat woningbouwlocaties bestaande voorzieningen ondersteunen en zoveel mogelijk aansluiten op bestaande infrastructuur.

In principe bieden wij de mogelijkheid voor een grote variatie aan woonmilieus, zowel binnen- als buitenstedelijk. Met name de kwalitatieve vraag zal in nadere verkenningen van overheden en markt gezamenlijk moeten worden onderzocht.

Gemeente als regisseur

De komende jaren verandert onze rol in het woningbouwbeleid. We treden vaker op als regisseur en minder vaak als uitvoerder. Dat betekent dat de actoren in die processen een belangrijkere rol hebben in ruimtelijke ontwikkelingsprocessen.

Wonen en zorg

Door een vergrijzende bevolking en de tendens om zorgbehoevenden langer zelfstandig te laten wonen, neemt de behoefte toe aan woningen waarin men ook met een handicap goed uit de voeten kan. Het is belangrijk dat een significant deel van de woningvoorraad levensloopbestendig is. Bestaande woningen kunnen worden aangepast aan concrete wensen en bij nieuwe woningen zal afgewogen worden welk deel daarvan levensloopbestendig moet worden.

Veranderingen ten opzichte van gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek uit 2006

In het kader van de in 2006 vastgestelde gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek hebben de provincies Noord- en Zuid-Holland en het Rijk aan Haarlemmermeer gevraagd om in de periode tot 2020 minimaal 15.000 woningen te bouwen. Daarvan zouden 10.000 woningen in de westflank van de gemeente gebouwd worden, en 5.000 binnenstedelijk. In de gebiedsuitwerking was uitgegaan van 3.300 woningen voor Hoofddorp. Voor ruim 7.500 woningen in Haarlemmermeer is de planontwikkeling gestart. Deze locaties zijn in ieder geval als uitgangspunt opgenomen in deze Structuurvisie.

Sindsdien is echter een aantal zaken gewijzigd. De belangrijkste zijn:

- 1 Het Rijk heeft in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte aangegeven dat binnenstedelijk ontwikkelen en transformeren vanuit duurzaamheid de voorkeur heeft boven buitenstedelijk ontwikkelen;
- 2 Het project Westflank is door de provincie Noord-Holland teruggegeven aan het Rijk. De ambitie om het hoogwaardige groenblauwe woonmilieu te realiseren wordt in de omgeving van de door het Rijk geplande hoogspanningsverbinding Randstad 380 kV niet meer haalbaar geacht. De mogelijkheden om in dit gebied woningen, water en groen te realiseren worden in 2012 opnieuw door de provincie bekeken;

Ladder voor duurzame verstedelijking

Bij het bepalen welke woningbouwlocaties prioriteit hebben, werken we met de 'ladder voor duurzame verstedelijking' uit het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Deze ladder bestaat uit de volgende stappen:

- 1 Beoordeling door betrokken overheden of de beoogde ontwikkeling voorziet in een regionale, intergemeentelijke vraag naar bedrijventerreinen,

kantoren, woningbouwlocaties en andere stedelijke voorzieningen. Naast de kwantitatieve beoordeling (aantal hectares of aantallen woningen) gaat het ook om een kwalitatieve vraag (bijvoorbeeld een bedrijventerrein waar zware milieuhinder mogelijk is of een specifiek woonmilieu) op regionale schaal.

- 2 Indien de beoogde ontwikkeling voorziet in een regionale, intergemeentelijke vraag, beoordelen betrokken overheden of deze binnen bestaand bebouwd gebied kan worden gerealiseerd door locaties voor herstructurering of transformatie te benutten;
- 3 Indien herstructurering of transformatie van bestaand bebouwd gebied onvoldoende mogelijkheden biedt om aan de regionale, intergemeentelijke vraag te voldoen, beoordelen betrokken overheden of deze vraag kan worden beantwoord op locaties die passend multimodaal ontsloten zijn of als zodanig worden ontwikkeld.

Toetsingscriteria voor wonen

Met betrekking tot wonen werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De wijze waarop (toekomstige) woonmilieus aansluiten bij de leefstijlen van de bevolking. Locaties en gebieden worden niet zonder meer – top-down – gekarakteriseerd als laag- of hoog-dynamisch: er wordt aangesloten bij omstandigheden zoals die zich feitelijk ontwikkelen en bij de door de bevolking beleefde dynamiek. Dit is een vorm van organisch ontwikkelen. De inwoners en gebruikers moeten het zelf ook als een belangrijke opgave zien om een plek te houden zoals die is, bijvoorbeeld 'dorps'. Toekomstbeelden zouden door hen gedragen én geleefd moeten worden.
- De wijze waarop wonen in elke levensfase mogelijk wordt gemaakt. Haarlemmermeer heeft

een relatief grote woningvoorraad voor gezinnen, maar zal in de toekomst meer rekening gaan houden met woningen voor jongeren en senioren.

- De wijze waarop wonen en zorg gecombineerd kan worden. Dit kan bijvoorbeeld door levensloopbestendig te bouwen, maar ook door woonmilieus te creëren die erop gericht zijn wonen en zorg te combineren.

Ruimtelijke kwaliteit

- Afstemming van de inrichting van het publieke domein op het profiel en het karakter van de locatie. De verschillende woonmilieus hebben elk een eigen ruimtelijk karakter en een eigen dynamiek. De bijpassende leefstijlen kennen een verschillend gebruik van de publieke ruimte.
- Levensloopbestendigheid en flexibiliteit van de woonomgeving. Leefstijlen worden deels bepaald door de levensfase waarin mensen zich bevinden. Aan het begin van de wooncarrière is een nieuwe levensfase vaak aanleiding voor verhuizing. Op latere leeftijd neemt door eigenaarschap en gevoelens van verbondenheid de mobiliteit en verhuiscapaciteit af. De toenemende vergrijzing verlangt niet alleen aanpasbaarheid van de woning, maar ook van de woonomgeving.
- Vroegtijdige en deugdelijke informatieverstrekking aan inwoners van de Schipholregio over de ontwikkeling van de luchthaven in zijn algemeenheid en de geluidsbelasting in het bijzonder.

5.12 Voorzieningen

In deze paragraaf beschrijven we eerst welke demografische en maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn op ons voorzieningenbeleid. Daarna besteden we aandacht aan de algemene uitgangspunten voor voorzieningen en tot slot beschrijven we per beleidsterrein hoe we de voorzieningen in onze gemeente de komende jaren vorm willen geven.

Demografische ontwikkelingen

De bevolking van Haarlemmermeer zal de komende decennia verder groeien en in sommige gebieden hebben we te maken met ontgroening en vergrijzing.

- *Ontgroening*

Ontgroening is de afname van het aantal jongeren in de bevolking doordat het geboortecijfer afneemt. De gemiddelde leeftijd stijgt. Deze ontwikkeling vindt plaats in de oudere delen van Hoofddorp en Nieuw-Vennep, in Zwanenburg en in Rijsenhout. In Badhoevedorp is dit effect al veel langer meetbaar.

De afname van het aantal jongeren heeft hier onder andere gevolgen voor scholen, speelplekken en jongerenwerk. Het totale aantal kinderen en jongeren in onze gemeente stijgt overigens nog steeds. Dit komt vooral door de nieuwe aanwas in de Vinex-wijken.

- *Vergrijzing*

Vergrijzing vindt vooral plaats in de historische kernen. Het absolute aantal ouderen (65+) in Haarlemmermeer zal in 2025 verdubbeld zijn. De vraag naar zorg zal daardoor toenemen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

De volgende maatschappelijke ontwikkelingen zijn van invloed op ons voorzieningenbeleid.

- *Combinatie werk en zorg*

De groei van arbeidsparticipatie van vrouwen en daarmee de toename van de combinatie werk en zorg maakt dat er in de toekomst een groter beroep wordt gedaan op kinderopvang. Om werk en zorg beter te kunnen combineren is er behoefte aan voorzieningen op weg naar werk of op weg naar school, kinderopvang, enzovoort. Door voorzieningen op knooppunten te plaatsen leveren we hier een bijdrage aan.

- *Voorzieningen deels via internet*
Voorzieningen hoeven niet meer volledig fysiek bereikbaar te zijn. We zien nu al dat er veel in webshops wordt gekocht en voor de toekomst kunnen we ook denken aan de bibliotheek en aan vormen van onderwijs (e-learning) en van zorg (telecare) die via internet bereikbaar zijn.
- *Veranderingen in het sociale domein*
De rol van maatschappelijke organisaties, gemeente en inwoners zal in het komende decennium sterk veranderen. Inwoners zullen meer aangesproken worden op hun eigen kracht en de eigen netwerken. Wanneer zij daarbij hulp nodig hebben, wordt deze zo vroeg (en preventief) mogelijk ingezet, bijvoorbeeld op scholen. Doorverwijzing naar tweedelijns instellingen (specialistische hulp) gebeurt alleen als de hulp in de wijk, bij de huisarts, op school of bij het Centrum voor Jeugd en Gezin echt niet voldoende blijkt te zijn.
Voor de toekomst houden we rekening met nieuwe concepten van zorg en hulpverlening zoals buurtzorg, de sociale huisarts en wijkteams.
- *Voorzieningen en sociale duurzaamheid*
Op welke wijze kunnen voorzieningen door hun ruimtelijke positionering bijdragen aan sociale duurzaamheid (geborgendheid, eigenaarschap, ontmoeting en ondernemerschap)?
De programmering van maatschappelijke voorzieningen en een mix van kleinschalig werken op knooppunten zou een bijdrage kunnen leveren aan sociale duurzaamheid (met name aan ontmoeting en ondernemerschap). Hierbij speelt de vraag hoe netwerken en knooppunten zich verhouden tot de (te verwachten) leefstijlen in Haarlemmermeer.
De programmering van knooppunten kan 'kleuren' naar gelang de dominante leefstijlen van de gebruikers van het knooppunt (zie 3.2.).

Algemene uitgangspunten voor voorzieningen

De algemene uitgangspunten voor voorzieningen in Haarlemmermeer zijn:

1 Er is voldoende differentiatie in het aanbod van functies en voorzieningen

Kleine kernen hebben andere behoeften dan een Vinex-wijk bijvoorbeeld. Dit heeft te maken met leefstijlen, identiteit, en sociaal-economische en demografische verschillen.

2 Complementariteit van voorzieningen (regionaal en lokaal)

We kijken steeds of het ontwikkelen van functies een toegevoegde waarde heeft en of er gebruik gemaakt kan worden van bestaande voorzieningen in de regio of in de gemeente. Die toegevoegde waarde kan bijvoorbeeld ook zijn dat de functie bijdraagt aan de identiteit van een kern of aan de economische ontwikkeling van Haarlemmermeer in zijn geheel.

3 Voorzieningen zijn goed bereikbaar

Bereikbaarheid wordt zoveel mogelijk gewaarborgd of eventueel verbeterd door een adequate aansluiting op het openbaar vervoer, een afdoende infrastructurele ontsluiting van de voorziening en/of een goede digitale bereikbaarheid. Samenwerking met andere functies is erg belangrijk; dit vermindert het aantal vervoersbewegingen.

4 We zorgen voor voldoende ruimtelijke flexibiliteit om op veranderingen te kunnen inspelen

Er worden ruimtelijke reserveringen voor toekomstige voorzieningen gemaakt en toekomstige functieveranderingen maken we zowel planologisch als in gebouwen mogelijk.

• *Clustering voorzieningen*

De clustering van voorzieningen op knooppunten in de infrastructuur heeft meerdere voordelen.

- 1 Het vergroot de bereikbaarheid van voorzieningen, meer functies onder een dak;
- 2 Het aantal kriskrasbewegingen wordt beperkt;

- 3 Het geeft de ruimte om een uitgebalanceerd sociaalruimtelijk programma te realiseren dat goed is afgestemd op de vraag van de gebruikers;
- 4 Rond de voorzieningen ontstaan vanzelf nieuwe mogelijkheden voor ontmoeting.

- *Voorzieningen buiten de knooppunten*

Niet alle voorzieningen zijn geschikt voor clustering en voor sommige inwoners (de kwetsbaren bijvoorbeeld) zijn voorzieningen dicht bij huis soms wenselijk.

Ook zijn er in de laag-dynamische delen van Haarlemmermeer veel minder (potentiële) knooppunten en sommige voorzieningen hebben hier te maken met een te kleine 'afzetmarkt'. In de kleine kernen moeten voorzieningen dan ook gebruik gaan maken van gezamenlijke (multifunctionele) accommodaties, allianties aangaan met commercieel uitgebate voorzieningen of ambulante vormen opzoeken (we kennen nu al de bibliobus en de rijdende winkel). Voor kernen aan de Ringvaart die zogenaamde dubbeldorpen vormen met gemeentes aan de andere kant van de Ringvaart, wordt de relatie met de overkant belangrijker. Wanneer we de Ringvaart niet als grens, maar als verbinding zien, wordt het ook mogelijk om de dubbeldorpen als één gebied te beschouwen. In de praktijk maken veel inwoners in deze gebieden al gebruik van voorzieningen aan de overkant. Voor de toekomst willen we dat beter in beeld brengen en samen met de buurgemeenten onze voorzieningen beter op elkaar afstemmen.

- *Voorzieningen dicht bij huis*

Zorg aan kwetsbare groepen, sportvoorzieningen op buurtniveau (trapveldjes en basketbalpleintjes bijvoorbeeld) en speelplekken kunnen het best een plek krijgen op buurtniveau. Onder andere omdat ze gericht zijn op doelgroepen die minder mobiel

zijn, zoals kinderen en ouderen. Maar ook omdat juist op buurtniveau de kenmerken geborgenheid en eigenaarschap (sociale duurzaamheid) vorm kunnen krijgen. De hierboven genoemde voorbeelden van voorzieningen lenen zich daar goed voor. Inwoners van de buurt kunnen bijvoorbeeld een rol spelen bij het beheer en onderhoud van speelplekken, kleine voetbalveldjes en basketbalveldjes, of bij het beheer van buurthuis kamers.

Voorzieningen per beleidsterrein

- *Sport*

De gemeente ambieert het meervoudig gebruik van sportvoorzieningen. Sportvelden en andere sportvoorzieningen op wijkniveau – denk aan gymzalen/ sportzalen van scholen, commerciële sportscholen, basketbalpleintjes, trapveldjes en aansprekende buitenspeelplaatsen – worden zo veel mogelijk centraal in de wijken geplaatst. Zo wordt meervoudig gebruik van sportvelden en sportvoorzieningen mogelijk gemaakt en kunnen de voorzieningen ook een rol spelen als ontmoetingsplaats voor buurtbewoners. De voorkeur gaat uit naar het bouwen van sportzalen bij scholen in plaats van gymzalen (een sportzaal heeft de omvang van twee gymzalen), omdat sportzalen ook door verenigingen kunnen worden gebruikt. Sportvelden en sportvoorzieningen met een bovenlokale functie kunnen in de toekomst goed in de buurt van knooppunten geplaatst worden.

De verwachting is dat de behoefte aan ruimte voor binnensport de komende tien jaar aansluit bij de behoefte aan de sportvoorzieningen voor scholen. Dat betekent dat we ervoor moeten zorgen dat bijvoorbeeld twee gymzalen kunnen worden samengevoegd tot één sportzaal of zelfs drie gymzalen kunnen worden samengevoegd tot een sporthal. Hoe de verschillende zalen worden vormgegeven hangt af van de verschillende vormen

van medegebruik en kan dus per locatie verschillen. Bij buitensport zijn er tot 2020 meer sportvelden nodig voor honkbal/softbal, hockey en voetbal. Na een enorme piek in de afgelopen jaren bij tennis, is voor deze sport nu een afnemende belangstelling waarneembaar. Bij de verdere ontwikkeling van de westkant van Haarlemmermeer worden, afhankelijk van het aantal nieuwe woningen, tennisbanen, hockey- en voetbalvelden aangelegd.

- *Onderwijs en kinderopvang*

We sturen op een evenwichtig en samenhangend onderwijsaanbod in de verschillende wijken en kernen, dat in kan spelen op situaties van 'groei en krimp'. Scholen hebben de eigenschap dat het aantal leerlingen variabel is; het aantal scholieren per school is dynamisch. Daarom is het belangrijk om daar bij het ontwikkelen van nieuwe wijken rekening mee te houden en te zorgen voor voldoende planologische reserveringen om (piek) groei van onderwijsvoorzieningen op te vangen. Gebouwen waarin onderwijs wordt gegeven dienen zo veel mogelijk ruimtelijk en functioneel aan te sluiten bij de omgeving. De betekenis van schoolgebouw voor een wijk is veranderd. Er komt meer samenhang tussen peuterspeelzalenbeleid, kinderopvang, brede school en onderwijsachterstandenbeleid (o.a. voor- en vroeg-schoolse educatie). In de toekomst komt er één pedagogische basisvoorziening waarin kinderopvang en peuterspeelzaal volledig geïntegreerd zijn. In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijsvoorzieningen is aangegeven dat voor elke school in de nabijheid voor buitenschoolse opvang gezorgd moet te worden. Buitenschoolse opvang op verwijsafstand (2 kilometer) is het uitgangspunt. Geclusterde BSO, bij voorkeur in een eigen ruimte van de aanbieder, is daarbij een goede invulling van de taak van schoolbesturen om mogelijkheden te

bieden voor tussen- en buitenschoolse opvang. Bij leegstand kunnen onderwijsruimten eventueel worden verhuurd aan opvangaanbieders.

- *Brede school*

De brede school is een samenwerkingsverband tussen onderwijs, opvang, welzijn en zorg. Dit samenwerkingsverband biedt een doorlopende ontwikkellijn en brede ontwikkelingskansen aan alle kinderen, in het bijzonder aan degenen die deze kansen minder vanzelfsprekend krijgen. De gemeente biedt scholen in zogenaamde impuls-wijken (gebieden die extra aandacht nodig hebben) en scholen in nieuw te ontwikkelen wijken en kernen de kans om brede school te worden. In nieuw te ontwikkelen wijken zullen eventuele brede scholen in overleg met betrokken partners en afhankelijk van de wensen vanuit de wijk worden ontwikkeld. Voor zo ver mogelijk zullen wijkvoorzieningen en scholen hier worden geclusterd. In bestaande wijken zal een en ander afhankelijk zijn van de ruimtelijke mogelijkheden. In deze wijken moet zo veel mogelijk gebruik gemaakt worden van de bestaande structuur.

- *Krimp primair onderwijs*

Tot 2020 zien we door autonome ontwikkelingen krimp van het aantal leerlingen in het primair onderwijs en groei in het voortgezet onderwijs. De bouw van grote aantallen nieuwe woningen in de toekomst kan daar voor bepaalde gebieden verandering in brengen, maar de hierna volgende vertaling naar gebieden gaat alleen uit van de autonome ontwikkelingen. Voor het primair onderwijs betekent dit dat locaties zullen moeten sluiten of worden verplaatst of samengevoegd. In Hoofddorp Noord en Oost is door krimp veel leegstand. Op de lange termijn zou echter door verdere

ontwikkeling van Hoofddorp Noord weer groei kunnen optreden. In Vijfhuizen hebben we te maken met een vergelijkbaar scenario. Er zijn oplossingen voor de middellange termijn en voor de lange termijn (bij verdere ontwikkeling van de westelijke Haarlemmermeer en Stichting Epilepsie Instellingen Nederland (SEIN) zal er wellicht weer sprake zijn van groei).

Floriande heeft op korte termijn te maken met snelle krimp. Tijdelijke onderwijsvoorzieningen (schoolwoningen) kunnen hier afgestoten worden. Ook in Overbos en Toolenburg is sprake van krimp. In Overbos zal op termijn waarschijnlijk een locatie moeten sluiten, in Toolenburg zullen waarschijnlijk geen extra scholen gerealiseerd worden. In Bornholm en Pax is sprake van een stabiele situatie.

In Nieuw-Vennep hebben de scholen nu al te maken met leegstand en zal het aantal leerlingen nog verder krimpen. Ook hier zal wellicht een onderwijsvoorziening minder overblijven. Getsewoud daarentegen wordt tot 2020 geconfronteerd met groei. Noodvoorzieningen en tijdelijke voorzieningen volstaan niet: uitbreiding is noodzakelijk. Een en ander wordt bezien in samenhang met de voorzieningen in de bestaande wijken van Nieuw-Vennep, waar sprake is van krimp.

In Zwanenburg gaat men op termijn terug naar drie schoollocaties.

In Rijsenhout en Lisserbroek blijft het aantal leerlingen de komende jaren stabiel.

- *Groei voortgezet onderwijs*

Voor het voortgezet onderwijs bekijken we integraal waar extra huisvesting nodig is. In ieder geval zal naar verwachting in 2014 een nevenvestiging van het Haarlemmermeer Lyceum in het zuiden van Hoofddorp (de Zuidrand) worden gerealiseerd.

Op de langere termijn zal wellicht nog een tijdelijke locatie voor voortgezet onderwijs nodig zijn.

- *Middelbaar beroepsonderwijs*

In de gemeente Haarlemmermeer zijn twee ROC's, regionale opleidingscentra, te weten het Nova College in Pax en het luchtvaartgerichte ROC van Amsterdam in Graan voor Visch. Bij een groei van het inwoneraantal, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van het westen van Haarlemmermeer, zal met name het aantal leerlingen voor het Nova College toenemen. Als gemeente zijn wij niet verantwoordelijk voor de huisvesting van MBO-scholen, maar we moeten hier in onze ruimtereserveringen wel rekening mee houden.

- *Hoger onderwijs*

De gemeente heeft de ambitie om in de toekomst hoger onderwijs aan te trekken om zo de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt in de regio te versterken en de mogelijkheden voor innovatie te vergroten. Haarlemmermeer wil daarbij een proeftuin zijn voor nieuwe vormen van samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheden. Denk daarbij aan innovatieve vormen van onderwijs, deels virtueel, deels op alternatieve – wellicht tijdelijke – locaties, en deels binnen bedrijven. Dit vraagt geen ruimtelijke reserveringen in een Structuurvisie, maar wel ruimte voor functiewijzigingen in de bestemmingsplannen. Hoger onderwijs is er bij uitstek bij gebaat om nabij een knooppunt gesitueerd te zijn.

- *Sociaal-culturele accommodaties*

Elke kern of wijk heeft een laagdrempelig ontmoetingspunt (dit hoeft geen sociaal-culturele accommodatie te zijn, maar kan ook een andere vorm hebben). Dit ontmoetingspunt is gericht op een breed publiek van dorps- en wijkbewoners, en in het bijzonder op ouderen, jongeren, mensen

met een beperking, chronisch zieken en andere kwetsbare groepen.

Samenwerking met andere voorzieningen in multifunctionele accommodaties en met scholen is gewenst.

In de toekomst zullen beheer en exploitatie van deze accommodaties veranderen, evenals het sociaal-cultureel werk. Sociaal-culturele accommodaties zouden dan bijvoorbeeld ook de vorm kunnen hebben van 'buurthuis kamers' die bewoners en gebruikers zelf in beheer hebben. De sociaal-culturele accommodatie is een voorziening die zijn meerwaarde in het gebied heeft – op wijk- of buurniveau – en is minder geschikt om in de nabijheid van een knooppunt buiten de wijk te plaatsen (tenzij knooppunt aansluit bij het verzorgingsgebied van de accommodatie).

- *Jongeren*

We streven naar een gevarieerd activiteiten aanbod voor jongeren, met voldoende spreiding. Het accent moet daarbij liggen op activiteiten in plaats van accommodaties, op vraag in plaats van aanbod en op actieve in plaats van passieve deelname.

Accommodaties moeten multifunctioneel en flexibel gebruikt worden.

Daar waar jongeren in een situatie van achterstand en/of achterstelling dreigen te raken, nemen we onze verantwoordelijkheid door het subsidiëren van jongerenwerk en als dat nodig is door het aanbieden van accommodatie.

Daarnaast zorgen we voor de randvoorwaarden om andersoortige voorzieningen mogelijk te maken. Denk bijvoorbeeld aan het aanbod van vrijwillig jeugd- en jongerenwerk en commerciële horeca.

- *Speelplekken*

Bij toekomstige nieuwbouw, herinrichting of in- en uitbreidingen zorgen we voor een netwerk

aan speel-, sport- en ontmoetingsplekken met een kwalitatieve inrichting en een optimale ligging. Ook het meervoudig gebruik van schoolpleinen maakt hier deel van uit.

Bij nieuwbouw zal er een aantal jaren grote behoefte zijn aan speelplekken. Voor de toekomst is er ruimte en flexibiliteit nodig om, als de leeftijdsopbouw van de wijk en buurt verandert, andersoortige speel- en ontmoetingsplekken te kunnen aanleggen. Wij reserveren dan ook voldoende ruimte voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken, volgens de normen uit de nota Spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte, in relatie tot de te verwachten aantallen 0- t/m 18-jarigen.

Ook zorgen wij bij de vernieuwing van bestemmingsplannen voor bestaande wijken en bij het ontwikkelen van bestemmingsplannen voor nieuwe wijken, voor voldoende vrijheid om binnen de bestemmingen 'groen', 'verkeer' en 'maatschappelijke voorzieningen' speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen te kunnen aanleggen.

- *Zorg*

Bij de keuze voor de locatie van zorgvoorzieningen is de aanwezigheid van andere functies een belangrijke factor om rekening mee te houden. Voor een deel van de doelgroep (ouderen, chronisch zieken of mensen met psychische of psychiatrische problemen) zijn sociale contacten heel belangrijk. Ook voor bezoekers en begeleiders van de zorgvragers is de aanwezigheid van niet-zorgfuncties van belang, omdat dit het bezoek aan zorgvoorzieningen aangenamer maakt. De zorgvoorziening als ontmoetingspunt kan vorm krijgen door deze te combineren met andere functies en/of door clustering in een gezondheidscentrum.

In de toekomst zal *telecare* een deel van de zorg op fysieke locaties kunnen overnemen, maar deze vorm van zorg zal vrijwel altijd aanvullend zijn op

de *face-to-face* zorg en is niet of minder geschikt voor kwetsbare zorgvragers.

Bij de zorg voor ouderen (75+) is een belangrijk aandachtspunt de bereikbaarheid; slechts 30% van de Haarlemmermeerse ouderen woont dicht (< 500 meter) bij een zorgcentrum.

De komende jaren moet dan ook veel aandacht uitgaan naar het realiseren van voldoende zelfstandige woningen voor senioren in de buurt van welzijns- en zorgdiensten. Dit vraagt meer aandacht voor het in samenhang programmeren van woningbouw of woningverbetering en welzijns- en zorgvoorzieningen. Het 'woonzorg-zoneconcept' kan bijvoorbeeld een oplossing zijn. In zijn meest ideale vorm is dit een barrièrevrije, verkeersveilige en sociaal veilige buurt waarin welzijnsdiensten, zorg en de producten voor dagelijks levensonderhoud binnen handbereik liggen. Daarnaast is ook het bereikbaar maken van voorzieningen die niet – of niet voor iedereen – voldoende dicht bij hun doelgroep liggen van belang. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door goede ov-verbindingen.

We houden rekening met de verschillende doelgroepen van zorg. Enerzijds hebben we te maken met de reguliere zorg voor inwoners die voldoende zelfredzaam zijn, anderzijds met (specialistische) zorg voor de kwetsbare groepen in de samenleving. Met name deze groepen hebben behoefte aan goed bereikbare zorg, dicht bij huis, waar zij ook anderen kunnen ontmoeten. Voor deze groepen is zorg op knooppunten buiten de wijken minder geschikt. Zorg waarbij dit laatste niet het geval is zou wel geclusterd kunnen worden bij een knooppunt, bijvoorbeeld bij het Spaarne Ziekenhuis.

- *Cultuur*

Vier grote culturele voorzieningen vormen samen een cultuurcluster in het Cultuurgebouw

in Hoofddorp. Deze locatie heeft een hoge plaatswaarde, maar een lage vervoerswaarde, waardoor het op dit moment niet automatisch een logisch knooppunt vormt. Voor de toekomst heeft de locatie echter wel potentie als knooppunt. Voor alle culturele instellingen geldt dat zij waar mogelijk naar de inwoners toe zullen bewegen. Zo kunnen zo veel mogelijk inwoners deelnemen aan of kennis nemen van culturele projecten. In de toekomst houden we ook rekening met een verbetering van de museale functie in onze gemeente. Vanuit de knooppuntgedachte kan zo'n functie een plek krijgen in de buurt van museum Cruquius of in een netwerk van kleinere voorzieningen op het gebied van educatie en presentatie in een aantal kernen.

- *Horeca*

We streven naar behoud en versterking van een goed en aantrekkelijk horeca-aanbod, voor inwoners, zakelijke bezoekers en toeristen. Het versterken van de centrumfunctie van Hoofddorp en Nieuw-Vennep, met ruimte voor dynamiek en vernieuwing, draagt hieraan bij. Bij deze ontwikkeling is expliciet ook aandacht voor de mogelijkheden voor bestaande horecagelegenheden.

- *Detailhandel*

Het aanbod van detailhandel komt tot stand op basis van investeringen door de markt. De gemeente faciliteert en het uitgangspunt daarbij is om commerciële voorzieningen te clusteren, zodat voldoende attractie ontstaat. De komende jaren faciliteren we ook de veranderingen in de detailhandel, die zal inspelen op de veranderingen in de samenleving. De trend is dat er steeds minder vierkante meters winkelopervlakte nodig zijn. Dit komt onder meer door de ontwikkeling van het winkelen via internet. Daardoor zullen op langere termijn niet

alle wijkwinkelcentra hun bestaansrecht houden. Waarschijnlijk leidt dit tot een versterking van de overige winkelcentra. Knooppunten in nieuw te ontwikkelen gebieden lenen zich ervoor om ook detailhandel te programmeren als zij structureel beschikken over voldoende mogelijke klanten. Supermarkten functioneren als dragers van wijkcentra, daarom is het staand regionaal en provinciaal beleid om deze in de wijken te handhaven.

Toetsingscriteria voor voorzieningen

Met betrekking tot voorzieningen werken we voor de volgende onderwerpen toetsingscriteria uit:

Sociale duurzaamheid

- De wijze waarop functies en voorzieningen aansluiten bij de dominante leefstijlen in een kern of wijk. Een goede aansluiting kan eigenaarschap en gevoelens van geborgenheid versterken.
- De locatie van voorzieningen. Op de juiste plek kunnen voorzieningen bijdragen aan de identiteit van een kern of wijk.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen in termen van infrastructuur, ov-verbindingen, digitale toegankelijkheid en toegankelijkheid voor mensen met beperkingen.
- De bijdrage van de combinatie van functies op een plek of in een gebouw aan ontmoeting en ondernemerschap.
- Flexibiliteit in gebouwen en plannen om toekomstige functieveranderingen mogelijk te maken.
- De wijze waarop de programmering van knooppunten (aanbod van functies en voorzieningen) bijdraagt aan ondernemerschap en ontmoeting.
- De wijze waarop attracties en evenementen de inwoners van Haarlemmermeer en de regio nieuwe podia bieden om elkaar tegen te komen en hun omgeving te beleven. Dit draagt bij aan ontmoeting.

- De wijze waarop kleinschaligere ruimtevragende activiteiten, zoals culturele broedplaatsen, kunnen bijdragen aan het ondernemerschap in Haarlemmermeer.
- De bijdrage van cultuurhistorische voorzieningen aan de zichtbaarheid en de beleefbaarheid van de geschiedenis van de polder en zijn mensen. Dit versterkt de identiteit van de polder en het gevoel van de mensen er gezamenlijk deel van uit te maken. Het Cruquiusgemaal is hier een voorbeeld van.

Ruimtelijke kwaliteit

- Passende grootschalige attractieve programma's voor het hoogdynamische deel van de polder. Door binnen de Randstad ruimte te bieden voor ruimtevragende programma's kan de grootschaligheid en openheid van de polder in de hoogdynamische gebieden een nieuwe invulling krijgen. Die invulling sluit aan bij de schaal van het oorspronkelijke polderlandschap.
- De manier waarop internationale evenementen op een hoogwaardige, langdurige manier een positief effect kunnen hebben op de ruimtelijke ontwikkelingen.
- De bijdrage van lokale culturele en maatschappelijke programma's aan een vitaal cultuurhistorisch netwerk.
- Economisch levensvatbare combinaties van voorzieningen (maatschappelijk, cultureel) en commerciële activiteiten voor kleine kernen in multifunctionele huisvesting.
- Vestiging van voorzieningen passend bij knooppunten, afhankelijk van het omringende woonmilieu. Door de juiste voorzieningen bij de ((h)ov-haltes te situeren kunnen dagelijkse activiteiten in een ketenverplaatsing samenkomen. Op deze manier wordt het gebruik van openbaar vervoer aantrekkelijker en neemt de plaatswaarde van de halte toe.

Hoofdstuk 6

Het ruimtelijk raamwerk uitgewerkt op gebiedsniveau

6.1 Inleiding

De structuurvisie brengt samenhang in beeld en geeft op hoofdlijnen kaders voor sturing van de ruimtelijke ontwikkeling. Het geschetste raamwerk biedt ruimte voor alle denkbare ontwikkelingen in de tijd. Zoals het er nu naar uitziet zal de uitvoering van alle geschetste ontwikkelingen langer duren dan de twintig jaar waar deze structuurvisie over uitkijkt. Welke keuzes er ook worden gemaakt, er zullen altijd legio onzekerheden blijven, zelfs op korte termijn. Op dit moment is het moeilijk een voorspelling te doen over de ontwikkeling van de markt voor woningen, kantoren of bedrijfsruimte? De structuurvisie geeft daarom de mogelijkheid om flexibel in te spelen op toekomstige ontwikkelingen op basis van de vraag uit de markt. Om adequaat te kunnen sturen in dit proces is het van belang inzicht te hebben in de samenhang tussen ontwikkelingen en de publieke opgave die daar mee samen hangt. Als een bepaald gebied in

ontwikkeling komt, welke wegvakken, waterlopen en (groen)voorzieningen dienen daarvoor dan gerealiseerd te worden? Om vervolgens te kunnen bepalen welke publieke middelen (gemeente, provincie, Rijk) daarvoor moeten worden aangesproken en wat in het kostenverhaal moet worden ondergebracht. Aangezien niet overal tegelijk geïnvesteerd kan worden, vraagt dit om het maken van duidelijke keuzes.

Dit hoofdstuk vormt de basis voor het maken van die keuzes in de tijd. Het is een sturingsinstrument voor de besluitvorming in de toekomst, afgestemd op de vraag. De in dit hoofdstuk aangegeven afhankelijkheden en samenhang vormen de basis voor de ontwikkelstrategie. Autonoom zijn de ontwikkelingen die 'onomkeerbaar' zijn, onafhankelijk van nog te nemen besluiten over andere ontwikkelingen. De overige ontwikkelingen dienen in het kader van de ontwikkelstrategie en volgorde aan elkaar gerelateerd te worden.

Raamwerk

Kaart met de samenhangende gebieden in de polder

Er zijn grofweg zes samenhangende gebieden te onderscheiden die in de volgende paragrafen uitgewerkt worden.

6.2 Het noorden

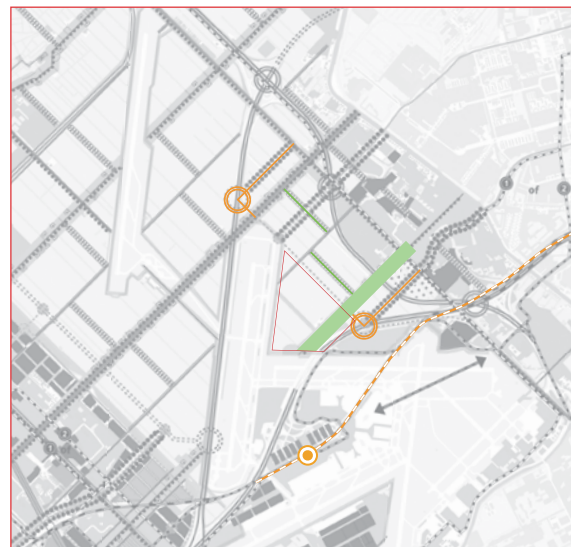
De belangrijkste opgave voor het noorden van de polder is de gebiedsontwikkeling van Badhoevedorp. Dit project bestaat uit de omlegging van de rijksweg A9 en de bijbehorende aanleg van nieuwe woningen, bedrijven- en kantorenterreinen, (sport)voorzieningen en groengebieden. De omlegging van de A9 vergroot de leefbaarheid in Badhoevedorp aanzienlijk en zorgt ervoor dat het dorp weer één geheel wordt. Een tweede opgave voor het noorden van de polder is de ontwikkeling van de Schipholdriehoek en het leggen van een verbinding tussen de Zuidas en Schiphol.

De Schipholdriehoek, een gebied van 730 hectare tussen de A4, de A5 en de A9, ontleent zijn kracht en kwaliteit aan zijn strategische ligging, vlakbij

Luchthaven Schiphol, en zijn uitstekende bereikbaarheid. In het gebied liggen kansen voor een bedrijfengebied met een internationaal profiel. De ontwikkeling van de Schipholdriehoek is afhankelijk van verschillende lange termijn ontwikkelingen, zoals de uitbreiding van het hov-netwerk, een mogelijke tweede luchthaventerminal en een zekere schaarste op de bedrijven- en kantorenmarkt. We nemen in deze Structuurvisie geen specifieke reservering op voor een tweede terminal, omdat we Luchthaven Schiphol liever op een duurzame manier versterken, met beperkt ruimtebeslag. Ook de ontwikkelingen in de luchtvaart en de aan de Alderstafel gemaakte afspraken geven geen aanleiding voor een dergelijke reservering. De bufferzone Amsterdam-Haarlem, waar het landbouwgebied rond Schiphol deel van uitmaakt beslaat een belangrijk deel van het noorden van Haarlemmermeer. Het Rijk neemt afstand van het bufferzonebeleid en draagt haar bevoegdheden in

Omlegging A9

Reservering Schipholdriehoek provinciale structuurvisie

deze over aan de provincie. Voor Haarlemmermeer en de provincie Noord-Holland ligt hier een opgave om zodanige invulling aan het gebied te geven dat de huidige open kwaliteit gewaarborgd blijft.

Water en groen

- *Spaarnwoudertocht en polderpaden*

Deze route verbindt het Amsterdamse Bos met het landschap van Spaarnwoude en maakt deel uit van het Groene Carré Noord en de Groene As. De Groene As is een ecologische verbinding tussen Amstelveen en Spaarnwoude, en onderdeel van een uitgebreid netwerk van nieuwe strategische groenprojecten en bestaande parken en natuurgebieden.

Het Groene Carré is de compensatiemaatregel voor de aanleg van de polderbaan van Schiphol. De ontwikkeling van het groen in de buik van Badhoevedorp kan plaats vinden na de omlegging van de A9.

Ook hier maken polderpaden het agrarisch gebied toegankelijk voor recreatief medegebruik, een mooi voorbeeld in dit gebied is het Bottelierspad, wat voor bewoners uit Zwanenburg o.a. wordt gebruikt een ommetje door het open agrarisch landschap.

Infrastructuur

- *Doortrekken van de A5-Westrandweg*

Het doortrekken van de A5-Westrandweg richting Amsterdam is in uitvoering. In combinatie met de Tweede Coentunnel ontstaat zo een route via het Westelijke Havengebied en Amsterdam-West naar de A4 bij De Hoek. Deze route vormt een alternatief voor de route over de A10-West en de A4 bij Schiphol.

- *Omlegging A9*

De A9 wordt ten zuiden van de Schipholweg omgelegd. Dit heeft gunstige gevolgen voor het onderliggende wegennet en de beoogde hov-infrastructuur.

Na omlegging van de rijksweg zal meer verkeer op het hoofdwegennet worden afgewikkeld en minder op het onderliggende wegennet. Dat komt doordat het hoofdwegennet in de nieuwe situatie de verkeersvraag beter aan zal kunnen. Deze ontwikkeling heeft niet alleen een positief effect op de bereikbaarheid, maar vergroot bovendien de verkeersveiligheid en de leefbaarheid in Badhoevedorp.

- *Afwaardering Schipholweg N232*

Vooruitlopend op de omlegging van de A9 worden sportfaciliteiten verplaatst naar een gebied ten zuiden van de Schipholweg.

De regionale functie van de Schipholweg kan pas worden opgeheven, wanneer deze weg wordt omgelegd. Met de nieuwe ontwikkelingen aan de zuidkant van Badhoevedorp krijgt de Schipholweg in het dorp dan de functie van lokale ontsluitingsweg. Er worden dan meer oversteekmogelijkheden worden gerealiseerd.

- *Afwikkeling regionaal verkeer, verlegde N232*

Regionaal verkeer wordt buiten de omgelegde A9 omgeleid. Op het moment dat de Schipholdriehoek wordt ontwikkeld, kan de Tweeduizend EI worden ingezet als regionale verkeersweg, en zo de rol van omgelegde Schipholweg (N232) vervullen.

Aan de westzijde van Badhoevedorp wordt de omgelegde N232 aangesloten op de Schipholweg, in eerste instantie via de Hoofdweg-Oostzijde. Bij een grote ontwikkeling in de Schipholdriehoek, die een eigen aansluiting op de A5 vergt, is een aparte verbinding naar de N232 nodig.

Aan de noordoostzijde van de Schipholdriehoek kan de Loevesteinse Randweg met een viaduct over de A4 een aansluiting vormen op de N232. In het gebied van de Elzenhof kunnen op dat moment ook de huidige verkeersknelpunten worden aangepakt. De mogelijkheid voor een aansluiting op de A4 wordt opengehouden en kan bij ontwikkeling van de Schipholdriehoek gerealiseerd worden.

- *Sloterweg en Nieuwe Sloterweg*

De smalle Sloterweg, een oude polderweg, is niet geschikt als robuuste ontsluitingsweg. Op het moment dat de Schipholweg wordt omgelegd en de Sloterweg een verbinding vormt tussen Badhoevedorp en de omgelegde Schipholweg, is de aanleg van een nieuwe weg, parallel aan de bestaande Sloterweg, noodzakelijk. Deze Nieuwe Sloterweg sluit aan op de Tweeduizend EI en de Schipholweg.

Bij het verleggen van de verbinding naar het oosten kan gebruik gemaakt worden van de oplopende hoogte van de A9, waardoor een half verdiepte tunnel gerealiseerd kan worden. De voorinvesteringen voor de tunnelbak voor deze verbinding hangen samen met het planproces voor de omgelegde A9. Realisatie van de Nieuwe Sloterweg zelf is in principe pas aan de orde tijdens de omlegging van de Schipholweg en de bijbehorende gebiedsontwikkeling. Als de Nieuwe Schipholweg echter al tegelijkertijd met de omlegging van de A9 wordt aangelegd, komt de noodzaak voor de aanleg van een viaduct in de bestaande Sloterweg te vervallen.

- *Doortrekking S106 'de Haak'*

De beperkte verkeerscapaciteit van het kruispunt N232 Schipholweg-Hoofdweg-oostzijde/westzijde is een groot knelpunt. De verbinding Badhoevedorp-Hoofddorp is te verbeteren door de S106

vanaf de rotonde in Lijnden-Oost door te trekken, door middel van nieuwe aansluitingen op de omgelegde A9 en de Tweeduizend EI, en vanaf daar via een 'haak' aan te sluiten op de Hoofdweg-oostzijde. Hiermee wordt de noodzakelijke verbetering van de verbinding van en naar Amsterdam-West gerealiseerd en de regionale verbinding met Schiphol versterkt. Ook biedt de doortrekking van de S106 een structurele oplossing voor de problemen op de verbinding tussen Badhoevedorp en Hoofddorp. Het lokale verkeer tussen Hoofddorp en Badhoevedorp wordt gescheiden van het regionale verkeer en de kruising Schipholweg-Hoofdweg-oostzijde/westzijde wordt ontlast.

- *Hov A9*

Omdat een goede, snelle verbinding tussen Haarlem en Amsterdam-Zuid en tussen Haarlem en Amstelveen ontbreekt, wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een hov-verbinding tussen die locaties. Langs de Schipholweg moet ruimte gereserveerd worden voor deze verbinding, vandaar dat de ontwikkeling hiervan nauw samenhangt met de omlegging van de A9 bij Badhoevedorp.

De hov-verbinding krijgt ook een functie voor Badhoevedorp. Door aan te sluiten op het knooppunt in Schiphol-Noord, worden goede reismogelijkheden geboden richting Schiphol-Oost en Schiphol-Centrum.

Langs deze hov-verbinding ontstaan vier knooppunten die een belangrijke rol spelen in het infrastructurele netwerk en verder ontwikkeld kunnen worden.

- *Westtangent*

De Westtangent moet het westen van Amsterdam een snelle verbinding met Schiphol geven. Binnen Haarlemmermeer bestaan daarvoor nog twee mogelijke routes. De éne loopt door Badhoeve-

dorp, via de burgemeester Amersfoordtlaan en de Pa Verkuyllaan, de andere via de Oude Haagseweg. Een tracé door Badhoevedorp betekent dat er een nieuwe brug naar Sloten moet worden aangelegd, maar ook dat het knooppunt aan de zuidkant van de Schipholweg bij de aansluiting met de Nieuwe Sloterweg een hogere vervoerswaarde krijgt en daardoor meer ontwikkelingsmogelijkheden.

- *Verlenging metro Noord-Zuidlijn*

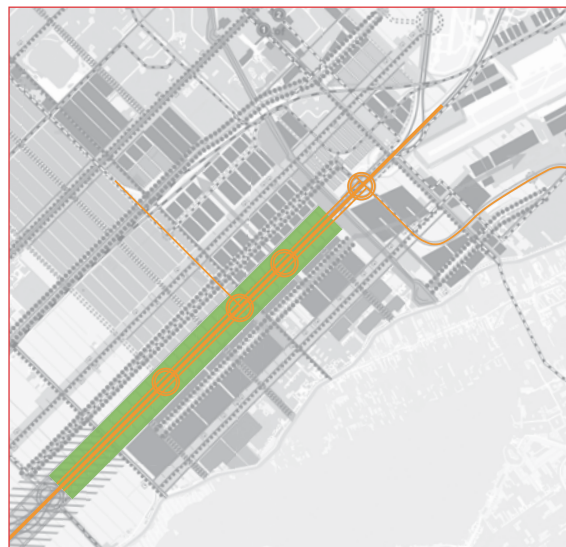
In het kader van de bereikbaarheid van het centrum van Amsterdam en van Schiphol, wordt een doortrekking van de Noord-Zuidlijn onderzocht. Grote delen van de binnenstad van Amsterdam worden dan rechtstreeks verbonden met Schiphol en Haarlemmermeer. Hiervan profiteren bijvoorbeeld de forensen uit de werkgebieden rond Hoofddorp; zij hoeven dan niet meer over te stappen op de trein. Een grote ruimtelijke en economische ontwikkeling biedt op termijn voldoende aanleiding om zo'n extra openbaar vervoerverbinding tussen Amsterdam, Schiphol en Hoofddorp te realiseren. In deze structuurvisie nemen wij hiervoor een reservering op.

- *OV SAAL*

Het project OV Saal richt zich op verbetering van het openbaar vervoer tussen Schiphol, Amsterdam, Almere en Lelystad. Deze verbinding draagt bij aan de versterking van de directe relaties tussen de grote kernen van de Metropoolregio Amsterdam. Een van de mogelijkheden tot verbetering is het doortrekken van een RER-verbinding uit Almere en Lelystad over bestaand spoor. Dit zou een betere ontsluiting van de zone Hoofddorp-Schiphol-Zuidas tot gevolg hebben. Deze mogelijkheid wordt samen met andere tracés onderzocht.

6.3 Het oosten

De opgave voor de oostflank van de polder is het op orde krijgen van de hoofdinfrastructuur. Dit houdt in dat er een parallelstructuur langs de A4 wordt aangelegd, zodat het nationale en het regionale verkeer worden ontvlochten en er meer aansluitingen gerealiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld de aansluiting bij de Nieuwe Bennebroekerweg. Een tweede opgave voor de oostkant van de polder is de herstructurering van Rijsenhout. Rondom Rijsenhout zijn grote ontwikkelingen gaande, zoals ACT en PrimAviera. Deze ontwikkelingen zet Haarlemmermeer in om Rijsenhout toekomstgericht te herstructureren. De Poldertuin als nieuwe, groene entree, het Geniepark en de geplande groenblauwe verbindingen geven Rijsenhout 'lucht' en een recreatieve verbindingssader naar buiten. Daarnaast wordt, dankzij de aanleg van de nieuwe glastuinbouw, ook de herstructurering van de bestaande glastuinbouw mogelijk gemaakt.

Op orde krijgen van de hoofdinfrastructuur

De derde opgave in dit gebied is de uitbreiding van het groenblauwe raamwerk met de groenblauwe structuur langs de A4 en verschillende recreatieve oost-westverbindingen.

Water en groen

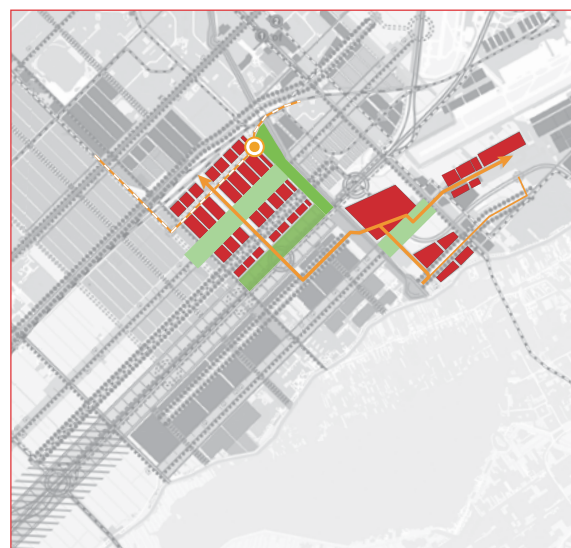
- **Groenblauwe structuur langs de A4**
Langs de A4 komt aan weerszijden een landschappelijk in te richten strook van 250 meter breed. Deze strook heeft meerdere functies. Zo heeft de strook een functie als waterberging voor opvang bij regenpieken en zoetwatervoorziening in tijden van droogte en heeft het gebied een landschappelijke en ecologische betekenis omdat op deze manier het open karakter van de polder gehandhaafd blijft.. Tegelijkertijd vormt de strook een reserveringsruimte voor toekomstige parallele uitbreiding van de A4 en voor eventuele extra aansluitingen.

De aanleg van deze groenblauwe structuur moet integraal worden meegenomen in de ontwikkeling van de aangrenzende projecten ACT en PrimAviera.

- **Versterken van de polderlinten en het recreatieve netwerk**
Om de vele grootschalige ontwikkelingen te compenseren is versterking van het groenblauwe raamwerk van groot belang in dit gebied. Er moet ruimte gereserveerd worden voor nieuwe recreatieve oost-westverbindingen en de van noord naar zuid lopende linten moeten versterkt worden. Achter deze linten kan extra water gegraven worden, op het moment dat er een transformatie van de huidige agrarische functie plaatsvindt. Hiermee wordt niet alleen aan de wateropgave voldaan, maar ontstaat ook een duidelijke scheiding tussen het oude lint en de nieuwe functie. Dit speelt bijvoorbeeld bij de Aalsmeerderweg bij de ontwikkeling van PrimAviera en bij de

Herstructurering en nieuwbouw Rijsenhout

Ongestoord logistieke verbinding ACT

Rijnlanderweg bij de ontwikkeling van bedrijventerrein A4 Zone West en het Geniepark.

- *Geniepark*

De Geniedijk vormt als langgerekt UNESCO-monument de groene ruggengraat van het oosten van de polder. Met de aanleg van het Geniepark versterken we de cultuurhistorische waarde van deze dijk (en daarmee van de Stelling van Amsterdam). In het Geniepark kan het contrast beleefd worden tussen de dynamiek van de omliggende bedrijventerreinen en de oase van rust in het landelijk gebied. Het park heeft bovendien een functie als pauzegroen voor de medewerkers van de aangrenzende bedrijven.

De ontwikkeling van het Geniepark wordt als integraal onderdeel meegenomen in de uitwerking van ACT.

- *De Poldertuin*

De Poldertuin is een concept dat is ontwikkeld om het glastuinbouwgebied Rijsenhout ruimtelijk, functioneel en sociaal-maatschappelijk te verknopen met zijn omgeving. De achterliggende gedachte is dat glastuinbouw en de ruime omgeving van Haarlemmermeer elkaar veel te bieden hebben. Delen van de Poldertuin krijgen een plek in de Oostpoort, een brede parkachtige zone die Rijsenhout met Park21 verbindt. Dit groengebied wordt tegelijkertijd met PrimAviera ontwikkeld. Een andere relatie tussen Park21 en de Westeinderplassen is de verbinding ter hoogte van het brugrestaurant die in de groenblauwe structuur van ACT als opgave is opgenomen. Voor het glastuinbouwgebied PrimAviera is een zelfvoorzienend gietwatersysteem bedacht: het regenwater dat op de daken valt, het afvalwater uit de kassen wordt verzameld in een grote collectieve wateropslag. Een gesloten kringloop in de glastuinbouw zorgt dat het oppervlaktewater schoner wordt en afvalstoffen er niet meer in terecht komen.

Infrastructuur

- *Parallele Kaagbaan*

Wij zien geen aanleiding om eerdere besluitvorming ten aanzien van de ruimtelijke reservering en mogelijke aanleg van de parallelle Kaagbaan te heroverwegen. Haarlemmermeer is geen voorstander van de aanleg van de parallelle Kaagbaan, vanwege de grote impact in termen van geluidhinder, leefbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling. Een langdurige ruimtelijke reservering acht de gemeente onwenselijk zonder dat de ruimtelijke en maatschappelijke consequenties in beeld zijn gebracht en gedegen onderzoek naar nut en noodzaak van de parallelle Kaagbaan is uitgevoerd. In 2012 zal de Algemene Maatregel van Bestuur reservering parallelle Kaagbaan worden vastgesteld. In 2011 hebben Haarlemmermeer, Rijk, provincie Noord-Holland en Schiphol afgesproken dat uiterlijk in 2015 het kabinet een besluit zal nemen over het voortzetten van een langdurige ruimtelijke reservering voor de parallelle Kaagbaan.

Rijk en regio hebben gezamenlijk het belang benadrukt van duidelijkheid over de ruimtelijke consequenties van de aanleg van de baan en andere relevante effecten (hinder, capaciteit, betrouwbaarheid). In gezamenlijk overleg zal dan ook bepaald worden welke beleidsinformatie nodig is om nut en noodzaak van verdere reservering te onderbouwen en welke criteria de partijen voor hun eigen afweging daarover zullen hanteren. Het Rijk zal in 2015, na overleg met de andere partijen hierover, een besluit nemen over het al dan niet voortzetten van een langdurige reservering. Daarbij wordt nadrukkelijk een relatie gelegd met het in kaart brengen van de ruimtelijke impact in het kader van SMASH.

- *Parallelstructuur A4*

Rijkswaterstaat heeft als beleid zo weinig mogelijk nieuwe aansluitingen op de snelwegen te maken.

Haarlemmermeer en de MRA hebben echter wél behoefte aan meer aansluitingen, om zo de ontsluiting van Schiphol, ACT, Hoofddorp en Nieuw-Vennep te verbeteren. Als oplossing realiseren we daarom tussen Burgerveen en Schiphol een parallelstructuur langs de A4. Daarmee kan de doorstroming op de hoofdrijbaan van de A4 worden gegarandeerd en kunnen er toch meer aansluitingen op de A4 gerealiseerd worden. Deze parallelstructuur draagt bij aan de ont- vlechting van het nationale en regionale verkeer. Een deel van deze parallelstructuur wordt al gerealiseerd binnen het project N201+.

- *OLV*

Binnen ACT worden een Ongestoorde Logistieke Verbinding (OLV) en een rail-, en truckterminal gerealiseerd. De OLV verbindt het luchthaven- platform met een rail- en truckterminal en maakt zo het luchthavenplatform snel en direct toegankelijk voor vrachtverkeer. Op deze manier blijft de effici- ency gewaarborgd, ongeacht het aantal auto's op de rest van het wegennet. Bovendien hebben andere weggebruikers op deze manier geen last van het vrachtverkeer, wat de verkeersveiligheid vergroot. Middels OLV Greenport zal ook een verbinding met de Greenport worden gemaakt. De OLV loopt in eerste instantie over het bestaan- de zuidelijke knooppunt op de A4, ter hoogte van A4 Zone West. Op het moment dat A4 Zone West klaar is, is voor het overige verkeer een nieuwe zuidelijke aansluiting op de A4, ter hoogte van de Nieuwe Bennebroekerweg, noodzakelijk, zodat het knooppunt ter hoogte van A4 Zone West alleen gebruikt kan worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaVlera.

- *Aansluiting Nieuwe Bennebroekerweg op A4*

Op het moment dat bedrijvenpark A4 Zone West klaar is en dit knooppunt alleen nog maar gebruikt

zal worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaVlera, komt een nieuwe aansluiting op de A4 ter hoogte van de Nieuwe Bennebroekerweg in beeld. Deze verbinding wordt een belangrijke hoofdonsluiting voor het midden van Haarlemmermeer en heeft zeer hoge prioriteit. Een planstudie is de eerste stap op weg naar snelle verwezenlijking van deze verbinding. Knelpunt in deze nieuwe hoofdonsluiting is het bestaande spoorwegviaduct, waar alleen met passen en meten een 2x2-verbinding gerealiseerd kan worden, waar ook langzaam en agrarisch verkeer gebruik van moeten maken en waar rekening gehouden moet worden met een HOV verbinding. Een nieuw viaduct heeft dan ook de voorkeur; dat is meer toekomstvast en heeft een grotere ruimtelijke kwaliteit.

- *Parallelstructuur Rijnlanderweg*

Bij het ontwikkelen van A4 Zone West wordt langs de Rijnlanderweg een parallelstructuur aangelegd om te zorgen dat de Rijnlanderweg zelf minder wordt belast met autoverkeer en ook als recrea- tieve verbinding dienst gaat doen.

- *Parallelstructuur Aalsmeerderweg*

Bij de ontwikkeling van PrimAviera wordt langs de Aalsmeerderweg een parallelstructuur aangelegd om zo de Aalsmeerderweg zelf te ontlasten. De parallelle weg wordt de centrale as die de nieuwe ontwikkelingen in het gebied ontsluit.

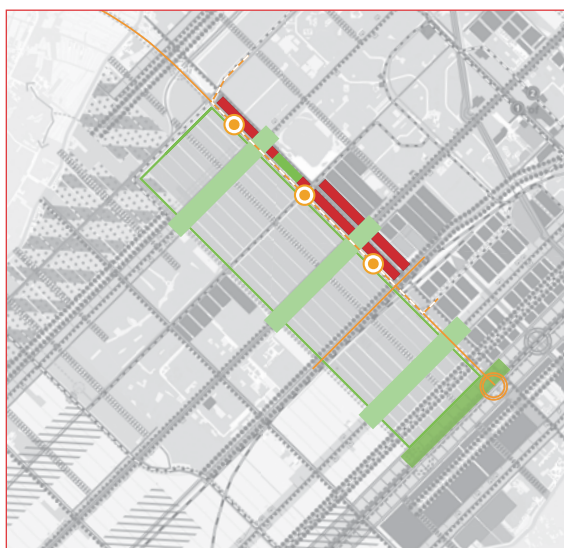
- *Hov Amsterdam Connecting Trade (ACT)*

De ontwikkeling van het toekomstige bedrijven- terrein ACT vereist ook een HOV-verbinding. Het gaat om een tracé dat gecombineerd kan worden met de nog aan te leggen Tradeboulevard, parallel aan de Rijnlanderweg. HOV ACT sluit aan het ene uiteinde aan op het kerntraject van de Zuidtangent bij Station Hoofddorp en aan het

andere uiteinde op het tracé van HOV Hoofddorp Zuidrand. De HOV-route van en naar de Zuidrand verplaatst zich dan van de Spoorlaan naar het HOV-tracé door ACT.

- *Hov Schiphol-Oost*

De werkgelegenheid op Schiphol-Oost zal naar verwachting groeien met ruim 40 procent, naar 32.000 arbeidsplaatsen. Om al deze werknemers zonder problemen van en naar Schiphol te vervoeren is hov de aangewezen manier. Versterking van het openbaar vervoer voorkomt bovendien verslechtering van de bereikbaarheid via de weg. Met name de verbindingen met Hoofddorp (via Schiphol-Rijk), AmsterdamZuid (en mogelijk Amsterdam Sloterdijk) en Amstelveen zijn van belang. Op de route van deze potentiële hov-verbinding ligt bovendien een aantal knooppunten waar, door de aanleg van deze verbinding, interessante ontwikkelingsmogelijkheden ontstaan.

Integrale opgave zuidzijde Hoofddorp

- *Verkenning hov Schiphol – Alphen (parallel aan de A4)*

De noodzakelijke doorstroming op de A4, het ruimtelijk programma van Park21, het eventuele doortrekken van de Noord-Zuidlijn en het mogelijk verplaatsen van de RAI naar Nieuw-Vennep, maken het wenselijk om een verkenning uit te voeren naar een vrijliggend tracé, parallel aan de A4. Dit tracé kan in eerste instantie dienen als hov-busbaan en naderhand worden opgewaardeerd tot spoor.

Langs deze hov-verbinding ligt bij de afslagen naar de A4 de potentie om verkeersknooppunten te realiseren, waar men de auto kan parkeren en vervolgens de tram naar Schiphol of Amsterdam kan nemen.

6.4 Het middengebied

In het hart van de Haarlemmermeer wordt tussen de stedelijke kernen Hoofddorp en Nieuw-Vennep, in

Integrale opgave noordzijde Nieuw Vennep

een gebied dat nu nog wordt gedomineerd door akkerland, een multifunctioneel grootstedelijk park ontwikkeld: Park21.

Voor Haarlemmermeer heeft dit park een belangrijke ruimtelijk-sociale betekenis. Het verbindt de kernen Hoofddorp en Nieuw-Vennep, en legt een recreatieve relatie tussen het oostelijk en westelijk deel van de polder. Het park heeft daarnaast een belangrijke regionale, en zelfs (inter)nationale functie als recreatief en toeristisch kerngebied in de metropoolregio. Ten noorden van het park worden Toolenburg-Zuid en de Zuidrand ontwikkeld. Hier worden tot 2020 een groot aantal woningen en voorzieningen gebouwd, waaronder het Huis van de Sport. Bij de uitwerking van de plannen voor het park en de infrastructuur is het van belang de toegankelijkheid van Park21 vanuit de aanliggende gebieden Hoofddorp en Nieuw-Vennep te waarborgen.

Water en groen

- *Versterken van de polderlinten en het recreatieve netwerk (initiatief)*

Door de transformatie van het overwegend agrarische landschap naar een parklandschap, is er ruimte om recreatieve oost-westverbindingen te realiseren. Door aan beide zijden van deze recreatieve verbindingen water te graven, kan bovendien aan een groot deel van de wateropgave voldaan worden. Deze recreatieve verbindingen kunnen gefaseerd worden aangelegd.

Bij de noord-zuidlinten kan achter de linten extra water gegraven worden, op het moment dat er een transformatie van de huidige agrarische functie plaatsvindt.

- *Park21*

Met Park21 realiseert Haarlemmermeer een bijzonder groot en gevarieerd landschap voor recreatie. Het gebied tussen Hoofddorp en

Nieuw-Vennep wordt het groene hart van Haarlemmermeer en een nieuwe achtertuin voor bewoners. Het park vormt een bijzondere schakel in de regionale groenstructuur en is vervlochten met het landschappelijke raamwerk van recreatieve en ecologische verbindingen in de polder. Deze routes verbinden het park in het oosten met de Westeinderplassen en in het westen met water- en bosrijke delen van Haarlemmermeer en de Bollenstreek. Bij de beoogde recreatieplassen in Park21 is een toets uitgevoerd naar vogelaantrekkende werking. De ontwikkeling van Park21 draait om samenwerking. Het is de rol van de gemeente om deze samenwerking te bevorderen en te regisseren. Eigen initiatief van agrariërs en andere ondernemers is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Infrastructuur

- *Doortrekken N206/205*

Een verbinding van de A4 naar de N206 is een belangrijke nog ontbrekende schakel in het regionale wegennet. Deze verbinding tussen Greenport Aalsmeer, Mainport Schiphol en Greenport Duin- en Bollenstreek is van groot economisch belang.

De nu nog niet aanwezige verbinding van de N205 naar de N206 maakt hier deel van uit. De aanleg van deze verbinding vermindert bovendien het doorgaande (sluip)verkeer door Zwaanshoek-Bennebroek en Beinsdorp-Hillegom, en zal de overlast van noord-zuidverkeer door Vogelenzang, Bennebroek en Heemstede verminderen.

- *Verbreden Nieuwe Bennebroekerweg*

Op het moment dat de N205 en de N206 met elkaar worden verbonden, is het noodzakelijk om de Nieuwe Bennebroekerweg te verbreden naar twee keer twee rijstroken. Om te voorkomen dat de verbrede weg een barrière gaat vormen tussen Hoofddorp en Park21, moeten bij het

ontwerpen van de verbreding voldoende noord-zuidverbindingen worden opgenomen die over de Nieuwe Bennebroekerweg heen lopen.

- *Verbreiden Spoorlaan*

De Spoorlaan heeft naast een lokale functie ook een functie als verbindingsweg tussen de twee grootste kernen van Haarlemmermeer. In de toekomst wordt zijn verbindende functie nog belangrijker: met de nieuwe zuidelijke aansluiting op de A4 zal veel verkeer via de Spoorlaan naar Hoofddorp en Nieuw Vennep gaan. De Spoorlaan gaat dan functioneren als nieuwe hoofdontsluiting en 'verdeeltweg' voor Hoofddorp en Nieuw Vennep, en zal daarom moeten worden verbreed.

- *Hov Hoofddorp-Zuid*

Aan de zuidkant van Hoofddorp worden ongeveer 2.800 woningen gebouwd en komen grootschalige voorzieningen als een Huis van de Sport, een sauna- en thermencomplex, een onderwijsinstelling en een nieuw honkbalcomplex. Deze ontwikkelingen generen naar verwachting voldoende passagiers om een hov-lijn te exploiteren. In eerste instantie kan de bus meerijden over de (Nieuwe) Bennebroekerweg. Maar op het moment dat de capaciteit van deze weg onder druk komt te staan, en daarmee de doorstroming van de hov-verbinding, moet een aparte busbaan gerealiseerd kunnen worden. Hiervoor moet tussen de Nieuwe Bennebroekerweg en de geluidswal langs Hoofddorp-Zuid voldoende vrije ruimte gereserveerd worden. Langs deze hov-verbinding ontstaat een drietal knooppunten die verder ontwikkeld kunnen worden: het knooppunt bij het Huis van de Sport, het knooppunt bij halte Park21/Toolenburgerplas en het knooppunt bij de Thermen.

6.5 Het gebied ten noorden van Hoofddorp

Het verleggen van de N201 aan de noordkant van Hoofddorp (de Weg om de Noord) biedt het gebied ten noorden van Hoofddorp veel interessante mogelijkheden. Ten eerste maakt het verleggen van de weg het mogelijk om bedrijventerrein Hoofddorp-Noord te transformeren tot een gemengd woongebied met lichte bedrijvigheid. Daar kan dan een stedelijk woonmilieu ontstaan dat goed aansluit bij het aangrenzende centrum. Bovendien maakt het verleggen van de N201 het mogelijk om de dubbelfunctie van de N201 te ontvlechten en om de ov-halte bij het Spaarne Ziekenhuis te ontwikkelen tot een belangrijk medisch knooppunt in de regio.

Water en groen

- *Polderpaden*

Ook hier maken polderpaden het agrarisch gebied

Herstructurering Hoofddorp Noord

toegankelijk voor recreatief medegebruik, een mooi voorbeeld in dit gebied zijn de paden in de Plesmanhoek en het recreatief gebruik van oude erven met waardevolle erfbepplanting, zoals het erf Vredeveld aan de IJweg.

Infrastructuur

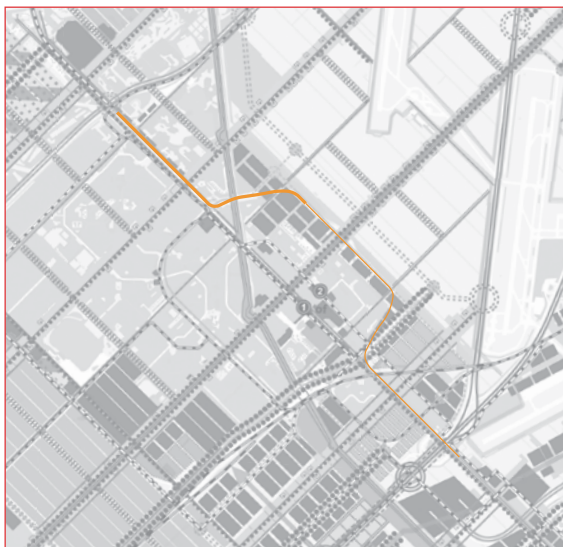
- *Verleggen deel N201/Weg om de Noord*

Om intensieve woningbouw aan de noordzijde van Hoofddorp mogelijk te maken is het verleggen van een deel van de N201 noodzakelijk. Het verleggen van de Weg om de Noord zorgt voor het ontvlechten van de dubbelfunctie van de N201, die nu zowel de functie heeft van regionale weg als van gebiedsontsluitingsweg. De bestaande N201 kan dan in plaats van een stroomweg een gebiedsontsluitingsweg worden, waarmee de aanliggende bestaande en nieuwe wijken in Hoofddorp-Noord ontsloten worden. De nieuwe

Weg om de Noord kan in het westen aangesloten worden op de Drie Merenweg en in het oosten een aansluiting krijgen op de A5, zodat ook de bereikbaarheid van Beukenhorst wordt verbeterd.

- *Doortrekken Spoorlaan*

De Spoorlaan heeft zowel een lokale functie als een functie als verbindingsweg tussen de twee grootste kernen van Haarlemmermeer. In de toekomst wordt zijn verbindende functie nog belangrijker: met de nieuwe zuidelijke aansluiting op de A4 zal veel verkeer via de Spoorlaan naar Hoofddorp en Nieuw Vennep gaan. De Spoorlaan gaat dan functioneren als nieuwe hoofdonsluiting en 'verdeelweg' voor Hoofddorp en Nieuw Vennep. Op het moment dat de verlegde Weg om de Noord wordt aangelegd, kan de Spoorlaan voor het station langs worden doorgetrokken naar deze nieuwe weg en de A5. Langs deze as ontstaat ruimte voor transformatie en worden

Afmaken van de binnering Hoofddorp

Herstructurering langs HOV Hoofddorp Centrum

wonen, werken en dienstverlening gemengd. Ook de ontwikkeling van station Hoofddorp en de transformatie van beide Beukenhorsten is gekoppeld aan deze weg.

- *Hov Hoofddorp Centrum-Noord*

Het centrum van Hoofddorp krijgt steeds meer regionale functies en daarbij hoort een goede bereikbaarheid door middel van hov, waaronder een rechtstreekse hov-verbinding met Schiphol-Centrum.

Deze verbinding kent voor het centrum van Hoofddorp drie varianten. Hierbij moet een afweging gemaakt worden tussen de mate van hoogwaardigheid en de bereikbaarheid van het centrum.

De komst van deze hov-lijn door het centrum en de knooppunten die langs deze lijn ontstaan, hebben een positief effect op de toekomstige centrum- en woningbouwontwikkelingen aan de noordkant van Hoofddorp.

Met deze verbinding kan ook de bereikbaarheid van Heemstede en Haarlem verbeteren. De lijn kan via station Heemstede-Aerdenhout naar station Haarlem rijden en daarmee een aantal onderwijsinstellingen bedienen.

6.6 Het westen

In het westen van de polder moeten in hoge ruimtelijke kwaliteit groen, water en woningen gecombineerd worden. Het is hierbij van belang om de voor de polder zo kenmerkende atypische stedelijkheid te bewaken en vast te houden aan de bestaande kernenstructuur. In het geval van zogenaamde dubbeldorpen moet ook de relatie met de dorpen aan de overkant worden meegenomen en versterkt. Het zoekgebied voor wonen, water en groen strekt zich uit over de bedrijfsbebouwing van Cruquius. Voor de zware bedrijfsbebouwing bij Cruquius gaan wij vooralsnog uitgaan van een bedrijfsbestemming.

Op langere termijn zijn wij voorstander voor een omzetting van dit gebied naar een woonfunctie. Dit gebied kan een schakelfunctie bekleden in zowel de lokale als de regionale bereikbaarheid, door verknoping van het infrastructuurnetwerk van het zuidwestelijke deel van de Metropoolregio Amsterdam met dat van de Bollenstreek.

Water en groen

- *Versterken van de polderlinten en het recreatieve netwerk*

Bij de overgang van een overwegend agrarische landschap naar een landschap dat gekenmerkt wordt door natuur, water, recreatie en wonen, is er ruimte voor het creëren van oost-westverbindingen. Door aan beide zijden van deze recreatieve verbindingen water te graven, ontstaat er een natuurlijke scheiding met het aangrenzende gebied en kan aan een groot deel van de wateropgave voldaan worden.

Integrale gebiedsopgave met woningbouw, water en groen

Deze recreatieve verbindingen kunnen gefaseerd aangelegd worden tussen de linten en de tochten op het moment dat er een ontwikkeling plaatsvindt of dat een boer een deel van zijn land wil afstaan.

Het realiseren van ontbrekende schakels in het recreatieve netwerk vergroot de recreatieve potentie enorm. Ter hoogte van de Buurderij en ten westen van Nieuw Vennep kan ook langs de linten extra water gegraven worden op het moment dat daar een ontwikkeling plaatsvindt.

Infrastructuur

- *Aansluiting N201/Kruisweg Cruquius*

Op de N201/Kruisweg in Cruquius komt ten westen van Paswerk een nieuwe aansluiting die zowel de ontwikkelingen in het noorden als het zuiden ontsluit. De Spieringweg zal dan vrij onder de Kruisweg door moeten lopen, omdat de bestaande aansluiting komt te vervallen. Hierdoor krijgt de Spieringweg een autoluw karakter. Deze aansluiting is afhankelijk van ontwikkelingen ten zuiden van Cruquius.

- *Parallelstructuur IJweg ter hoogte van Nieuw Vennep*

Bij ontwikkelingen ten westen van Nieuw Vennep is een parallelweg aan de noordwestkant van de IJweg noodzakelijk. Met deze parallelweg kunnen de nieuwe ontwikkelingen worden ontsloten en kan de IJweg zelf een verkeersluw karakter kan krijgen.

- *Parallelstructuur Ringdijk ter hoogte van Cruquius*

Bij ontwikkelingen in Cruquius Hout kan de aansluiting op de N201/Kruisweg ten westen van Paswerk verder naar het zuiden worden doorgetrokken om deze ontwikkelingen te ontsluiten. Zo ontstaat een parallelweg langs de Ringdijk, waardoor de Ringdijk zelf ontlast wordt en een verkeersluw karakter krijgt. In een

later stadium moet onderzocht worden hoe en waar deze weg aan kan sluiten.

- *Parallelstructuur Spieringweg ter hoogte van Zwaanshoek*

Bij ontwikkelingen tussen Zwaanshoek en Beinsdorp is een parallelweg noodzakelijk om de Spieringweg te ontlasten. Deze weg sluit aan op de Bennebroekerweg.

- *Parallelstructuur Lisserbroek*

Bij ontwikkelingen in Lisserbroek is het noodzakelijk om een nieuwe parallelstructuur aan te leggen voor de ontsluiting van de nieuwe woningen.

- *Nieuwe verbinding Lisse-Lisserbroek*

Bij ontwikkelingen in Lisserbroek is het noodzakelijk te onderzoeken of een tweede brugverbinding tussen Lisse en Lisserbroek gewenst is. Ook moet onderzocht worden op welke manier deze verbinding aangesloten kan worden op de A44.

- *Capaciteit en functie Nieuwe Bennebroekerweg*

Op het moment dat er veel woningen in het westelijk deel van Haarlemmermeer worden gebouwd is het noodzakelijk om de Nieuwe Bennebroekerweg te verbreden naar tweemaal twee rijstroken.

- *Hov-corridor Schiphol - Bollenstreek*

Uit de Bereikbaarheidsstudie Grensstreek Noorden en Zuid-Holland is gebleken dat een rechtstreekse hov-verbinding tussen Schiphol en de Bollenstreek zeer gewenst is. Binnen Haarlemmermeer zijn hiervoor twee alternatieven benoemd: verlenging van de buslijn over de Zuidtak of een nieuw tracé door de Westflank, gelieerd aan de woningbouwplannen aldaar. Omdat door de komst van de

380kV-hoogspanningsmast in de westflank, de woningbouwplannen ten westen van Nieuw-Vennep naar verwachting op korte termijn geen doorgang zullen vinden, kiezen wij vooralsnog voor een verlenging van de Zuidtak. De route kan lopen via Lisserbroek, waar wel nog woningbouwplannen worden ontwikkeld, mogelijk via een nieuwe brug over de Ringvaart naar Lisse en dan verder gaan naar Sassenheim.

- *Hov-westflank*

Op het moment dat er veel woningen in het westelijk deel van Haarlemmermeer worden gebouwd, is het noodzakelijk de hov-westflank in overweging te nemen. De ruimte voor deze hov-verbinding moet dan ook niet onmogelijk gemaakt worden.

De komst van deze lijn maakt het mogelijk ten westen van Nieuw Vennep een knooppunt met bijpassende voorzieningen te ontwikkelen.

Vrijspelen van de linten en toegankelijk maken van het agrarisch gebied

6.7 De zuidpunt

De zuidpunt is het meest open deel van de polder. Hier is de ruimte van het oorspronkelijke polderlandschap nog voelbaar. Het gebied is benoemd als landbouwkerngebied. De belangrijkste ruimtelijke opgaven zijn het vrijspelen van de polderlinten en het toegankelijk maken van het agrarisch gebied door oost-westverbindingen aan te leggen. De zuidpunt lag tot nu toe in het nationale landschap Groene Hart. Het Rijk neemt in haar nieuwe beleid afstand van de nationale landschappen. Haarlemmermeer zal samen met de provincie Noord-Holland een invulling moeten geven aan dit deel van de polder op een zodanige manier dat de openheid zoveel mogelijk gewaarborgd blijft.

Water en groen

- *Zoekgebied piekberging*

In samenwerking met het hoogheemraadschap van Rijnland wordt gezocht naar ruimte voor een piekberging. Hiermee kan de bergingscapaciteit van het boezemsysteem worden uitgebreid en wateroverlast, ook bij grote hoeveelheden neerslag, worden voorkomen. Recreatief medegebruik en ecologische inpassing is van groot belang.

- *Vergroten toegankelijkheid landbouwgebied*

In samenwerking met de boeren in het landbouwkerngebied moet gekeken worden naar de mogelijkheid om het landbouwgebied beter toegankelijk te maken door het aanleggen van wandelpaden tussen, achter of over landbouwgronden en over beheerpaden van diverse functies zoals piekberging, hoogspanningsleidingen en windturbines.

Infrastructuur

- *Bereikbaarheid landbouwkerngebieden*

De inzet is het landbouwgebied functioneel als

een geheel voor toeleveranciers en loonwerkers te laten functioneren. Op de linten en lanen wordt ruimte gegeven aan het agoverkeer door de polder. Daarbij zet de gemeente zich in om de Rijnlanderweg geschikt te houden voor grote machines en tractoren, zodat de beide akkerbouwkernen functioneel een geheel blijven.

Hoofdstuk 7

Ontwikkelstrategie

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de gemeente Haarlemmermeer de in de voorgaande hoofdstukken geschetste ambities kan verwezenlijken. De mogelijkheden van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) moeten daarbij zo volledig mogelijk worden benut en de samenwerking met private en andere publieke partijen krijgt daarbij bijzondere aandacht.

7.1 Ontwikkelen in samenwerking

Om onze ambities mogelijk te maken, zijn naast aanmerkelijke publieke ook aanmerkelijke private investeringen noodzakelijk. Grootschalige publieke opgaven zijn namelijk in toenemende mate moeilijker te financieren vanuit de klassieke bronnen. Gemeentelijke grondopbrengsten worden met de stagnerende economische ontwikkeling aanzienlijk minder en op rijkssubsidies wordt steeds meer gekort. Vooral subsidies voor groenopgaven staan onder druk en ook voor de andere opgaven zijn de publieke financieringsmogelijkheden steeds beperkter. Terwijl de kosten van beheer en onderhoud juist toenemen en ook de autonome groei van de mobiliteit door de jaren heen periodieke publieke investeringen vergt.

Het niveau van de ambities die we nastreven, bepaalt sterk de financiële consequenties.

Een inschatting van deze financiële consequenties is gemaakt en daaruit blijkt dat als de gemeente zichzelf 100% verantwoordelijk maakt voor alle ambities zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken, de kosten hiervan de draagkracht van de gemeente ver te boven gaan.

Uitvoering geven aan deze Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is dus niet alleen een zaak van de gemeente Haarlemmermeer, maar evenzeer van de regionale en (inter)nationale publieke partijen, zoals aangrenzende gemeenten, provincie, Rijk, EU en hoogheemraadschap, en van private partners, zoals Schiphol, SADC, woningcorporaties en ondernemers

in de metropoolregio Amsterdam. Dit verlangt dan ook vruchtbare publiek-publieke of publiek-private samenwerking. Hiermee hebben we in lopende projecten en programma's al ervaring op gedaan en voor het realiseren van onze overige ambities bouwen we dit verder uit. Daarbij staat telkens de vraag centraal welke investeringen en bijdragen de verschillende partijen willen en kunnen leveren. Het bewaken van de in deze structuurvisie gehanteerde uitgangspunten met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid is hierbij een blijvend aandachtspunt voor de gemeente. Ook is het van belang om belanghebbenden en marktpartijen in een vroeg stadium bij ontwikkelingen te betrekken; dit versterkt het mentaal eigenaarschap en korte en lange termijn kunnen met elkaar worden verbonden.

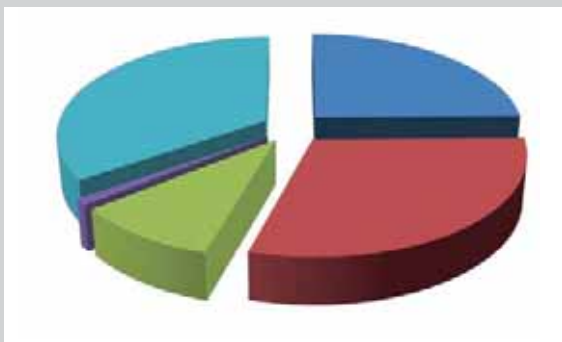
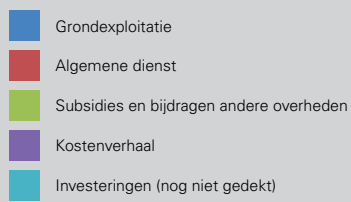
Veranderende rol gemeente

In de ontwikkeling van Haarlemmermeer hebben gemeente, andere overheden, inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennis- en onderwijsinstellingen elk hun eigen rol. Onze rol is vooral 'mogelijk maken'. Dit vraagt om een andere manier van werken dan we tot nu toe gewend waren – van regulering naar regie, van uitvoering naar condities scheppen – en om het ontwikkelen van nieuwe financieringsmogelijkheden.

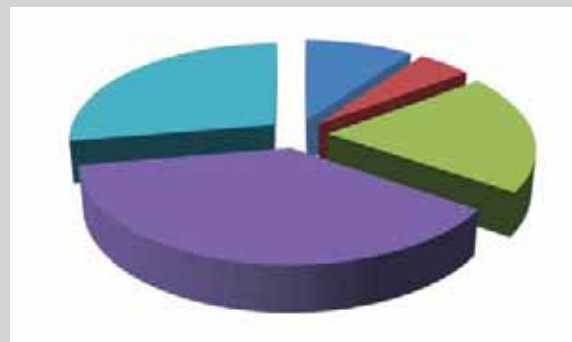
Op het creëren van nieuwe financieringsmogelijkheden gaan we in paragraaf 7.2 nader in. Het overige instrumentarium dat we gaan gebruiken in onze nieuwe rol valt grofweg te verdelen in vijf acties: faciliteren, stimuleren, aanjagen, investeren en bepalen.

- *Faciliteren*

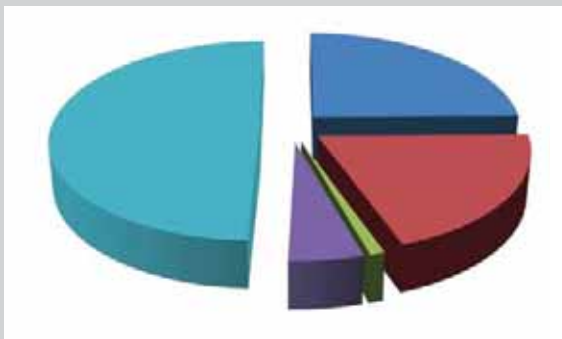
We scheppen de condities om (markt)initiatieven mogelijk te maken/niet onmogelijk te maken, door middel van dienstverlening, onder andere door het versnellen van procedures en het samenbrengen van belanghebbende partijen.

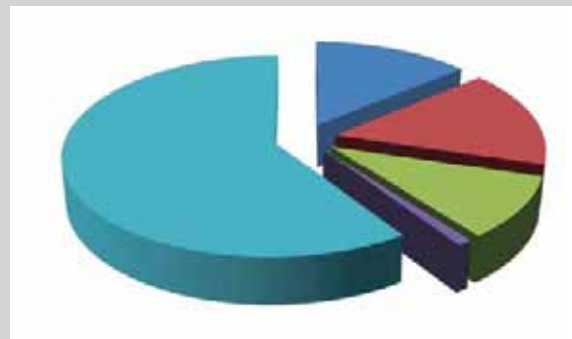
Duurzaamheid in Haarlemmermeer

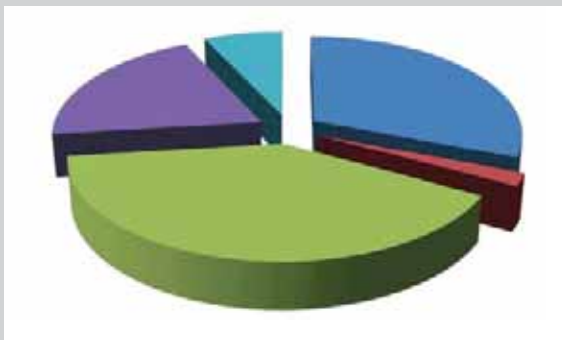
Groen in Haarlemmermeer

Voorzieningen in Haarlemmermeer

Water in Haarlemmermeer

Infrastructuur in Haarlemmermeer

Mogelijke mix van financieringsmogelijkheden per investeringscategorie

- *Stimuleren*
Door middel van kennis, houding en gedrag zorgen we ervoor dat het 'groene bloed' (milieu, cradle to cradle, toekomstvast, CO₂ besparing) bij iedereen gaat stromen. We laten het besparingspotentieel duidelijk zien en bieden groene oplossingen financiële voordelen. Zo kunnen we bijvoorbeeld subsidie verlenen of korting geven op de grondprijs en via innovatieve financieringsconstructies partijen eerder in beweging brengen.
- *Aanjagen*
We brengen partijen actief samen en informeren hen zorgvuldig, zodat dat alle neuzen dezelfde kant op staan en synergie kan ontstaan.
- *Investeren*
We oefenen directe invloed uit door te participeren in de vorm van tijd, geld of menskracht. Bijvoorbeeld door te participeren in innovatieve financieringsconstructies, door het cofinancieren van icoonprojecten, door het investeren in de eigen gebouwen en de openbare ruimte via de gemeentelijke begroting, en door het inzetten van menskracht bij de ontwikkeling van nieuwe samenwerkingsverbanden.
- *Bepalen*
Met (de uitvoering van) wet- en regelgeving scheppen we kaders en randvoorwaarden.
- *Gemeentelijke grondexploitatie*
Als de gemeente de te ontwikkelen gronden in eigen bezit heeft worden de gemeentelijke kosten binnen de grondexploitatie verrekend. Benodigde bijdragen aan eventuele grootschalige (bovenplanse) investeringen, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en groen, worden verrekend in een hogere grondprijs en gefinancierd uit eventuele winst uit grondverkoop.
- *Algemene dienst*
Voor specifieke investeringen, bijvoorbeeld bepaalde maatschappelijke voorzieningen kan de gemeente er voor kiezen haar eigen gemeentelijke begroting aan te spreken. De gemeente heeft een verplichting om bepaalde maatschappelijke voorzieningen te realiseren. De gemeente investeert en krijgt op langere termijn haar investering middels de algemene doeluitkering van het Rijk deze bedragen weer terug. Als de gemeente extra ambitie's heeft worden deze niet gedekt uit de basis algemene doeluitkering. Het is dus een bewuste keuze de extra ambitie's uit de algemene dienst te betalen en daarvoor eventueel andere zaken te laten.
- *Subsidies en bijdragen*
Er bestaan verschillende subsidieregelingen, op regionaal, provinciaal, rijksniveau en Europees niveau. Zo kan er voor investeringen in openbaarvervoersvoorzieningen een beroep gedaan worden op regelingen van Stadsregio Amsterdam. Ook heeft de gemeente via de reserve Ruimtelijke Investeringen Haarlemmermeer (RIH) zelf een mogelijkheid tot het beschikbaar stellen van bijdragen. Hier komen we later in dit hoofdstuk op terug.
- *Kostenverhaal op basis van Wro*
Als de gemeente geen grond in bezit heeft, kan zij de kosten die gepaard gaan met de gebieds-

7.2 Financieringsmogelijkheden

Bestaande mogelijkheden

De gemeente maakt gebruik van meerdere mogelijkheden om de kosten van investeringen te kunnen dekken. In deze structuurvisie wordt uitgegaan van investeringen op het gebied van water, groen, infrastructuur, voorzieningen en duurzaamheid. In hoofdlijnen bestaan hiervoor vier financieringsmogelijkheden. Hieronder worden deze kort weergegeven.

exploitatie verhalen bij gebiedsontwikkelaars door middel van een verplichte en een vrijwillige bijdrage (de zogenaamde bijdrage aan ruimtelijke investeringen). Ook dit komt later in dit hoofdstuk aan de orde.

In de praktijk echter worden investeringen vaak gefinancierd met een combinatie van financieringsmogelijkheden, wisselend per investeringsdoel. Voor het realiseren van de ambities van deze structuurvisie toont afbeelding op pagina 173 een mogelijke verdeling van financieringsmogelijkheden per investeringscategorie.

Uit de afbeelding is af te lezen dat in een deel van de benodigde investeringsmiddelen nog niet is voorzien. Dit is enerzijds te verklaren vanuit het feit dat een groot deel van de te maken kosten in de verre toekomst ligt en anderzijds vanuit de huidige economische situatie.

Aanvullende mogelijkheden

Om het voor andere partijen mogelijk te maken om, samen met ons, ontwikkelingen financieel rendabel te realiseren, zijn andere financieringsconstructies nodig. De nadruk moet daarbij liggen op de gebieds-exploitatie. Veel vertrouwde instrumenten zijn daarvoor nog steeds goed toepasbaar. De crux is om ze anders toe te passen. Daarbij hanteren we twee belangrijke uitgangspunten:

- 1 Stel waarden en waardecreatie centraal (denk niet in kosten, maar in opbrengsten).
- 2 Regel financiering integraal en voor de lange termijn.

Ad1. Waardecreatie

Het is belangrijk om meerjarige winsten een plek te geven in het reguliere financiële systeem. Door bijvoorbeeld de opbrengsten van investeringen of kostenbesparingen van goedkoper beheer door te vertalen over de vele jaarschijven van een grond-exploitatie.

In het kader van duurzame gebiedsontwikkeling is het bovendien denkbaar om de opbrengsten direct naar het gebied terug te sluisen en in te zetten voor maatregelen die meerwaarde creëren op langere termijn, zoals waterberging, natuur en duurzame energie. Fondsvorming kan daarbij behulpzaam zijn. Smart Coalitions zijn belangrijke nieuwe, samenwerkingsconstructies. Zij hebben tot doel om innovatie uit de markt zoveel mogelijk ruimte te geven. Dit vraagt een andere insteek van de overheid. De overheid stelt niet langer eerst een agenda op en vraagt vervolgens anderen mee te helpen, maar ook de agenda wordt gezamenlijk opgesteld. Toch heeft de overheid wel degelijk sturingsmogelijkheden. Die zitten in een actieve rol bij het zoeken naar coalities, bij het onderzoeken van mogelijkheden en bij het resultaatgericht organiseren van de coalities. Om een gezond bedrijfsresultaat te kunnen behalen in een vraagmarkt waar consumenten meer kwaliteitseisen stellen, zullen marktpartijen anders gaan opereren. Voor projectontwikkelaars betekent dit dat ze niet voor zichzelf, voor een institutionele belegger of voor de overheid ontwikkelen, maar voor eindgebruikers. Het traditionele bondgenootschap met de overheid wordt losser, dat met de consument inniger. Dat vraagt andere aanpakken, innovatieve oplossingen en maatwerk. De gemeente wordt meer sturend op hoofdlijnen en meer faciliterend.

Ad2. Regel financiering integraal

Het verkrijgen van commitment van alle betrokken partners en het financieel verankeren van innovatieve, kansrijke ideeën vraagt allereerst om uitzoomen en een gezamenlijke bredere blik op de financiële stromen in een gebied. Hiervoor is het nodig om op een andere wijze met grondexploitatie (GrEx) om te gaan in gebieden waarin diverse partijen met elkaar samenwerken om speciale doelstellingen te bereiken (bijv. op het gebied van duurzaamheid) en om de juiste prikkels voor

financiering in te bouwen en integrale besluitvorming te effectueren. Daarbij moet als eerste het verband gelegd worden tussen investeringen vooraf en het nut en de opbrengsten daarvan tijdens de levensduur van een gebied of gebouw. Belangrijk is daarbij te beseffen dat de kosten van beheer vele malen groter zijn dan die van ontwikkeling en ontwerp (verhouding 300:10: 1).

De traditionele grondexploitatie (GrEx) en bouw- of vastgoedexploitatie (BEx of VEx) moeten daarvoor gekoppeld worden aan het beheer. Die koppeling kan op verschillende niveaus plaatsvinden:

- Het integreren van grond- en vastgoedexploitatie;
- Het integreren van het (gemeentelijke) beheer van de openbare ruimte met ontwikkelingen en met privé beheer;
- Het integreren van afval, water, energie in een stromenexploitatie, niet verzwarend voor grond- en vastgoedexploitatie;
- Het integreren van sociaal-maatschappelijke aspecten.

In een gebiedsexploitatie gaat het vooral om het garanderen en kanaliseren van allerlei stromen die het functioneren van het gebied mogelijk maken, zoals energie (elektriciteit, gas, warmte en koude), water, afval, transport van mensen en goederen en informatie. Elk van deze stromen kent een eigen infrastructuur waarin wordt geïnvesteerd door niet-vastgoedpartijen, die daar specifieke periodieke vergoedingen voor ontvangen. Er liggen grote kansen voor gebiedsontwikkeling door deze investeringen en de bijbehorende financiële exploitaties met elkaar te verbinden.

Dit kan door deze systemen exploitatietechnisch deels los te koppelen en als gebiedsgebonden te beschouwen. Denk hierbij aan lokale opwekking van duurzame energie en distributie via een eigen energiemaatschappij, een lokaal telecommunicatienetwerk of een ondergrondse collectieve straat voor

kabels en leidingen. Het koppelen van deze stromen en gebruik maken van elkaars mogelijkheden en restproducten vergroot de financiële basis van de gebiedsontwikkeling en biedt kansen voor meer duurzame oplossingen in de toekomst.

Door de koppeling moeten alle onderdelen per definitie in samenhang bekeken blijven worden en dat voorkomt ook dat er onnodige /dubbele investeringen worden gedaan, die stand-alone verliesgevend zijn. Het is van belang om de samenhang tussen de verschillende exploitaties, de benodigde prikkels, het gezamenlijke vertrouwen in de oplossing en de opbrengsten op langere termijn helder uit te werken en vervolgens in een overkoepelend besluit vast te leggen.

7.3 Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Haarlemmermeer is vastgelegd in de nota Strategisch grondbeleid die op 8 december 2011 is vastgesteld en periodiek wordt geëvalueerd. In de nota Strategisch grondbeleid is aangegeven dat Haarlemmermeer kiest voor een actief ontwikkelbeleid. De gemeente beschikt hiervoor over bekende instrumenten als het zelf verwerven van grond, eventuele onteigening en de procedures voor het vaststellen en aanpassen van bestemmingsplannen.

7.4 Kostenverhaal

In de Nota Strategisch Grondbeleid is ook het gemeentelijk beleid met betrekking tot kostenverhaal op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) uitgewerkt.

De Wro geeft gemeenten namelijk nieuwe instrumenten om afspraken te maken over de verdeling van de kosten van, ondermeer, algemene voorzieningen, infrastructuur en de inrichting van de openbare ruimte. Het verhalen van dit soort kosten op partijen die projecten ontwikkelen, wordt aangeduid met het begrip 'kostenverhaal'.

In het kader van kostenverhaal is het gemeentelijk

beleid erop gericht met marktpartijen of particuliere eigenaren al vóór de vaststelling van het bestemmingsplan privaatrechtelijke overeenkomsten te sluiten, waarin ook hun bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen worden vastgelegd. Deze overeenkomsten worden anterieure overeenkomsten genoemd. De hoogte van deze bijdragen is vastgelegd in de Nota Strategisch Grondbeleid en wordt daar ook onderbouwd. De Nota Strategisch grondbeleid en de ontwikkelstrategie van deze structuurvisie zijn complementair aan elkaar voor wat betreft de hoogte van de bijdragen en de besteding van de bijdragen. De Wro geeft niet expliciet aan voor welke ruimtelijke ontwikkelingen de bijdragen precies gebruikt moeten worden. Uit de behandeling in de Tweede Kamer wordt echter algemeen afgeleid dat het om bovenplanse voorzieningen van algemeen nut gaat, zoals natuur, cultuur, recreatie en waterberging. De achterliggende gedachte hierbij is dat de ontwikkelaar van een project direct of indirect voordeel geniet van de aanwezigheid van dit soort voorzieningen in de gemeente. Ook algemene, niet direct aan de betreffende locatie verbonden voordelen als een groen recreatiegebied in de buurt en een goede bereikbaarheid van de gemeente worden algemeen beschouwd als zaken die een meerwaarde geven aan de locatie en aan de waarde van woningen, kantoren en bedrijfsruimte. Aan de mee te financieren ontwikkelingen is als voorwaarde gesteld dat zij al concreet moeten zijn en dat de plannen moeten passen in deze structuurvisie.

Bijdrage op grond van een exploitatieplan

Als het niet mogelijk blijkt een anterieure overeenkomst te sluiten, wordt het kostenverhaal gebaseerd op het exploitatieplan. De gemeente is wettelijk verplicht een dergelijk plan op te stellen als er nog geen kostenverhaal heeft plaatsgevonden bij de vaststelling of wijziging van een bestemmingsplan en een aantal andere ruimtelijke besluiten.

7.5 Reserve Ruimtelijke investeringen Haarlemmermeer

De inkomsten die middels kostenverhaal worden gegenereerd, zullen worden gestort in de reserve Ruimtelijke investeringen Haarlemmermeer (RIH) die begin 2010 door de gemeenteraad is ingesteld. Uit deze reserve kunnen investeringen in de infrastructuur en recreatief groen, bijvoorbeeld Park21, mede worden gefinancierd. Daarnaast kunnen de RIH middelen ingezet worden voor fysieke maatregelen (groen en grijs) bij herstructurering van werklocaties.

Een en ander is zo ingericht dat de gemeenteraad de bevoegdheid heeft om te besluiten over de besteding van deze gelden.

Eventueel kunnen in het RIH ook bijdragen voor bovenwijkse voorzieningen worden gestort. Dit zijn voorzieningen waar meerdere wijken gebruik van zullen maken. Hiervoor geldt een wettelijke verplichte bijdrage op grond van de Wro.

In de wet wordt een verschil gemaakt tussen algemene ruimtelijke bijdragen en bijdragen aan bovenwijkse voorzieningen. De algemene ruimtelijke bijdragen zijn niet afdwingbaar maar 'vrijwillig'. Zonder deze bijdragen is een plan wel degelijk maakbaar, maar zal in de (wijde) omgeving minder kwaliteit gerealiseerd kunnen worden in bijvoorbeeld recreatief groen. Echter, zonder de bovenwijkse voorzieningen is een plan niet realiseerbaar, daarom zijn deze bijdragen verplicht. Het is echter niet terecht alle kosten voor bovenwijkse voorzieningen op een enkel plan te laten drukken. Er kunnen meer plannen profijt hebben van een dergelijke voorziening, de bijdrage moet in verhouding zijn (proportioneel). Vandaar dat de wetgever hiervoor de termen profijt, proportionaliteit en toerekenbaarheid heeft gebruikt in de Wro. Wij passen deze principes toe bij het bepalen van benodigde bijdragen.

In het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zal inzicht worden gegeven in de inkomsten en uitgaven van het RIH. Het eerste uitvoeringsprogramma zal na vaststelling van deze structuurvisie binnen één jaar worden opgesteld. Het Uitvoeringsprogramma wordt gekoppeld aan het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG), dat tweemaal per jaar aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Hoofdstuk 8

Wettelijk kader en instrumentarium

In dit hoofdstuk beschrijven we het wettelijk kader van deze structuurvisie en hoe vanuit deze visie wordt verder gebouwd aan Haarlemmermeer.

8.1 Wettelijk kader

Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro), in 2008, zijn alle overheidsinstanties verplicht een structuurvisie op te stellen voor het gehele eigen grondgebied. Zo'n structuurvisie moet richting geven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en is een belangrijk kader voor het afwegen van concrete beslissingen. De Wro bepaalt dat een structuurvisie de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkelingen aangeeft plus de gevolgen die deze ontwikkelingen hebben voor het te voeren ruimtelijk beleid. Verder moet in de structuurvisie staan hoe de gemeente de voorgenomen ontwikkelingen wil verwezenlijken. De structuurvisie is een strategisch beleidsdocument en is alleen juridisch bindend voor de gemeente, niet voor derden. Tegen de structuurvisie kunnen dan ook geen bezwaar- en beroepsprocedures worden gevoerd.

De structuurvisie vormt de grondslag voor bestuurlijke uitvoeringsinstrumenten, zoals bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen, die wél juridisch bindend zijn voor derden. Ook het vestigen van voorkeursrecht, op grond van de Wet voorkeursrecht gemeenten, en bevoegdheden op basis van de grondexploitatiewet, kunnen stelen op de structuurvisie.

8.2 Een structuurvisie, en dan...

De concrete uitwerking van de plannen uit deze visie vindt plaats in deelplannen, die als opmaat voor een bestemmingsplan kunnen dienen, en in bestemmingsplannen.

Deze deelplannen kunnen gebiedsgericht zijn zoals het Ruimtelijk Kader Rijsenhout of thema-gericht zijn zoals het Deltaplan Bereikbaarheid.

Bij het ontwikkelen van deze plannen zullen we bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden zo veel mogelijk actief betrekken. Deelplannen en bestemmingsplannen worden vastgesteld door de gemeenteraad.

Toetsing

Bij toetsing van concrete initiatieven aan de structuurvisie kunnen de volgende situaties zich voordoen:

- De structuurvisie geeft duidelijk de beleidsrichting aan, maar is nog onvoldoende concreet om als toetsingskader te kunnen dienen. De gemeentelijke beleidslijn moet dan verder uitgewerkt worden. Deze uitwerkingen zijn na vaststelling door de gemeenteraad onderdeel van de structuurvisie.
- Bij toetsing van een initiatief kan blijken dat de structuurvisie hiervoor geen beleidsrichting aangeeft. Wanneer dit wel relevant is, wordt dit beleid alsnog in de structuurvisie opgenomen. De vaststelling van deze aanvullingen op de structuurvisie gebeurt door de gemeenteraad.
- Een concreet initiatief kan aanleiding geven tot een gewijzigd inzicht of stoelen op veranderde omstandigheden. De structuurvisie moet dan op onderdelen worden herzien. De vaststelling van deze herzieningen van (onderdelen van) de structuurvisie gebeurt door de gemeenteraad.

Los van concrete initiatieven is het ook denkbaar dat omstandigheden zodanig wijzigen dat het noodzakelijk is de structuurvisie op onderdelen te actualiseren, zonder dat nieuw beleid wordt ingezet. In deze situaties zijn burgemeester en wethouders bevoegd het beleidskader te actualiseren en opnieuw vast te stellen als onderdeel van de structuurvisie.

8.3 Afwijken van de structuurvisie

In concrete en goed gemotiveerde situaties kan worden afgeweken van de inhoud van deze

20 KE zone

Hoogtebeperkingen

Geluidszonering

Vogelprotectiegebied

structuurvisie. Daarbij moeten alle belangen en consequenties zorgvuldig worden gewogen. Als het gaat om een incidentele kwestie, waarin wél wordt afgeweken van het geldende beleid, maar waarbij geen sprake is van een beleidswijziging, is het college bevoegd de beslissing tot afwijking te nemen. In gevallen waarin het gaat om een afwijking waarbij ook het beleid gewijzigd wordt, beslist de gemeenteraad.

8.4 Actualisatie

Deze structuurvisie geeft de ambities, visie en opgaven weer tot 2030. Echter, over tien jaar, in 2022, willen we deze visie actualiseren en/of te herzien, en opnieuw laten vaststellen door de gemeenteraad.

Tussentijds, in 2017, wordt bekeken of er aanleiding is de visie, of delen daarvan, al eerder dan in 2022 aan te passen.

8.5 Ruimtelijke Randvoorwaarden

Algemeen

De Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is, na vaststelling, het toetsingskader voor ruimtelijke plannen. Behalve aan de structuurvisie zullen ruimtelijke ontwikkelingen ook getoetst moeten worden op plannen en kaders van hogere overheden. De kaders vanuit het Rijk worden momenteel voor een deel herzien.

Voor Haarlemmermeer betekent dit dat een groot deel van de kaders op het gebied van stedelijke contouren, contouren op het gebied van geluid- en veiligheid van luchtvaart en contouren van buis- en energieleidingen opnieuw worden geformuleerd. In deze structuurvisie zijn de bestaande afspraken en contouren weergegeven en onze inzet is dat deze zo veel mogelijk gehandhaafd blijven.

LIB contouren

Het beperkingengebied van de Luchthaven Schiphol bestaat uit vier zones. Zone 1 en 2 zijn gelegen in het verlengde van de start- en landingsbanen. De beperkingen in deze zones behelzen met name de maximale toegestane objecthoogten in verband met de veiligheid van het luchtverkeer. In zone 1 tot en met 3 is verder geen nieuwe bebouwing toegestaan, met name omdat de geluidsbelasting er te hoog is. In zone 4 is wel bebouwing toegestaan, waarbij de bestemmingen echter beperkt moeten blijven tot niet-geluidsgevoelige activiteiten. Daarnaast moet rekening worden gehouden met hoogtebeperkingen en beperkingen ten aanzien van risico's van vogelaanvaringen. Deze beperkingen zijn vastgelegd in het Luchthavenindelingbesluit Schiphol.

Externe veiligheid; transport gevaarlijke stoffen

Het transport van gevaarlijke stoffen over de weg brengt een risico met zich mee voor personen in de omgeving. Bij een gebiedsontwikkeling moet al in een vroegtijdig stadium zicht bestaan op een passende ontsluiting en facilitering van het doorgaande verkeer. De infrastructuur moet zodanig ingebed zijn in de omgeving dat het transport van gevaarlijke stoffen op een zo veilig mogelijke manier kan worden afgewikkeld. De mate van veiligheid wordt zowel bepaald door de infrastructuur als door de omgeving.

Risicobeheersing door ruimtelijke uitgangspunten

De veilige inbedding van de infrastructuur (en daarmee onvermijdelijk ook de inbedding van de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen) in de omgeving wordt mede bepaald door de inrichting van de ruimte langs de transportroutes. Wanneer het zogenaamde 'plaatsgebonden risico' hoger is dan een bepaalde grenswaarde, gelden bouwbeperkingen voor kwetsbare en beperkt kwetsbare

objecten. Dat zijn bouwobjecten waar grote aantallen mensen en/of minder zelfredzame mensen aanwezig kunnen zijn. De vervoersintensiteit op de wegen in Haarlemmermeer is niet zodanig hoog dat de grenswaarde wordt overschreden. De individuele burger is daarmee voldoende beschermd. Vervoersintensiteit lijkt beetje uit de lucht te komen vallen. Het is echter ook mogelijk dat een groep mensen ineens slachtoffer wordt van een ongeval met gevaarlijke stoffen op de weg. Dit wordt uitgedrukt in het groepsrisico, bij de kans op meer dan tien slachtoffers. Deze kans op een ramp moet zo klein mogelijk blijven. Voor ruimtelijke plannen die op grond van deze structuurvisie worden uitgewerkt dient de (toename van de) kans op een ramp berekend te worden en door de gemeente te worden verantwoord.

Groepsrisico in kaart

Voor het grondgebied van de gemeente Haarlemmermeer is in juli 2011 het transport van gevaarlijke stoffen in kaart gebracht. Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg is vooral het transport van brandbaar gas (propaan en LPG) bepalend voor het groepsrisico. In de kaart 'Routing gevaarlijke stoffen' zijn de transportaantallen brandbaar gas weergegeven voor de relevante wegen¹ in de gemeente Haarlemmermeer. Deze kaart laat het huidige groepsrisiconiveau zien van de gemeente Haarlemmermeer voor de relevante wegen. Het groepsrisico is daartoe vergeleken met de wettelijke oriëntatiewaarde (een kans van 10^4 per jaar op meer dan tien slachtoffers). Momenteel zijn er in de gemeente Haarlemmermeer vooral locaties met een laag groepsrisico (groen, lager dan 10% van de oriëntatiewaarde) en een aantal locaties met een beperkt groepsrisico

¹ Een 'relevante weg' heeft een transportaantal per jaar van minimaal 30 tankauto's brandbaar gas (LPG of propaan)

(groepsrisico is kleiner dan de oriëntatiewaarde maar groter dan 10% van de oriëntatiewaarde). De oriëntatiewaarde voor het groepsrisico wordt niet overschreden.

Structuurvisie buisleidingen

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt aan een Structuurvisie buisleidingen om ruimte te reserveren voor toekomstige buisleidingen voor gevaarlijke stoffen. Binnenkort krijgt deze structuurvisie rechtskracht.

In de Structuurvisie wordt een hoofdstructuur vastgelegd van ruimtelijke reserveringen (buisleidingstroken) voor het vervoer van gevaarlijke stoffen door buisleidingen in Nederland voor de komende 25 à 30 jaar. Hierin is ruimte beschikbaar voor het leggen van buisleidingen voor aardgas, olieproducten of chemicaliën. In veel leidingstroken liggen nu al een of meerdere buisleidingen. In de toekomst kunnen daar nog meer leidingen bij komen.

Buisleidingen

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt aan een Structuurvisie buisleidingen om ruimte te reserveren voor toekomstige buisleidingen voor gevaarlijke stoffen. In 2012 krijgt deze structuurvisie rechtskracht.

Bundeling van buisleidingen in leidingstroken draagt bij aan een betere benutting van de schaarse ruimte in Nederland. Buisleidingen zijn een relatief veilig en duurzaam ondergronds transportmiddel. Voor de energievoorziening (aardgas) is Nederland aangegeven op goed functionerende buisleidingnetwerken. Bovendien is het voor de Nederlandse economie van groot belang om haven- en industrieclusters via buisleidingen met elkaar te blijven verbinden. Uitgangspunt voor de breedte van de leidingstroken is 70 meter. Die strook moet vrij blijven van bebouwing.

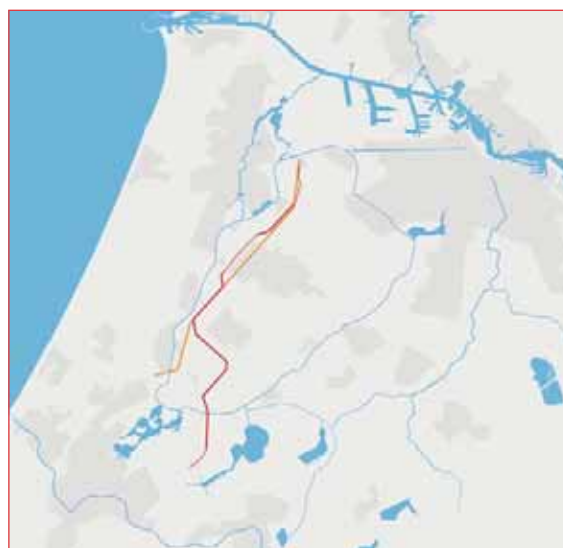
150 kV/380 kV

Op 19 april 2011 heeft het kabinet besloten de 380 kV hoogspanningsverbinding (deels ondergronds) in het

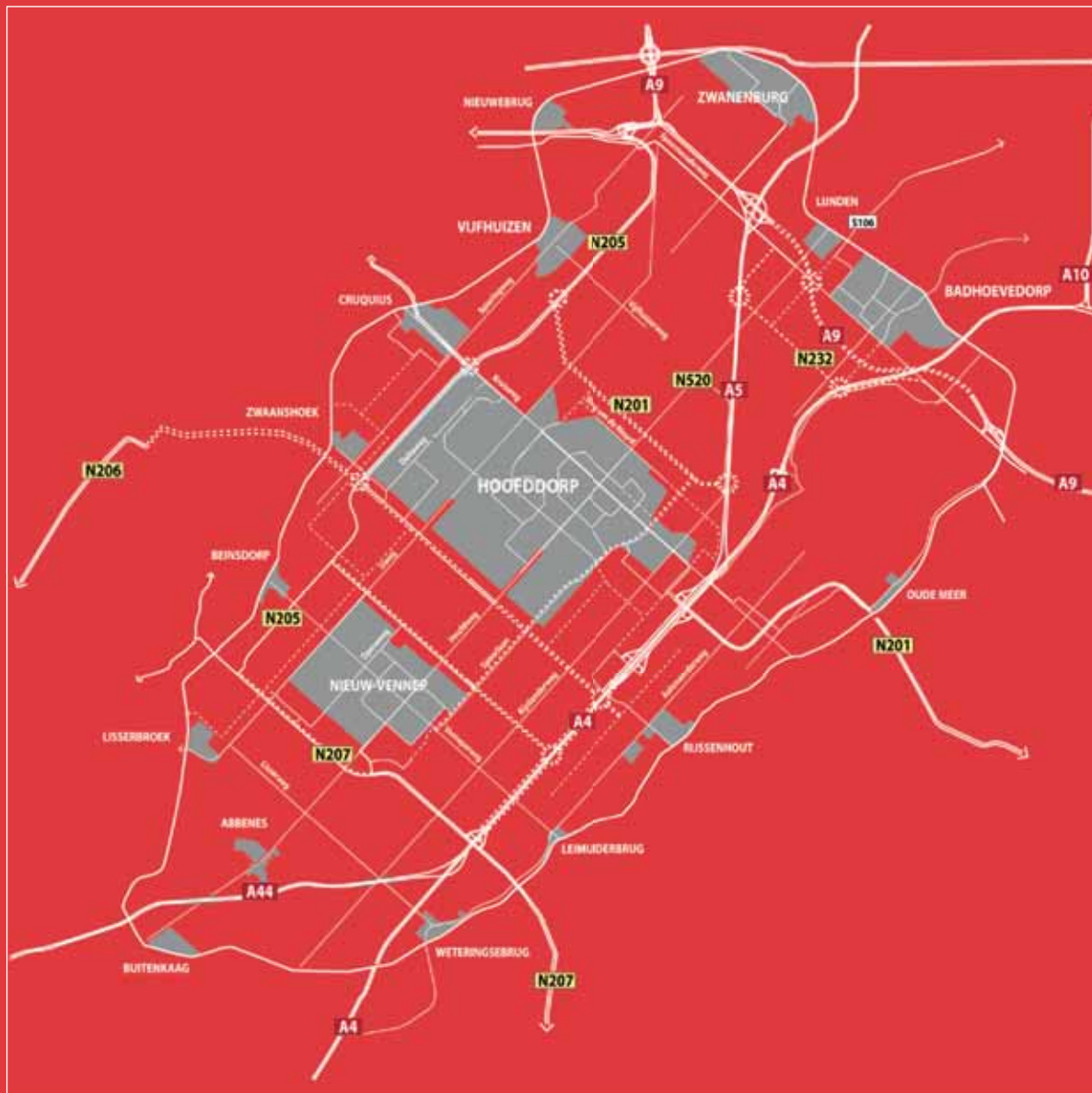
westelijk deel van de polder te realiseren. Op 9 juni 2011 is dit in de Tweede Kamer geaccordeerd. Bij de verdere uitwerking van de hoogspannings-tracés door de westkant van de polder is toegezegd dat de 380 kV bij Floriande en de 150 kV bij Floriande en Lisserbroek ondergronds worden gebracht. Deze afspraken worden geconcretiseerd en in 2012 vertaald in een hernieuwd voorbereidingsbesluit en een inpassingsplan.

Routing gevaarlijke stoffen

Hoogspanningsleidingen

Overzichtskaat

Uitgave

Gemeente Haarlemmermeer
Postbus 250, 2130 AG Hoofddorp
Tel.: 0900 - 1852
www.haarlemmermeer.nl/structuurvisie
structuurvisie@haarlemmermeer.nl

Fotografie

Theo Baart
Ruit van Paridon
Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten
Gemeente Haarlemmermeer

Tekeningen

MG2 - Merijn Groenhart

Vormgeving

FUNCKE communications & design

LER Haarlemmermeer

LER Haarlemmermeer

Landbouweffecten
Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Definitief

Gemeente Haarlemmermeer

Grontmij Nederland B.V.
Alkmaar, 8 september 2011

Verantwoording

Titel : LER Haarlemmermeer
Subtitel : Landbouweffecten
Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030
Projectnummer : 308348
Referentienummer : GM-0031202
Revisie : D2
Datum : 8 september 2011

Auteur(s) : I.L. Mijnders, J. de Wit, M. van Leeuwen

E-mail adres : inge.mijnders@grontmij.nl

Gecontroleerd door : B. de Vries

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : I.L. Mijnders

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
Robijnstraat 11
1812 RB Alkmaar
Postbus 214
1800 AE Alkmaar
T +31 72 547 57 57
F +31 72 547 57 50
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	7	
1	Inleiding.....	19
1.1	Aanleiding	19
1.2	Doelstelling.....	20
1.3	Werkwijze.....	20
1.4	Begeleidingscommissie	21
1.5	Leeswijzer	22
2	Voorontwerp Structuurvisie.....	23
2.1	Het kader van de Structuurvisie.....	23
2.1.1	Speerpunten Structuurvisie.....	23
2.1.2	Kaartbeeld Voorontwerp Structuurvisie	25
2.2	Plannen in de Structuurvisie	27
2.3	Zicht op de toekomst.....	29
3	Landbouw: ontwikkelingen tot nu toe.....	31
3.1	Aard agrarische bedrijven	31
3.2	Aantal agrarische bedrijven	32
3.3	Economische omvang.....	33
3.4	Areaal landbouwgrond	35
3.5	Bedrijfsareaal	36
3.6	Eigendomssituatie grond en grondprijzen	37
3.7	Verkavelingsituatie en ontsluiting	37
3.8	Bedrijfsstrategieën	37
3.9	Agribusiness.....	41
4	Landbouw: impact van de autonome ontwikkelingen	43
4.1	Marktontwikkeling- en beleid.....	43
4.1.1	Scenario's marktontwikkeling.....	43
4.1.2	Beleidsontwikkelingen.....	44
4.2	Schiphol	47
4.3	Klimaatverandering	50
4.3.1	Effect op de landbouw	50
4.3.2	Aanpassing aan klimaatverandering.....	50
4.3.3	Watervoorziening	51
4.4	Water.....	53
4.4.1	Verzilting	53
4.4.2	Water en de landbouw	55
4.5	Bodem.....	57
5	Impact Structuurvisie op de agrarische sector.....	59
5.1	Impact op primaire landbouw.....	59
5.2	Impact op agribusiness	67
6	Impact Structuurvisie op de agrarische bedrijfsvoering	69
6.1	Directe effecten agrarische bedrijfsvoering	69

6.2	Effecten vanuit omgeving op de landbouw	72
6.3	Effecten op de landbouw door specifieke plannen	73
7	Perspectief landbouw in relatie tot de Structuurvisie	77
7.1	Inleiding.....	77
7.2	Bedrijf beëindigen	77
7.3	Bedrijf verplaatsen	79
7.4	Bedrijf vergroten en/of intensiveren	80
7.5	Bedrijf verbreden.....	82
7.6	Ontwikkeling agribusiness	85
8	Structuurvisie en het thema landbouw.....	87
8.1	Ontwikkelingsstrategie Structuurvisie	87
8.2	Onzekerheden in de plannen.....	88
8.3	Compenserende en faciliterende maatregelen.....	89
8.4	Agrarische kerngebieden	89
9	Aanbevelingen	91
9.1	Aanbevelingen voor overheden en organisaties.....	91
9.2	Aanbevelingen voor agrarisch ondernemers	95
	Gebruikte literatuur	97

Bijlage 1: Kaarten Voorontwerp Structuurvisie

Bijlage 2: Gespreksverslagen

Bijlage 3: Verslag gebiedsbijeenkomst

Bijlage 4: Definities

Bijlage 5: CBS gegevens economische omvang en verbreding

Bijlage 6: Lange termijnscenario's

Samenvatting

De Haarlemmermeer is een gebied dat oorspronkelijk optimaal voor de landbouw is ingericht. Een groot deel van het areaal was oorspronkelijk bestemd voor de landbouw. Vanaf halverwege de vorige eeuw hebben ruimtelijke ontwikkelingen in de polder in hoog tempo plaatsgevonden en is het landbouwareaal aanzienlijk verminderd. De landbouwsector is een dynamische sector, die de afgelopen jaren continue heeft moeten anticiperen op ruimtelijke ontwikkelingen, maar ook op autonome ontwikkelingen binnen de sector. Momenteel is nog ruim 40% van de polder in gebruik als landbouwgrond.

Ook voor de komende jaren heeft de gemeente Haarlemmermeer een groot aantal plannen en ontwikkelingen geschetst in het Voorontwerp Structuurvisie 2030. Onder andere om een weloverwogen besluitvorming voor deze plannen en ontwikkelingen mogelijk te maken, is het van belang de effecten hiervan op de landbouwsector in beeld te brengen. Hiertoe is in het LER in beeld gebracht hoe de landbouwsector zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld, wat er de komende jaren op de sector afkomt en wat dit voor effecten heeft op de landbouw. Er wordt onderscheid gemaakt tussen autonome ontwikkelingen en de ruimtelijke ontwikkelingen die in het Voorontwerp Structuurvisie zijn opgenomen.

Het Voorontwerp Structuurvisie

In het Voorontwerp Structuurvisie (zie kaartbeeld) zijn de plannen en ontwikkelingen geschetst binnen de gemeente Haarlemmermeer met een tijdshorizon 2030. Plannen als Park21 en Westflank hebben grote invloed op de sector vanwege de claim op landbouwgrond. Maar ook plannen als ACT, de omlegging A9, A4-zone West, de ontwikkelingen rondom Schiphol, de zoeklocatie voor piekberging en een windmolenpark, en de ligging van de 380 kV leiding zijn relevant.

Naast de ruimtelijke plannen is het relevant te noemen dat in het Voorontwerp Structuurvisie duurzaamheidsambities zijn verwoord. De gemeente zoekt naar mogelijkheden om te anticiperen op klimaatveranderingen en daarmee samenhangend naar een andere invulling van het watersysteem. Ook zet de gemeente in op thema's als duurzame energie, ketenmobiliteit en aandacht voor natuur, landschap en cultuurhistorie.

In de plannen ziet de gemeente vooral een rol voor een verbrede multifunctionele landbouw. Binnen PrimAviera is ruimte voor grootschalige glastuinbouw, dit in combinatie met herstructurering van het glas in Rijsenhout. Daarnaast zijn agrarische kerngebieden benoemd, die binnen de termijn van de Structuurvisie als landbouwgebied zullen blijven functioneren.

Het Voorontwerp Structuurvisie geeft feitelijk een maximaal 'plaatje'. In de tijd zullen er - net als in het verleden - onzekerheden zijn over bijvoorbeeld economische draagkracht, financiering, subsidiëring en grondverwerving. Hierdoor kunnen plannen niet tot ontwikkeling komen, komen plannen vertraagd tot ontwikkeling of worden plannen slechts in beperkte omvang gerealiseerd.

Kanttekening bij de kerngebieden uit het Voorontwerp Structuurvisie

De twee agrarische kerngebieden worden bedreigd door diverse ontwikkelingen.

Een groot deel van het noordelijk kerngebied ligt binnen het beperkingengebied waar geen vogelaantrekkende functies zijn toegestaan (LIB-besluit). Ook is in dit gebied de ontwikkeling van de driehoek A4-A5-A9 tot kantoor- en bedrijvenlocatie en de omlegging van de A9 voorzien. Daarnaast speelt in dit gebied de discussie over de aanleg van geluidsribbels door Schiphol.

In het zuidelijk kerngebied ligt een zoekopdracht voor de realisatie van een piekberging water. Daarnaast is voor een aanzienlijk deel van het gebied voorzien in de ontwikkeling van een windmolenpark.

Schets van de landbouwontwikkelingen tot nu toe

Recent is het agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer uitgevoerd (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Dit onderzoek geeft een goed beeld van de agrarische sector in de Haarlemmermeer. De gegevens uit het structuuronderzoek hebben, aangevuld met de cijfers van de landbouwtelling 2010 (LEI, 2010) en aanvullende bedrijfseconomische gegevens, als input geënd voor het LER Haarlemmermeer. Een aantal belangrijke inzichten.

Omvang van de landbouw in de Haarlemmermeer

- In 2010 zijn er in de Haarlemmermeer 311 agrarische bedrijven.
- Het areaal landbouwgrond in 2010 bedraagt 7.650 hectare (41% van de totale oppervlakte van de gemeente).
- In 2010 genereert de landbouwsector in de Haarlemmermeer circa 900 voltijdseenheden arbeidsjaren.
- De totale economische omvang van de primaire landbouw in de Haarlemmermeer (uitgedrukt in Standaard Opbrengst) bedraagt in 2010 circa € 107 miljoen.

Aandeel van de verschillende landbouwtypen

- In 2010 is circa 33% van de bedrijven een akkerbouwbedrijf, en circa 48% is een tuinbouwbedrijf. Het aandeel graasdierbedrijven is circa 14%.
- Akkerbouw beslaat circa 77% van het areaal landbouwgrond. Het areaal grasland is circa 16%. De overige landbouwgrond is voornamelijk in gebruik voor de tuinbouw (open grond en glas).
- De akkerbouwbedrijven hebben gemiddeld 56 hectare bedrijfsareaal. De graasdierbedrijven zijn circa 19 hectare groot en de tuinbouwbedrijven circa 6 hectare. De akkerbouwbedrijven zijn groter dan het Nederlandse gemiddelde. De andere bedrijven zijn over het algemeen kleiner dan het Nederlandse gemiddelde.
- De economische omvang van de tuinbouw is € 89 miljoen. De akkerbouwbedrijven hebben een omvang van € 13 miljoen en de graasdierbedrijven van € 3 miljoen.

Recente ontwikkelingen

- In 2000 waren er nog 502 agrarische bedrijven. In 10 jaar heeft een relatieve afname van het aantal agrarische bedrijven van 38% plaatsgevonden. Gemiddeld is dat 4,7% per jaar; het landelijk gemiddelde ligt op een afname van 2,9%.
- Ten opzichte van 2000 is het agrarisch areaal met circa 2.200 hectare afgenomen. In 10 jaar heeft een relatieve afname van 22% van het landbouwareaal plaatsgevonden.
- De verhouding tussen 38% afname van het aantal bedrijven en 22% afname van de landbouwgrond duidt op een schaalvergroting binnen de sector.
- In de periode 2000-2010 is de totale economische omvang van de bedrijven met circa € 25 miljoen (25%) afgenomen, voor het grootste deel van circa € 20 miljoen betreft dit de afname van de economische omvang van tuinbouwbedrijven.

Grondzaken, verkaveling en bereikbaarheid

- De Haarlemmermeer kenmerkt zich door een hoge ruimtelijke druk met hoge grondprijzen als gevolg. Grondverwerving is daardoor voor veel agrarisch ondernemers niet mogelijk.
- In de Haarlemmermeer is sprake van veel, vooral kortlopende, pachtcontracten op de grond.

- Minder dan de helft van het landbouwareaal is in eigendom van agrarisch ondernemers. Dit geeft ondernemers een onzekere bedrijfssituatie (geen lange termijn) en ook is het hierdoor moeilijker om financiering van investeringen te verkrijgen (minder garantie in grondeigendom voor banken).
- De verkavelings situatie wordt over het algemeen als goed beoordeeld, maar dit kan in individuele situaties erg verschillen. Een ruime helft van de ondernemers beoordeelt de bereikbaarheid van de bedrijfskavels wel als matig of slecht. Er is sprake van conflicten tussen landbouwverkeer en overig verkeer en ook is er veel hinder van verkeersdrempels en wegverspringingen.

Agribusiness

- Primaire landbouw en agribusiness zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.
- De belangrijkste takken van agribusiness zijn loonwerk, mechanisatie, toelevering en afzet.
- De Haarlemmermeer is een 'akkerbouweiland' in zijn omgeving en vereist een specifieke agribusiness.
- De totaal jaaromzet uit agrarisch loonwerk bij agrarisch ondernemers uit de Haarlemmermeer bedraagt tenminste € 2,7 miljoen. Voor mechanisatie is dit tenminste € 6,5 miljoen. Bij benadering bedraagt de jaarlijkse omzet aan gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen aan ondernemers in de Haarlemmermeer circa € 2,5 miljoen. De jaarlijkse omzet in de graanhandel bedraagt circa € 4 miljoen. Totaal staat de omzet van de agribusiness op tenminste € 15,7 miljoen.
- De (kwaliteit van de) agribusiness in de Haarlemmermeer staat onder druk als gevolg van de afname van agrarische bedrijven en de autonome ontwikkelingen binnen de agribusiness (schaalvergroting). Dit gaat niet op voor de tuinbouw-gerelateerde agribusiness, hier zijn de omstandigheden bijna optimaal met de ligging ten opzichte van de veiling van Aalsmeer en Rijnsburg en Schiphol.

Ontwikkelingsstrategieën

- In het verleden is te zien dat ondernemers op verschillende wijze anticiperen op de autonome ontwikkelingen en de ruimtelijke ontwikkelingen van destijds. Grofweg zijn er vier strategieën te onderscheiden; (vervroegde) bedrijfsbeëindiging, bedrijfsverplaatsing, schaalvergroting/intensivering of verbreding.
- In de Haarlemmermeer geeft 60% van de ondernemers aan vooral toekomst te zien in schaalvergroting. Van de ondernemers geeft 17% aan vooral toekomst te zien in intensivering. Circa 10% van de ondernemers geeft aan animo te hebben voor verbreding. Een deel hiervan betreft loonwerk en caravanstalling.
- De Structuurvisie sluit in haar visie op de toekomst van de landbouwsector vooral aan bij de ontwikkelingsstrategie verbreding. Dit is een ontwikkeling die bij weinig ondernemers aansluiting heeft (landbouwstructuuronderzoek).
- De economische cijfers geven aan dat het aandeel bedrijven dat minimaal 50% van de bruto opbrengst uit verbreding haalt beperkt is, en dat dit voornamelijk wordt gerealiseerd door het beperkt aantal aanwezige graasdierbedrijven in de Haarlemmermeer.

Schets van autonome ontwikkelingen in de landbouwsector

De agrarische ondernemers zullen in hun bedrijfsstrategie rekening (moeten) houden met autonome ontwikkelingen. De markt is onder meer afhankelijk van de economische en demografische groei, de marktprijzen van weersomstandigheden en eventuele plagen en ziektes. Europa en het Rijk bereiden bovendien wijzigingen voor in het landbouwbeleid (GLB), dat voorziet in een verdere marktorientering van de agrarische sector en toeslagen op producten zullen verdwijnen.

Klimaatverandering

Een belangrijke autonome ontwikkeling met gevolgen voor de agrarische sector is de klimaatverandering. De klimaatverandering brengt veranderingen in temperatuur- en neerslagpatronen en verzilting met zich mee. De landbouw krijgt daardoor naar verwachting te maken met frequentere perioden van droogte, maar ook met frequentere perioden met extreme neerslag. Een goede bodemstructuur, waterafvoer, waterberging en peilbeheer worden steeds belangrijker.

Hoogheemraadschap Rijnland geeft aan dat anticiperend op de klimaatverandering gezocht zal worden naar een flexibel peilbeheer. Tevens verwacht Hoogheemraadschap Rijnland op termijn niet altijd voldoende water van voldoende kwaliteit beschikbaar te kunnen hebben voor de landbouwsector.

Schiphol

Een belangrijke beperking voor de landbouwsector is het Luchthavenindelingsbesluit. Rondom Schiphol ligt een beperkingengebied van circa 6 kilometer, dat op termijn naar verwachting opgerekt zal worden naar circa 10 kilometer, waarin de ontwikkeling van vogelaantrekkende functies niet is toegestaan. Er zijn ideeën om te zoeken naar een manier van aangepast oogsten of aangepaste teelten, waardoor het voorkomen van foeragerende ganzen op de landbouwpercelen wordt tegengegaan. Deze maatregelen verkeren nog in idee- en testfase.

Ontwikkelingsstrategieën

De autonome ontwikkelingen leiden er toe dat er verschuivingen zullen blijven richting schaalvergroting, intensivering of verbreding om te kunnen blijven bestaan. In de toekomst zullen naar verwachting grotere bouwblokken nodig zijn om ruimte te bieden aan nevenactiviteiten op het bedrijf.

De impact van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen hebben zowel betrekking op de landbouwsector meer in algemene zin (bijvoorbeeld de omvang van de agribusiness, de relatie binnen de Haarlemmermeer), als ook bedrijfsspecifieke zin (versnippering, doorsnijding percelen).

Afname agrarische bedrijven en areaal

- Het aantal agrarische bedrijven zal richting 2030 met 100 tot 160 afnemen. Naar verwachting blijven er, bij realisatie van de plannen zoals beschreven in het Voorontwerp Structuurvisie, in 2030 nog 100 tot 150 bedrijven over.
- Voor primaire landbouw zeer geschikte gronden worden grootschalig uit productie genomen.
- Het totaal areaal landbouwgrond is de afgelopen 10 jaar met 2.200 hectare afgenomen. Naar verwachting resteert nog 3.500 tot 5.000 hectare landbouwgrond in de Haarlemmermeer in 2030. Gemiddeld zal het landbouwareaal met circa 40% afnemen.
- Hoe groot de totale afname zal zijn is moeilijk te voorspellen, omdat de plannen soms nog weinig concreet zijn en (nog) niet duidelijk is in welke omvang en vorm plannen uiteindelijk gerealiseerd zullen worden.

Economie en werkgelegenheid primaire landbouw

- Uitgaande van een afname van circa 40% van het landbouwareaal zal ook de economische omvang van de sector met circa 40% afnemen. Voor de niet-tuinbouwbedrijven betreft dit een afname van circa € 6,4 miljoen.
- Het areaal tuinbouw zal naar verwachting met de ontwikkeling van PrimAviera niet afnemen. De ontwikkeling van PrimAviera zal de economische omvang van het landbouwcluster in de Haarlemmermeer doen vergroten.
- Naar verwachting zal het positieve effect van verbreding niet opwegen tegen de negatieve effecten van de plannen en ontwikkelingen op de economische waarde van de landbouw.
- De werkgelegenheid in de agrarische sector (inclusief agribusiness) neemt verder af.
- Evenals de primaire landbouw, ontwikkelt de agribusiness zich richting schaalvergroting (vergroten van het werkveld per vestiging) en/of verbreding (focus op andere niet agrarische activiteiten). Vooral akkerbouw gerelateerde agribusiness zal naar verwachting sterk verminderen en gedeeltelijk verdwijnen. Voor de primaire landbouw is dit een bedreiging.
- De akkerbouw gerelateerde agribusiness is in de Haarlemmermeer nog goed voor ruim € 15 miljoen. Welk deel hiervan zal verdwijnen is niet goed te voorspellen. Per bedrijf wisselt het omslagpunt van rendabele naar onrendabele omstandigheden. Bovendien is het verdwijnen van bedrijven of vestigingen afhankelijk van de mate verbreding die de agro-gerelateerde bedrijven toepassen.

Planologische onzekerheid

- Ondernemers die binnen de grenzen van (grootschalige) plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie vallen, kunnen tientallen jaren in onzekerheid verkeren. Naast grote onzekerheid over de toekomst voor het bedrijf zijn onder andere het niet meer kunnen verkopen van de gronden en grote financiële risico's bij bedrijfsinvesteringen gevolgen van de onzekerheid.
- De onzekerheid geldt voor een omvangrijk gebied (onder andere Park21, Westflank), waardoor het een groot aantal ondernemers treft. Met het verschijnen van het Voorontwerp Structuurvisie komt er geen einde aan de planologische onduidelijkheid; er worden 'claims' gelegd op gebieden, waarvan de ontwikkeling en de termijn waarop onzeker is.
- Door de 'claims' komen ondernemers vast te zitten in een gebied; Een overheid gaat niet over tot aankoop van grond, een ondernemer kan aan een ander zijn grond niet verkopen.

Grondprijzen en grondspeculatie

- De ruimtelijke plannen hebben tot gevolg dat speculatie de grondprijzen verder opdrijft. Voor de sector is het hierdoor haast niet mogelijk om gronden te verwerven. Bovendien is grond met een ruimtelijke claim er op voor een ondernemer weinig interessant.
- Ook wordt het voor ondernemers moeilijk hun grond te verkopen in het geval er sprake is van een claim op de grond. Deze claims zijn niet altijd planologisch (bestemmingsplan) vastgelegd, maar opname in de Structuurvisie geeft al de (niet gewenste) schaduwwerking.

Ruimte in beleid

- Er wordt in de Structuurvisie een (gewenste) verschuiving beschreven naar een verbrede multifunctionele landbouw. In de Nota Vierde Gewas anticipeert de gemeente hierop. Momenteel is er echter (nog) geen vertaling van deze Nota in de bestemmingsplannen, waardoor initiatieven van ondernemers die in de lijn zijn met de visie van de gemeente, nu stranden op planologische beperkingen. Dit vermindert de animo voor verbreding bij de ondernemers.
- Ook de verbreding in de agribusiness leidt tot knelpunten in het ruimtelijk beleid, bijvoorbeeld vanwege de beperkte definitie van de bestemming 'agrarisch', waardoor agro-gerelateerde bedrijven bij aanpassen van de werkzaamheden, soms zouden moeten verplaatsen. Ook hierdoor vermindert de animo voor verbreding.

Bedrijfsstrategieën

- Als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen is er minder ruimte voor de bedrijfsstrategie schaalvergroting. Dit is echter wel de belangrijkste ambitie (60%) van de relatief jonge ondernemers in de Haarlemmermeer.
- Door de vermindering van het landbouwareaal ligt het voor de hand dat bedrijven zich gaan richten op een intensievere bedrijfsvoering en/of andere teelten (er zijn steeds meer bedrijven die bijvoorbeeld ook bloemen telen).
- De visie van de gemeente stuurt op de bedrijfsstrategie verbreding. De stedelijke omgeving biedt kansen het maatschappelijk draagvlak voor de sector te vergroten (bijvoorbeeld educatie, huisverkoop, recreatie, zorg, opwekken duurzame energie). Verbreding is echter slechts van een klein deel van de ondernemers een ambitie (circa 10%, waarvan vermoedelijk nog een groot deel doelt op bijvoorbeeld loonwerk en stalling van voertuigen).
- Ondernemers die vervroegd willen beëindigen, kunnen door de ontwikkelingen gestimuleerd worden de beslissing niet uit te stellen. Overheden zijn soms traag in het reageren naar deze ondernemers, waarom de ondernemers genoodzaakt zijn het bedrijf voort te zetten.

Water

- Ontgravingen en ophogingen ten behoeve van ruimtelijke ontwikkeling kan de overlast van wellen vergroten en de waterkwaliteit verslechteren. Hier hebben ondernemers in de bedrijfsvoering direct last van.
- Een flexibel waterpeil kan mogelijk tot meer natschade leiden, maar verbetert de waterkwaliteit en vermindert eventuele droogteschade.
- Tijdelijke waterberging op landbouwgronden kan grote schade veroorzaken of gronden niet meer toepasbaar maken voor akker- of tuinbouw, maar mogelijk alleen nog voor grasland.

Bodem

- Door de veelal kortdurende pachtcontracten is er minder aandacht voor een goed beheer van de gronden en worden minder investeringen gedaan ter verbetering van de bodemkwaliteit. Volgens de ondernemers betreft het vooral de BBL-gronden, waar weinig monitoring is op het beheer van de bodem.

Bereikbaarheid en verkeer

- De plannen leiden tot verdere versnippering en grotere transportafstanden van en naar de percelen. Ondernemers kunnen minder efficiënt werken en moeten meer transportkosten maken. Ditzelfde geldt voor loonwerkers die werkzaamheden voor ondernemers uitvoeren.
- Er ontstaat steeds meer een opsplitsing van de Haarlemmermeer in een noordelijk en zuidelijk landbouwgebied (kernegebieden). Deze gebieden komen steeds meer geïsoleerd te liggen. Goede infrastructurele verbindingen tussen de gebieden zijn cruciaal.
- Als gevolg van toenemende recreatieve druk in het buitengebied, ontstaan meer conflictsituaties tussen het zware en grote landbouwverkeer en andere verkeersdeelnemers.

Ecologische effecten

- De ontwikkeling van natuur- en/of grondgebieden kan leiden tot bijvoorbeeld overlast van onkruiden en vraatschade. Dit geeft bedrijfseconomische schade door extra werkzaamheden en beheerkosten.

Hinder woonfuncties en recreatieve functies

- De toename van woonontwikkelingen en burgerwoningen in het buitengebied, maar ook de realisatie van een camping of pension stelt eisen aan de agrarische bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld door wet- en regelgeving op geluid en lucht (hindercontouren).

380 kV en windmolens

- Door het plaatsen van masten of molens op de percelen neemt de bewerkbaarheid van percelen af. Er moeten extra bewegingen in de bewerking van percelen gemaakt worden. Rond de voet van masten en molens moet extra beheer plaatsvinden.
- De waarde van de grond neemt af, omdat de verkoopbaarheid negatief wordt beïnvloed. Ook is een functiewijziging niet meer mogelijk.

Bedrijfsperspectieven voor ondernemers

Ondernemers stellen de keuze voor een te volgen bedrijfsstrategie uit of kunnen deze keuze niet maken vanwege de (planologische) onzekerheden. Ondernemers stellen ook investeringen uit, wat leidt tot een achteruitgang van de agrarische sector in de Haarlemmermeer. Duidelijkheid is cruciaal om als ondernemer een goede afweging te maken.

De volgende bedrijfsstrategieën zijn denkbaar:

- Vervroegd beëindigen.
- Verplaatsen.
- Vergroten / intensiveren.
- Verbreden.

In de Haarlemmermeer zijn meerdere ondernemers die vervroegd willen beëindigen of verplaatsen. Door deze ondernemers te faciliteren ontstaan mogelijkheden voor planrealisatie, maar ook voor blijvers om te vergroten en de agrarische structuur te verbeteren (grondruilen).

Bij de verschillende bedrijfsstrategieën zijn in het rapport de knelpunten en wensen aangegeven. Ook is aangegeven welke rol van de betrokken partijen gewenst is om uitwerking te geven aan de verschillende bedrijfsstrategieën. De inzichten zijn vertaald in de opgenomen aanbevelingen.

Aanbevelingen voor overheden en organisaties

Planologische duidelijkheid en mogelijkheden

De onzekerheid en onduidelijkheid in de plannen is een groot knelpunt voor ondernemers. Dit geldt zowel voor de primaire bedrijven als voor de agribusiness. Het Voorontwerp Structuurvisie geeft met haar planschets naar 2030 niet de gewenste zekerheid. Voor ondernemers is planologische duidelijkheid vereist om de bedrijfsstrategie te bepalen.

1. De omvang van de plannen die de overheden voor ogen staan zijn in de ogen van ondernemers te groot om realistisch te zijn.
Er moet zo snel mogelijk gekomen worden van vage ideeën en schetsen naar concrete uitwerking van plannen. Ook moet in de Structuurvisie een volgorde van plannen aangegeven worden. Een duidelijke planfasering (stapsgewijs) is nodig in de gebieden die gaan veranderen en de wijze van planrealisatie moet vastgelegd worden. Op deze manier kunnen ondernemers beter op de ontwikkelingen anticiperen in hun bedrijfsstrategie.
2. Stel de planfasering in een bepaalde mate flexibel op, zodat ingespeeld kan worden op voorkomende situaties. Bijvoorbeeld: beginnen met een deelplan op grond van een ondernemer die aangeeft te willen stoppen met het bedrijf.
3. Planologische duidelijkheid kan verder gegeven worden door in elk geval de agrarische kerngebieden aan te wijzen en te begrenzen in het kaartbeeld van de Structuurvisie. Ook de uitgangspunten bij de agrarische kerngebieden moeten vastgelegd zijn.

Ruimte in beleid

Ondernemers die mee willen bewegen in de visie van de gemeente op de landbouwsector in de Haarlemmermeer en die zich oriënteren op het wijzigen van de bedrijfsstrategie lopen in veel gevallen vast op de beperkingen in het (ruimtelijk) beleid.

4. Zorg voor meer flexibiliteit in de bestemmingen, zodat primaire landbouwbedrijven zich kunnen verbreden en agrogerelateerde bedrijven de ruimte hebben om mee te groeien met ontwikkelingen in de primaire landbouw. Het gaat in veel gevallen om een bredere definitie van de bestemming 'agrarisch' dan momenteel wordt gehanteerd.
5. De gemeente geeft aan dat het bestemmingsplan landelijk naar verwachting in 2013 geactualiseerd zal worden. Tot die tijd gelden de beperkingen uit het bestemmingsplan. Ondernemers moeten zelf een wijzigingsprocedure op het bestemmingsplan doorlopen en bekostigen. Dit is - ook voor de gemeente - niet gewenst, omdat dit beperkingen geeft in de ontwikkeling van de landbouwsector die in de Structuurvisie juist gewenst is.
 - Zoek naar mogelijkheden om de actualisatie van het bestemmingsplan landelijk gebied versneld binnen de gemeente op te pakken.
 - Zoek naar mogelijkheden om tot de actualisatie van het bestemmingsplan buitengebied flexibeler om te gaan met initiatieven van ondernemers; ruimte bieden aan initiatieven binnen de verschillende bedrijfsstrategieën.
6. Verruim in nieuwe bestemmingsplannen de bestemming 'agrarisch', zodat ook aan uiteenlopende verbredingsactiviteiten ruimte geboden kan worden. De nota Het Vierde Gewas kan hierin een belangrijk handvat zijn.
7. Voorkom in de nieuwe bestemmingsplannen (binnen bepaalde voorwaarden) belemmeringen voor bouwblokvergroting en ontwikkeling van grotere of extra bedrijfsgebouwen. Zodoende kan ook ruimte geboden worden aan uiteenlopende verbredingsactiviteiten, maar ook aan schaalvergroting of intensivering van bedrijven.

8. De ontwikkeling van woonfuncties of recreatieve functies in het landelijk gebied leidt regelmatig tot beperkende regelgeving (lucht, geluid, milieucontouren) voor de oorspronkelijk aanwezige agrarische bedrijven.
Voorkom beperkende regelgeving richting agrarische bedrijven als gevolg van nieuwe ontwikkelingen. Leg juridisch/planologisch vast dat landbouwactiviteiten niet belemmerd kunnen worden door verbrede functies of burgerwoningen in het landelijk gebied.

Agrarische kerngebieden

9. De agrarische kerngebieden moeten in de Structuurvisie specifiek op kaart worden aangegeven. Ook dient een duidelijke uitwerking gegeven te worden aan de uitgangspunten en voorwaarden bij deze kerngebieden. De gemeente dient voor deze kerngebieden beleid uit te werken waarin voor de landbouw belangrijke factoren zoals onder andere de bereikbaarheid en de waterhuishouding worden meegenomen.
10. Het noordelijk kerngebied staat onder grote druk (waarbij de vraag gesteld kan worden in hoeverre nog sprake is van een kerngebied).
- In dit kerngebied is de sector in afwachting van de uitwerking van de beperkingen vogelzone door het Rijk. Deze uitwerking kan beperkingen gaan stellen aan de manier van bedrijfsvoering en voorschrijven welke gewassen wel/niet geteeld mogen worden. Het is van belang dat de gemeente hierin achter de sector gaat staan, en samen met hen het belang van het agrarisch kerngebied, bij het Rijk behartigt.
 - Ook speelt in dit kerngebied de ontwikkeling van de geluidsribbels. In dit dossier staat de gemeente met Schiphol tegenover de sector. De wens van de sector is dat de gemeente in de discussies ook het belang van het noordelijk kerngebied laat meewegen.

Communicatie, participatie en belangenbehartiging

Ondernemers geven aan dat zij vaak in een laat stadium pas worden betrokken bij de planontwikkelingen door overheden. Zij willen graag vanaf het begin bij ideeën en plannen betrokken worden: *niet over hen beslissen, maar met hen beslissen.*

11. Gebruik in de planontwikkeling open communicatie en geef op een goede wijze invulling aan participatietrajecten: kan een ondernemer nog meedenken of alleen reageren vanuit een verdedigende rol. Ga met ondernemers op voorhand in gesprek zodat het eenvoudiger is plannen te realiseren. Voor beide partijen kan dan gezocht worden naar win-win situaties. Er kan aangesloten worden bij wensen van ondernemers om te beëindigen of te verplaatsen, waardoor overheden hun plannen kunnen realiseren en voor blijvers een verbetering van de situatie gerealiseerd kan worden.
12. Wanneer ondernemers ideeën hebben voor de ontwikkeling van hun bedrijf (bijvoorbeeld in verbreding), dan komen zij bij de gemeente in een wirwar van afdelingen waar het moeilijk zoeken is wie men moet hebben en ook wordt men voor iedere vraag naar een ander persoon gestuurd.
Stel één loket in bij de gemeente Haarlemmermeer waar ondernemers met al hun vragen terecht kunnen. Deze persoon is er verantwoordelijk voor dat binnen de gemeentelijke organisatie op een juiste en accurate wijze wordt gereageerd, en deze persoon onderhoudt ook het contact naar de ondernemer.
13. Er is behoefte aan een onafhankelijke coördinator (gebiedsmakelaar) tussen ondernemers en overheden kan optreden. Deze initiator kan ondernemers ondersteunen in hun zoektocht door beleid- en regelgeving, kennis- en onderzoeksinstituten en overheidsinstanties. Deze coördinator zou vanuit ILG-geld betaald kunnen. Op dit moment is het vanuit het Ministerie verboden voor Provincies uitgaven te doen uit het ILG. Het is nog niet duidelijk hoe het ILG-beleid in de toekomst concreet uitgewerkt zal zijn.

14. Ondernemers hebben te maken met uiteenlopende vergunningstrajecten, met de nodige voorwaarden, criteria en aanvraagvereisten. In veel gevallen heeft men niet duidelijk welke vergunningen met allemaal nodig heeft bij het starten van een verbredingsactiviteit of wijziging van bedrijfsvoering.
 - De contactpersoon bij de gemeente en/of de onafhankelijke initiator kan de ondernemers hierin begeleiden.
 - Daarnaast is het gewenst te zien waar gemeentelijke vergunningstrajecten vereenvoudigd kunnen worden.

Grondzaken

Binnen de Haarlemmermeer zijn er ondernemers die aangegeven onder de juiste voorwaarden te willen denken aan vervroegd beëindigen of verplaatsen van het bedrijf. Door in gesprek te gaan met deze ondernemers kan 'ruimte' gemaakt worden voor de blijvende ondernemers en voor de planrealisatie van overheden. Ook kan gezocht worden of mogelijk vrijkomende grond van BBL (afwachten Grondnota Bleker, najaar 2011) betrokken kan worden in deze 'ruimte' om de gewenste ontwikkelingen in gang te zetten.

15. Voer vanuit BBL gesprekken met ondernemers die aangeven te willen beëindigen of verplaatsen. Betrek gronden die BBL in de Haarlemmermeer heeft verworven bij het faciliteren van bedrijven die in de Haarlemmermeer blijven.
16. In het geval een deel van de landbouwgrond van BBL op de grondmarkt komt, is het noodzakelijk zorg te dragen over de betaalbaarheid van de gronden. Deze gronden bieden ondernemers een kans om te vergroten, mits er een normale agrarische grondwaarde wordt gehanteerd. Anders kunnen ondernemers niet concurreren met onder andere projectontwikkelaars en investeerders.
17. Daarnaast is het relevant dat overheden in de aankoop van grond rekenen met de complexwaarde van grond. In het verleden is veel grond aangekocht ten behoeve van stedelijke ontwikkelingen. De grond die nu aangekocht moet worden is ten behoeve van het recreatief uitloopgebied van de stedelijke ontwikkelingen. Dit moet tot uitdrukking komen in de hogere prijs (dan de agrarische waarde) die men voor de grond betaalt.
18. In het geval ondernemers hun grond aanbieden voor verkoop, en zij kunnen deze niet verkopen omdat er dusdanige planologische schaduwwerking is vanwege de plannen van de overheid (bijvoorbeeld Park21) of de overheid heeft alleen het recht van aankoop, dan is het zeer gewenst dat de overheid deze gronden ook daadwerkelijk verwerft op het moment dat ze worden aangeboden.
19. Draag zorg dat pachtgronden in Haarlemmermeer zoveel mogelijk tegen langlopende pachtcontracten worden verpacht. Dit geeft meer zekerheid aan ondernemers, zij kunnen hierdoor makkelijker beslissen over bedrijfsstrategieën en investeringen.
20. Besteed aandacht aan het beheer van pachtgronden. BBL kan meer controle uitvoeren op een goed beheer van de gronden. Breng eventueel de huidige kwaliteit van de BBL-gronden in beeld door een nulmeting (Schiphol pas een soortgelijke meting soms toe).

Waterbeheer

21. Op dit moment ontstaan wellen als gevolg van ontwikkelingen, zonder dat er een direct verband hiertussen kan worden gelegd. Monitoring van het ontstaan van wellen binnen de Haarlemmermeer is van belang; dit kan door het Hoogheemraadschap worden gedaan.
 - Voer in de omgeving van een project voor de aanvang van realisatiewerkzaamheden een nulmeting uit op de aanwezige wellen in het landelijk gebied. In de toekomst kan dan bepaald worden of er wellen zijn ontstaan als gevolg van de werkzaamheden.

- Ontwikkel een kader voor de vertaling van oorzakelijk aangetoonde schade (ontstaan van wellen op landbouwgrond) in een financiële vergoeding van de veroorzaker aan de ondernemer. Onderdeel hiervan is de verplichting dat de veroorzaker inderdaad de vergoeding aan de ondernemer doet.
22. Ontwikkel stedelijke plannen op een zodanige manier dat er extra ruimte ontstaat voor het opslaan van water. Bijvoorbeeld door extra waterberging te realiseren in open water, flexibel peilbeheer of ondergrondse opslag. Dit water kan in tijden van droogte door de landbouwsector gebruikt worden voor beregening.

Infrastructuur

23. Het is van belang dat invulling wordt gegeven aan het concept Deltaplan Bereikbaarheid (afbeelding 5.4). In dit plan wordt een 'kwaliteitsnet landbouwverkeer' geformuleerd. Voor de sector zijn zowel de oost-west verbindingen, als de noord-zuid verbindingen van belang.
- Voor het 'kwaliteitsnet landbouwverkeer' is het vereist een analyse te doen welke infrastructuurle maatregelen nodig zijn om dit net inderdaad een kwaliteitsnet te laten zijn.
 - Een goede verbinding tussen de twee kerngebieden via een aanpassing van de Rijnlanderweg heeft hoge prioriteit.

Ecologische effecten

24. De ontwikkeling van natuur- en groengebieden leidt tot beïnvloeding van landbouwgrond door zaden en kruiden. De akkerdistel is een bekende overlastgevende onkruid. Dit leidt tot extra bewerkingen op het land en hinder in de bedrijfsvoering. Zaden verspreiden zich over grote afstand, waardoor het moeilijk is specifieke inrichtingsmaatregelen te nemen. Er kan gedacht worden aan een beheer van natuur- en groengebieden waar gemaaid wordt voordat de zaden zich verspreiden. Hierdoor kan de hinder beperkt worden.

Bedrijfsstrategieën

Het bepalen van een bedrijfsstrategie is een keuze van de ondernemer. Overheden en organisaties kunnen de keuze van de ondernemer helpen vormgeven, door de juiste omstandigheden te creëren.

25. De gemeente dient verbredingsactiviteiten niet alleen in Park21 en Westflank te bevorderen, maar de mogelijkheid hiervoor overal in de Haarlemmermeer te bieden.
26. Het opzetten van verbredingsactiviteiten geeft onzekerheid en brengt risico's voor de ondernemer met zich mee. Vaak past een initiatief niet binnen het huidige ruimtelijk kader (zie hiervoor). De sector vraagt van de overheid hierin ook een ondernemende houding: niet denken vanuit beperkingen, maar verantwoord meegaan in de mogelijkheden van een initiatief.
27. De overheid kan de realisatie van plannen initiëren en faciliteren (bijvoorbeeld door grondruil, verplaatsen van bedrijven, organiseren van excursies). Ondernemers zullen pas reageren indien de eigen bedrijfsvoering of de omgeving daartoe noodzaakt. Veel ondernemers zijn namelijk op dit moment gericht op het doorzetten van het bedrijf en te zoeken naar schaalvergroting en zien geen aanleiding om van bedrijfsstrategie te veranderen.
28. De overheid kan de keuze van een ondernemer om het bedrijf vervroegd te beëindigen makkelijker maken door een goede financiële compensatie te geven. In het geval deze compensatie ontbreekt zullen ondernemers veel minder geneigd zijn te stoppen. Op dit moment zijn de regelingen onvoldoende aantrekkelijk om vervroegd te beëindigen.

29. Ook bij het verplaatsen van het bedrijf vanwege ruimtelijke ontwikkelingen is een goede financiële compensatie/verplaatsingsregeling noodzakelijk. Een verplaatsing vereist extra investeringen en afhankelijk van het bedrijfstype ook een periode om het bedrijf en de productieomstandigheden weer volledig te laten 'draaien'.

Aanbevelingen voor agrarisch ondernemers

Anticiperen op autonome ontwikkelingen

30. De landbouwsector zal zich moeten oriënteren op de veranderende klimaatomstandigheden. Dit houdt in dat ondernemers in de Haarlemmermeer moeten anticiperen op toenemende verzilting en op termijn op een meer zelfvoorzienend watersysteem (vasthouden van water).
31. De sector zal zich moeten oriënteren op wijzigingen in het markt- en prijsbeleid (GLB). Dit houdt in dat ondernemers in de Haarlemmermeer wellicht moeten anticiperen op beperking van subsidies op de primaire landbouwproducten en een toename van beloning van maatschappelijke prestaties op terrein van onder andere natuur, landschap, dierenwelzijn en diergezondheid. Dit sluit aan bij de bedrijfsstrategie verbreden, en betreft ook een richting die de gemeente in de Haarlemmermeer voorziet.

Oriënteren op bedrijfsstrategie

32. Afstemmen met LTO, Stivas, gemeente, provincie en BBL om te zien naar mogelijkheden te anticiperen op grondruilen, verplaatsingen, uitplaatsingen e.d. Actief inventariseren van stoppende bedrijven.
33. Oriëntatie op de mogelijkheden om verbredingsactiviteiten op te pakken. Bijvoorbeeld door het vinden van interessante combinaties op het bedrijf met recreatie, zorg, duurzaam waterbeheer, energie, natuurbeheer.
34. Zoeken naar samenwerkingspartners voor de verbredingsactiviteiten, bijvoorbeeld met Schiphol (algen, energiegewassen, waterbeheer), Hoogheemraadschap Rijnland (verzilting, waterboeren), zorginstanties (zorgboerderij).
35. Kennis benutten van onderzoeksinstituten en participeren in onderzoeken. Mogelijk kunnen specifieke onderzoeksvragen vanuit ondernemers geformuleerd worden richting de kennisinstituten. Ook kan gebruik gemaakt worden van subsidies om innovaties te beproeven (pilots). Daarnaast is het relevant dat ondernemers ervaringen uitwisselen met bijvoorbeeld de Meerboeren of met individuele ondernemers.

Werken aan maatschappelijk draagvlak

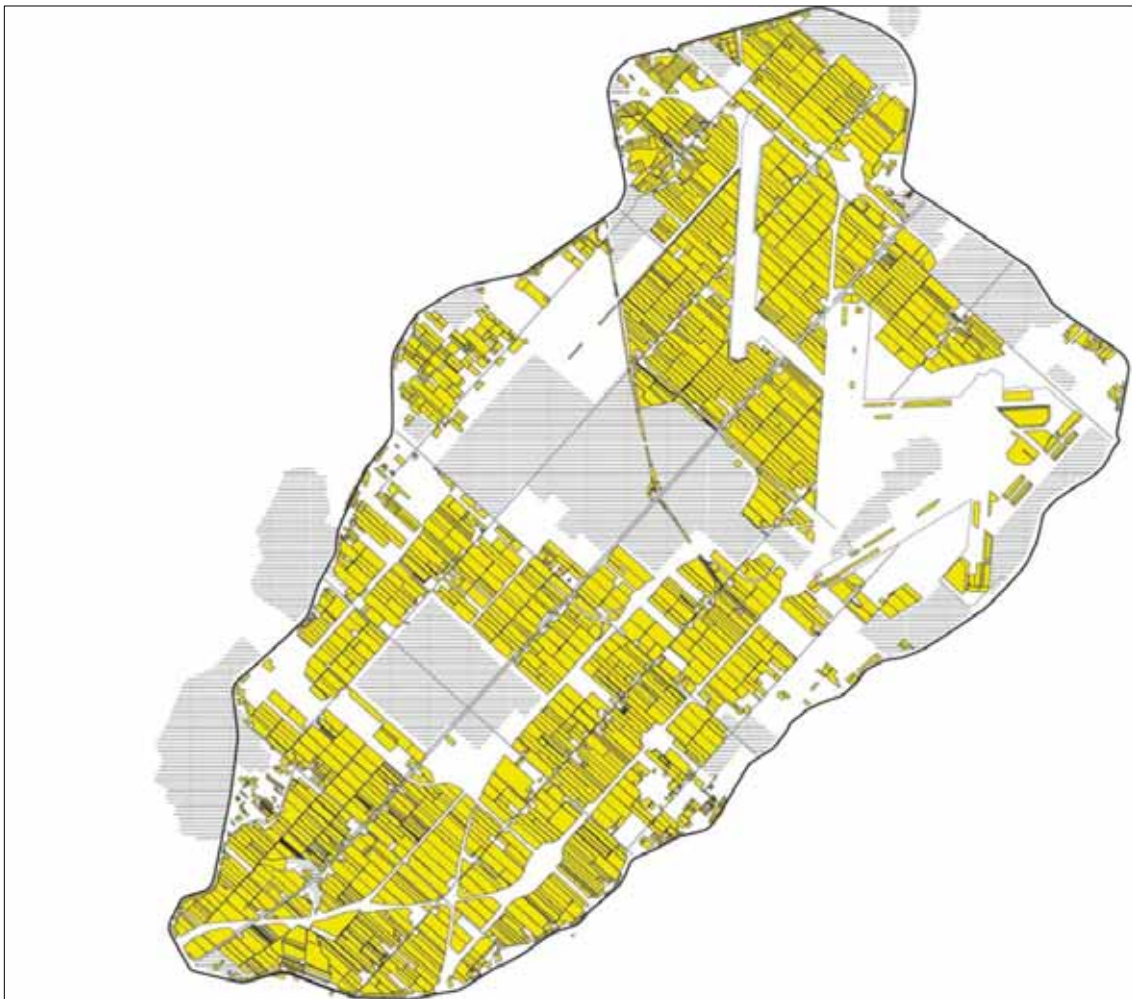
36. In de Haarlemmer wordt de sector steeds geconfronteerd met haar positie in een stedelijke omgeving. Draagvlak voor de agrarische bedrijfsvoering en voor het agrarisch landschap kan gecreëerd worden door een open houding richting bewoners. Ondernemers kunnen hieraan werken door bijvoorbeeld het organiseren van evenementen, open dagen op het bedrijf, meeloopdagen, boerderijeducatie of huisverkoop.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Haarlemmermeer

De Haarlemmermeer - 18.500 ha groot - is na droogmaking van de polder (1849-1852) een gebied dat functioneel optimaal is ingericht voor de landbouw. Een groot deel van het areaal was oorspronkelijk bestemd voor de landbouw. Na 1945 zijn de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente Haarlemmermeer in rap tempo gegaan en is het landbouwareaal sterk verminderd. De Haarlemmermeer is een dynamisch gebied met daarin ontwikkelingen met een grote ruimtelijke impact (onder andere VINEX-locaties en Schiphol). Ondanks deze dynamiek is de landbouwsector in de Haarlemmermeer met een ruimtebeslag van circa 41% nog steeds de belangrijkste grondgebruiker in de polder (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011).

Afbeelding 1.1: Landbouwgronden in de Haarlemmermeer (2011).

Voorontwerp Structuurvisie

Ook de komende jaren heeft de Haarlemmermeer te maken met aanzienlijke functiewijzigingen. In het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 zijn de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente voor de komende 20 jaar beschreven (zie ook hoofdstuk 2). De gemeente is het participatietraject op het Voorontwerp Structuurvisie gestart.

In het Voorontwerp Structuurvisie - maar ook daarbuiten - is sprake van plannen en ontwikkelingen die directe of indirecte effecten hebben op de landbouwsector in de Haarlemmermeer. Niet alleen omdat de ontwikkelingen direct landbouwareaal opeisen, maar ook op de blijvende landbouwbedrijven en het gehele agrocluster (toeleverende en verwerkende bedrijven) hebben de ontwikkelingen invloed. Door al deze ontwikkelingen komt de sector onder druk te staan.

Landbouweffectrapport

Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het nodig het landbouwbelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. Om die reden heeft provincie Noord-Holland het opstellen van een landbouweffectrapport (LER) bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen in haar beleid vastgelegd.

In het Voorontwerp Structuurvisie komt het landbouwbelang nog beperkt aan de orde. In de inleiding van het Voorontwerp Structuurvisie is genoemd dat op de agrarische structuur richting het Ontwerp Structuurvisie een verdiepingsslag noodzakelijk is. In dit kader heeft gemeente Haarlemmermeer Grontmij/Projecten LTO Noord gevraagd een LER op te stellen.

Dit rapport brengt zowel de positieve als negatieve effecten in beeld met het doel om het perspectief voor de landbouw in het Ontwerp Structuurvisie te verankeren en de gemeenteraad bij de besluitvorming over de Structuurvisie inzicht te geven in de gevolgen van de voorgenomen ontwikkelingen op de landbouw en daarop aansluitend te besluiten over mitigerende en compenserende maatregelen.

1.2 Doelstelling

Het LER moet informatie bieden om aan het Ontwerp Structuurvisie een landbouwparagraaf toe te voegen. Deze informatie kan gebruikt worden als input voor de besluitvorming rond de Structuurvisie en de daarin opgenomen plannen.

- Het LER moet inzicht geven in de effecten van de beoogde functiewijzigingen in de Haarlemmermeer zoals die in het Voorontwerp Structuurvisie zijn benoemd (bijvoorbeeld verdwijnen van landbouwgrond en bedrijven, omvang agrarische gebieden).
- Het LER moet inzicht gegeven in de effecten van de voorgenomen plannen op de blijvende bedrijven (bijvoorbeeld flexibel peilbeheer, verzilting, natuurontwikkeling, onkruiden, recreatie).
- Het LER moet invulling geven aan het perspectief van blijvende bedrijven (bijvoorbeeld kansen schaalvergroting, kansen verbreding, faciliteren van bedrijven).
- Het LER moet inzicht geven in de effecten van de autonome ontwikkelingen en de kansen van het Voorontwerp Structuurvisie voor de agrarische sector.
- Het LER moet aangeven op welke manier de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie in samenwerking met de landbouwsector gerealiseerd kunnen worden (bijvoorbeeld: grondverwerving, ontwikkelingstrategie, planologische zekerheid).

1.3 Werkwijze

Het LER is opgesteld op basis van bureauonderzoek en raadpleging van de sector en andere relevante partijen.

Bureauonderzoek

Het LER is gedeeltelijk opgesteld op basis van de uitkomsten van het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Het structuuronderzoek geeft inzicht in de huidige situatie en de autonome ontwikkeling van de sector in de Haarlemmermeer. Aanvullende gegevens over de economische omvang van de sector in de Haarlemmermeer zijn bij het CBS opgevraagd. Daarnaast zijn diverse rapporten en inventarisaties geraadpleegd (literatuurlijst).

Raadpleging sector en partijen

Aanvullend is met uiteenlopende partijen een gesprek gehouden onder andere over het belang van de sector, de impact van plannen op de sector en het agrocluster, grondverwerving, verbreding, waterbeheer. De interviews zijn vooral ook relevant voor het duiden van autonome ontwikkelingen binnen de sector.

Er is gesproken met de volgende partijen:

- Hoogheemraadschap Rijnland.
- Dienst Landelijk Gebied / Bureau Beheer Landbouwgronden en Stivas Noord-Holland.
- LTO Noord Haarlemmermeer.
- Schiphol.
- Landbouw Economisch Instituut.
- Taskforce Multifunctionele Landbouw/ Meerboeren en Centrum Landbouw en Milieu.
- Agrifirm Plant en Vakgroep Akkerbouw.
- Flower Mainport Aalsmeer en Flora Holland.
- Centraal Orgaan Mechanisatiebedrijven (COM) en Cumela¹.
- Rabobank Regio Schiphol.

De gespreksverslagen zijn opgenomen in bijlage 2.

Daarnaast is een gebiedsbijeenkomst georganiseerd met een vertegenwoordiging uit de agrarische sector en andere betrokken partijen. In de gebiedsbijeenkomst is de hoofdlijn van de voorlopige resultaten van het LER voorgelegd aan de aanwezigen. In vijf verschillende groepssessies zijn de ontwikkelingsperspectieven voor de landbouwbedrijven en de agribusiness bediscussieerd. Een verslag van de verschillende groepssessies is opgenomen in bijlage 3.

1.4 Begeleidingscommissie

Bij het opstellen van het LER is een groot aantal partijen betrokken. Doordat deze partijen actief in het proces zijn betrokken, is waardevolle informatie (gegevens, inzichten, gebiedskenmerken, contactpersonen e.d.) aan het onderzoek toegevoegd. De vertegenwoordigers in de begeleidingscommissie zijn weergegeven in tabel 1.1.

Tabel 1.1: Samenstelling begeleidingscommissie

Organisatie	Vertegenwoordiging in begeleidingscommissie
LTO Noord afdeling Haarlemmermeer	- Nico Koeckhoven (voorzitter LTO Haarlemmermeer) - Peter Baars (bloementeel) - Paul Munsterman (akkerbouw) - Peter Könst (veehouderij / gemengd bedrijf) - Rob van Haaster (bollenteelt)
Agrarisch Jongeren Kontakt	- Jasper Roubos (voorzitter)
LTO Noord, glaskracht Aalsmeer	- Jaap Vreeken (glastuinbouw)
Vereniging MeerBoeren	- Jan Ham (voorzitter; akkerbouwer) - Kees Avis
LTO Noord (agendalid)	- Ard Mooij
Provincie Noord-Holland	- Loes Deutekom
Gemeente Haarlemmermeer	- Petra Kort - Ruut van Paridon - Henk Nijenhuis
Hoogheemraadschap Rijnland	- Jarno Deen
Samenwerking Grontmij - Projecten LTO Noord	- Inge Mijnders (Grontmij) - Marieke van Leeuwen (Projecten LTO Noord) - Jaap de Wit (Grontmij)

¹ In samenspraak met COM en Cumela is onder hun leden een korte enquête uitgezet om meer grip te krijgen op de omvang van het agrocluster Haarlemmermeer.

1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- *Hoofdstuk 1 Inleiding*
In dit hoofdstuk is de aanleiding, doelstelling en werkwijze van het LER beschreven.
- *Hoofdstuk 2 Voorontwerp Structuurvisie*
Dit hoofdstuk beschrijft in hoofdlijn de ambities en speerpunten van het Voorontwerp Structuurvisie. Ook worden in dit hoofdstuk de voorgenomen plannen en ontwikkelingen benoemd.
- *Hoofdstuk 3 Landbouw in de Haarlemmermeer: ontwikkelingen tot nu toe*
Er wordt ingegaan op de agrarische sector in de Haarlemmermeer in de periode 2000-2010. Er wordt onder andere informatie verstrekt over het type bedrijven, bedrijfsaantallen, economische omvang en de ontwikkelingsstrategieën van bedrijven. Tevens wordt inzicht gegeven in het agrocomplex.
- *Hoofdstuk 4 Autonome ontwikkelingen in de landbouw*
Dit hoofdstuk gaat in op autonome ontwikkelingen die van invloed zijn op de agrarische sector in de Haarlemmermeer.
- *Hoofdstuk 5 Impact op de agrarische sector overall*
In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de totale impact van de voorgenomen plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie op de primaire landbouw en de agribusiness. Het gaat niet om de effecten op bedrijfsniveau, maar bijvoorbeeld om effecten op samenwerking, omvang agrarisch gebied en relatie met primaire bedrijven en agribusiness.
- *Hoofdstuk 6 Impact op bedrijfsniveau*
Naast de effecten op de landbouw in totaal hebben de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie ook effect hebben op de bedrijfsvoering. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan effecten als verslechtering van de bereikbaarheid, invloed op de verkavelings situatie, verhogen van de gronddruk en verspreiding van onkruiden. Deze en andere effecten op de bedrijfsvoering zijn in dit hoofdstuk uiteengezet.
- *Hoofdstuk 7 Perspectief landbouw in de Haarlemmermeer*
Als gevolg van alle ontwikkelingen zijn ondernemers in de Haarlemmermeer genoodzaakt beslissingen te nemen over de te volgen bedrijfsstrategie de komende jaren. Deze strategieën zijn geschetst en knelpunten en de gewenste voorwaarden bij de uitwerking zijn benoemd.
- *Hoofdstuk 8 Structuurvisie en het thema landbouw*
In dit hoofdstuk wordt een relatie gelegd tussen de thema's en speerpunten uit de Structuurvisie en manier waarop de landbouw hierop kan aansluiten.
- *Hoofdstuk 9 Aanbevelingen*
In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan richting de definitieve Structuurvisie en de realisatie van plannen.

2 Voorontwerp Structuurvisie

2.1 Het kader van de Structuurvisie

De Structuurvisie geeft de gemeente Haarlemmermeer een ontwikkelingskader tot 2030. In de Structuurvisie wordt de ruimte geschetst waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn. Ook zijn de ontwerpprincipes gegeven waarbinnen ontwikkelingen uitgewerkt zullen worden. De informatie in dit hoofdstuk is overgenomen uit het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

In het Voorontwerp Structuurvisie zijn 2 toetsingscriteria en 6 ontwerpprincipes uitgewerkt, die de lijn bepalen waarop het Voorontwerp Structuurvisie vorm heeft gekregen.

De 2 toetsingscriteria waarop de plannen (ruimtelijk) worden beoordeeld zijn:

- Sociale duurzaamheid.
Bij sociale duurzaamheid gaat het er om randvoorwaarden te creëren die de sociale samenhang in een samenleving versterken. Die randvoorwaarden zijn eigenaarschap, geborgenheid, ondernemerschap en ontmoeting. Sociale duurzaamheid houdt in dat de ruimtelijke ontwikkelingen voorzien in de behoeften van de latere generaties.
- Ruimtelijke kwaliteit.
Het uitgangspunt voor de ruimtelijke kwaliteit is de bestaande hoge kwaliteit van de leef- en werkomgeving in de Haarlemmermeer in de toekomst intact te houden en zo veel mogelijk te versterken. De waarde van de ruimtelijke kwaliteit kan worden 'afgemeten' aan drie invalshoeken: de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde.

De 6 principes op basis waarvan de plannen zijn uitgewerkt:

- een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem.
- energie als speerpunt.
- netwerk- en ketenmobiliteit
- synergie met Schiphol.
- ontmoeten en verbinden: ruimte voor attracties.
- cultuurhistorie en diversiteit als drager.

Deze principes zijn op allerlei manieren terug te vinden in het Voorontwerp Structuurvisie.

2.1.1 Speerpunten Structuurvisie

De gemeente Haarlemmermeer heeft in het Voorontwerp Structuurvisie de kern van haar visie in een aantal speerpunten uitgewerkt. De hoofdlijn uit het Voorontwerp Structuurvisie is hierna toegelicht. In bijlage 1 zijn de kaarten uit het Voorontwerp Structuurvisie opgenomen.

1) Economie in het oosten, ontspannen ontwikkeling in het westen

Haarlemmermeer kent in landschappelijke en stedelijke beleving twee uitersten. De gemeente wil dat contrast versterken. De dynamiek van de Randstad en het landelijke van een typisch Hollandse polder. Hierdoor ontstaat een interessant vestigings-, en woonklimaat voor zowel bedrijven, als voor bewoners. Ontwikkelingen moeten op elkaar aansluiten om deze boeiende kwaliteit te versterken. Het oosten (hoogdynamisch) van de Haarlemmermeer richt zich op economische activiteiten, zoals de ontwikkelingen rond Schiphol, logistieke ontwikkelingen als ACT en de glastuinbouw als PrimAviera. Het westen (laagdynamisch) van de Haarlemmermeer biedt ruimte voor rustig en ontspannen wonen, in een landschap met veel groen en water. In het middegebied, met Hoofddorp en Nieuw-Vennep, wordt de stedelijke kwaliteit versterkt. Het mid-

dengebied profiteert van de hoge dynamiek in het oosten en de lage dynamiek in het westen en kenmerkt zich door een goede bereikbaarheid.

2) Compacte en duurzame luchthaven Schiphol

Haarlemmermeer wil de kwaliteiten en potenties van luchthaven Schiphol versterken op basis van een duurzame ontwikkeling met beperkt ruimtebeslag. Ook wil de gemeente de Schiphol-driehoek (het gebied tussen de A4-A5-A9) ontwikkelen tot kantoor- en bedrijvenlocatie.

3) Mobiliteit

Mobiliteit wordt van steeds groter belang naarmate de gemeente zich verder ontwikkelt. Een belangrijk principe in het Voorontwerp Structuurvisie is het ontwerpen van een nieuw verkeersnetwerk gebaseerd op parallelle wegen, waarbij de oude bestaande polderlinten (het stramien van de bestaande rechte wegen van noord naar zuid en van oost naar west in de polder) vooral gebruikt zal worden voor langzaam verkeer (waaronder landbouwverkeer). De nieuwe verbindingen zijn gericht op het snelverkeer. Een voorbeeld hiervan is de te realiseren infrastructuur in de plannen bij Rijsenhout: door de aanleg van een nieuwe infrastructuur door PrimAviera, wordt de Aalsmeerderdijk minder belast en wordt de bereikbaarheid via deze weg voor landbouwverkeer verbeterd.

4) A-typische stedelijkheid

Haarlemmermeer wil haar typische dorps- en stadse kenmerken behouden en versterken. Het Haarlemmermeerse landschap is gevarieerd: van kleinschalige dorpen als Abbenes en Lissebroek tot het verstedelijkte Hoofddorp en Nieuw-Vennep en van uitgestrekte agrarische- en groengebieden tot een moderne luchthaven met bedrijventerreinen. De gemeente wil de specifieke kenmerken van gebieden en kernen benutten zodat iedereen hier ook in 2030 prettig kan, wonen, werken en leven (de gemeente zet in op een zorgvuldige inpassing van de groei van de Westflank met aandacht voor de dorpen langs de Ringvaart en in samenwerking met de buurgemeenten).

5) Landschap, natuur en water

Gemeente Haarlemmermeer wil het oorspronkelijke polderlandschap de basis laten zijn voor lokale ontwikkelingen. Daarnaast zijn twee kerngebieden voor traditionele agrarische bedrijven genoemd. Door realisatie van een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem ontstaat (ook) meer ruimte voor landschap en natuur. Klimaatverandering heeft tot gevolg dat er steeds vaker perioden van extreme neerslag en van droogte optreden. Om die verandering het hoofd te kunnen bieden, moet regenwater sneller verwerkt en opgeslagen kunnen worden. Niet alleen om droge voeten te houden, maar ook om het water langer in de polder vast te houden, zodat in droge perioden voldoende zoet water beschikbaar is.

In de delen van de polder waar ruimtelijke ontwikkelingen plaats zullen vinden zal het traditionele peilbeheer worden omgezet in flexibel peilbeheer om zelf meer water te bergen over een langere periode. Door flexibel peilbeheer kan het waterpeil gedurende de seizoenen op natuurlijke wijze omhoog en omlaag bewegen. In de winter, als het veel regent, staat het water in de sloten hoog, tot een bepaald maximum peil. Water dat bij extreme neerslag boven dat peil komt wordt afgevoerd. In de loop van het groeiseizoen mag het peil weer uitzakken. In het najaar regent het meer en vullen de sloten zich weer geleidelijk. Het waterpeil zal gemiddeld hoger of gelijk zijn dan nu. Zo kan zo veel mogelijk de natuurlijke opnamecapaciteit voor water worden gebruikt. De bergingscapaciteit kan verder worden vergroot door de huidige sloten te verbreden (alleen beperkt mogelijk). Door de bredere stroken water met rietoevers te bekleden krijgt het landschap meer kwaliteit en zijn ze aantrekkelijk voor natuur, recreatie en wonen. De zuiverende werking van rietoevers en het wegdrukken van de brakke en voedselrijke kwel door het gemiddeld hogere peil zorgen samen voor schoner water. Wanneer op termijn onvoldoende zoet water beschikbaar is voor de landbouw - voor het handhaven van de vaste peilen en het doorspoelen van de sloten - is een vorm van flexibel peilbeheer ook voor de landbouw een mogelijk alternatief.

Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem heeft niet alleen ruimtelijke gevolgen (meer water in de polder), maar heeft ook gevolgen voor de dorpen, het landschap en de landbouw. Over onderwerpen als verzilting en waterberging moet in de toekomst verder worden nagedacht. Bij het aanleggen van watergebieden geeft recreatief gebruik een meerwaarde voor de

woonomgeving. In het zuiden van de Haarlemmermeer is een 'piekberging' (waterberging gericht op het beperken van wateroverlast door onverwachte hevige regen) gepland om de wateroverlast te beperken.

6) Duurzaamheid

Niet alleen voor water, maar ook voor energie en afval geldt dat in de komende 30 jaar grote veranderingen zullen plaatsvinden. Lokale opwekking van energie, terugwinning van grondstoffen uit afval en afvalwater, maar ook elektrisch rijden, zorgen de komende jaren voor ruimtelijke veranderingen. Smart Grid is een verzamelnaam voor allerlei 'slimme' oplossingen die de energievoorziening van de toekomst helpen realiseren. Smart Grid moet er onder andere voor zorgen dat iedere nieuwe rendabele manier van energie opwekken wordt benut en aangesloten.

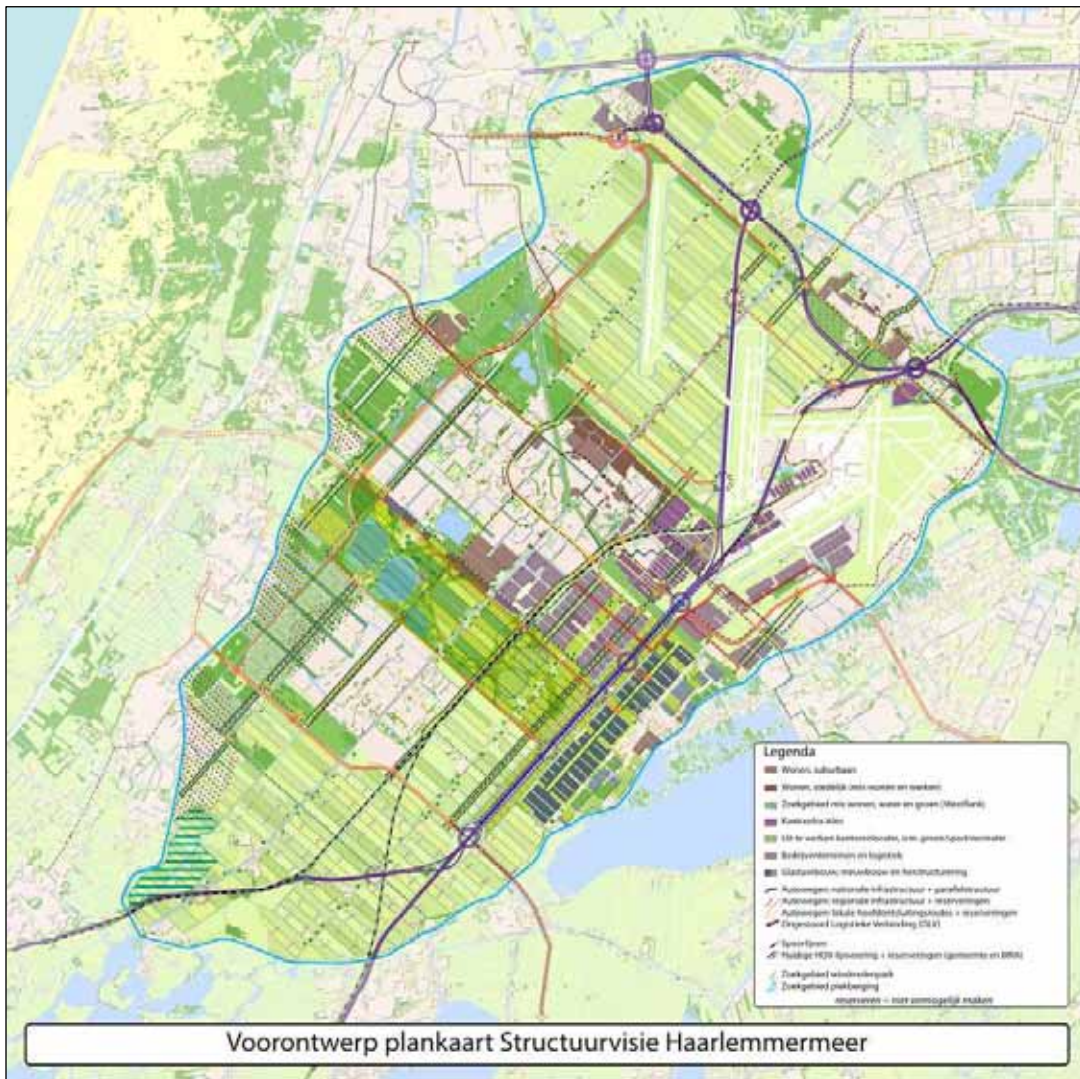
De geschetste denkrichtingen (speerpunten) vormen de basis voor de uitwerking van het Voorontwerp Structuurvisie.

2.1.2 Kaartbeeld Voorontwerp Structuurvisie

Afbeelding 2.1 geeft het kaartbeeld uit het Voorontwerp Structuurvisie. Het kaartbeeld geeft inzicht in de totale omvang van ontwikkelingen in de Haarlemmermeer.

In bijlage 1 zijn de vier kaarten uit het Voorontwerp Structuurvisie opgenomen:

- Kaartbeeld: Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer (waarin de andere 3 kaarten zijn geïntegreerd).
- Kaartbeeld: De hoogdynamische noordoostzijde van de polder.
- Kaartbeeld: De laagdynamische westzijde van de polder.
- Kaartbeeld: Infrastructuur, reserveringen voor de lange termijn.

Afbeelding 2.1: Plankaart Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer.

2.2 Plannen in de Structuurvisie

In deze paragraaf is een beknopte beschrijving gegeven van de ruimtelijke opgaven in de gemeente Haarlemmermeer. De opgaven zijn deels als project uitgewerkt en in gang gezet. Een groot aantal van de plannen is terug te vinden in het Voorontwerp Structuurvisie.

Park 21^e eeuw

Park21 betreft een nieuw te ontwikkelen groengebied tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep van circa 1.000 hectare bruto. Het huidige akkerbouwgebied moet deels (2/3 deel) worden getransformeerd tot groen- en recreatiegebied. Een deel van het gebied (1/3 deel dus circa bruto 350 hectare) zal in landbouwkundig gebruik blijven. De landbouwsector blijft een belangrijke drager in het gebied, wel zal de sector in dit gebied verschuiven van primaire landbouw naar verbrede stadslandbouw.

Het opgestelde Masterplan Park21 is geen volledig vastgestelde blauwdruk voor een parklandschap, maar een verbeelding van een mogelijk eindbeeld en een ontwikkelingstrategie (LEI, 2011a). Nieuwe functies zijn wenselijk gericht op recreatie, educatie, zorg en cultuur, waarbij een link met het agrarisch bedrijf bij voorkeur zichtbaar blijft. Ook nieuwe activiteiten als onderhoud en beheer (van het groengebied) kunnen door de agrarisch ondernemers worden opgepakt. Op dit moment is voorzien in de ontwikkeling van fase 1, dit betreft een relatief beperkt deel in het westen van het plangebied. De ontwikkeling van het overige deel van Park21, en de vorm waarin dit ontwikkeld zal worden, is nog onzeker.

In de Haarlemmermeer moet men rekening houden met mogelijke uitbreiding van de vogelprotectiezone van 6 kilometer tot minimaal 10 km rondom Schiphol. Veel ontwikkelingen zijn als gevolg van deze zone dan niet meer mogelijk. Het is bijvoorbeeld niet meer mogelijk binnen deze zoning grotere wateroppervlakken te realiseren. In Park21 is binnen de zoning een waterplas (winmogelijkheid) voorzien als een belangrijke pijler voor de financiering van het project Park21. Deze waterplas is binnen het nieuwe Luchthavenindingsbesluit waarschijnlijk niet meer mogelijk.

Westflank

In het gebied aan de westkant van de Haarlemmermeer is ruimte voor landschappelijk wonen, recreatie, groen en water. Aanleiding voor de ontwikkeling van dit gebied is een wateropgave en een woningbouwopgave. Uitdaging in dit gebied is het ontwikkelen van een duurzaam en robuust systeem voor waterbeheer. Bijvoorbeeld door het instellen van flexibel peilbeheer, waardoor een grotere watervoorraad kan worden opgeslagen. De totale oppervlakte van de Westflank is circa 3.000 hectare bruto.

Over de invulling van dit project bestaat veel onzekerheid. Het besluit over de nieuwe hoogspanningsleiding (Randstad 380 kV) aan de oostzijde van de Westflank betekent voor gemeente Haarlemmermeer en provincie Noord-Holland mogelijk het einde van de geplande woningbouw in dit gebied (Gemeente Haarlemmermeer, 2011). Aanpassing van de plannen aan voor de Westflank is in ieder geval noodzakelijk.

PrimAviera

PrimAviera is een te ontwikkelen glastuinbouwgebied en een herstructureringsgebied, in de voortuin van Greenport Aalsmeer. Het glastuinbouwgebied PrimAviera ligt langs de A4 tussen Geniedijk, de Westeinderplassen en de Vennepeweg. Het gebied beslaat circa 650 hectare bruto. PrimAviera is bedoeld als locatie voor primaire productiebedrijven (bloemen, planten en groenten) en vermeerderings- en veredelingsbedrijven die zich in de Randstad willen vestigen.

Er worden zowel grote (van 5 tot 40 hectare) als wat kleinere kavels (van 3 tot 6 hectare) uitgegeven. Naast het vele 'glas' vormen groen en water, plekken voor recreatie, bedrijfswoningen en ruime wegen essentiële onderdelen van PrimAviera. Binnen het plangebied van PrimAviera is er binnen de landbouwsector een verschuiving van akkerbouw naar glastuinbouw.

ACT (Amsterdam Connecting Trade)

ACT wordt het meest innovatieve en duurzame logistieke knooppunt van Europa. ACT richt zich op verbetering van de bereikbaarheid, de economische dynamiek en de kwaliteit van leven in de Haarlemmermeer en de Metropoolregio Amsterdam. Doel is het verbeteren van de concurrentiepositie van Nederland door het ontwikkelen van het meest duurzame en logistieke knooppunt van Europa direct ten zuiden van de luchthaven Schiphol. Onderdeel van de plannen voor ACT is onder andere de ontwikkeling van multimodale oplossingen voor luchtvrachtafhandeling en passend transport naar bijvoorbeeld tuinbouwgebieden en veilingen. Het project richt zich ook op het duurzaamheidsthema energie. De glastuinbouw (waaronder PrimAviera) loopt voorop bij het nemen van energiebesparende maatregelen en zal mogelijk zelfs energie gaan leveren aan het bedrijventerrein ACT. Binnen ACT is er geen ruimte voor landbouw, wel biedt ACT mogelijkheden waar de landbouw in de omgeving sterker mee kan worden.

Omlegging A9

De omlegging van de A9 naar het gebied ten zuiden van Badhoevedorp levert een betere doorstroming van het verkeer op. Dat maakt Schiphol en de regio Amsterdam beter bereikbaar, en ook de leefbaarheid van Badhoevedorp gaat daarmee vooruit. Ook de bereikbaarheid voor de agrarische sector en vooral voor de relaties in de agribusiness worden hierdoor verbeterd. De omlegging van de A9 gebeurt in combinatie met de gebiedsontwikkeling Badhoevedorp door gemeente Haarlemmermeer. In het gebied tussen de omlegging A9 en Badhoevedorp is geen landbouw meer mogelijk.

Driehoek A4-A5-A9

Gemeente Haarlemmermeer, provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat zoeken samen naar een geschikte invulling van het gebied tussen de rijkswegen A4, A5 en A9. Gedacht wordt aan een combinatie van kantoren, bedrijfsgebouwen, sportvoorzieningen en groen. De ontwikkeling van dit gebied is ook in de Langetermijnvisie Schipholregio (afbeelding 4.2) opgenomen. De plannen voor de voorgenomen ontwikkeling moeten worden afgestemd op het Luchthavenindelingbesluit (LIB). Op termijn is landbouw in dit gebied niet meer mogelijk.

Waterberging zuidelijk Haarlemmermeer

In het zuiden van de Haarlemmermeer wordt door Hoogheemraadschap Rijnland gezocht naar een locatie voor piekberging om de capaciteit van het hoofdwatersysteem te vergroten. Hiervoor zijn verschillende locaties in beeld (maximaal 50 hectare). Er vindt momenteel een afweging van de locaties plaats, mede op basis van de noodzakelijke inpassingsruimte. De planontwikkelaars geven aan dat de berging als agrarische grond beschikbaar kan blijven, maar er dient compensatie aan de ondernemers plaats te vinden op het moment dat de berging water ontvangt en voor de herstelperiode daarna. Naar verwachting wordt de berging gemiddeld eens per 15 jaar ingezet, de berging staat dan enkele weken onder water.

Verlegging van de N201

In het Voorontwerp Structuurvisie staat aan de noordkant van Hoofddorp een verlegging van de N201 gepland (N201+). Door deze verlegging kan de bereikbaarheid in de regio vergroot worden; nu is er veel oponthoud op de N201 door Hoofddorp. Dit plan maakt onderdeel van de plannen van de Haarlemmermeer om meer parallelle structuren in het wegennet te ontwikkelen.

Windmolens zuidelijk Haarlemmermeer

In het Voorontwerp Structuurvisie is in het zuiden van de Haarlemmermeer de mogelijkheid voor het winnen van windenergie benoemd (website: www.windparkhaarlemmermeerszuid.nl).

In het zuiden van de polder worden momenteel twee windmoleninitiatieven uitgedacht:

- Er staan 2 windmolens in het zuiden van de polder, langs de A4, welke vervangen zullen worden door mogelijk 6 windmolens. Realisatie van 3 molens daarvan is vrijwel zeker.
- De Stichting Windpark Haarlemmermeer-Zuid ontwikkelt een plan voor realisatie van minimaal 8 windmolens met een vermogen tussen 20 en 40 MW.

Los van deze initiatieven zijn geen particuliere aanvragen voor het plaatsen van een windmolen mogelijk. De Stichting Windpark Haarlemmermeer Zuid maakt het ontwerp in nauwe samenspraak met de dorpsraden, bewoners, bedrijven, boeren en andere belangstellenden. Via deze weg is participatie op de plannen mogelijk.

380 kV en 150 kV

TenneT zal de Randstad 380 kV hoogspanningsverbinding tussen Wateringen en Beverwijk door de gemeente Haarlemmermeer aanleggen. Voortzetting van de landbouw is in principe mogelijk langs en onder het tracé; wel is inpassing van de voorzieningen nodig.

In het Voorontwerp Structuurvisie wordt uitgegaan van een traject in het oosten van de Haarlemmermeer. Inmiddels is het besluit genomen om het tracé in het westen van de Haarlemmermeer te realiseren door het plangebied van de Westflank, deels onder de grond. In het LER wordt van de ligging in het westen uitgegaan.

Overige ontwikkelingen

Binnen de Haarlemmermeer zijn diverse kleinere ontwikkelingen nog relevant. Deze zijn als zodanig niet allemaal expliciet benoemd. Wel betreft het ontwikkelingen die in de toekomst nog landbouwareaal claimen. Het betreft onder andere: Hoofddorp Zuid (woningbouw (Floriande, Toolenburg-Zuid, gebied tussen oude Bennebroekerweg en Nieuwe Bennebroekerweg), sport en andere voorzieningen, A4 west).

2.3 Zicht op de toekomst

De Structuurvisie heeft een planhorizon van 20 jaar en verder. Feitelijk geeft het Voorontwerp Structuurvisie het maximale plaatje aan. Het schetsen van het ontwikkelingskader in het Voorontwerp Structuurvisie wil niet zeggen dat alle benoemde ontwikkelingen daadwerkelijk in de genoemde tijd tot ontwikkeling zullen komen. In de tijd zijn er onzekerheden over bijvoorbeeld economische draagkracht, financiering en subsidiering, grondverwerving.

Door deze onzekerheden kunnen plannen niet tot ontwikkeling komen, komen plannen vertraagd tot ontwikkeling, of worden plannen slechts in beperkte omvang gerealiseerd. De praktijk van de dag leert niet anders. Als voorbeeld wordt de onzekerheid genoemd over de ontwikkeling van de Westflank als gevolg van de 380 kV verbinding en de voortgang in de realisatie van PrimAviera.

Ontwikkelingen die er met redelijk grote mate van zekerheid komen zijn: de woningbouw in de Westflank op terrein van SEIN bij Cruquius, het bedrijventerrein A4-zone West, de 380 kV door Westflank van Haarlemmermeer, de piekberging in de zuidpunt van Haarlemmermeer en de omlegging van de rijksweg A9 bij Badhoevedorp. Maar ook van deze ontwikkelingen is nog niet met zekerheid aan te geven wanneer gestart wordt met de realisatie, en hoe snel de realisatie zal gaan. Voor sommige ontwikkelingen geldt ook dat nog niet zeker is waar ze precies hun plek krijgen.

3 Landbouw: ontwikkelingen tot nu toe

Grontmij en Projecten LTO Noord hebben recent de agrarische structuur in de Haarlemmermeer in beeld gebracht. Voor inzicht in de huidige situatie van de agrarische sector wordt verwezen naar het bijbehorende rapport Agrarisch Structuuronderzoek Haarlemmermeer (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Ten behoeve van voorliggend LER zijn de in het agrarisch structuuronderzoek opgenomen cijfers aangevuld met gegevens uit 2010². Ook zijn aanvullende gegevens over de economische omvang en verbredingsactiviteiten van de landbouw bij het CBS opgevraagd. Naast de primaire landbouw wordt in dit hoofdstuk ook inzicht gegeven in de agribusiness in de Haarlemmermeer, dit betreft bedrijven die goederen en diensten leveren aan land- en tuinbouwbedrijven of zorgen voor verwerking, afzet en transport van agrarische producten.

3.1 Aard agrarische bedrijven

Uit de enquête van het agrarisch structuuronderzoek zijn de gegevens afgeleid zoals weergegeven in tabel 3.1. In deze tabel is een toelichting gegeven op de meest voorkomende teelten. Deze gegevens betreffen een weergave van de resultaten van de gebiedsenquête zoals gehouden ten behoeve van het Agrarisch Structuuronderzoek Haarlemmermeer (33% respons). De gegevens verschillen van de cijfers zoals die door het CBS zijn aangereikt en zoals weergegeven in tabel 3.2. Enerzijds zal dit verschil te maken hebben met de onvolledige respons bij de gebiedsenquête. Anderszijds kan het ook te maken hebben met een verschil in definitie van de verschillende bedrijfstypes. Voor het totale beeld wordt hier uitgegaan van de CBS-gegevens.

² In het agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer zijn gegevens tot 2009 gebruikt.

De agrarische bedrijven in de gemeente betreffen in 2010 grotendeels akkerbouwbedrijven (33%) en tuinbouw/bloembollenbedrijven (48%), zowel open grond als onder glas. De akkerbouwbedrijven telen vooral granen, bieten en aardappelen. In mindere mate zijn er graasdierbedrijven (14%) aanwezig (zie tabel 3.2). In de Haarlemmermeer bevinden zich vier biologische bedrijven (LEI, 2011a).

Voor een definitie van de bedrijfstypen wordt verwezen naar bijlage 4.

Tabel 3.1: Hoofdtak agrarische bedrijven en meest voorkomende teelten/gewassen op basis van enquête*.

Hoofdtak	Meest voorkomende teelten
Akkerbouw (59%)	<ul style="list-style-type: none"> • Granen (95% van de ondernemers met akkerbouw als hoofdtak) • Bieten (84%) • Aardappelen (68%) • Uien (33%)
(Snij-)bloemen en sierplanten (24%)	<ul style="list-style-type: none"> • Snijbloemen (zomer) (68% van de ondernemers met (snij-)bloemen en sierplanten in open lucht als hoofdtak) • Snijbloemen (pionen) (50%)
Bloemen en sierteelt onder glas (19%)	<ul style="list-style-type: none"> • Snijbloemen (68% van de ondernemers met bloemen en sierteelt onder glas als hoofdtak) • Potplanten (26%) • Bollenbroei (21%)

* Doordat bij de vragen in de enquête meerdere antwoorden konden gegeven (zowel voor de hoofdtakken van het bedrijf als voor het type teelten) kan het cumulatieve percentage hoger uitvallen dan 100%.

3.2 Aantal agrarische bedrijven

Het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer bedraagt 311 in 2010. In 2000 waren er nog 502 bedrijven. Het aantal agrarische bedrijven is dus in 10 jaar tijd met 191 afgenomen; dit betreft een relatieve afname van 38% (CBS, 2011). In tabel 3.2 is per type landbouwbedrijf de ontwikkeling van het aantal bedrijven per bedrijfstype weergegeven in de periode tussen 2000 en 2010. Hieruit blijkt dat met name het aantal tuin- en akkerbouwbedrijven is afgenomen. Het aantal graasdierenbedrijven is relatief beperkt en blijft over de jaren heen ongeveer gelijk.

Tabel 3.2: Aantal agrarische bedrijven per bedrijfstype in de Haarlemmermeer³ (bron CBS).

Bedrijfstype ⁴	Aantal bedrijven per jaar					Verandering	
	2000	2005	2008	2009	2010	Afname	afname %
Akkerbouwbedrijven	178	125	106	99	103 (33%)	75	42%
Tuinbouwbedrijven ⁵	254	196	164	152	149 (48%)	105	41%
Graasdierbedrijven	45	40	43	45	43 (14%)	2	4%
Gewassencombinaties	13	14	8	10	10 (3,2%)	3	23%
Gewassen- / veeteeltcombinaties	6	5	6	5	3 (1%)	3	50%
Blijvende teeltbedrijven (fruit)	1	1	1	1	1 (0,3%)	0	0%
Hokdierbedrijven	5	3	2	2	2 (0,6%)	3	60%
Veeteeltcombinaties	0	0	0	0	0 (0%)	0	-
Totaal aantal bedrijven	502	384	330	314	311	191	38%

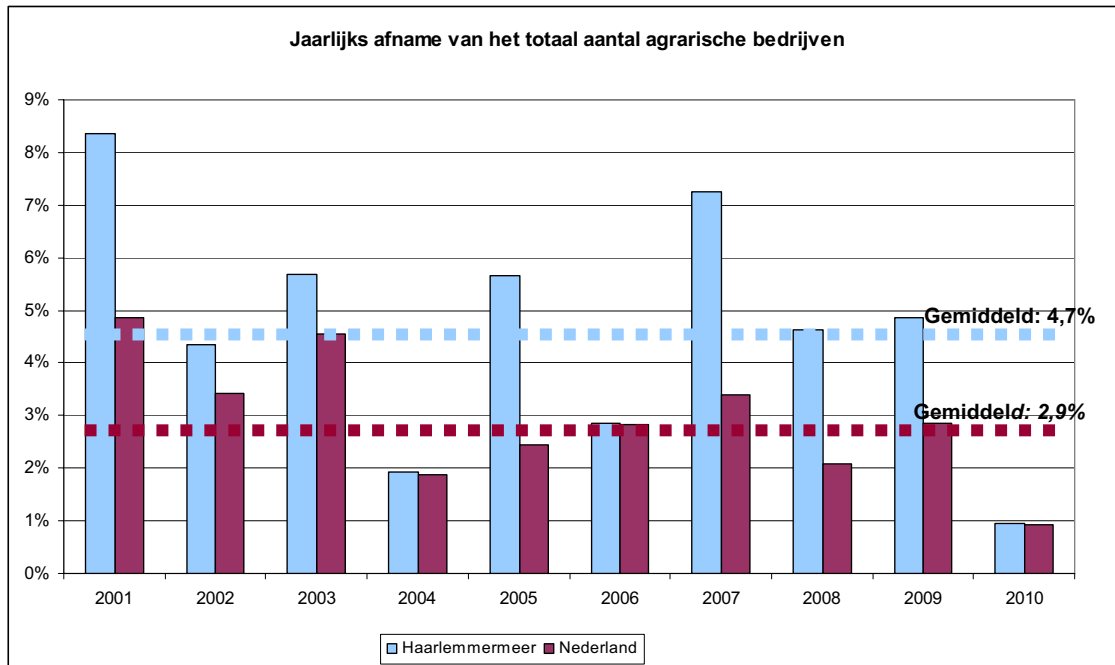
* Tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal agrarische bedrijven weergegeven.

³ De getallen kunnen enigszins afwijken van de gegevens zoals opgenomen in het Agrarisch Structuuronderzoek Haarlemmermeer aangezien het CBS recent de indeling van de bedrijfstypen heeft gewijzigd.

⁴ Voor een definitie van de bedrijfstypen wordt verwezen naar bijlage 4.

⁵ Tuinbouwbedrijven (open grond en onder glas), inclusief bloembollenbedrijven.

Jaarlijks is het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer sinds 2000 met een percentage variërend van 1% tot 8% afgenomen (zie afbeelding 3.1). Gemiddeld is in deze periode jaarlijks het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer met 4,7% gedaald. Dit is een hoger gemiddelde ten opzichte van het gemiddelde voor Nederland (2,9%). Er wordt opgemerkt dat de afname van het aantal agrarische bedrijven tussen 2009 en 2010 opvallend kleiner is dan de jaren daarvoor; de afname in deze periode is vergelijkbaar met de landelijke afname.

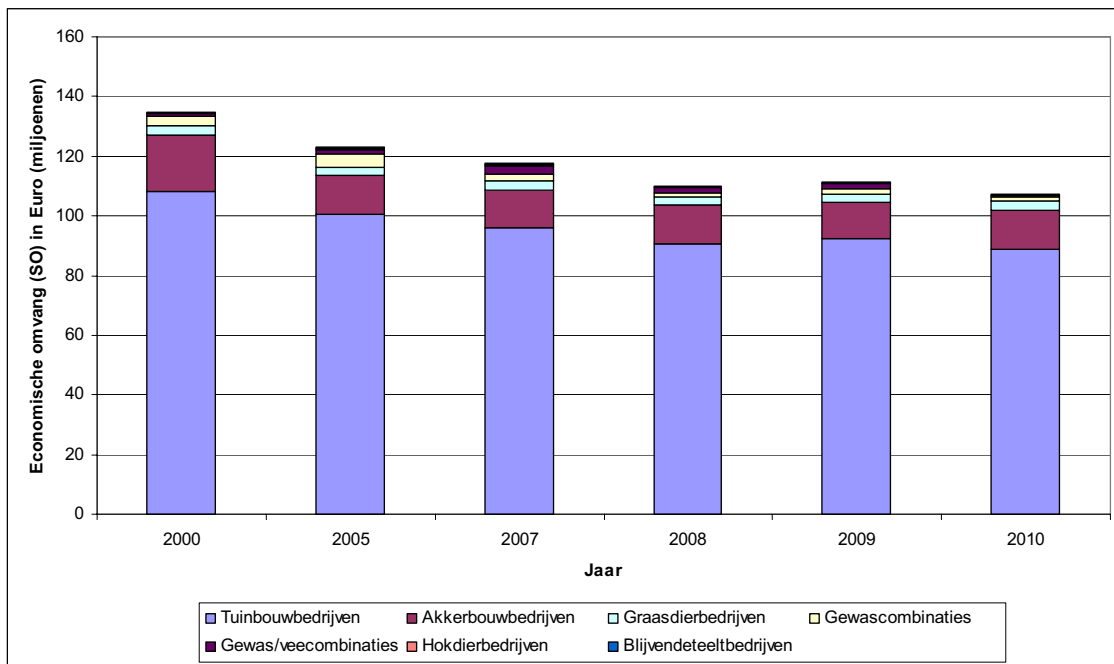
Afbeelding 3.1: Jaarlijks percentage afname agrarische bedrijven voor de gemeente Haarlemmermeer en Nederland (bron CBS).

3.3 Economische omvang

De totale economische omvang (uitgedrukt in SO⁶) van de agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer in 2010 bedraagt circa € 107 miljoen (CBS, 2011). Met een omvang van circa € 89 miljoen is de tuinbouw de grootste sector. Daarna volgen de akkerbouwbedrijven (circa € 13 miljoen) en de graasdierbedrijven (circa € 3 miljoen).

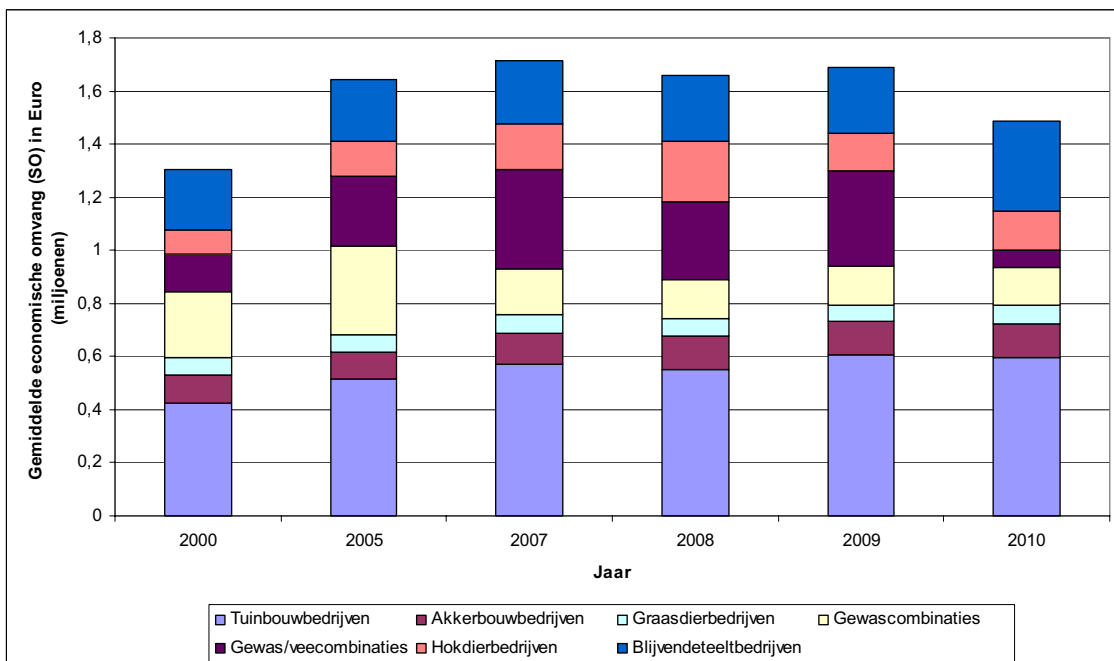
Een uitgebreid overzicht van de economische gegevens van de verschillende type landbouwbedrijven in de Haarlemmermeer voor 2000, 2005, 2007-2010 is weergegeven in bijlage 5. Uit afbeelding 3.2 volgt dat de totale economische omvang van de agrarische bedrijven met circa € 25 miljoen is afgenomen sinds 2000. Voor het grootste deel (circa € 20 miljoen) betreft dit de afname van de economische omvang van tuinbouwbedrijven. Uit de afbeelding volgt verder dat de afname van de economische omvang van laatste jaren afvlakt.

⁶ SO: Standaard Opbrengst: een gestandaardiseerde maat voor de economische omvang van agrarische bedrijven, gebaseerd op de opbrengst die gemiddeld op jaarbasis per gewas of diercategorie wordt behaald (zie ook bijlage 4).

Afbeelding 3.2: Economische omvang (SO) per bedrijfstype in de Haarlemmermeer (bron: CBS).

In afbeelding 3.3 is de gemiddelde economische omvang per bedrijfstype voor 2000, 2005, 2007-2010 weergegeven. De gemiddelde economische omvang van tuinbouwbedrijven is van 2000 tot 2007 toegenomen en sindsdien vrij stabiel gebleven. Ook de gemiddelde economische omvang van graasdierbedrijven is vrij stabiel de laatste jaren.

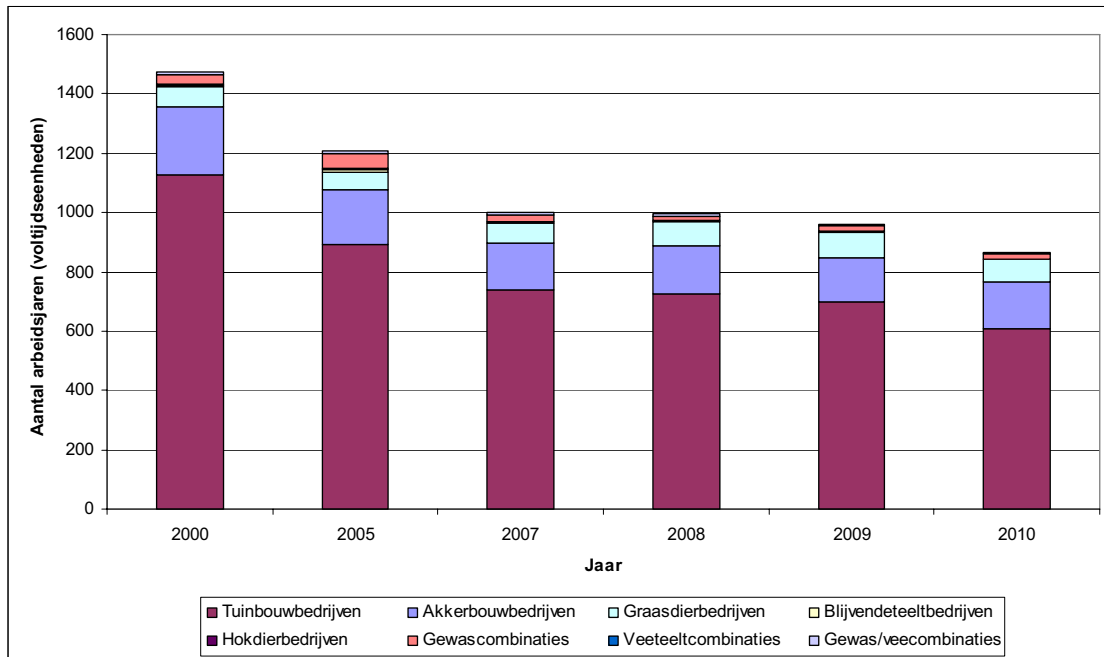

Afbeelding 3.3: Gemiddelde economische omvang per bedrijfstype (bron: CBS).

In bijlage 5 zijn aanvullende figuren opgenomen met een verdeling van de agrarische bedrijven per bedrijfstype naar de economische omvang. Uit deze figuren is af te leiden dat het merendeel van de akkerbouwbedrijven een economische omvang (SO) heeft tussen de € 25.000,- en € 250.000,-. Meer dan de helft van de tuinbouwbedrijven heeft een economische omvang groter dan € 250.000,-. Meer dan de helft van de graasdierbedrijven heeft een economische omvang

(SO) tussen de € 3.000,- en € 25.000,-. Enkele graasdierbedrijven hebben een economische omvang groter dan € 250.000,-.

In afbeelding 3.4 is de ontwikkeling in het aantal arbeidsjaren⁷ te zien. Ook het aantal arbeidsjaren in de agrarische sector is sinds 2000 aanzienlijk gedaald. Vooral in de tuinbouwsector is in de jaren 2000-2007 en in minder mate in de periode 2009-2010 een afname te zien. In de akkerbouw is het aantal arbeidsjaren sinds 2005 redelijk stabiel gebleven.

Afbeelding 3.4: Aantal arbeidsjaren per bedrijfstype in de Haarlemmermeer (bron: CBS).

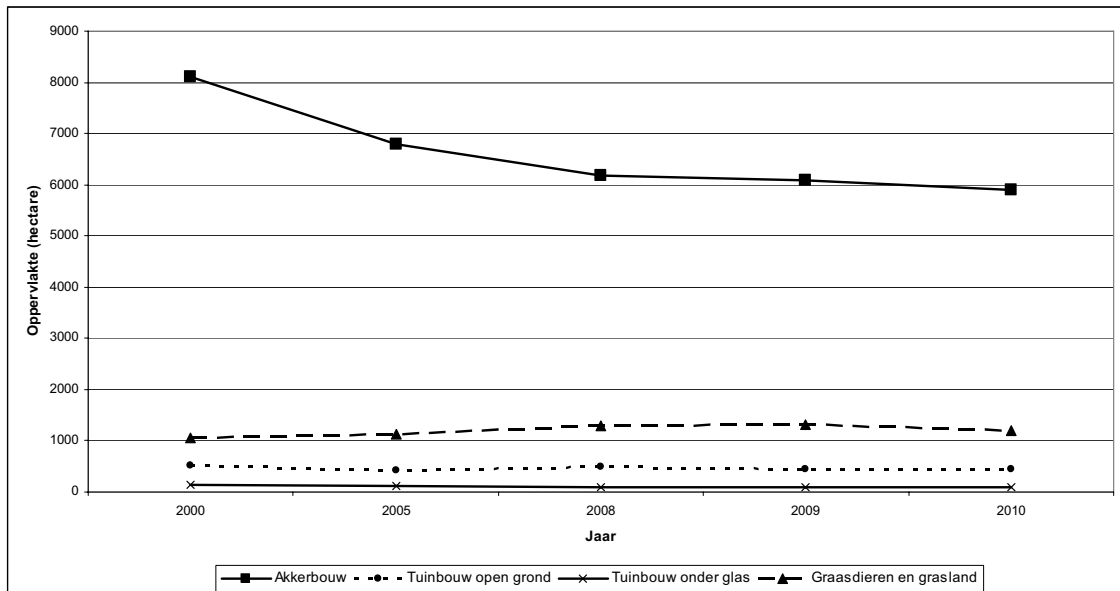
3.4 Areaal landbouwgrond

Het areaal landbouwgrond (cultuurgrond) in de Haarlemmermeer bedraagt 7.650 hectare in 2010. Dit is 41% van de totale oppervlakte van de gemeente. Ten opzichte van 2000 is het areaal met circa 2.200 hectare afgenomen. Een afname van 22% van het landbouwareaal in een periode van 10 jaar. De ontwikkeling van het areaal landbouwgrond in de periode 2000-2010 is weergegeven in afbeelding 3.5. De belangrijkste sectoren zijn hierin afzonderlijk aangegeven.

Akkerbouw beslaat het merendeel (77%) van de landbouwgrond namelijk 5.903 hectare, het areaal grasland bedraagt circa 1.200 hectare (16%). De overige landbouwgrond is voornamelijk in gebruik voor de tuinbouw (open grond en onder glas) (CBS, 2011).

Opvallend is dat er vooral in de akkerbouw een aanzienlijk afname van het areaal is. In de afbeelding is te herleiden dat het areaal van de graasdierbedrijven (grasland) enigszins is toegenomen.

⁷ Arbeidsjaren: een maatstaf voor het arbeidsvolume, dat wordt berekend door alle banen (voltijd en deeltijd) om te rekenen naar voltijdbanen, ook wel voltijdequivalenten (vte) genoemd.

Afbeelding 3.5: Ontwikkeling areaal agrarische grond per sector.

3.5 Bedrijfsareaal

Op basis van de enquêteresultaten uit het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) is de gemiddelde omvang van het areaal van agrarische bedrijven afgeleid.

Het gemiddeld areaal voor verschillende bedrijfstypen in de Haarlemmermeer is als volgt:

- Bedrijven met als enige hoofdtaak akkerbouw: 59 hectare.
- Akkerbouwbedrijven met daarnaast een andere hoofdtaak: 49 hectare.
- Bedrijven met (snij-)bloemen en sierplanten in de open lucht als enige hoofdtaak: 9 hectare.
- Bedrijven met (snij-)bloemen en sierplanten in de open lucht en daarnaast nog een andere hoofdtaak: 35 hectare.

Op basis van de CBS-gegevens (2009) zijn de gemiddelde bedrijfsarealen voor alle bedrijfstypen bepaald (tabel 3.3). De bedrijfsarealen van de Haarlemmermeer zijn gerelateerd aan de gemiddelde bedrijfsarealen van Nederland. De cijfers uit de tabel liggen in dezelfde lijn als de uitkomsten van de enquêteresultaten zoals hierboven genoemd.

Opvallend is dat de akkerbouwbedrijven aanzienlijk groter en dat de graasdierbedrijven aanzienlijk kleiner zijn dan het Nederlands gemiddelde bedrijfsareaal. Dit is mogelijk te verklaren door het feit dat de Haarlemmermeer van oorsprong een echte akkerbouwpolder is.

De tuinbouwbedrijven vormen een belangrijk onderdeel van de landbouwsector in de Haarlemmermeer (zie voorgaande paragrafen), de bedrijven zijn 1/3 kleiner dan het Nederlands gemiddelde areaal. Naar verwachting zal het gemiddelde bedrijfsareaal hier vergroot worden door de herstructurering Rijsenhout en de ontwikkeling van PrimAviera.

Tabel 3.3: Gemiddeld bedrijfsareaal (in hectare) per bedrijfstype (2009) voor de Haarlemmermeer en Nederland.

Bedrijfstypen	Haarlemmermeer	Nederland
Akkerbouwbedrijven	56	42
Tuinbouwbedrijven	6	9
Blijvende teeltbedrijven	5	10
Graasdierbedrijven	19	29
Gewassencombinaties	32	35
Gewassen-/veeteeltcombinaties	35	28

3.6 Eigendomssituatie grond en grondprijzen

Veel ondernemers in de Haarlemmermeer (89%) hebben grond in eigendom, hoewel minder dan de helft van het landbouwareaal in eigendom is van agrariërs. Circa 52% van de ondernemers pacht (ook) grond en 35% van de ondernemers huurt (ook) grond. Ondernemers met grond in eigendom hebben gemiddeld 19 hectare in eigendom, pachters pachten gemiddeld 29 hectare en huurders huren gemiddeld 21 hectare. Het aantal hectaren loopt uiteen voor de verschillende sectoren.

De Haarlemmermeer kenmerkt zich door een hoge ruimtelijke druk met hoge grondprijzen tot gevolg (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Uitbreiding van het bedrijf door grondverwerving is moeilijk voor ondernemers. Men kan vooral uitbreiden door grond te pachten of te huren. Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) heeft in de Haarlemmermeer 588 ha grond in bezit (gesprek BBL, bijlage 2); dit is circa 8% van het areaal landbouwgrond. Ook andere overheden (Provincie, Gemeente, Rijk) en het waterschap hebben grond in bezit; circa 10% van het areaal landbouwgrond⁸. Daarnaast is Schiphol een belangrijke partij met grondposities; circa 10% van het areaal landbouwgrond. Ontwikkelaars/investeerders hebben naar verwachting circa 10% à 15% van het areaal landbouwgrond in eigendom. Op dit moment is circa 40% van het areaal landbouwgrond niet in eigendom van agrarisch ondernemers.

3.7 Verkavelingsituatie en ontsluiting

De polder is oorspronkelijk ingericht voor de landbouw. Door alle ruimtelijke ontwikkelingen en ook de ontwikkelingen binnen de sector (bijvoorbeeld de wens tot schaalvergroting) is een versnippering van het bedrijfsareaal opgetreden.

De verkavelingssituatie in de Haarlemmermeer wordt over het algemeen als goed beoordeeld, maar dit kan in individuele situaties anders beoordeeld worden (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). De oppervlakte van de huiskavel is gemiddeld circa 16 hectare en kan als redelijk worden beoordeeld. Hierbij is het percentage huiskavel van het totaal bedrijf circa 62%, dit wordt als redelijk beoordeeld. De gemiddelde veldkavelgrootte in de Haarlemmermeer is 11 hectare en wordt als goed beoordeeld. De beoordeling van de verkavelingssituatie is gebaseerd op de Globale Verkavelings Analyse Noord-Holland (Kadaster, augustus 2008). Uit het agrarisch structuuronderzoek blijkt dat de meerderheid van de agrariërs (54%) de bereikbaarheid van de bedrijfskavels als matig of slecht beoordeeld en 37% beoordeelt de structuur van het bedrijf (verkaveling en bereikbaarheid) als matig of slecht. Er zijn ondernemers die kavels zouden willen ruilen voor een betere verkaveling (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011).

Ondernemers in de Haarlemmermeer zijn regelmatig met de gemeente Haarlemmermeer in gesprek over de ontsluiting voor landbouwverkeer en de 'conflicten' met andere weggebruikers (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Door de toename in verkeersdruk, worden de knelpunten in de loop van de jaren steeds groter. Afsluitingen van wegen leiden daarnaast tot grote omrijdbewegingen voor landbouwverkeer (bijvoorbeeld bij Cruquius). Ook de inrichting van wegen volgens de principes van Duurzaam Veilig leidt tot aanzienlijke hinder voor het landbouwverkeer (wegversmallingen, wegverspringingen, drempels). Ook geven ondernemers in het noorden van de Haarlemmermeer aan dat er een landbouwpad ontwikkeld zou worden bij de realisatie van de Polderbaan. Deze voorziening is niet gerealiseerd.

3.8 Bedrijfsstrategieën

De agrarische sector in de Haarlemmermeer is altijd een dynamische sector geweest. Veranderingen in de markt, beleid, technologie en ruimtelijke ontwikkelingen resulteren in veranderingen binnen de sector. In de Haarlemmermeer is te zien dat de agrarische ondernemers op veranderingen in het verleden hebben geanticipeerd door het bedrijf te beëindigen, te verplaatsen, te vergroten, te intensiveren of te verbreden.

⁸ De percentages grondeigendom in deze alinea zijn geschat op basis van gegevens van het Kadaster. Het blijkt dat bij overdracht van gronden enige tijd verstrijkt voordat de actuele cijfers in het Kadaster zijn verwerkt, waardoor gedeelde percelen in voorkomende gevallen op naam van 1 eigenaar zijn geregistreerd. Om die reden wordt per partij geen absoluut aantal hectaren gegeven van het grondeigendom en het aangegeven percentage betreft een globale benadering.

De ontwikkeling van strategieën in de Haarlemmermeer wordt hieronder toegelicht. Het is niet bekend hoeveel bedrijven een specifieke strategie in het verleden binnen de Haarlemmermeer hebben toegepast. In hoofdstuk 7 wordt aangegeven hoe deze strategieën ook richting de toekomst uitgewerkt kunnen worden.

Bedrijf beëindigen

Ten opzichte van 2000 is het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer van 502 naar 311 afgenomen (38%). Dit betreft grotendeels bedrijven die de agrarische bedrijfsvoering hebben beëindigd. Gegevens over het aantal 'stoppers' in relatie tot het aantal 'verplaatsters' in de Haarlemmermeer ontbreken. Wanneer een ondernemer geen opvolger heeft, kan afbouwen een strategie zijn. De investeringen worden beperkt, soms worden delen van het bedrijf verkocht (bijvoorbeeld land dat verder weg of een deel van het melkquotum). Een bedrijf kan ook noodzakelijkerwijs worden beëindigd vanwege de uitkoop voor de ontwikkeling van nieuwe (ruimtelijke) functies.

Vrijwillige bedrijfsbeëindiging vindt plaats op basis van overwegingen als leeftijd (en het niet hebben van een opvolger) en ook van 'an offer you can't resist' (zoveel geld krijgen we er nooit meer voor). Andere oorzaken voor bedrijfsbeëindiging zijn bijvoorbeeld echtscheiding, arbeidsongeschiktheid, dreigend faillissement en onteigening. Gemiddeld genomen is de leeftijd de meest voorkomende reden voor het stoppen van het landbouwbedrijf (SCP, 2001).

Bedrijf verplaatsen

Agrarische bedrijven kunnen vanwege ruimtelijke plannen genoodzaakt zijn het bedrijf op een andere locatie voort te zetten. De behoefte tot verplaatsen kan ontstaan doordat op bedrijfsgronden andere functies zijn voorzien en anderzijds ook doordat bijvoorbeeld schaalvergroting van het huidige bedrijf op dezelfde locatie niet meer mogelijk is. Er zijn geen gegevens bekend over hoeveel bedrijven de afgelopen jaren binnen en buiten de Haarlemmermeer zijn verplaatst.

Bedrijf vergroten

In het kader van dit LER is schaalvergroting gedefinieerd als de uitbreiding van het bedrijfsareaal door koop of pacht. Ondernemers kiezen hiervoor om daarmee de kostprijs te kunnen reduceren, hierdoor kan beter worden ingespeeld op de sterk wisselende afzetprijzen op de wereldmarkt. Daarnaast ook omdat door de toenemende mechanisatie, bedrijven de mogelijkheid krijgen om grotere arealen te bewerken.

Grotere bedrijven realiseren een hogere arbeidsproductiviteit, beschikken vaker over een bedrijfsopvolger en zijn moderner ingericht. Schaalvergroting is voor veel bedrijven een belangrijke strategie om op de lange termijn te kunnen voortbestaan. Daarnaast biedt schaalvergroting ruimte om de wijze van productie aan te passen in de gewenste richting op het gebied van duurzaamheid, milieu, welzijn dieren, en dergelijke. De investeringen die dit vereist zijn vaak alleen verantwoord bij uitbreiding van de productie (LEI, 2011b).

CBS-gegevens geven aan dat de gemiddelde oppervlakte grond per akkerbouwbedrijf in Nederland in de periode 2000-2010 met 40% is toegenomen (in 2000 circa 30 hectare, in 2010 circa 42 hectare). De schaalvergroting zet zich de komende jaren door. Dit betekent dat het aantal bedrijven afneemt en dat de blijvende bedrijven een groter areaal landbouwgrond gebruiken. Het LEI voorziet dat schaalvergroting zich richting 2020 stevig doorzet in het gehele agrocomplex (LEI, 2009a). Uit het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) blijkt ook dat dit de meest gewenste bedrijfsontwikkeling voor ondernemers in de Haarlemmermeer is.

Bedrijf intensiveren

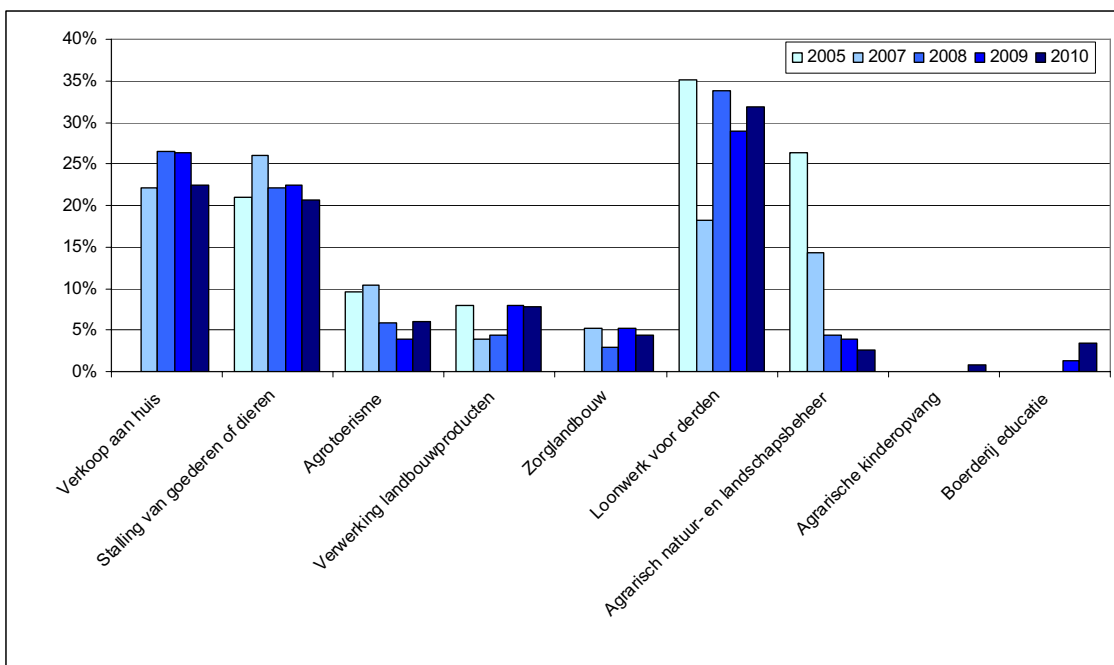
Intensivering is in de akkerbouw enerzijds de introductie van nieuwe technologieën om per hectare meer opbrengsten van huidige gewassen te genereren en anderzijds door teelt van andere gewassen. In de melkveehouderij betekent dit in het verleden veelal de aankoop van melkquotum (CLM, 2005).

Intensivering vereist investeringen. Voor een ondernemer is het cruciaal om hierin planologische zekerheid te hebben. Een investering wordt op bedrijfsniveau gedaan en vereist dat de ondernemer het bedrijf kan voortzetten en moet rekening gehouden worden met terugverdientermijnen en afschrijvingskosten.

Bedrijf verbreden

De primaire functie van een traditioneel agrarisch bedrijf is voedselproductie. Bij verbrede landbouw worden de activiteiten op het bedrijf uitgebreid ten behoeve van andere functies. In de literatuur lopen de definities over welke economische activiteiten nu wel of niet onder verbreding van agrarische bedrijven vallen sterk uiteen. Het gaat dan vooral om het synoniemgebruik van verbreding, verdieping en multifunctionele landbouw (LEI, 2009c). In dit LER is verbreding gedefinieerd als activiteiten waar de ondernemers inkomsten uit genereren buiten de primaire agrarische productie (voedsel, biomassa, en/of sier- en bolgewassen).

De CBS-gegevens (zie bijlage 5) geven aan dat er in de Haarlemmermeer 116 agrarische bedrijven (37%) zijn die inkomsten genereren uit verbredingsactiviteiten zoals gedefinieerd door het CBS⁹. De meeste bedrijven hebben loonwerk als nevenactiviteit gevolgd door verkoop aan huis en stalling van goederen en dieren. Uit afbeelding 3.6 is af te leiden dat het aandeel agrarische bedrijven met verbreding vrij stabiel is gebleven sinds 2005. Opvallend is de sterke afname van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer door agrarische bedrijven.

Afbeelding 3.6: Aandeel agrarische bedrijven met verbreding in de Haarlemmermeer (bron: CBS).

In Nederland zijn de belangrijkste drijfveren om deze bedrijfsstrategie te kiezen het verbeteren van het 'contact tussen burger en agrarische sector' en tussen 'burger en consument', gevolgd door 'behoefte aan aanvullend inkomen' en 'risicospreiding over meerdere takken' (Wageningen University, 2011). Een externe stimulans, in de vorm van beleidsondersteuning (vooral) en marktontwikkelingen (in mindere mate), blijft vooralsnog duidelijk achter bij beide voorgaande drijfveren. De sector is dus weinig beïnvloedbaar voor prikkels om te verbreden vanuit de overheid.

In de Haarlemmermeer zijn verschillende voorbeelden van agrarische bedrijven met verbreding te vinden. Zo is bijvoorbeeld op de website van de Meerboeren (www.meerboeren.nl) te zien dat verschillende bedrijven actief zijn in onder andere streekproducten, zorg, boerderijeducatie en duurzaamheid (energie).

⁹ In bijlage 4 zijn de definities voor de verbredingsactiviteiten weergegeven zoals gehanteerd door CBS.

Enkele voorbeelden van verbreding in de Haarlemmermeer

MeerBoeren Haarlemmermeer

MeerBoerenvereniging werkt samen met gemeente Haarlemmermeer, NMCH en de Taskforce Multifunctionele Landbouw aan agrarische ontwikkeling in de Haarlemmermeer. Enkele voorbeelden van kansrijke projecten zijn:

- Het telen van alternatieve gewassen ter reductie van de ganzenpopulatie rondom Schiphol waarbij het eindproduct dient als grondstof voor biovergister Meerlanden.
- Praktijkproef watervolgende landbouw: met behulp van dynamisch waterpeilbeheer wordt er vorm gegeven aan de water(bergings)opgave zonder grote waterpartijen aan te leggen. Dit voorkomt dat landbouwgrond uit productie wordt genomen.

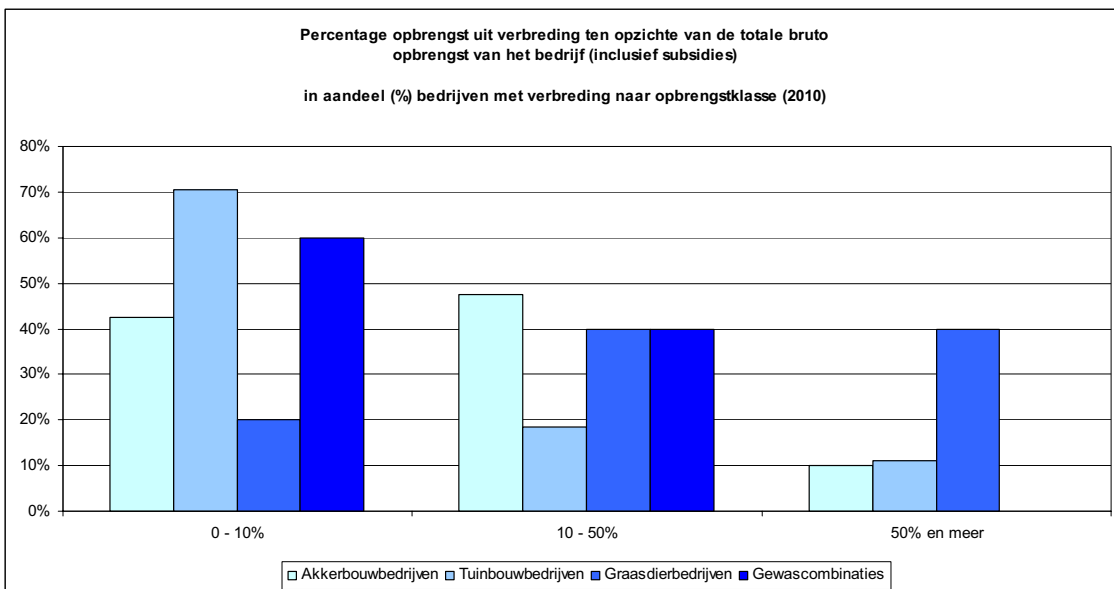
Hoeve 'De Vogel'

Hoeve 'De Vogel' is een verbreed multifunctioneel agrarisch bedrijf nabij Hoofddorp. Naast de agrarische basis, het telen van tarwe en maïs, worden er verbindingen gelegd naar nieuwe ontwikkelingen in het gebied, cultuurhistorie en duurzaamheid. Het betreft onder andere een zorgboerderij, een hazelnotenbos en verkoop.

De Buurderij

De Buurderij is een nieuw soort plattelandsonderneming, gebaseerd op principes van duurzaamheid, waarin agrarische ondernemers intensief samenwerken met andere ondernemers, organisaties en met burgers. Buurderij Haarlemmermeer-Zuid is een initiatief van 3 lokale ondernemers; hun bedoeling is om de Buurderij zo te laten groeien dat omwonenden uit Nieuw-Vennep, Lisselbroek en Abbenes het gevoel hebben dat de Buurderij van hen is, en dat het van grote waarde is voor hun woonplezier.

Economische gegevens van specifieke verbredingsactiviteiten zijn niet beschikbaar via het CBS. In afbeelding 3.7 is weergegeven welke opbrengst bedrijven met verbreding, uit hun verbredingsactiviteiten halen ten opzichte van de totale bruto opbrengst. Uit de afbeelding is af te leiden dat het aandeel bedrijven dat minimaal 50% van de bruto opbrengst uit verbreding haalt beperkt is, en dat dit voornamelijk wordt gerealiseerd bij verbrede graasdierbedrijven.

Afbeelding 3.7: Aandeel bedrijven (%) met verbreding naar opbrengstklasse (bron: CBS).

In het algemeen zijn in Nederland op verbrede bedrijven de 'nieuwe' bedrijfsactiviteiten het stadium van kleinschaligheid ontgroeid, zo leert een gemiddelde omzet van € 195.000,- uit nieuwe bedrijfsactiviteiten en een gemiddelde bijdrage van 33% aan de totale bedrijfsomzet. Verbrede bedrijven in Nederland kennen een gemiddeld agrarisch grondgebruik van 60 hectare. De verbrede activiteiten leveren met een gemiddelde bijdrage van 40% aan het totale gezinsinkomen een wezenlijke ondersteuning aan inkomensvorming op de verbrede agrarische bedrijven (Wageningen University, 2011). Uit afbeelding 3.9 lijkt af te leiden dat verbreding in de Haarlemmermeer achterblijft ten opzichte van de hier genoemde gemiddelde cijfers voor Nederland.

3.9 Agribusiness

Naast de primaire agrarische bedrijven zijn er in Haarlemmermeer bedrijven die goederen en diensten leveren aan land- en tuinbouwbedrijven of producten afnemen. De belangrijkste takken van agribusiness voor de Haarlemmermeer zijn loonwerk, mechanisatie, toelevering en afzet. Naast mechanisatie wordt fabricage van machines als aparte vorm van agribusiness gezien. Primaire landbouw en agribusiness zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar.

Op basis van de uitgevoerde interviews, een korte enquête onder loon- en mechanisatiebedrijven en de resultaten van de gebiedsbijeenkomst wordt inzicht gegeven in de agribusiness in de Haarlemmermeer. De verslagen van de interviews (en de enquête) zijn opgenomen in bijlage 2, het verslag van de gebiedsbijeenkomst is opgenomen in bijlage 3.

Algemeen

Parallel aan de teruggang van het areaal landbouwgrond is er een teruggang merkbaar van agro-gerelateerde bedrijven in en in directe nabijheid van de Haarlemmermeer. Steeds meer kleine bedrijven binnen het agrocluster verdwijnen. De schaal (het werkveld) waarop bedrijven opereren wordt groter. Momenteel is de Haarlemmermeer op landelijk niveau geen koplopergebied meer voor akkerbouwgerelateerde agribusiness. De innovaties worden elders gedaan, zoals in de Flevopolder, de Noordoostpolder, de Wieringermeer en Zeeland. Dit heeft vooral te maken met de grotere omvang van de andere landbouwgebieden, waardoor hier grootschaligere bedrijven gevestigd zijn.

Evenals voor de primaire landbouw gold voor de agribusiness in en nabij de Haarlemmermeer de afgelopen jaren al de keuze: stoppen, wegtrekken of verbreden. Veel agro-gerelateerde bedrijven zijn behalve agrarische diensten ook andere diensten gaan aanbieden (bijvoorbeeld weg- en waterbouw, machinebouw). Hierin is de agribusiness de laatste decennia een flexibele bedrijfstak gebleken. Redenen waarom de agribusiness niet wegtrekt uit de Haarlemmermeer zijn het belang van het persoonlijk contact met de klant en het feit dat de Haarlemmermeer als het ware een akkerbouw-eiland is in zijn omgeving. Dit vraagt om specifieke agribusiness. Door de nabijheid van Aalsmeer, Rijnsburg en de Bollenstreek zal agribusiness die gericht is op bloemen- of bollenteelt in de omgeving van de Haarlemmermeer naar verwachting gehandhaafd blijven.

Infrastructuur

Transport is integraal onderdeel van alle vormen van agribusiness. Voor de bedrijfsvoering van zowel de primaire landbouwbedrijven als de agro-gerelateerde bedrijven is het behoud van infrastructurele randvoorwaarden en realisatie van een secundaire wegenstructuur in de Haarlemmermeer van doorslaggevend belang. Overigens geldt dit ook voor veel andere bedrijven en instellingen die afhankelijk zijn van de inzet van groot verkeer (bijvoorbeeld weg-, water- en groenbeheerders, zoals Hoogheemraadschap Rijnland, gemeente Haarlemmermeer of Schiphol).

Loonwerk en mechanisatie

In de afgelopen jaren is gebleken dat veel landbouwgerelateerde bedrijven zich hebben aangepast aan de marktomstandigheden. Waar bijvoorbeeld loonwerk- of mechanisatiebedrijven voorheen volledig gericht waren op de landbouw, wordt momenteel veel loonwerk verricht voor overheden en concentreren mechanisatiebedrijven zich ook op andere takken, zoals machinebouw.

Om een indicatief inzicht te krijgen in de (economische) omvang van loonwerk en mechanisatie voor agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer anno 2011, is een korte enquête uitgevoerd onder de loon- en mechanisatiebedrijven die diensten verlenen aan agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer (zie bijlage 2).

De totale jaaromzet uit agrarisch loonwerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt tenminste € 2,7 miljoen. Het totaal arbeidsuren per jaar voor agrarisch loonwerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt meer dan 15.500 manuren. Daarnaast hebben veel ondernemers een nevenactiviteit in het loonwerk (zie ook afbeelding 3.8).

De jaaromzet van de mechanisatie bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt tenminste € 6,5 miljoen. Het totaal arbeidsuren per jaar voor mechanisatiewerk bedraagt tenminste 12.000 manuren.

Evenals bij andere vormen van agribusiness is een merkbare verandering bij loon- en mechanisatiebedrijven de toenemende afstand van het loon- of mechanisatiebedrijf naar de agrarische bedrijven en de toenemende reistijd door congestie en verkeersbelemmerende maatregelen.

Toelevering en verwerking

Een belangrijk deel van de agribusiness houdt zich bezig met toelevering van de producten aan agrarische bedrijven (gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen, zaaizaden, bedrijfsbenodigdheden). Bij benadering is de jaarlijkse omzet aan gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de Haarlemmermeer circa € 2,5 miljoen. Het toeleveren van producten gebeurt over de weg met vrachtwagens of specifiek landbouwverkeer.

Afzet

Een belangrijk deel van de agribusiness houdt zich bezig met afzet van de landbouwproducten (graan, uien, aardappels, bollen, bloemen, melk). De schaalvergroting is ook in de afzetmarkt herkenbaar. De afzetmarkt voor suikerbieten is 30 jaar geleden opgeschaald van een lokaal niveau naar een landelijk niveau. Sinds 5 à 6 jaar is ook de aardappel-/frietfabriek op landelijk niveau georganiseerd. Alleen de afzetmarkt voor graan is nog lokaal georganiseerd. Graan is het meest geteelde gewas in de Haarlemmermeer. De jaarlijkse omzet in de graanhandel bedraagt grofweg € 4 miljoen. Dit laatste is echter zeer afhankelijk van de graanprijs.

De afvoer van granen gebeurt veelal per binnenvaart. De aanvoer van granen naar de laadplek voor de binnenvaart gebeurt over de weg met vrachtwagens of specifiek landbouwverkeer. Momenteel is nabij de laadplek voor de binnenvaart tevens de opslag van gewassen gevestigd. Wanneer de graanafzet in de toekomst mogelijk niet meer lokaal georganiseerd zou zijn, moet meer opslag op de primaire bedrijven gerealiseerd worden.

Nabij de Haarlemmermeer ligt het mondiale centrum van handel in bloemen en planten. Circa 60% van de wereldwijde handel in snijbloemen en circa 40% van de handel in planten loopt via Nederland. Circa 60% van de Nederlandse bloemen- en plantenexport wordt in Aalsmeer gerealiseerd. Het sierteeltcomplex Aalsmeer biedt direct en indirect werkgelegenheid aan 45.000 arbeidsplaatsen.

Momenteel ligt er circa 500 hectare glas in de directe nabijheid van de veiling Aalsmeer. Eén van de speerpunten van Aalsmeer is de ontwikkeling van nieuw glas voor de dynamische dagvoorraad (zie ook gespreksverslag in bijlage 2). PrimAviera is momenteel de belangrijkste invulling van de gewenste ruimte voor nieuwe glastuinbouw.

Mest

De Haarlemmermeer is een gebied is waar veel mest ontvangen kan worden uit gebieden met een overschot elders in Nederland. In totaal wordt de 'afzet' van mest in de Haarlemmermeer geschat op circa 200.000 m³.

4 Landbouw: impact van de autonome ontwikkelingen

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de autonome ontwikkelingen die van invloed zijn op de toekomst van de landbouw in de Haarlemmermeer. De autonome ontwikkelingen betreffen de marktomstandigheden, beleid en wet- en regelgeving, de omgeving, klimaat en daaraan ook gekoppeld de waterhuishouding.

4.1 Marktontwikkeling- en beleid

4.1.1 Scenario's marktontwikkeling

Tot 2030 zijn verschillende veronderstellingen mogelijk over de economische groei, de demografische ontwikkeling en het al dan niet veranderen van het landbouwbeleid. Een viertal opties voor de toekomst is geformuleerd in langetermijnsenario's (of wereldbeelden) van het Centraal Planbureau en het RIVM (zie tekstkader).

Langetermijnsenario's

De lange termijnsenario's zijn mixscenario's waarin er enerzijds veel regelgeving zal zijn en anderzijds juist heel weinig regelgeving. Verder wordt aan de ene kant van het spectrum gezegd dat vooral de wereldeconomie leidend zal zijn, en aan de andere kant van het spectrum dat juist de regionale economie leidend zal zijn. De gevolgen van deze wereldbeelden voor de ontwikkeling van de landbouw zijn duidelijk verschillend, al zullen deze tot 2020 minder groot zijn door gemaakte afspraken met betrekking tot het suiker- en zuivelbeleid (LEI, 2007a).

Zie bijlage 6 voor een nadere toelichting op de scenario's.

Voor de twee meest uiteenlopende scenario's is door het LEI een indicatie gegeven van de gemiddelde oppervlakte van landbouwbedrijven in Nederland in 2020 (zie tabel 4.1). In het onderzoek is rekening gehouden met verbredingsactiviteiten. Onder het scenario met een lagere groei van de economie en een stabiele bevolking is er op de landbouwbedrijven meer ruimte voor verbredingsactiviteiten dan onder het scenario waarbij specialisatie en productie tegen zo laag mogelijke kosten (wereldmarktprijs) centraal staat (LEI, 2007a).

Tabel 4.1 Structuur van de landbouw in 2020 onder GE en RC (LEI, 2007a).

Bedrijfstype en kenmerken	Global Economy	Regional Communities
Akkerbouw (ha)	60	50
Tuinbouw (open grond)* (ha)	18	15
Gecombineerde bedrijven (ha)	35	30
Melkveehouderij		
- Gem. oppervlakte (ha)	100	80
- Gem. melkveestapel (stuks melkvee)	160	120

* Inclusief bloembollen.

Gemiddeld genomen is de huidige omvang van de akkerbouwbedrijven in de Haarlemmermeer (paragraaf 3.5) in lijn met de berekende arealen voor 2020 zoals weergegeven in tabel 4.1. Een akkerbouwbedrijf is momenteel circa 56 hectare. Dit is groter dan het Nederlands gemiddelde bedrijfsareaal van een akkerbouwbedrijf en is ook groter dan de gemiddelde omvang van een akkerbouwbedrijf in de toekomstscenario's van het LEI. Tijdens de gebiedsbijeenkomst is genoemd dat in de Haarlemmermeer een traditioneel akkerbouwbedrijf momenteel al circa 100 hectare grond nodig heeft voor een rendabele bedrijfsvoering. Voor de toekomst zal mogelijk een areaal van 150 hectare nodig zijn om te kunnen blijven bestaan (bijlage 3, verslag gebiedsbijeenkomst groep 3).

Wanneer naar de bedrijfsarealen van de andere bedrijfstypen wordt gezien, geldt dat hier op basis van de gegevens al geconcludeerd kan worden dat een aanzienlijke schaalvergroting zal optreden wanneer uitgegaan wordt van de marktontwikkelingsscenario's.

Wereldmarktprijzen zijn instabiel en dat zal ook in de toekomst blijven. De prijzen en opbrengsten zijn sterk afhankelijk zijn van weersomstandigheden, plagen en ziektes (LEI, 2003a). Op basis van modelberekeningen van het LEI is de verwachting dat de prijzen van suikerbieten en aardappelen richting 2020 dalen ten opzichte van 2005-2007. De prijzen van granen nemen in dezelfde periode toe. Voor sierteelproducten (bloemen, planten, bollen, bomen) neemt de vraag onder invloed van de stijgende koopkracht sterker toe dan voor de voedingstuinbouw en voor landbouwproducten. In het algemeen neemt de vraag naar sierteelproducten toe wanneer de inkomens stijgen (LEI, 2009a). Ondernemers kunnen hierop inspelen door bijvoorbeeld het verhogen van de productie per hectare, het verlagen van de kostprijs of het telen van andere gewassen (schaalvergroting en/of intensivering).

Flora Holland gaat in de glastuinbouw uit van een omzetgroei van 2% groei per jaar tot 2020-2030. De groei zal vooral gerealiseerd worden in Zuid Europa en Oost Europa (waar bedrijven soms al een nevenvestiging hebben). Een klein deel van de groei zal worden gerealiseerd in de directe omgeving van de marktplaats/veiling.

4.1.2 Beleidsontwikkelingen

Europees en nationaal landbouwbeleid

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie voorziet in een verdere marktorientering van agrarische sector. In de komende jaren zullen de lidstaten van de EU besluiten nemen over het landbouw- en plattelandsbeleid zoals dat vanaf 2014 zal gelden. Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) werkt aan de invulling van het toekomstige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) zoals dat vanaf 2014 zal gelden in Nederland. Twee doelen staan centraal voor de toekomstige uitbetaling van de bedrijfstoelagen aan agrarische ondernemers:

1. De versterking van concurrentiekracht in combinatie met verduurzaming en innovatie.
2. De beloning voor maatschappelijke prestaties, op het terrein van natuur, landschap, dierenwelzijn en diergezondheid.

In de komende 2 jaar zal op basis van de doelen en de EU-afspraken een nieuwe grondslag ontwikkeld worden voor het vaststellen van bedrijfstoelagen.

In het algemeen zullen richting 2020 de arealen graan en suikerbieten door veranderingen in het GLB dalen, omdat bijvoorbeeld toeslagen verdwijnen. De oppervlakte consumptieaardappelen blijft naar verwachting ongeveer stabiel en die van akkerbouwmatige groenten neemt toe. De oppervlakten grasland en voedergewassen blijven vrijwel gelijk. Het sectorsaldo (opbrengsten minus toegerekende variabele kosten) van de landbouw (exclusief tuinbouw) daalt met ongeveer 12%. Het saldo van de akkerbouw blijft vrijwel gelijk en dat van de melkveehouderij daalt (LEI, 2009a).

Over het wel of niet continueren van de suikerquotering na 2015, dat een onderdeel is van het GLB, zijn nog geen besluiten genomen (Wageningen UR Livestock Research, 2011).

Er bestaan nog onzekerheden in de aanpassing van het landbouwbeleid 2013. Onduidelijk is welke effecten dit beleid heeft op de landbouwsector in de Haarlemmermeer. De wijze waarop ondernemers op de wijzigingen anticiperen, zal per ondernemer sterk verschillen.

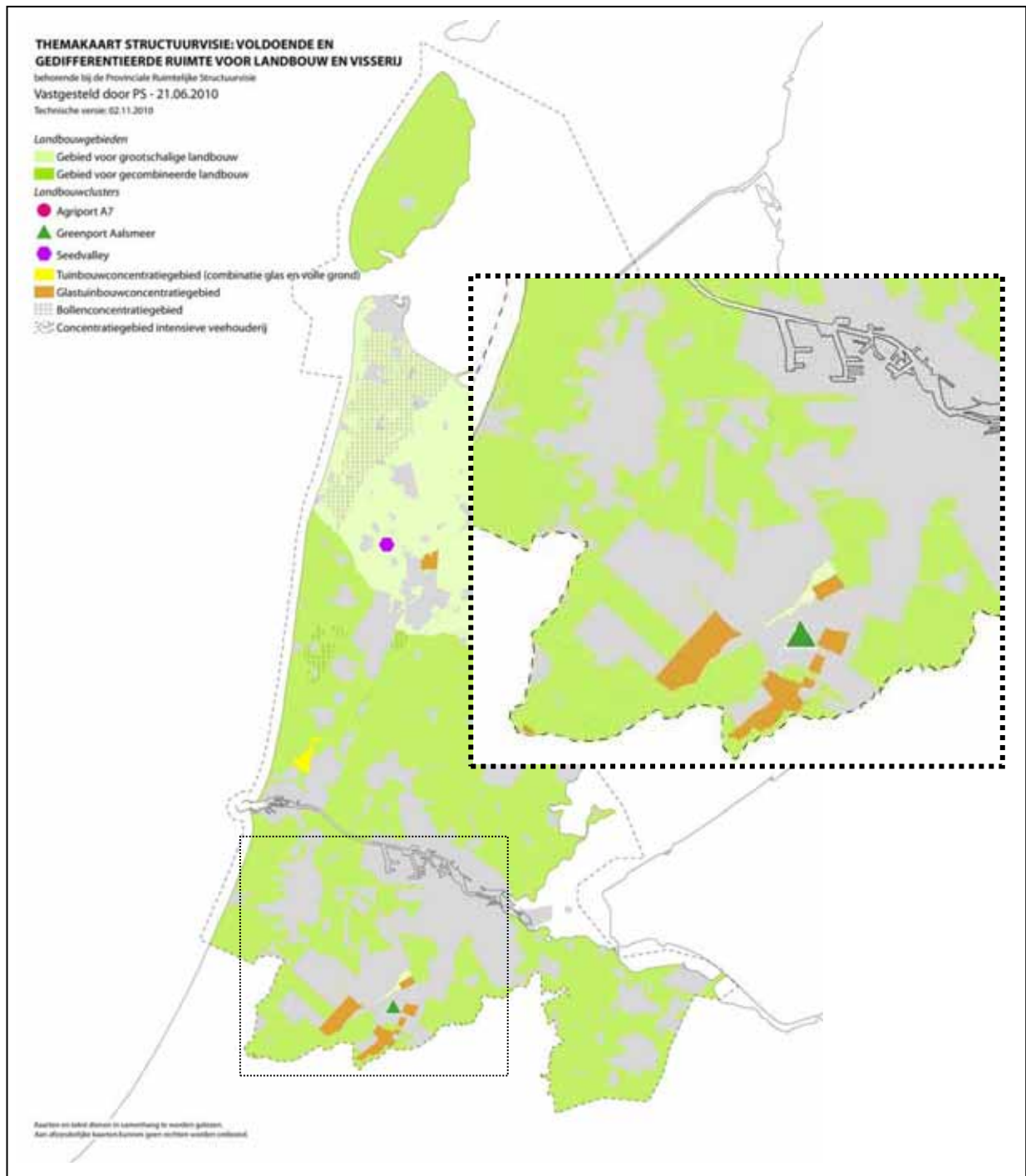
Wageningen UR Livestock Research (2011) heeft onderzocht wat de effecten van het GLB zullen zijn, maar dit onderzoek heeft betrekking op landbouwgebieden in Nederland waar de grootste effecten te verwachten zijn. Bijvoorbeeld de Veenkoloniën waar de zetmeelaardappelteelt een belangrijke teelt is. De Haarlemmermeer is in dit onderzoek niet meegenomen.

Vooralsnog geeft het onderzoek aan dat bedrijven in de gebieden waar de grootste veranderingen zijn te verwachten geen ingrijpende andere bedrijfsstrategie zullen volgen als gevolg van het nieuwe GLB. Ook in de Haarlemmermeer zullen dus geen grote veranderingen optreden als gevolg van de wijziging van het GLB-beleid.

Provinciaal beleid

Provincie Noord-Holland vindt het belangrijk dat landbouw een belangrijk onderdeel blijft van de economie van Noord-Holland. In de provinciale Structuurvisie voor de Haarlemmermeer zowel ruimte

aangewezen voor gecombineerde als voor grootschalige landbouw (afbeelding 4.1).

Afbeelding 4.1: Themakaart landbouw structuurvisie Provincie Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2010) inclusief uitvergroete uitsnede van de Haarlemmermeer.

In de Haarlemmermeer is het glastuinbouwgebied PrimAviera aangeduid als locatie voor grootschalige landbouw. Hier is ruimte voor schaalvergroting, structuurverbetering en (mondiaal) concurrerende productielandbouw, de bijbehorende be- en verwerking, handel en distributie en het uitplaatsen van groeiende bedrijven uit stedelijk of kwetsbaar gebied. Dit betreft aan Aalsmeer gerelateerde glastuinbouw

In het overige landbouwgebied in de Haarlemmermeer is gecombineerde landbouw het uitgangspunt in het provinciaal beleid. Het landschap bepaalt waar en welke ruimte wordt geboden aan de bedrijfsontwikkeling. In de gebieden waar schaalvergroting niet of slechts gedeeltelijk mogelijk is, wordt meer ruimte geboden voor nieuwe economische activiteiten (verbreding).

In de Haarlemmermeer stimuleert provincie Noord-Holland de ontwikkeling van op stedelijke recreatiebehoefte gerichte functies. In dit gebied zijn agrarische bouwpercelen tot 1,5 hectare mogelijk. Bouwpercelen tot 2 hectare zijn in dit gebied alleen mogelijk met een ontheffing van Gedeputeerde Staten (Provincie Noord-Holland, 2010). In het huidige gemeentelijke beleidsplan landelijk gebied is 0,75-1,25 hectare toegestaan. Het beleidsplan landelijk gebied wordt in 2011 door de gemeente geactualiseerd. Het provinciale beleid kan een knelpunt zijn voor de gewenste schaalvergroting van ondernemers in het gebied.

Gemeentelijk beleid

De gemeente heeft geen specifiek beleid dat op de landbouw is gericht. Wel geeft zij in de Nota Nieuwe Economische Draggers (2007) ruimte voor nieuwe bedrijfsmogelijkheden voor agrarisch ondernemers. Het project 'Het Vierde Gewas' biedt de mogelijkheid om nieuwe economische dragers in het landelijk gebied te brengen die hier naar aard en omvang ook in passen.

Er wordt onderscheid gemaakt in:

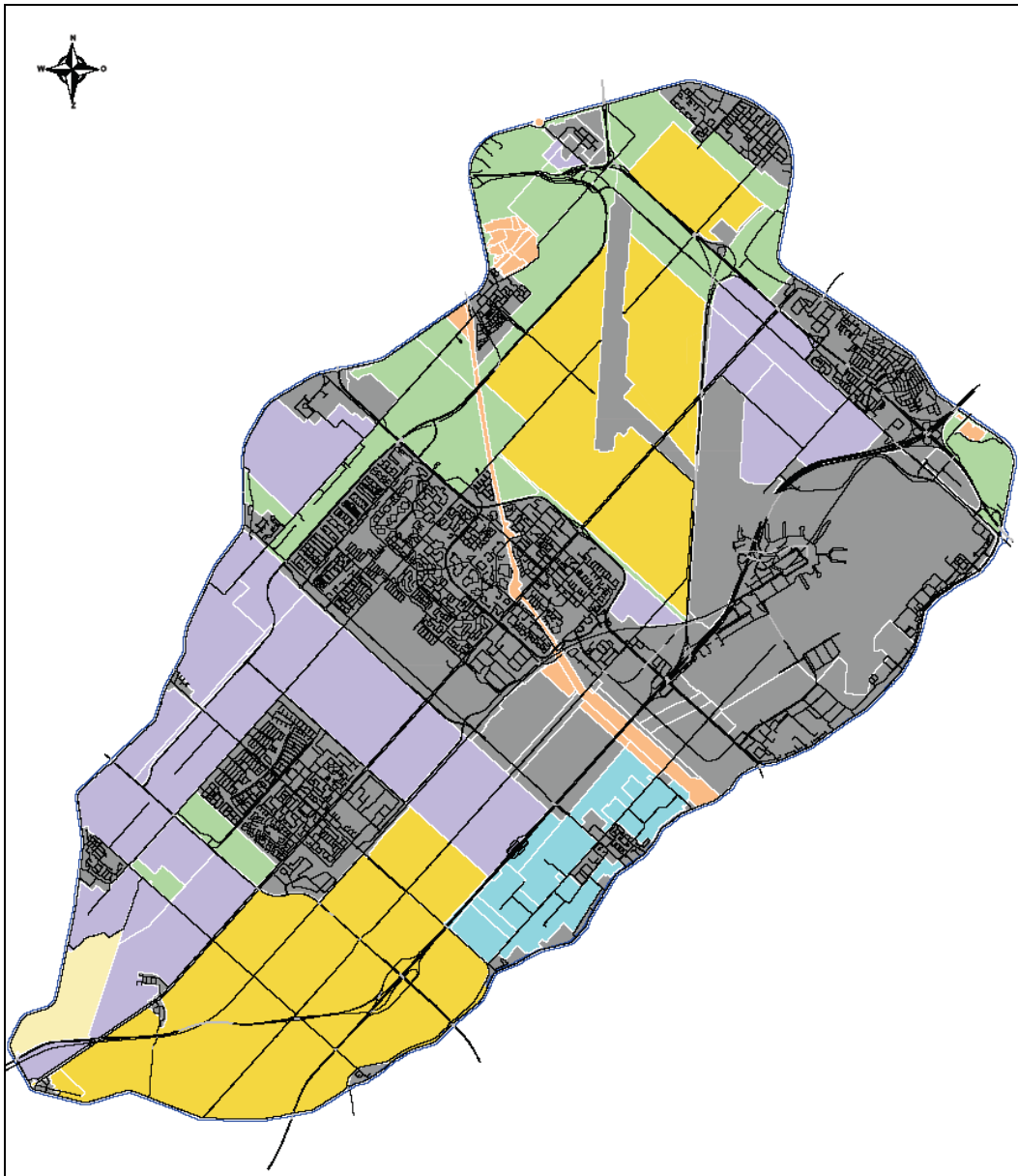
- agrarische verwante bedrijfsactiviteiten (bijvoorbeeld verwerking agrarische producten, agrarisch loonbedrijf).
- niet agrarische bedrijfsactiviteiten (bijvoorbeeld stille opslag, ambachten).
- recreatieve functies / agrotourisme (bijvoorbeeld bed & breakfast, kamperen bij de boer, boeren-golf).
- overige dienstverlening (bijvoorbeeld cursuscentrum, atelier, zorgboerderij).

Het beleidskader voor nieuwe economische dragers gaat uit van een themazonering (afbeelding 4.2). De themazones versterken de identiteit van een gebied en benutten de kwaliteiten van de Haarlemmermeer optimaal. De themazones zijn afgestemd op de 'Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bol-lenstreek'.

- Agrarische innovatie (geel).
- Recreatie (groen).
- Natuur en cultuurhistorie (oranje).
- Stedelijke ondersteuning (grijs), deze zone heeft geen agrarische waarde meer.

Daarnaast zijn er drie specifieke gebieden waar beleid afzonderlijk is uitgewerkt of gewacht wordt op uitwerking van ruimtelijke plannen.

- Ringdijk-zone (wit), aandacht Ringdijk verkeersluw maken.
- Zone Rijsenhout (blauw), dit gebied is momenteel in ontwikkeling, nieuwe functies zijn nu niet mogelijk.
- Zone voor Onomkeerbare Activiteiten (lila), geen onomkeerbare ontwikkelingen zolang de definitieve inrichting niet bekend is.

Afbeelding 4.2: Themazones 'Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek'.

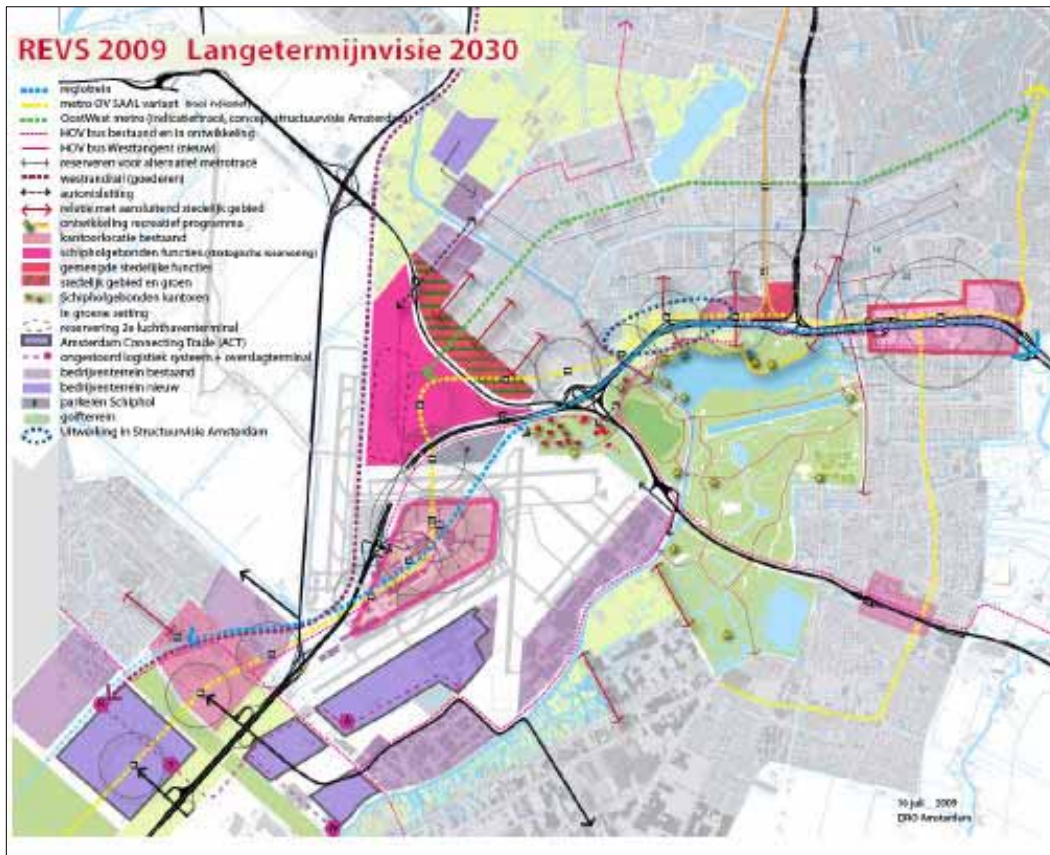
4.2 Schiphol

De luchthaven Schiphol is een belangrijke speler binnen de gemeente Haarlemmermeer. De luchthaven is van groot economisch belang en beslaat een groot areaal. Daarnaast is er diverse wet- en regelgeving (aanvliegroutes, geluidhinder, vogelbeperkingen e.d.) waardoor de luchthaven ook buiten haar eigen grondgebied de nodige impact heeft. Ook op de landbouwsector. De meeste relevante ontwikkelingen met betrekking tot de luchthaven zijn hierna toegelicht.

Ontwikkelingsvisie Schiphol

Het Bestuursforum Schiphol (Provincie Noord-Holland, Schiphol Group en de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer) heeft in 2009 een eigen ruimtelijk economische visie voor de Schipholregio ontwikkeld (afbeelding 4.3). Op de landbouwgrond in de driehoek Badhoevedorp -Schiphol-A4 (ofwel de driehoek A4-A5-A9) is in deze visie een ontwikkeling van schipholgebonden functies voorzien (strategische reservering). Rondom Hoofddorp zijn op agrarische grond nieuwe bedrijventerreinen voorzien.

Het Ministerie van I&M heeft een reservering gedaan voor de aanleg van een extra baan parallel aan de Kaagbaan. Op dit moment verwerkt Schiphol jaarlijks circa 47 miljoen passagiers. De huidige infrastructuur biedt ruimte om circa 60 miljoen passagiers te verwerken. Realisatie van een eventuele 6^e baan is voorlopig niet aan de orde. Een besluit of de extra baan er wel of niet komt wordt niet eerder verwacht dan 2015.

Afbeelding 4.3: Langetermijnvisie Schipholregio (Bestuurscentrum Schiphol, 2009).

Luchthaveninddelingsbesluit

Het huidige Luchthaveninddelingsbesluit (LIB) Schiphol bevat een beperkingengebied van circa 6 kilometer rondom Schiphol waarbinnen de ontwikkeling van nieuwe vogelaantrekkende functies niet is toegestaan. Bij aanvaringen met vliegtuigen kunnen vogels een gevaar opleveren voor het vliegverkeer, doordat zij in de motoren van vliegtuigen terecht komen. Aangezien landbouwgronden functioneren als foerageergebieden voor een groot aantal vogelsoorten, worden in de omgeving van de luchthaven eisen gesteld aan de teelt van gewassen met een vogelaantrekkende werking. Ook grote wateroppervlakten zijn binnen de zonering niet toegestaan.

Het Ministerie van I&M laat momenteel de mogelijkheid onderzoeken om het beperkingengebied te vergroten. Er lopen ook experimenten naar de mogelijkheden om via aangepast oogsten invloed uit te oefenen op de aantrekking van vogelsoorten die een risico vormen voor de luchtvaart. Daarnaast wordt een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van de teelt van andere gewassen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2011). Afhankelijk van de uitkomsten van deze experimenten kan de landbouw in de toekomst mogelijk een rol vervullen in de afweer van vogels in de nabije omgeving van de luchthaven.

Relevante planuitwerkingen Schiphol in relatie tot landbouw

Op dit moment speelt een aantal plannen in de regio van Schiphol. Hieronder zijn de belangrijkste ontwikkelingen geschetst in relatie tot de landbouwsector.

Geluidsribbels

In de buurt van Polderbaan is het voornemen geluidsribbels aan te leggen. In de plannen voor de lange termijn zijn hier mogelijk ook agrarische gronden voor nodig. Het bestemmingsplan geeft een agrarische bestemming, waarin technische voorzieningen voor de luchtvaart toegestaan zijn. De ribbels maken agrarisch gebruik ter plekke onmogelijk. Een aantal ondernemers heeft bezwaar gemaakt bij de rechtbank tegen de plannen.

Op 8 juni 2011 is uitspraak gedaan door de Rechtbank Haarlem in deze rechtszaak. Het aanbrengen van ribbels is volgens de rechtbank in strijd met de bestemming van het gebied, geluidsribbels kunnen niet aangeduid worden als technische voorziening voor de luchtvaart.

Op 10 augustus 2011 heeft de Raad van State bepaald dat de aanleg van de geluidsribbels bij wijze van voorlopige voorziening mogen worden hervat. Nog onduidelijk is hoe de procedures mogelijk vervolgd worden (bodemprocedure).

Algenproductie

Schiphol wil de grootste algenproducent van Europa worden. In 2011 moeten bassins van in totaal 5 hectare klaar zijn voor een jaarlijkse productie van ongeveer 150 ton droge algen. De droge algen kunnen worden afgezet in de veevoerindustrie of als meststof worden gebruikt (Agriholland, 2011). In een gesprek (verslag in bijlage 2) heeft Schiphol aangegeven niet te verwachten ondernemers in te schakelen voor de algenproductie.

Gansveilig Schiphol

Van het areaal akkerbouw in de Haarlemmermeer is circa de helft bestemd voor graanteelt. Ganzen komen na de oogst op de resterende graankorrels af. Om het aantal ganzen rond Schiphol te verminderen, heeft de Nederlandse Regiegroep Vogelavaringen (NRV) een aantal oplossingen geformuleerd, waaronder teeltaanpassingen om het voedselaanbod voor ganzen rond Schiphol te verminderen. De landbouw heeft aangegeven grote bedenkingen te hebben bij het reguleren van teelten. Hierdoor zou de benodigde flexibiliteit in het ondernemerschap worden aangetast. Recent heeft CLM Onderzoek & Advies onderzocht hoe graanpercelen onaantrekkelijk gemaakt kunnen worden voor ganzen.

Pilot

Uit een pilot met 4 ondernemers is gebleken dat versneld onderploegen na de oogst een reducerend effect op ganzen heeft. De NRV wil deze maatregel in 2011 in een groter gebied inzetten, namelijk tussen de Polderbaan en Zwanenburgbaan en de provinciale weg in het noorden. Het gebied waar men de maatregel wil inzetten is circa 600 hectare groot, waarvan 300 hectare wordt ingezet voor graanteelt. Op deze 600 hectare zijn 14 akkerbouwers actief. Voor het direct onderwerken van de restproducten van de oogst is een pakket van maatregelen en bijpassende vergoeding opgesteld dat ter goedkeuring is voorgelegd aan staatssecretaris Atsma. Deelname aan het pakket van maatregelen is op vrijwillige basis. Men overweegt een wettelijke maatregel vast te stellen waarin het onderwerken van restmaterialen verplicht gesteld gaat worden, een termijn van 3 jaar wordt genoemd. Een alternatief is het telen van alternatieve (energie)gewassen die minder aantrekkelijk zijn voor de ganzen.

4.3 Klimaatverandering**4.3.1 Effect op de landbouw**

Klimaatveranderingen leiden er toe dat landbouw zich moet oriënteren op eventuele aanpassingen in de bedrijfsvoering. Vooral de stijging van de temperatuur en de toename van weersextremen (droge zomers, hittegolven, natte winters, extreme buien) hebben impact op de agrarische bedrijfsvoering.

Het klimaateffectschetsboek van provincie Noord-Holland beschrijft de effecten van klimaatverandering aan de hand van klimaatscenario's¹⁰ (Alterra, 2008b). In alle klimaatscenario's neemt de extreme neerslag toe, is er meer kans op wateroverlast of andere schade aan gewassen. Ook de kans op hittegolven neemt in alle scenario's toe (Alterra, 2008b). In het algemeen is de gevoeligheid van de landbouw voor klimaatverandering aangemerkt als hoog tot zeer hoog (PRI, 2008). In tabel 4.2 is op basis van enkele bronnen per landbouwsector aangegeven wat de mogelijke effecten zijn van klimaatverandering op de landbouw in de Haarlemmermeer.

4.3.2 Aanpassing aan klimaatverandering

Uit de praktijk blijkt dat ondernemers (onbewust) al inspelen op de klimaatveranderingen door aanpassingen in de agrarische bedrijfsvoering. De mogelijke schade door de in tabel 4.2 genoemde effecten kan worden beperkt of worden weggenomen door het nemen van de juiste aanpassingsmaatregelen. Deze maatregelen kunnen eenvoudig zijn en beperkte investeringen vergen, bijvoorbeeld het aanpassen van de gewassen en rassen of het verbeteren van de bodemstructuur. Afhankelijk van het effect en het bedrijfstype zijn in de toekomst mogelijk ook grotere investeringen nodig, bijvoorbeeld het creëren van een eigen watervoorraad.

Klimaatverandering kan ook kansen bieden door de mogelijkheid tot het telen van nieuwe gewassen zoals zonnebloemen of artisjokken (PRI, 2008, Klimaat & landbouw Noord-Nederland, 2011). Hierbij dient te worden opgemerkt dat er natuurlijk vraag naar deze producten en afzetmogelijkheden voor deze producten aanwezig moet zijn.

¹⁰ Klimaatscenario's zijn consistente en plausibele beelden van een mogelijk toekomstig klimaat. Ze geven aan in welke mate bijvoorbeeld temperatuur, neerslag en wind bij een bepaalde mondiale klimaatverandering kunnen veranderen (bron: www.knmi.nl).

4.3.3 *Watervoorziening*

Met het oog op klimaatverandering wordt de beschikbaarheid van kwantitatief en kwalitatief voldoende water steeds belangrijker. Ook een tijdige waterafvoer in tijden van extreme neerslag moet worden gewaarborgd (vooral voor gewassen als aardappelen en bollen). Voor de aardappelteelt, bollenteelt, tuinbouw en glastuinbouw is het vooral van belang dat er kwantitatief en kwalitatief voldoende water beschikbaar is in tijden dat dit nodig is (Klimaat & landbouw Noord-Nederland, 2011). De waterbeheerder speelt een belangrijke rol in de watervoorziening.

In de gebieden waar op termijn niet aan de voorwaarden ten aanzien van waterkwantiteit en waterkwaliteit kan worden voldaan zal de landbouw zich alleen kunnen handhaven door de teelt van andere gewassen, het toepassen van droogte-, hitte- en waterbestendige rassen, het realiseren van een eigen watervoorraad of het overstappen op nevenfuncties. In de glastuinbouw is al een ontwikkeling naar zelfvoorziening ingezet (Wageningen UR & DHV, 2009).

In dit kader is het verder belangrijk op te merken dat Hoogheemraadschap Rijnland aangeeft dat het op de lange termijn steeds moeilijker, zo niet onmogelijk, wordt water van de juiste kwaliteit te garanderen. In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de waterhuishouding.

Tabel 4.2: Mogelijke effecten van klimaatverandering op de landbouw in de Haarlemmermeer (PRI, 2008, Wageningen UR & DHV, 2009, Klimaat & landbouw Noord-Nederland, 2011)

Verwachte gevolgen van klimaatverandering	Effecten	Consequenties voor de akker- en tuinbouw en bollenteelt in de Haarlemmermeer
Verandering temperatuurpatronen	Temperatuurstijging	Hogere, maar soms ook lagere opbrengsten door een hogere temperatuur of lager groeiseizoen Toename ziekten en plagen
	Hittegolven	Kwaliteitsverlies in de aardappelteelt Productieverlies
	Zachte winters	Toename ziekten en plagen Op de akker achtergebleven aardappelknollen vriezen niet dood en vormen een onkruid in de opvolgende teelt en de knollen vermeerderen aaltjes en zijn een bron voor besmetting met Phytophthora en andere schimmelziekten
Verandering neerslagpatronen	Plensbuien en hagel	Kans op waterschade in de aardappelteelt en bollenteelt. In het algemeen is de akkerbouw- en tuinbouw zeer robuust tot matig robuust ten aanzien van wateroverlast. Legering van granen
	Droogte	Gewassen als graan en suikerbieten zijn relatief goed bestand tegen droogte. In de aardappelteelt en tuinbouw leidt vochttekort eerder tot schade. Kwaliteitsverbetering suikerbieten (suikergehalte)
	Vernatting/vochtiger weer	Bepaalde gewasbelagers (bijvoorbeeld bruinrot bij de aardappel, rhizomanie bij suikerbiet, onkruiden, slakken) krijgen meer kans
Hoger zoutgehalte in boezemwater in ringvaart	Verzilting	Afname productie graan en aardappelen Ongeschikt beregeningswater/zoutschade door beregening Bloembollengebieden kwetsbaar Hoger suikergehalte in suikerbieten (positief effect)
CO ₂ -stijging	-	Productieverhoging

Verwachte gevolgen van klimaatverandering	Effecten	Consequenties voor de glastuinbouw in de Haarlemmermeer
Verandering temperatuurpatronen	Temperatuurstijging	Toename koudebehoefte en dus aan koelwater, terwijl mogelijk vanuit milieuoogpunt grenzen worden gesteld aan koelingsmogelijkheden
	Hittegolven	
	Zachte winters	Toename ziekten en plagen
Verandering neerslagpatronen	Plensbuien en hagel	Schade aan kassen
	Droogte	Tekort aan kwalitatief goed water
	Vernatting/vochtiger weer	Toename ziekten en plagen
Hoger zoutgehalte in boezemwater in ringvaart	Verzilting	-
CO ₂ -stijging	-	-

Verwachte gevolgen van klimaatverandering	Effecten	Consequenties voor de melkveehouderij in de Haarlemmermeer
Verandering temperatuurpatronen	Temperatuurstijging	Hittestress bij vee (lagere melkproductie)
	Hittegolven	Verlenging van het groeiseizoen van gras
	Zachte winters	Toename ziekten
Verandering neerslagpatronen	Plensbuien en hagel	-
	Droogte	Afname grasproductie
Hoger zoutgehalte in boezemwater in ringvaart	Verzilting	Afname kwaliteit veedrenkwater
CO ₂ -stijging	-	Hogere productie

4.4 Water

In deze paragraaf is naast de bronnen waar aan wordt gerefereerd, informatie verwerkt uit het interview met Hoogheemraadschap Rijnland (bijlage 2).

Momenteel wordt de Haarlemmermeerpolder doorgespoeld met 20 tot 40 miljoen m³ per jaar. Het watersysteem is op de landbouw gericht met vaste waterpeilen waardoor de Haarlemmermeer een grootverbruiker van water is. Gemaal Leeghwater is de hoofdinlaat van de Haarlemmermeer en het water wordt bij Lijnden weer in de boezem gepompt. Vanuit de Ringvaart van de Haarlemmermeer wordt water ingelaten om het voedselrijke en soms zoute water door te spoelen uit de polder, maar ook om het waterpeil op het gewenste niveau te houden. Naast de hoofdinlaat zijn er nog circa 71 kleinere inlaten. Schattingen geven aan dat ongeveer 2/3 van het water wordt ingelaten via de kleinere inlaten. De kleinere inlaten worden individueel door ondernemers geregeld.

Afbeelding 4.4. Schets van het huidige watersysteem (Expert Groep Water, 2010).

4.4.1 Verzilting

De verzilting in de Haarlemmermeer is te verdelen in interne en externe verzilting:

- De interne verzilting bestaat uit diffuse zoute kwel en wellen.
- De externe verzilting ontstaat door het inlaten van verzilt boezemwater voor peilhandhaving voor de sector of doorspoelen van het watersysteem.

In de huidige situatie is de interne verzilting is de overheersende factor. De verzilting van de polder is met name een knelpunt voor de landbouw. Voor andere grondgebruikfuncties zoals Schiphol, infrastructuur en bedrijventerreinen maakt het niet uit of het water in de sloot nu zoet of zout is. De opgave hoe met de verzilting om te gaan is daarmee vooral voor de landbouw relevant.

Interne verzilting: zoute kwel en wellen

In de Haarlemmermeer zijn wellen aanwezig en ontstaan op verschillende locaties nieuwe wellen op. Wellen ontstaan door te weinig tegendruk van bodem. Wellen komen daarom vaak voor in watergangen, en aan de randen van de polder (hier is de druk van het grondwater het grootst), maar ook komen wellen voor op agrarische percelen. Door het opwerpen van zware

(zand)pakketten kunnen ook wellen op andere plaatsen ontstaan. Ten tijde van de aanleg van de HSL zijn volgens de ondernemers wellen ontstaan op circa 1 km afstand van de werkzaamheden.

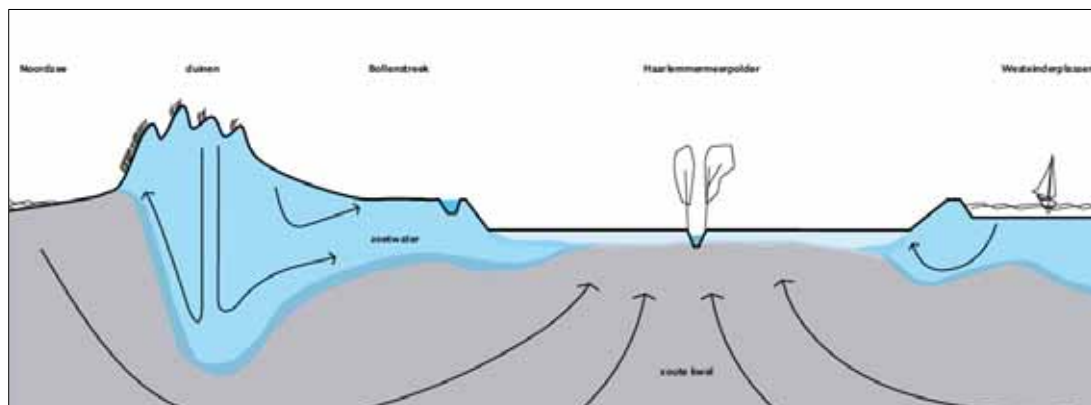
Op enkele locaties ontstaan problemen, omdat grondwater via de wellen aan de oppervlakte komt. Het water moet rechtstreeks of via drainage afgevoerd worden naar het oppervlaktewater.

In de zuidoosthoek van de polder komen veel wellen en kwel voor. Graven is in dit gebied 'gevaarlijk', omdat dit extra kwel veroorzaakt. Aan de westkant van de Haarlemmermeer zijn de wellen relatief zoet, onder andere door het zoete water in de duinen. In het noorden en het zuiden van de polder is het water dat door de wellen omhoog komt relatief zout.

Externe verzilting: inlaatwater

Het water in de Rijnlandse boezem wordt doorgaans ingelaten uit de Hollandse IJssel via het inlaatpunt bij Gouda. Alleen in een zeer droge periode, zoals in 2003 en nu in 2011, wordt de KWA (Kleinschalige Water Aanvoer) in werking gesteld, waardoor het Rijnlandse boezemsysteem wordt gevoed met water uit het Amsterdam Rijnkanaal. De capaciteit van de KWA is zodanig beperkt dat het standaard doorspoelregime van de Haarlemmermeerpolder dan mogelijk niet volledig kan worden gehandhaafd.

Een indirect gevolg van de zeespiegelstijging, in combinatie met een lagere afvoer van rivierwater, kan zijn dat boezemwater in de Ringvaart een hoger zoutgehalte krijgt. De invloed van de zeespiegelstijging op de kweldruk zal zich niet uitstrekken tot in de Haarlemmermeer (Hoogheemraadschap van Rijnland, 2010).

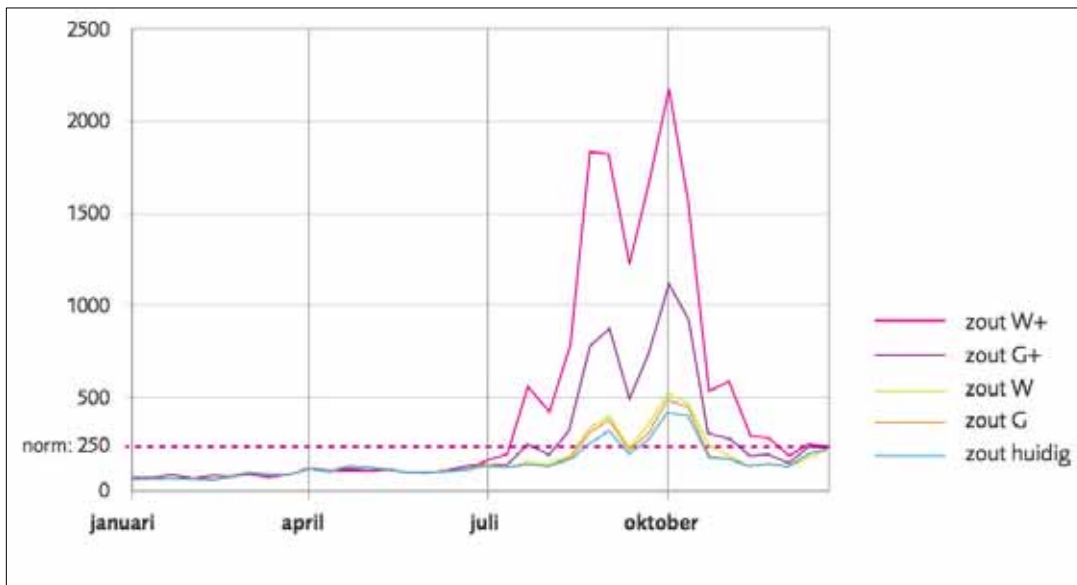

Afbeelding 4.5: Schets grondwaterstromen van zoete en zoute kwel (Expert Groep Water, 2010).

Een gestage autonome toename van de interne verzilting door toename van zoute kwel in de droogmakerijen, de intensivering van het schutbedrijf bij de schutsluis van Spaarndam en klimaatverandering leidt tot een toename van de verzilting, waardoor een toename van de waterbehoefte en een afname van beschikbaarheid van zoet water.

Op basis van enkele studies blijkt dat er na 2025 onvoldoende zoet water beschikbaar is om de verzilting van de boezem en polders volledig te bestrijden. Hierdoor zullen bijvoorbeeld sierteelt, de Duin- en Bollenstreek maar ook natuurgebieden schade ondervinden. Tegelijk zal bij ditzelfde scenario ook de waterbehoefte door grotere verdamping toenemen. Er is daarmee, naast inlaatwater voor doorspoeling, ook extra inlaatwater nodig voor peilhandhaving. Bij voortzetting van het huidige inlaatbeleid zou dan gemiddeld om de 2 jaar in de zomer een onvermijdelijke verzilting van het beheergebied optreden (Hoogheemraadschap Rijnland, 2011).

In afbeelding 4.6 is de verwachte zoutconcentratie in 2050 voor vier klimaatscenario's bij inlaatpunt Hollandse IJssel weergegeven in vergelijking tot de huidige inlaatnorm en de gemeten zoutconcentratie in de droge zomer van 2003.

Afbeelding 4.6: Verwachte zoutconcentratie in 2050 voor vier klimaatscenario's (uitgedrukt in mg chloride per l) bij inlaatpunt Hollandse IJssel weergegeven in vergelijking tot de huidige inlaathnorm en de gemeten zoutconcentratie in de droge zomer van 2003 (Rijkswaterstaat, 2008).

4.4.2 Water en de landbouw

Voor landbouw in de Haarlemmermeer zijn het peilbeheer (tijdige water aan en -afvoer) en de waterkwaliteit van groot belang voor de bedrijfsvoering. Gewassen kunnen door niet optimaal peilbeheer nat- en droogteschade krijgen en door te zout beregeningswater kan zoutschade aan het gewas en de bodem ontstaan. Bovendien bepaalt het waterpeil (drooglegging) de mogelijkheid om op het gewenste moment de akker te bewerken.

Waterpeil

In de huidige situatie wordt in perioden van extreme droogte of in natte perioden schade onderhouden door een tijdelijk te hoog of te laag waterpeil. In de huidige situatie zijn er in de Haarlemmermeer veel meer klachten over schade in te natte perioden dan over schade vanwege droogte. Door de klimaatverandering en de verandering van de Rijn van smeltrivier naar regentivier, wordt de kans op droogteschade groter. Naar de verwachting van het Hoogheemraadschap zal de wens vanuit de agrarische sector naar maatregelen om droogte(schade) tegen te gaan in de toekomst vermoedelijk toenemen.

Bovendien neemt bij de voorziene klimaatverandering de kans op hevige regenval toe. Dit betekent dat het belangrijker wordt dat de knelpunten ten aanzien van de drooglegging (en tijdige waterafvoer) worden opgelost.

Waterkwaliteit

Voor de landbouwgewassen mag de zoutconcentratie in het bodemvocht en het beregeningswater niet te hoog worden. Als maat voor het zoutgehalte dat schadelijk kan zijn, is de 'schadedrempel' gedefinieerd: het chloridegehalte (of de elektrische conductiviteit: EC, die afhankelijk is van de concentratie van chloride en andere ionen) waaronder geen schade aan het gewas optreedt.

Voor de meeste land- en tuinbouwgewassen zijn wel enige gegevens beschikbaar over schade bij continue blootstelling aan zout bodemvocht of gietwater (zie tabel 4.3). Deze gegevens bleken echter niet altijd eenduidig en de nauwkeurigheid is beperkt. Over schade bij fluctuerende zoutgehalten zijn geen gegevens bekend. Voor de meeste groenten die in open grond verbouwd worden, ligt de schadedrempel onder de 500 mg Cl/l, voor de meeste fruitsoorten ligt deze rond de 250 mg Cl/l. De drempels voor tarwe, gerst en suikerbieten variëren tussen de 1000 en 1500 mg Cl/l. Het gevoeligst lijken snijbloemen te zijn, waarvan de schade drempels onder de 100 mg Cl/l liggen (tot slechts 16 mg Cl/l voor orchideeën). De schadedrempel is ech-

ter een zeer grof meetinstrument (STOWA, 2009). De zouttolerantie van planten is complexe materie en de effecten zijn lastig te voorspellen (STOWA, 2009).

Water met een te hoog zoutgehalte is niet bruikbaar als drinkwater voor vee, omdat het zout de water- en zouthuishouding bij dieren verstoort (LEI, 2007b). Een zoutgehalte van maximaal circa 1800 mg Cl/l lijkt in het algemeen acceptabel om de productiviteit van melkvee te garanderen en geen risico te lopen. De lokale omstandigheden bepalen in welke mate het melkvee wel of niet gevoelig zal zijn voor dergelijk hoge zoutgehaltenes (STOWA, 2009).

In de Haarlemmermeer wordt geteeld op een zoetwaterlens. Het chloridegehalte van het oppervlaktewater in de sloten kan uiteenlopen van 300 mg Cl/l tot soms wel 1000 mg Cl/l. In de toekomst kan als gevolg van droge perioden de zoetwaterlens opraken. Het brakke grondwater kan dan dichterbij de oppervlakte optrekken. Het grondwater onder de zoetwaterlens is veel zouter dan het oppervlaktewater. Het chloridegehalte van het grondwater onder de zoetwaterlens kan uiteenlopen van 500 mg Cl/l tot soms wel 2000 mg Cl/l. Naast de mogelijke opdroging van de zoetwaterlens in droge perioden, ondervinden agrarische ondernemers in de Haarlemmermeer hinder van 'wellen' in het land met soms sterk zoute kwel (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011).

Berekening met zout water op wat zwaardere grond kan in combinatie met de neerslag een slechte structuur van de grond opleveren, door het uiteenvallen van de kleideeltjes door de afwisseling van zout (of brak) water en zoet regenwater. De mate waarin opbrengstreductie optreedt, is onder andere afhankelijk van het gewas. Als berekening noodzakelijk is, moet een afweging gemaakt worden tussen droogteschade of zoutschade (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011).

Tabel 4.3: Drempelwaarden en gevoeligheden voor zout van verschillende gewassen en melkvee (bronnen: PPO, 2007, Klimaat & landbouw Noord-Nederland, 2011, LEI, 2007b).

Gewas	Schadedrempel				Categorie zoutgevoeligheid
	Gietwater		Bodemvocht		
	(mg Cl/l)	EC (dS/m)	(mg Cl/l)	EC (dS/m)	
Akkerbouw					
Pootaardappel	202	1,1	756	4,3	Matig gevoelig
Consumptieaardappel	nb	nb	nb	nb	Matig gevoelig
Tarwe	1053	4,0	3947	15,0	Tolerant
Suikerbiet	1288	4,7	4831	5,9	Matig tolerant
Zaaiui	101	0,7	378	2,5	Gevoelig
Peen	101	0,7	-	2,5	Gevoelig
(Glas)tuinbouw					
Tomaten	288	1,8	686	8,0	Tolerant
Paprika	240		573		Matig tolerant
Bollenteelt					
Tulpen	-		130	1,3	Gevoelig
Lelies (broei)	80	-	196	-	Gevoelig
Narcissen	-	-	60	0,4	Gevoelig
Melkveehouderij					
Grasland	962		3606		Matig tolerant
Veedrenking	Goed <250, > 2000 (vee- drenking niet mogelijk)				

Indien geen goede waterkwaliteit kan worden gerealiseerd zullen ondernemers schade ondervinden door de afname van de productie van graan en aardappelen en het niet kunnen beregenen van gewassen (door de slechte kwaliteit van het oppervlaktewater). Ondernemers kunnen deze schade ten dele beperken door hierop te anticiperen door bijvoorbeeld zelf water op te slaan, het toepassen van zoutresistente rassen of het telen van nieuwe gewassen.

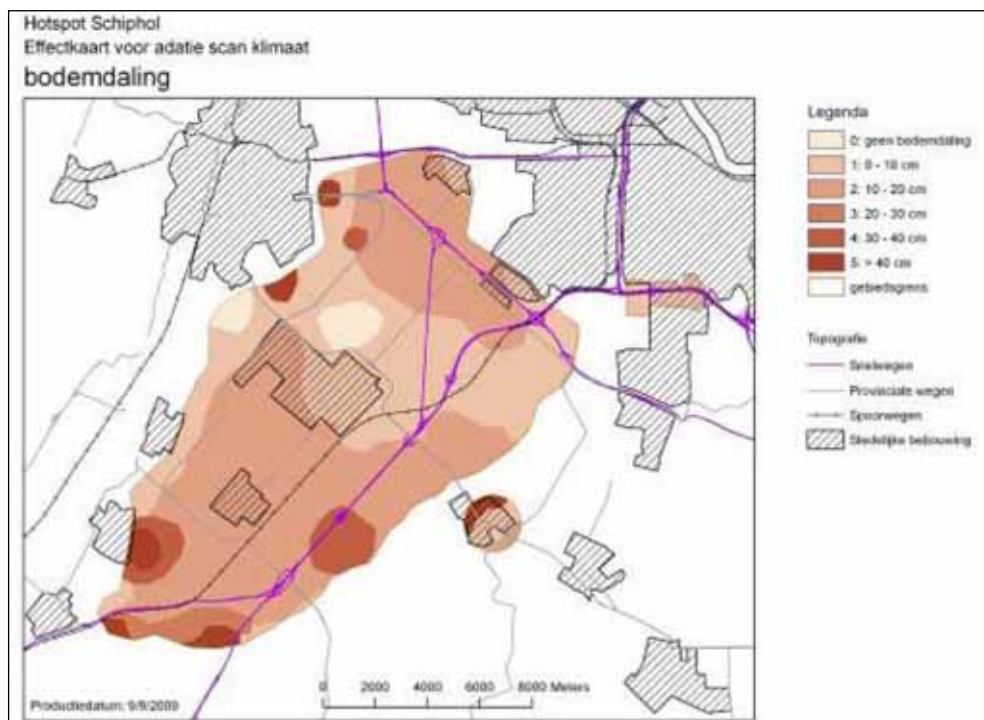
4.5 Bodem

In de Haarlemmermeer bestaat de bodem overwegend uit zeeklei (klei en zavel). Lokaal, ten noorden en westen van Hoofddorp, zijn ook zandgronden te vinden. Provincie Noord-Holland heeft in 2009 een pilotproject bodeminformatie landbouw laten uitvoeren. In het onderzoek is de Haarlemmermeer specifiek uitgelicht en er is bepaald welke delen van de polder het meest geschikt zijn voor primaire landbouw. Daarbij is onder andere gekeken naar grondsoort, bodemstructuur, water en verziltingsgevoeligheid. Conclusie is dat de bodem- en waterhuishoudkundige situatie in de Haarlemmermeer in het algemeen ruime mogelijkheden biedt voor de primaire landbouw (akkerbouw en tuinbouw)gronden. Ten zuiden van Nieuw-Vennep en net ten oosten van Haarlem zijn de gronden minder geschikt (DHV, 2009). Voor kaartmateriaal van de voor de land- en tuinbouw geschikte gronden wordt verwezen naar het rapport Pilotproject bodem informatie landbouw (DHV, 2009).

De gronden net ten oosten van Haarlem bestaan uit veen en klei en de ontwaterings situatie is minder ten opzichte van andere delen in de Haarlemmermeer. Deze gronden zijn daarom vooral in gebruik als grasland. Bovendien bevindt zich plaatselijk kateklei (extreem zure klei) in de ondergrond ondieper dan 0,80 m -mv. Ook ten westen en ten zuidoosten van Nieuw-Vennep bevindt zich plaatselijk kateklei (Bodemkaart van Nederland, 1969 en 1992).

Bodemdaling

De geschatte bodemdaling in de Haarlemmermeer is voor het jaar 2050 (ten opzichte van de situatie in 1997) in kaart gebracht (afbeelding 4.7). Op enkele plaatsen in het plangebied bedraagt de bodemdaling in 2050 mogelijk meer dan 40 cm (onder andere in een deel van Greenport Aalsmeer). Voor het overgrote deel wordt een bodemdaling verwacht die varieert tussen de 0 en 20 cm. Als gevolg van bodemdaling vermindert de drooglegging (Wageningen UR & DHV, 2009). Tot 2030 zal de impact op de landbouw over het algemeen minimaal zijn.

Afbeelding 4.7: Bodemdaling in de Haarlemmermeer tot 2050 (Wageningen UR & DHV, 2009).

Bodemkwaliteit

In het algemeen is de Haarlemmermeer, vanwege de kleigrond, een van de meest vruchtbare en landbouwkundig geschikte gebieden in Nederland (Alterra, 2008a).

De gronden die niet meer in bezit zijn van agrariërs worden verpacht, met name met korte pachtcontracten. Ondernemers geven aan dat juist door de kortdurende pachtcontracten de kwaliteit van de bodem achteruit gaat. Ondernemers investeren minder in maatregelen ter behoud en verbetering van de bodemkwaliteit. Hierdoor treedt een verslechtering van de bodemstructuur op. Er is sprake van afname van organische stof, toename van ziekten en bodemverdichtingen.

5 Impact Structuurvisie op de agrarische sector

In dit hoofdstuk en het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de impact van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes uit het Voorontwerp Structuurvisie op de agrarische sector in de Haarlemmermeer. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten van de ontwikkelingen op de totale agrarische sector in de Haarlemmermeer: op de primaire landbouw en op de agribusiness. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op effecten van de ontwikkelingen op de bedrijfsvoering waar de individuele ondernemer direct mee wordt geconfronteerd.

5.1 Impact op primaire landbouw

Voor het realiseren van de plannen zoals omschreven in het Voorontwerp Structuurvisie is grond (areaal) nodig. Deze claim zal ten koste gaan van landbouwgronden en het aantal landbouwbedrijven in de Haarlemmermeer.

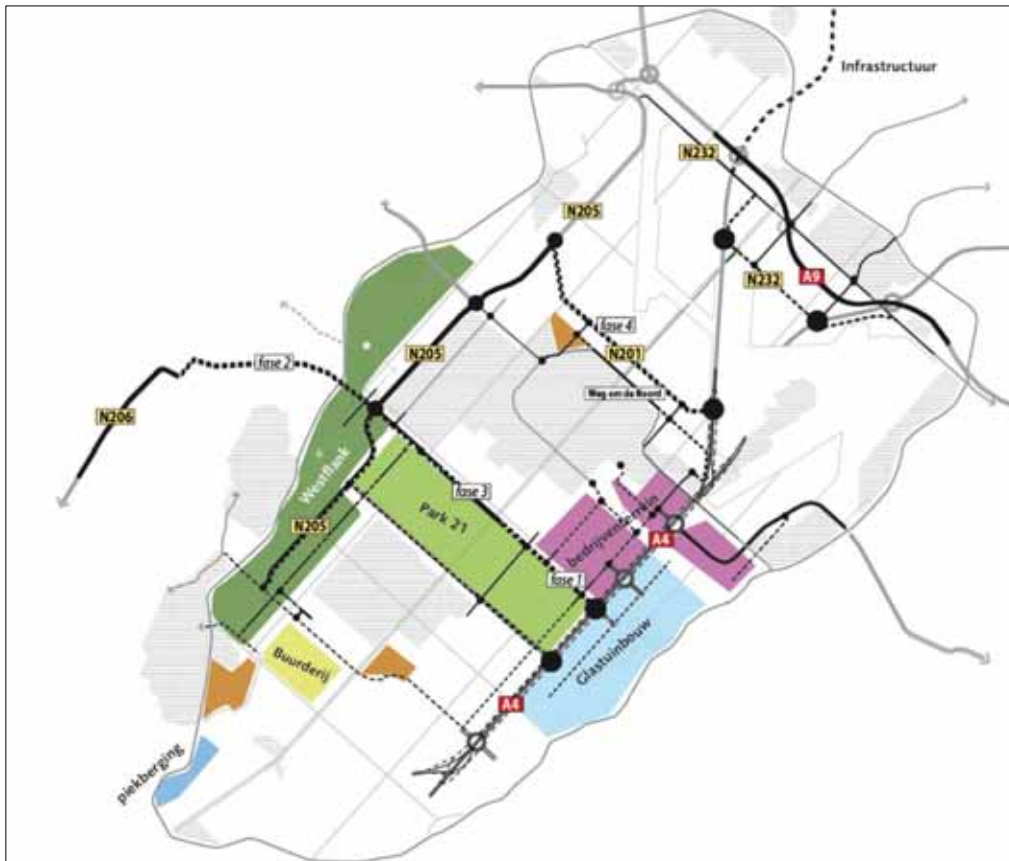
Vermindering landbouwareaal

In de huidige situatie (2010) is 7.650 hectare in agrarisch gebruik. Ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen geldt dat een deel van het landbouwareaal al bestemd is voor andere functies zoals in de A4-zone West en in delen van PrimAviera.

Daarnaast speelt de afname als gevolg van ontwikkelingen die nog niet zijn bestemd of die nog nader uitgewerkt moeten worden. Sommige plannen hiervan zijn meer concreet, maar andere plannen zijn nog vooral een voornemen of de haalbaarheid moet nog aangetoond worden (zie ook paragraaf 2.3). Deze plannen geven de sector planologische onzekerheid, op termijn zal een groot deel van het areaal niet meer voor de sector beschikbaar zijn.

Op basis van de projectenkaart Structuurvisie HMM 2030 (afbeelding 5.1) is met behulp van GIS (Geografisch Informatie Systeem) en de TOP10vector 2009 (Topografische Dienst Kadaster) een inschatting gemaakt van de oppervlakten van de verschillende plannen en de daarbinnen gelegen arealen aan landbouwgrond. Benadrukt wordt dat de resultaten een *grove* indruk geven van het verlies aan landbouwareaal als gevolg van de verschillende plannen. Het oppervlak landbouwareaal is niet gedetailleerd te bepalen, omdat een deel van de plannen nog met onzekerheid is omgeven en ook omdat in sommige plannen een plaats voor de landbouw blijft bestaan. Ook worden percelen door de plancontouren doorsneden waardoor in principe het gehele perceel niet meer bruikbaar is voor de landbouw. De weergegeven getallen kunnen dus afwijken van andere genoemde oppervlakten van de deelgebieden in dit rapport.

De totale afname aan landbouwgrond als gevolg van de plannen op basis van deze analyse zal een kleine 3.000 hectare bedragen (circa 40% van het huidige areaal). Er resteert dan circa 4.500 à 5.000 hectare landbouwgrond in de Haarlemmermeer. Dit betreft zoals opgemerkt een grove inschatting. Het betreft een inschatting waarbij er vanuit gegaan wordt dat alle plannen doorgaan en alle landbouwgrond binnen het plangebied claimen. In de Westflank, Park21 en ter plaatse van de piekberging blijft grond mogelijk nog in agrarisch gebruik. Hierdoor zou dus in principe meer grond overblijven. Anderzijds kan er extra landbouwgrond verloren gaan als gevolg van versnippering, de impact van de 380 kV of nieuwe infrastructuur. In het glastuinbouwgebied PrimAviera blijft agrarische functie behouden, maar er wordt wel akkerbouwgrond ontrokken. De ontwikkeling van het nieuwe glas is in het overzicht niet meegenomen.

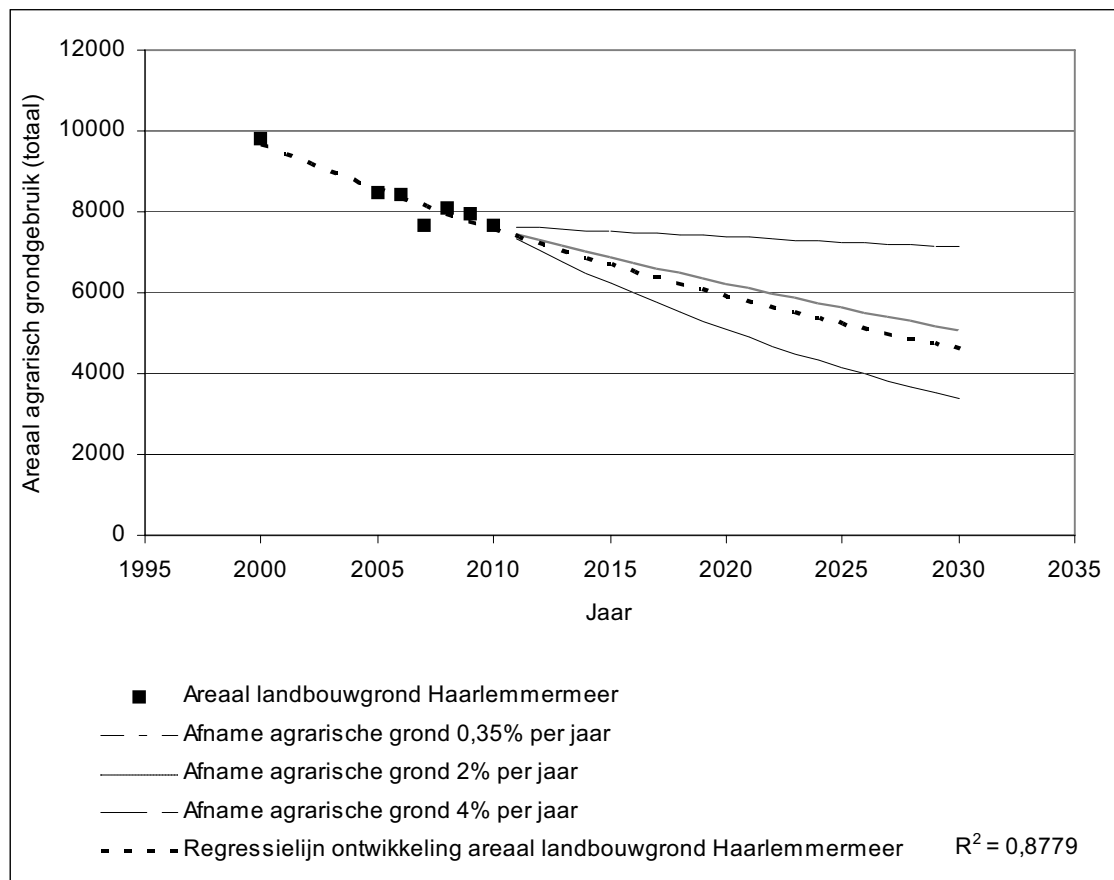
	Oppervlakte [ha]	Oppervlakte landbouwgrond [ha] *
Haarlemmermeer totaal	18.390	7.636
Deelplan		
Westflank	1.214	973
Park 21	953	781
Bedrijventerrein	598	511
Glastuinbouw (PrimaViera)	757	417
Woningbouw (bruin/oranje vlakken)	178	94
Piekberging	70	67
Totaal	3.770	2.843
* exclusief areaal glastuinbouw		

Afbeelding 5.1: Projecten Structuurvisie HMM 2030 inclusief tabel met de oppervlakte van de deelplannen en de oppervlakte van de landbouwgrond binnen deze deelplannen.

De afname van landbouwareaal is echter niet alleen een gevolg van de plannen in het Voorontwerp Structuurvisie, maar zal altijd een combinatie van autonome en ruimtelijke ontwikkelingen zijn. Hoe groot de totale afname van landbouwgrond richting 2030 zal zijn is moeilijk te voorspellen.

In de periode van 2005 tot 2010 is het areaal akkerbouwgrond in Nederland jaarlijks gemiddeld 2% afgenomen (CBS, 2011). Indien deze trend zich doorzet zal circa 5.000 hectare landbouwgrond overblijven in 2030. Er zijn echter ook bronnen die een andere voorspelling over de gemiddelde afname van landbouwgrond in Nederland geven. Dit varieert van een afname van 0,35% (POP2, 2008) tot 4% (Alterra, 2008a) per jaar. Uit afbeelding 5.2 volgt dat het resterend landbouwareaal in Haarlemmermeer in 2030 op grond van deze trendlijnen kan variëren van circa 3.500 tot circa 7.000 hectare.

De range in deze oppervlakken hangt af van de verwachtingen over economische groei en de snelheid waarmee de plannen gerealiseerd worden. De gepresenteerde trendlijnen betreffen het totaal van autonome en ruimtelijke ontwikkelingen.

Afbeelding 5.2: Totaal areaal agrarisch grondgebruik in de Haarlemmermeer in 2000, 2005, 2007-2010 (bron: CBS) en een trendlijn richting 2030 (op basis van een regressieanalyse) en de ontwikkeling van het areaal met verschillende uitgangspunten.

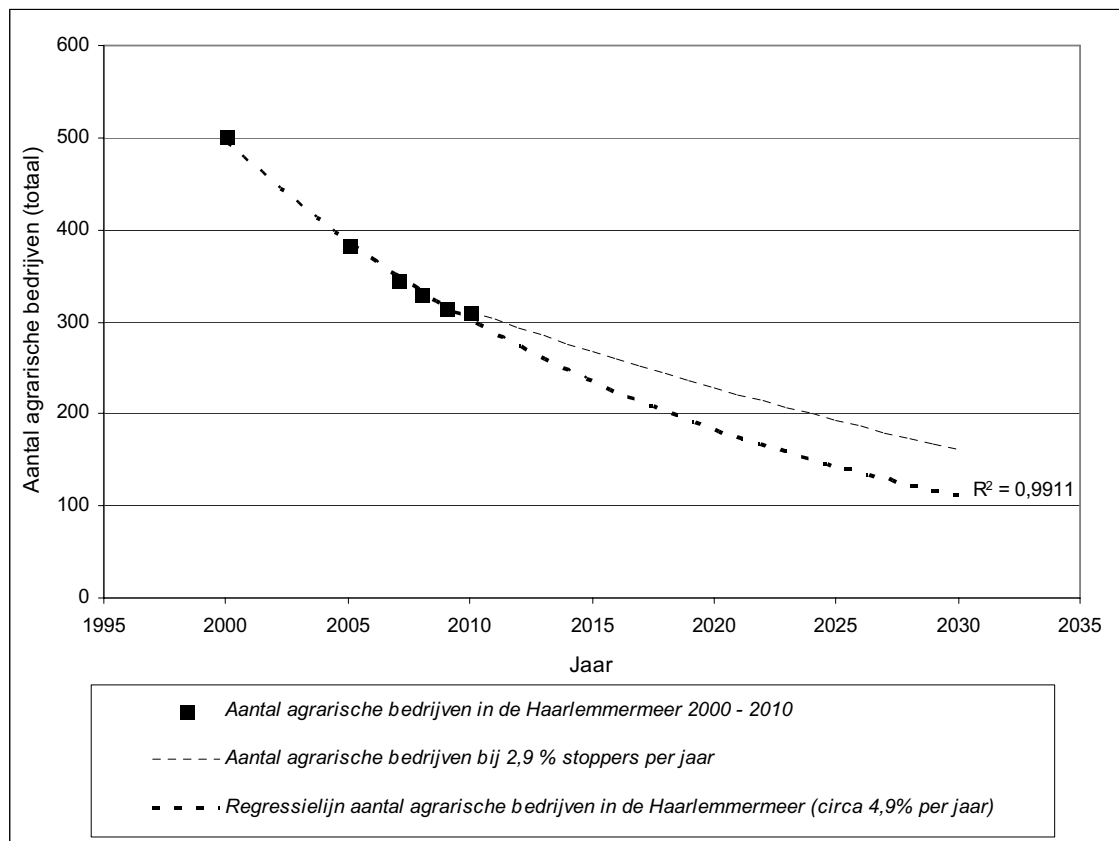
Concluderend

Op basis van de analyse van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen in afbeelding 5.1 (exclusief autonome ontwikkeling) resteert nog circa 4.500 à 5.000 hectare landbouwgrond in 2030. Op basis van afbeelding 5.2 (inclusief ruimtelijke en autonome ontwikkelingen) volgt dat nog circa 3.500 à 7.000 hectare resteert. Het lijkt het aannemelijk te veronderstellen dat het resterend landbouwareaal in 2030 zich bevindt in de bandbreedte van de onderste trendlijnen in afbeelding 5.2. Naar verwachting resteert nog 3.500 tot 5.000 hectare landbouwgrond in de Haarlemmermeer in 2030.

Afname aantal agrarische bedrijven

Op basis van een trendlijn die de ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer de afgelopen jaren weergeeft, wordt een indicatie gegeven van het aantal agrarische bedrijven in 2030 (zie afbeelding 5.3). Op basis van deze trendlijn zullen in 2030 nog circa 100 agrarische bedrijven aanwezig zijn. De weergegeven trendlijn is gebaseerd op feitelijke gegevens en komt vrijwel overeen met een gemiddelde afname 4,7% per jaar, zoals in afbeelding 3.1 ook is te zien. In deze trend is zowel de autonome afname (bijvoorbeeld als gevolg van schaalvergroting) als de afname als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen meegenomen. De afgelopen jaren is de ruimtelijke druk in de Haarlemmermeer hoog geweest. En ook in de toekomst zal dit zo blijven.

In Nederland stopt gemiddeld 2,9% van de agrarische bedrijven per jaar (afbeelding 3.1). Uitgaande van 2,9% stoppende agrarische bedrijven per jaar zullen in 2030 nog circa 160 agrarische bedrijven aanwezig zijn.

Afbeelding 5.3: Totaal aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer in 2000, 2005, 2007-2010 (bron: CBS) en een trendlijn richting 2030 (op basis van een regressie-analyse) en een trendlijn uitgaande van 2,9% stoppende bedrijven per jaar.

Het is aannemelijk te veronderstellen dat het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer in 2030 tussen de circa 100 en 160 bedrijven zal liggen.

In 2010 waren er in de Haarlemmermeer nog 311 bedrijven. Dit houdt in dat er de komende 20 jaar een afname zal zijn van circa 150 tot 210 bedrijven. Het is moeilijk te duiden hoeveel bedrijven zullen beëindigen als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen; ook de verplaatsters naar buiten de Haarlemmermeer zijn overigens in de geschetste afname begrepen. Als de Haarlemmermeerse situatie (10%) wordt gerelateerd aan de landelijke ontwikkeling waar de ruimtelijke druk gemiddeld lager is (2,9%), duidt het verschil in de trendlijn circa 60 bedrijven. De veronderstelling wordt gedaan dat dit ongeveer het aantal bedrijven betreft dat in de Haarlemmermeer zal beëindigen of verplaatsen als gevolg van de ruimtelijke plannen.

Economische omvang primaire landbouw

Uitgaande van een afname van circa 40% van het landbouwareaal zal ook de economische omvang van de primaire landbouwbedrijven normaal gesproken ook met ongeveer 40% afnemen. Een groot deel van de bepaalde economische omvang in de Haarlemmermeer is gerelateerd aan de tuinbouw (paragraaf 3.3). In grote lijnen is te zeggen dat ontwikkeling van PrimA-viera de economische omvang van het landbouwcluster in de Haarlemmermeer sterk zal doen vergroten.

Voor de akkerbouw, veehouderij en andere landbouwsectoren zal de economische omvang wel afnemen. De landbouwsector (exclusief glas) heeft een economische omvang van circa € 18 miljoen. De ontwikkelingen in de Haarlemmermeer zullen naar verwachting de economische omvang van deze landbouwsectoren flink doen afnemen. De afname bedraagt dan circa € 7,2 miljoen.

Er zijn geen specifieke gegevens bekend over de potentiële economische effecten van verbreding binnen de Haarlemmermeer. Van verbreding is bekend dat deze de economische waarde van de landbouw positief kan beïnvloeden (zie ook paragraaf 6.4). Naar verwachting zal dit positieve effect van verbreding niet opwegen tegen de negatieve effecten op de economische waarde van de landbouw.

De afname van de economische omvang van de landbouw is afhankelijk van bijvoorbeeld (de mate van) intensivering die op de bedrijven nog kan worden gerealiseerd; dit leidt tot een hogere opbrengst per hectare waardoor een kanttekening bij deze afname geplaatst moet worden. Veel bedrijven hebben in de afgelopen decennia echter ook al flinke intensiveringslagen gemaakt, waardoor de invloed hiervan op de ontwikkeling van de economische waarde onzeker is.

Verdwijnen van agribusiness

De tendens van de afgelopen jaren is dat in navolging van de primaire landbouwsector ook de agribusiness verdwijnt, verbreed of vergroot. Het gevolg is dat bepaalde agribusinessbedrijven uit de Haarlemmermeer verdwijnen of zich niet meer specifiek richten op de landbouwsector. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich zal doorzetten.

Voor de agribusiness kan deze ontwikkeling mogelijk als een kans worden gezien. Voor de primaire landbouwsector in de Haarlemmermeer is dit echter een bedreiging. Het kan betekenen dat ondernemers geen machines of andere productiemiddelen meer in de regio kunnen kopen of dat zij genoodzaakt zijn een deel van bijvoorbeeld opslag op het eigen bedrijf te voorzien. De sector in de Haarlemmermeer is kwetsbaar in die zin, omdat de polder feitelijk een akkerbouweiland vormt in de wijde omgeving. De relaties voor akkerbouw liggen richting Wieringermeer, Flevoland en Zeeland.

Grondspectatie, hoge grondprijzen en planologische onduidelijkheid

In de Haarlemmermeer is sprake van een bovengemiddeld hoge grondprijs. Het is een reële verwachting dat dit in de toekomst niet zal wijzigen. Vanwege de onzekerheid in de plannen is het heel moeilijk een inschatting te geven hoe de grondprijs zich zal ontwikkelen. In het Voorontwerp Structuurvisie wordt veel ruimte geclaimd voor nieuwe plannen, maar momenteel staat een aantal plannen om verschillende redenen ter discussie of zijn vertraagd.

Dit kan invloed hebben op grondspectatie en de ontwikkeling van de grondprijs. Veel ondernemers geven in het agrarisch structuuronderzoek aan dat schaalvergroting de voor hen gewenste bedrijfsontwikkeling is. Door de hoge grondprijzen kunnen ondernemers moeilijk het bedrijfsareaal vergroten. In de Haarlemmermeer zijn veel landbouwgronden in bezit van andere partijen (paragraaf 3.6), in de toekomst zal dit alleen maar toenemen. Agrarische ondernemers kunnen niet de prijs betalen die andere partijen voor de grond geven. Om die reden is schaalvergroting in veel gevallen alleen mogelijk door het uitbreiden van het areaal pachtgrond. Dit geeft echter altijd de onzekerheid dat een pachtcontract opgezegd kan worden, op het moment dat andere partijen tot planontwikkeling willen overgaan.

Daarnaast geeft de onzekerheid (vorm, inhoud, planning) rondom de voorgenomen ontwikkelingen planologische onzekerheid. Voor ondernemers is het onduidelijk hoe plannen uitgewerkt zullen worden en welke mogelijkheden er nog zijn voor agrarische bedrijfsvoering. Als voorbeeld wordt de planontwikkeling rondom Park21 genoemd (zie tekstkader). Op de manier waarop de planontwikkeling nu plaatsvindt, is het voor ondernemers moeilijk een bedrijfsstrategie te bepalen. Het uitstellen van keuzen in de bedrijfsstrategie vanwege onduidelijkheid (*is het nog zinvol een investering te doen, of ben ik hier over 3 jaar weg en wie vergoedt dan de gedane investering*), leidt tot stilstand (is achteruitgang) op het bedrijf. Dit kan een negatief effect hebben op het bedrijfsresultaat, en kan als dit te lang duurt er zelfs toe leiden dat een bedrijf failliet kan gaan.

Impact van planologische onduidelijkheid in de landbouwpraktijk

De plannen en ontwikkeling van Park21 hebben de afgelopen jaren grote gevolgen gehad voor de 35 ondernemers in dit gebied. De plannen voor het park bestaan al 15 jaar en sindsdien leven de ondernemers in onzekerheid. De verwachting nu is dat Park21 in 2030 nog steeds niet gerealiseerd zal zijn. Ondernemers zitten hier dus meer dan 35 jaar (een generatie lang) in onzekerheid. Tot op heden is nog steeds onduidelijk welke gronden zullen worden aangekocht, en hoe en in welke fasen het park wordt gerealiseerd.

Voorbeelden van de effecten op de agrarische bedrijven in dit gebied zijn:

- Gronden zijn onverkoopbaar geworden.
- Er wordt niet geïnvesteerd wat leidt tot achteruitgang van de bedrijven. Bedrijven kunnen niet mee in de benodigde schaalvergroting en/of intensivering.
- De risico's voor investeringen zijn hoog.
- Frustratie bij ondernemers vanwege beperkte en slechte informatievoorziening en communicatie.

Daarnaast kan de planologische onduidelijkheid er toe leiden dat een gebied op slot komt te zitten. Doordat er op termijn mogelijk een ontwikkeling plaatsvindt, is het voor ondernemers die willen stoppen haast onmogelijk om het bedrijf of het areaal te verkopen. Een andere ondernemer is vaak niet of minder geïnteresseerd, omdat het onzeker is wat de ontwikkelingen hier zullen zijn. De partij die de plannen voorziet wacht met aankopen, omdat nog niet duidelijk is in welke vorm de planontwikkeling zal doorgaan. Een ondernemer die wil stoppen is dan genoodzaakt door te gaan, ook dit kan effect hebben op de investeringen en de bedrijfsresultaten.

Ruimte in beleid

In het Voorontwerp Structuurvisie (en ook in het provinciaal beleid) wordt een verschuiving voorzien richting een verbrede multifunctionele landbouw. De gemeente Haarlemmermeer anticipeert hierop door het opstellen van haar Nota Het Vierde Gewas. Deze Nota heeft tot doel extra activiteiten mogelijk te maken. In de gesprekken en tijdens de gebiedsbijeenkomst is genoemd dat ondernemers in de praktijk echter vaak tegen de beperkingen van wet- en regelgeving aanlopen.

Het beleidskader vanuit het Vierde Gewas is namelijk niet vertaald naar ruimtelijk beleidskader. Het bestemmingsplan landelijk gebied geldt als juridisch planologisch toetsingskader voor plannen die door ondernemers ontwikkeld worden. Het bestemmingsplan landelijk gebied is in veel gevallen beperkend in de ontwikkelingsmogelijkheden. Bijvoorbeeld in omvang en invulling van het bouwblok (bepaalde type activiteiten zijn uitgesloten), en ook de verkeersaantrekkende werking kan van invloed zijn.

Het bestemmingsplan landelijk gebied moet dan ook geactualiseerd worden. In de planning van de gemeente zal dit naar verwachting in 2013 opgepakt worden. In de actualisatie van het bestemmingsplan zal het beleidskader dat ruimte biedt aan verbreding ingepast worden, dit biedt mogelijkheden aan agrarische bedrijven.

Tot die tijd zal het ruimtelijk beleid de ontwikkelingsmogelijkheden en de verbredingsactiviteiten van ondernemers negatief beïnvloeden.

Er zijn initiatieven van ondernemers hierdoor gestrand en dit kan ook leiden tot een verminderd animo om dergelijke activiteiten op te pakken. Vanuit de sector wordt het onlogisch gevonden dat de gemeente hierin naar het lijkt tegenstrijdig handelt. In de visie die de gemeente heeft op de landbouw in de Haarlemmermeer lijkt het voor de sector logisch dat binnen de gemeente juist gezien wordt naar mogelijkheden om initiatieven wel mogelijk te maken ondanks de voorlopige beperkingen in het ruimtelijk beleid.

Afname bodemkwaliteit

Door onzekerheid in planvorming en de vaak kortdurende pachtcontracten kan de kwaliteit van de landbouwgrond achteruit gaan. Ondernemers geven aan dat op veel gronden met korte pachtcontracten de bodemkwaliteit achteruit is gegaan. Ondernemers gaan kritischer om met investeringen in maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit. Wanneer zij geen zicht

hebben op lang gebruik van de grond leidt dit mogelijk tot de gesignaleerde verslechtering van de bodemstructuur, afname van organische stof, ziekten en verdichtingen. Indien de bodemkwaliteit door 'nalatig' beheer verslechterd is, vergt het doorgaans jaren om de bodemkwaliteit weer op het gewenste niveau te brengen.

In de gesprekken werd genoemd dat de afname van de bodemkwaliteit veelal wordt gezien op gronden van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL); deze gronden worden door ondernemers met enige argwaan gezien. BBL geeft aan (bijlage 2) deze stelling niet te kunnen onderschrijven, mogelijk dat dit op enkele percelen het geval is. In de pachtcontracten wordt gesteld dat men de grond goed moet beheren, wel werd door BBL genoemd dat er weinig monitoring is op het beheer van de gronden. Schiphol geeft aan (bijlage 2) dat zij naar haar mening goede pachters heeft, in geval van twijfel wordt een nulmeting uitgevoerd.

Afname geschikte landbouwgronden

De bodem- en waterhuishoudkundige situatie in de Haarlemmermeer biedt ruime mogelijkheden voor de akker- en tuinbouw. Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen in de Haarlemmermeer zullen voor landbouw zeer geschikte gronden uit productie worden gehaald. Dit leidt tot een verlies aan goede landbouwgrond.

Het verlies aan goede landbouwgrond vindt vooral plaats als gevolg van de ontwikkeling van Park21 en de piekberging in het zuiden van de Haarlemmermeer. Daarbij valt op dat juist in enkele delen van de voorziene agrarische kerngebieden hebben minder goede landbouwgronden zijn gelegen. Bijvoorbeeld de gronden bij de Rothoek (Zwanenburgerdijk in Zwaanshoek, onder de aanvliegroute van de Polderbaan) moeten deel gaan uitmaken van het noordelijk agrarisch kerngebied; deze gronden zijn voor de landbouw juist van minder goede kwaliteit.

Door politieke ontwikkelingen zou het kunnen dat er grond van BBL op de markt komt. Dit geeft blijvende (schaalvergroten) ondernemers de mogelijkheid het bedrijfsareaal uit te breiden. Deze mogelijkheid is afhankelijk van de verwachte insteek van de Grondnota Bleker die dit na jaar wordt verwacht. Partijen als LEI en Rabobank verwachten dat ondernemers interesse zullen hebben om deze grond te kopen. Ondernemers geven aan kritisch te staan tegenover de kwaliteit van BBL-gronden, als gevolg van jarenlang niet optimaal beheer door (kortlopende) pachtcontracten (zie hiervoor). Tevens is de prijs waarvoor de gronden op de markt zullen komen een punt van zorg. Er zal geen voorkeurspositie voor ondernemers zijn, waardoor zij moeten concurreren met andere partijen.

Toename versnippering

Op veel bedrijven heeft de laatste jaren een versnippering van de verkaveling plaatsgevonden. Dit komt onder andere de hoge ruimtelijke dynamiek, de compensatie van ondernemers die voor ruimtelijke plannen verplaatst moeten worden, de wens van ondernemers om te vergroten. Door de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie en de daaraan gekoppelde compensatie, kavelruil en hoge gronddruk en -prijs bestaat de kans op verdere versnippering.

De versnippering van de kavels heeft geleid tot knelpunten in de infrastructuur en bereikbaarheid. Verdergaande versnippering leidt tot nog grotere transportafstanden, frequentere transportbewegingen en een verminderde bereikbaarheid van de landbouwpercelen. De toename van zwaar landbouwverkeer op de wegen die hiermee gepaard gaat, levert bovendien een groot veiligheidsrisico op.

Door versnippering wordt de verkavelings situatie van een bedrijf minder gunstig en de uitwerking van werkzaamheden kan daardoor minder efficiënt worden gedaan. Ondernemers zijn meer tijd kwijt voor transport en de bewerkingen op de percelen, met extra kosten tot gevolg. Daarnaast wordt ook de samenwerking tussen bedrijven wat betreft werkzaamheden en/of investeringen hierdoor lastiger.

In het Voorontwerp Structuurvisie wordt genoemd dat in de Haarlemmermeer twee agrarische kerngebieden ontstaan. Het opsplitsen van de Haarlemmermeer in een noordelijk en zuidelijk agrarisch kerngebied zou ertoe kunnen leiden dat er twee 'geïsoleerde' gebieden ontstaan met onvoldoende bereikbaarheid en infrastructurele verbinding tussen beide gebieden. Het is relevant om de verbinding tussen beide gebieden te garanderen.

Bereikbaarheid

In het Voorontwerp Structuurvisie wordt uitgegaan van de ontwikkeling van een parallelle infrastructuur en de afwaardering van de polderlinten ten behoeve van landbouwverkeer en langzaam verkeer. De polderlinten maken de onderlinge kavels goed bereikbaar en de nieuwe parallelle infrastructuur maakt een snelle afwenteling van zwaar verkeer mogelijk waardoor de polderlinten ontlast worden.

In noord-zuidrichting is onder andere de Rijnlanderweg van belang en in oost-west richting zijn verbindingen als de Lisserweg, de Bennebroekerweg en de verbinding IJweg-Rijnlanderweg ten noorden van Hoofddorp van groot belang. Ook is aanleg van een parallelle structuur op de A4 voorzien, waardoor naar verwachting de doorstroming zal verbeteren. Een toekomstige verbinding van de N205 (Drie Merenweg) met de N206 bij de Zilk zou het secundaire stelsel in de Haarlemmermeer verder ontlasten van woon-werkverkeer, waardoor meer ruimte blijft voor landbouwverkeer. De genoemde verbinding kan ook de relatie leggen tussen de Bollenstreek, Rijnsburg en Aalsmeer (driehoek Greenport Aalsmeer, Mainport Schiphol, Seaport Amsterdam).

In het Deltaplan Bereikbaarheid wat momenteel wordt opgesteld door de gemeente, wordt een structuur uitgewerkt van wegen die voor het landbouwverkeer van groot belang zijn. In het kader van de uitwerking van het Deltaplan Bereikbaarheid is er overleg met de agrarische sector. De inzet is om te zien op welke wijze een aantal verbindingen voor het landbouwverkeer goed kunnen worden vormgegeven.

Verandering in waterbeheer

Het agrarisch gebied zal een belangrijke rol spelen in de gemeentelijke wateropgave voor de komende jaren. De gemeente streeft naar een duurzaam en robuust watersysteem. Met behulp van het instellen van een flexibel peilbeheer in delen van de Haarlemmermeer (bijvoorbeeld Westflank, stedelijk gebied, Schiphol) is men van plan dit te realiseren en hiermee te anticiperen op de verwachte klimaatveranderingen. In het geval van functieverandering zal flexibel peil en grotere peilvakken zo mogelijk in één keer worden ingevoerd.

Door het instellen van een flexibel peilbeheer zal de beschikbare hoeveelheid zoet water in droge periode toenemen (buffer). Deze voorraad kan mogelijk door de sector gebruikt worden in perioden van watertekort. Vooralnog is er geen flexibel peilbeheer in de agrarische kerngebieden voorzien. De ondernemers geven aan dat een flexibel peilbeheer voor de sector zeer ongewenst is. Flexibel peilbeheer zal op de korte termijn alleen op die landbouwgronden worden ingevoerd waar agrarisch ondernemers daarom verzoeken.

Het Hoogheemraadschap Rijnland voorziet op basis van autonome ontwikkelingen dat het mede ten gunste van de landbouw zal zijn dat in de toekomst een flexibel peil ook in de agrarische gebieden wordt ingevoerd. Hiermee blijft het conto dan 'Peil volgt Functie'. De ondernemers uit de begeleidingscommissie onderschrijven deze stelling niet en vragen om een waterbeheer dat optimaal voor de sector wordt ingericht. Het Hoogheemraadschap geeft aan niet te kunnen stellen dat zij in de toekomst altijd uitwerking kunnen geven aan het beheer zoals dat nu wordt uitgevoerd.

Toename wellen, slechtere waterkwaliteit

Ruimtelijke ingrepen in de ruime omgeving van een landbouwbedrijf kunnen invloed hebben op het watersysteem en/of de waterkwaliteit (Grontmij/ Projecten LTO Noord, 2011). Op dit moment zijn op meerdere locaties in de polder wellen in het land aanwezig. Door het opwerpen van zware (zandpakketten) of juist het afgraven van grond kunnen mogelijk in andere gebieden wellen ontstaan. De structuur van de bodem in de Haarlemmermeer is hier zeer gevoelig voor. Het opzetten van het waterpeil heeft gevolgen voor de kwel in andere delen van de Haarlemmermeer, zodat elders in de polder problemen zullen ontstaan (Hoogheemraadschap van Rijnland, 2010).

De overlast van wellen zal in de toekomst toenemen. Zoute kwel en/of wellen leidt tot verslechtering van de waterkwaliteit.

Waterberging

Piekberging Rijnland

In zuiden van de Haarlemmermeer is een piekberging (een omdijkt stuk polder dat bij hevige en langdurige regenval onder water wordt gezet) gepland voor de boezem van Rijnland. De piekberging wordt naar verwachting gemiddeld eens per 15 jaar ingezet en staat dan enkele weken vol water. De exacte locatie en inrichting van de berging is begin 2012 bekend. Op dit moment vindt een afweging van locaties plaats. De oppervlakte bedraagt maximaal 50 hectare en de hoogte van de kade varieert van 1 tot 4 meter.

De piekberging heeft een regionale functie. Het omdijkte gebied is een overloopgebied van het totale Rijnlandse boezemsysteem waar maximaal 1 miljoen m³ water kan worden opgevangen. Daarmee heeft de piekberging alleen indirect een functie voor de Haarlemmermeer. Momenteel wordt een MER uitgevoerd met betrekking tot de grondstructuurgevolgen na noodopvang in het gebied. Hieruit kunnen eventuele conclusies voor de landbouwmogelijkheden in het gebied worden afgeleid. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit een vergoeding of een aangepast bedrijfssysteem zoals 'waterboeren'.

Seizoensberging Westflank

In de gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek is afgesproken dat 2 miljoen m³ seizoensberging in de Haarlemmermeer wordt gerealiseerd om de doorspoelbehoefte met nutriëntrijk water vanuit de boezem terug te dringen. De seizoensberging in de Westflank krijgt een flexibel peilbeheer en voorziet daarmee deels in de behoefte om de Haarlemmermeer klimaatbestendiger te maken. Er zijn echter ook kanttekeningen. De berging lost niet het hele probleem voor de Haarlemmermeer op. Deels is het water van de seizoensberging bedoeld als watercompensatie voor de overige (rode) ontwikkelingen in Westflank. Daarnaast is de ontwikkeling van de Westflank door het geplande tracé van de 380 kV leiding onzeker geworden, waardoor ook de seizoensberging onzeker is geworden. Er dient dus gezocht te worden naar nog andere mogelijkheden, die hun effect kunnen hebben op de landbouwsector.

Participatie sector in nieuwe ontwikkelingen

Er is een schets gegeven van de afname van bedrijven in het verleden en richting de toekomst. Dit betekent dat er steeds minder ondernemers beschikbaar zijn om in besturen zitting te hebben. Dit leidt tot een verarming van de sector. Juist in een gebied waar de organisatie van sector van groot belang is om gezamenlijk te kunnen reageren op alle ruimtelijke ontwikkelingen. Ook deelname aan een begeleidingscommissie - als voor dit LER - vereist tijdsbesteding van ondernemers die daarvoor geen vergoeding krijgen, maar wel weg moeten van hun bedrijf. Er wordt altijd vanuit gegaan dat ondernemers aanschuiven. Maar het is van belang dat partijen onderkennen dat ondernemers niet om de plannen gevraagd hebben en er vervolgens wel op moeten reageren, omdat er anders over hun hoofden heen besloten wordt.

Extra's, zoals excursies naar andere landbouwgebieden, uitwisseling van kennis met andere partijen of het initiëren van innovatieve ideeën/projecten wordt noodgedwongen steeds vaker achterwege gelaten. Juist terwijl deze activiteiten de komende jaren steeds relevanter worden, om een ombuiging te faciliteren.

De ontwikkelingen in de sector binnen de Haarlemmermeer zijn dusdanig dat dit veel tijd vereist van ondernemers. De sector wil meedenken en is er van overtuigd dat zij wanneer zij betrokken wordt en gezamenlijk kan optrekken met partijen, kan zoeken naar mogelijkheden om plannen te realiseren. Nu moet zij echter nog vaak in een laat stadium reageren vanuit een 'verdedigende' rol. Dit vindt zij een gemiste kans voor beide partijen.

5.2 Impact op agribusiness

Als gevolg van de voorgenomen plannen komt de primaire landbouw onder druk te staan. In aansluiting daarop zal ook de agribusiness onder druk komen te staan.

In de voorgaande paragraaf is al genoemd dat het verdwijnen en verbreden van de agribusiness een bedreiging is voor de primaire landbouwsector. Vanuit de gesprekken met vertegen-

woordigers van de agribusiness (bijlage 2) blijkt dat de ontwikkelingen voor de agribusiness zelf minder als bedreiging worden beoordeeld. Binnen de agribusiness is al sprake van een autonome ontwikkeling tot vergroting en efficiëntere bedrijfsvoering, waardoor lokale vestigingen worden opgeheven. Daarnaast wordt gesignaleerd dat binnen de agribusiness sprake is van verbreding in producten, machinepark en uitvoering van loonwerk.

Afname economische omvang agribusiness

Uitgaande van een vergelijkbare afname als de primaire landbouw (40%) zal de omzet van loon- en mechanisatiebedrijven in de Haarlemmermeer met grofweg € 3,7 miljoen afnemen, omdat er minder klanten zullen overblijven. Het bedieningsgebied van de bedrijven moet opgeschaald worden (in de Haarlemmermeer of elders) als zij zich specifiek willen blijven richten op de landbouwsector.

De exacte gevolgen van de afname zijn lastig specifiek te duiden. De agribusiness is de laatste decennia een flexibele bedrijfstak gebleken, en zal dit naar verwachting bij nieuwe ontwikkelingen wederom bewijzen. De afname van de economische omvang van de agribusiness is bijvoorbeeld afhankelijk van (de mate van) intensivering en/of verbreding op de primaire bedrijven en de rol die de agribusiness daarin kan vervullen. Ook door het gegeven dat de Haarlemmermeer een akkerbouweiland is in zijn omgeving en de nabijheid van Aalsmeer, Rijnsburg en de Bollenstreek zal specifieke agribusiness gehandhaafd blijven.

Aanpassing/verschuiving in de agribusiness

Voor succesvol aanpassen van de agribusiness op de veranderingen in de primaire landbouw zijn drie aspecten van doorslaggevend belang.

Planologische duidelijkheid

Er is behoefte aan planologische duidelijkheid. Ook een agrogerelateerd bedrijf zal pas besluiten te investeren wanneer de daarvoor relevante planologische zekerheid wordt geboden. Dit geldt zowel voor de (mogelijkheid voor) ontwikkeling van nieuwe functies in de Haarlemmermeer als voor de stabiliteit van functies op de lange termijn. Hiervoor moet subsidiegerelateerde verbreding van de primaire landbouw zoveel mogelijk vermeden worden.

Ruimte in beleid

Er is behoefte aan meer ruimte voor verbreding in het gemeentelijk beleid (bijvoorbeeld Bestemmingsplan). Momenteel is de beperkte definitie van de bestemming "agrarisch" een belangrijke drempel voor verbreding van de agribusiness. Wanneer een agrogerelateerd bedrijf verbreedt, in reactie op de verbreding van primaire bedrijven, moet voorkomen worden dat het bedrijf de bestemming "agrarisch" overschrijdt en daardoor zou moeten verplaatsen. De bestemmingen moeten flexibeler en meer ruimte geven om mee te groeien met de ontwikkelingen in de primaire landbouw.

Betere bereikbaarheid

Als gevolg van de afname van het landbouwareaal in de Haarlemmermeer, zullen vermoedelijk kleinere bedrijven of vestigingen van bedrijven in of nabij de Haarlemmermeer op den duur verdwijnen. De afstand van de landboungerelateerde bedrijven tot de Haarlemmermeer zal hiermee verder toenemen. De toename van reisafstanden, samen met de toenemende congestie, leidt tot problemen ten aanzien van de bereikbaarheid van bedrijven.

Een neveneffect hiervan is dat het persoonlijk contact met de ondernemers vermindert. Voor veel landboungerelateerde bedrijvigheid is dit persoonlijk contact van groot belang. Hiermee kan maatwerk worden geleverd voor de verschillende bedrijven. Door verdere inkrimping van het landbouwareaal neemt zodoende naar verwachting ook de kwaliteit van diensten door bijvoorbeeld toeleverende bedrijven af.

Een goede bereikbaarheid voor de agribusiness is van cruciaal belang. De plannen in het Voorontwerp Structuurvisie en het concept Deltaplan Bereikbaarheid voorzien hierin (zie ook paragraaf 5.1).

6 Impact Structuurvisie op de agrarische bedrijfsvoering

6.1 Directe effecten agrarische bedrijfsvoering

Planologische onduidelijkheid

Ambitieuze en grootschalige plannen zoals Park21 en Westflank kunnen grote consequenties hebben voor de agrarische bedrijven binnen deze plangebieden. De plannen zijn veelal nog onvoldoende concreet uitgewerkt (planologisch onduidelijk) waardoor ondernemers zeer lang in onzekerheid verkeren (zie ook hoofdstuk 5).

Keuze bedrijfsstrategie en investeringen moeilijk

Door de hoge grondprijs blijft het voor ondernemers moeilijk om het bedrijf te vergroten. Ook door de ruimtelijke druk wordt in bepaalde gebieden de bedrijfsontwikkeling op slot gezet (zie hoofdstuk 5). Het is onduidelijk hoe plannen zich zullen ontwikkelen. De onzekerheden in de planrealisatie geven ondernemers onduidelijkheid ten aanzien van hun bedrijfsontwikkeling, niet alleen wat betreft bedrijfsvergroting, maar ook wat betreft investeringen in de ontwikkeling van het bedrijf. De afweging om wel of geen investering te doen, maar ook in wat voor investering of in welke mate is afhankelijk van het wel of niet doorgaan van ruimtelijke plannen en de toekomst van het bedrijf. Ondernemers zullen veelal geen grote aankopen of investeringen doen in gebieden die op termijn van functie zullen veranderen. De noodzaak op zicht op planologische duidelijkheid hangt af van de investering die gedaan moet worden; dit hangt samen met afschrijvingstermijn op gebouwen, materieel en dergelijke. Sommige investeringen kunnen een korte termijn (enkele jaren), maar een modernisering van bedrijfsgebouwen vereist zicht op een veel langere periode. Ook ondernemers die grond willen verkopen zijn gebaat bij het vastleggen van de planologische bestemming.

Dit leidt tot een afwachtende houding bij ondernemers. Zij zullen de ideevorming en het besluit rondom een te volgen bedrijfsstrategie (zie hoofdstuk 7) uitstellen. Eerst moet er duidelijkheid zijn of men op de bedrijfslocatie agrarisch kan blijven ondernemen en onder welke voorwaarden. De afwachtende houding leidt tot een stilstand op het bedrijf. En stilstand is per definitie achteruitgang.

Uiteenlopende effecten voor ontwikkelingsmogelijkheden bedrijven

Minder ruimte voor de landbouw

Als gevolg van de plannen zal het areaal landbouwgrond in de Haarlemmermeer aanzienlijk afnemen (hoofdstuk 5). Dit betekent dat de gewenste schaalvergroting van een bedrijf (agrarisch structuuronderzoek, 2011) veelal niet op de huidige bedrijfslocatie en/of met gronden in de Haarlemmermeer kan worden gerealiseerd. Bovendien kunnen gemeentelijke plannen (deels) op gronden van agrarisch ondernemers worden gerealiseerd, waardoor ook intensiveren of verbreden voor betreffende bedrijven niet haalbaar kan zijn. Verplaatsen of vervroegd beëindigen is dan aan de orde.

Kansen voor schaalvergroting voor een beperkt aantal bedrijven

Het structuuronderzoek geeft aan dat er binnen de Haarlemmermeer ondernemers zijn, die onder de juiste voorwaarden bereid zijn te verplaatsen dan wel vervroegd willen beëindigen. Door het vertrek van een aantal ondernemers kan er mogelijk ruimte gemaakt worden binnen de Haarlemmermeer, waardoor andere ondernemers een kans hebben om hun bedrijf de komende

decennia te vergroten. Binnen de agrarische kerngebieden is er een zekere vorm van planologische zekerheid tot 2030. Het is wel gewenst dat de agrarische kerngebieden ook in de Structuurvisie als plan en aanvullende voorwaarden worden vastgelegd. De ondernemers geven echter aan dat de kerngebieden onder grote druk staan (zie paragraaf 8.4).

Intensivering zorgt voor hogere opbrengsten per hectare

Doordat het areaal landbouwgrond in de Haarlemmermeer vermindert, ligt het gedeeltelijk voor de hand dat bedrijven zich gaan richten op een intensievere bedrijfsvoering. Dit kan bijvoorbeeld door het telen van andere gewassen die een hogere opbrengst genereren. Er wordt gezien dat meer bedrijven ook bloemen gaan telen; het voordeel daarvan is dat de Haarlemmermeer optimaal is gelegen tussen Aalsmeer/Schiphol en Rijnsburg.

Meer kans voor verbreding agrarische bedrijven

Door de realisatie van woningbouw en recreatie (bijvoorbeeld Westflank en Park21) in samenhang met de toenemende aandacht voor vers voedsel dat lokaal wordt geproduceerd, de toenemende verstedelijking in de Randstad en de toenemende vraag naar rust en ruimte, wordt verwacht dat de landbouwsector in de Haarlemmermeer nieuwe doelgroepen voor verbreding kan trekken. Hierbij kan gedacht worden aan buurtbewoners uit onder andere Hoofddorp en Nieuw-Vennep, aan inwoners vanuit de omgeving van de Haarlemmermeer en aan toeristen van elders.

Voor Park21 zijn door het LEI specifieke kansen benoemd (LEI, 2011a), maar ook voor landbouwbedrijven in andere delen van de Haarlemmermeer kunnen dit kansen zijn:

- Zorglandbouw.
- Kinderopvang.
- Recreatie (bijvoorbeeld theetuin, zelfpluk, speelhal, maïsdoolhof, stiltecentra, ruiterspaden, verblijfsrecreatie).
- Business events (bijvoorbeeld ontvangstboerderijen, vergaderlocaties).
- Educatie en beleving van het bedrijf.
- Boerderijverkoop (bijvoorbeeld eigen producten, gebiedseigen producten).
- Groenbeheer (bijvoorbeeld van nieuwe groengebieden).

Bouwblok te klein en bestemming te beperkt

Bedrijven die willen vergroten of intensiveren, maar ook bedrijven die willen verbreden, hebben mogelijk een groter bouwblok nodig. Meer ruimte voor verbreding in het gemeentelijk beleid is ook van belang voor de agribusiness.

Het verdwijnen van een agrogerelateerd bedrijf kan betekenen dat primaire landbouwbedrijven genoodzaakt zijn de opslag van landbouwproducten op het eigen bedrijf te regelen (dit betekent dat extra loods en nodig zijn). Als gevolg van vigerende bestemmingsplannen kunnen ondernemers hierin worden belemmerd omdat de maximale grootte van het toegestane bouwblok kleiner kan zijn dan de door ondernemers gewenste grootte.

In de verbreding is het van belang dat een ondernemer een bepaalde omvang kan realiseren. In een verbredingsactiviteit is een bepaalde schaalgrootte nodig wil het voor een ondernemer een reële kans bieden in de bedrijfsvoering (er moet voldoende mee verdiend kunnen worden). Bijvoorbeeld: 15 caravanstandplaatsen bij het bedrijf leveren te weinig op, 50 caravanstandplaatsen mogelijk wel.

Bovendien is het zo dat bij aankoop van landbouwgronden door overheden veelal niet het bouwblok wordt aangekocht. In die gevallen blijft de ondernemer met de bedrijfsgebouwen zitten en is het van groot (financieel) belang voor de ondernemer dat deze bedrijfsgebouwen een nieuwe functie kunnen krijgen.

Flexibiliteit van bestemmingen en voldoende ruime bouwblokken zijn doorslaggevend. De bestemmingen zijn te weinig flexibel en geven soms te weinig ruimte om mee te groeien met de ontwikkelingen en die visie die de gemeente zelf voor ogen staat met de landbouwsector in de Haarlemmermeer.

Effecten waterbeheer

Als gevolg van de uitvoering van de plannen kunnen wijzigingen in het watersysteem ontstaan. Een verminderde drooglegging van de percelen, onvoldoende waterafvoer of het niet (tijdig) kunnen beschikken over kwalitatief en kwantitatief voldoende water levert schade voor de ondernemers op.

Flexibel peilbeheer

Bij flexibel peilbeheer neemt de kans op natschade toe ten opzichte van de situatie met een vast waterpeil. Bij een (vanuit agronomisch perspectief) optimale uitgangssituatie leiden ingrepen in de waterhuishouding tot saldoderving in de landbouw. De effecten van flexibel peilbeheer zijn echter moeilijk te kwantificeren in vergelijking met een structurele peilverhoging of peilverlaging. Voor het laatste geval kan de schade oplopen tot honderden euro's per hectare (ASG, 2008). Over het algemeen wordt de natschade negatiever gevonden dan de schade als gevolg van droogte.

Experimenten met een waterpeilvolgende landbouw in initiatieven als de Buurderij moeten meer inzicht geven in de knelpunten en oplossingen voor een duurzaam watersysteem waarbij een rendabele landbouw kan blijven bestaan (Gemeente Haarlemmermeer en Hoogheemraadschap Rijnland, 2011).

Rijnland voorziet dat het door toenemende droogteschade en verzilting mede ten gunste van de landbouw zal zijn als in de toekomst een flexibel peil wordt ingevoerd. Als uitgegaan wordt van deze stelling dan zal de invoering van een flexibel waterpeil op de lange termijn als gunstig voor de landbouw kunnen worden beoordeeld. De ondernemers uit de begeleidingscommissie onderschrijven deze stelling niet.

Piekberging

Er is in de literatuur weinig bekend over het effect van (tijdelijke) waterberging op landbouwgronden. Wel is het zo dat in het algemeen kleigronden en veengronden met klei of zaveldek het meest risico's kennen om onder water te zetten. Dit vanwege het feit dat op deze gronden structuurdegradatie kan optreden (Provincie Groningen, 2011). Dit kan betekenen dat het huidige landgebruik - ook al is dat vooralsnog wel het uitgangspunt - niet meer kan worden voortgezet en dat de gronden alleen nog maar als grasland kunnen worden gebruikt. Op dit moment wordt een milieueffectenstudie (MER) voor de piekberging uitgevoerd. Het is relevant dat in het MER de effecten op bodemstructuur worden beschreven en dat ook een doorvertaling wordt gemaakt naar de functie van de grond voor de landbouw.

Tijdelijke waterberging betekent dat op de grond geen gewassen kunnen worden geteeld in de periode waarin het gebied onder water staat. Ook kunnen dan geen werkzaamheden op het land plaatsvinden. Dit leidt tot inkomstenderving waardoor compensatie nodig is en er een goede regeling wordt opgesteld. De compensatie moet niet alleen betrekking hebben op de paar weken dat het land onder water staat, maar moet de totale periode beslaan waarop negatieve effecten worden ondervonden. Bijvoorbeeld, als gevolg van structuurbederf vereist het mogelijk meerdere jaren voordat weer een goede uitgangssituatie is ontstaan.

Rondom de waterberging is een kade voorzien. Deze kade kan de waterhuishouding dusdanig beïnvloeden met negatieve gevolgen voor de landbouw ter plaatse van de waterberging zelf, maar ook daarom heen, door bijvoorbeeld wellen en meer kwel.

STOWA heeft een aantal risico's van waterberging op landbouwgrond benoemd (STOWA, 2003):

- De risico's van waterberging op plant- en dierziekten en onkruiden lijken beperkt tegen de achtergrond van andere bedrijfsrisico's. Uitzondering daarop is de verspreiding van enkele quarantaine ziekten zoals bruinrot bij aardappelen.
- Bij waterberging kan vooral fysieke schade optreden aan (akkerbouw)gewassen.

- Ongewenste of onbedoelde stoffen verspreiden zich bij berging, maar leiden niet tot relevante ophoping in gewassen en vee. Wel kan frequente waterberging bij slechte aanvoer-kwaliteit bijdragen tot extra ophopingen in de bodem (structuurbederf).
- Plant- en dierziekten verspreiden zich weliswaar bij waterberging, maar bereiken vermoede-lijk geen pathogene niveaus.

Toename kwel en wellen

Opzetten van het waterpeil heeft gevolgen voor de kwel in andere delen van de Haarlemmer-meer (Hoogheemraadschap van Rijnland, 2010). Bij afgravingen of ingrepen in de bodemstruc-tuur ontstaan mogelijk wellen. Ook door het opwerpen van zware (zand)pakketten kunnen mo-gelijk in andere gebieden wellen ontstaan. Zoute kwel en/of wellen leidt tot verslechtering van de waterkwaliteit. Beregening met te zout water leidt veelal tot schade in de teelt (zie paragraaf 4.6.3). De realisatie van plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie kunnen zodoende leiden tot schade in de teelt door beregening met zout water.

Mogelijke kansen voor zilte teelten

Lokaal zal het misschien mogelijk zijn om zoute kwel in de landbouw te benutten, door het telen van zoutresistente gewassen (bijvoorbeeld groene asperges, venkel, selderij of algenkweek). Momenteel is dit geen gangbare landbouwpraktijk en een dergelijke vorm van landbouw vergt een volledige omschakeling van de huidige bedrijfsvoering. Op dit moment zijn er vooral erva-ringen in gebieden die aan zee liggen (Texel, Zeeland). Eventuele kansen zouden onderzocht moeten worden door bijvoorbeeld ervaring op te doen met het kunstmatig opvangen van brak water uit wellen, door kleinschalige pilots met zilte-landbouwteelten met brak water in de volle grond en ontwikkeling van ervaring met brakke algenteelt en stapeling van mogelijkheden (Ge-meente Haarlemmermeer en Hoogheemraadschap Rijnland, 2011).

Kansen voor opwekking duurzame energie

Energie is een speerpunt in het Voorontwerp Structuurvisie. Binnen landbouwbedrijven zijn er verschillende technieken mogelijk om duurzame energie op te wekken. Deze energie kunnen zij leveren als een nevenactiviteit op het bedrijf. Enkele kansrijke voorbeelden voor de landbouw in Nederland zijn (ACRRES - Wageningen UR, 2010); vergisting (mest- en/of cosubstraat)/ bio-massaverbranding (bijvoorbeeld snoeiresten uit landschapsonderhoud), biobrandstoffen, wind-energie en zonne-energie (elektriciteit en warmte opwekking).

In het algemeen biedt de opwekking van duurzame energie ook veel kansen voor de agrarische sector zelf in Nederland (ACRRES - Wageningen UR, 2010):

- Co-vergisting (in verschillende vormen) biedt kansen voor energieopwekking en invulling van milieudoelen. Zoals de beperking van de methaanuitstoot (veehouderij) en vermindering van de uitstoot van lachgas door beperking van rottende gewassen op het land (akkerbouw).
- Zonnepanelen en zonnecollectoren zijn aantrekkelijk bij renovatie. Dit geldt vooral voor agra-rische bedrijven die veel dakoppervlak beschikbaar hebben. Dit is goed te combineren met privégebruik van stroom en warmte.
- Door duurzame energieopwekking wordt het boerenbedrijf minder afhankelijk van reguliere energiebronnen (gas, elektra, olie) en wordt energie lokaal geproduceerd en gebruikt (waar-door minder verlies optreedt). Dit resulteert ook in een kostenreductie op het bedrijf.

6.2 Effecten vanuit omgeving op de landbouw

Risico van natuurgebieden, wegbermen en andere landschapselementen

Bij de ontwikkeling van natuurterreinen of de aanleg van wegbermen en andere landschaps-elementen treedt in een overgangsfase vaak een vegetatie op die veel typische akkeronkruiden bevat. Dergelijke ontwikkelingen kunnen er voor zorgen dat bijvoorbeeld door de wind akkerdis-tels naar omringende akker- en tuinbouwpercelen waaien (PRI, 2004). Dit resulteert in extra kosten voor de ondernemers.

Verspreiding van onkruidzaden kan ook plaatsvinden via water (waterlopen), dieren (vacht en mest) en mensen (machines, wandelaars), hoewel deze verspreiding voor de akkerdistel nau-welijks een rol speelt. Er zijn verschillende factoren die bepalend zijn voor de afstand die zaad vanuit een natuurgebied naar aangrenzende landbouwgrond kan afleggen (PPO, 2010b).

In de literatuur wordt benoemd dat een zone van 50 meter voldoende is om verspreiding van akkerdistelzaad en onkruidzaad naar landbouwgronden te voorkomen (PPO, 2010b). Ondernemers in de Haarlemmermeer hebben echter twijfels bij deze afstand en geven aan dat in de Haarlemmermeer over veel grotere afstanden (tot wel enkele kilometers) onkruidzaden worden verspreid.

Schade door ganzen

Ander ecologisch effect van de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie op de landbouw is het creëren van slaapgelegenheid voor ganzen door de ontwikkeling van extra open water. De ganzen zullen in de omgeving van deze gebieden gaan foerageren. De ganzen veroorzaken een grote vraatschade aan landbouwgewassen. Voor een belangrijk deel in de Haarlemmermeer is het creëren van open water ook in strijd met het Luchthavenindelingsbesluit (LIB). In het noordelijk kerngebied zullen de ondernemers in Schiphol een partner vinden in de strijd tegen de ganzenproblematiek.

Maatschappelijke acceptatie landbouw

Burgers uit de stedelijke omgeving worden meer naar het platteland getrokken, waardoor zij meer betrokken raken bij het landschap en de agrarische bedrijfsvoering. Dit kan positieve gevolgen hebben voor de acceptatie van agrarische bedrijfsvoering en het draagvlak van de producten. Ook biedt het de kans tot groei van verbrede en multifunctionele landbouwbedrijven. Bijvoorbeeld in de vorm van boerderijeducatie, zorg, kinderopvang of verkoop van producten aan huis.

Hinder van recreatieve functies en woonfunctie

Er kan hinder ontstaan bij omliggende ondernemers wanneer op nabijgelegen gronden andere activiteiten gaan plaatsvinden. Vanuit deze activiteiten wordt er regelmatig bezwaar gemaakt tegen de agrarische bedrijfsvoering. Soms is dit het geval vanuit daadwerkelijk ondervonden overlast door recreanten en/of burgers. Het komt echter ook voor dat overlast ontstaat door wet- en regelgeving op dit vlak.

Wettelijk stelt een pension of camping hogere eisen aan zijn omgeving (bijvoorbeeld ten aanzien van geluid, stank, gebruik van gewasbescherming) dan een tractorloods. Oorspronkelijk kon een agrarisch bedrijf functioneren, omdat zijn buurman ook een agrarisch bedrijf had. Door verbreding op een van de bedrijven, kan het andere bedrijf opeens gefrustreerd worden in de bedrijfsvoering.

Ook door grotere woningbouwontwikkelingen of het plaatsen van een enkele burgerwoning in het agrarisch gebied kan van invloed zijn op de bedrijfsvoering. Door wet- en regelgeving kunnen ondernemers in hun bedrijfsvoering gehinderd worden. In het buitengebied geldt niet het recht van de 'langstzittende'.

De toename van recreatieve functies en verbredingsactiviteiten van de landbouw zal ook een toename van recreatief verkeer teweegbrengen. Dit resulteert in de toename van het aantal voertuigen op de wegen waar ook het landbouwverkeer gebruik van maakt. Dit leidt tot een toenemend veiligheidsrisico. Ondernemers en loonwerkers ondervinden bovendien meer hinder van recreanten op de weg, dit resulteert in meer rijtijd en zodoende extra kosten voor transportbewegingen.

6.3 Effecten op de landbouw door specifieke plannen

Randstad 380 kV

Praktijkonderzoek Plant- en Omgeving (PPO, 2011) onderzocht de landbouwkundige gevolgen van de 380 kV hoogspanningslijn in Noord-Holland.

- De landbouwkundige gevolgen hebben vooral betrekking op het verlies van teeltoppervlakte en een ongelijke perceelgrootte.
- Door de plaatsing van masten in percelen ontstaat overlast voor de bewerkingen op de percelen (landbouwvoertuigen moeten steeds extra keren bij het bewerken van het land).
- Delen van de percelen kunnen niet beregend worden.
- Rond de mastvoet moet beheer plaatsvinden van de ongebruikte grond.
- De kosten van bovenstaande gevolgen zijn berekend op circa € 3.000,- per jaar, maar zullen per bedrijf sterk verschillen.

- De vermogensschade kan behoorlijk oplopen omdat functiewijziging niet meer mogelijk is door aanleg van de hoogspanningslijn.
- De landbouwkundige waarde daalt behoorlijk, omdat de aanwezigheid van masten en de diagonale doorsnijding de verkoopbaarheid negatief beïnvloeden.
- Er is sprake van enkele risico's, bijvoorbeeld op het raken van de mast(voet) met een werktuig of dat een werktuig in de veiligheidszone van de draden komt.
- Er zijn geen aantoonbare effecten op de voedselveiligheid.
- Effecten van elektromagnetische straling op diergezondheid zijn niet bekend.

Windmolens

Ondernemers in het zuiden van de Haarlemmermeer (zoekgebied windmolens) krijgen de mogelijkheid om een windmolen in parkverband te (laten) plaatsen op hun areaal. Een jaarlijkse vergoeding voor plaatsing van een windmolen kan financiële voordelen opleveren. Particuliere aanvragen voor het plaatsen van een windmolen is in Haarlemmermeer niet mogelijk.

De voordelen van plaatsing van windmolens zijn uiteraard afhankelijk van de (stijgende) energieprijzen. Momenteel leveren windmolens meer op dan het verbouwen van landbouwgewassen. De opbrengsten zijn onder andere samengesteld uit aandelen, vergoedingen voor het recht van opstal, voor niet meer voor agrarische doelen aan te wenden gronden, voor gewaschade bij aanleg van het park en voor aangelegde wegen. De Stichting Windpark Haarlemmermeer Zuid maakt het ontwerp in nauwe samenspraak met de dorpsraden, bewoners, bedrijven, boeren en andere belangstellenden. Via deze weg is participatie mogelijk.

Nadelen van de plaatsing van windmolens in het zuiden van de Haarlemmermeer zijn het ruimtebeslag en de afname van de bewerkbaarheid van het land (vergelijkbaar met electriciteitsmasten, zie hiervoor). Een ander nadeel is dat, gelijk aan alle bouwactiviteiten die in de Haarlemmermeer plaatsvinden, bij plaatsing van een windmolen het risico ontstaat voor opbraak van de bodem en toename van het chloridegehalte in het water door het ontstaan van wellen. Ook is er (mogelijk) sprake van lichte overlast door slagschaduw, geluid en horizonvervuiling.

Bij realisatie van windmolens is het van belang dat er voldoende afzetmarkt is voor de windenergie in de nabijheid van de windmolen(s). Er vindt overleg over dit thema met Schiphol plaats. Mogelijk wil de luchthaven afnemer van stroom worden en/of mede investeren. Tevens bestaat er een mogelijkheid dat nieuwe glastuinbouwbedrijven binnen PrimAviera afnemer worden van de windenergie. Dit moet nog worden onderzocht. Het is van belang uit te zoeken of de energiesamenwerking tussen de windmolens en PrimAviera niet concurrerend werkt met de WKK-centrale.

PrimAviera

LEI Wageningen UR heeft een SWOT-analyse uitgevoerd naar de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van het glastuinbouwgebied PrimAviera. Op basis van de analyse concluderen de onderzoekers dat PrimAviera als vestigingsplaats voor potentiële glastuinbouwondernemers qua concurrentiekracht een aantrekkelijke locatie voor glastuinbouwvestiging is in vergelijking met andere glastuinbouwlocaties. PrimAviera kan als glastuinbouwlocatie concurreren met andere glastuinbouwlocaties op het gebied van de duurzaamheidsaspecten (planet, people en profit) met de focus op de energie, CO₂ en watervoorziening (LEI Wageningen UR, 2010).

Er zijn verschillende initiatieven met betrekking tot duurzame energie en PrimAviera. Zo zullen bedrijven in PrimAviera meer gebruik gaan maken van de restwarmte die afvalverwerker de Meerlanden levert (Energiek2020, 2011) en zijn er kansen voor de benutting van aardwarmte (LEI Wageningen UR, 2010).

Consequentie van de ontwikkeling van PrimAviera is dat de huidige akkerbouwgronden zullen verdwijnen. Akkerbouwers in het gebied moeten stoppen of verplaatsen. Daarnaast hangt de ontwikkeling van PrimAviera samen met de herstructurering Rijsenhout. Voor de glastuinbouw biedt PrimAviera kansen voor vergroting en modernisering van het bedrijf in de directe omgeving van Aalsmeer/Schiphol en Rijsenburg.

Schiphol

De ontwikkelingen rondom Schiphol kunnen in grotere vogelbeperkingenzones resulteren. De landbouw in deze gebieden zal zich dan moeten aanpassen door aangepast oogsten of andere gewassen te telen. Deze aanpassingen brengen voor landbouwbedrijven kosten en opbrengstvermindering met zich mee. Op termijn is het denkbaar dat de traditionele landbouw in de Haarlemmermeer in deze zones zelfs verboden wordt. In dat geval is de duiding van het noordelijk kerngebied weinig relevant. In de begeleidingscommissie is deze mogelijke ontwikkeling besproken, ambtelijk heeft de gemeente uitgesproken het belang van het agrarisch kerngebied bij het Rijk te behartigen.

Er zijn momenteel twee beheerpakketten die graanpercelen na de oogst minder of niet meer aantrekkelijk voor ganzen kunnen maken:

- Versneld onderploegen van graanstoppel.
- Versneld onderwerken graanstoppel voor het inzaaien van een groenbemester.

CLM heeft onlangs aanbevolen de mogelijkheden van de teelt van energiegewassen (zoals soedangras, ofwel olifantsgras) ter vervanging van graan te onderzoeken. Deze gewassen zijn namelijk onaantrekkelijk voor ganzen. De teelten bieden kansen door in samenwerking met Schiphol, gemeente Haarlemmermeer en provincie Noord-Holland bio-energie te produceren en daarmee Schiphol (en mogelijk ook andere bedrijven- en kantorenlocaties) duurzamer te maken. Daarmee kan Schiphol ook haar doelstelling om 20% duurzame energie in 2020 te gebruiken inhoud geven (CLM, 2011).

Momenteel zijn er echter nog bedenkingen bij de marktvraag naar andere 'Schiphol-vriendelijke' gewassen. Het telen van het energiegewas soedangras lijkt lastig. Er is nog weinig ervaring en er is niet voldoende marktvraag voor het product (CLM, 2010). Alternatieven, die onaantrekkelijk zijn voor ganzen, zijn er nauwelijks. In 2011 worden pilots uitgevoerd naar aangepast oogsten en teelt van andere gewassen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2011). Indien dit tot positieve resultaten leidt kan de landbouw in deze zone een sterkere positie behouden.

Indien ondernemers niet meer kunnen bepalen welke gewassen zij kunnen telen leidt dit voor de ondernemers tot zorgelijke situaties, omdat er geen grip meer is op de eigen bedrijfsvoering.

Een ander belangrijk effect van Schiphol op de landbouw is de ontwikkeling van de geluidsribbels. De geluidsribbels kunnen agrarisch gebruik op termijn onmogelijk maken (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Het aanbrengen van geluidsribbels in de Haarlemmermeer heeft tot een rechtszaak geleid (zie paragraaf 4.2). Er is een voorlopige voorziening richting Schiphol en gemeente Haarlemmermeer gemaakt, maar mogelijk gaan de ondernemers een bodemprocedure beginnen.

7 **Perspectief landbouw in relatie tot de Structuurvisie**

7.1 **Inleiding**

De druk op de landbouwsector in de Haarlemmermeer is groot. In de voorgaande hoofdstukken zijn de effecten op de sector beschreven. Dit betreft veelal negatieve effecten, maar ook kunnen de voorgenomen ontwikkelingen een aanleiding zijn om de bedrijfsstrategie te verschuiven. Ondernemers moeten hoe dan ook bepalen hoe zij in de ontwikkelingen staan, en of en hoe, zij hun bedrijf willen voortzetten.

In de navolgende paragrafen worden de mogelijke bedrijfsstrategieën voor ondernemers in de Haarlemmermeer in hoofdlijn uitgewerkt. Het betreft de volgende strategieën:

- Bedrijf vervroegd beëindigen.
- Bedrijf verplaatsen.
- Bedrijf vergroten/intensiveren.
- Bedrijf verbreden.

Tevens wordt in een aparte paragraaf de ontwikkeling van de agribusiness geschetst.

In de Haarlemmermeer zijn meerdere ondernemers die willen stoppen of verplaatsen. Door deze ondernemers te faciliteren ontstaan er mogelijkheden voor planrealisatie, maar ook voor de blijvers om te vergroten en de agrarische structuur te verbeteren (grondruilen). Van overheidspartijen en andere betrokken partijen is actieve betrokkenheid en afstemming vereist.

7.2 **Bedrijf beëindigen**

Bij 'bedrijf beëindigen' wordt uitgegaan van bedrijven die *vervroegd* stoppen vanwege de ruimtelijke plannen in de Haarlemmermeer. In het structuuronderzoek Haarlemmermeer (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) geeft 31% van de ondernemers aan tegen de juiste voorwaarden te willen denken over stoppen. Hiervan geeft 7% aan binnen 5 jaar te willen denken over stoppen, en 11% hiervan geeft aan binnen een termijn van 5 jaar tot 10 jaar te willen denken over stoppen (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011). Dit betreft een termijn binnen de planhorizon van de Structuurvisie.

Tijdens de gebiedsbijeenkomst is opgemerkt dat ondernemers die in het verleden in de Haarlemmermeer zijn uitgekocht, bijvoorbeeld vanwege woningbouw, veelal 'met een warme hand' zijn gestopt. Het loonde voor ondernemers om het bedrijf *vervroegd* te beëindigen. Voor de nieuwe plannen in het Voorontwerp Structuurvisie zal dit waarschijnlijk niet opgaan. Veel plannen betreffen de realisatie van groengebieden, waarvoor een minder hoge grondprijs wordt betaald. Er is geen ruimte voor een goede compensatie van de ondernemers. Hierdoor is het voor ondernemers weinig aantrekkelijk om *vervroegd* te stoppen.

Redenen om het bedrijf te beëindigen

Door alle ruimtelijke ontwikkelingen staat een aantal ondernemers voor de keuze het bedrijf mogelijk te beëindigen. Planologische onduidelijkheid laat ondernemers soms in het ongewisse, waardoor het beëindigen van het bedrijf wordt uitgesteld: men wacht op een goede verkoop van de grond. Bedrijfsinvesteringen worden mogelijk uitgesteld wat tot een verslechtering van de bedrijfssituatie leidt.

Redenen waarom ondernemers beëindigen over gaan:

- Financiële compensatie bij realisatie van plannen.
In het verleden loonde het voor ondernemers om hun bedrijf te beëindigen: een goed perspectief om te rentenieren. In de huidige situatie vindt er vaak onvoldoende compensatie plaats om *vervroegd* te beëindigen.
- Onzekerheid van planologische ontwikkelingen.
Er staan veel plannen op stapel, maar er wordt geen duidelijkheid gegeven. Het is beter te stoppen (bij voldoende compensatie), dan op de lange termijn in onzekerheid het bedrijf voort te zetten.
- Het ontbreken van een bedrijfsopvolger.
Als een ondernemer richting de pensioenleeftijd gaat en geen opvolger heeft op het bedrijf, kan het gunstig zijn het bedrijf *vervroegd* te beëindigen.

Veelal is er bij bedrijfsbeëindiging sprake van een combinatie van redenen. Zo zullen ondernemers als gevolg van planologische onduidelijkheid en onzekerheid eerder geneigd zijn aan bedrijfsbeëindiging te denken en bij voldoende compensatie hier eerder op over zullen gaan.

Knelpunten

- Er vindt onvoldoende financiële compensatie plaats om het voor ondernemers aantrekkelijk te maken om het bedrijf *vervroegd* te beëindigen.
- De planologische situatie en de termijn van planrealisatie is onduidelijk, waardoor ondernemers wachten op tijden waarin een betere compensatie zal plaatsvinden.
- Planologische onzekerheid is nadelig voor de bedrijfsvoering, remt investeringen en verbredingsambities en de wil tot 'meebewegen'. Dit leidt tot een verslechtering van de agrarische bedrijfssituatie.

Wensen

- De economische waarde van de aan te kopen grond moet bepaald worden op basis van de complexwaarde. Veel planontwikkelingen zijn nodig vanwege de ontwikkeling van rode functies in het verleden; dit dient gecompenseerd te worden in de aankoopprijs van gronden nu (complexwaarde).
- Indien de gemeente of provincie door haar beleid en/of handelingen feitelijk als de enige potentiële koper van de landbouwgronden in een gebied kan optreden (andere partijen zijn niet geïnteresseerd vanwege de planologische schaduwwerking), dan dient de gemeente deze bedrijven op een eerlijke en sociale manier uit te kopen.
- Voor bedrijven die in financiële problemen komen, omdat de overheid in voorkomende gevallen niet tot verwerving overgaat, is ondersteuning vanuit een noodfonds cruciaal. Dit om te voorkomen dat ondernemers hierdoor persoonlijke schade ondervinden.
- Bij grondverwerving moet compensatie plaatsvinden van verrichte investeringen op het bedrijf die zich nog niet hebben terugverdiend.
- In het geval een ondernemer niet alleen de grond maar ook de gebouwen wil verkopen, dan dient de overheid hiervoor budget beschikbaar te hebben.
- Gemeentelijk beleid moet gericht zijn op nieuwe mogelijkheden op het bestaande erf. Het beleid voor de boerenerven moet ruim en duidelijk zijn. Voorbeelden zijn meerdere woningen op het erf toestaan en vrijkomende gebouwen ook bestemmen voor bijvoorbeeld lichte industrie (zie ook bedrijf verbreden).
- Duidelijke communicatie tussen partijen is noodzakelijk: niet eenzijdig informeren, maar overleggen. Dit leidt er toe dat plannen eenvoudiger zijn te realiseren.

Rol van partijen bij het beëindigen van het bedrijf

- Overheden moeten actief met het proces van grondverwerving aan de gang, zeker in de gebieden waar de overheid alleen een potentiële koper is.
- In het geval dat een ondernemer aangeeft het woongedeelte op het bedrijf te willen verkopen, dan kan het gewenst zijn dat overheden in gezamenlijk overleg zoeken naar een vervangende woonlocatie. Dit dient de ondernemer in dat geval zelf aan te geven.

- Ondernemers dienen richting overheden duidelijkheid te geven over hun bedrijfssituatie en de zakelijke en persoonlijke consequenties van uitstel van aankoop.

7.3 Bedrijf verplaatsen

In de Haarlemmermeer geeft in het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) 55% van de ondernemers aan onder de juiste voorwaarden te willen denken over bedrijfsverplaatsing, slechts 5% van de ondernemers geeft aan graag te willen verplaatsen. Meer dan 60% van de ondernemers die eventueel willen verplaatsen geeft aan een nieuwe bedrijfslocatie te willen vinden binnen de Haarlemmermeer. Een belangrijke reden om binnen de Haarlemmermeer te willen blijven is de hoge waardering van de agrarische bedrijfsstructuur en de kwaliteit van de grond. Dit percentage wijst ook op de sterke verbondenheid van de ondernemers aan de Haarlemmermeer. Deze verbondenheid is ook in een aantal gesprekken genoemd.

Meer dan 20% van de ondernemers die willen verplaatsen, wil binnen de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland verplaatsen, ongeveer 30% van de ondernemers zou binnen Nederland willen verplaatsen. Minder dan 5% wil nadenken over verplaatsing naar het buitenland.

Omdat ondernemers in de enquête meerdere antwoorden konden geven waar ze heen wilden verplaatsen, komen de aangegeven percentages in totaal boven de 100% uit. Een groot deel van de ondernemers die eventueel willen denken over verplaatsing geeft aan dat zij alleen willen verplaatsen onder de juiste voorwaarden. Een schets van die voorwaarden is hieronder gegeven. Een verplaatsing van een agrarisch bedrijf is echter altijd maatwerk.

Redenen om bedrijf te verplaatsen

Bij agrarische bedrijfsverplaatsing kunnen onder andere de volgende motieven een rol spelen:

- Mogelijkheid tot schaalvergroting (meer areaal) op een nieuwe locatie.
- Weg van de planologische druk en de onzekerheid ten aanzien van het toekomstperspectief van het bedrijf op de huidige locatie.
- Betere bedrijfskwaliteit (agrarische structuur); dit zal voor veel bedrijven in de Haarlemmermeer minder aan de orde zijn.
- Nieuwe kansen realiseren (bijvoorbeeld biologische productie), waar het nieuwe bedrijf op kan worden ingericht.
- Goede financiële regeling die het aantrekkelijk maakt om het bedrijf te verplaatsen.

Knelpunten

- Er moet voldoende en kwalitatief goed landbouwareaal beschikbaar zijn om naar toe te kunnen verplaatsen.
- Sterke verbondenheid van ondernemers met de Haarlemmermeer en ook de sociale omgeving van het gezin van de ondernemer (scholen, verenigingen, familie).
- Betrouwbaarheid van de aankopende partij, bijvoorbeeld terugtrekken van aankoopambities, vertraging in planrealisatie en/of het niet doorgaan van ruimtelijke plannen.
- Directheid van beslissingen door de aankopende partij. Besluiten worden uitgesteld, of aankoopambities stil gelegd.
- De ondernemer is er bij gebaat zo snel mogelijk de bedrijfsverplaatsing te realiseren en op de nieuwe locatie de noodzakelijke bedrijfsinvesteringen te doen (zodat hij weer operationeel kan zijn).
- De aankoopregeling geeft onvoldoende ruimte voor de ondernemers (te lage grondwaarde), onvoldoende financiële compensatie in bedrijfsverplaatsing en in het geschikt maken van de nieuwe locatie.
- Het aankoopbedrag moet binnen 3 tot 4 jaar volledig geherinvesteerd worden om te voorkomen dat het in de hoogste belastingbox komt te vallen. Deze periode is vaak te kort voor volledige herinvestering.
- Bij grondtransacties zijn vaak te veel partijen betrokken, wat het aankoopproces vertraagt of extra complex maakt: aankoper oude locatie, verkoper oude locatie, aankoper nieuwe locatie en verkoper nieuwe locatie en daarbij de instanties die de zaken behartigen.

- De wenselijkheid om naar het buitenland te verplaatsen wordt laag geschat. Er zijn uiteenlopende redenen waarom verplaatsing naar het buitenland op beperkingen stuit: gezinssituatie, agrarische structuur en omstandigheden, politieke stabiliteit.

Wensen

- Planologische duidelijkheid en ook de fasering van de plannen is cruciaal in de afweging van een ondernemer om te verplaatsen.
- Voor een groot aantal ondernemers is het gewenst dat overheden op een goede wijze zoeken naar het faciliteren van bedrijfsverplaatsingen vanwege ruimtelijke plannen, bijvoorbeeld in het zoeken naar een nieuwe locatie en/of naar nieuwe landbouwgrond.
- Een reële vergoeding aan de ondernemers is nodig om hen voldoende toekomstperspectief te geven. Dit betreft een goede aankoopvergoeding en ruimere fiscale mogelijkheden ten aanzien van bedrijfsverplaatsing en herinvestering.
- Het door de verplaatser aan te kopen grondareaal hoeft niet per definitie meer te zijn dan waarover hij eerder beschikte. De nieuwe locatie kan ook een beter perspectief bieden (bijvoorbeeld hoger opbrengend vermogen) of nieuw perspectief bieden (bijvoorbeeld biologische landbouw).
- Compensatie in verspreid liggende gronden is weinig interessant. Het is voor de ondernemer gewenst een structuurverbetering van het bedrijf door te voeren op de nieuwe locatie ten opzichte van de huidige locatie.

Rol van partijen bij het verplaatsen van het bedrijf

- De overheid moet met ondernemers in een vroegtijdig stadium in gesprek gaan om hun wensen ten aanzien van bedrijfsverplaatsing te bespreken. De overheid moet het proces rondom bedrijfsverplaatsing ten behoeve van planrealisatie van ruimtelijke plannen faciliteren, bijvoorbeeld door de inzet van BBL.
- Ondernemers moeten richting overheden duidelijk zijn in hun wensen en voorwaarden. Ook dienen ondernemers aan te geven of zij in het zoeken naar een nieuwe bedrijfslocatie ondersteund willen worden door de overheid.
- De overheid (samen met BBL) moet de mogelijkheid onderzoeken om bedrijven te verplaatsen naar Flevoland (niet doorgaan plannen Oostvaarderswold). Vooral de Noordoostpolder lijkt qua structuur het meest op de Haarlemmermeer. Flevoland is voor de ondernemers het meest aantrekkelijk om naar te verplaatsen.
- De overheid (samen met BBL) moet de mogelijkheid onderzoeken om bedrijven te verplaatsen naar de Wieringermeer (in verband met het niet doorgaan van de plannen Wieringermeer).

7.4 Bedrijf vergroten en/of intensiveren

In de Haarlemmermeer geeft ruim 60% van de ondernemers aan te willen vergroten¹¹. Er zijn veel jonge ondernemers aanwezig die naar de toekomst toe hun bedrijf willen zeker stellen. Ook geeft 17% van de ondernemers in de Haarlemmermeer aan te willen intensiveren¹².

In de geschetste ontwikkelingen in hoofdstuk 3 blijkt dat het aantal bedrijven in de Haarlemmermeer sneller afneemt dan het areaal landbouwgrond. Dit geeft aan dat er de laatste jaren al sprake is van enige schaalvergroting. Schaal vergroten is in de Haarlemmermeer niet eenvoudig door de beperkte beschikbare grond en de huidige grondposities van verschillende partijen. Schaal vergroten kan momenteel vooral door het pachten van gronden, dat ook financieel het meest aantrekkelijk is. Door de hoge grondprijzen ligt het aankopen van grond bedrijfsfinancieel vaak moeilijk. Uit het agrarisch structuuronderzoek blijkt dat momenteel al meer dan de helft van de landbouwgrond in de Haarlemmermeer niet meer in eigendom is van ondernemers (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011).

¹¹ Schaal vergroten: vergroting bedrijfsareaal door koop of pacht.

¹² Intensiveren: het realiseren van meer resultaat per hectare door primaire landbouwproductie.

Intensiveren betreft feitelijk een strategie waar geen uitbreiding van bedrijfsareaal nodig is. Intensiveren is vooral in de tuinbouw en mogelijk ook in de bollensector aan de orde. In de akkerbouw kan intensivering plaatsvinden door inzet van nieuwe productiemiddelen (bijvoorbeeld efficiënter bewerken, betere zaden en gewasbeschermingsmiddelen) om de productie per hectare te vergroten. Een andere mogelijkheid is bijvoorbeeld een verschuiving naar andere teelten (bijvoorbeeld van suikerbieten naar neventak bloemen). Deze verschuiving wordt al regelmatig gezien. Voor vergroten en/of intensiveren van de glastuinbouw bestaan in de Haarlemmermeer mogelijkheden in de plannen voor PrimAviera.

Redenen om bedrijf te vergroten en/of intensiveren

Het vergroten of intensiveren van het bedrijf is voor het merendeel van de ondernemers de meest voor de hand liggende strategie. Zoals in de gebiedsbijeenkomst genoemd: in de Haarlemmermeer is een groot aantal ondernemers dat gewoon 'boer' wil blijven.

In de gebiedsbijeenkomst gaven ondernemers ook aan dat qua schaalgrootte een akkerbouwbedrijf op dit moment circa 100 hectare nodig heeft maar dat op termijn circa 150 hectare nodig zal zijn. De gemiddelde omvang van een akkerbouwbedrijf op dit moment (structuuronderzoek) is gemiddeld 59 hectare; een bedrijf met meerdere bedrijfstakingen waaronder akkerbouw is gemiddeld 49 hectare.

Men geeft aan dat voor glastuinbouw sierteelt een minimum oppervlak van circa 5 hectare nodig is. Dit hangt echter sterk af van het type teelt. In het herstructureringsgebied van PrimAviera (Rijsenhout) zijn kavels voorzien tussen de 3 en 6 hectare. In het nieuwbougebied zijn echter kavels beschikbaar met afmetingen van 5 tot 40 hectare.

Knelpunten

- Het aankopen van grond voor uitbreiding is moeilijk door de hoge grondprijzen. Financieel is schaalvergroting moeilijk. Qua mechanisatie zijn de bedrijven klaar voor vergroting.
- Er is veel grondspeculatie in de Haarlemmermeer. Door de huidige economische tijden houden partijen hun grond vast in de verwachting dat betere tijden komen. Dit maakt het ook moeilijk om grond te verwerven.
- Vergroten van het bedrijf gebeurt momenteel veelal door het pachten van grond. Pachten van grond kan echter een risico zijn. Zo bieden de vaak kortlopende pachtcontracten weinig zekerheid voor de bedrijfsvoering. Het lukt ondernemers wel om op basis van pachtcontracten (kort- of langlopend) een aanzienlijk areaal landbouwgrond te "verwerven".
- Ondernemers geven aan dat er in de pachtcontracten (vooral BBL-grond) te weinig controle is op een goed beheer van de bodemkwaliteit. Hier is meer controle op gewenst, er zijn percelen waar ondernemers niet graag op willen 'boeren'.
- Eigendom van grond geeft meer basis bij het verstrekken van leningen voor bedrijfsinvesteringen door banken. De pachtsituatie is voor de sector in die zin minder gewenst.
- Doordat steeds meer bedrijven in de Haarlemmermeer verdwijnen, wordt het voor bedrijven lastiger om samen te werken. Om kosten te besparen is samenwerking zeer gewenst. Investerings in machines zijn alleen rendabel indien meerdere bedrijven hier gebruik van maken of doordat de machines tevens voor loonwerk worden ingezet.
- De Haarlemmermeer kan worden gezien als een soort 'akkerbouweiland'. In de directe omgeving is de Haarlemmermeer vooral omgeven veehouderij, (glas)tuinbouw en bollen. De relaties op akkerbouw liggen op het niveau Wieringermeer en Flevoland. Om die reden is de samenwerking tussen bedrijven ook cruciaal.

Wensen

- Planologische duidelijkheid is cruciaal bij de keuze om te vergroten/intensiveren. Om de keuze te maken heeft de ondernemer zekerheid nodig.
- Goede controle op het beheer van de bodemkwaliteit op pachtgronden door grondeigenaren. Dit kan door middel van het vastleggen van afspraken, het uitvoeren van een nulmeting en bij ophouden van het contract een nieuwe meting uit te voeren.
- Als een deel van de grond van BBL mogelijk op de markt komt, kan de agrarische sector mogelijk als eerste gegadigde worden benoemd. Dit moet dan worden vastgelegd. Het betreft feitelijk agrarisch grond en zeker in de kerngebieden is dit gewenst om de positie van de

sector te versterken. Ondernemers hebben dan ook de mogelijkheid om hun financiële positie richting geldverstrekkers te versterken.

- Door het creëren van ruimte in de Haarlemmermeer kan gewerkt worden aan agrarische structuurverbetering (zie beëindigers en verplaatsters). Dit komt ten goede aan de ondernemers die willen vergroten en/of intensiveren.
- Meer langlopende pachtcontracten zodat de onzekerheden voor ondernemers worden beperkt.
- Voldoende planologische ruimte zodat bij intensivering van het bedrijf ondernemers de mogelijkheid wordt geboden om het erf te vergroten of aan te passen.
- Bereikbaarheid en waterbeheer (kwantiteit en kwaliteit) dienen gewaarborgd te zijn. Een waterpeil dat op de landbouwsector is afgestemd dient te worden gehandhaafd. Planologische ruimte is nodig om voorzieningen mogelijk te maken waarmee water op het eigen terrein kan worden vastgehouden.

Rol van partijen bij het vergroten en/of intensiveren van het bedrijf

- De overheid dient duidelijkheid te geven over de ruimtelijke plannen en de realisatietermijnen. Ondernemers zien in de praktijk dat plannen te vaak veranderen. Dit geeft onzekerheid en is een belemmering voor ondernemers om te vergroten of te investeren. Dit leidt tot uitstel van strategische bedrijfsbeslissingen (verslechtering van de bedrijfssituatie).
- De overheid moet met ondernemers in gesprek om na te gaan welke wensen en voorwaarden zij hebben ten aanzien van hun bedrijf. Structuurverbetering is mogelijk door de gronden in de Haarlemmermeer als geheel te nemen en de plannen van ondernemers op elkaar af te stemmen: blijvers kan ruimte geboden worden door het goed faciliteren van beëindigers en verplaatsters. Hierin kan men samenwerken met BBL en Stivas Noord-Holland.
- Bij BBL moet meer controle worden uitgevoerd op het beheer van de bodemkwaliteit.
- Het waterbeheer moet in de agrarische kerngebieden op de landbouwfunctie gericht blijven. Dit wordt bij voorkeur planologisch vastgelegd.

7.5 Bedrijf verbreden

Uit de gegevens van het CBS (2010) blijkt dat 116 bedrijven van de 311 bedrijven in de huidige situatie een vorm van verbreding kennen. Dit betreft voor meer dan de helft bedrijven die loonwerk, huisverkoop en stalling als nevenactiviteit hebben.

Uit de gegevens blijkt dat de helft van deze bedrijven minder dan 10% van de totale bruto bedrijfsomzet uit de verbredingsactiviteiten halen. Slechts een kleine 10% van deze bedrijven haalt meer dan 50% van de totale bruto bedrijfsomzet uit de verbredingsactiviteiten.

Uit het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) blijkt verder dat er weinig animo (circa 10%) is voor nevenactiviteiten. Ook hier betreft het vermoedelijk ook een deel loonwerk en stalling.

Loonwerk is één van de belangrijkste nevenactiviteiten bij het merendeel agrarische ondernemingen. Het betreft een activiteit die aansluit op de gangbare agrarische bedrijfsvoering. Binnen de Haarlemmermeer bestaan op dit moment ook uiteenlopende initiatieven die zich op een ruimere verbreding richten in recreatie of zorg, bijvoorbeeld: theetuin, windenergie, camping, zelfpluk tuin, educatie, zorgboerderij e.d. (zie ook de voorbeelden paragraaf 3.8)

Toegepaste definities verbreding door LEI en CBS bij vastlegging van gegevens

Verbreden is een ruim begrip, waar allerlei activiteiten onder geschaard kunnen worden. Ook worden nog wel eens uiteenlopende definities gebruikt. In dit rapport wordt aangesloten bij de definitie van het LEI en CBS; dit sluit dan ook aan bij de wijze waarop ondernemers hun verbredingsactiviteiten in de metellingen aangeven.

In de LEI-methodiek gaat het bij verbreding om activiteiten die niet betrekking hebben op de gebruikelijke agrarische productie, en die hetzij vanuit landbouwbedrijven plaatsvinden, hetzij landbouwgerelateerd zijn. Dit betekent dat een tweede agrarische tak op een bedrijf niet als verbreding wordt beschouwd, evenmin als verhuur van productiemiddelen (quotum, grond, gebouwen) voor agrarische doeleinden. Hetzelfde geldt voor het verrichten van arbeid buiten het bedrijf, in loondienst of anderszins.

Deze afbakening is globaal: er zullen in de praktijk altijd activiteiten voorkomen waarvan lastig is aan te geven of ze al dan niet tot verbreding moeten worden gerekend.

De gemeente Haarlemmermeer beschrijft in het Voorontwerp Structuurvisie een ambitie om in de Haarlemmermeer meer ruimte te bieden aan een verbrede landbouw (multifunctionele landbouw, stadslandbouw). Vooral in plannen Park21 en Westflank is deze ontwikkeling door de gemeente voorzien. Achterliggende gedachte is de huidige hoge druk op landbouwgrond, waardoor het voor primaire landbouw moeilijk is het bedrijf voort te zetten. Op termijn ziet de gemeente een verschuiving naar verbrede landbouw, waar als gevolg van alle ruimtelijke ontwikkelingen veel mogelijkheden voor worden gezien. Dit sluit ook aan bij de geschetste ontwikkeling in het provinciaal beleid. Opgemerkt wordt dat de perceptie van de gemeente van verbreding van een landbouwbedrijf niet aansluit de perceptie bij de ondernemers in de Haarlemmermeer. Uit het agrarisch structuuronderzoek blijkt dat verbreding niet aansluit bij de mentaliteit van de ondernemers in de Haarlemmermeer.

Redenen om bedrijf te verbreden

Er worden twee belangrijke redenen gezien om het bedrijf te verbreden:

- Vanuit een kans die gezien wordt op het bedrijf (goede bedrijfspositie): een ondernemer ziet in de bedrijfsvoering mogelijkheden om op het bedrijf een nevenactiviteit op te pakken.
- Vanuit een overlevingsstrategie (bedrijfspositie onder druk): een ondernemer is op zoek naar mogelijkheden om door verbredingsactiviteiten de bedrijfsomzet te verhogen.

Ondernemers worden gekenmerkt door een ondernemende geest en in zekere mate ook het inspelen op kansen (wat met risico gepaard kan gaan).

In het opzetten van verbredingsactiviteiten is het noodzakelijk aan te sluiten bij een te verwachten vraag. Activiteiten die zonder 'marktonderzoek' worden opgezet, vormen een risico in het slagingspercentage. Vooral in activiteiten die financiering vereisen van derden zal hier op getoetst worden. Dit geldt zeker voor bedrijven die opereren vanuit een overlevingsstrategie.

Knelpunten

- Inflexibiliteit van wet- en regelgeving en het handhaven van regels "naar de letter" vormen een belemmering. In de praktijk stuiten ondernemers hierop wanneer zij met plannen bij de gemeente aankomen. Ondernemers verwachten meer ondersteuning (en meedenken) van de gemeente. Vaak zijn de mogelijkheden op het bouwblok beperkt.
- Beperkingen in het bestemmingsplan kunnen een knelpunt zijn. Een verbredingsactiviteit wordt vaak kleinschalig gestart, maar bij voldoende rendabiliteit zal een ondernemer de activiteit willen opschalen. Deze opschaling kan tegen planologische beperkingen aanlopen.
- Het vermarkten van een nieuwe activiteit vraagt vaak een grote inspanning van de ondernemer. De ondernemer heeft vaak geen ervaring met het vinden van klanten en het vermarkten van zijn product (PPO, 2010c). Bijvoorbeeld: wie moet men hebben binnen de gemeente, samenwerkingspartners, eventueel opstellen van een plan van aanpak (marktplan). Veel overleg en afstemming is nodig voor men een stap kan zetten.
- De huidige verbreding is veelal sterk subsidiegedreven. Dit maakt ondernemers erg afhankelijk en geeft onvoldoende basis om hun activiteiten op de lange termijn voort te zetten.
- Verbredingsactiviteiten kunnen veel tijd vragen, wat niet altijd aansluit bij de agrarische bedrijfsvoering. Een camping vereist bijvoorbeeld feitelijk dat altijd iemand aanwezig is. Ook kan de drukste maand op de camping samenvallen met de drukste maand op het bedrijf.
- De animo onder de ondernemers in de Haarlemmermeer is in de huidige situatie beperkt. De wens om te verbreden wordt sterk vanuit de gemeente ingezet. Verbreding kan echter alleen een succes worden, op het moment dat een ondernemer er *zelf voor wil gaan*.
- De geplande waterberging in het zuiden van de Haarlemmermeer is gelegen op goede landbouwgrond. Waterbeheer (waterboeren) kan als nevenactiviteit worden opgepakt, maar heeft meer potentie op gronden waar het "moeilijk boeren" is. Een ondernemer zal zijn goede grond hier niet voor willen opgeven. Gedacht kan worden aan de eilanden Kagerplassen (moeilijk bereikbaar, veel extra kosten), of de Roothoek (slechte waterhuishouding).

10 conclusies in onderzoek Taskforce Multifunctionele Landbouw (MFL)

- MFL-activiteiten krijgen vooral in relatie tot elkaar betekenis. Slechts een zeer gering deel staat los van andersoortige MFL-activiteiten op het bedrijf.
- MFL-bedrijvigheid is een bewuste toekomststrategie die vooral voortkomt uit positieve drijfveren bij de ondernemer. De behoefte aan 'anders boeren' komt naar voren als belangrijkste motivatie. Ook bedrijfsinterne overwegingen zijn belangrijke drijvende krachten achter het starten van MFL-activiteiten.
- Externe stimulansen in de vorm van vooral beleidsondersteuning en ook marktontwikkelingen blijven voortsnog duidelijk achter bij beide voorgaande drijfveren.
- MFL-bedrijvigheid is het stadium van kleinschaligheid veelal ontgroeid. Bij de beschouwde 120 bedrijven leveren de MFL-activiteiten een gemiddelde bijdrage van 33% aan de totale bedrijfsomzet en een gemiddeld agrarisch grondgebruik van 60 hectare.
- MFL-activiteiten leveren met een gemiddelde bijdrage van 40% aan het totale gezinsinkomen een wezenlijke ondersteuning aan de inkomensvorming op de betrokken agrarische bedrijven. Ook de gemiddelde arbeidsetiket wijst op een positieve bijdrage aan de plattelandseconomie.
- MFL-activiteiten kennen een positieve wisselwerking met verdere agrarische ontwikkeling, die op verschillende manieren gestalte kan krijgen. Naast groeiende agrarische omzetten en uitbreiding van het agrarisch grondgebruik kunnen MFL-activiteiten ook gepaard gaan met agrarische extensivering.
- MFL-bedrijvigheid steunt in de eerste plaats op geleidelijke bedrijfsinvesteringen. Ruim 40% van de bedrijven investeert jaarlijks tussen de € 10.000,- en € 50.000,- in de agrarische en nieuwe activiteiten.
- Op MFL-bedrijven is men opvallend positief over het bedrijfsinkomen en gezinsinkomen.
- De ontwikkeling van MFL-activiteiten gaat gepaard met de herontdekking van toegevoegde waarde door onder andere meer invloed op prijsstelling, versterken van onderscheidend vermogen en het creëren van beleving.
- MFL-activiteiten wijzen op een betekenisvolle regionale verscheidenheid aan MFL-dynamiek en robuustheid.
- Bij MFL gaat het telkens om gebiedspecifieke kansen en belemmeringen voor verdere ontwikkelingspotenties van MFL, inclusief mogelijke perspectieven om uit te kunnen groeien tot een model voor gebiedsontwikkeling.

Bron: Wageningen University, Dynamiek en robuustheid van multifunctionele landbouw, januari 2011.

Wensen

- Het toestaan en faciliteren van verbredingsactiviteiten in de hele Haarlemmermeer en bijvoorbeeld niet alleen beperken tot Park21 en Westflank. Voor alle ondernemers kan een strategie richting verbreding perspectief bieden. Plannen en initiatieven kunnen elkaar bovendien versterken, waardoor de aantrekkelijkheid van de Haarlemmermeer als geheel wordt vergroot.
- Duidelijkheid in plannen en fasering is vereist voor ondernemers die zich bezinnen op verbreding. Een concrete bestemmingsplanwijziging ten behoeve van verbreding geeft ondernemers meer kansen. De grond wordt daardoor meer waard, waardoor ondernemers ook bij banken meer garantie kunnen afgeven (solidere basis om afspraken te maken). Ook de bestemming van agrarische gebouwen moet ruimhartiger plaatsvinden, zodat verbredingsinitiatieven niet gefrustreerd worden door de beperkingen van het bestemmingsplan.
- Een omslag van denken bij de gemeente is vereist, niet zien naar de beperkingen maar naar de mogelijkheden (flexibiliteit) van activiteiten. De Taskforce Multifunctionele Landbouw is bekend met een aantal gemeenten waar deze omslag al in bepaalde mate is doorgevoerd. Het is waardevol dat de gemeente kennis opdoet en leert van deze ervaringen.
- Er is behoefte aan een gebiedsbegeleider die zowel het vertrouwen heeft van ondernemers als van de overheid. Deze persoon kan ondernemers ondersteunen in het uitwerken van hun ideeën, bijvoorbeeld een marktplan opstellen, afstemming met relevante partijen verzorgen en begeleiding bieden bij de aanvraag van vergunningen.

Rol van partijen bij het verbreden van het bedrijf

- Een vast contactpersoon binnen de gemeente aanstellen, die binnen de gemeente alles voor de ondernemer regelt en afstemt. Voorkomen moet worden dat een ondernemer voor ieder aspect op zoek moet naar de ambtenaar die daarover gaat. Ook is het zinvol het aanvragen van vergunningen te koppelen en via deze contactpersoon te laten verlopen.

- Ondernemers kunnen in onderlinge afstemming zoeken naar mogelijke samenwerking. Dit kan kansen bieden voor ondernemers die willen verbreden en voor ondernemers die willen vergroten en/of intensiveren.
Bijvoorbeeld in Park21 kan een ondernemer zich totaal richten op verbreding, een deel van het areaal landbouwgrond kan door een andere ondernemer aan het bedrijfsareaal worden toegevoegd zodat deze het bedrijf kan vergroten.
- De sector en de overheid dienen gezamenlijk op zoek te gaan naar een constructie waarin een gebiedsbegeleider kan worden aangesteld.

7.6 Ontwikkeling agribusiness

De laatste decennia is door alle ontwikkelingen het areaal landbouwgrond in de Haarlemmermeer verminderd. Hier heeft de agribusiness zich op aangepast. Ook in de toekomst wordt voorzien dat de agribusiness zich op de ontwikkelingen in de primaire landbouw blijft aanpassen; de agribusiness kenmerkt zich door een grote flexibiliteit. Feitelijk staan voor agribusiness bedrijven dezelfde strategieën over dan voor de primaire landbouwbedrijven, namelijk: stoppen, verplaatsen of verbreden. Zo zijn de afgelopen jaren veel landbouw gerelateerde bedrijven ook andere diensten gaan aanbieden in bijvoorbeeld de weg- en waterbouw, machinebouw en groenbeheer.

Redenen om te veranderen

- Ook de agribusiness wordt net als de primaire landbouwbedrijven beïnvloed door allerlei ruimtelijke ontwikkelingen, waardoor men zich oriënteert op de toekomst van het bedrijf.
- Binnen de agribusiness is ook een trend van schaalvergroting zichtbaar. De concurrentiekracht is groot, waardoor kleine bedrijven verdwijnen. Bedrijven kunnen blijven bestaan indien de bedrijfsvoering steeds efficiënter wordt georganiseerd, vestigingslocaties worden opgeheven en meer standaardisatie plaatsvindt.
- Mogelijk zijn er binnen de agribusiness kansen te verschuiven van een oriëntatie op akkerbouw, naar meer (glas)tuinbouw. Met de ontwikkeling van PrimAviera zal ook specifieke agribusiness nodig zijn; deze zal echter voor een belangrijk deel al beschikbaar zijn in relatie tot Aalsmeer en Rijnsburg.

Knelpunten

- Veel kleine agribusiness bedrijven verdwijnen door enerzijds het verdwijnen van agrarische bedrijven en anderzijds door de schaalvergroting ook in de agribusiness. Het niveau van advisering en het persoonlijke contact in de advisering komt onder druk te staan. Er vindt minder maatwerk en meer standaardisering plaats.
- De Haarlemmermeer is op nationaal niveau in landbouwkundige zin geen koploper meer. De innovaties op het gebied van akkerbouw gerelateerde agribusiness worden elders gedaan. Dit heeft vooral te maken met de grotere omvang van andere landbouwgebieden in bijvoorbeeld Flevoland, de Wieringermeer en Zeeland. Er is wel sprake van een sterk cluster van agribusiness rondom Aalsmeer en Rijnsburg.

Wensen

- Planologische zekerheid. Een bedrijf zal pas besluiten te investeren wanneer daar voldoende planologische duidelijkheid voor wordt geboden.
- In het gemeentelijk beleid moet ruimte zijn om ook binnen de agribusiness te verbreden; dit ligt met name in de beperkte definitie van 'agrarisch'. Ook landbouwbedrijven moet de mogelijkheid gegeven worden zich binnen de agribusiness te verbreden.
- Een goede bereikbaarheid van agribusiness bedrijven en landbouwbedrijven via het hoofdwegennet en het secundaire wegennet.
- De Haarlemmermeer vereist een minimum omvang van agribusiness gericht op akkerbouw. Het is moeilijk deze omvang te duiden (vanuit literatuur niet bekend).
De omvang hangt ook af van de mate waarin agribusiness zich verbreedt: verbreding kan een bedrijf perspectief toekomst geven waardoor op de akkerbouw gerichte activiteiten kunnen blijven bestaan, anderzijds kan verbreding er toe leiden dat op de akkerbouw gerichte activiteiten juist worden afgestoten.

- Persoonlijk contact in de advisering naar primaire landbouwbedrijven is van groot belang. Daarin kan een bedrijf in de agribusiness zich ook profileren.

Rol van partijen bij het veranderen van het bedrijf

- De overheid dient de verbreding in de agribusiness planologisch meer te faciliteren. Daarnaast moet het ontwikkelen van agribusiness als nevenactiviteit op een landbouwbedrijf planologisch mogelijk kunnen zijn (bijvoorbeeld loonwerk, onderhoud, maar ook een verwerkingsslag van producten op het eigen bedrijf). Belangrijk is dat beperkingen in het bouwblok worden voorkomen.

8 Structuurvisie en het thema landbouw

In dit hoofdstuk wordt een doorkijk gegeven richting het thema landbouw in de Structuurvisie. In het Voorontwerp Structuurvisie mist een landbouwparagraaf, die op basis van dit LER in de definitieve Structuurvisie kan worden toegevoegd.

Voor de Structuurvisie wordt een aantal relevante aspecten gesignaleerd:

- Vaststellen ontwikkelingsstrategie ruimtelijke plannen samen met de landbouwsector.
- Beperken van de onzekerheden in de plannen.
- Rekenen met compenserende en faciliterende maatregelen.
- Planologisch vastleggen van de agrarische kerngebieden.

Hieronder is de lijn richting de Structuurvisie globaal beschreven. In hoofdstuk 9 zijn concrete aanbevelingen uitgewerkt.

8.1 Ontwikkelingsstrategie Structuurvisie

De plannen in de Structuurvisie kunnen niet gerealiseerd worden zonder de agrarische sector. Het actief betrekken van de agrarische sector is hierin cruciaal. Ook de sector noemt dat *'men meer bereikt door te praten met de sector in plaats van over de sector'*. Vanuit de interviews en de gebiedsbijeenkomst blijkt dat bij de sector onvrede bestaat over de manier waarop zij tot nu toe over plannen zijn geïnformeerd en bij planuitwerkingen zijn betrokken.

De geschetste bedrijfsstrategieën in het vorige hoofdstuk spelen direct op elkaar in en dienen dan ook in samenhang te worden beschouwd. Vanuit het agrarisch structuuronderzoek bestaat zicht op het aantal ondernemers dat er over denkt om het bedrijf mogelijk vervroegd te beëindigen. Ook bestaat zicht op het aantal ondernemers dat binnen of buiten de Haarlemmermeer wil verplaatsen. Door hier actief op in te spelen kan in de Haarlemmermeer ruimte gecreëerd worden voor bedrijven die willen blijven en voor realisatie van de plannen van overheden. Daarnaast is het zinvol om hierin ook de gronden van andere partijen te betrekken. Een deel van de gronden in bezit van BBL zal mogelijk weer op de grondmarkt komen (Grondnota Bleker). Deze grond geeft ondernemers de kans het bedrijf te vergroten.

Vanuit de gesprekken en de discussies in de begeleidingscommissie blijkt dat het moeilijk is om het proces op gang te brengen. Agrarische ondernemers geven aan dat het initiatief bij de overheid vandaan moet komen; de overheid geeft aan dat het initiatief bij de ondernemers vandaan moet komen. Relevant lijkt het dat gezamenlijk gezocht wordt naar een 'vliegwiel' waarmee een aantal grondruilen en daarmee structuurverbeteringen in gang worden gezet. De leden van de begeleidingscommissie noemen dat de laatste keer dat in de Haarlemmermeer een aantal grote ruilen zijn uitgevoerd dit gekoppeld is geweest aan de realisatie van de HSL

Binnen de voorgenomen plannen heeft de gemeente (en andere overheden) enerzijds grond van de sector nodig, anderzijds voorziet men in de plannen ook een nadrukkelijke plaats voor verbrede (multifunctionele) landbouw.

- Als overheid kan men door middel van grondverwerving en grondruilen tot realisatie van eigen plannen komen, maar ook tot het faciliteren van een verbetering van de agrarische structuur. Samenwerking met andere partijen kan hierin tot grote toegevoegde waarde leiden. Bijvoorbeeld door afstemming met BBL, Schiphol, ontwikkelaars. Door gronden in een ruilconstructie samen te voegen kunnen meer mogelijkheden tot structuurverbetering gecreëerd worden.

- Uit het agrarisch structuuronderzoek blijkt dat het starten van verbrede (multifunctionele) landbouw niet direct aansluit bij de mentaliteit van de ondernemer. Een ondernemer zal alleen uit eigen wil verbreden; op dit moment is het animo voor verbreden niet groot. Het delen van succesverhalen kan leiden tot een verhoogde animo. Ook kan mogelijk een stimuleringsbijdrage gegeven worden bij het opstarten van nevenactiviteiten. Deze bijdrage kan ook door andere partijen (bijvoorbeeld Rabobank) gedaan worden. Uit de gesprekken blijkt dat een nevenactiviteit niet op een subsidie moet worden gebouwd (afhankelijk), een subsidie kan met een subsidie opgestart worden maar moet op termijn zichzelf kunnen verdienen.

Men kan als overheid actief opereren ten aanzien van de perspectieven (zie ook hoofdstuk 7):

- *Bedrijf beëindigen*: snel en accuraat handelen in aankoop van bedrijf, zodat een ondernemer op een sociaal verantwoorde wijze zijn bedrijf kan beëindigen.
- *Bedrijf verplaatsen*: inventariseren van wensen om te verplaatsen, indien gewenst helpen zoeken naar een alternatieve bedrijfslocatie (inschakelen van BBL), de bedrijfsverplaatsing faciliteren en mogelijk een financiële regeling.
- *Bedrijf vergroten / intensiveren*: in combinatie met het creëren van ruimte voor planrealisatie, aansluiten bij mogelijkheden voor agrarische structuurverbetering, beleidsmatig ruimte creëren om op bedrijven te intensiveren.
- *Bedrijf verbreden*: beleidsmatig ruimte creëren om verbredingsactiviteiten zo ruim mogelijk toe te staan (binnen een beleidsmatig kader), faciliteren van traject om tot vergunningaanvraag e.d. te komen.

8.2 Onzekerheden in de plannen

De Structuurvisie geeft zicht op de mogelijke ontwikkelingen in de Haarlemmermeer in de periode tot 2030. Op dit moment wordt al gewerkt aan de realisatie van een aantal plannen. De praktijk leert dat door onder andere de huidige economische situatie vertraging en wijziging optreedt in plannen. BBL zal naar verwachting, mogelijk ook in de Haarlemmermeer, gronden moeten verkopen die oorspronkelijk voor realisatie van groenplannen zijn aangekocht. De gemeente Haarlemmermeer heeft een focus uitgesproken op de realisatie van Park21 boven de andere projecten. Voor Park21 is een eerste deelgebied benoemd waar de realisatie zich op zal richten. Ook de ontwikkeling van een aantal bedrijventerreinlocaties vertraagt ten opzichte van de voorgenomen planning.

De ervaringen geven het inzicht dat de voorgenomen planontwikkelingen niet zeker zijn, maar ook dat vastgelegde plannen soms weer losgelaten worden (zie paragraaf 2.3). In het Voorontwerp Structuurvisie wordt een 'claim' gelegd op een aanzienlijk deel van de agrarische gronden. Dit geeft onzekerheid in de agrarische bedrijfsvoering: hoe lang kan men nog blijven ondernemen op de huidige locatie, is het nog rendabel bepaalde investeringen op het bedrijf te doen. Onzekerheid leidt tot het uitstellen van bedrijfsbeslissingen, en als de onzekerheid te lang duurt kan dit leiden tot een achteruitgang van de positie van het bedrijf. Uiteindelijk gaat een plan mogelijk toch niet door, waardoor de ondernemer die rekende op een grondverwerving/grondruil achterblijft met een verslechterd bedrijf. Hiervoor vindt geen compensatie plaats, terwijl dit wel veroorzaakt is door overheidsplannen.

Voor de sector is het van belang dat de overheden duidelijk hun plannen vastleggen in concreet beleid en hierbij ook een reële fasering van de plannen aangeven. De Gemeente geeft aan dat zij geen zekerheid van plannen kan bieden wegens allerlei ontwikkelingen waar de gemeente geen invloed op heeft. Gemeente Haarlemmermeer kan met het Voorontwerp Structuurvisie alleen sturen op de gewenste ontwikkeling. Om aan de planologische onduidelijkheid tegemoet te komen kan de gemeente in haar Structuurvisie en in de uitvoering van projecten zoeken naar een duidelijke planfasering (geen grote claims, maar behapbare opsplitsing in deelgebieden met kortere plantermijnen). Daarnaast kan de gemeente de status van de agrarische kerngebieden in het Voorontwerp Structuurvisie planologisch vastleggen (zie paragraaf 8.4).

8.3 Compenserende en faciliterende maatregelen

De impact van de voorgenomen plannen op de landbouwsector is groot. Ook in de autonome ontwikkeling zal de sector met bepaalde vraagstukken geconfronteerd worden, maar de ruimtelijke ontwikkelingen geven ondernemers afhankelijk van hun bedrijfslocatie binnen de Haarlemmermeer meer of minder onzekerheid. De effecten op de sector en specifiek op de bedrijven is beschreven in de hoofdstukken 5 en 6. De ondernemers staan voor keuzen ten aanzien van de bedrijfslocatie en de manier van bedrijfsvoering. Het is van belang dat overheden zich er van bewust is wat de impact is van hun plannen op de individuele ondernemer en meedenkt op welke manier zij de keuzen kan vergemakkelijken en/of faciliteren.

De mogelijkheden hiervoor zijn uiteenlopend, bijvoorbeeld:

- Het ondersteunen in het zoeken naar een nieuwe bedrijfslocatie.
- Het opstellen van een goede financiële regeling voor ondernemers die hun bedrijf ten behoeve van ruimtelijke plannen vervroegd willen beëindigen of verplaatsen.
- Het faciliteren van ondernemers die willen verbreden, bijvoorbeeld door het geven van starters- of onderzoeksubsidies op nevenactiviteiten (o.a. zilte teelten, zorg, educatie).
- Het creëren van meer planologische flexibiliteit om de mogelijkheden voor de verschillende bedrijfsstrategieën te verbreden.
- Het informeren/voorlichten van ondernemers op succesvolle verbredingsactiviteiten, bijvoorbeeld door informatiemateriaal, een informatieavond, een excursie.
- Het steunen van onderzoek op welke manier een op de landbouwgericht watersysteem binnen de Haarlemmermeer in de toekomst opgezet moet zijn.

8.4 Agrarische kerngebieden

In het Voorontwerp Structuurvisie wordt genoemd dat in de Haarlemmermeer twee agrarische kerngebieden ontstaan. Het opsplitsen van de Haarlemmermeer in een noordelijk en zuidelijk agrarisch gebied is ook in het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) gesignaleerd. In de kaart (afbeelding 7.1) van de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek (2006) zijn de agrarische kerngebieden in de Haarlemmermeer geduid.

De agrarische kerngebieden zijn in het Voorontwerp Structuurvisie niet nader beschreven. In de tekst van het Voorontwerp Structuurvisie zijn de volgende uitgangspunten terug te vinden:

- Tot 2030 zijn in deze gebieden geen ruimtelijke ontwikkelingen voorzien.
- Het waterbeheer blijft in deze gebieden voorlopig op de landbouw afgestemd.
- Op termijn (dus na 2030) is het ook in deze gebieden dat de landbouw zich aanpast aan een veranderend waterbeheer.

In de agrarische kerngebieden heeft de primaire landbouw voorlopig een bepalende plaats. De ondernemers geven aan dat zij ook op de lange termijn een optimaal op de landbouw afgestemd waterbeheer in de kerngebieden willen hebben. Het Hoogheemraadschap Rijnland (zie bijlage 2) geeft aan dat zij verwacht dat zij op de langere termijn geen waterbeheer kan garanderen dat optimaal op de landbouw afgestemd blijft. Dit betreft zowel de waterkwantiteit als de waterkwaliteit.

De agrarische kerngebieden moeten net als de andere ruimtelijke plannen van de gemeente planologisch worden vastgelegd. Dit geeft voorlopige zekerheid aan de sector, en het voorkomt de kans dat de begrenzing van het kerngebied ter discussie kan worden gesteld. Ook wordt daarmee voorkomen dat de kerngebieden beschouwd worden als een 'rest'gebied (wat het feitelijk al is), wat steeds meer onder druk komt te staan.

Afbeelding 8.1: Duiding agrarische kerngebieden Haarlemmermeer (lichtgeel) in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek.

Kanttekening bij de kerngebieden

Noordelijk kerngebied

Het noordelijk kerngebied kent veel beperkingen. BBL en Schiphol hebben veel grond in eigendom. Er gelden veel beperkingen voor de agrarische ondernemers door Schiphol, bijvoorbeeld in de teelt van gewassen (gericht op het beperken van de ganzenproblematiek). Plannen om de teeltkeuze in het LIB te reguleren hebben grote gevolgen voor het ondernemerschap van de agrariërs. Het zonegebied waar geen nieuwe vogelaantrekkende functies zijn toegestaan wordt mogelijk opgerekt van 6 kilometer naar minimaal 10 kilometer. Feitelijk ligt een groot deel van de grond in het noordelijk kerngebied binnen de zonering. Ook is de driehoek A4-A5-A9 in afbeelding 8.1 nog aangegeven als onderdeel van het agrarisch kerngebied, terwijl er feitelijk ideeën zijn om hier een kantoren- en bedrijvenlocatie te ontwikkelen.

Zuidelijk kerngebied

De druk in het zuidelijk kerngebied is beperkter van omvang. Maar ook dit gebied is niet vrij van beperkende maatregelen en/of voorgenomen ontwikkelingen. In het zuiden van de Haarlemmermeer wordt gezocht naar een locatie voor piekberging; hierbij is een terrein van maximaal 50 hectare betrokken. Ook ligt in een aanzienlijk deel van het kerngebied het voornemen een windmolenpark te ontwikkelen. De gemeente heeft aangegeven, dat zij niet voorziet in deelname van agrarisch ondernemers in het windmolenpark.

9 Aanbevelingen

In het agrarisch structuuronderzoek (Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011) is een 17-tal aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen blijven onverkort geldig. In dit hoofdstuk worden deze aanbevelingen aangevuld op basis van de inzichten uit dit LER en/of nader geconcretiseerd.

9.1 Aanbevelingen voor overheden en organisaties

Planologische duidelijkheid en mogelijkheden

De onzekerheid en onduidelijkheid in de plannen is een groot knelpunt voor ondernemers. Dit geldt zowel voor de primaire bedrijven als voor de agribusiness. Het Voorontwerp Structuurvisie geeft met haar planschets naar 2030 niet de gewenste zekerheid. Voor ondernemers is planologische duidelijkheid vereist om de bedrijfsstrategie te bepalen.

1. De omvang van de plannen die de overheden voor ogen staan zijn in de ogen van ondernemers te groot om realistisch te zijn.
Er moet zo snel mogelijk gekomen worden van vage ideeën en schetsen naar concrete uitwerking van plannen. Ook moet in de Structuurvisie een volgorde van plannen aangegeven worden. Een duidelijke planfasering (stapsgewijs) is nodig in de gebieden die gaan veranderen en de wijze van planrealisatie moet vastgelegd worden. Op deze manier kunnen ondernemers beter op de ontwikkelingen anticiperen in hun bedrijfsstrategie.
2. Stel de planfasering in een bepaalde mate flexibel op, zodat ingespeeld kan worden op voorkomende situaties. Bijvoorbeeld: beginnen met een deelplan op grond van een ondernemer die aangeeft te willen stoppen met het bedrijf.
3. Planologische duidelijkheid kan verder gegeven worden door in elk geval de agrarische kerngebieden aan te wijzen en te begrenzen in het kaartbeeld van de Structuurvisie. Ook de uitgangspunten bij de agrarische kerngebieden moeten vastgelegd zijn.

Ruimte in beleid

Ondernemers die mee willen bewegen in de visie van de gemeente op de landbouwsector in de Haarlemmermeer en die zich oriënteren op het wijzigen van de bedrijfsstrategie lopen in veel gevallen vast op de beperkingen in het (ruimtelijk) beleid.

4. Zorg voor meer flexibiliteit in de bestemmingen, zodat primaire landbouwbedrijven zich kunnen verbreden en agrogerelateerde bedrijven de ruimte hebben om mee te groeien met ontwikkelingen in de primaire landbouw. Het gaat in veel gevallen om een bredere definitie van de bestemming 'agrarisch' dan momenteel wordt gehanteerd.
5. De gemeente geeft aan dat het bestemmingsplan landelijk naar verwachting in 2013 geactualiseerd zal worden. Tot die tijd gelden de beperkingen uit het bestemmingsplan. Ondernemers moeten zelf een wijzigingsprocedure op het bestemmingsplan doorlopen en bekostigen. Dit is - ook voor de gemeente - niet gewenst, omdat dit beperkingen geeft in de ontwikkeling van de landbouwsector die in de Structuurvisie juist gewenst is.
 - Zoek naar mogelijkheden om de actualisatie van het bestemmingsplan landelijk gebied versneld binnen de gemeente op te pakken.

- Zoek naar mogelijkheden om tot de actualisatie van het bestemmingsplan buitengebied flexibeler om te gaan met initiatieven van ondernemers; ruimte bieden aan initiatieven binnen de verschillende bedrijfsstrategieën.
6. Verruim in nieuwe bestemmingsplannen de bestemming 'agrarisch', zodat ook aan uiteenlopende verbredingsactiviteiten ruimte geboden kan worden. De nota Het Vierde Gewas kan hierin een belangrijk handvat zijn.
 7. Voorkom in de nieuwe bestemmingsplannen (binnen bepaalde voorwaarden) belemmeringen voor bouwblokvergroting en ontwikkeling van grotere of extra bedrijfsgebouwen. Zodoende kan ook ruimte geboden worden aan uiteenlopende verbredingsactiviteiten, maar ook aan schaalvergroting of intensivering van bedrijven.
 8. De ontwikkeling van woonfuncties of recreatieve functies in het landelijk gebied leidt regelmatig tot beperkende regelgeving (lucht, geluid, milieucontouren) voor de oorspronkelijk aanwezige agrarische bedrijven.
Voorkom beperkende regelgeving richting agrarische bedrijven als gevolg van nieuwe ontwikkelingen. Leg juridisch/planologisch vast dat landbouwactiviteiten niet belemmerd kunnen worden door verbrede functies of burgerwoningen in het landelijk gebied.

Agrarische kerngebieden

9. De agrarische kerngebieden moeten in de Structuurvisie specifiek op kaart worden aangegeven. Ook dient een duidelijke uitwerking gegeven te worden aan de uitgangspunten en voorwaarden bij deze kerngebieden. De gemeente dient voor deze kerngebieden beleid uit te werken waarin voor de landbouw belangrijke factoren zoals onder andere de bereikbaarheid en de waterhuishouding worden meegenomen.
10. Het noordelijk kerngebied staat onder grote druk (waarbij de vraag gesteld kan worden in hoeverre nog sprake is van een kerngebied).
 - In dit kerngebied is de sector in afwachting van de uitwerking van de beperkingen vogelzone door het Rijk. Deze uitwerking kan beperkingen gaan stellen aan de manier van bedrijfsvoering en voorschrijven welke gewassen wel/niet geteeld mogen worden. Het is van belang dat de gemeente hierin achter de sector gaat staan, en samen met hen het belang van het agrarisch kerngebied, bij het Rijk behartigt.
 - Ook speelt in dit kerngebied de ontwikkeling van de geluidsribbels. In dit dossier staat de gemeente met Schiphol tegenover de sector. De wens van de sector is dat de gemeente in de discussies ook het belang van het noordelijk kerngebied laat meewegen.

Communicatie, participatie en belangenbehartiging

Ondernemers geven aan dat zij vaak in een laat stadium pas worden betrokken bij de planontwikkelingen door overheden. Zij willen graag vanaf het begin bij ideeën en plannen betrokken worden: *niet over hen beslissen, maar met hen beslissen.*

11. Gebruik in de planontwikkeling open communicatie en geef op een goede wijze invulling aan participatietrajecten: kan een ondernemer nog meedenken of alleen reageren vanuit een verdedigende rol. Ga met ondernemers op voorhand in gesprek zodat het eenvoudiger is plannen te realiseren. Voor beide partijen kan dan gezocht worden naar win-win situaties. Er kan aangesloten worden bij wensen van ondernemers om te beëindigen of te verplaatsen, waardoor overheden hun plannen kunnen realiseren en voor blijvers een verbetering van de situatie gerealiseerd kan worden.

12. Wanneer ondernemers ideeën hebben voor de ontwikkeling van hun bedrijf (bijvoorbeeld in verbreding), dan komen zij bij de gemeente in een wirwar van afdelingen waar het moeilijk zoeken is wie men moet hebben en ook wordt men voor iedere vraag naar een ander persoon gestuurd.
Stel één loket in bij de gemeente Haarlemmermeer waar ondernemers met al hun vragen terecht kunnen. Deze persoon is er verantwoordelijk voor dat binnen de gemeentelijke organisatie op een juiste en accurate wijze wordt gereageerd, en deze persoon onderhoudt ook het contact naar de ondernemer.
13. Er is behoefte aan een onafhankelijke coördinator (gebiedsmakelaar) tussen ondernemers en overheden kan optreden. Deze initiator kan ondernemers ondersteunen in hun zoektocht door beleid- en regelgeving, kennis- en onderzoeksinstituten en overheidsinstanties. Deze coördinator zou vanuit ILG-geld betaald kunnen. Op dit moment is het vanuit het Ministerie verboden voor Provincies uitgaven te doen uit het ILG. Het is nog niet duidelijk hoe het ILG-beleid in de toekomst concreet uitgewerkt zal zijn.
14. Ondernemers hebben te maken met uiteenlopende vergunningstrajecten, met de nodige voorwaarden, criteria en aanvraagvereisten. In veel gevallen heeft men niet duidelijk welke vergunningen met allemaal nodig heeft bij het starten van een verbredingsactiviteit of wijziging van bedrijfsvoering.
- De contactpersoon bij de gemeente en/of de onafhankelijke initiator kan de ondernemers hierin begeleiden.
 - Daarnaast is het gewenst te zien waar gemeentelijke vergunningstrajecten vereenvoudigd kunnen worden.

Grondzaken

Binnen de Haarlemmermeer zijn er ondernemers die aangegeven onder de juiste voorwaarden te willen denken aan vervroegd beëindigen of verplaatsen van het bedrijf. Door in gesprek te gaan met deze ondernemers kan 'ruimte' gemaakt worden voor de blijvende ondernemers en voor de planrealisatie van overheden. Ook kan gezocht worden of mogelijk vrijkomende grond van BBL (afwachten Grondnota Bleker, najaar 2011) betrokken kan worden in deze 'ruimte' om de gewenste ontwikkelingen in gang te zetten.

15. Voer vanuit BBL gesprekken met ondernemers die aangeven te willen beëindigen of verplaatsen. Betrek gronden die BBL in de Haarlemmermeer heeft verworven bij het faciliteren van bedrijven die in de Haarlemmermeer blijven.
16. In het geval een deel van de landbouwgrond van BBL op de grondmarkt komt, is het noodzakelijk zorg te dragen over de betaalbaarheid van de gronden. Deze gronden bieden ondernemers een kans om te vergroten, mits er een normale agrarische grondwaarde wordt gehanteerd. Anders kunnen ondernemers niet concurreren met onder andere projectontwikkelaars en investeerders.
17. Daarnaast is het relevant dat overheden in de aankoop van grond rekenen met de complexwaarde van grond. In het verleden is veel grond aangekocht ten behoeve van stedelijke ontwikkelingen. De grond die nu aangekocht moet worden is ten behoeve van het recreatief uitloopgebied van de stedelijke ontwikkelingen. Dit moet tot uitdrukking komen in de hogere prijs (dan de agrarische waarde) die men voor de grond betaalt.
18. In het geval ondernemers hun grond aanbieden voor verkoop, en zij kunnen deze niet verkopen omdat er dusdanige planologische schaduwwerking is vanwege de plannen van de overheid (bijvoorbeeld Park21) of de overheid heeft alleen het recht van aankoop, dan is het zeer gewenst dat de overheid deze gronden ook daadwerkelijk verwerft op het moment dat ze worden aangeboden.

19. Draag zorg dat pachtgronden in Haarlemmermeer zoveel mogelijk tegen langlopende pachtcontracten worden verpacht. Dit geeft meer zekerheid aan ondernemers, zij kunnen hierdoor makkelijker beslissen over bedrijfsstrategieën en investeringen.
20. Besteed aandacht aan het beheer van pachtgronden. BBL kan meer controle uitvoeren op een goed beheer van de gronden. Breng eventueel de huidige kwaliteit van de BBL-gronden in beeld door een nulmeting (Schiphol pas een soortgelijke meting soms toe).

Waterbeheer

21. Op dit moment ontstaan wellen als gevolg van ontwikkelingen, zonder dat er een direct verband hiertussen kan worden gelegd. Monitoring van het ontstaan van wellen binnen de Haarlemmermeer is van belang; dit kan door het Hoogheemraadschap worden gedaan.
 - Voer in de omgeving van een project voor de aanvang van realisatiewerkzaamheden een nulmeting uit op de aanwezige wellen in het landelijk gebied. In de toekomst kan dan bepaald worden of er wellen zijn ontstaan als gevolg van de werkzaamheden.
 - Ontwikkel een kader voor de vertaling van oorzakelijk aangetoonde schade (ontstaan van wellen op landbouwgrond) in een financiële vergoeding van de veroorzaker aan de ondernemer. Onderdeel hiervan is de verplichting dat de veroorzaker inderdaad de vergoeding aan de ondernemer doet.
22. Ontwikkel stedelijke plannen op een zodanige manier dat er extra ruimte ontstaat voor het opslaan van water. Bijvoorbeeld door extra waterberging te realiseren in open water, flexibel peilbeheer of ondergrondse opslag. Dit water kan in tijden van droogte door de landbouwsector gebruikt worden voor beregening.

Infrastructuur

23. Het is van belang dat invulling wordt gegeven aan het concept Deltaplan Bereikbaarheid (afbeelding 5.4). In dit plan wordt een 'kwaliteitsnet landbouwverkeer' geformuleerd. Voor de sector zijn zowel de oost-west verbindingen, als de noord-zuid verbindingen van belang.
 - Voor het 'kwaliteitsnet landbouwverkeer' is het vereist een analyse te doen welke infrastructuurle maatregelen nodig zijn om dit net inderdaad een kwaliteitsnet te laten zijn.
 - Een goede verbinding tussen de twee kerngebieden via een aanpassing van de Rijnlanderweg heeft hoge prioriteit.

Ecologische effecten

24. De ontwikkeling van natuur- en groengebieden leidt tot beïnvloeding van landbouwgrond door zaden en kruiden. De akkerdistel is een bekende overlastgevende onkruid. Dit leidt tot extra bewerkingen op het land en hinder in de bedrijfsvoering. Zaden verspreiden zich over grote afstand, waardoor het moeilijk is specifieke inrichtingsmaatregelen te nemen. Er kan gedacht worden aan een beheer van natuur- en groengebieden waar gemaaid wordt voordat de zaden zich verspreiden. Hierdoor kan de hinder beperkt worden.

Bedrijfsstrategieën

Het bepalen van een bedrijfsstrategie is een keuze van de ondernemer. Overheden en organisaties kunnen de keuze van de ondernemer helpen vormgeven, door de juiste omstandigheden te creëren.

25. De gemeente dient verbredingsactiviteiten niet alleen in Park21 en Westflank te bevorderen, maar de mogelijkheid hiervoor overal in de Haarlemmermeer te bieden.

26. Het opzetten van verbredingsactiviteiten geeft onzekerheid en brengt risico's voor de ondernemer met zich mee. Vaak past een initiatief niet binnen het huidige ruimtelijk kader (zie hiervoor). De sector vraagt van de overheid hierin ook een ondernemende houding: niet denken vanuit beperkingen, maar verantwoord meegaan in de mogelijkheden van een initiatief.
27. De overheid kan de realisatie van plannen initiëren en faciliteren (bijvoorbeeld door grondruil, verplaatsen van bedrijven, organiseren van excursies). Ondernemers zullen pas reageren indien de eigen bedrijfsvoering of de omgeving daartoe noodzaakt. Veel ondernemers zijn namelijk op dit moment gericht op het doorzetten van het bedrijf en te zoeken naar schaalvergroting en zien geen aanleiding om van bedrijfsstrategie te veranderen.
28. De overheid kan de keuze van een ondernemer om het bedrijf vervroegd te beëindigen makkelijker maken door een goede financiële compensatie te geven. In het geval deze compensatie ontbreekt zullen ondernemers veel minder geneigd zijn te stoppen. Op dit moment zijn de regelingen onvoldoende aantrekkelijk om vervroegd te beëindigen.
29. Ook bij het verplaatsen van het bedrijf vanwege ruimtelijke ontwikkelingen is een goede financiële compensatie/verplaatsingsregeling noodzakelijk. Een verplaatsing vereist extra investeringen en afhankelijk van het bedrijfstype ook een periode om het bedrijf en de productieomstandigheden weer volledig te laten 'draaien'.

9.2 Aanbevelingen voor agrarisch ondernemers

Anticiperen op autonome ontwikkelingen

30. De landbouwsector zal zich moeten oriënteren op de veranderende klimaatomstandigheden. Dit houdt in dat ondernemers in de Haarlemmermeer moeten anticiperen op toeneemende verzilting en op termijn op een meer zelfvoorzienend watersysteem (vasthouden van water).
31. De sector zal zich moeten oriënteren op wijzigingen in het markt- en prijsbeleid (GLB). Dit houdt in dat ondernemers in de Haarlemmermeer wellicht moeten anticiperen op beperking van subsidies op de primaire landbouwproducten en een toename van beloning van maatschappelijke prestaties op terrein van onder andere natuur, landschap, dierenwelzijn en diergezondheid. Dit sluit aan bij de bedrijfsstrategie verbreden, en betreft ook een richting die de gemeente in de Haarlemmermeer voorziet.

Oriënteren op bedrijfsstrategie

32. Afstemmen met LTO, Stivas, gemeente, provincie en BBL om te zien naar mogelijkheden te anticiperen op grondruilen, verplaatsingen, uitplaatsingen en dergelijke. Actief inventariseren van stoppende bedrijven.
33. Oriëntatie op de mogelijkheden om verbredingsactiviteiten op te pakken. Bijvoorbeeld door het vinden van interessante combinaties op het bedrijf met recreatie, zorg, duurzaam waterbeheer, energie, natuurbeheer.
34. Zoeken naar samenwerkingspartners voor de verbredingsactiviteiten, bijvoorbeeld met Schiphol (algen, energiegewassen, waterbeheer), Hoogheemraadschap Rijnland (verzilting, waterboeren), zorginstanties (zorgboerderij).
35. Kennis benutten van onderzoeksinstituten en participeren in onderzoeken. Mogelijk kunnen specifieke onderzoeksvragen vanuit ondernemers geformuleerd worden richting de kennisinstituten. Ook kan gebruik gemaakt worden van subsidies om innovaties te beproeven (pilots). Daarnaast is het relevant dat ondernemers ervaringen uitwisselen met bijvoorbeeld de Meerboeren of met individuele ondernemers.

Werken aan maatschappelijk draagvlak

36. In de Haarlemmermeer wordt de sector steeds geconfronteerd met haar positie in een stedelijke omgeving. Draagvlak voor de agrarische bedrijfsvoering en voor het agrarisch landschap kan gecreëerd worden door een open houding richting bewoners. Ondernemers kunnen hieraan werken door bijvoorbeeld het organiseren van evenementen, open dagen op het bedrijf, meeloopdagen, boerderijeducatie of huisverkoop.

Gebruikte literatuur

Rapporten

- ACRRES - Wageningen UR, 2010. Verkenning duurzame energieproductie Landbouwbedrijven: een onderzoek naar de mogelijkheden voor energieproductie op het agrarische bedrijf (open teelten, melkveehouderij en intensieve veehouderij), ACCRES: A. Terbijhe, M. Voort, P. van Reeuwijk, R. Veltman ECN: M. Londo, H. Mozaffarian, S. Luxembourg.
- Alterra, 2008a. Geschiede of vruchtbare landbouwgronden in Nederland en Europa: een overzicht en synthese van bestaande informatie, Hack-ten Broeke, M.J.D., Rietra, R.P.J.J., Romkens, P.F.A.M., Vries, F. de, Wageningen.
- Alterra, 2008b. Klimateffectschetsboek Noord-Holland, Verbout, A. , Bakel, P.J.T. van, Blom-Zandstra, M., Hermans, C.M.L., Paulissen, M.P.C.P., Rooij, S. van, Steingröver, E., Stuyt, L.C.P.M., Vos, C.C., Wageningen.
- Alterra, 2009. Landbouw, water en extremen, Blom, G., Braber, M. den, Bessembinder, J., Wageningen.
- ASG, 2008. Perspectieven bedrijfsmaatregelen voor duurzaam bodemgebruik: kosten en effectiviteit van vijf maatregelen, Visscher, J., Dekker, P.H.M., Boer, H.C. de, Brommer, E., Clevering, O.A., Dam, A.M. van, Geel, W.C.A. van, Haan, M.H.A. de, Hoving, I.E., Klooster, A. van der, Schooten, H.A. van, Schreuder, R., Wolf, P. de, Lelystad, Animal Sciences Group.
- Bestuurscentrum Schiphol, 2009. Ruimtelijk Economische Visie Schipholregio 2009 - 2030.
- Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau, 2006. Welvaart en Leefomgeving: een scenariostudie voor Nederland in 2040: Achtergronddocument.
- CLM, 2005. Plattelandsbeleid dat werkt: EU instrumenten om de uitvoering van landbouwmilieu maatregelen te bevorderen, Verschuur, G.W. , Well, E.A.P. van, Culemborg.
- CLM, 2010. Naar een gansveilig Schiphol. Mogelijkheden voor aangepaste teeltregelingen. Wouter Tolkamp, Henk Kloen, Adriaan Guldmond, Culemborg.
- CLM, 2011. Pilot gansveilig Schiphol: ganzen en graan, Monitoring ganzen en animo, Adriaan Guldmond, Annette den Hollander, Culemborg.
- DHV, 2009. Pilotproject bodeminformatie landbouw DHV B.V. i.s.m. Alterra Wageningen UR i.o.v. Provincie Noord-Holland.
- Expert Groep Water, 2010. Wateradvies Westflank Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer & Hoogheemraadschap Rijnland, 2011. Overzicht innovatie waterplannen: structuurvisie Haarlemmermeer 2030, Haarlemmermeer.
- Grontmij/Projecten LTO Noord, 2011. Agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer, Grontmij Nederland B.V., Alkmaar.
- Hoogheemraadschap van Rijnland en gemeente Haarlemmermeer, 2008. Waterplan Haarlemmermeer.
- Hoogheemraadschap van Rijnland, 2010, Waterstructuurvisie Haarlemmermeerpolder.
- Klimaat & landbouw Noord-Nederland, 2011. rapportages www.ltonoord.nl, dossier klimaat.
- LEI, 2003a. Prijzen op agrarische wereldmarkten; Een verkenning van projecties, Meijl, J.C.M. van, T.J. Achterbosch, A.J. de Kleijn, A.A. Tabeau en M. Kornelis, Den Haag.
- LEI, 2003b. Agrarische grondprijzen onder stedelijke druk: stedelijke optiewaarde en agrarische gebruikswaarde afhankelijk van ligging, Luijt, J. ; Kuhlman, J.W. ; Pilkes, J., Den Haag.

- LEI, 2007a, Schaalvergroting en verbreding in de Nederlandse landbouw in relatie tot natuur en landschap, Bont, C.J.A.M. de, Bruchem, C. van, Helming, J.F.M., Leneman, H., Schrijver, R.A.M., Wageningen, WOT Natuur en Milieu.
- LEI, 2007b, De baten van de KRW : een eerste inventarisatie naar de potentiële baten van schoner water voor de land- en tuinbouw, Bommel, K. van, Bondt, N., Dolman, M., Reijnders, C., Den Haag.
- LEI, 2009a, De agrarische sector in Nederland naar 2020: perspectieven en onzekerheden, Silvis, H.J., Bont, C.J.A.M. de, Helming, J.F.M., Leeuwen, M.G.A. van, Bunte, F.H.J., Meijl, J.C.M. van, Den Haag.
- LEI, 2009b, Landbouwperspectieven in Noord-Holland tot 2040 - bouwstenen voor de structuurvisie van de provincie Wageningen UR i.o.v. Provincie Noord-Holland.
- LEI, 2009c, Wat noemen we verbrede landbouw? Verkenning van definities en informatiebehoefte, G. Venema, B. Doorneweert, K. Oltmer, M. Dolman, A. Breukers, L. van Staalduinen, A. Roest, A. Dekking (PPO), LEI Wageningen UR, Den Haag.
- LEI Wageningen UR, 2010. PrimAviera onder de loep: perspectief vestigingslocatie glastuinbouw, Ruijs, M.N.A., Groot, N.S.P. de, Zwart, H.F. de, Voogt, W., Den Haag.
- LEI, 2011a, Landbouw in Park21; Analyse van de effecten voor de landbouw van de inrichting PARK21 in de Haarlemmermeer, Bont, K. de, Y. Dijkxhoorn, G. Venema, Th. Vogelzang en A. Wisman, Den Haag.
- LEI, 2011b, Schaalvergroting in de land- en tuinbouw: Effecten bij veehouderij en glastuinbouw, Meulen, H.A.B. van der, C.J.A.M. de Bont, H.J. Agricola, P.L.M. van Horne, R. Hoste, A. van der Knijff, F.R. Leenstra. R.W. van der Meer en A. de Smet, Den Haag.
- PBL, 2010. Dure grond als indicator voor functieverandering: planologische duidelijkheid leidt tot matiging grondprijs in ROM, jrg. 28, nr 4, pp12-14.
- POP2, 2008. Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 voor Nederland (POP2).
- PPO, 2007. Leven met zout water. Deelrapport: zouttolerantie van landbouwgewassen. Van Dam, A.M., O.A. Clevering, W. Voogd, Th. G.L. Aendekerk & M.P. van der Maas, PPO rapport.
- PPO, 2010a. Stoppen of extensiveren van de agrarische tak op een multifunctioneel bedrijf: verkennend onderzoek naar de gevolgen voor de omgeving, Vijn, M., Veen, E., Migchels, G., Visser, A., Lelystad: Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Sector Akkerbouw, Groene Ruimte en Vollegrondsgroenten.
- PPO, 2010b. Onkruidverspreiding, in opdracht van de provincie Flevoland, M.G. van Zeeland, R.Y. van der Weide en P.M. Spoorenberg, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR, Lelystad. Business unit Akkerbouw, Groene Ruimte en Vollegrondsgroente.
- PPO, 201c. Prijsbeleid in de multifunctionele landbouw : haalbaarheidsstudie naar een ondersteunend instrument, Dekking, A.J.G., Waal, B.H.C. van der, Lelystad, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Sector Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten.
- PPO, 2011. Akkerbouw onder hoogspanning: rapport over landbouwkundige gevolgen van 380 kV hoogspanningslijn Noord-Holland, Reeuwijk, P. van, Voort, M.P.J. van der, Wolf, P.L. de, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Business Unit Akkerbouw, Groene Ruimte en Vollegrondsgroente, Lelystad.
- PRI, 2004. Invoer van onkruiden op een bedrijf, Scheepens, P.C., Groeneveld, R.M.W.; Riemens, M.M., Plant Research International, Wageningen.
- PRI, 2008. Effecten van klimaatverandering op landbouw en natuur: nationale knelpuntenkaart en adaptatiestrategieën, Blom, G., Paulissen, M., Vos, C., Agricola, H., Plant Research International, Wageningen.
- Provincie Noord-Holland, 2010. Structuurvisie Noord-Holland 2040: kwaliteit door veelzijdigheid, vastgesteld door PS - 21 juni 2010.
- SCP, 2001. Waarom blijven boeren? Over voortgang en beëindiging van het boerenbedrijf, P. Schnabel, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- STOWA, 2003. Waterberging op landbouwgronden: effecten op plant- en dierziekten, onkruiden en contaminanten, Cornelissen, A.H.M., Harmsen, J., Kempenaar, C., Knol, W.C., Zweerde, W. van der, Utrecht.

- STOWA, 2009. Leven met zout water : overzicht huidige kennis omtrent interne verzilting, Voorde, M. ter, Velstra, J., Utrecht.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2011. Vergaderjaar 2010–2011 Aanhangsel van de Handelingen, Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden, 2149.
- Wageningen UR & DHV, 2009. Hotspot Regio Schiphol Quickscan Klimaat.
- Wageningen UR Livestock Research, 2011, Meer groei dan vergroening : mogelijke gevolgen GLB 2014-2020 voor melkveehouders en akkerbouwers, Zijlstra, J.; Wolf, P.L. de; Prins, H.; Doornewaard, G.J.; Smit, A.B.; Daatselaar, C.H.G.; Berkmortel, N.W.T.H. van den; Cooten, W.C., Lelystad.
- Wageningen University, 2011. Dynamiek en robuustheid van multifunctionele landbouw Rapportage onderzoeksfase 2: empirisch onderzoek onder 120 multifunctionele landbouwbedrijven, H. Oostindie, P. Seuneke, R. van Broekhuizen, E. Hegger, H. Wiskerke.

Internet

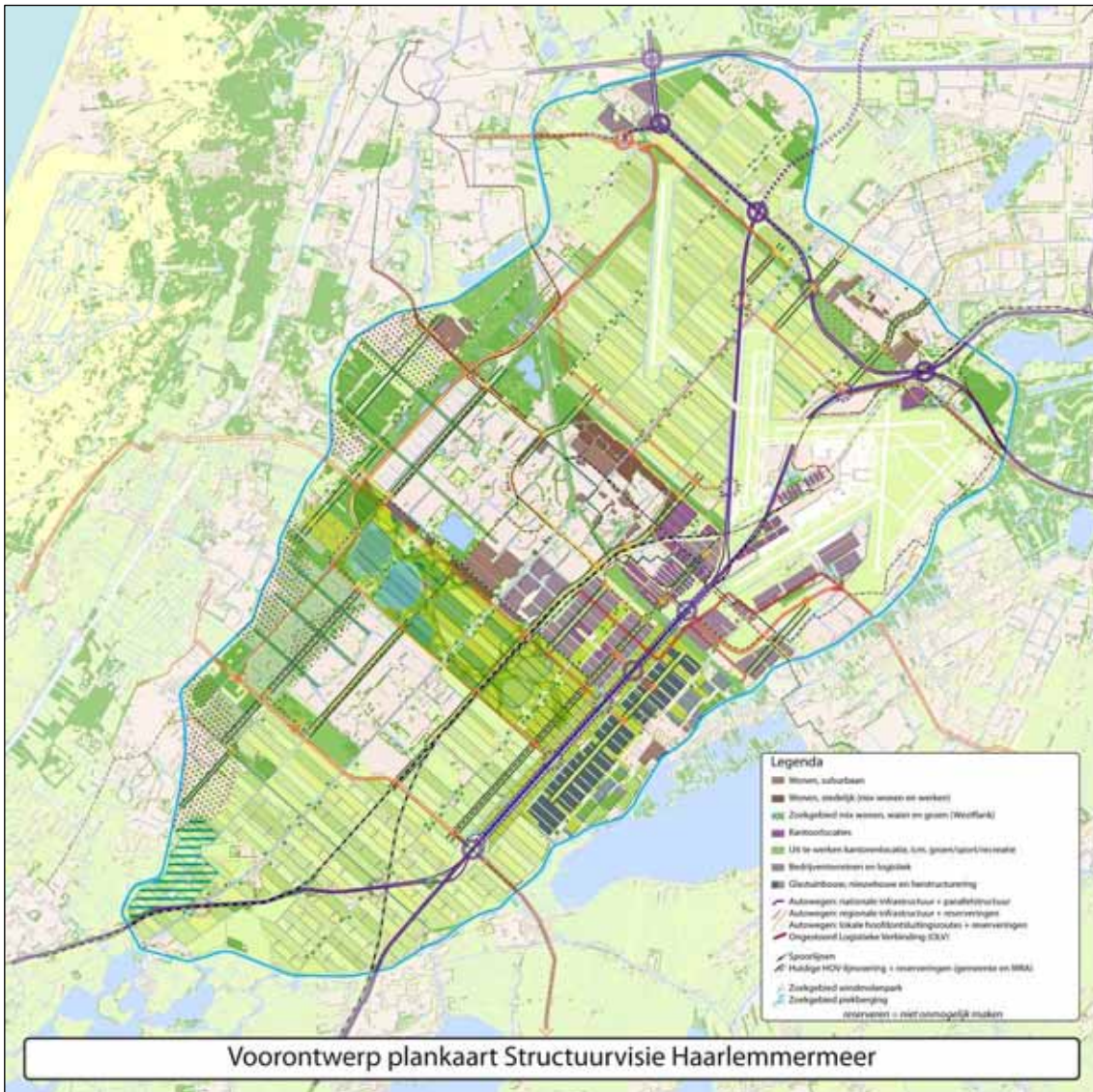
- ACT, www.actbeyondlogistics.nl, website geraadpleegd mei 2011.
- Agriholland, 2011. www.agriholland.nl, website geraadpleegd 2011. Artikelen:
 - Luchthaven Schiphol wil de grootste algenproducent van Europa worden afkomstig uit Haarlems Dagblad van 16 januari 2010.
 - Productschap Tuinbouw, 2010, Bio-based economy biedt de tuinbouw kansen.
- Bodemkaart van Nederland, 1969 en 1992, Kaartblad 24 Oost (gedeeltelijk) - 25 West Zandvoort-Amsterdam en Kaartblad 31 West Utrecht, schaal 1:50.000.
- Buurderij Haarlemmermeer-zuid, www.buurderijhaarlemmermeer-zuid.nl/wie.asp, website geraadpleegd juli 2011
- CBS, www.cbs.nl (meitellingen), website geraadpleegd 2011.
- Energiek2020, www.energiek2020.nu/no_cache/enieuws/browse/1/detail/meer-primaviera-telers-op-restwarmte, website geraadpleegd juli 2011.
- Gemeente Haarlemmermeer, www.haarlemmermeer.nl, website geraadpleegd juni 2011.
- Kennisnet Biobased Economy, 2011. www.biobasedeconomy.nl/Pages/default.aspx, website geraadpleegd mei 2011.
- Hoeve de Vogel, 2011. www.hoevedevogel.nl, website geraadpleegd mei 2011.
- Park21, www.park21.info, website geraadpleegd mei 2011.
- Westflank Haarlemmermeer, www.westflankhaarlemmermeer.nl, website geraadpleegd mei 2011.
- PrimAviera, www.primaviera.nl, 2011, website geraadpleegd mei 2011.
- Provincie Groningen, www.provinciegroningen.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/Downloads/waterberging.pdf, website geraadpleegd juni 2011.
- Randstad380kv, www.randstad380kv.nl/actueel/berichten, website geraadpleegd mei 2011.
- Hoogheemraadschap Rijnland, 2011, www.rijnland.net, website geraadpleegd juni 2011.
- Rijkswaterstaat, www.rijkswaterstaat.nl/wegen/plannen_en_projecten/a_wegen/a9/omlegging_bij_badhoevedorp, website geraadpleegd mei 2011.
- Vakblad voor de Bloemisterij, 2011. Tuinbouw stort zich op 'bio-based economy', www.vakbladvoordebloemisterij.nl, website geraadpleegd mei 2011.
- Witte Weekblad, 2011. <http://www.dichtbij.nl/haarlemmermeer/regionaal-nieuws/artikel/2128279/schiphol-mag-verder-met-aanleg-geluidsribbels.aspx>, website geraadpleegd augustus 2011

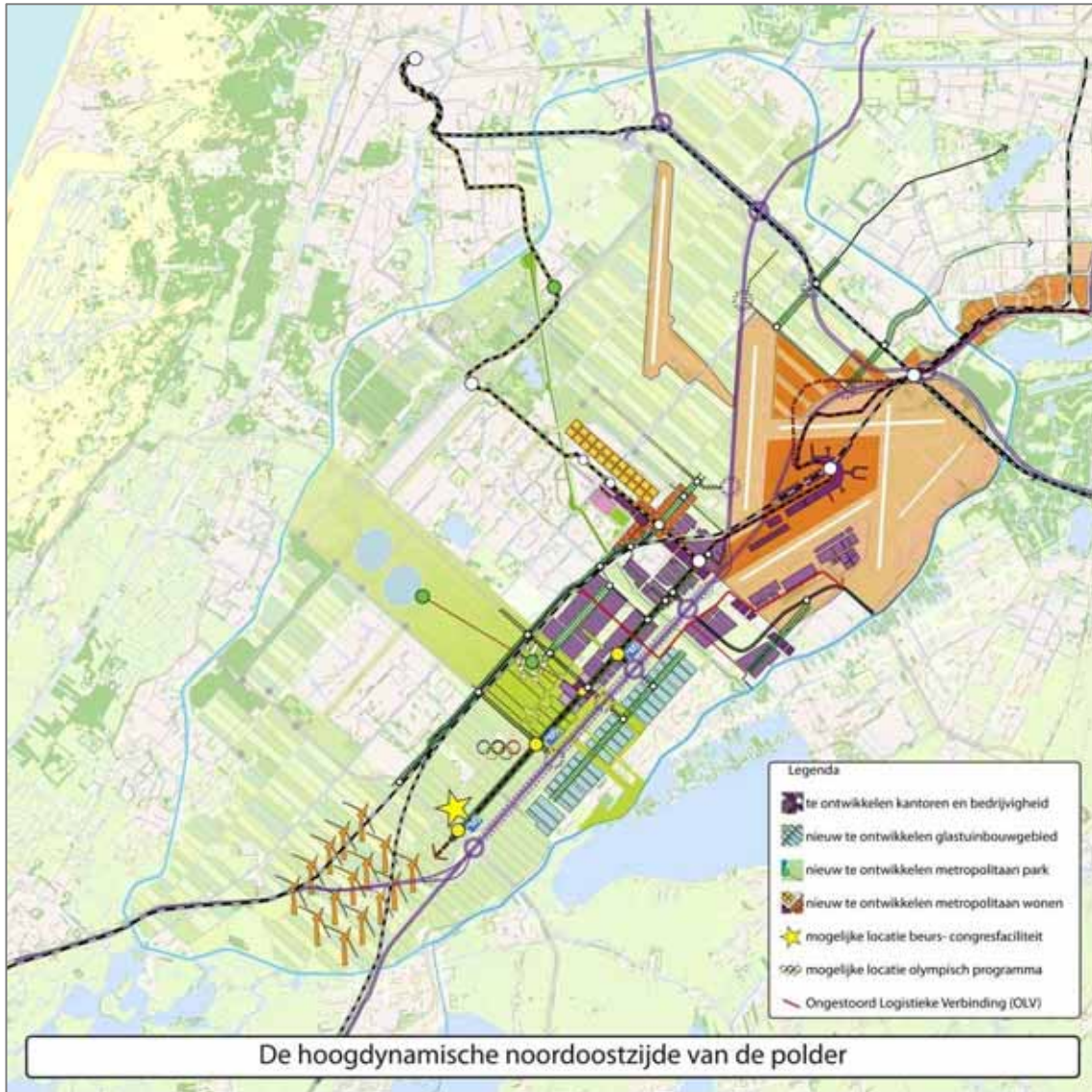
Overig

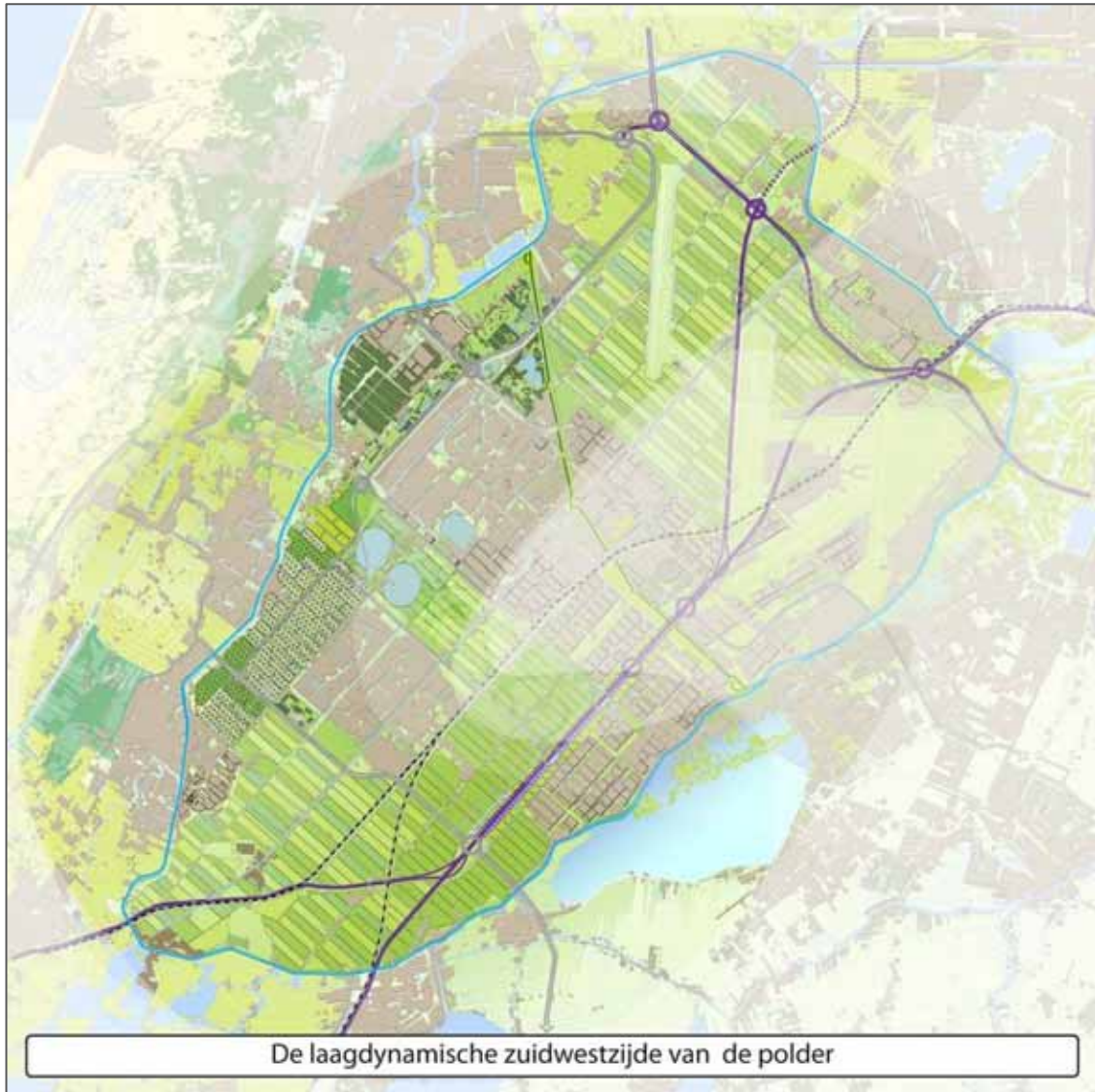
- Ham, J. 2011. Mededeling via email, 29 april 2011.
- Konst, P. 2011. Mededeling via email, 26 juli en 16 augustus 2011.
- Begeleidingscommissie LER Haarlemmermeer, periode april - augustus 2011.

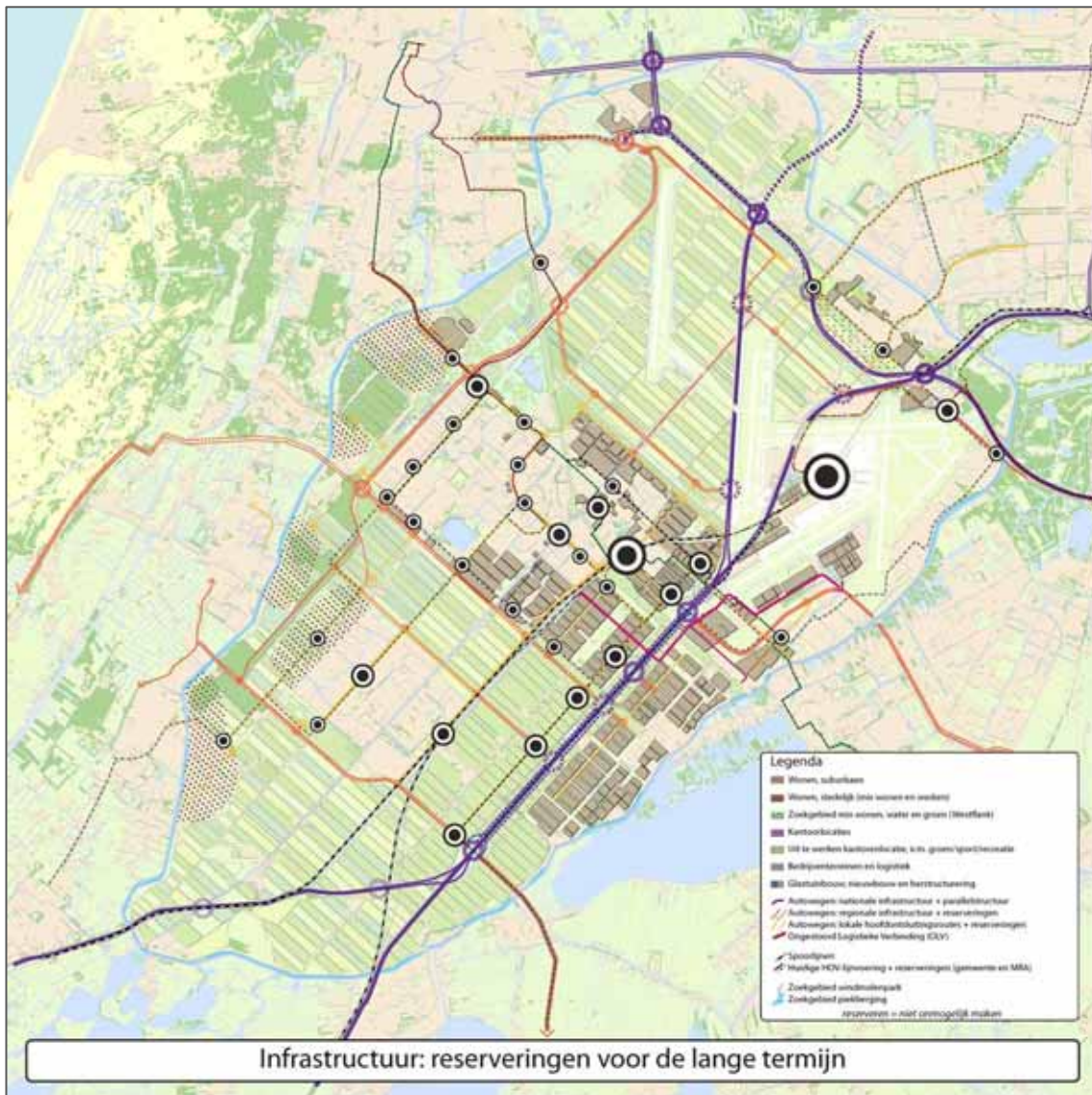
Bijlage 1

Kaarten Voorontwerp Structuurvisie

Bijlage 2

Gespreksverslagen

Gesprek: Hoogheemraadschap Rijnland

Aanwezig

- Jelmer Biesma, Hoogheemraadschap Rijnland, wateroverlast
- Jarno Deen, Hoogheemraadschap Rijnland, accounthouder Haarlemmermeer
- Mark Kramer, Hoogheemraadschap Rijnland, grondwater
- Birgitta van der Wateren, Hoogheemraadschap Rijnland, zoetwater
- Marieke van Leeuwen, Projecten LTO Noord

Teelt op zoetwaterlens

In de Haarlemmermeer wordt geteeld op een zoetwaterlens. Normaal gesproken is deze lens gemiddeld 1,50 meter dik. Het zoute kwelwater komt grotendeels terecht in de sloten, waardoor de beïnvloeding van het zoutgehalte door kwel in de zoetwaterlens meevalt. De verzilting in niet droge perioden is zodoende vooral een probleem voor het beregeningswater. Het chloridegehalte van het oppervlaktewater in de sloten kan uiteenlopen van 300 mg/l tot soms wel 1000 mg/l.

In droge perioden kan de zoetwaterlens opraken (dit geldt niet zozeer voor de huidige situatie maar mogelijk wel voor de toekomst). Het brakke grondwater kan dan dichterbij de oppervlakte optrekken. Het grondwater onder de zoetwaterlens is veel zouter dan het oppervlaktewater. Het chloridegehalte van het grondwater onder de zoetwaterlens kan uiteenlopen van 500 mg/l tot soms wel 2000 mg/l.

Verzilting

Verzilting in de Haarlemmermeerpolder is te verdelen in interne verzilting en externe verzilting:

- De interne verzilting bestaat uit diffuse kwel en wellen.
- De externe verzilting ontstaat door het inlaten van verzilt boezemwater voor peilhandhaving of doorspoelen.

De interne verzilting is op dit moment de overheersende factor.

Zoute kwel en wellen

Aan de westkant zijn de wellen relatief zoet, onder andere door het zoete water in de duinen. In het noorden en zuiden van de Haarlemmermeer is het water dat door de wellen omhoog wordt gebracht relatief zout.

Wellen ontstaan door te weinig tegendruk aan het oppervlakte. Wellen komen daarom vaak voor in watergangen, en aan de randen van de polder (hier is de druk van het grondwater het grootst), maar zijn ook te vinden op percelen. Bij afgravingen ontstaan daardoor mogelijk wellen. Ook door het opwerpen van zware (zand)pakketten kunnen wellen op andere plaatsen ontstaan. Ten tijden van de aanleg van de HSL zouden volgens waarnemingen van ondernemers wellen zijn ontstaan op circa 1 km afstand van de werkzaamheden.

Inlaatpunten

Momenteel wordt de Haarlemmermeerpolder doorgespoeld met 20 tot 40 miljoen m³ per jaar. Gemaal Leeghwater is de hoofdinlaat van de Haarlemmermeer en het water wordt bij Lijnden weer in de boezem gepompt. Naast de hoofdinlaat zijn er nog circa 71 kleinere inlaten. Deze inlaten bevinden zich niet aan de noordelijke zijde van de polder, om te voorkomen dat het zoute water dat bij Lijnden uit de polder is gepompt, rechtstreeks weer terug wordt ingelaten. Schattingen geven aan dat ongeveer 2/3 van het water wordt ingelaten via de kleinere inlaten.

Schiphol ten oosten van het spoor vormt een eigen peilvak, dat minder doorgespoeld wordt dan de landbouwgronden in de Haarlemmermeer.

Extern water

Het water in de Rijnlandse boezem wordt doorgaans ingelaten uit de Hollandse IJssel via het inlaatpunt bij Gouda. Alleen in zeer droge periodes, zoals in 2003 en nu in 2011, wordt de KWA (Kleinschalige Water Aanvoer) in werking gesteld, waardoor het Rijnlandse boezemsysteem wordt gevoed met water uit het Amsterdam Rijnkanaal. In beide gevallen is het zoete water afkomstig van de Rijn. De capaciteit van de KWA is zodanig beperkt dat het standaard doorspoelregime van de Haarlemmermeerpolder dan niet kan worden gehandhaafd.

Door klimaatverandering en een autonome toename van de interne verzilting bestaat er nog veel onzekerheid over de zoetwatervoorziening van Nederland op de lange termijn (deze keuze wordt in het deelprogramma Zoetwater voorbereid). Wel is duidelijk dat de Rijnafvoer in de zomer gemiddeld zal afnemen. Andere belangrijke verandering is dat de Rijn steeds meer een regenrivier zal worden, in plaats van een smeltwater rivier. Regenrivieren reageren sneller op veranderende weersomstandigheden dan smeltwater rivieren. Hierdoor zullen de extremen van de rivier toenemen; meer en vaker (extreem) grote afvoeren, meer en vaker (extreem) lage afvoeren.

Nat- en droogteschade

Momenteel zijn er veel meer klachten over schade in te natte perioden dan schade door droogte. Droogteschade is ondergeschikt. Door steeds grilliger weer als gevolg van de klimaatverandering en de verandering van de Rijn van smeltwater naar regenwater, wordt het gevaar voor schade door droogte groter. Hierdoor zal vanuit de agrarische sector de wens voor maatregelen om droogte(schade) tegen te gaan in de toekomst vermoedelijk toenemen.

Flexibel peilbeheer

De schade door droogte in het voorjaar en zomer kan deels worden ingeperkt door een bepaalde mate van flexibel peilbeheer. Door in het voorjaar te starten met een hoger peil (dan nu) en het grondwater langer hoog te houden, bouw je een buffer op voor als de aanvoer vanuit de Rijn te laag is om de boezem van het Rijnland te voorzien van voldoende zoet water.

Rijnland voorziet zodoende dat in de toekomst, mede ten gunste van de landbouw een flexibel peil zal worden ingevoerd. Hiermee blijft het conto dus 'Peil volgt Functie'.

- Rijnland geeft in ieder geval voor de korte termijn aan dat, in gebieden waar geen functieverandering plaatsvindt, flexibel peil alleen zal worden ingevoerd op verzoek van de agrarisch ondernemers. Mogelijk leidt dit tot een overgangssituatie waarbij in delen eerder versnippering van peilvakken optreedt, dan vergroting van peilvakken.
- In het geval van functieverandering zal flexibel peil en grotere peilvakken zo mogelijk in één keer worden ingevoerd. In Park21 is het streven op flexibel peil alleen op basis van vrijwilligheid in te voeren. Hiertoe wordt ingezet op landbouw op de hoger gelegen gronden, zodat zij een grotere drooglegging hebben en geen hinder ondervinden van een flexibel peilbeheer.

Plas Park21

De plas bij Park21 heeft geen functie voor het watersysteem. Rijnland kan een te hoog peil in deze plas niet toestaan, in verband met het gevaar van opbarsting in de omgeving (bijvoorbeeld Getsewoud). Een te laag peil heeft als gevolg dat er meer voedselrijke kwel in de plas komt, waardoor het beheer een toenemend probleem wordt. Zodoende heeft Rijnland grote twijfels bij de haalbaarheid van de recreatieplas.

Seizoensberging Westflank

De seizoensberging in Westflank krijgt een flexibel peil en voorziet daarmee deels in de behoefte om de Haarlemmermeer klimaatbestendiger te maken. Er zijn echter ook kanttekeningen. De berging lost niet het hele probleem voor de Haarlemmermeer op. Deels is het water van de seizoensberging bedoeld als watercompensatie voor de overige (rode) ontwikkelingen in Westflank.

Piekberging Rijnland

De piekberging in de zuidpunt van de polder heeft een regionale functie. Het omdijkte gebied is een overloopgebied van het totale Rijnlandse boezemsysteem, waar eens in de 5 a 25 jaar maximaal 1 mln m³ water kan worden opgevangen. Daarmee heeft de piekberging alleen indirect een functie voor de Haarlemmermeer. Momenteel wordt er een MER uitgevoerd m.b.t. de grondstructuurgevolgen na noodopvang in het gebied. Hieruit kunnen evt. conclusies voor de landbouwmogelijkheden in het gebied worden afgeleid.

Potentieel nader uit te werken onderwerpen

Op locaties waar flexibel peil aan de orde kan zijn, ziet Rijnland kansen om gezamenlijk ervaring op te doen met het nieuwe waterbeheer.

Mogelijk kan door analyse van de gewijzigde omstandigheden beter inzicht gekregen worden op de verandering in de toekomstige nat- en droogteschade.

Gesprek: Dienst Landelijk Gebied / Bureau Beheer Landbouwgronden en Stivas

Aanwezig

- Peter Kürstjens, Dienst Landelijk gebied / Bureau Beheer Landbouwgronden
- Erwin van de Berg, Stivas Noord-Holland
- Inge Mijnders, Grontmij

Grondaankoop / grondverkoop

- BBL had tot 20-10-2010 van Provincie Noord-Holland de opdracht om 360 hectare grond te verwerven ten behoeve van realisatie van Park21. Het aankoopgebied is groter dan Park21, zodat ruilgrond beschikbaar is. BBL heeft in de Haarlemmermeer 588 ha in eigendom plus 55 ha van Stichting Mainport en Groen die dit jaar verkocht gaan worden.
Dit komt niet overeen met de kadastrale gegevens zoals die beschikbaar zijn. Het Kadaster heeft sommige percelen geheel aan BBL als eigenaar toegedicht, maar deze zogenaamde gesplitste percelen zijn deels van BBL en deels van een andere eigenaar. Het Kadaster is op dit punt niet helemaal up to date.
De gronden zijn tot 2007 in opdracht van LNV verworven voor projecten in het kader van Haarlemmerméér Groen (inclusief het Groene Carré voor de Stichting Mainport en Groen) en daarna in opdracht van Provincie Noord-Holland als ruilgrond voor alle groene projecten in de Haarlemmermeer (waaronder Park Zwanenburg, Park Vijfhuizen, Groene Weelde, Bo-seilanden, Park Zwaanshoek).
- Op dit moment is de opdracht door Provincie Noord-Holland (na de brief van 20-10-2010 vanuit Kabinet) voor grondverwerving aan BBL stopgezet.
- In het najaar 2011 worden de nieuwe afspraken tussen rijk en provincies over het ILG en de Grondnota van staatssecretaris Bleeker verwacht. Deze nota geeft uitwerking aan de kabinetsombuiging ten aanzien van grondaankoop en grondverkoop. Om meer geld in de staatskas te krijgen, zullen gronden weer verkocht worden.
 - Op nationaal niveau gaat het om gronden van Staatsbosbeheer circa 17.000 ha.
 - Op nationaal niveau gaat het om een verkoopstelling in de huidige kabinetsperiode van € 115 miljoen, circa 10% van de BBL-grond. Dit betreft in de meeste gevallen agrarische gronden.
 - Gronden die laag scoren op de criteria (1) te benutten voor realisatie van EHS of Natura 2000 en (2) ecologische waarde komen voor verkoop in aanmerking. Daarnaast geldt dat gronden die meer geld opbrengen hoger gewaardeerd om te verkopen.
 - Binnen deze criteria kan geconcludeerd worden dat verwacht kan worden, dat gronden door BBL in de Haarlemmermeer verworven, kans maken om weer op de markt te komen.
- De vraag kan gesteld worden hoe reëel het is dat eventueel vrijkomende grond in de Haarlemmermeer weer aan agrarische ondernemers verkocht zal worden. De grond zal naar verwachting verkocht worden aan de hoogste bidder. Agrarische ondernemers zullen naar verwachting hierin geen voorkeurspositie hebben.
- Door genoemde ontwikkeling en het wachten op de Grondnota staat grondaankoop en grondverkoop door BBL in de Haarlemmermeer op dit moment helemaal stil. Ook het kostenneutraal ruilen van gronden (voor uitplaatsing) is op dit moment niet mogelijk.
- De gronden zijn verworven met rijks geld voor provinciale doelen. Met het verschijnen van de Grondnota wordt verwacht dat er meer duidelijkheid komt over de beschikkingsmacht van Provincie over de gronden. Dit kan er toe leiden dat er snel weer beweging komt in de grondmarkt.
- Er dient op provinciaal niveau een checklist met DLG opgesteld te worden voor het weer verkopen van verworven grond.
- De realisatie van de Westflank is op dit moment onzeker. Als dit plan niet doorgaat (of in beperkte omvang), komen mogelijk ruilgronden vrij.
- Officieel eindigt Stichting Mainport Groen in 2011 haar opdracht. Naar verwachting resteert hier circa 50 hectare die binnen de Haarlemmermeer geruild of verkocht kunnen worden.

- Ook voor het project Boseilanden heeft BBL de opdracht tot grondverwerving. Hiervoor loopt een aantal onteigeningsprocedures.
- Het verdient aanbeveling om eens na te gaan welke grondtransacties de laatste jaren zijn gedaan. Stivas heeft het idee dat er sinds 2008 weinig is veranderd. De grond wordt niet meer "warmer".

Vertraging en dynamiek Haarlemmermeer

- Door de huidige economische situatie komen ontwikkelingen niet zo snel van de grond als in het verleden. Sommige ontwikkelingen zijn (tijdelijk) stilgezet.
- Dit biedt op korte termijn ruimte voor de ondernemers. Er wordt echter genoemd dat de Haarlemmermeer een gebied is met een bovengemiddelde dynamiek. Er moet mee gerekend worden dat zodra de economie aantrekt, de ontwikkelingen weer op stapel staan. Het is niet reëel te verwachten dat de dynamiek op de lange termijn zal afnemen; de Haarlemmermeer wordt niet rustiger.
- De Tijdelijk Anders Bestemmen Manifestatie biedt ondernemers de mogelijkheid in te spelen op de huidige vertraging in plannen. Gronden kunnen een planologische reservering hebben, maar door tijdelijk anders bestemmen (artikel 17) bestaat de mogelijkheid agrarische teelten voort te zetten.
- In de LER kan mogelijk met scenario's worden gewerkt om de invloed van de onzekerheden in de tijd te beschouwen.

Landbouwbeleid

- Er bestaan nog onzekerheid in de aanpassing van het landbouwbeleid 2013. De wijze waarop ondernemers hierop anticiperen wisselt sterk.

Park21

- Doordat grondverwerving stil staat DLG denkt met de gemeente mee op welke wijze zij wel tot realisatie van de plannen kan komen. Ook met agrarisch ondernemers, maar er zijn ook andere partijen die willen investeren. Door het Masterplan Park21 kan de regie op ontwikkelingen gehouden worden.
- Indien voor een deelgebied een sluitende businesscase opgesteld kan worden. Dan is uitwerking en realisatie daarvan mogelijk. Voor Park21 wordt voor deelgebied 1 op die manier gezocht naar realisatie.
- Binnen Park21 wordt voorzien dat maar twee sporen openstaan:
 - Verbreden naar stadslandbouw.
 - Verplaatsen naar buiten het gebied.

Bedrijfsverplaatsing

- Stivas geeft aan dat er onderscheid is tussen bedrijven met gebouwen en bedrijven zonder gebouwen. Er dient een goede bedrijfsverplaatsingsregeling (financieel, organisatorisch) te zijn. Als ondernemers een goede prijs voor hun grond kunnen krijgen en elders goedkoper grond kunnen terugkopen, hoeft bedrijfsverplaatsing niet gesubsidieerd te worden.
- De Haarlemmermeer heeft een bijna optimale structuur (verkaveling, grondslag e.d.). De vraag is waar een vergelijkbare agrarische situatie gevonden kan worden. Een aanbieding in gelijk areaal en zelfde productieomstandigheden is veelal een verslechtering ten opzichte van de huidige situatie. De vraag is waarom men dan zou willen verplaatsen; er moet een beter bod tegenover staan.
- Mogelijk kan grond in de Wieringermeer (niet doorgaan Wieringerrandmeer) betrokken worden bij de uitplaatsing van bedrijven. Hoe verhoudt zich de bodemkwaliteit van Haarlemmermeer en Wieringermeer met elkaar.
- Stivas geeft aan dat de financiële regeling moet goed zijn. Een ondernemer moet niet alleen vergoed worden om weg te komen, maar er moet geld zijn om op de nieuwe locatie een nieuw bedrijf te beginnen. Ook als ondernemers zouden willen emigreren, moet een goede emigratieregeling beschikbaar zijn. Wanneer voldoende geld beschikbaar wordt gesteld kunnen er zaken worden gedaan. Dit betekent dat vanuit de overheid de financiële overeenkomst niet uitgeknepen moet worden ("*niet moeilijk doen over de laatste euro's*").

- BBL geeft aan dat vanuit de overheid alleen maar zakelijk met het uitkopen van agrarisch ondernemers kan worden omgegaan, omdat BBL anders staatssteun aan de agrarische sector kan worden verweten.
- Snel en zakelijk opereren is cruciaal.

Kavelruil/grondruil

- BBL heeft in de Haarlemmermeer 588 ha grond. Ook andere overheden (Provincie, Gemeente, Rijk) en het waterschap hebben grond. Daarnaast is Schiphol een belangrijke partij met grondposities. En is ook hoogheemraadschap Rijnland relevant. Het is noodzakelijk dat partijen hun grondposities durven los te laten; ondernemers volgen wel.
- Gekoppeld aan bedrijfsverplaatsing zou een grondruil gerealiseerd kunnen worden, waarbij planrealisatie en optimalisatie voor blijvende ondernemers wordt gerealiseerd. Om dit daadwerkelijk op gang te brengen is enerzijds een vliegwiel noodzakelijk (ruimte creëren door verplaatsing) en anderzijds voldoende financiën. Partijen noemen dat ondernemers zelf het initiatief moeten nemen. Bijvoorbeeld daar samen aan aan tafel te gaan zitten en een ruilplan te ontwikkelen. Eigen initiatief past bij ondernemend handelen.
- Als voorbeeld in de Haarlemmermeer waarbij onder de goede omstandigheden (daadkracht, budget) daadwerkelijk iets is gerealiseerd wordt de realisatie van de HSL genoemd.
- Bij het uitvoeren van een kavelruil/grondruil "moet geld". Ook ondernemers dienen hierin te investeren.
- Snel en zakelijk opereren is cruciaal.

Samenwerking

- Er worden mogelijkheden gezien voor samenwerking met Schiphol. Doordat de "vogelvrije" zone rondom Schiphol mogelijk wordt verruimd naar 13 km, worden ook voorwaarden gesteld aan de te verbouwen gewassen. Er kan gedacht worden aan de teelt van specifieke energiegewassen ten behoeve van Schiphol.
- De teelt van olifantsgras is voor de ondernemers qua arbeidsinzet en verdiensten niet aantrekkelijk. Loonwerk (beheer van grond) ten behoeve van Schiphol loont wel.

Verbreiding

- Beide partijen zien verbreding vooral gekoppeld aan de (melk)veehouderij. De combinatie met akkerbouw ligt minder voor de hand. Verbreiding in de vorm van het uitvoeren van loonwerk past weer minder bij het beeld dat men met de verbrede landbouw in de Structuurvisie voor ogen heeft.
- Er moet gezocht worden naar nieuwe Product-Markt-Combinaties. Verbreiding kan een middel zijn om een agrarisch bedrijf "in de lucht te houden", zoals dat bij de Olmenhorst is gebeurd. Ook andere bedrijven kunnen investeren binnen de verbrede landbouw (camping, zorg e.d.). In het zoeken naar PMC's is het voordeel van de Haarlemmermeer dat de stad dichtbij is, de vraag is echter hoe aantrekkelijk de Haarlemmermeer is. Daarom kunnen de plannen voor Park21 zorgen voor een grotere aantrekkelijkheid.

Pachtsituatie

- BBL verpacht haar grond overal in de polder met jaarlijkse pacht. Dit biedt BBL de mogelijkheid snel over haar gronden te kunnen beschikken. Voor ondernemers geeft dit een bepaalde mate van onzekerheid in hun bedrijfsvoering. Het verlengen van eenjarige pacht aan dezelfde ondernemer komt tocht veel voor. Het wisselt ook wel eens. Dit is na het interview nogmaals door BBL gecheckt, omdat dit door de ondernemers in de begeleidingscommissie in twijfel wordt getrokken.
- De agrarische ondernemers geven in het structuuronderzoek aan dat door de kortdurende pacht de kwaliteit van de grond achteruit gaat. Ondernemers zouden zich minder verantwoordelijk voelen voor een goed beheer van de grond. BBL herkent dit niet. Voorwaarde voor pacht is een goed beheer van de gronden. Er zijn goede pachters die de kwaliteit van de gronden hoog in het vaandel hebben. Men moet wel erkennen dat controle op het beheer van de gronden niet de hoogste prioriteit heeft.

- Voor kortdurende pacht betaalt men minder dan voor langdurende pacht. De zekerheid van pachten op langere termijn moet betaald worden, ook omdat BBL minder snel over haar eigen grond kan beschikken.
- Opgemerkt wordt dat vooral voor de pachtboeren de huidige “bevriezing” van de grondmarkt nadelig uitwerkt. Zij hebben geen duidelijkheid over hun ontwikkelingsperspectief en kunnen op basis van de kortdurende pachtcontracten minder investeren. Grondeigendom geeft meer garantie voor investeringsbeslissingen.

Gesprek: LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer

Aanwezig

- Marieke van Leeuwen
- Nico Koeckhoven
- Peter Baars
- Paul Munsterman

Algemeen

De agrarische sector in de Haarlemmermeer opereert al decennia lang in een ruimtelijk hogedrukgebied. Ondanks de grote druk op de grond is de landbouw nog altijd de grootste ruimtegebruiker in de polder. Dit laatste komt duidelijk naar voren in het recent verschenen 'Agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer' dat in opdracht van provincie Noord-Holland door Grontmij is opgesteld. De uitkomsten van het onderzoek, en met name de conclusies en aanbevelingen, kunnen voor het LER als hier herhaald en ingelast worden beschouwd. Dit laatste geldt ook voor de gespreksverslagen van de gebiedsbijeenkomst op 29 juni 2011 (bijlage 3).

Structuurvisie provincie Noord-Holland

In juni 2010 is de Structuurvisie Noord-Holland 2040 vastgesteld. Deze provinciale visie is een bouwsteen voor de gemeentelijke structuurvisie. In de Structuurvisie Noord-Holland 2040 is een "voldoende en gedifferentieerde ruimte voor landbouw en visserij" als een provinciaal belang betiteld. Het betekent dat de agrarische sector letterlijk op de kaart is gezet en wordt gezien als een 'ruimtevragende' functie. Dit laatste is een trendbreuk met het verleden waarbij de agrarische sector in het ruimtelijk krachtenveld altijd werd beschouwd als een 'ruimtelijke restpost'. Refererend aan genoemd provinciaal belang streeft LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer niet naar het letterlijk uitbreiden van het landbouwareaal, maar wel naar het beschermen van het bestaande primaire productieareaal. Dit laatste geldt met name ook voor het primaire agrarische gebied in de Haarlemmermeer. In de Structuurvisie Noord-Holland 2040 is het landelijk gebied van Haarlemmermeer, inclusief het glastuinbouwconcentratiegebied, duidelijk op de kaart gezet. Een groot deel van het landbouwgebied staat 'gereserveerd' voor gecombineerde landbouw: landbouw is het uitgangspunt. Met de provinciale Structuurvisie is ook de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (PRVS) vastgesteld. De PRVS is leidend voor de gemeentelijke ruimtelijke ordening.

In de PRVS is op de kaarten 'Landelijk gebied' en 'Landbouwgebieden' het agrarisch gebied in de Haarlemmermeer begrensd. Op de kaart 'Landbouwclusters' is het glastuinbouwconcentratiegebied aangegeven. Het provinciaal ruimtelijk beleid, inclusief de begrenzing van het agrarisch c.q. glastuinbouwgebied, moet in de gemeentelijke structuurvisie het uitgangspunt zijn. Vanzelfsprekend met de intentie om de (ruimtelijke) ontwikkeling van de primaire agrarische sector te faciliteren.

Voorts is LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer van mening dat het in de provinciale Structuurvisie geadviseerde bouwblokkenbeleid (1,5 - 2,0 hectare) in de gemeentelijke structuurvisie uitgewerkt moet worden. Een bouwblok van voldoende omvang is noodzakelijk om het agrarische bedrijf te kunnen ontwikkelen en continu te kunnen aanpassen aan de zich wijzigende (economische) omstandigheden.

Agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer

Het 'Agrarisch structuuronderzoek Haarlemmermeer' moet worden gezien als de basis voor de landbouwparagraaf in de structuurvisie van gemeente Haarlemmermeer. Er is sprake van een objectief onderzoeksrapport waarvan de uitkomsten gedragen worden door provincie Noord-Holland, gemeente Haarlemmermeer en de agrarische sector. Uit het onderzoek komt nadrukkelijk naar voren dat sprake is van een economisch krachtige agrarische sector, geleid door jonge ondernemers, die een sterke behoefte hebben aan schaalvergroting. Het agrarisch structuuronderzoek geeft een goed beeld van de huidige situatie en van de gewenste ontwikkeling van de landbouw, en is daarmee een bijzonder belangrijke en bruikbare bouwsteen voor de landbouwparagraaf van de Structuurvisie.

Park21/planologische duidelijkheid

Het standpunt van LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer met betrekking tot Park21 is bekend. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer is teleurgesteld in het besluit van de gemeenteraad tot vaststelling van het Masterplan Park21. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer heeft van meet af aan gepleit voor een goed afgewogen besluit over Park21. Dat kan alleen plaatsvinden als de consequenties hiervan op het totaal van de beoogde functiewijzigingen in de Haarlemmermeer wordt gezien en er voldoende zekerheid bestaat over de (financiële) realiseerbaarheid van het plan. Vanuit die optiek had naar de mening van LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer, uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening, de besluitvorming over het Masterplan pas kunnen plaatsvinden nadat de Structuurvisie van gemeente Haarlemmermeer was vastgesteld. Op dat moment waren de consequenties van Park21 op de ontwikkeling van de agrarische sector in/nabij het plangebied bekend (op basis van het LER).

Uit het oogpunt van rechtszekerheid is LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer van mening dat, ondanks het besluit over het Masterplan Park21, het plangebied van Park21 in de structuurvisie een agrarische functie moet krijgen. Hiermee wordt recht gedaan aan de functietoekenning in de PRVS en wordt duidelijkheid gegeven aan de aldaar gevestigde agrarische ondernemers.

Elke nieuwe discussie over de verdeling van de ruimte in de Haarlemmermeer komt niet ten goede aan een stabiele bedrijfsontwikkeling van de (grondgebonden) landbouw. De agrarische sector hecht een groot belang aan planologische duidelijkheid. Sterker, voor de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw is planologische duidelijkheid een noodzaak. Alleen onder deze condities kan de sector zich binnen de daarvoor gestelde kaders ontwikkelen. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer is dan ook van mening dat de gemeentelijke structuurvisie de gewenste planologische duidelijkheid moet geven. Dit betekent dat op gebiedsniveau duidelijke ruimtelijke keuzen worden gemaakt die ook (financieel) uitvoerbaar zijn. Het kan en mag niet zo zijn dat vraagstukken in de tijd vooruitgeschoven worden en vervolgens planologisch een schaduw werpen op gebieden met alle nadelige gevolgen voor de agrarische bedrijfsontwikkeling. Na vele jaren discussie over de ruimteverdeling heeft de agrarische sector behoefte aan 'rust' door middel van het realiseren van planologische duidelijkheid.

Complexwaarde

De groenopgave in de Haarlemmermeer, waaronder Park21, is aanzienlijk. De praktijk laat zien dat de realisatie van de groenopgave veelal moeilijk van de grond komt. Dit laatste is vooral een kwestie van vraag en aanbod. De groenopgave moet gerealiseerd worden als contramale van de ontwikkeling van de 'rode' functies in de polder. Daarover bestaat geen enkel misverstand. Ondanks de aantoonbare relatie tussen de realisatie van de 'rode' en 'groene' functies komt dit bij de realisatie van de groenopgave niet tot uiting in de prijs van de grond. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer is van mening dat de ontwikkeling van rood en groen in de Haarlemmermeer op een zodanig planologisch verantwoorde wijze moet plaatsvinden dat uitwerking kan worden gegeven aan de zogenaamde 'complexwaarde'. Met deze complexwaarde vindt een bepaalde mate van prijsverevening plaats als gevolg waarvan de directe relatie tussen rood en groen bij de overdracht van agrarische cultuurgronden voor de genoemde functies beter tot zijn recht komt.

Water

De beschikbaarheid van voldoende water van een goede kwaliteit is essentieel voor de continuïteit van de agrarische sector. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer is van mening dat het watersysteem, ook naar de toekomst toe, de ontwikkeling van een economisch duurzame agrarische sector optimaal moet faciliteren. Dat betekent dat niet getornd mag worden aan de bestaande drooglegging van de gronden en dat een goede waterkwaliteit (geen toename verzilting) gegarandeerd moet worden. Voorts is LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer van mening dat het vraagstuk over waterberging daar moet worden opgelost daar waar het wordt veroorzaakt. Dat betekent dat met betrekking tot de beoogde functiewijzigingen in de polder de waterberging 'binnenplans' moet worden opgelost en niet mag worden afgeleid naar het landelijk gebied.

Energie

De agrarische sector kan en wil een grote rol spelen bij het invullen van de opgave voor duurzame energie. Naast windenergie kan daarbij gedacht worden aan biovergassing, biovergisting en/of de toepassing van zonne-energie. Voor de toepassing van biovergassing en -vergisting is het van belang dat er ruimte wordt gecreëerd voor (collectieve) installaties. De nieuwe Structuurvisie kan hiervoor het kader bieden. De toepassing van zonne-energie is in opkomst. Als voorbeeld kan de gemeente Koggenland worden genoemd. Deze gemeente heeft een subsidie-regeling vastgesteld waarbij agrarische ondernemers worden gestimuleerd zonnepanelen te plaatsen op de daken van de agrarische bedrijfsgebouwen in combinatie met de sanering van de asbestdaken. LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer geeft de gemeente Haarlemmermeer graag in overweging om samen met LTO Noord een soortgelijke regeling op te stellen.

Landbouwverkeer

Voor de agrarische ondernemers in het plangebied is het borgen van een goede noord/zuid- en oost/west-doorstroming van essentieel belang. In dat kader geeft LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer graag in overweging om een Kwaliteitsnet Landbouwverkeer (naar het voorbeeld van Kwaliteitsnet landbouwverkeer Noord-Kennemerland) vast te stellen. Het Kwaliteitsnet brengt de routes in beeld waarlangs het landbouwverkeer wordt afgewikkeld. Op basis van het Kwaliteitsnet worden deze routes planologisch geborgd om de doorstroming van het landbouwverkeer naar de toekomst toe te kunnen garanderen.

Greenport Aalsmeer

De gemeente Haarlemmermeer maakt onderdeel uit van de Greenport Aalsmeer. Greenport Aalsmeer is een economisch sierteeltcomplex van wereldfaam. Het is van groot belang voor de Nederlandse werkgelegenheid, het regionaal en nationaal inkomen en de export. De gemeente Haarlemmermeer werkt hard mee om de genoemde ambities te kunnen waarmaken en is trekker van belangrijke Greenportprojecten, waaronder de Ongestoorde Logistieke Verbinding (OLV). Vanuit die optiek vraagt LTO Noord Afdeling Haarlemmermeer de gemeente Haarlemmermeer de (ruimtelijke) ontwikkeling van de Greenport Aalsmeer, inclusief PrimAviera, in de Structuurvisie op te nemen.

Gesprek: Schiphol

Aanwezig

- Eric Linschoten, Schiphol, geluidsribbels
- Martin de Bruijne, Schiphol, water
- Klaas Verbeek (telefonisch), Schiphol, algenkweek
- Hans Ebbe en Nienke Middelbeek, Schiphol Real Estate
- Inge Mijnders, Grontmij

Geluidsribbels

- In 2004 klagen de bewoners van Hoofddorp Noord (wijk Vrijschot) over geluidsoverlast. Na onderzoek blijkt het geluid veroorzaakt te worden door startende vliegtuigen richting het noorden. De overlast wordt toegeschreven aan het grondgeluid. Dit geluid verplaatst zich onder een hoek van 45⁰. Hierdoor ondervindt vooral genoemde wijk hinder. Het ligt in de bedoeling de geluidsoverlast met 10 dB af te laten nemen.
- Om de problematiek op te lossen zijn allerlei innovatieve ideeën (piramides, geluidswal) verkend, maar deze bleken niet op een goede manier uitgewerkt te kunnen worden (technisch, planologisch e.d.).
- Grofweg zijn de maatregelen in te delen in:
 - Het terugketsen van geluid (bijv. grondwal).
 - Het verstrooien van geluid (bijv. piramides).
 - Het absorberen van geluid (bijv. omploegen van land).
 Het idee wat nog het meest resultaat opleverde, was het omploegen van land.
- Vervolgens heeft Schiphol een internationale prijsvraag uitgezet. Hieruit kwam een innovatief geluidsscherm (ecobarrier) dat bij de start van een vliegtuig opstaat, en bij landing van een vliegtuig neerligt. In eerste instantie leek dit een oplossing die aan de eisen van luchtvaartveiligheid voldeed, maar later bleek dit niet het geval. Ook ging de oplossing gepaard met een grote energiebehoefte (over grote afstand (2 km) het scherm op en neer laten).
- Daarna is men doorgegaan op het idee van het omploegen van land. Dit heeft geresulteerd in het idee van de geluidsribbels. Dit zijn grondwallen van circa 3 meter hoog, waarvan 1,5 meter boven maaiveld uitsteekt. Over een breedte van circa 60 meter wordt op een perceel een aantal grondwallen naast elkaar neergelegd. Op een perceel blijft dan circa 120 meter over voor landbouwkundig gebruik. Door de hoek van inval, wordt het geluid recht omhoog gekeerd, waardoor het geluid verstrooid wordt. Geluidsdeskundigen van o.a. TNO hebben aan het idee gerekend, en de conclusie is dat deze maatregel tot de gevraagde geluidsreductie kan leiden.
- In het gebied tussen de IJweg, de Polderbaan en Hoofddorp Noord heeft Schiphol een aantal percelen. Schiphol heeft voor een eigen perceel vergunning aangevraagd om grondwallen aan te leggen. Op dit perceel kan ervaring worden opgedaan, en kan gezien worden tot hoeveel geluidsreductie de grondwallen op dit perceel kunnen leiden. Mogelijk wordt in de eerste fase van het plan bijvoorbeeld 7,5 dB bereikt, dan hoeft nog maar voor 2,5 dB een oplossing gevonden worden.
- Er is bij de ondernemers verwarring ontstaan doordat Schiphol een totaal plaatje heeft gepresenteerd, waarop het idee van de grondwallen is uitgewerkt voor meerdere percelen binnen het begrensde gebied. Hierin zijn ook gronden van Gemeente Haarlemmermeer en Mainport Groen betrokken; hierover is al overeenstemming bereikt. Ook is op enkele percelen van ondernemers een uitwerking opgenomen. Schiphol heeft gedacht een schets richting de toekomst te geven, een doorkijk op het kleine onderdeel dat ze nu willen oppakken, maar heeft zichzelf daarbij 'in de vingers' gesneden.
 - De aangevraagde vergunning heeft alleen betrekking op het eigen perceel.
 - Het resultaat van de geluidsreductie moet nog onderzocht worden: is dit al genoeg, of mogelijk levert het te weinig winst op.
 - Afhankelijk van het resultaat wordt gezien hoeveel andere percelen nog nodig zijn om de maatregel uit te werken.
- Vanuit het Luchthavenindielingsbesluit (LIB) is een aanlegvergunning aangevraagd en verleend. De huidige bezwaarmakers (vooral mensen uit het directe gebied en niet uit de woonwijk) maken bezwaar op basis van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan geeft een agrarische bestemming, waarin technische voorzieningen voor de luchtvaart toege-

staan zijn. De bezwaarmakers bestrijden dat de grondwallen voorzieningen voor de luchtvaart zijn.

- Op dit moment is door alle bezwaren de realisatie stilgelegd, totdat er duidelijkheid komt wordt er niets meer ondernomen.
- Schiphol had het idee om op de betreffende percelen ook een groen / recreatieve functie in te brengen, bijvoorbeeld landschapsbeplanting, een rondje wandelen, fietsverbinding tussen IJweg en Hoofdweg. Hiermee kan een mooi gebied gerealiseerd worden, ook als 'vervangende' compensatie van andere plannen (dit zou gedeeltelijk een alternatief kunnen zijn van de claims op ruimte vanuit groenprojecten).

Een ander idee was op de geluidsribbels wilgenteelt te beginnen. Wilgen groeien snel en zijn onvoldoende zwaar voor vogels op de takken te zitten. De wortels moeten de structuur van de ribbels vasthouden. Samenwerking met agrarisch ondernemers in de wilgenteelt is mogelijk.

Waterbeheer

- De luchthaven heeft relatief veel verhard oppervlak en weinig watergangen. Op Schiphol-Oost is geen open water aanwezig. Op een groot deel van het luchthaventerrein is in het waterbeheer voorzien door een uitgebreid ondergronds buizenstelsel.
- Het waterbeheer is er feitelijk op gericht het water zo snel mogelijk af te voeren naar een van de 3 gemalen: gemaal NS-noord, gemaal NS-zuid of gemaal Bolstra (direct op de Ringvaart). Bij Schiphol vormt de NS-tunnel een grote fysieke scheiding, waar het water overheen gepompt moet worden.
- De luchthaven kent 3 peilvakken. Schiphol voert binnen de peilvakken zelf het waterbeheer uit, in overleg met Hoogheemraadschap Rijnland.
- De aansluitende watergangen vanuit het landbouwgebied zijn door middel van stuwtjes (peilscheiding) afgescheiden van het watersysteem Schiphol.
- Vanuit het waterschap wordt de eis gesteld voldoende waterberging te realiseren. Waterberging bestaat uit het areaal oppervlakte water en de toegestane peilstijging. Er bestaat geen tekort aan open water binnen Schiphol. In de BRC (Berging Rekening Courant, Waterbank) zijn maatwerk-afspraken gemaakt tussen Schiphol en Rijnland.
- Op Schiphol is sprake van een puur gescheiden rioolstelsel. Al het hemelwater komt in het oppervlaktewater terecht. Vervuiling op de platformen en wegen komt bij neerslag via de hemelwaterriolering in het oppervlaktewater terecht. Hierdoor kan door kerosine en olie lokaal geringe vervuiling van het oppervlaktewater ontstaan.
- De waterkwaliteit was in het verleden in de winter van mindere kwaliteit, dit vanwege de noodzakelijke gladheidsbestrijding en de-icing van vliegtuigen. De kwaliteit verslechtert niet zozeer door de gebruikte stoffen zelf, maar door het afbreken van de stoffen waarvoor veel zuurstof nodig is. Dit kan leiden tot zuurstofloos water. Ook over de waterkwaliteit zijn afspraken gemaakt met Rijnland, ook is gezamenlijk een saneringsplan opgesteld. Er zijn veel verbeteringen bereikt, de waterkwaliteit is steeds beter onder controle. In samenwerking met Rijnland en Royal Haskoning wordt gewerkt aan het uitwerken van zuiveringsmaatregelen, bijvoorbeeld zuurstofrijk water door watergangen pompen. Bronmaatregelen die genomen zijn: gebruik van ander gladheidsbestrijdingsmiddel, centrale plekken voor de-icing, introduceren van een andere vloot. Circa 80% van de doelstellingen is al bereikt.
- Op Schiphol is een 'overschot' aan water dat zo snel mogelijk wordt afgevoerd. Dit water kan in tijden van watertekort in de Haarlemmermeer gebruikt worden voor de landbouw. Bijvoorbeeld door het water vlak voor de gemalen af te vangen. Als partijen dit willen kunnen zij hiervoor het initiatief nemen, Schiphol ziet hierin geen rol voor zichzelf.

Algenkweek

- Op Schiphol ontwikkelt men het initiatief van een algenkwekerij. De algenkwekerij is bedoeld om glycol op te nemen. Glycol is een stof die vrijkomt bij de-icing van vliegtuigen. Recent is een pilot uitgevoerd, en op dit moment werkt men aan een opschaling van het initiatief.
- Schiphol vangt de de-icingsvloeistoffen op in een speciaal bad van snelstromend water. De algen nemen het glycol op. Na het drogen van de overmaat aan algen zijn er diverse afzetmogelijkheden. Bijvoorbeeld kwekers die het als meststof kunnen gebruiken (hoog aluminiumgehalte), afzet als vee- of visvoer, of mogelijk kan het ingezet worden als biobrandstof.

- Bij inzet als biobrandstof wordt opgemerkt dat de bijdrage aan de energiebehoefte van Schiphol minimaal zal zijn.
- In het initiatief is een ondernemer betrokken van buiten de Haarlemmermeer. Opgemerkt wordt dat het kweken van algen een specialisme is, dat niet direct aansluit bij de agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer. De kansen om algenkweek als verbredingsactiviteit op agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer op te starten worden minimaal geacht.

Grondverwerving en beheer

- De grondverwerving voor de Schiphol Group wordt uitgevoerd door Schiphol Real Estate BV.
 - In totaal heeft Schiphol circa 3100 hectare grond in de Haarlemmermeer in eigendom:
 - circa 1.700 hectare 'binnen de hekken'.
 - circa 1.400 hectare 'buiten de hekken'.
- De grond van Schiphol ligt grotendeels direct om de banen. Schiphol heeft alleen gronden in het noordelijk deel van de Haarlemmermeer.
- Schiphol koopt voornamelijk gronden aan voor eigen ontwikkeling en incidenteel om bijvoorbeeld ruilgronden te hebben. Men koopt dus voornamelijk die grond, die men verwacht zelf direct of in de toekomst nodig te hebben.
- Van de hectaren 'buiten de hekken' wordt circa 25% beheerd door een loonwerker en circa 75% wordt in pacht uitgegeven aan agrarisch ondernemers.
 - De laatste jaren heeft Schiphol marginaal gronden verworven: circa 60 hectare in 3 jaar. Dit betreft vooral een paar afhandelingen uit het verleden. Af en toe verkoopt Schiphol gronden aan overheden, bijvoorbeeld voor de omlegging van de A9 of de N201+.
 - Schiphol werkt incidenteel samen met andere partijen, bijvoorbeeld bij uitplaatsing van bedrijven. Er is vooral samenwerking met provincie Noord-Holland en gemeente Haarlemmermeer. Door samen te werken kunnen complexe vraagstukken vaak sneller en beter worden afgehandeld.
 - Veel gronden zijn aangekocht voor realisatie van bijvoorbeeld de banen. Percelen worden in hun geheel aangekocht, na realisatie wordt het restperceel zo mogelijk verpacht. Men wil het restperceel wel in eigendom houden, omdat men dan zeggenschap heeft over de grond. Commerciële ontwikkeling dicht langs de rij- en/of taxibanen is vanuit wettelijke regelgeving (LIB) niet toegestaan. De aanleg van rij- en of taxibanen ten behoeve van het primaire proces echter wel.
 - Schiphol schakelt zo nodig een rentmeester in (extern) die de afspraken met partijen vastlegt en de pachtcontracten opstelt. In totaal heeft Schiphol circa 12 pachters.
 - Er worden zowel percelen in reguliere (beperkt) als in liberale pacht uitgegeven (meest voorkomend).
 - Schiphol streeft naar continuïteit in de relatie met haar pachters. Dit komt naar verwachting ook de kwaliteit van de grond ten goede.
 - In de A4 zone west heeft Schiphol grond in eigendom. De agrarische exploitatie wordt echter gecoördineerd door de gemeente Haarlemmermeer.
 - De Minister heeft een reservering gedaan voor de aanleg van een eventuele 6^e baan (parallel aan de Kaagbaan). Schiphol is op dit moment niet concreet bezig met de planuitwerking hiervan. Op dit moment verwerkt Schiphol jaarlijks circa 47 miljoen passagiers, de huidige infrastructuur biedt ruimte om circa 60 miljoen passagiers per jaar te verwerken. Een beslissing tot al dan niet aanleg van de parallelle Kaagbaan wordt niet eerder verwacht dan in 2020.

Pilot ganzenproblematiek

- Schiphol heeft een groot probleem met ganzen, doordat de vogels in de motoren van vliegtuigen kunnen geraken vormen zij een bedreiging voor de veiligheid.
- In het huidige Luchthavenindelingsbesluit (LIB) geldt een zonegebied van 6 kilometer waarbinnen geen nieuwe vogelaantrekkende functies zijn toegestaan. Waarschijnlijk wordt de zone opgerekt naar minimaal 10 kilometer.
- De ganzen komen veelal uit omliggende gebieden en foerageren in de Haarlemmermeer op landbouwgrond, bijvoorbeeld graan of weide. Er wordt gezien of op de landbouwgrond andere gewassen geteeld kunnen worden: minder vogelaantrekkende gewassen. Gedacht kan worden aan energieteelt, waarbij de vrijkomende energie aan Schiphol geleverd kan worden.

- Ook geldt dat in deze zone geen grote wateroppervlakken gerealiseerd mogen worden, omdat deze vogels aantrekken.
- Op de gronden die Schiphol verpacht kan men de ondernemers meer verplichten tot een bepaalde teelt, dan op de gronden die Schiphol niet in eigendom heeft.

Gesprek: Landbouw Economisch Instituut

Aanwezig

- Gabe Venema, Landbouw Economisch Instituut
- Inge Mijnders, Grontmij

LEI heeft de landbouwverkenning voor Park21 opgesteld. In eerste instantie werd het resultaat een LER genoemd, maar het document beschrijft te weinig de effecten van Park21 op de landbouw.

Agrocomplex

- Om de omvang van het agrocomplex te bepalen is gebruik gemaakt van nationale gegevens. De vraag kan gesteld worden in hoeverre de Haarlemmermeerse gegevens vergeleken kunnen worden met de nationale gegevens. De nationale gegevens worden voor de akkerbouw opgezet op basis van een aantal 'standaard' bouwplannen. Met de sector zou gekeken moeten worden of in de Haarlemmermeer sprake is van een aantal standaarden (in de Wieringermeer kan bijvoorbeeld een schets gegeven worden van een standaard akkerbouwbedrijf).

Opmerking: De begeleidingscommissie (8 juni 2011) geeft aan dat voor de Haarlemmermeer geen standaard benoemd kan worden.

- Het LEI heeft in opdracht van een aantal provincies een analyse van het agrocomplex in de betreffende provincie gemaakt. Voor Noord-Holland heeft het LEI deze analyse niet gemaakt.
- De omvang en impact van de maatregelen op het agrocomplex zouden op een andere manier in beeld moeten worden gebracht. Het voorgenomen raadplegen van Cumela, COM e.d. kan hier in bepaalde mate invulling aan geven.
- De tuinbouwbedrijven in de Haarlemmermeer hebben nu naar verwachting hun focus op met name Aalsmeer, Rijnsburg. De invloed van de ruimtelijke plannen op dit complex zal waarschijnlijk beperkt zijn. De omvang van het complex is dusdanig dat deze in het voortbestaan niet afhankelijk is van de tuinbouw in de Haarlemmermeer. Bovendien blijft met PrimAviera een groot cluster bedrijven bestaan.
- De akkerbouw ligt in de Haarlemmermeer redelijk geïsoleerd. In de omgeving van de Haarlemmermeer zitten weinig akkerbouwbedrijven. De bedrijven in de omgeving van de Haarlemmermeer betreffen veelal (glas)tuinbouw en veehouderij/weidebouw. Door het wegvallen van akkerbouwbedrijven kan afstand een rol gaan spelen. Als het aantal akkerbouwbedrijven te beperkt van omvang wordt, is men meer aangewezen op o.a. Wieringermeer en Flevoiland.

Voor het toeleveren en afleveren van goederen is de afstand voor akkerbouw een minder cruciale factor, omdat de producten minder aan bederf (geen versproducten) onderhevig zijn. De vraag is welke afstanden van toe- en afleveren nu praktisch zijn. Dit kan ook bij Cumela en COM geraadpleegd worden.

- Voor veehouderij/weidebouw liggen de relaties in de omgeving van de Haarlemmermeer dicht bij, bijvoorbeeld richting het Groene Hart. De producten in deze sector zijn vers, moeten gekoeld en sneller verwerkt worden. De vraag is welke afstanden van toe- en afleveren nu praktisch zijn.
- Niet alleen het toeleveren en verwerken van producten is relevant, ook de agrarische dienstverlening is cruciaal. Er moet gedacht worden aan mechanisatiebedrijven, het uitvoeren van loonwerk en de banken. Ook hier relevant om Cumela, COM e.d. te spreken. De verwachting is dat een afname van het aantal landbouwbedrijven geen bedreiging vormt voor het bankenwezen.

Perspectieven ontwikkeling

- De landbouw in de Haarlemmermeer kent een grote ruimtelijke druk. Grofweg zijn er 2 wegen te bewandelen hoe hier mee om te gaan op het moment dat een ondernemer zijn bedrijf in de Haarlemmermeer wil houden.

- Intensiveren / schaalvergroten (gewasbescherming, veredeling, verduurzamen van teelten, aanpassen aan verzilting etc.).
- Verbreden.

Het perspectief in deze ontwikkelingen hangt af van wat de consument hiervoor wil betalen.

- De wens tot schaalvergroting in de Haarlemmermeer kan niet vergelijkbaar gesteld worden met schaalvergroting in het algemeen. De Haarlemmermeer heeft een gunstige agrarische structuur. Veel bedrijven hebben al een gunstige bedrijfsstructuur, maar willen verder vergroten.
- De markt voor verbreding in de Haarlemmermeer is gunstig. De stad ligt om de hoek. Echter een nadeel van de Haarlemmermeer is het minder aantrekkelijke landschap (door mensen soms als saai bestempeld).
- Verbreding is iets wat minder bij akkerbouwbedrijven past. Het wordt vaak gekoppeld aan o.a. "koeien in de wei", kaasboerderij, poldersport. Akkerbouw (suikerbieten, aardappelen spreken minder tot de verbeelding).
- Verbreding die bij akkerbouw past is het uitvoeren van loonwerk (wat al gebeurt in de Haarlemmermeer) en het beheer van groengebieden (bijvoorbeeld van Park21). Daarnaast kan gedacht worden aan bijvoorbeeld huisverkoop of akkerrandenbeheer, maar de bijdrage aan bedrijfsresultaat zal hiervan beperkt zijn.
- Het idee is dat de verbredingsmogelijkheden te rooskleurig worden voorgesteld. Er zijn wel mogelijkheden voor verbreding, maar naar de mening van LEI niet in de mate die de gemeente voorstaat. Wat is het marktpotentieel van activiteiten?
Als voorbeeld wordt zorglandbouw genoemd.
Op een bedrijf kunnen 2 a 40 mensen werken, maar wat doet dit met de bestaande zorgopvang binnen de gemeente.
Hetzelfde kan ook voor kinderopvang worden genoemd. In de rand van de stad kunnen dit soort initiatieven potentie hebben, maar voor hoeveel bedrijven?
Vaak zal het nog een activiteit zijn waarbij onvoldoende inkomen wordt verworven, waardoor alsnog buitenshuis gewerkt zal worden.
- Als de hoofdbedrijfsactiviteit onder druk komt te staan, moet de neventak voldoende opleveren om op het bedrijf "het hoofd boven water te houden".
- Verbreden is ook een mentaliteitskwesitie. Een ondernemer moet er zelf de lol in hebben, en er voor willen gaan. Anders is het gedoemd te mislukken.
Binnen de Haarlemmermeer zijn er wel ondernemers die kansen zien en deze willen oppakken. Als voorbeeld wordt AgroNova genoemd waar 15 a 18 leden zijn aangesloten.
- Bij het uitbesteden van groenbeheer van parken is een ondernemer gebaat bij betrouwbaarheid. Een parkbeheerder kan ieder jaar aanbesteden, en jaarlijks de keuze maken voor de goedkoopste. Een ondernemer kan dan mogelijk maar voor 1 jaar een contract aangaan, en het volgende jaar staat zijn neventak onder grote druk.
- Verbreding kan voor ondernemers kansen bieden, maar door de ruimtelijke druk is het zeker dat er altijd bedrijven moeten stoppen in de Haarlemmermeer. Noodzaak is het dat overheden zich bezinnen op de manier waarop zij bedrijven kunnen faciliteren, het is geen fair play als je bedrijven aan hun lot overlaat.

Pacht, grondverkoop/grondaankoop en bedrijfsverplaatsing

- In de Haarlemmermeer zijn relatief veel pachtgronden.
- In de grondruil/bedrijfsverplaatsing is de positie van de pachter minder sterk dan die van de grondeigenaren. Ook in de grondaankoop zal een bank in de financiering meer eisen stellen richting een pachter. Grond heeft een belangrijke economische waarde, en vormt een garantie voor de geldverstrekker. Een pachter kan niet beschikken over deze garantie; hij is hierdoor dus ook meer beperkt in zijn mogelijkheden dan een eigenaar.
- Grondeigendom geeft ook zekerheid (grond rendeert en kan een "pensioen"voorziening zijn). De vraag of men zou willen verkopen is ondernemer afhankelijk: persoonlijke drijfveer en financiële armslag.
- Op dit moment vindt veel eenjarige pacht plaats. Hoeveel zekerheid kan een ondernemer hieraan ontnemen; de grondprijs wisselt waarschijnlijk niet veel. Eenjarige pacht zit niet in de

Pachtwet. Erfpacht geeft meer zekerheid, maar betekent voor de ondernemer ook een hogere pachtprijs.

- Veel ondernemers hebben de wens om schaalvergroting op hun bedrijf uit te voeren. Voor bedrijven bestaat de mogelijkheid hier uitvoering aan te geven. Ook hierin is de positie van de pachter slechter, zijn kunnen alleen via de grondeigenaren hun bedrijfsstructuur optimaliseren.
- Financiering / uitbreiding (financieringsgrens bij solvabiliteit 2/3) Solvabiliteit is de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen op de balans.
 - Rentabiliteit van de meeste bedrijven ligt goed.
 - Kapitaal ligt moeilijker door de vele pachtgronden.
 - Groei van bedrijven is mogelijk > goed ondernemerschap heeft en geeft perspectief.
- Uitplaatsing moet onder goede voorwaarden plaatsvinden. Als goed verkocht kan worden, ontstaat meer financiële armslag om elders een goed bedrijf te beginnen. Bij het zoeken naar een alternatieve bedrijfslocatie moet nagegaan worden in hoeverre er ruimte is om te investeren / vergroten. Een ondernemer ruilt niet om "hetzelfde" terug te krijgen, dan ligt er voor hem geen meerwaarde om elders te beginnen.
- Uit te plaatsen bedrijven moeten niet geleidelijk aan uitgekocht worden, dit kost bedrijven de kop. Een agrarisch ondernemer is zeer gebaat bij duidelijkheid, anders is het lastig bedrijfsbeslissingen (bijvoorbeeld investeren) te nemen.
- Bij uitplaatsing van bedrijven is goed flankerend beleid noodzaak.

Inkomenscijfers en resultaten

- LEI heeft een onderzoek "Actuele ontwikkeling van resultaten en inkomens in land- en tuinbouw in 2010" uitgevoerd.
- Deze gegevens kunnen gecheckt worden op bruikbaarheid voor de Haarlemmermeer. Ook hier geldt dat met een aantal standaarden is gewerkt die getoetst moeten worden op de relevantie voor de Haarlemmermeer.

PrimAviera

- Het LEI heeft in opdracht van de gemeente een onderzoek uitgevoerd naar de kansen voor glastuinbouw in het gebied van PrimAviera. In de beschouwing van de effecten voor de glastuinbouw kan dit onderzoek meegenomen worden.

Zekerheid van de plannen

- Als alle plannen in beschouwing worden genomen kan grofweg sprake zijn van een halvering van het bestaande areaal landbouw, van circa 8.000 hectare naar circa 4.000 hectare. Hoe zeker is het echter dat al deze ontwikkelingen plaatsvinden.
- Op basis waarvan worden de effecten beschreven? Feitelijk zijn de plannen in het Voorontwerp Structuurvisie een worstcase.
- Daarnaast kan worden uitgegaan van een effectbeschrijving van een aantal 'zekere' plannen. Maar ook de onzekerheid of plannen doorgang hebben kan een negatief effect hebben op bedrijfsperspectieven van ondernemers. Mogelijk kunnen dergelijke effecten in een scenariobeschouwing beschreven worden.

Park21

- In dit gebied is circa 800 hectare landbouwgrond. Circa 200 hectare is in gebruik van ondernemers buiten Park21, eenzelfde oppervlak hebben ondernemers in het gebied in gebruik buiten het plangebied Park21.
- De landbouwstructuur is - zoals in een groot deel van de Haarlemmermeer - goed. De vraag is of een herverkaveling moet plaatsvinden, welke bedrijven zijn economisch krachtig genoeg om buiten het gebied hun bedrijf voort te zetten, welke ondernemers willen mee in de voorgestane verbrede landbouw in Park21.
- Er moet duidelijkheid komen richting de ondernemers: onduidelijkheid kan funest zijn voor de bedrijfsontwikkeling.
- Er moeten individuele gesprekken plaatsvinden, waarin de wensen van de ondernemers besproken worden. Op basis daarvan planoptimalisatie en eventuele uitruil van grond of

verplaatsen van bedrijven. Met ondernemers kan meer bereikt worden dan over ondernemers.

- Een aandachtspunt dat genoemd wordt is de menging van landbouwverkeer met overig (recreatief) verkeer. Dit kan ook bij andere plannen een relevant thema zijn.

Landbouwbeleid

- Over de effecten van gewijzigd GLB-beleid op de landbouw heeft LEI een rapport opgesteld. Dit kan betrokken worden in het LER. Algemeen: gesubsidieerde producten komen onder druk te staan. Dit kan leiden tot een wijziging in teelten en/of het oppakken van bepaalde verbredingsactiviteiten.

Gesprek: Taskforce Multifunctionele Landbouw, Meerboeren, Centrum Landbouw en Milieu

Aanwezig

- Maarten Fischer, Taskforce Multifunctionele Landbouw
- Rob van Gaalen, Taskforce Multifunctionele Landbouw
- Jan Ham, De Meerboeren
- Henk Kloen, Centrum Landbouw en Milieu
- Marieke van Leeuwen, Projecten LTO Noord

De resultaten van dit verslag zijn in meerdere (telefonische) interviews verzameld.

Gegevens

In het rapport Kijk op multifunctionele landbouw (LEI, september 2010) staan cijfers van het aantal verbrede en/ of multifunctionele bedrijven per gemeente (stand van zaken 2009). Voor Haarlemmermeer zijn de volgende getallen opgenomen.

- 4 zorgboerderijen *)
- 20 bedrijven met huisverkoop
- 6 bedrijven met verwerkingsactiviteiten
- 3 bedrijven met natuurbeheer
- 3 bedrijven met recreatieve activiteiten

*) In de praktijk weet men dat er (inmiddels) meer dan 4 zorgboerderijen zijn.

Definitie van verbreding

Multifunctionele landbouw is meer dan alleen verbrede landbouw. Onder verbrede landbouw wordt het uitbreiden van de agrarische activiteiten met andersoortige niet agrarische activiteiten, zoals ontvangst van mensen, educatie, zorg, recreatie. Multifunctionele landbouw omvat, behalve de verbrede landbouw, tevens bedrijfsaanpassingen als verandering van een traditioneel gewas naar een gewas met een maatschappelijke functie, zoals bijvoorbeeld energiegewassen of ganswerende gewassen.

Agrarische uitgangspunten

Tijdens de verbreding van een agrarisch bedrijf moeten de agrarische uitgangspunten steeds van kracht blijven. Moderne bedrijfsvoering met bijbehorende trekkers en machines, hectares en loodsen moeten mogelijk zijn en blijven in een gebied waar verbreding wenselijk is. Het is van belang dat de agrarische uitgangspunten hiertoe goed op papier komen.

Slimme verbindingen

Belangrijkste element bij succesvolle verbreding is het (kunnen) maken van slimme, eenvoudige verbindingen tussen plekken, personen, activiteiten en mogelijke financiers. Om verbreding een kans te geven is het daarom van groot belang dat er snel planologische duidelijkheid komt. Wanneer men zeker heeft dat bedrijf x of ontwikkeling x in de directe omgeving zal plaatsvinden, zal de investeringsbereidheid om evt. te verbreden groter zijn, doordat de risico's afnemen. Men kan verbindingen bedenken en uitvoeren zonder de onzekerheid of nabije ontwikkelingen waarmee de verbinding tot stand moet komen al dan niet tot stand (kunnen) komen. Wanneer een ondernemer een activiteit wil gaan faciliteren die aansluit bij plannen uit de nabije omgeving om bijv. een begraafplaats te realiseren, is het nodig dat de ondernemer zeker weet dat de begraafplaats er komt, alvorens hij zijn plannen tot uitvoer zal brengen.

Verbreding begint kleinschalig

Veelal blijkt het beeld van wat verbreding inhoudt vertekend te zijn. Zowel bestuurders, ambtenaren, burgers als ook ondernemers zelf, blijken bij het woord verbreding al snel te denken aan grootschalige investeringen, waarbij een bedrijf in korte tijd "om" gaat. Dit beeld is echter in veel gevallen niet juist. Realistischer is, zeker in het begin, te denken aan kleinschalige ingrepen als een open dag, het toelaten van burgers op het bedrijf en het geven van wat informatie over de

bedrijfsvoering en het gebied en mogelijk een wandelpad. Bij eventuele doorontwikkeling van een gebied als recreatieve trekpleister, kunnen verbrede bedrijven indien gewenst stapje voor stapje meegroeien met ontwikkelingen in de omgeving door nieuwe investeringen op bedrijfsniveau.

Verbreiding is een strategische investering

Door verbreding versterkt een ondernemer het bestaansrecht van zijn bedrijf door bij te dragen aan de ruimtelijke en maatschappelijke doelstelling en zodoende bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor het bedrijf te ontwikkelen. Hiermee kan verbreding een strategische lange termijn investering zijn in een gebied met veel ruimtelijke druk.

Bijvoorbeeld: Het kan blijken dat een ontwikkeling als Park21 een langdurig traject wordt door financiering, planning e.d. Door onzekerheid over het al dan niet tot stand komen van het park, dreigen bedrijven dan op slot te gaan voor zolang het duurt. Dit heeft grote gevolgen voor de bedrijven (stilstand = achteruitgang). Wanneer een bedrijf besluit de ontwikkeling voor te zijn en zijn bedrijf doorontwikkeld, zowel agrarisch als met verbredingsactiviteiten, kan men in de periode dat het bedrijf anders op slot zou staan, een maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak ontwikkelen. Hiermee kan het bedrijf bij uiteindelijke realisatie van Park21 over bijvoorbeeld 20 jaar op een stevig voetstuk staan, zodat het ingepast wordt in de definitieve plannen voor het park.

Huidige situatie

De Olmenhorst, Hoeve de Vogel en Boer Bos zijn een aantal bekende en sprekende voorbeelden van verbrede bedrijven in de Haarlemmermeer. Toch is het aantal verbrede bedrijven in de Haarlemmermeer relatief laag. Er is relatief weinig recreatie en toerisme en weinig huisverkoop. Ook voor ontwikkelingen als agrarische kinderopvang lijkt weinig animo.

Dit heeft te maken met verschillende factoren;

1. Het nieuwe, enigszins eentonige Haarlemmermeerse landschap is minder populair bij recreanten en toeristen.
2. De grondprijzen zijn hoog. Belangrijke reden voor de stijgende grondprijzen is de planologische onduidelijkheid.
3. De gemeentelijke procedures voor bijvoorbeeld vergunningverlening zijn veelal traag en stug.
4. De cultuur van de ondernemers in de Haarlemmermeer is vooral gericht op schaalvergroting en intensivering, en in mindere mate op verbreding of multifunctioneel grondgebruik.

Ad 1) Dit is voornamelijk een probleem voor de ontwikkeling van recreatieve en toeristische activiteiten. Voor ontwikkelingen in de zorgsector is het landschap van ondergeschikt belang. In de Haarlemmermeer is een regionale coördinator voor ontwikkelingen in de zorgsector actief (Marianne van Arkel).

Ad 3) Pogingen van een ondernemer om hooiberghutten te ontwikkelen op zijn bedrijf zijn spaak gelopen op beleidsmatige drempels.

Ad 4) Tekenend was het gebrek aan animo voor een ISM bijeenkomst waarbij werd bekeken welke tak van verbreding mogelijk interessant kon zijn voor het eigen bedrijf.

Ad 3/4) Beide punten versterken elkaar.

Voorbeeldbedrijf

Een groot akkerbouwbedrijf (circa 170 ha) met voornamelijk traditionele gewassen als graan, aardappelen, bieten. Het bedrijf heeft verbredingsactiviteiten ontwikkeld in de vorm van;

- Huisverkoop
- Groepsontvangst
- Educatie
- Wandelpad
- Luchtreclame *)

*) met behulp van een machine die een digitaal ingevoerd logo of tekst omzet in "pixels" van 1,5m x 1,5m, worden delen van het perceel al dan niet ingezaaid, zodat enige tijd later het gewenste figuur in het groot groeit op het veld en leesbaar is vanuit het vliegtuig. Het rendement

van lucht reclame voor de ondernemer is voldoende. Er bestaat wel een risico voor de ondernemer, bijvoorbeeld doordat het gewas niet goed groeit of door vernieling.

Kansen en strategie

Belangrijke pluspunten voor verbrede en/of multifunctionele landbouw in de Haarlemmermeer zijn:

- De relatief hoge bevolkingsdichtheid van de gemeente.
- De ruimtelijke dynamiek van de gemeente, waarop bedrijfsontwikkeling kan meeliften.

Kansen

Enkele bekende kansen voor multifunctionele landbouw in de Haarlemmermeer zijn:

- Het telen van ganswerende gewassen (Soedangras) rondom Schiphol. Met dit energiegevoelende gewas kan een grote biovergistingsinstallatie van Schiphol gevoed worden (aanspreekpunt Jan Ham).
- Het telen van zilt-resistente gewassen (aanspreekpunt Timo Steenwijk).
- Het ontwikkelen van windmolens (aanspreekpunt Rob van Gaalen).
- Inspelen op behoefte aan (groene) zorg, educatie en lokale producten.

Windmolens

Teneinde invulling te geven aan de duurzaamheidsambities van de gemeente Haarlemmermeer is het zuiden van de Haarlemmermeer aangewezen als windmolenzoekgebied. Ondernemers krijgen de mogelijkheid om een windmolen in 'park'verband te plaatsen op hun areaal, waarvoor een jaarlijkse vergoeding geldt. De financiële voordelen van plaatsing van windmolens zijn uiteraard afhankelijk van de (alsmaar stijgende) energieprijzen. Momenteel leveren windmolens meer op dan het verbouwen van landbouwgewassen. De opbrengsten zijn onder andere samengesteld uit aandelen, vergoedingen voor het recht van opstal, voor niet meer voor agrarische doelen aan te wenden gronden, voor gewasschade bij aanleg park en voor aangelegde wegen. Kosten zijn onder andere het niet meer bruikbaar zijn van gronden voor agrarische doeleinden en minder efficiënt gebruik van landbouwgrond door obstakels van wegen en molen.

Er bestaan ook enkele nadelen van plaatsing van windmolens: allereerst is er (uiteraard) sprake van een beperkt ruimtebeslag. Ondernemers kunnen echter een vergoeding ontvangen voor de grondvraag. Daarnaast kun je stellen dat de bewerkbaarheid van het land afneemt als gevolg van windmolens (om de molen heen oogsten, etc.). Ander nadeel is dat, gelijk aan alle bouwactiviteiten die in de Haarlemmermeer plaatsvinden, bij plaatsing van een windmolen het risico ontstaat voor opbraak en toename van het chloridegehalte in het water door het ontstaan van wellen. Ook is er (mogelijk) sprake van lichte overlast door slagschaduw, geluid en horizonvervuiling.

In het zuiden van de polder worden momenteel twee windmoleninitiatieven uitgedacht:

- Er staan 2 windmolens in het zuiden van de polder, langs de A4, welke vervangen zullen worden door mogelijk 6 windmolens. Realisatie van 3 molens daarvan is vrijwel zeker.
- De Stichting Windpark Haarlemmermeer-Zuid ontwikkelt een plan voor realisatie van minimaal 8 windmolens met een vermogen tussen 20 en 40 MW.

Er vindt overleg over dit thema met Schiphol plaats. Mogelijk wil de luchthaven afnemer van stroom willen worden en/of mede investeren. Tevens bestaat er een mogelijkheid dat nieuwe glastuinbouwbedrijven in het PrimAvieragebied afnemer worden van de windenergie. Hiertoe wordt nog geen actie ondernomen. Het is van belang uit te zoeken of de energiesamenwerking tussen de windmolens en PrimAviera niet concurrerend werkt met de WKK-centrale.

Strategie Park21

Uit het agrarisch structuuronderzoek is naar voren gekomen dat het aantal ondernemers in het Park21 gebied dat geïnteresseerd is in verbredingsactiviteiten beperkt is. Een mogelijkheid is om ondernemers met een land- of tuinbouwbedrijf elders in de Haarlemmermeer, te interesseren voor het pachten van de grond in Park21. Deze ondernemers kunnen met de extra hectaren hun bestaande bedrijf uitbreiden en de hectaren bedienen vanuit hun bestaande bedrijfslocatie.

Verbreidingsactiviteiten kunnen de ondernemers zelf ontwikkelen en exploiteren, maar er bestaat ook een mogelijkheid om bijvoorbeeld alleen ruimte te bieden voor de aanleg van een wandelpad langs de landbouwpercelen.

Overig

Nieuwe of groeiende marktkansen worden ook gezien in het in toenemende mate zelf vermarkten van de producten, het combineren van zorg en landbouw en het aanleggen van bijvoorbeeld moestuinen voor inwoners van Hoofddorp en/of Nieuw Venneep.

Knelpunten

Een aantal knelpunten voor verbreding zijn:

- Hoewel er momenteel redelijk veel huisverkoop plaatsvindt in de Haarlemmermeer, neemt het door beperkte verdienmogelijkheden momenteel niet verder toe.
- Windmolens zijn slechts een beperkte kans voor de Haarlemmermeer, aangezien er alleen toestemming is voor een beperkt aantal molens.
- Zonnepanelen zouden een passende mogelijkheid zijn voor energiewinning in de Haarlemmermeer, maar doordat gekort wordt op de subsidies zijn de zonnepanelen niet meer rendabel. Zeker niet omdat zonnepanelen een lange termijn investering is, waar de planologische onzekerheid van de Haarlemmermeer niet toe uitnodigt.

Rol van de gemeente

Nu de RODS gelden niet meer uitgegeven worden, is medewerking van ondernemers noodzakelijk voor de gemeente. Wat kan de gemeente doen?

- *Faciliteren van verbreding:* De gemeente kan een belangrijke rol spelen in het faciliteren van verbreding door bijvoorbeeld het aanbieden van cursussen of bedrijfsadvies, maar vooral ook door het vergemakkelijken van de (bestemmingsplan-)procedures.
- *Betrekken van andere diensten* dan alleen Ruimtelijke Ordening bij de ontwikkeling, dus ook Zorg/Sociale zaken/Welzijn.
- *Beleid en regelgeving:* Hiertoe zal de gemeente ondernemers voldoende de ruimte moeten geven voor gezonde bedrijfsvoering. Momenteel zit het probleem hierin voor een belangrijk deel in de gebrekkige communicatie tussen gemeente en ondernemers.
- *Communicatie:* Tot op heden is het niet (goed genoeg) gelukt om een brug te slaan tussen de wensen van de ondernemers en de wensen van de gemeente. Het is wenselijk, zo niet noodzakelijk, hiertoe een onafhankelijk gebiedsmakelaar aan te stellen die enerzijds met de ondernemers in contact is en bij hen de geluiden opvangt met betrekking tot verbreding e.d. en anderzijds in staat is dit te vertalen naar een voor de gemeente wenselijke situatie.
- *Synergie met ondernemers:* Verschillende plannen uit de Structuurvisie zijn afhankelijk van de medewerking van ondernemers. Momenteel is de verhouding ondernemers - gemeente niet goed. Belangrijke stap bij het verbeteren van deze verhouding is het tonen van meer wederzijds begrip voor de belangen en doelstellingen. Belangrijke boodschap die de gemeente moet gaan uitdragen is het voorop stellen van agrarische belangen in gebieden waar verbreding zijn intrede moet gaan doen (Park21). Nog te vaak wordt er gesproken over de mogelijkheden en kansen van deze gebieden, zonder dat de traditionele agrarische activiteiten hierin meegenomen worden.
- *Verwachtingsmanagement:* Het is van doorslaggevend belang dat de beeldvorming over verbreding, de planning die daarbij hoort en de impact op het landelijk gebied bij alle partijen ontwikkelt conform een realistisch en haalbaar model (waar moeten we nu eigenlijk aan denken bij verbreding - welke termijn, wat is realistisch, etc.). De gemeente zou hierin een belangrijke rol moeten spelen.

Rol van de agrarische sector

- *Contacten leggen* met stedelijke maatschappelijke en gemeentelijke organisaties, zoals milieueducatie, onderwijs, volkstuinverenigingen, jongerenwerk, re-integratie. Bijvoorbeeld een maatschappelijk platform van deze organisaties, dat meedenkt en adviseert over het agrarisch gebied.

Gesprek: Agrifirm Plant en Vakgroep Akkerbouw

Aanwezig

- Flip Blom, Vakgroep Akkerbouw
- Cok van der Maarl, Agrifirm Plant Plant
- Martin van Rijn, Agrifirm Plant
- Marieke van Leeuwen, Projecten LTO Noord

Agrifirm Plant

Agrifirm Plant is één van de partijen die de afzet verzorgt voor de akkerbouwbedrijven in de Haarlemmermeer. Het bedrijf neemt granen af en levert daarnaast ook producten aan de primaire bedrijven (gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen). De afvoer van granen gebeurt veelal per binnenvaart. De aanvoer van granen naar Agrifirm Plant en het toeleveren van producten gebeurt over de weg met vrachtwagens of landbouwverkeer.

Begin jaren '90 waren er 200 actieve telers in de Haarlemmermeer en had Agrifirm Plant 3 rayonmanagers in de Haarlemmermeer. Anno 2011 zijn er nog 130 actieve telers in de Haarlemmermeer en heeft Agrifirm Plant nog 1,5 rayonmanager actief in de Haarlemmermeer. De bedrijven zijn relatief gezien groter dan in 1990.

Wanneer het landbouwareaal in de Haarlemmermeer inkrimpt, zal wellicht de vestiging Haarlemmermeer op den duur verdwijnen. Dit zou ruimtelijke gevolgen kunnen hebben voor het landelijk gebied in de Haarlemmermeer. Bijvoorbeeld: Agrifirm Plant verhandelt momenteel gemiddeld 10.000 ton tarwe per jaar. Deze tarwe wordt opgeslagen in een loods bij Agrifirm Plant in Burgerveen. Wanneer Agrifirm Plant verdwijnt zullen de primaire bedrijven genoodzaakt zijn opslag op eigen bedrijf te vestigen, waarvoor op de bedrijven extra loods en nodig zijn. Uiteraard geldt dit ook voor andere gewassen.

Volgens Agrifirm Plant is er momenteel circa 6.000 ha landbouwgrond in de Haarlemmermeer, waarvan er op circa 5.200 ha gewassen worden geteeld. In de CBS-gegevens wordt uitgegaan van circa 8.000 ha landbouwgrond. Waar dit verschil vandaan komt is niet duidelijk.

Overige agribusiness

Omvang

Bij benadering is de jaarlijkse omzet aan gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de Haarlemmermeer circa € 2.500.000,-.

De graanhandel is goed voor circa. € 4.000.000,-. Uiteraard is deze waarde zeer afhankelijk van de graanprijs.

Flexibiliteit

In de afgelopen jaren is gebleken dat veel agorerelateerde bedrijven zich hebben aangepast aan de markt. Waar bijvoorbeeld loonwerkbedrijven of mechanisatiebedrijven volledig gericht waren op de landbouw, wordt momenteel veel loonwerk verricht voor overheden en concentreren mechanisatiebedrijven zich tevens meer op andere takken.

Bereikbaarheid

Een merkbare verandering is de toenemende afstand van het loonwerk- of mechanisatiebedrijf naar de agrarische bedrijven en de toenemende reistijd door congestie en verkeersbelemmerende maatregelen. Voor een effectieve bedrijfsvoering wordt realisatie van een secundaire structuur in de Haarlemmermeer steeds belangrijker voor agorerelateerde bedrijven.

In noord-zuidrichting is de Rijnlanderweg van cruciaal belang en in oost-west richting zijn verbindingen als de Lisserweg en de verbinding IJweg-Rijnlanderweg ten noorden van Hoofddorp van groot belang. Een toekomstige verbinding van de N205 (Drie Merenweg) met de N206 bij de Zilk zou het secundaire stelsel in de Haarlemmermeer verder ontlasten van woonwerkverkeer, waardoor ruimte blijft voor landbouwverkeer.

Persoonlijk contact

Bij verdere inkrimping van het landbouwareaal zal de afstand van de agrogerelateerde bedrijven tot de Haarlemmermeer naar verwachting ook verder toenemen. Neveneffect hiervan is dat het persoonlijk contact met de ondernemers verdwijnt. Veel agrogerelateerde bedrijvigheid is dit persoonlijk contact van groot belang. Hiermee kan maatwerk worden geleverd voor de verschillende bedrijven. Door verdere inkrimping van het landbouwareaal neemt zodoende naar verwachting de kwaliteit van diensten door bijvoorbeeld toeleverende bedrijven significant af.

Kennis & innovatiekracht van de sector

Belangrijke gevolgen van de ruimtelijke druk op de agrarische sector zijn bovendien:

- overbelasting van vertegenwoordigers van de landbouwsector;
- afname van de vertegenwoordiging van deze vertegenwoordigers bij zaken die niet primair van belang zijn voor de Haarlemmermeer en door eerstgenoemde redenen tevens een;
- afname van bereidwilligheid bij jonge ondernemers tot het oppakken van bestuurlijke taken.

Dit alles leidt tot een verarming van de sector. Besturen reageren alleen nog maar op zeer urgente zaken. Alle extra's, bijvoorbeeld excursies naar andere landbouwgebieden, uitwisseling van kennis met andere partijen of het initiëren van innovatieve ideeën/ projecten worden noodgedwongen achterwege gelaten.

Knelpunten

Een aantal knelpunten voor verbreding zijn:

- Hoewel er momenteel redelijk veel huisverkoop plaatsvindt in de Haarlemmermeer, neemt het door beperkte verdienmogelijkheden momenteel niet verder toe.
- Windmolens zijn slechts een beperkte kans voor de Haarlemmermeer, aangezien er alleen toestemming is voor een beperkt aantal molens.
- Zonnepanelen zouden een passende mogelijkheid zijn voor energiewinning in de Haarlemmermeer, maar doordat er gekort wordt op de subsidies zijn de zonnepanelen niet meer rendabel. Zeker niet omdat zonnepanelen een lange termijn investering zijn, waar de planologische onzekerheid van de Haarlemmermeer niet toe uitnodigt.

Gesprek: Flora Holland en Flower Mainport Aalsmeer

Aanwezig

- Coen Meijeraan, Flora Holland
- Hermen de Graaf, Flower Mainport Aalsmeer
- Marieke van Leeuwen, Projecten LTO Noord

Huidige situatie

Momenteel ligt er circa 500 ha glas in de directe nabijheid van de veiling Aalsmeer. Het sierteeltcomplex Aalsmeer biedt direct en indirect werkgelegenheid aan circa 45.000 arbeidsplaatsen.

Circa 60% van de wereldwijde handel in snijbloemen en circa 40% van de handel in planten loopt via Nederland. Circa 60% van de Nederlandse bloemen- en plantenexport wordt in Aalsmeer gerealiseerd. Naast de Nederlandse productie is voor de export de import van bloemen en uitgangsmateriaal van groot belang. Import is goed voor circa 30% van de NL afzet. Meer dan de helft daarvan komt naar schatting via Schiphol binnen. Van de export gaat slechts een klein deel via de lucht. Deze exportniche is echter wel erg interessant en van groot belang voor de Flower Mainport Aalsmeer.

Schillenmodel Flower Mainport Aalsmeer

Het schillenmodel geeft een beeld van het totale netwerk van bedrijvigheid in de Flower Mainport Aalsmeer. Het schillenmodel is opgebouwd uit een kern en 5 schillen.

De kern is de veiling en handelaren, de vijf schillen zijn achtereenvolgens geformuleerd als:

1. Toeleveranciers en dienstverleners.
2. Jonge planten en sierteeltkennis (veredeling en vermeerdering).
3. Bloemen en planten binnen één uur rijden afstand van de kern.
4. Productieregio's in Nederland.
5. Import uit de hele wereld.

De derde schil is buitengrens van de dynamische dagvoorraad. Daghandel wordt steeds belangrijker omdat de groothandel zo laag mogelijke voorraden wil vanwege kwaliteitsbehoud, versheid en kostenreductie en de opkomst van digitalisering. Dit leidt tot meer leveringen in kleinere aantallen en het verleggen van het voorraadrisico.

De bereikbaarheid naar en van de kern neemt af, waardoor de rijtijd toeneemt. Hierdoor is het vooral voor bedrijven in de Duin- en Bollenstreek, Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Flevoland steeds moeilijker te voldoen aan de hoge eisen van de dynamische dagvoorraad, wat problemen kan opleveren voor de ontwikkeling van de Flower Mainport Aalsmeer. De Duin- en Bollenstreek is een belangrijke leverancier van bol- en zomerbloemen.

Bovenstaande leidt tot een aantal belangrijke focuspunten voor Flower Mainport Aalsmeer:

- Bijna 350 netto hectare nieuw (het is niet allemaal "nieuw", voor een groot deel is het compensatie van verlies elders) productieareaal voor sierteeltbedrijven in het gebied dat tot de Flower Mainport Aalsmeer behoort.
- Modernisering van het bestaande productieareaal (herstructurering).
- Een betere infrastructuur en bereikbaarheid.
- Ontwikkeling van kennis en innovatie.

Autonome ontwikkeling

Economische crisis

Het valt moeilijk te voorspellen hoe de economische crisis en zijn uitwerking op de glastuinbouwsector ontwikkelt. Flora Holland gaat uit van een omzetgroei van exporteurs van 2% per jaar tot 2020 - 2030. De groei zal vooral gerealiseerd worden in Oost Europa. Een klein deel van de groei zal (moeten) worden opgevangen in de directe omgeving van de marktplaats / veiling.

Flower Mainport Aalsmeer verwacht dat de eerste vestiging in PrimAviera een aanzuigende werking heeft op andere ondernemers. Flower Mainport Aalsmeer gaat er vanuit dat PrimAviera rond 2020 - 2025 nagenoeg vol zal zijn en er gekeken zal gaan worden naar een extra glastuinbouwlocatie ten zuiden van PrimAviera. Dit gebied is in de Structuurvisie Noord Holland aangewezen als zoeklocatie voor glas. Vooral wanneer de congestie op de omliggende infrastructuur groter wordt, zal een dergelijke locatie in de toekomst van belang zijn voor de ontwikkeling van Flower Mainport Aalsmeer.

Infrastructuur en bereikbaarheid

- De omlegging en verbetering van de N201 wordt momenteel gerealiseerd. Hiermee wordt de aansluiting van de veiling op de A4 sterk verbeterd. Door congestie en andere infrastructurele knelpunten is hiermee de verbinding met de Duin- en Bollenstreek en Zuid-Holland nog niet voldoende.
- Er is overeengekomen dat in het ACT-gebied een 'ongestoord logistieke verbinding' wordt aangelegd tussen Schiphol en de veiling. Dit is vooral van belang voor de import van bloemen en uitgangsmateriaal en in mindere mate ook voor de export van bloemen en planten.

Haarlemmermeer

De ontwikkelingen in de Haarlemmermeer hebben enkele raakvlakken met de ontwikkeling van Flower Mainport Aalsmeer.

Infrastructuur en bereikbaarheid

- De aansluiting op de Mainport Duin- en Bollenstreek wordt sterk verbeterd wanneer de aansluiting N205-N206 wordt gerealiseerd. waardoor ondernemers hier beter kunnen blijven voldoen aan de leveringseisen voor de dynamische dagvoorraad.
- Met de verbreding van de A4 wordt de aansluiting op de glastuinbouwcluster van Zuid-Holland verbeterd, waardoor ondernemers hier beter kunnen blijven voldoen aan de leveringseisen voor de dynamische dagvoorraad.
- Gekoppeld aan de ontwikkeling van ACT wordt gewerkt aan de ontwikkeling van Smartgate; waarbij de controles en logistieke afwikkeling zo kort en ongestoord mogelijk dienen te verlopen. ACT is hiermee vooral als multimodaal knooppunt van belang voor de greenport. In mindere mate ook vanwege de aanverwante bedrijvigheid.
- Voor de Mainport is het van belang dat een mogelijke verbinding N201-A9 (ten oosten van Amstelveen) verkend wordt om de situatie voor het verkeer richting het oosten te verbeteren.

Ontwikkeling van nieuw glas voor dynamische dagvoorraad

PrimAviera is momenteel de belangrijkste invulling van de gewenste ruimte voor nieuwe glastuinbouw in de derde schil.

Duurzame energie

Er bestaan mogelijkheden dat nieuwe glastuinbouwbedrijven in het PrimAvieragebied afnemer worden van de windenergie uit de zuidpunt van de Haarlemmermeer. Het is van belang uit te zoeken of de energie-samenwerking tussen de windmolens en PrimAviera niet concurrerend werkt met de WKK-centrales.

Promotie en Marketing

Park21 en Bloomin' Holland kunnen aanvullend werken (samen met de Keukenhof). Indien de programma's niet goed afgestemd worden bestaat er ook een mogelijkheid dat beide attracties concurrerend gaan werken.

Korte enquête loon- en mechanisatiebedrijven

In plaats van een interview is een korte enquête uitgezet onder de loon- en mechanisatiebedrijven om meer grip te krijgen op de omvang van dit deel van het agrocluster Haarlemmermeer. O.a. de brancheverenigingen Cumela (de brancheorganisatie voor bedrijven die actief zijn in o.a. agrarisch loonwerk) en COM (Centraal Orgaan Mechanisatiebedrijven) hebben hun medewerking verleent aan de enquête.

Enquête

Loonwerk en mechanisatie zijn winstgevende werkvelden in de Haarlemmermeer. Ten einde bij benadering de omvang van twee belangrijke agro-gerelateerde sectoren in de Haarlemmermeer, loonwerk en mechanisatie, kwantitatief te kunnen uitdrukken, zijn loon- en mechanisatiebedrijven benaderd. De bedrijven zijn gevraagd deel te nemen aan een korte enquête, met de volgende vragen;

1. Hoeveel agrarische klanten heeft u in de Haarlemmermeer?
2. In welke deelgebieden bevinden deze klanten zich?
3. Welk deel van uw omzet (%) uit loonwerk/ mechanisatie komt van agrarisch ondernemers?
4. Welk deel van uw omzet (%) uit loonwerk/ mechanisatie komt van agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer?
5. Hoeveel omzet (€) komt van agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer?
6. Hoeveel inkomen (€) komt van agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer?
7. Hoeveel arbeidsuren zet uw bedrijf gemiddeld per jaar weg voor agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer?

Niet alle agro-gerelateerde bedrijven die actief zijn voor agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer hebben deelgenomen aan de mini-enquête. Bovendien hebben bij veel vragen niet alle respondenten alle vragen beantwoord ^{x)}. Hierdoor zijn de genoemde getallen minimaal voor de Haarlemmermeer.

Verwacht wordt dat wanneer het areaal agrarisch gebied met de helft afneemt, de agrarische omzet van de agorogerelateerde bedrijven waarschijnlijk ook zal halveren, en mede daardoor de werkgelegenheid.

Loonwerk

- Negen loonbedrijven die actief zijn in de Haarlemmermeer hebben deelgenomen aan (een deel van) de mini-enquête. Hiermee is het grootste deel van het agrarisch werkveld van de loonwerkers in kaart gebracht.
- Cumulatief hebben de respondenten minimaal 290 agrarische klanten in de Haarlemmermeer. ⁴⁾
- Het deel van de omzet van respondenten dat agrarisch is loopt uiteen van 20% tot 100%. ¹⁾ Het deel van de omzet van respondenten, dat agrarisch is en afkomstig uit de Haarlemmermeer loopt uiteen van 5% tot 40%. ⁴⁾
- De totale jaaromzet uit loonwerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt ten minste € 2.719.500,-. ²⁾ Dit bedrag is inclusief een geschat gezamenlijk inkomen van enkele "boerenloonwerkers" in de Haarlemmermeer van circa € 175.000,-
- Het totaal aantal arbeidsuren per jaar voor mechanisatiewerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt ten minste 15.535 manuren (circa 13 fte op basis van 1200 declarabele uren per jaar) ⁴⁾

^{x)} x respondenten van de 9 respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

Mechanisatie

- Vijf relatief grote mechanisatiebedrijven die actief zijn in de Haarlemmermeer hebben deelgenomen aan de mini-enquête. Hiermee is het grootste deel van het agrarisch werkveld van de mechanisatiebedrijven in kaart gebracht.
- Cumulatief hebben de respondenten minimaal 430 agrarische klanten in de Haarlemmermeer. ¹⁾

- Het deel van de omzet van respondenten, dat agrarisch is loopt uiteen van 35% tot 80%.¹⁾
Het deel van de omzet van respondenten, dat agrarisch is en afkomstig uit de Haarlemmermeer loopt uiteen van 20% tot 40%.¹⁾
- De totale jaaromzet uit mechanisatiewerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt ten minste € 6.450.000,-.
- Het totaal aantal uren per jaar voor mechanisatiewerk bij agrarisch ondernemers in de Haarlemmermeer bedraagt ten minste 12.100 manuren (circa 10 fte op basis van 1200 declarabele uren per jaar)

^{x)} x respondenten van de 9 respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

Mest

Wat verder nog speelt is dat de Haarlemmermeer een gebied is waar veel mest kan worden ontvangen uit de overschotgebieden. Stel dat er 35 m³ per hectare mag worden aangewend en de ruimte voor 70% wordt, benut dan kan er nu circa 200.000 m³ worden aangevoerd (circa 5.500 vrachtauto's met mest).

Gesprek: Rabobank

Aanwezig

- Niels Derksen, Rabobank, accountmanager agrarisch
- Ard van Berkel, Rabobank, manager zakelijke relaties
- Inge Mijnders, Grontmij

Studie Regio Schiphol

- Rabobank heeft recent een studie uitgevoerd naar de economische kracht van Regio Schiphol. In deze studie is gezocht naar de economische potentie van de Regio. De luchthaven, de bloemenveiling en alle daaraan gerelateerde bedrijvigheid spelen een belangrijke rol.
- De ontwikkeling van Schiphol en Flora Holland zijn van groot belang voor de regionale economie (aantal arbeidsplaatsen). Goede logistieke verbindingen zijn cruciaal.
- Beide spelers hebben te maken met een aantal knelpunten. De filedruk is groot, waar een logistiek knooppunt grote hinder van ondervindt. De bloemenveiling ondervindt ook concurrentie van goedkoop producerende landen en nieuwe verkoopkanalen. Daarbij heeft men te maken met ruimtegebrek.
- De landbouwsector in de Haarlemmermeer lift mee op het imago van Aalsmeer. Zo vindt er in de akkerbouw verbreding plaats in de bedrijfsvoering door het telen van bloemen of veilingerelateerde gewassen. Deze verbreding valt niet onder de gangbare definitie van verbreding op landbouwbedrijven, omdat het feitelijk het toevoegen van een ander landbouwproduct aan de bedrijfsvoering is.

Schets van de sector

- In de Haarlemmermeer is sprake van veel goede bedrijven. De akkerbouwers hebben een grote gebiedstrouw.
- De ondernemers hebben een "vechtersmentaliteit" (drive om te overleven). De ondernemers moeten steeds hun gelijk halen, maar zijn ondanks alle ontwikkelingen nog niet moegestreden.
- Er zijn meerdere grote bedrijven: een basis van circa 30 hectare eigen grond en jaarlijks veel bijkopen van grond. Ondernemers zijn bereid hier grote afstanden voor af te leggen.
- Vanwege de marktomstandigheden is het heel lastig ondernemen. De bedrijven hebben een extra risico door de kortere pachtcontracten (onzekerheid).
- Schaalvergroting zal nog meer doorzetten. Ook is een tendens zichtbaar dat opschalen van het bedrijf gerealiseerd wordt door vormen van samenwerking. Gezamenlijke aankoop van materieel en gezamenlijke exploitatie.
- Naar verwachting zijn er in de Haarlemmermeer nog maar een paar bedrijven die echt afhankelijk zijn van enkel akkerbouwproducten. Heel veel bedrijven zijn zich aan het verbreden. Hierin is de definitie van verbreden cruciaal: veel bedrijven beginnen andere producten / gewassen te verbouwen.
- In de omgeving Rijsenhout verdwijnen meer kleine tuinbouwbedrijven. De concurrentie met het buitenland is groot. Vaak is te zien dat men zich gaat richten op specifieke niches (potplanten, orchideeën). Ook heeft men soms al een eigen nevenvestiging in het buitenland: dit is ook innovatiekracht van de sector.
- Agribusinessbedrijven verbreden zich in aansluiting op de ontwikkelingen in de landbouwsector. Er treedt vervaging op in de agribusiness.
Een agrarisch loonbedrijf verschuift naar een loonbedrijf in de GWW-sector en/of ten behoeve van Schiphol.
Een landbouwmechanisatiebedrijf verschuift naar mechanisatie groenvoorziening.
- Er verdwijnen agribusinessbedrijven. Mc Cain heeft in Hoofddorp de locatie gesloten. De graan- en zaadhandel van Immink is in Hoofddorp gesloten. De winkelfunctie van Agrifirm Plant is gesloten wegens te lage omzet/aanloop. Het aantal loonwerkbedrijven is gedaald door een afnemend areaal landbouw of de bedrijven hebben inmiddels hun activiteiten verlegd naar andere sectoren dan wel een groter gebied.

Verbrede landbouw in de Structuurvisie

- Er wordt weinig animo gezien voor de plannen voor verbrede landbouw zoals de gemeente die voor ogen heeft in o.a. Park21. Ondernemers willen blijven “boeren”. Veel activiteiten die de gemeente wil zien, passen niet bij de “boerenbeleving”.
- Als er gezocht wordt naar verbreding dan moet gezocht worden naar verbreding die aansluit bij de agrarische activiteiten: vlasteelt, algenteelt, energiegewassen.
- Er liggen grote kansen in de samenwerking met Schiphol, een grote energievragers in de Haarlemmermeer. Schiphol zoekt naar mogelijkheden voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemer (MVO). Een samenwerking met agrarisch ondernemers in haar omgeving kan inhoud geven aan dit begrip.
Veelal loopt men hier tegen grenzen aan bij een grote organisatie als Schiphol. Er moeten afspraken gemaakt worden en dan geeft men vaak niet thuis. Voor agrarisch ondernemers moet een slag gemaakt worden naar grootschaligheid, anders levert het hen onvoldoende op. De vraag is waarom bijvoorbeeld geen agrarisch ondernemers betrokken kunnen worden in aanbesteding van een contract voor algenkweek of het telen van koolzaad.
- Schiphol leeft bij de gratie van de omgeving die haar blijft dulden. Laat de organisatie zich dan ook richten op haar omgeving. De gemeente zou hierin standvastiger moeten staan: Schiphol is een economisch sterke partij, maar de gemeente kan ook activiteiten “afdwingen”.
- Het risico bij verbreden is dat men altijd eerst moet investeren. Ondernemers moeten zicht hebben op economisch perspectief en zekerheid. Het gevoel is dat partijen op elkaar wachten: ondernemers pakken geen activiteiten op omdat er onvoldoende zekerheid is.

Financiering bedrijven

- De bank zal initiatieven van ondernemers afwegen op risico's. Het risico van de bank neemt toe als zij een activiteit financieren. Soms zal de bank een consultant inschakelen om de plannen te beoordelen.
- In de gebiedsbijeenkomst werd gesproken over initiatieven die “vraag-idee” gestuurd of “idee-vraag” gestuurd zijn. Beide initiatieven komt de bank tegen, en vaak geeft dit ook een idee van de potentie van het idee:
 - in het geval een activiteit vanuit een strategische visie is opgezet (vraag-idee), dan worden kansen gezien, vaak betreft dit moderne bedrijven die ergens een mogelijkheid zien een nevenactiviteit aan het bedrijf toe te voegen.
 - In het geval een ondernemer als een “laatste strohalm” een idee oppakt, betreft dit vaak een zoeken naar mogelijkheden en is er minder visie waardoor ideeën niet aansluiten bij de kansen vanuit de vraag (idee-vraag).
- Ook is de afweging van financiering afhankelijk van de omvang van de vereiste financiële ondersteuning.
- Aanvragen voor investeringen hebben deels betrekking op vervangen en deels op uitbreiding. Vaak wordt gezien naar samenwerking van bedrijven. Ook wordt bij de aankoop van een machine bijvoorbeeld gekeken naar alternatieve aanwendbaarheid.

Grond

- De laatste jaren zijn de investeringen in grond beperkt. Het aantal grondtransacties tussen agrariërs onderling is nihil.
- Veel partijen houden hun grondpositie vast. Kleine bedrijven blijven zitten en pakken extra activiteiten (ook 2^e baan) op, om in de toekomst hun slag te kunnen slaan.
- Bij het eventueel beschikbaar komen van BBL grond (verwacht Grondnota Bleeker, najaar 2011) is de verwachting dat er zeker animo zal zijn bij de ondernemers om deze grond aan te kopen.
Eigendom van grond is een belangrijke basis onder het bedrijf voor financiers (de waarde van grond is redelijk vast). Het is het moment om het bedrijf veilig te stellen. Alleen om die reden zouden ondernemers al grond willen aankopen. Aankoop staat of valt met de grondprijs. Mogelijk kan aankoop ook door een combinatie van ondernemers plaatsvinden of door partijen die geen agrarisch ondernemer zijn maar grond willen verpachten. Aankoop van grond zet in eerste instantie het bedrijfsresultaat onder druk.

Visie

- De bank ziet de planologische ontwikkelingen in de Haarlemmermeer niet negatief in.
- Bedrijven zullen mogelijk stoppen (is ook autonoom) of pakken kansen op. En om kansen te verzilveren worden mogelijkheden gezien.
- De Rabobank heeft ook een eigen coöperatiefonds, van waaruit zij initiatieven in het sociaal maatschappelijk klimaat ondersteunt: door de opstart van initiatieven mogelijk te maken of door het uitvoeren van onderzoek. Zo ondersteunt de bank ook het initiatief van de Meerboeren.
- Het aanstellen van een gebiedscoördinator kan helpen om initiatieven te ontwikkelen. Er moet onderling vertrouwen zijn tussen partijen, hierin kan de coördinator een rol vervullen. De coördinator kan (deels) gesubsidieerd worden door de overheid.

Bijlage 3

Verslag gebiedsbijeenkomst

Gebiedsbijeenkomst LER Haarlemmermeer

Op woensdag 29 juni 2011 is ten behoeve van het LER Haarlemmermeer een gebiedsbijeenkomst gehouden.

Het programma bestond uit 2 onderdelen:

- Toelichting op doel en stand van zaken LER.
- Groepsdiscussie toekomst van de landbouw aan de hand van ontwikkelingsrichtingen:
 1. bedrijf beëindigen
 2. bedrijf verplaatsen
 3. bedrijf vergroten / intensiveren
 4. bedrijf verbreden
 5. agribusiness

De discussie in de groepen is hierna weergegeven in de gespreksverslagen.

Groep 1: Bedrijf beëindigen

Aanwezig

- Gespreksleider, Hein de Graaf, LTO Noord Advies
- Notulist, Jaap de Wit, Grontmij
- Siemon Ooms, agrarisch ondernemer
- Tineke Munsterman, agrarisch ondernemer
- Peter Baars, agrarisch ondernemer
- Ruut van Paridon, Gemeente Haarlemmermeer
- Abram Rus, agrarisch ondernemer
- Engelbert Knikke, agrarisch ondernemer

Bij 'bedrijf beëindigen' wordt uitgegaan van bedrijven die *vervroegd* stoppen vanwege de ruimtelijke plannen in de Haarlemmermeer.

Schadeloosstelling

De financiële compensatie is een belangrijke factor die bepaalt om een bedrijf vervroegd te laten stoppen. Ook een potentiële bedrijfsopvolger speelt een rol. Aangezien de ondernemers relatief jong zijn en plannen pas over 20 à 30 jaar of langer worden gerealiseerd speelt de laatste factor minder mee.

Opgemerkt is dat de ondernemers die in het verleden in de Haarlemmermeer zijn uitgekocht vanwege bijvoorbeeld woningbouw veelal 'met een warme hand' zijn gestopt. Voor de nieuwe plannen in de Structuurvisie zal dit niet opgaan. Ondernemers bestempelen de plannen van de gemeente als 'uitrookbeleid'. Voorwaarde voor ondernemers die vervroegd moeten stoppen door plannen van de gemeente is dat de economische waarde van de aan te kopen grond op basis van de complexwaarde wordt bepaald. Bij bestemming voor groen, park, sport, Schiphol wordt een bedrijf minder waard. Dit levert dus schade op aan het bedrijf. Voor ontwikkelingen in het verleden (woningbouw, industrie) waren projectontwikkelaars degenen die de regie hadden. Voor de gemeentelijke plannen is het de gemeente die de regie heeft. Ondernemers proeven dat de gemeente hier weinig ervaring mee heeft en het voor hun gevoel niet goed aanpakken.

Planologische onduidelijkheid

Planologische onduidelijkheid is het meest genoemde knelpunt bij de beslissing om vervroegd te stoppen. De gemeente heeft een ambitie met plannen voor de komende 30 à 40 jaar. Ondernemers merken op dat er niet goed wordt nagedacht over het proces en de mogelijkheden voor het aankopen van gronden om plannen daadwerkelijk te kunnen realiseren. Door plannen van de gemeente kunnen gronden onverkoopbaar worden (schade voor het bedrijf). De gemeente moet hier oplossingen voor bieden. Een plan als bijvoorbeeld Park21 loopt al 15 jaar en tot op heden weten ondernemers niet waar ze aan toe zijn. Ondanks de onzekerheid zijn er ondernemers die blijven investeren in het bedrijf. Hier zitten echter risico's aan, omdat grote investeringen in bijvoorbeeld een schuur voor een langere periode (15 à 20 jaar) worden gedaan. Als een investering korter wordt gebruikt, ontstaat economische schade aan het bedrijf. Voor ondernemers is een termijn van 2 jaar maximaal om duidelijkheid voor de eigen bedrijfsvoering te hebben.

Onteigening

Bij onteigeningsprocedures is het van belang dat een agrarisch bedrijf een positief bedrijfsresultaat kan overleggen. Dit in verband met een sterkere onderhandelingspositie. In Park21 is alleen de gemeente een potentiële koper. Voor bedrijven die in financiële problemen komen dient bijvoorbeeld een noodfonds te worden opgericht.

Communicatie

Bij de ondernemers is frustratie aanwezig ten aanzien van de plannen en het handelen van de gemeente de afgelopen jaren. Ondernemers lezen plannen in de krant of via brieven. Het gaat dan ook om plannen op gronden die ondernemers bezitten. Ondernemers hebben daarvoor nooit iemand van de gemeente over gesproken. Ondernemers bezitten de gronden en wensen

daarom dat zij in een vroegtijdig stadium bij planvorming te worden betrokken. Nu ontbreekt een duidelijke participatie. Er zijn bijvoorbeeld stoppers en blijvers in de Haarlemmermeer. Door met ondernemers in gesprek te gaan is het volgens de ondernemers eenvoudiger plannen te realiseren.

Ook mededelingenavonden van de gemeente dienen anders te worden ingevuld. De Gemeente moet zich meer openstellen voor de wensen van agrarisch ondernemers. Dit werkt bovendien in het voordeel bij de Gemeente, aangezien ondernemers ook gemeentelijke plannen kunnen vertragen.

De ondernemers zijn zich ervan bewust dat zij geen grote wijzigingen kunnen aanbrengen in de plannen van de gemeente/provincie. Zij vinden het echter van groot belang dat de procedures op een nette manier worden aangepakt en uitgevoerd. Ondernemers zouden graag bij de gemeente een loket hebben met betrokken mensen die weten wat er speelt.

Gemeentelijk beleid

Gemeentelijk beleid gericht op nieuwe mogelijkheden op het bestaande erf is van belang. Voorbeelden zijn meerdere woningen op het erf (vanwege LIB echter niet mogelijk), ruimte voor ruimte-regeling, vrijkomende gebouwen ook bestemmen voor bijvoorbeeld lichte industrie. Bij nieuwe regelingen/beleid is het van uitermate groot belang dat de gemeente dit voortvarend aanpakt, dit goed regelt, transparant en duidelijk is. Bijvoorbeeld indien een bedrijf net een nieuwe schuur heeft gebouwd, dan moet die schuur na bedrijfsbeëindiging ook voor andere doeleinden gebruikt kunnen blijven worden.

Samenvattend

- De onzekerheid in de plannen is een groot knelpunt voor ondernemers. Er is een duidelijke fasering van plannen nodig. Voor de ondernemers is het wenselijk indien plannen worden afgestemd op de wensen van ondernemers.
- De situatie omtrent de aankoop van landbouwgrond is in de huidige situatie anders in de Haarlemmermeer. In het verleden was het 'eenvoudiger' om ondernemers uit te kopen vanwege financiële compensatie. De gronden waren bestemd voor woningen en industrie. Nu zijn er andere plannen (groen, parken, sportvoorzieningen, water e.d.) waarbij gemeente de enige kopende partij is. Dit leidt tot een lagere compensatie bij uitkoop.
- Bij uitkoop dienen ondernemers te worden gecompenseerd op basis van de complexwaarde van de grond.
- De communicatie van gemeentelijke plannen naar de grondeigenaars/bewoners moet worden verbeterd.
- Het gemeentelijk Ruimtelijk ordeningsbeleid dient ruim en duidelijk te zijn.

Groep 2: Bedrijf verplaatsen

Aanwezig

- Gespreksleider, Johan Zwemmer, LTO Noord Advies
- Notulist, Siemon Top, Grontmij
- Matthijs Maat, agrarisch ondernemer
- Reinier Geluk, agrarisch ondernemer
- Henk Nijenhuis, ecooloog Gemeente Haarlemmermeer
- Nico Koeckhoven, agrarisch ondernemer
- Peter Könst, agrarisch ondernemer (achter de Polderbaan)
- Paul Munsterman, agrarisch ondernemer (omgeving Park21)

Waar liggen kansen voor bedrijfsverplaatsing? En wat is de potentie van deze gebieden?

Bij agrarische bedrijfsverplaatsing kunnen ondermeer de volgende motieven een rol spelen:

- schaalvergroting (meer areaal).
- betere kwaliteit.
- nieuwe kansen (bijvoorbeeld biologische productie).
- beter toekomstperspectief.
- betere verkaveling.
- uitkoop / geld.
- etc.

Als kans wordt ondermeer gezien dat elders betere mogelijkheden zijn tot schaalvergroting. Schaalvergroting van de ene agrariër gaat echter altijd ten koste van een andere agrariër. Bij verplaatsing ten gevolge van ruimtelijke plannen is een grondcompensatie van 1 op 1 voor een agrariër niet interessant. Het motief dat de nieuwe locatie van een betere agrarische kwaliteit is, biedt de agrariër ook onvoldoende zekerheid omdat de veronderstelde betere kwaliteit altijd nog maar moet blijken.

Qua beschikbaarheid en kwaliteit liggen er in Flevoland de meeste kansen om naar toe te verplaatsen. Een probleem daarbij is ondermeer dat een groot (aaneengesloten) kavel (60 – 70 ha) met huisperceel niet te betalen is. Versnipperde aankoop van bijvoorbeeld 6 keer 10 hectare is niet interessant genoeg. De grondprijzen liggen echter (te) hoog. Wellicht dat, met het eventueel niet doorgaan van de plannen rond het Oostvaarderswold, de grondprijzen zullen zakken.

De Noordoostpolder (NOP) lijkt qua agrarische cultuur het meest op de Haarlemmermeer, met die kanttekening dat er daar minder stress is van ruimtelijke plannen. In de NOP lijken de beste kansen te liggen om naar toe te verplaatsen.

Met het niet doorgaan van het Wieringerrandmeer komt 300 tot 400 hectare weer beschikbaar voor agrarisch gebruik. Door het plan heeft de agrarische sector daar jarenlang 'op slot' gezeten. Nu gaat BBL de grond weer terugkopen aan de ondernemers, maar de vraag is of men qua grondprijs 'het onderste uit de kan' wil hebben.

In Zeeland is de agrarische sector ook volop bezig met schaalvergroting. De kansen om daar naar toe te verplaatsen lijken niet groot en zijn ook minder aantrekkelijk.

Voor wat betreft het buitenland liggen er in (voormalig Oost-)Duitsland wel mogelijkheden, maar de agrarische omstandigheden zijn daar minder gunstig. Oost-Europa (o.a. Rusland, Oekraïne) zijn politiek minder stabiel en ook sociaal vormt het een forse drempel om naar toe te verplaatsen.

Verplaatsen kan ook in combinatie met "bedrijfsbeëindiging". De agrariër stopt dan met de huidige bedrijfsvoering en transformeert naar een ander agrarisch bedrijfstype. Het motief hiervoor kan zijn dat de agrariër tegen gunstige condities is uitgekocht en met een lagere intensiteit wil

blijven 'boeren'. Indien dit het motief is van de agrariër, dan kan bijvoorbeeld ook Drenthe een optie zijn.

De vraag is ook of de ondernemers in de Haarlemmermeer een grotere binding hebben aan de grond (locatie) of aan het agrarische bedrijf (locatie onafhankelijk). Agrariërs zijn ondernemers die inspelen op marktkansen. Er ligt in de Haarlemmermeer veel planologische druk op (agrari-sche) grond. Planologische onzekerheid is nadelig voor de bedrijfsvoering, remt investeringen, verbredingsambities en de wil tot 'meebewegen'. Onzekerheid is ook de doodsteek voor de ambitie tot verplaatsen. De agrariër wacht af met de gedachte 'misschien gebeurt er wel niets'.

Bij verplaatsen is het sociale aspect ook belangrijk; het gezin moet tenslotte ook willen.

Kan het groepsgewijs verplaatsen voordelen opleveren?

Ten aanzien van het groepsgewijs verplaatsen geldt dat dit meer mogelijk biedt in de tuinbouw. De energiebehoefte van de tuinbouw is hiervoor een belangrijk motief. Voor akkerbouw en vee-teelt worden geen kansen gezien. Geld is hierbij veelal het probleem.

Knelpunten bij bedrijfsverplaatsing

In de keten van bedrijfsverplaatsing wordt vaak vergeten dat deze bestaat uit drie partijen. Allereerst de koper van de grond, vervolgens moet er een verkopende partij zijn die op zijn beurt koper wordt van een te zoeken verkopende partij. Om dit vliegwiel op gang te brengen moet de kopende partij aan de voorkant goed faciliteren en een goede aankoopvergoeding (startgeld) bieden. Niet alleen het bieden van financiële condities zijn echter van belang, maar ook het bieden van ondersteuning (faciliteren) bij het vinden van alternatieve locaties.

Knelpunten rond bedrijfsverplaatsingen zijn ondermeer:

- *Betrouwbaarheid* koper; in een laat stadium terugtrekken van aankoopambities is ongewenst.
- *Tijd*; de agrarische ondernemer is er bij gebaat om de bedrijfsvoering op de nieuwe locatie zo snel mogelijk na de verkoop weer op te kunnen pakken.
- *(On)zekerheid*; onzekerheid rond ruimtelijke plannen remt investeringsplannen en de ambitie om te verplaatsen; de agrarische grond in de 'landbouwkernegebieden Haarlemmermeer' is in de loop der jaren al aangetast door diverse ruimtelijke ontwikkelingen. Door de onzekerheid rond de ruimtelijke plannen devalueert de waarde van de agrarische grond.
- *Geld*; aantrekkelijke aankoopvergoedingen en schadeloosstelling.
- *Fiscaliteit*; het aankoopbedrag moet binnen 3 tot 4 jaar volledig geherinvesteerd worden om te voorkomen dat het in de hoogste belastingbox komt te vallen. Deze periode is vaak te kort voor volledige herinvestering.
- *Areaal*; er moet voldoende en kwalitatief goed areaal beschikbaar zijn om naar toe te kunnen verplaatsen.
- *Aantal partijen*; bij grondtransacties zijn vaak te veel partijen betrokken, wat het aankoopproces vertraagt of complex maakt.
- *'Roots'*; agrariërs hebben veelal hun roots liggen in de Haarlemmermeer die de wil tot verplaatsen remmen.
- *Sociaal*; het gezin moet ook willen en kunnen verplaatsen.

Financiering bedrijfsverplaatsing

Om verplaatsing te realiseren zijn een goede aankoopvergoeding en ruimere fiscale mogelijkheden ten aanzien van herinvestering de basisvoorwaarden. De door de verplaatser aan te kopen grond hoeft niet per definitie meer te zijn dan waarover hij eerder beschikte. De nieuwe locatie kan ook een beter perspectief bieden (bijvoorbeeld hoger opbrengend vermogen) of nieuw perspectief bieden (bijvoorbeeld biologische landbouw).

Partijen in het proces van bedrijfsverplaatsing

Bij dit aspect is ook onder punt 4 stilgestaan. Het gevoel is daarnaast dat het collectief (overheid) tegen het individu (agrarische ondernemer) is, waarbij de overheid door onzekerheid rond planvorming vaak als 'onbetrouwbaar' bestempeld wordt.

Gewenste rol overheid

- *Een duidelijke overheid*; wees helder en consistent over plannen.
- *De faciliterende overheid*; breng met een stappenplan goed in beeld hoe het proces rond de grondtransacties (3 partijen) georganiseerd gaat worden.
- *Een goed communicerende overheid*; betrek de agrarisch ondernemers in een vroeg stadium bij de planvoornemens. Onderzoek waar mogelijkheden liggen en stem plannen hier op af.
- *Een overheid met gevoel voor ondernemerschap*. Biedt als overheid een reële vergoeding waarmee agrarische ondernemers toekomstperspectief wordt geboden en die herinvesteringen en bedrijfsverplaatsing mogelijk maken.

Groep 3: Bedrijf vergroten / intensiveren

Aanwezig

- Gespreksleider: Erwin van den Berg, directeur Stivas
- Notulist: Hisse Brouwer, Grontmij
- Jarno Deen, Hoogheemraadschap Rijnland, afdeling plannen en projecten
- Matthieu Wagemans, innovatienetwerk Utrecht
- Jaap Vreeken, glastuinbouw op PrimAviera
- Jeroen Ooms, akkerbouw en loonwerk
- Rob van Aster, bloemen
- Niels Derksen, Rabobank, verstrekking hypotheekleningen
- Pieter Bijlsma, akkerbouw en pioenrozen

Schaalvergroten

In het structuuronderzoek geven veel ondernemers aan dat zij hun bedrijf willen vergroten. De Rabobank heeft een onderzoek gedaan naar het perspectief om te willen vergroten. De uitkomst van het onderzoek was dat men vrij negatief is over de kansen om te vergroten.

Denken de ondernemers te kunnen gaan opereren op de wereldmarkt? Deze kansen worden als erg beperkt gezien. De meeste ondernemers opereren veelal op regionaal en nationaal niveau.

Schaal vergroten is lastig door de beperkt beschikbare grond en de hoge grondprijzen in de Haarlemmermeer. Ten aanzien van de grondprijzen moet een onderscheid gemaakt worden in het type bedrijf.

Voor akkerbouw en veehouderij is sprake van hoge grondprijzen. Voor glastuinbouw zijn de grondprijzen echter relatief laag; in het Westland liggen de grondprijzen veel hoger dan in de Haarlemmermeer. Er is ook een aantal bedrijven met volle grond bloementeel; bij deze bedrijven is een trend van schaalvergroting te zien. Voor veehouderij worden geen kansen gezien in de Haarlemmermeer.

Het is lastig een minimaal oppervlak aan te geven voor een (gemiddeld) akkerbouwbedrijf. Bedrijven van 20 à 30 hectare zijn qua akkerbouw te klein. Qua schaalgrootte is nu een bedrijf van circa 100 hectare nodig, in de nabije toekomst zal mogelijk 150 hectare nodig zijn. Maar de omvang van een specifiek akkerbouwbedrijf in de toekomst is feitelijk niet te duiden.

Bedrijven zijn niet 1 op 1 met elkaar te vergelijken. De omvang van een bedrijf wordt sterk bepaald door de te voeren bedrijfsstrategie van de individuele ondernemer. Financieel gezien is schaalvergroting door grondverwerving moeilijk te realiseren. Er worden wel mogelijkheden gezien om te vergroten door het afsluiten van langdurige pachtcontracten. Qua mechanisatie zijn de bedrijven in de Haarlemmermeer klaar voor een schaalvergroting.

Het is voor een ondernemer moeilijk om landbouwgrond te verwerven. Oudere ondernemers (vooral akkerbouwers) speculeren met grond. Zij wachten op verkoop aan bijvoorbeeld een ontwikkelaar en verkopen grond niet door aan andere agrarische ondernemers. Dit belemmert de ontwikkeling van schaalvergroting.

Het verwerven van grond geeft een extra basis onder het bedrijf. Maar gezien alle voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen geeft dit geen garantie dat men op de eigen grond kan blijven ondernemen. Feitelijk bestaat overal in de Haarlemmermeer het risico dat grond onteigend wordt voor diverse ruimtelijke ontwikkelingen.

Pachten biedt een kans om het bedrijf te vergroten, maar kan ook een risico zijn in de bedrijfsvoering. Veel grond is in handen van een derde partij (bijvoorbeeld Schiphol, een ontwikkelaar, BBL). Het gebruiksrecht van de grond ligt dan nog bij de vorige eigenaar. Echter wanneer de derde partij plannen wil gaan realiseren wordt de gebruiksovereenkomst (pacht) opgezegd. Doordat veel grond in eigendom is van derden en de ontwikkelingen niet altijd zo snel gaat als voorzien, biedt het verpachten van de grond door derden op de korte/middellange termijn wel perspectief. Opgemerkt wordt dat pachtcontracten van een jaar weinig zekerheid bieden voor

de toekomst en het maken bedrijfsbeslissingen en/of -investeringen moeilijk maken. Een ondernemer sluit bij voorkeur langer durende pachtcontracten af.

Intensiveren

Er worden meer mogelijkheden gezien om te intensiveren. Deze bedrijfsstrategie kan doorgevoerd worden zonder dat uitbreiding van het bedrijfsareaal nodig is.

Ontwikkeling glastuinbouw (een vorm van intensiveren)

PrimAviera is een prima ontwikkelingsgebied voor glastuinbouw. Uitbreiding van het glas naar het zuidwesten van PrimAviera wordt als logisch en gewenst gezien. Er is veel vraag naar de ontwikkeling van glastuinbouw vanuit de groentesector. Voor glastuinbouw is een minimum oppervlak van circa 5 hectare nodig. Deze omvang van kavels wordt in PrimAviera uitgegeven. Rijsenhout is minder geschikt in verband met de nabijheid van woningen; hier is ook sprake van herstructurering van de glastuinbouw. In Rijsenhout is overlast door bijvoorbeeld transport en WKK's aan de orde.

Omvang landbouwgebied Haarlemmermeer

Er blijven steeds minder zakenpartners / samenwerkingspartners over in de omgeving. Er is een bepaald minimum aantal bedrijven nodig om de kansen voor samenwerken te benutten. In de Haarlemmermeer wordt dit als risico gezien, doordat het aantal bedrijven afneemt.

De akkerbouw is ruimtelijk gezien in de Haarlemmermeer het grootste bedrijfstype. In de omgeving van de Haarlemmermeer zijn weinig gelijke bedrijven qua akkerbouw om mee samen te werken: de Haarlemmermeer vormt een soort "akkerbouweiland". De relaties liggen richting onder andere Flevoland en Wieringermeer.

Zeker in de perspectieven van de sector is kostenbesparing in de bedrijfsvoering erg belangrijk. Dit kan bijvoorbeeld door samenwerking in de afzet of door mechanisatie. Dit is lastig doordat het aantal bedrijven steeds afneemt, en doordat ook de agribusiness onder druk staat en zich aan het verbreden is.

Opmerkingen bij de Structuurvisie

De gemeente kan de ondernemers meer zekerheid bieden door de functies van de grond vast te stellen en hier ook daadwerkelijk aan vast te houden. Dit biedt duidelijkheid en zekerheid voor ondernemers. Nu gebeurt het nog te vaak dat plannen veranderen. Dit vormt een grote belemmering voor schaalvergroting.

Het noordelijk kerngebied kent als agrarisch kerngebied veel beperkingen. BBL en Schiphol hebben veel grond in eigendom. Ook worden veel beperkingen opgelegd door Schiphol (teelten, ganzen e.d.), Plesmanpark, verlegging N201 om Hoofddorp, verlegging A9 en ontwikkeling driehoek A4-A5-A9. Het kerngebied is niet zo groot als de kaart Voorontwerp Structuurvisie doet denken. Feitelijk is weinig sprake van een kerngebied.

Voor waterkwaliteit is de functie leidend. Optimale waterkwaliteit en goede infrastructuur zijn belangrijk voor de landbouw. De functie in Park21 - waar verbrede landbouw is voorzien of een samenwerking met traditionele landbouwbedrijven - is een grijs gebied qua waterkwaliteit.

Algemene opmerkingen ten aanzien van de sector

De grondslag in de Haarlemmermeer is divers. Niet ieder landbouwtype kan overal in de Haarlemmermeer geplaatst worden. In het duiden van de kansen om de landbouw in de Haarlemmermeer te handhaven is het relevant dit te onderscheiden: akkerbouw, veehouderij is niet overal in de polder te plaatsen.

Voor de sector zijn er op korte afstand veel afzetmogelijkheden. Bijvoorbeeld door lokale producten direct(er) aan te bieden in de omgeving. Dit is lastig en gebeurt momenteel marginaal. Het onderscheiden van een bedrijf dat zich richt op bulkproducten is moeilijk. Bij tuinbouw is dit interessanter.

Groep 4: Bedrijf verbreden

Aanwezig

- Gespreksleider: Adri Kromwijk, Dienst Landelijk Gebied
- Notulist: Inge Mijnders, Grontmij
- Kees Avis, agrarisch ondernemer, betrokken bij Meerboeren
- Izak Kroon, agrarisch ondernemer
- Dirk Molenaar, agrarisch ondernemer, betrokken bij AgroNova
- Jasper Roubos, agrarisch ondernemer
- Timo Steenwijk, agrarisch ondernemer
- Ard van Berkel, Rabobank, manager zakelijke relaties
- Petra Kort, Gemeente Haarlemmermeer
- Peter Wichman, Dienst Landelijk Gebied

Algemeen

Het is belangrijk onderscheid te maken in typen verbreding. Een verbreding binnen de agribusinesslijn (verwerking van producten, loonwerk heeft een andere potentie dan verbreding in recreatie of zorg).

De ervaring leert dat verbredingsactiviteiten een lange weg moeten gaan, voordat tot concrete uitwerking wordt gekomen (zie ook knelpunten). Op dit moment 2011 is het moeilijk te zien hoe bedrijven zich ontwikkelen tot 2020 / 2030. Initiatief is ook afhankelijk van beleid (bijvoorbeeld ontwikkeling natuurbeleid) en subsidies (PGB - persoonsgebonden budget - dat onder druk komt te staan).

De bekende successen in de Haarlemmermeer hebben een langdurig ontwikkelingstraject gekend. Ook dit is met vallen en opstaan gegaan, en er zijn uiteenlopende knelpunten ervaren.

Potentie

Over het algemeen wordt potentie gezien voor verbredingsactiviteiten. De maatschappij wordt sneller, het individu zoekt naar rust en ontspanning. In de Haarlemmermeer zijn veel plannen gerealiseerd (bijvoorbeeld Getsewoud), terwijl de "ontspanningsruimte" is achter gebleven.

Het kan gaan om uiteenlopende initiatieven. Indien de goede voorwaarden worden gecreëerd zijn er uiteenlopende kansen. Ondernemers zijn creatief.

Quote: *"ik ben een aanpasser, als het moet dan wil ik er voor gaan en schakel ik om, daar zie ik veel kansen... ik heb dan wel de medewerking nodig van de gemeente..."*

Sommige mensen zien kansen en willen zoeken naar verbreding. Een aantal mensen geeft aan dat zij wel moeten zoeken naar nevenactiviteiten: de primaire agrarische productie levert hen te weinig op.

Verbreding gekoppeld aan subsidie (bijvoorbeeld zorg) is risicovoller dan verbredingsactiviteiten die "op eigen benen" kunnen staan. In het geval een subsidie wegvalt, valt de pijler van de verbredingsactiviteit weg. Verbreding is alleen succesvol als er geld verdiend kan worden. Zogenaamde "subsidiejagers" maken weinig kans. Als een initiatief na een periode van circa 3 jaar geen geld in het laatje brengt, is het beter te stoppen.

Ideeën die naar verwachting potentie hebben

In heel veel activiteiten liggen mogelijkheden. Het is net wat de ondernemer wil oppakken.

Specifiek worden genoemd:

- Energieproducten (duurzame energie): in de Haarlemmermeer zijn veel energieverstrijkende bedrijven aanwezig. Het kweken van producten ligt dicht bij de huidige activiteiten van de ondernemers.
- Algenkweek: ook dit ligt dicht bij de huidige activiteiten (kweek van producten), met een hectare kan men al veel ondernemen.

- Anticiperen op klimaatveranderingen: energie, water, de structuurvisie van de gemeente biedt hiervoor kansen.
- Kinderopvang: dit sluit aan bij een kleiner bedrijf, waar de opvang aan een ander wordt uitbesteed.
- Loonwerk: ook deze werkzaamheden sluiten aan bij de agrarische bedrijfsvoering (als bedrijven te klein worden kan men voor bepaalde werkzaamheden een agrarisch loonwerker inschakelen).

Een kanttekening wordt gemaakt bij het uitvoeren van loonwerk in parken als Park21. Dit betreft geen agrarische activiteit, maar meer een hoveniersfunctie of een wegbeheerder die de bermen laat maaien.

Succes verbreding

- Het succes van verbreding hangt sterk af van het ondernemerschap.
- Vaak wordt verbreding wat kleinschaliger opgepakt, bij succes vindt uitbreiding plaats. Een succes is veelal niet een volledig van te voren uitgedacht strategie. WUR rapport over multifunctionele landbouw: het aantal bedrijven neemt af maar de omzet groeit, dat geeft aan dat de bedrijven steeds professioneler worden. Succesvolle verbreding vindt plaats op grote moderne bedrijven.
- Transitie van het agrarisch grondgebruik in een gebied is vaak voorafgegaan door succesvolle verbreding.

Gevoel koppeling verbreding aan type landbouwbedrijven

Verbreding is op vele manier mogelijk en potenties worden gezien voor uiteenlopende bedrijven.

Over het algemeen wordt verbreding in de beleving meer gekoppeld aan weidebouw-/ graasdierbedrijven dan ook akkerbouwbedrijven. De "aaibaarheid" van deze bedrijven ligt hoger. Er kan dan gedacht worden aan bijvoorbeeld poldersport.

Ook een boomgaard als de Olmenhorst heeft de mogelijkheden in zich een succes te zijn. Karakteristieke en sfeervolle omgeving, pluk van fruit e.d. Opvallend is dat dit geen agrarisch bedrijf meer is, maar een stichting is geworden. Een van de voordelen op dit bedrijf is de omarming van het idee door de Provincie geweest.

Ook voor akkerbouwbedrijven worden genoeg mogelijkheden voor verbreding gezien. Er kan gezocht worden naar een verlenging van het seizoen door bijvoorbeeld verkoop van streekproducten, biologische producten, stallen van paarden, recreatie, vergaderfaciliteiten.

Verbreding binnen de Haarlemmermeer

Verbreding in de Haarlemmermeer moet niet beperkt worden tot Park21 en Westflank. Men moet overal de kans krijgen om te verbreden, ook in de agrarische kerngebieden. De verwachting is dat bij succes de gebieden Park21 en Westflank wel transitie ondergaan, die elders in de Haarlemmermeer niet aan de orde zal zijn.

Voor verbreding heb je een goede setting in het agrarisch landschap nodig. De plannen van de gemeente geven een meerwaarde hierin.

Knelpunten

Ondernemers lopen tegen uiteenlopende knelpunten aan:

- Ondernemers worden gekenmerkt door een ondernemende geest en in zekere mate ook het inspelen op kansen (wat met risico gepaard kan gaan). Wanneer een ondernemer bij de gemeente aankomt met zijn plannen stuit men op de inflexibiliteit van wet- en regelgeving en het handhaven van regels "naar de letter". Men verwacht meer ondersteuning en meedenken van de gemeente.
- Het beginnen van verbredingsactiviteiten vereist kennis van andere vakgebieden. Ook is tijd nodig om de juiste weg te vinden om activiteiten uit te werken. Wie moet men hebben bin-

nen de gemeente, samenwerkingspartners, opstellen van een plan van aanpak etc. Het is een traject waar ondernemers niet in thuis zijn. Veel overleg en afstemming is nodig voor men een stap kan zetten.

- De huidige verbreding is sterk subsidiegedreven. Dit maakt ondernemers erg afhankelijk.
- Verbredingsactiviteiten kunnen veel tijd vereisen wat niet altijd aansluit bij de agrarische bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld een camping vereist feitelijk dat altijd iemand aanwezig is of de drukste maand op de camping valt samen met de drukste maand in de agrarische bedrijfsvoering.
- De waterberging in het zuiden van de Haarlemmermeer is gelegen op goede landbouwgrond. Waterbeheer (waterboeren) kan als nevenactiviteit worden opgepakt, maar heeft meer potentie op gronden waar het "moeilijk boeren" is.

Oplossingen

- *Ondersteuning gemeente.* Support vanuit gemeente is nodig: een vast contactpersoon binnen de gemeente die alles voor de ondernemer afstemt. Ontwikkel één loket voor een ondernemer en voorkom dat een ondernemer voor ieder aspect op zoek moet naar de ambtenaar die daarover gaat. Ook is het zinvol het aanvragen van vergunningen te koppelen en via de betreffende contactpersoon te laten verlopen.
- *Omslag van denken.* Een omslag van denken bij de gemeente is vereist, niet zien naar de beperkingen maar naar de mogelijkheden (flexibiliteit). De Taskforce Multifunctionele Landbouw is bekend met een aantal gemeenten waar deze omslag al in bepaalde mate is doorgevoerd. Het is zinvol dat de gemeente daar de ervaring gaat "halen".
- *Duidelijk bestemmen.* Wees duidelijk in het bestemmen en in de planning. Park21 of Westflank komt er niet in de aangegeven omvang en/of wordt gerealiseerd over een veel langere planperiode. Duidelijkheid geeft zekerheid (wat dat dan ook is) en onduidelijkheid geeft onzekerheid (funest voor planontwikkeling voor toekomst bedrijf).
- *Ruimhartig bestemmen.* De bestemming van gebouwen moet om. Zoeken naar een verruiming van beleid (bouwblok) zodat meer mogelijk is. Bijvoorbeeld bestemming multifunctionele landbouw met een ruime omschrijving. Hiermee wordt voorkomen dat telkens initiatieven niet passen in het beleid van de gemeente.
- *Verbreden niet beperken tot bepaald gebied.* Verbreden moet niet beperkt worden tot Park21 of Westflank, maar in de gehele Haarlemmermeer. Voor alle ondernemers kan het perspectief bieden.
- *Bestemmingswijziging doorvoeren.* Een concrete bestemmingsplanwijziging geeft ondernemers meer kansen. De grond wordt daardoor meer waard, waardoor ondernemers ook bij banken meer garantie kunnen afgeven (solidere basis om afspraken te maken).
- *Gebiedsbegeleider / initiatievenman.* Ondernemers hebben de tijd niet en/of kennen de wegen niet die zij binnen gemeente/provincie e.d moeten bewandelen. Het is gewenst dat zij ondersteund worden door iemand die zaken voor hen uitzoekt en regelt. Een dergelijke partij moet het vertrouwen van ondernemers en overheid hebben.
- *Waterboeren.* In de toekomst moet gezocht worden naar een robuust watersysteem. Daarin moet gezocht worden naar gebieden die ingezet kunnen worden voor het tijdelijk opvangen van water. Het is zinvol kwalitatief mindere gronden hiervoor te zoeken. Gedacht kan worden aan de eilanden Kagerplassen (moeilijk bereikbaar, veel extra kosten), of de Rothoek (slechte waterhuishouding). Op een aantal lokaties in Nederland wordt "boeren met water" al in de praktijk gebracht

De Taskforce Multifunctionele Landbouw heeft in een rapport 10 aanbevelingen opgesteld. Het is raadzaam deze aanbevelingen over te nemen naar het LER.

Groep 5: Agribusiness

Aanwezig

- Gespreksleider en notulist: Marieke van Leeuwen, Projecten LTO Noord
- Joop Overvest, Cumela (cultuurtechnisch werk / grondverzet, meststoffendistributie, agrarisch loonwerk)
- Pieter van der Vlugt, RvR (loon- en verhuurbedrijf)
- Erik Hogervorst, COM (Centraal Orgaan Mechanisatiebedrijven)
- Tony Ooms, Mechanisatie Haarlemmermeer
- Martin van Rijn, Agrifirm Plant (coöperatie van boeren en tuinders)

In de groep is het belang en de kansen voor de agribusiness aan de hand van 10 stellingen besproken. Het verslag van de sessie is tevens aan de hand van deze stellingen uitgewerkt.

1. *De belangrijkste takken van agribusiness voor de Haarlemmermeer zijn loonwerk, mechanisatie, toelevering (gewasbescherming, meststoffen, zaaizaden, bedrijfsbenodigdheden) en afzet (graan, uien, aardappels, bollen, bloemen, melk).*
 - Naast mechanisatie wordt fabricage van machines als aparte vorm van agribusiness gezien.
 - Transport is integraal onderdeel van verschillende vormen van agribusiness en hoeft zodoende niet als aparte vorm van agribusiness te worden benoemd. Wel is het van groot belang dat infrastructurele randvoorwaarden worden gecreëerd om het transport goed te faciliteren.
2. *De economische omvang van de primaire landbouw is € 107 miljoen (LEI 2010). Loonwerk, mechanisatie en toelevering is goed voor een minimale jaaromzet van € 8 miljoen. Hiermee is de agribusiness exclusief afzet van beperkte economische waarde voor de landbouw in de Haarlemmermeer.*
 - Primaire landbouw en agribusiness zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar en afhankelijk van elkaar.
 - Doordat de Haarlemmermeer a.h.w. een akkerbouw-eiland is, is het van groot belang voor de toekomst van de landbouw in de Haarlemmermeer dat bepaalde specifieke, akkerbouw-gerelateerde agribusiness gevestigd blijft in de Haarlemmermeer.
3. *Haarlemmermeer is de afgelopen 15 jaar veranderd van een kerngebied voor de agribusiness naar een secundair gebied.*
 - Momenteel is de Haarlemmermeer op landelijk niveau geen koplopergebied meer. De innovaties op gebied van de akkerbouwgerelateerde agribusiness worden elders gedaan, zoals in de Flevopolder, de Noordoostpolder, de Wieringermeer en Zeeland. Dit heeft vooral te maken met de grotere omvang van de andere landbouwgebieden, waardoor hier modernere, grootschaligere bedrijven gevestigd zijn.
 - Bij verschillende agrogerelateerde bedrijven krijgen niet agrarische activiteiten langzamerhand de overhand. Mechanisatiebedrijven leggen zich bijvoorbeeld verder toe op machinebouw en investeren in heftrucks voor wegenbouw. Om te zorgen dat personeel voldoende gespecialiseerd is, ontstaan binnen bedrijven afdelingen. Dit kan ook doordat de omvang van de bedrijven en de schaal waarop bedrijven opereren steeds groter worden. Uiteraard is bovengeschetste ontwikkeling sterk bedrijfsafhankelijk.
4. *Agribusiness is te allen tijde flexibel genoeg om te reageren op veranderingen in de gemeente Haarlemmermeer en zal beperkt geschaad worden wanneer de landbouw in de Haarlemmermeer inkrimpt en/of verandert.*
 - In principe klopt deze stelling. De agribusiness is de laatste decennia flexibel gebleken, en zal dit blijven indien nodig.
 - Voor succesvol aanpassen van de agribusiness op de veranderingen in de primaire landbouw zijn drie aspecten van doorslaggevend belang.
 - Planologische zekerheid (zie verder onder stelling 9).

- Ruimte in beleid (zie verder onder stelling 9).
 - Een goede infrastructurele ontsluiting (zie verder onder stelling 7).
5. *Verbreding van primaire bedrijven is een kans voor agribusiness, geen bedreiging.*
- Zowel voor de primaire landbouw, als voor de agro-gerelateerde bedrijven geldt dat “verbreding” (alles wat voor extra inkomen zorgt; een 2e baan, verbreding van de afzetmarkt, etc.) een stabielere bestaansbasis garandeert, doordat bedrijven minder afhankelijk worden van één economische markt (de landbouw).
 - De agribusiness ziet kansen in verbreding van primaire bedrijven, mits het om robuuste (grootschalige) verbreding gaat, met een duidelijke visie op de vorm en omvang van de verbreding. Hoewel het uiteraard niet gewenst is dat er eenheidsworst ontstaat, is het voor de agribusiness van belang dat de verbredingsactiviteiten op de verschillende bedrijven enigszins op elkaar aansluiten; wanneer iedereen wat anders ontwikkelt ontstaat verrommeling.
 - Hiertoe is van belang dat primaire bedrijven de planologische ruimte krijgen voor structurele en consistente verbreding met voldoende verdienmogelijkheden; 15 caravanstandplaatsen levert niets op, 50 caravanstandplaatsen mogelijk wel.
 - Tevens is een duidelijke visie op de verbredingsmogelijkheden gewenst.
6. *Voor (veel) agro-gerelateerde bedrijvigheid is functioneren op grote(re) afstand geen onoplosbaar probleem. Persoonlijk contact met de primaire landbouwondernemers kan worden opgevangen door multimedia en een goede kwaliteit van de dienstverlening blijft hiermee gegarandeerd.*
- Steeds meer kleine bedrijven verdwijnen. De schaal waarop bedrijven opereren (het werkveld van bedrijven) wordt groter.
 - 30 jaar geleden is de afzetmarkt voor suikerbieten opgeschaald van lokaal naar landelijk niveau. Sinds 5 á 6 jaar zijn ook de aardappel-/ frietfabriek op landelijk niveau georganiseerd. Alleen de afzetmarkt voor graan is nog lokaal georganiseerd.
 - Toch is het van belang dat bepaalde vormen van agribusiness vertegenwoordigd blijven in of nabij de Haarlemmermeer.
 - De Haarlemmermeer is als het ware een akkerbouw-eiland. Het afwijkende grondgebruik in de polder ten opzichte van de omgeving vraagt om specifieke agribusiness.
 - Persoonlijk contact is van groot belang bij het aanbieden van goede agro-service. Informatie/maatwerk /bedrijfsadvies is beter te geven met de klompen in het veld. Het is niet mogelijk om telefonisch goed advies te geven over de benodigde kunstmest of het bestrijden van bepaalde ziektes. Daarnaast vragen defecte landbouwmachines bijvoorbeeld om reparatie op locatie op (zeer) korte termijn.
 - De problematische bereikbaarheid van de Haarlemmermeer en binnen de Haarlemmermeer zijn drempels voor de opschaling van de agribusiness.
7. *De beperkte bereikbaarheid is een groter probleem voor de agribusiness dan de veranderende primaire landbouw.*
- De infrastructurele ontsluiting van de Haarlemmermeer is van doorslaggevend belang voor de toekomstmogelijkheden van de agro-gerelateerde bedrijvigheid in de Haarlemmermeer, alsook voor veel andere bedrijven die afhankelijk zijn van de inzet van groot verkeer (andere weg-, water- en groenbeheerders, zoals Hoogheemraadschap Rijnland, gemeente Haarlemmermeer of Schiphol). Van belang is dat de secundaire infrastructuur toegankelijk blijft met groot verkeer. De blijvende toegankelijkheid van de Rijnlanderweg is hiervoor van doorslaggevend belang, alsook van enkele haaks daarop aansluitende oost-westverbindingen, zoals de Schipholweg en de Bennebroekerweg. Het is van belang dat in de toekomst geen verdere versmallingen plaatsvinden op de secundaire infrastructuur. De maat van modern landbouwverkeer moet op deze wegen maatgevend zijn.
 - Ook de ontsluiting van de Haarlemmermeer in de regio is een toenemend probleem voor de landbouw en de agribusiness in en nabij de Haarlemmermeer.

8. *Ondanks de grote ruimtelijke druk op de primaire landbouw is de innovatiekracht en kennisontwikkeling niet afgenomen.*
- Zie ook reactie op stelling 3.
 - De innovatieve ontwikkelingen in de agribusiness zijn niet meer afhankelijk van ontwikkelingen in de Haarlemmermeer.
 - Door aanhoudende ruimtelijke druk is het voor primaire landbouwbedrijven niet goed mogelijk om ver vooruit te kijken en/ of onaantrekkelijk om grote investeringen te doen.
 - Door overbelasting van de (toonaangevende) ondernemers in de Haarlemmermeer als gevolg van hoge ruimtelijke dynamiek in de gemeente, is er nauwelijks ruimte voor extra's ten behoeve van de kennisontwikkeling en innovatie.
9. *Gemeentelijke planvorming, huidig beleid, wet- en regelgeving houdt voldoende rekening met de agribusiness. Ik ben niet bang dat dit in de toekomst verandert.*
- Er is behoefte aan meer planologische duidelijkheid; (ook) een agro-gerelateerd bedrijf zal pas besluiten te investeren wanneer de daarvoor relevante planologische zekerheid wordt geboden. Dit geldt zowel voor de (mogelijkheid voor) ontwikkeling van nieuwe functies in de Haarlemmermeer als voor de stabiliteit van functies op de lange termijn. Hiervoor moet subsidie-gerelateerde verbreding van de primaire landbouw zoveel mogelijk vermeden worden.
Ter illustratie 3 voorbeelden:
 - Een loonbedrijf besluit mogelijk te gaan investeren in kennisontwikkeling op gebied van aanleg van campings/ caravanstandplaatsen, wanneer planologisch de mogelijkheid wordt geboden aan primaire landbouwbedrijven om lucratieve campings/ caravanstandplaatsen te realiseren.
 - De toeleverancier van zaaizaden moet investeren om het juiste mengsel samen te stellen voor het inzaaien van bijv. akkerranden. Wanneer de vraag naar dit zaaigoed afhankelijk is van de duur van de subsidie op akkerranden, neemt dit voor de toeleverancier dus een (onacceptabel groot) risico met zich mee.
 - Zorgboerderijen zijn veelal afhankelijk van de PGB's (persoonsgebonden budgetten). Wanneer deze politiek worden wegbezuinigd, zal dit mogelijk verregaande gevolgen hebben voor de zorgboerderijen. Een sterk groeiende ontwikkeling tot verbreding van de landbouw waar veel potentie in leek te zitten, valt hiermee plotseling stil.
 - Er is behoefte aan meer ruimte voor verbreding in het gemeentelijk beleid (bijvoorbeeld Bestemmingsplan) is van groot belang voor de agribusiness. Momenteel is de beperkte definitie van de bestemming "agrarisch" een belangrijke drempel voor verbreding van de agribusiness. Wanneer een agro-gerelateerd bedrijf verbreedt, in reactie op de zo gewenste verbreding van primaire bedrijven, moet voorkomen worden dat het bedrijf de bestemming "agrarisch" overschrijdt, en daardoor zou moeten verplaatsen. De bestemmingen moeten flexibeler en meer ruimte geven om mee te groeien met de ontwikkelingen in de primaire landbouw.
10. *Ik wil verder nog kwijt.*
- Er is behoefte aan informatie (bijvoorbeeld aan de hand van excursies) over andere gebieden (in binnen- of buitenland) met een vergelijkbare ruimtelijke druk. Mogelijk kunnen de overheden en bedrijven leren van de lessen uit andere gebieden die een dergelijke transitie reeds doorgemaakt hebben/ tevens momenteel doormaken.

Samenvattend

Adaptievermogen agribusiness

- In de afgelopen decennia is door diverse ruimtelijke ontwikkelingen het areaal landbouwgrond in de Haarlemmermeer verminderd. Hierdoor is de agribusiness veranderd. Indien de ontwikkelingen in de primaire landbouw doorgaan, zal de agribusiness mee blijven veranderen.
- Evenals voor de primaire landbouw geldt (en gold de afgelopen jaren reeds) voor de agribusiness de keuze: stoppen, wegtrekken of verbreden. Vele agro-gerelateerde bedrijven zijn

behalve agrarisch ook andere diensten gaan aanbieden (weg- en waterbouw, machinebouw, etc.).

- Voor succesvol aanpassen van de agribusiness op de veranderingen in de primaire landbouw zijn drie aspecten van doorslaggevend belang.
 - Planologische zekerheid; (ook) een agro-gerelateerd bedrijf zal pas besluiten te investeren wanneer de daarvoor relevante planologische zekerheid wordt geboden. Dit geldt zowel voor de (mogelijkheid voor) ontwikkeling van nieuwe functies in de Haarlemmermeer als voor de stabiliteit van functies op de lange termijn. Hiervoor moet subsidie-gerelateerde verbreding van de primaire landbouw zoveel mogelijk vermeden worden.
 - Ruimte voor verbreding in het gemeentelijk beleid (bijv. Bestemmingsplan); momenteel is een belangrijke drempel voor verbreding van de agribusiness de beperkte definitie van de bestemming “agrarisch”. Daarnaast is het van belang dat ook primaire bedrijven de planologische ruimte krijgen voor structurele en consistente verbreding met voldoende verdienmogelijkheden.
 - De infrastructurele ontsluiting van de Haarlemmermeer is van doorslaggevend belang voor de toekomstmogelijkheden van de agro-gerelateerde bedrijvigheid in de Haarlemmermeer, alsook voor veel andere bedrijven die afhankelijk zijn van de inzet van groot verkeer (andere weg-, water- en groenbeheerders, zoals Hoogheemraadschap Rijnland, gemeente Haarlemmermeer of Schiphol). Van belang is dat de secundaire infrastructuur toegankelijk blijft met groot verkeer.

Lokale agribusiness

- Steeds meer kleine bedrijven verdwijnen. De schaal waarop bedrijven opereren (het werkveld van bedrijven) wordt groter.
- Toch is het van belang dat bepaalde vormen van agribusiness vertegenwoordigd blijven in of nabij de Haarlemmermeer.
 - De Haarlemmermeer is als het ware een akkerbouw-eiland. Het afwijkende grondgebruik in de polder ten opzichte van de omgeving vraagt om specifieke agribusiness.
- Persoonlijk contact is van groot belang bij het aanbieden van goede agro-service. Het is niet mogelijk om telefonisch goed advies te geven over de benodigde kunstmest of het bestrijden van bepaalde ziektes. Daarnaast vragen defecte landbouwmachines bijvoorbeeld om reparatie op locatie op (zeer) korte termijn.

Bijlage 4

Definities

Definities

Bronnen: CBS en www.lei.wur.nl.

De gebruikte cijfers van het CBS in dit LER zijn gebaseerd op de jaarlijkse Landbouwtellingen. De Landbouwtelling heeft als doel om de structuur van de Nederlandse agrarische sector (gegevens over bedrijven, veestapel, gewassen en speciale onderwerpen) te beschrijven. De gegevens worden gebruikt voor onderzoek en door de politiek (nationaal en internationaal).

Met ingang van 2010 is een aantal inhoudelijke wijzigingen in de registratie van gegevens van kracht. De belangrijkste wijziging is de overgang naar een nieuwe norm voor de economische omvang van bedrijven en een nieuwe bedrijfstypering. Tot en met 2009 werd de economische omvang van agrarische bedrijven uitgedrukt in NGE (Nederlandse Grootte Eenheid). Met ingang van 2010 is dit vervangen door SO (Standaard Opbrengst). Hierdoor wijzigt de ondergrens voor opname van bedrijven in de publicatie van de Landbouwtelling van 3 NGE in 3000 euro SO. Voor vergelijkbaarheid in de tijd zijn de gegevens van 2000 tot en met 2009 herberekend op basis van SO-normen en -indelingen.

SO (Standaard Opbrengst)

SO (Standaard Opbrengst) is een economische maat voor de omvang van een agrarisch bedrijf. SO is gebaseerd op de opbrengst die gemiddeld op jaarbasis per gewas of diercategorie wordt behaald en wordt uitgedrukt in euro. Die gegevens worden onder andere gebruikt om bedrijven voor statistiek en onderzoek in te delen in bedrijfstypen en grootteklassen).

Vanaf 2010 is de Standaardopbrengst (SO) in gebruik als criterium om de omvang en specialisatiegraad vast te stellen. De definitie van de SO is afgeleid van die van de Standard Output die vanaf dat jaar in Europese statistieken wordt gebruikt. De SO-norm is een gestandaardiseerde opbrengst per ha of per dier die met het gewas of de diercategorie gemiddeld op jaarbasis wordt behaald. Bedrijfstoeslagen en subsidies zijn niet in de opbrengst opgenomen. Ook voor biologische productiemethoden zijn geen aparte normen opgesteld. De SO wordt uitgedrukt in euro.

Voor elke productie-eenheid die (duurzaam) bij de Landbouwtelling wordt gevraagd, is een norm per eenheid bepaald. De totale bedrijfsomvang van een bedrijf wordt berekend als sommatie van de totale SO van alle gewassen en dieren. De opbrengst van de jonge dieren (kalveren, biggen, lammeren, geitjes) is bij de moederdieren meegenomen. Ook gewassen die op het eigen bedrijf worden gebruikt, zoals grasland en snijmaïs, worden in de SO meegenomen. De bedrijfsomvang wordt vaak gekoppeld aan de volwaardigheid van een bedrijf, waarbij het idee is dat er ergens een grens bestaat tussen volwaardige en onvolwaardige bedrijven. Het is zeer moeilijk een dergelijke grens goed te benoemen. Met de SO of de NGE worden bijvoorbeeld de verbredingsactiviteiten niet gemeten. Maar ook andere redenen, zoals normen versus werkelijke situatie en de definities van kengetallen zelf, geven aan dat een bedrijf niet kan worden afgerekend op de normatieve bedrijfsomvang.

NSO-typering

Behalve een nieuwe maat voor de bedrijfsomvang, heeft de EU ook een nieuw typeringsschema voor agrarische bedrijven ontwikkeld. In een overleg tussen het Ministerie van LNV, het CBS en LEI is vastgesteld dat een Nederlandse variant daarvan wenselijk was. In die variant komen alleen de bedrijfstypen voor die voor de Nederlandse situatie relevant zijn (dus bijvoorbeeld geen rijst- of olijfbombedrijven) en zijn belangrijke groepen apart benoemd, zoals bloembollen-, vleeskalveren- en zetmeelaardappelbedrijven. De nieuwe typering heeft de naam NSO-typering gekregen: het is de Nederlandse variant op de Europese Standard Output typering. Bij de ontwikkeling van de indeling is zo nauw mogelijk aangesloten bij de Europese typering.

Bedrijfstypen

De volgende bedrijfstypen worden in de NSO-typering onderscheiden:

Akkerbouwbedrijven

- Graan-, oliezaad- en eiwitgewasbedrijven
- Zetmeelaardappelbedrijven
- Akkerbouwgroentebedrijven
- Akkerbouwbedrijven met vooral voedergewassen
- Overige akkerbouwbedrijven

Tuinbouwbedrijven

- Glasgroentebedrijven
- Snijbloemenbedrijven
- Pot- en perkplantenbedrijven
- Overige glastuinbouwbedrijven
- Opengrondsgroentenbedrijven
- Bloembollenbedrijven
- Paddenstoelbedrijven
- Boomkwekerijbedrijven
- Overige tuinbouwbedrijven

Blijvendeteeltbedrijven

- Wijngaardbedrijven
- Fruitbedrijven
- Overige blijvende teeltbedrijven

Graasdierbedrijven

- Melkveebedrijven
- Vleeskalverenbedrijven
- Overige rundveebedrijven
- Schapenbedrijven
- Geitenbedrijven
- Paard- en ponybedrijven
- Graasdierbedrijven met vooral voedergewassen
- Overige graasdierbedrijven

Hokdierbedrijven

- Fokzeugenbedrijven
- Vleesvarkensbedrijven
- Overige varkensbedrijven
- Leghennenbedrijven tbv consumptieeieren
- Vleeskuikenbedrijven
- Overige pluimveebedrijven
- Overige hokdierbedrijven

Gewascombinaties (bedrijven met zowel akker als tuinbouwgewassen)

- Gewascombinaties

Veeteeltcombinaties (bedrijven met zowel rundvee als intensieve veehouderij)

- Veeteeltcombinatie, vooral graasdieren
- Veeteeltcombinatie, vooral hokdieren

Gewas/veecombinaties (bedrijven met zowel dieren als gewassen)

- Akkerbouw-graasdiercombinaties
- Overige gewas/veecombinaties

Niet ingedeelde bedrijven

- Niet ingedeelde bedrijven

Definities verbredingsactiviteiten

Verkoop aan huis

Directe verkoop van landbouwproducten (van eigen bedrijf en/of andere bedrijven) aan de consument of de detailhandel. Voorbeelden: verkoop langs de weg, op de markt, via internet, via een eigen winkel, bezorging aan huis, directe leveringen aan (streek)winkels, horecagelegenheden en markten. Het gaat hier niet om het gezamenlijk afzetten aan groothandels of veilingen.

Stalling van goederen of dieren

Stalling van goederen zoals caravans of boten, of stalling van dieren (dierenpension).

Agrotoerisme

Toerisme, accommodatie of vrijetijdsbesteding. Het gaat hier om verblijfsrecreatie (zoals camping, zomerhuisjes, groepsaccommodaties en bed & breakfast), ontvangst van bezoekers op het bedrijf (zoals rondleidingen, museum, café en restaurant) of verhuur van recreatiegoederen, recreatiedieren of recreatieve voorzieningen. Tot en met 2008 inclusief 'Boerderij educatie'

Verwerking landbouwproducten

Verwerking van een ruw landbouwproduct tot een ander nieuw product. Bijvoorbeeld melk tot kaas, aardbeien tot jam, sinaasappels tot sap, het maken van chutney of het drogen van bijvoorbeeld kapucijners. Het gaat alleen om producten die bedoeld zijn voor de markt. Het is niet van belang waar het ruwe materiaal vandaan komt (eigen bedrijf of elders). Het gaat hier niet om het schoonmaken, snijden, sorteren en verpakken van producten.

Zorglandbouw

Hulp aan personen met een zorgvraag. Dit kan bijvoorbeeld zijn voor mensen met verstandelijke of lichamelijke beperkingen, langdurig werklozen, personen met een psychische hulpvraag, (ex)gedetineerden, (ex)verslaafden, asielzoekers, maar ook de opvang van kinderen en ouderen. Tot en met 2008 inclusief 'Agrarische kinderopvang'.

Loonwerk voor derden

Werkzaamheden buiten het bedrijf, maar waarvoor gebruik gemaakt wordt van eigen machines.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Het op basis van een beheerovereenkomst ontwikkelen en in stand houden van natuur- en landschapswaarden op landbouwgrond, bijvoorbeeld weidevogelbeheer, botanisch beheer, beheer van perceelsranden en het onderhoud van houtwallen.

Agrarische kinderopvang

Kinderdagverblijf, gastouderopvang of buitenschoolse opvang op een agrarisch bedrijf

Boerderij educatie

Het lesgeven over de boerderij. Dit kan klassikaal op school gebeuren of op de boerderij zelf.

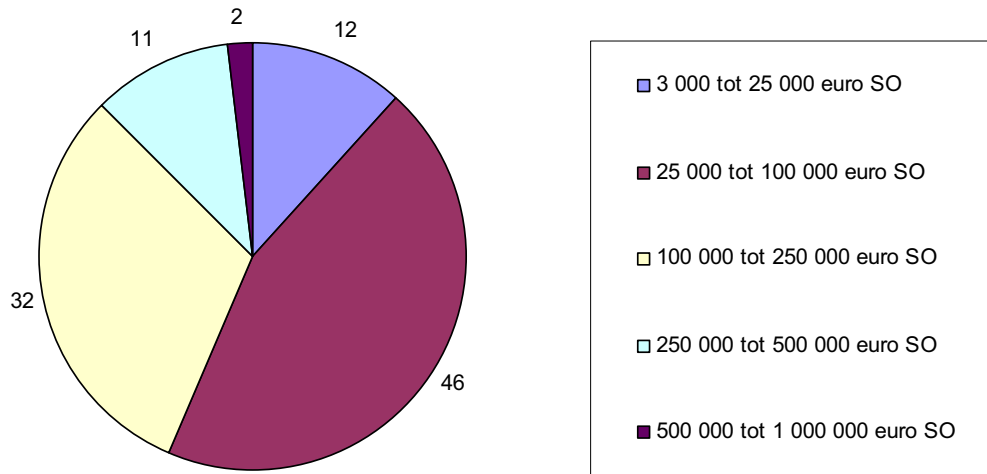
Bijlage 5

CBS gegevens economische omvang en verbreding

Indeling akkerbouw, tuinbouw en graasdierbedrijven naar economische omvang (SO in Euro)

Akkerbouwbedrijven: totaal 103 bedrijven in 2010

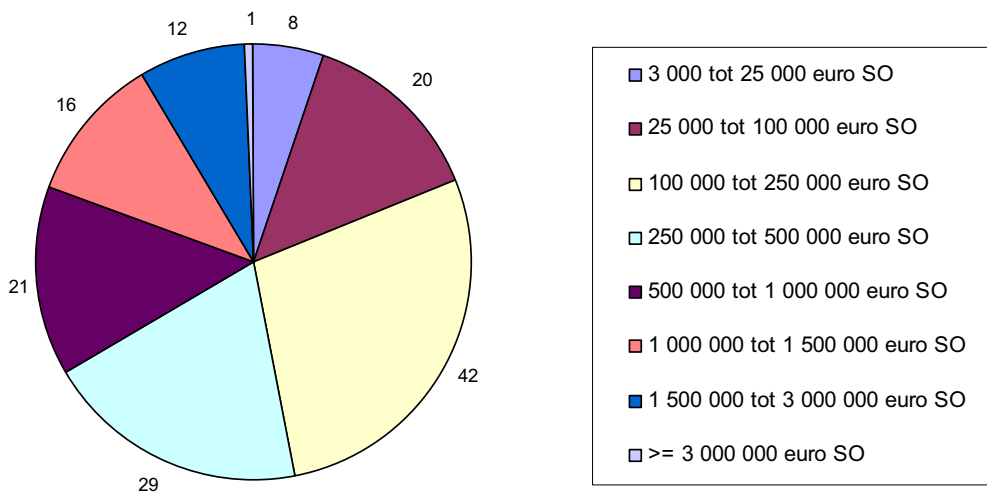
(aantal bedrijven naar economische omvang)

Bron: CBS, 2011

Tuinbouwbedrijven: totaal 149 bedrijven in 2010

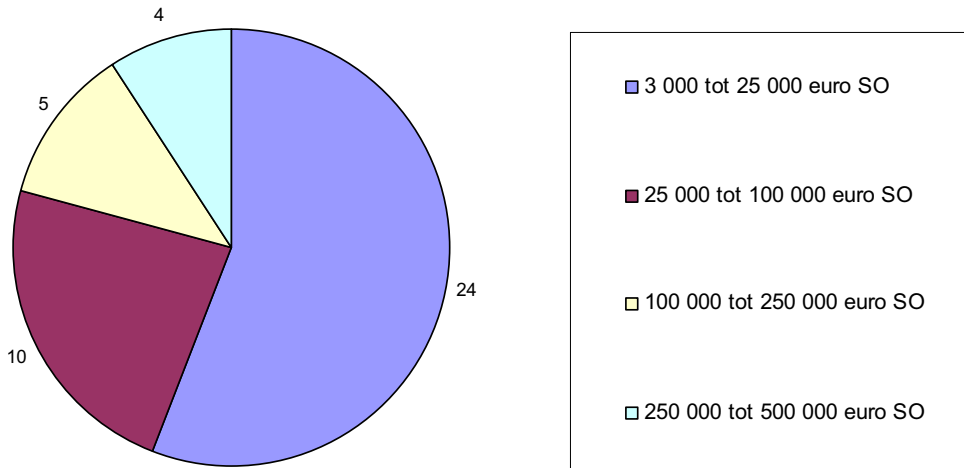
(aantal bedrijven naar economische omvang)

Bron: CBS, 2011

Graasdierbedrijven: totaal 43 bedrijven in 2010

(aantal bedrijven naar economische omvang)

Bron: CBS, 2011

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	personen			arbeidsaantallen (e)			Niet-regelmatig werkzaam
	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	369	292	68	227,9	189,6	38,3	11,0
Tuinbouwbedrijven	1391	454	937	1128,1	351,8	776,4	80,1
Blijvendsteeltbedrijven	16	16	0	6,8	6,8	0	3,2
Graslandbedrijven	9	78	18	66,0	52,6	13,4	2,1
Hokdierbedrijven	38	9	18	6,3	6,3	0	0,8
Gewascombinaties	13	20	18	28,3	15,3	13,0	0,8
Veeveelcombinaties	13	13	0	8,9	8,9	0	0,0
Gewas/veecombinaties	1913	866	1047	1472,1	624,4	847,8	97,3

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	personen			arbeidsaantallen (e)			Niet-regelmatig werkzaam
			Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	178	18829838	105786	344393	68	227,9	189,6	38,3	11,0
Tuinbouwbedrijven	254	108276167	426284	272429	937	1128,1	351,8	776,4	80,1
Blijvendsteeltbedrijven	X	229080	229080	X	6,8	6,8	6,8	0	3,2
Graslandbedrijven	45	2980818	66240	8	18	66,0	52,6	13,4	2,1
Hokdierbedrijven	X	465634	93127	X	6,3	6,3	6,3	0	0,8
Gewascombinaties	13	3193718	246132	2	18	28,3	15,3	13,0	0,8
Veeveelcombinaties	6	835964	139327	1	13	8,9	8,9	0	0,0
Gewas/veecombinaties	502	134817219	268560	X	1047	1472,1	624,4	847,8	97,3

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	personen			arbeidsaantallen (e)			Niet-regelmatig werkzaam
			Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	178	18829838	105786	344393	68	227,9	189,6	38,3	11,0
Tuinbouwbedrijven	254	108276167	426284	272429	937	1128,1	351,8	776,4	80,1
Blijvendsteeltbedrijven	X	229080	229080	X	6,8	6,8	6,8	0	3,2
Graslandbedrijven	45	2980818	66240	8	18	66,0	52,6	13,4	2,1
Hokdierbedrijven	X	465634	93127	X	6,3	6,3	6,3	0	0,8
Gewascombinaties	13	3193718	246132	2	18	28,3	15,3	13,0	0,8
Veeveelcombinaties	6	835964	139327	1	13	8,9	8,9	0	0,0
Gewas/veecombinaties	502	134817219	268560	X	1047	1472,1	624,4	847,8	97,3

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	personen			arbeidsaantallen (e)			Niet-regelmatig werkzaam
			Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	178	18829838	105786	344393	68	227,9	189,6	38,3	11,0
Tuinbouwbedrijven	254	108276167	426284	272429	937	1128,1	351,8	776,4	80,1
Blijvendsteeltbedrijven	X	229080	229080	X	6,8	6,8	6,8	0	3,2
Graslandbedrijven	45	2980818	66240	8	18	66,0	52,6	13,4	2,1
Hokdierbedrijven	X	465634	93127	X	6,3	6,3	6,3	0	0,8
Gewascombinaties	13	3193718	246132	2	18	28,3	15,3	13,0	0,8
Veeveelcombinaties	6	835964	139327	1	13	8,9	8,9	0	0,0
Gewas/veecombinaties	502	134817219	268560	X	1047	1472,1	624,4	847,8	97,3

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	personen			arbeidsaantallen (e)			Niet-regelmatig werkzaam
			Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	178	18829838	105786	344393	68	227,9	189,6	38,3	11,0
Tuinbouwbedrijven	254	108276167	426284	272429	937	1128,1	351,8	776,4	80,1
Blijvendsteeltbedrijven	X	229080	229080	X	6,8	6,8	6,8	0	3,2
Graslandbedrijven	45	2980818	66240	8	18	66,0	52,6	13,4	2,1
Hokdierbedrijven	X	465634	93127	X	6,3	6,3	6,3	0	0,8
Gewascombinaties	13	3193718	246132	2	18	28,3	15,3	13,0	0,8
Veeveelcombinaties	6	835964	139327	1	13	8,9	8,9	0	0,0
Gewas/veecombinaties	502	134817219	268560	X	1047	1472,1	624,4	847,8	97,3

X: *in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt*

Bron: CBS

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	Regelmatig werkzaam, totaal		personen		arbeidsaantallen (e)		Niet-regelmatig werkzaam
	Regelmatig werkzaam, totaal	Regelmatig werkzaam, totaal	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	Gezinsarbeidskrachten	Niet-gezinsarbeidskrachten	
Akkerbouwbedrijven	272	195,3	210	62	140,3	45,0	6,4
Tuinbouwbedrijven	1154	892,0	358	796	267,6	625,4	151,5
Blijvendsteeltbedrijven	19	8,5	19	23	36,4	6,9	1,5
Graslandbedrijven	87	96,8	64	23	4,0	20,4	1,5
Hokdierbedrijven	6	5,0	4	2	21,8	29,9	0,3
Gewascombinaties	63	51,6	30	33	6,1	2,1	0,3
Veeteeltcombinaties	12	8,3	9	3	476,1	732,3	
Gewas/vee-combinaties	1613	1208,4	675	938			
Totaal							

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	Gemiddelde omvang	3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO	>= 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	125	12944025	103552	18	62	37	6	2			
Tuinbouwbedrijven	196	100705300	513903	X	X	35	37	28	X	X	X
Blijvendsteeltbedrijven	40	232078	5827	X	X	6	3	3	X	X	X
Graslandbedrijven	X	2550838	63771	23	8	6	3	3	X	X	X
Hokdierbedrijven	X	384579	128193	X	X	X	X	X	X	X	X
Gewascombinaties	14	4699984	335714	2	2	5	1	1			
Veeteeltcombinaties	5	1319276	263855	2	2	X	X	X	X	X	X
Gewas/vee-combinaties	384	122836900	319886	X	X	X	X	X	X	X	X
Totaal											

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	Gemiddelde omvang	3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO	>= 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	125	12944025	103552	287022	3447778	6075205	1956275	1173471			
Tuinbouwbedrijven	196	100705300	513903	89801	2474552	9621205	12921972	19323847	17963476	31762703	6698444
Blijvendsteeltbedrijven	40	232078	5827	X	X	X	X	X	X	X	X
Graslandbedrijven	X	2550838	63771	224577	457599	874792	963870	963870	X	X	X
Hokdierbedrijven	X	384579	128193	X	X	X	X	X	X	X	X
Gewascombinaties	14	4699984	335714	X	112698	895445	1679820	603110	1407921		
Veeteeltcombinaties	5	1319276	263855	14475	131481	X	X	X	1173320	X	X
Gewas/vee-combinaties	384	122836900	319886	X	X	X	X	X	X	X	X
Totaal											

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agrobrisme	Verwerking landbouwproducten	Zonjalnbouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agarisch natuur- en landschapsbeheer	Agarische hinderspang	Boerderij educatie
Akkerbouwbedrijven	125	0	14	2	4	0	0	30	16	0	0
Tuinbouwbedrijven	196	0	2	2	2	0	0	5	6	0	0
Blijvendsteeltbedrijven	X	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
Graslandbedrijven	40	0	7	5	3	0	0	4	5	0	0
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewascombinaties	14	0	0	1	0	0	0	1	2	0	0
Veeteeltcombinaties	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewas/vee-combinaties	384	0	24	11	9	0	0	40	30	0	0
Totaal											

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	opbrengst uit verbreding	met verbreding	in% van bedrijven met verbreding	opbrengst uit verbreding	> 50%
Akkerbouwbedrijven	125					
Tuinbouwbedrijven	196					
Blijvendsteeltbedrijven	X					
Graslandbedrijven	40					
Hokdierbedrijven	X					
Gewascombinaties	14					
Veeteeltcombinaties	5					
Gewas/vee-combinaties	384					
Totaal						

X: in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	Regelmatig werkzaam, totaal		personen		arbeidsaantekeningen (a)ie	
	Regelmatig werkzaam, totaal	Niet-gezinssarbeidskrachten	Gezinssarbeidskrachten	Niet-gezinssarbeidskrachten	Gezinssarbeidskrachten	Niet-gezinssarbeidskrachten
Akkerbouwbedrijven	289	158,4	184	119,1	39,3	Niet-regelmatig werkzaam
Tuinbouwbedrijven	941	732,6	307	233,3	506,4	2,7
Blijvendsteeltbedrijven	5	3,5	634	42,5	3,3	123,7
Graslandbedrijven	15	64,9	43	1,9	22,4	1,7
Hokdierbedrijven	7	3,6	4	1,9	1,8	1,0
Gewascombinaties	36	23,4	12	15,9	7,5	0,5
Veeteeltcombinaties	15	7,6	1	7,5	0,1	0,5
Gewas/vee-combinaties	1358	1001,0	605	420,2	580,9	129,9

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO	>= 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	110	12754816	12	53	33	9	3			
Tuinbouwbedrijven	168	95841470	12	26	45	35	29	14	11	2
Blijvendsteeltbedrijven	X	239359	X	X	X	X	X	X	X	X
Graslandbedrijven	42	2984329	10	10	4	5				
Hokdierbedrijven	X	504504	X	X	X	X	X	X	X	X
Gewascombinaties	15	262745	1	4	6	4				
Veeteeltcombinaties	7	2613918	1	4	X	1				
Gewas/vee-combinaties	346	117566141	X	X	X	X	X	X	X	X

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO	>= 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	110	12754816	122861	3023778	532391	2367037	1683651			
Tuinbouwbedrijven	168	95841470	99539	1689628	732384	12979331	20535945	16887191	22574329	137415945
Blijvendsteeltbedrijven	X	239359	239359							
Graslandbedrijven	42	2984329	270618	512382	582167	1619162				
Hokdierbedrijven	X	504504	168168	43986	116099	343019				
Gewascombinaties	15	262745	10881	220270	1001907	1384687				
Veeteeltcombinaties	7	2613918	6435	237164	X	X				
Gewas/vee-combinaties	346	117566141	X	X	X	X	X	X	X	X

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agrobrisme	Verwerking landbouwproducten	Zonjalandbouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agarisch natuur- en landschapsbeheer	Agarische kinderopvang	Boerderij educatie
Akkerbouwbedrijven	110	10	9	2	1	1	0	13	6	0	0
Tuinbouwbedrijven	168	3	1	2	0	0	0	1	0	0	0
Blijvendsteeltbedrijven	X	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0
Graslandbedrijven	42	1	7	1	1	1	0	0	1	0	0
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewascombinaties	15	2	2	2	0	1	0	0	3	0	0
Veeteeltcombinaties	7	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewas/vee-combinaties	346	17	20	8	3	4	0	14	11	0	0

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agrobrisme	Verwerking landbouwproducten	Zonjalandbouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agarisch natuur- en landschapsbeheer	Agarische kinderopvang	Boerderij educatie
Akkerbouwbedrijven	110	10	9	2	1	1	0	13	6	0	0
Tuinbouwbedrijven	168	3	1	2	0	0	0	1	0	0	0
Blijvendsteeltbedrijven	X	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0
Graslandbedrijven	42	1	7	1	1	1	0	0	1	0	0
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewascombinaties	15	2	2	2	0	1	0	0	3	0	0
Veeteeltcombinaties	7	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewas/vee-combinaties	346	17	20	8	3	4	0	14	11	0	0

X: in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	Regelmatig werkzaam, totaal		personen		arbeidsaantallen (e)		Niet-regelmatig werkzaam
	Regelmatig werkzaam, totaal	Niet-gesubsidieerde rechten	Gesubsidieerde rechten	Niet-gesubsidieerde rechten	Gesubsidieerde rechten	Niet-gesubsidieerde rechten	
Akkerbouwbedrijven	249	184	65	118,6	44,0	3,3	
Tuinbouwbedrijven	949	335	614	244,1	481,3	72,2	
Blijvendteeltbedrijven	4	4	0	2,3	0,0	0,2	
Graslandbedrijven	139	70	69	42,4	39,8	0,5	
Hokdierbedrijven	3	1	2	1,0	0,5	0,1	
Gewascombinaties	21	14	7	11,4	5,1	0,1	
Veeteeltcombinaties	15	12	3	7,0	1,5	0,7	
Gewas/vee-combinaties	1380	620	760	424,8	572,1	78,0	

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	personen		arbeidsaantallen (e)		Niet-regelmatig werkzaam
			Gesubsidieerde rechten	Niet-gesubsidieerde rechten	Gesubsidieerde rechten	Niet-gesubsidieerde rechten	
Akkerbouwbedrijven	106	13098663	123572	48	31	3	
Tuinbouwbedrijven	164	90561543	552205	25	39	16	
Blijvendteeltbedrijven	X	249662	X	X	X	X	
Graslandbedrijven	43	2812346	65403	12	4	4	
Hokdierbedrijven	X	453562	X	X	X	X	
Gewascombinaties	8	1182546	147818	2	6	0	
Veeteeltcombinaties	6	1757423	292904	1	1	1	
Gewas/vee-combinaties	330	110115785	333684	X	X	X	

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	Economische omvang		Agrarische haterij- en landbouwbedrijfsbeheer	Agrarische haterij- en landbouwbedrijfsbeheer	Boerderij educatie
			3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO			
Akkerbouwbedrijven	106	13098663	135165	4320828	1884148	1884148	0
Tuinbouwbedrijven	164	90561543	123222	6491738	18456311	18456311	0
Blijvendteeltbedrijven	X	249662	X	X	X	X	X
Graslandbedrijven	43	2812346	286257	545528	1395540	19035100	18883193
Hokdierbedrijven	X	453562	X	X	X	X	X
Gewascombinaties	8	1182546	120382	1062164	X	X	X
Veeteeltcombinaties	6	1757423	6337	X	X	X	X
Gewas/vee-combinaties	330	110115785	333684	X	X	X	X

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agrotoerisme	Verwerking landbouwproducten	Zonjambouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agrarische haterij- en landbouwbedrijfsbeheer	Agrarische haterij- en landbouwbedrijfsbeheer	Boerderij educatie
Tuinbouwbedrijven	164	5	4	2	1	0	0	2	1	0	0
Blijvendteeltbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Graslandbedrijven	43	2	4	2	0	0	0	2	0	0	0
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewascombinaties	8	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0
Veeteeltcombinaties	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gewas/vee-combinaties	330	18	15	4	3	2	0	23	3	0	0

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	# bedrijven zonder verbreding	# bedrijven met verbreding	in% van bedrijven met verbreding opbrengst uit verbreding	
				< 10%	10 - 50%
Akkerbouwbedrijven	80	26	54	69%	> 50%
Tuinbouwbedrijven	165	9	156	8%	8%
Blijvendteeltbedrijven	3	0	3	56%	11%
Graslandbedrijven	37	6	31	17%	83%
Hokdierbedrijven	X	0	0	0%	0%
Gewascombinaties	6	2	4	100%	0%
Veeteeltcombinaties	6	0	6	56%	19%
Gewas/vee-combinaties	287	43	244	26%	19%

X: in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	Regelmatig werkzaam, totaal		persoonen		arbeidsaantallen (e)		Niet-regelmatig werkzaam
	Regelmatig werkzaam, totaal	Niet-gesinsarbeitskrachten	Gesinsarbeitskrachten	Niet-gesinsarbeitskrachten	Gesinsarbeitskrachten	Niet-gesinsarbeitskrachten	
Akkerbouwbedrijven	298	164	22	117,4	36,1	5,3	
Tuinbouwbedrijven	899	277	622	699,4	496,5	95,0	
Blijvendsteeltbedrijven	4	4	77	2,3	1,2	1,2	
Graslandbedrijven	194	77	77	88,3	43,1	1,3	
Hokdierbedrijven	2	1	1	1,4	0,4	0,0	
Gewascombinaties	24	17	7	15,9	3,5	0,1	
Veeteeltcombinaties	11	10	1	6,6	0,4	0,8	
Gewas/vee-combinaties	1330	550	780	961,1	590,0	103,9	
Totaal							

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	# bedrijven		1 000 000 tot 250 000 euro SO	250 000 tot 500 000 euro SO	500 000 tot 1 000 000 euro SO	1 000 000 tot 1 500 000 euro SO	1 500 000 tot 3 000 000 euro SO	>= 3 000 000 euro SO
			3 000 tot 25 000 euro SO	25 000 tot 100 000 euro SO						
Akkerbouwbedrijven	99	12438952	125626	9	34	7	3			
Tuinbouwbedrijven	152	92226128	606764	20	48	29	17			
Blijvendsteeltbedrijven	X	249662	249662	X	X	X	X			
Graslandbedrijven	45	2773779	61640	12	4	4				
Hokdierbedrijven	X	279821	139411	X	X	X	X			
Gewascombinaties	10	1440199	144020	5	4	1				
Veeteeltcombinaties	5	1806358	361272	3	X	1				
Gewas/vee-combinaties	314	111213899	354184	X	X	X	X	X	X	X
Totaal										

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	Economische omvang		100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO	>= 3.000.000 euro SO
			3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO						
Akkerbouwbedrijven	89	123626	116651	6675	354110	198409	204468			
Tuinbouwbedrijven	152	92226128	43047	43047	8037187	11003813	16213574	19713290	2084073	15074722
Blijvendsteeltbedrijven	X	249662	249662	X	X	X	X			
Graslandbedrijven	45	2773779	61640	289863	608765	519388	1346753			
Hokdierbedrijven	X	279821	139411	X	X	X	X			
Gewascombinaties	10	1440199	144020	X	368212	784730	287257			
Veeteeltcombinaties	5	1806358	361272	X	183646	X	X	1266312		
Gewas/vee-combinaties	314	111213899	354184	X	X	X	X	X	X	X
Totaal										

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agrobruis	Verwerking landbouwproducten	Zonjambouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	Agrarische hinderepang	Boerderij educatie
Akkerbouwbedrijven	99	12	9	0	2	1	0	18			1
Tuinbouwbedrijven	152	4	5	2	2	2	0	3			0
Blijvendsteeltbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0			0
Graslandbedrijven	45	3	3	1	1	0	0	1			0
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0			0
Gewascombinaties	10	1	0	0	1	1	0	0			0
Veeteeltcombinaties	5	0	0	0	0	0	0	0			0
Gewas/vee-combinaties	314	20	17	3	6	4	0	22			1
Totaal											

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	# bedrijven zonder verbreding	# bedrijven met verbreding	in% van bedrijven met verbreding opbrengst uit verbreding	
				< 10%	10 - 50%
Akkerbouwbedrijven	70	29	38%	62%	> 50%
Tuinbouwbedrijven	141	11	55%	36%	0%
Blijvendsteeltbedrijven	X	0	0%	50%	9%
Graslandbedrijven	39	6	0%	50%	50%
Hokdierbedrijven	X	0	50%	50%	0%
Gewascombinaties	8	2	50%	50%	0%
Veeteeltcombinaties	5	0	38%	54%	8%
Gewas/vee-combinaties	266	48			
Totaal					

X: in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt

1. arbeidskrachten

Hoofdbedrijfstype	Regelmatig werkzaam, totaal		persoonen		arbeidsaantekeningen (a)ie)	
	Regelmatig werkzaam, totaal	Niet-gesinsarbeitskrachten	Gesinsarbeitskrachten	Niet-gesinsarbeitskrachten	Gesinsarbeitskrachten	Niet-regelmatig werkzaam
Akkerbouwbedrijven	264	80	174	157,5	106,8	3,0
Tuinbouwbedrijven	775	500	275	606,0	199,5	127,9
Blijvendsteeltbedrijven	4	46	4	2,3	2,3	1,2
Graslandbedrijven	117	1	116	75,4	42,9	1,7
Hokdierbedrijven	2	5	1	1,3	0,9	0,0
Gewascombinaties	21	16	16	14,8	11,0	0,4
Veeteeltcombinaties	8	632	8	5,5	5,5	0,0
Gewas/vee-combinaties	1181		549	864,6	366,8	134,4

2a. economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	# bedrijven						
			3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	103	13370766	12	46	32	2			
Tuinbouwbedrijven	149	88574451	20	8	42	21			
Blijvendsteeltbedrijven	X	339765	X	X	X	X			
Graslandbedrijven	43	2886019	10	24	5	4			
Hokdierbedrijven	X	296129	X	X	X	X			
Gewascombinaties	10	1435388	4	4	5	1			
Veeteeltcombinaties	X	64099	X	X	X	X			
Gewas/vee-combinaties	311	107094815	X	X	X	X			

2b. Economische omvang (SO)

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	totale economische omvang (euro)	Economische omvang						
			3.000 tot 25.000 euro SO	25.000 tot 100.000 euro SO	100.000 tot 250.000 euro SO	250.000 tot 500.000 euro SO	500.000 tot 1.000.000 euro SO	1.000.000 tot 1.500.000 euro SO	1.500.000 tot 3.000.000 euro SO
Akkerbouwbedrijven	103	13370766	136501	2766533	5362026	3319684	1384022		
Tuinbouwbedrijven	149	88574451	97116	1324903	7034240	10419165	13857093	18787091	24820621
Blijvendsteeltbedrijven	X	339765	X	X	X	X	X	X	X
Graslandbedrijven	43	2886019	67117	417612	699185	1463620			
Hokdierbedrijven	X	296129	X	X	X	X	X	X	X
Gewascombinaties	10	1435388	148065	262674	916932	266762			
Veeteeltcombinaties	X	64099	X	X	X	X	X	X	X
Gewas/vee-combinaties	311	107094815	X	X	X	X	X	X	X

3a. verbredingsactiviteiten

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	Verkoop aan huis	Stalling van goederen of dieren	Agroterrisme	Verwerking landbouwproducten	Zonjambouw	Aquacultuur	Loonwerk voor derden	Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	Agrarische hinderepvang	Boerderij educatie
Tuinbouwbedrijven	149	7	5	2	0	3	0	4	0	0	
Blijvendsteeltbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Graslandbedrijven	43	5	8	3	2	1	0	3	2	1	
Hokdierbedrijven	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gewascombinaties	10	1	0	0	1	1	0	2	1	1	
Veeteeltcombinaties	X	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
Gewas/vee-combinaties	311	26	24	7	9	5	0	37	3	1	

3b. opbrengst uit verbreding

Hoofdbedrijfstype	# bedrijven	# bedrijven zonder verbreding	# bedrijven met verbreding	in% van bedrijven met verbreding opbrengst uit verbreding	
				< 10%	10 - 50%
Akkerbouwbedrijven	63	40	23	43%	> 50%
Tuinbouwbedrijven	122	27	95	70%	10%
Blijvendsteeltbedrijven	X	0	0	19%	11%
Graslandbedrijven	28	15	13	20%	40%
Hokdierbedrijven	X	0	0	40%	0%
Gewascombinaties	5	5	0	60%	40%
Veeteeltcombinaties	X	1	0	X	X
Gewas/vee-combinaties	223	88	135	48%	15%

X: in risico op (secundaire) onthulling zijn gegevens niet verstrekt

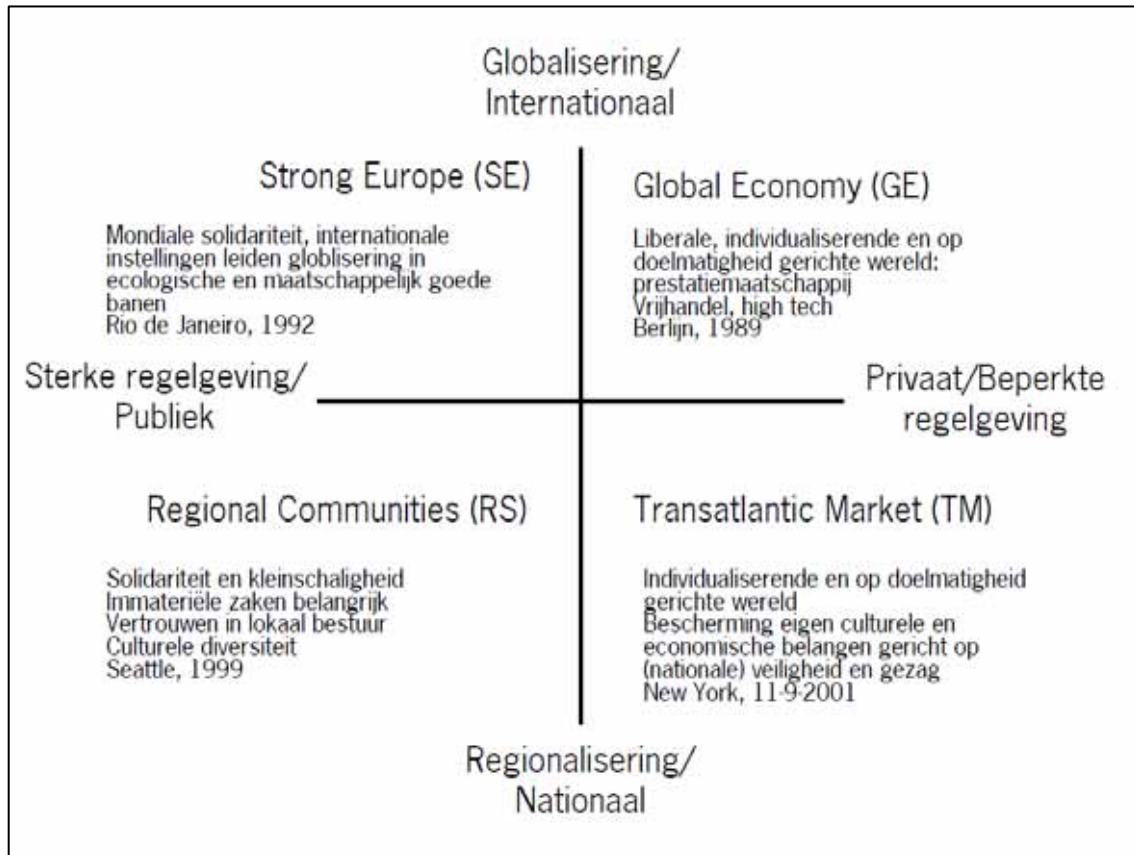
Bijlage 6

Lange termijnsenario's

Langetermijnsenario's

In het LER wordt een schets gegeven van de autonome ontwikkelingen in de landbouwsector. Het schetsen van de autonome ontwikkeling is altijd met een onzekerheid omgeven. Er zijn naar de toekomst toe verschillende veronderstellingen mogelijk over de economische groei, de demografische ontwikkeling en het al dan niet veranderen van het landbouwbeleid.

In de langetermijnsenario's (of wereldbeelden) van het Centraal Planbureau en het RIVM (LEI, 2007a) is een viertal scenario's voor de toekomst geformuleerd. De scenario's zijn weergegeven in afbeelding B6.1 en zijn hieronder beknopt toegelicht.

Afbeelding B6.1 Kenmerken van scenario's (LEI, 2007a).

1. Globaliserende Economie (Global Economy)

Volledig vrije handel van producten van landbouwproducten op de wereldmarkt. Quotumregelingen voor melk en suiker verdwijnen, evenals de in- en uitvoerheffingen aan de buitengrenzen van de EU. Ook vervallen alle vormen van directe inkomenssteun aan de landbouw.

In dit scenario ligt de nadruk op efficiëntie en schaalvergroting om tegen zo laag mogelijke kosten te produceren. De glastuinbouw kan in dit scenario profiteren van nieuwe afzetmogelijkheden en zal internationaal kunnen blijven concurreren (Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau, 2006).

2. Sterk Europa (Strong Europe)

Een vertrouwen op een rol van de overheid is een van de karakteristieken van Strong Europe. Het nationale beleid is sterk gericht op een gelijkmatige inkomensverdeling, maar de mogelijkheden hiertoe zijn door de globalisering beperkt.

In dit scenario wordt groot belang gehecht aan internationale samenwerking. Voor de landbouw mondt dit uiteindelijk uit in een volledige vrijhandel met internationale milieunormen. Wel blijft de EU met (conditionele) inkomenssteun de leefbaarheid en kwaliteit van de rurale gebieden bevorderen, al ligt de hoogte van deze toeslagen lager dan het scenario Transatlantische markt.

Verder wordt dit scenario gekenmerkt door een tamelijk ambitieus milieubeleid. De Nitraatrichtlijn wordt gehandhaafd en de KRW wordt redelijk ambitieus uitgevoerd.

In dit scenario zullen de akker- en tuinbouw krimpen. Ondanks de lagere suikerprijs blijven suikerbieten een van de meest rendabele akkerbouwproducten. De glastuinbouw en de melkveehouderij doen het redelijk, maar minder goed dan in het scenario Globaliserende Economie (Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau, 2006).

3. Transatlantische Markt (Transatlantic Market)

Er wordt veel waarde gehecht aan de werking van het marktmechanisme om problemen op te lossen. Quotumregelingen voor suiker en melk bestaan. De quota worden op termijn iets verruimd vanwege de stijgende vraag op de wereldmarkt. Melkveehouders en akkerbouwers ontvangen van productie ontkoppelde toeslagen.

4. Regionale samenleving (Regional Communities)

De landbouw behoudt de marktbescherming van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid, waarbij de inkomenssteun wordt gekoppeld aan strenge milieurandvoorwaarden. Dit leidt tot extensivering en mogelijk extra vraag naar ruimte vanuit de grondgebonden landbouw. De glastuinbouw verliest in scenario terrein (Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau, 2006).

www.grontmij.nl

PlanMER Eindconcept Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Januari 2012

PlanMER Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 Een plan met M(E)ERwaarde

Gemeente Haarlemmermeer

januari 2012
Eindconcept

PlanMER Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 Een plan met M(E)ERwaarde

dossier : BA6788
registratienummer :
versie : 1.0
classificatie : Klant vertrouwelijk

Gemeente Haarlemmermeer

januari 2012
Eindconcept

INHOUD

BLAD

	4
SAMENVATTING	5
1 INLEIDING	13
1.1 Aanleiding	13
1.2 Beschrijving van de procedure en het doorlopen proces	14
1.3 Leeswijzer	15
2 REFERENTIESITUATIE: RUIMTEGEBRUIK EN MILIEU	16
2.1 Ruimtegebruik in de gemeente Haarlemmermeer	16
2.1.1 Huidige situatie	16
2.1.2 Autonome ontwikkelingen	17
2.2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling van het milieu	19
2.2.1 Mobiliteit	19
2.2.2 Leefmilieu	21
2.2.3 Natuurlijk milieu	29
2.2.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie	40
2.2.5 Landbouw en recreatie	43
2.2.6 Duurzaamheid en klimaatbestendigheid	45
3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	48
3.1 Het voornemen	48
3.2 Van scenario's naar alternatieven	49
3.2.1 Effectverkenning	50
3.3 Alternatief A: Binnenstedelijke verdichting en transformatie	53
3.4 Alternatief B: Ontwikkeling van westelijk Haarlemmermeer	56
4 BEOORDELINGSKADER EN -METHODE	59
4.1 Beoordelingskader: milieuaspecten en toetsingscriteria	59
4.2 Beoordelingsmethode	60
5 MILIEUEFFECTBEOORDELING	61
5.1 Mobiliteit	61
5.1.1 Bereikbaarheid	61
5.1.2 Verkeersveiligheid	68
5.1.3 Samenvatting effecten thema mobiliteit	69
5.2 Leefmilieu	70
5.2.1 Geluidshinder	70
5.2.2 Geurhinder	71
5.2.3 Luchtkwaliteit	71
5.2.4 Externe veiligheid	72
5.2.5 Gezondheid	73
5.2.6 Samenvatting effecten thema leefmilieu	74
5.3 Natuurlijk milieu	75
5.3.1 Bodem	75
5.3.2 Water	76

5.3.3	Natuur	77
5.3.4	Samenvatting effecten thema natuurlijk milieu	83
5.4	Landschap, cultuurhistorie en archeologie	84
5.4.1	Landschap en cultuurhistorie	84
5.4.2	Archeologie	85
5.4.3	Samenvatting effecten thema Landschap en cultuurhistorie	86
5.5	Landbouw en Recreatie	87
5.5.1	Landbouw	87
5.5.2	Recreatie	89
5.5.3	Samenvatting effecten thema Landbouw en recreatie	89
5.6	Duurzaamheid en klimaatbestendigheid	90
5.6.1	Duurzaamheid	90
5.6.2	Klimaatbestendigheid	91
5.6.3	Samenvatting effecten thema duurzaamheid en klimaat	93
6	DOELBEREIK	94
6.1	Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem	94
6.2	Energie als speerpunt	97
6.3	Duurzame mobiliteit	98
6.4	Synergie met Schiphol	100
6.5	Identiteit en diversiteit	101
6.6	Ontmoeten en verbinden	103
7	GEVOELIGHEIDSANALYSE BEOORDELING MILIEUEFFECTEN EN DOELBEREIK	105
7.1	Gevoeligheidsanalyse ontwikkeling woningen	105
7.2	Gevoeligheidsanalyse uitvoering Plabeka	107
8	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	108
9	LEEMTEN IN KENNIS EN DOORKIJK NAAR HET VERVOLG	111
9.1	Leemten in kennis	111
9.2	Doorkijk naar het vervolg	111
	REFERENTIES	115
	LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	117
	COLOFON	119

SAMENVATTING

De gemeente Haarlemmermeer heeft het initiatief genomen een structuurvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente op te stellen. Doel van de structuurvisie is richting te geven aan de gewenste ruimtelijke inrichting van de gemeente. Omdat de structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten geldt voor de structuurvisie een plan-m.e.r.-plicht. Voorbeelden van deze m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten zijn de aanleg of uitbreiding van stedelijk gebied van 100 hectare of meer, de verdubbeling van een aantal wegen en de wijziging de functie landbouw in een gebied met een oppervlak groter dan 125 hectare. Ook voor de ontwikkeling een het windmolenpark meer dan 15 MW en de vestiging van een glastuinbouwgebied groter dan 50 hectare geldt een zogenaamde m.e.r.(beoordelings)-plicht.

Met het opstellen van een MER kunnen milieu- en duurzaamheideffecten volwaardig betrokken worden in de bestuurlijke afweging. Naast de effecten en het doelbereik van het lange termijn beeld van de structuurvisie brengt dit MER ook de effecten van de verschillende wegen ernaartoe in beeld en draagt hierbij bouwstenen aan voor optimalisatie. Deze inzichten helpen om vanuit het lange termijnperspectief (toekomstbeeld 2030) de ruimtelijke ontwikkelingen voor de kortere termijn (de komende 10 jaar) te kunnen bepalen. Het MER geeft hiermee tevens inzicht in bestuurlijke effectiviteit, flexibiliteit en slagkracht en krijgt een duidelijke meerwaarde in het planproces.

Dit rapport beschrijft de effecten van de voorontwerp structuurvisie zoals deze dd 22 maart 2011 ter inzage is gelegd. Naast het maximale programma dat in het voorontwerp wordt mogelijk gemaakt (scenario 3 van het voorontwerp), worden ook twee alternatieven (A en B) die een deel van de ontwikkelingen mogelijk maken op hun effecten en doelbereik beoordeeld. Voor de totstandkoming van alternatief A en B is gebruik gemaakt van de backcastingmethode. Dit wil zeggen dat in een globale effectverkenning eerst de effecten van het voorontwerp (maximum laadvermogen) zijn verkend om vervolgens de wegen ernaar toe (alternatief A en B) te bepalen. Hiervoor zijn in een scopingssessie met de gemeente de belangrijkste dilemma's van de globale effectverkenning vastgesteld. De dilemma's zijn vervolgens in een ontwerpssessie met de gemeente in de twee m.e.r.-alternatieven uitgewerkt. Alternatief A en B moeten dan ook worden gezien als twee denkbare ruimtelijke programma's voor de eerstkomende 10 tot 20 jaar (tijdhorizon 2030), die beide onderdeel zijn van het maximale programma met tijdhorizon 2050 dat de voorontwerp-structuurvisie presenteert en die bovendien in grote lijnen passen binnen de nu beschikbare milieuruimte.

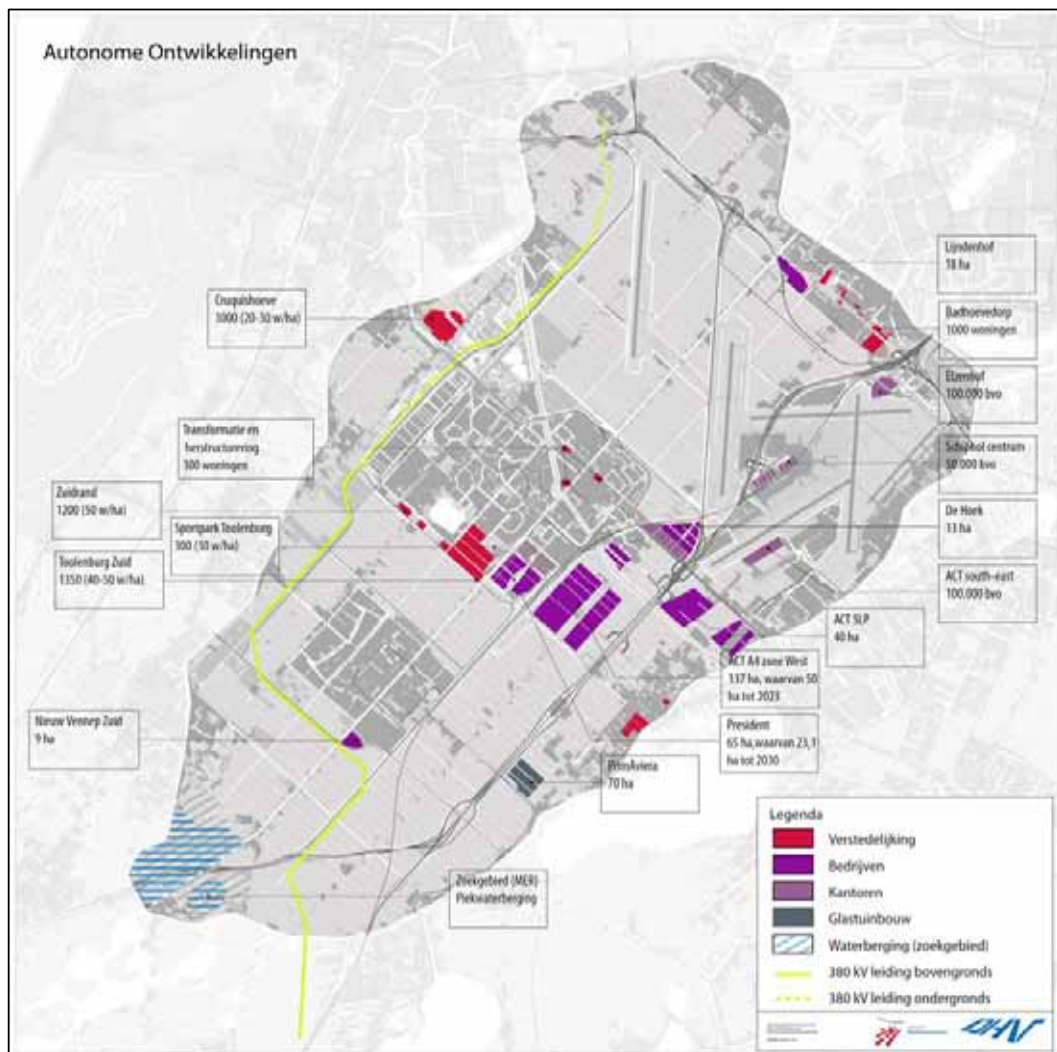
Mede op grond van de milieueffecten van de onderzochte alternatieven, zoals in dit MER beschreven, maken B en W van Haarlemmermeer de keuze voor een voorkeursalternatief dat de basis vormt voor de ontwerp structuurvisie. Daarmee spelen de milieuaspecten die in het planMER naar voren zijn gekomen expliciet een rol in de besluitvorming. In voorliggend rapport is dan ook nog geen voorkeursalternatief beschreven. Wanneer het door B en W gekozen alternatief niet samenvalt met een van de onderzochte alternatieven zal dit MER worden aangevuld zodat het ook de effecten beschrijft van het voorkeursalternatief. Pas dan zal het planMER tezamen met de ontwerp structuurvisie Haarlemmermeer 2030 ter inzage worden gelegd.

Beschrijving van de autonome ontwikkelingen

Haarlemmermeer is een dynamisch gebied waar een groot aantal ontwikkelingen plaatsvindt. Belangrijk doel van de structuurvisie is om deze ontwikkelingen met elkaar te verbinden en ze in het perspectief te plaatsen van een verdere toekomst. Voor de periode van 2011 tot 2020 zijn al eerder belangrijke ruimtelijke opgaven geformuleerd. Deze zijn deels ook reeds als project uitgewerkt en in gang gezet. Voor

zover deze niet als onderwerp van discussie voor de structuurvisie worden beschouwd en reeds in andere planfiguren (financieel en juridisch) zijn mogelijk gemaakt, zijn het autonome ontwikkelingen en maken ze onderdeel uit van de referentiesituatie. Afbeelding S.1 vat de belangrijkste autonome ontwikkelingen samen.

Afbeelding S.1 Autonome ontwikkelingen

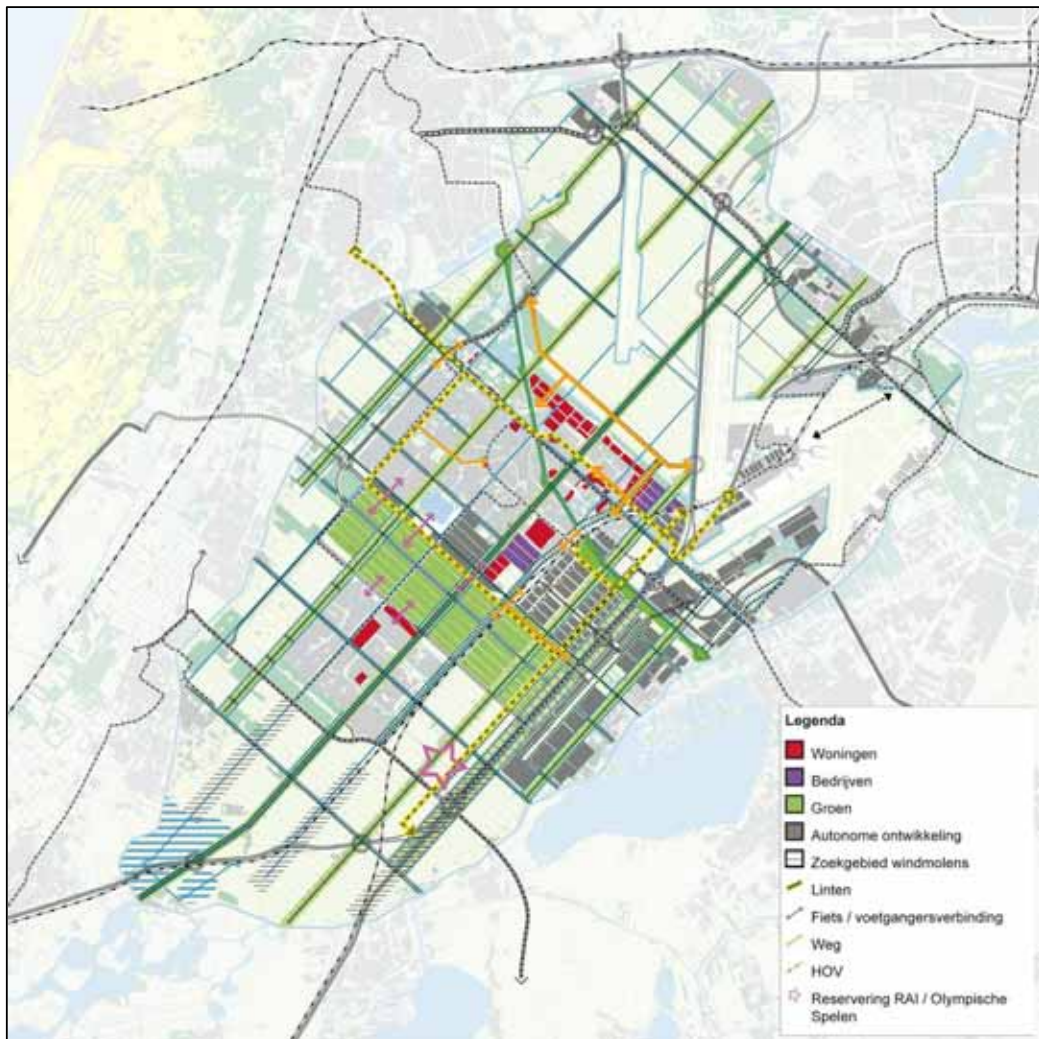

Beschrijving van de alternatieven

Alternatief A richt zich op het binnenstedelijk realiseren van de woonopgave in Hoofddorp en voor een deel in Nieuw Venneop. Aanvullend op de uitleglocaties Toolenburg-Zuid, de Zuidrand en enkele herstructurerings- en transformatieprojecten die als onderdeel van de autonome ontwikkeling reeds in ontwikkeling zijn, worden in dit alternatief verouderde bedrijven- en kantoorlocaties geherstructureerd of getransformeerd naar woonlocaties. Ook bestaand stedelijk gebied wordt plaatselijk verder verdicht. Doel is meer diversiteit in woonmilieus door het toevoegen van hoogstedelijke dichtheden rond het station en

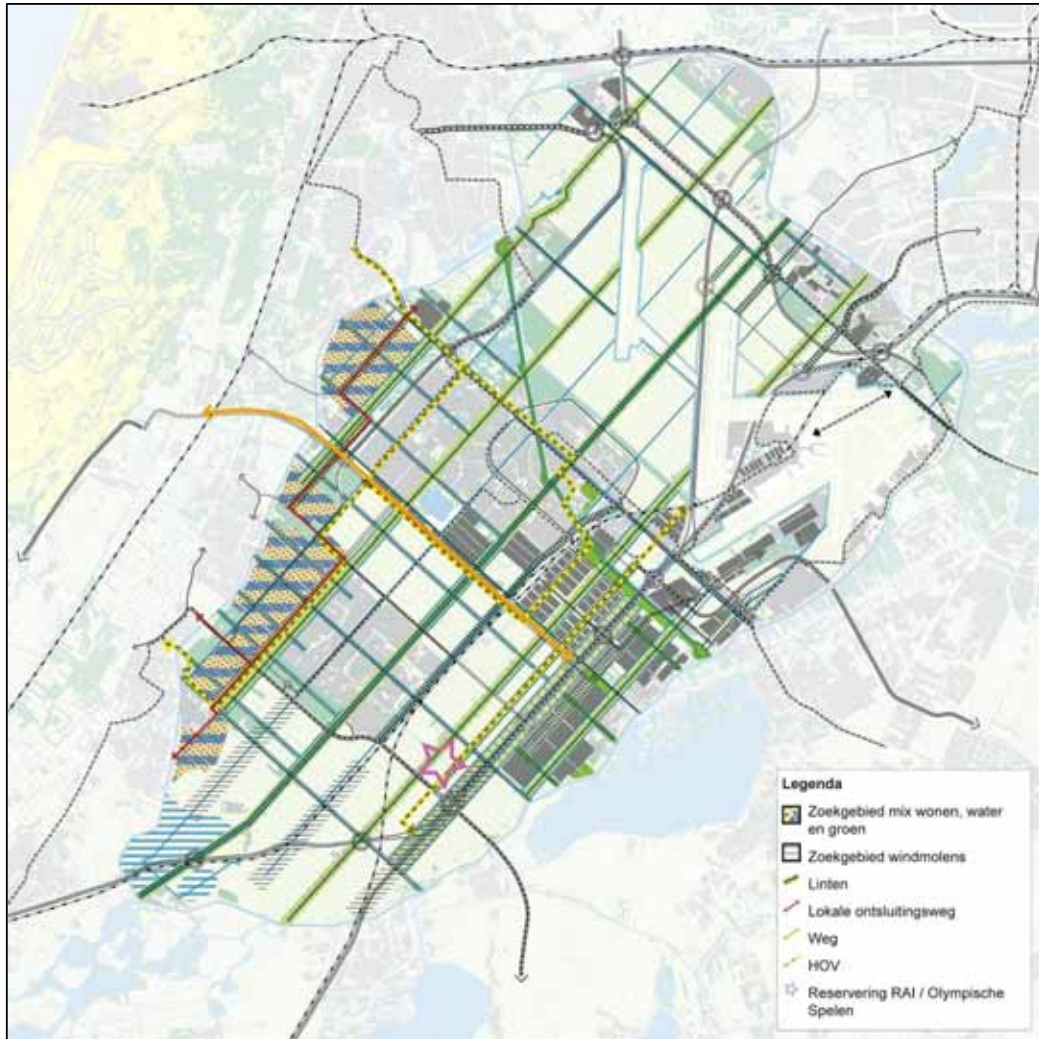
door nieuwe woon-werkmilieus te introduceren waar werken, wonen en voorzieningen veel meer met elkaar gemengd zijn. Het dorpse karakter van het centrum van beide kernen blijft zoveel als mogelijk behouden maar krijgt wel een kwaliteitsimpuls. Recreatieve voorzieningen voor de stedeling worden geconcentreerd in Park 21. Dit park moet tevens ruimte gaan bieden voor grootschalige voorzieningen passend bij de hoogdynamische oostzijde van de polder. In Afbeelding S.2 is Alternatief A weergegeven.

Afbeelding S.2 Alternatief A Binnenstedelijke verdichting en transformatie

In Alternatief B wordt de woningbouwopgave gerealiseerd door ontwikkeling van het westelijk deel van de Haarlemmermeer. Aanvullend op de locatie Cruquiushoeve, dat als onderdeel van de autonome ontwikkeling reeds in ontwikkeling wordt genomen, wordt in dit alternatief het agrarisch gebied aan de westzijde van de polder getransformeerd tot groene en waterrijke woongebieden. De woningbouwontwikkeling maakt onderdeel uit van een integrale gebiedsontwikkeling waarbij ook een water- groen- en bereikbaarheidsopgave gerealiseerd worden. In Afbeelding S.3 is Alternatief B ruimtelijk weergegeven.

Afbeelding S.3 Alternatief B Ontwikkeling van westelijk Haarlemmermeer

(Scenario 3 van) het voorontwerp kan gezien worden als het maximale gewenste ruimtelijke programma voor de komende 3 tot 4 decennia binnen de gemeente Haarlemmermeer. Het maakt zowel de ontwikkeling uit alternatief A als B mogelijk.

Beschrijving van de milieueffecten en vergelijking van de alternatieven

In het planMER zijn de effecten van de alternatieven in kaart gebracht. De huidige situatie en autonome ontwikkelingen voor de milieuthema's dienen als referentiekader voor de effecten. De alternatieven zijn beoordeeld op hun gevolgen voor het milieu aan de hand van het vooraf opgestelde beoordelingskader. De milieueffecten zijn vervolgens gescoord ten opzichte van de autonome ontwikkeling op basis van een 7-puntsschaal. Navolgend overzicht toont per alternatief de score op de per milieuthema uitgesplitste toetsingscriteria. Daarbij moet bedacht worden dat in de score van alternatief A en B is uitgegaan van ontwikkelingen voor de komende 10-20 jaar, terwijl het voorontwerp uitgaat van een (omvangrijker) set ontwikkelingen voor de komende 30-40 jaar.

Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Effecten thema mobiliteit				
Bereikbaarheid	Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	++	++	0/+
	Bereikbaarheid per openbaar vervoer	+	+	0/+
	Bereikbaarheid langzaam verkeer	0/+	+	0/+
Verkeersveiligheid	Verbetering/verslechtering verkeersveiligheid	+	+	+
Effecten thema leefmilieu				
Geluidshinder	Belasting geluidsgevoelige bestemmingen	-	0/-	0/-
	Mate waarin ontwikkelingen passen binnen LIB-contour	-	-	0/-
Geurhinder	Gevoelige bestemmingen binnen geurcirkels	-	-	0/-
Luchtkwaliteit	Toe / afname concentratie NO2, PM10 en belasting op gevoelige bestemmingen	-	-	0.-
Externe veiligheid	Toe / afname Plaatsgebonden risico en Groepsrisico	-	-	-
Gezondheid	Ligging kwetsbare bestemmingen t.o.v. hoogspanningsleiding	-	0/-	-
	Cumulatieve effecten op leefomgeving t.a.v. gezondheid	--	-	0/-
Effecten thema natuurlijk milieu				
Bodem	Bodemkwaliteit	-	0/-	0/-
	Grondverzet en opbarstingsgevaar	-	0	-
Water	Waterkwantiteit: wateroverlast	0	0/+	0/-
	Waterkwantiteit: watertekort	0/+	0/+	+
Natuur	Waterkwaliteit	0	0	0/+
	Natura 2000	0/-	-	-
	EHS	0/-	0	0/-
	Soortbescherming	-	-	0/-
	Mogelijkheden/beperkingen natuurontwikkeling	+	++	+
Effecten thema LCA				
Landschap en cultuurhistorie	Openheid/herkenbaarheid droogmakerij	--	0/-	--
	Ruimtelijke kwaliteit stedelijk milieu	0/+	0/+	0
	(overige) landschappelijke en cultuurhistorische waarden	0	0	0
Archeologie	Archeologische waarden	0	0	0
Effecten thema landbouw en recreatie				
Landbouw	Mogelijkheden voor landbouwontwikkeling	--	-	-
	Ontwikkelingsmogelijkheden glastuinbouw	++	++	++
Recreatie	Recreatieve mogelijkheden	+	+	0/+
Effecten thema duurzaamheid en klimaat				
Duurzaamheid	Gebruik duurzame energie	0	+	0/-
	Ruimtegebruik	0/-	++	-
Klimaatbestendigheid	Overstromingsrisico	-	0	-
	Wateroverlast	0	0/+	0
	Zoetwaterinlaat	0/+	0	++
	Hittebestendigheid	0/-	0/-	0

Op basis van de effectbeoordeling kan geconcludeerd worden dat Alternatief A overall beter scoort op milieueffecten dan Alternatief B. Het voorontwerp scoort overall het meest negatief. Dit is niet verwonderlijk, omdat het voorontwerp in wezen de optelsom van ontwikkelingen van alternatief A en B betreft. Met name op het thema leefmilieu zijn de scores negatief. De belasting ten aanzien van geurhinder, geluidhinder, externe veiligheid, luchtkwaliteit en gezondheid neemt in alle alternatieven toe, maar blijven onder de wettelijk geldende grenswaarden. Ook ten aanzien van de landbouw scores alle alternatieven negatief. Hoewel het landbouwareaal dat wordt getransformeerd in Alternatief A aanzienlijk kleiner is dan in B, betreft het hier landbouwgrond van goede kwaliteit.

Positief scoren alle alternatieven ten opzichte van de bereikbaarheid. Alternatief A en het voorontwerp scoren het meest positief. In deze twee alternatieven worden de bestaande knelpunten (aansluiting Leenderbos, de N201/Weg om de Noord, beide aansluitingen A4 en de bereikbaarheid van Hoofddorp centrum) of mogelijk toekomstige congestieknelpunten door de geplande ontwikkelingen door de voorziene infrastructurele ingrepen opgelost. Ook de investeringen in het HOV netwerk sorteren hier het meeste effect omdat door inbreiding van het stedelijk gebied en concentratie van voorzieningen hier plaats- en vervoerwaarde optimaal benut kunnen worden.

Alternatief B draagt wel bij aan een betere bereikbaarheid van de Bollenstreek maar de gemeente zelf sorteren de voorgenomen infrastructurele ingrepen weinig effect. Door de verdubbeling van de Nieuwe Bennerbroekerweg en de doortrekking naar de N206/N208 wordt de aansluiting A4 / Nieuwe Bennerbroekerweg verbeterd. De overige knelpunten blijven net als in de referentiesituatie bestaan. Ook op de doorstroming heeft de verdubbeling van de Nieuwe Bennerbroekerweg weinig effect. Wel neemt het verkeer in het meest westelijk deel, waar een doorgaande verbinding naar de N208/N206 mogelijk wordt gemaakt aanzienlijk toe.

Voor alle alternatieven geldt dat er binnen een straal van drie kilometer van het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid een toename van stikstofdepositie in een reeds overbelaste situatie optreedt en significante effecten op voorhand niet uit te sluiten zijn. Alle alternatieven scoren daarom negatief ten aanzien dit criterium onder het aspect Natuur. Positief zijn echter de kansen die deze alternatieven bieden ten aanzien van het realiseren van nieuwe natuur.

Alternatief A biedt de meeste mogelijkheden voor efficiënt ruimtegebruik en het gebruik van duurzame energie. Dit alternatief scoort daarom het beste op het aspect duurzaamheid. Ten aanzien van klimaatbestendigheid heeft alternatief B de beste papieren, hoewel de gevolgen van een overstroming in dit alternatief wel groter zijn.

Beschrijving van het doelbereik en vergelijking van de alternatieven

Naast de beoordeling van de milieueffecten zijn de alternatieven ook beoordeeld op de mate waarin zij bijdragen aan de gestelde doelen uit de voorontwerp structuurvisie. Onderstaand overzicht toont de score van de alternatieven op de verschillende criteria.

Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Doelbereik duurzaam en klimaatbestendig watersysteem			
Beperken zoetwaterinlaat	+/-	+/-	+
Voorkomen wateroverlast	+/-	+/-	+
Handhaven waterveiligheid	0	0	0
Verbeteren (grond)waterkwaliteit	+/-	+/-	+
Doelbereik energie als speerpunt			
Reduceren energievraag	-	+	-
Energie uitwisseling	+/-	+/-	-
Gebruik duurzame energiebronnen	+	+	+
Doelbereik duurzame mobiliteit			
Benutten van knooppunten	+/-	++	-
Ontlasten van de polderwegen	++	++	+
Stimuleren fietsgebruik	++	+	-
Doelbereik synergie met Schiphol			
Behouden en versterken van de knooppuntfunctie van Schiphol	++	+	++
Inbouwen van flexibiliteit bij plannen voor het gebruik van de ruimte	--	-	+
Optimaliseren van het ruimtebeslag van de luchthaven	+	+	+
Doelbereik identiteit en diversiteit			
Vergroten variatie in woonmilieus	++	+	+
Vergroten variatie in werkmilieus	++	+	-
Instandhouden open landschap en versterken polderstructuur	-	+	-
Ringvaart als verbindend element	+	-	+
Koesteren van de dorpen als parels	-	-	-
Doelbereik ontmoeten en verbinden			
Recreatie voor de stedeling	++	++	+
Ruimte voor grootschalige attracties en evenementen	++	++	+
Ruimte voor kleinschalige activiteiten	+	+	+

Ten aanzien van het doelbereik kan geconcludeerd worden dat in Alternatief A overall de meeste doelen behaald worden. Het realiseren van knooppunten op plekken waar vervoers- en plaatswaarde samenkomen leidt ertoe dat zowel het doel duurzame mobiliteit als ontmoeten en verbinden in grote mate behaald wordt.

Hoewel het voorontwerp zeer positief scoort ten aanzien van de differentiatie in woon- en werkmilieus en de mogelijkheden voor recreatie, scoort het voorontwerp overall het minst. Het realiseren van het maximum laadvermogen in het voorontwerp leidt ertoe dat er geen flexibiliteit meer is voor het gebruik van de ruimte, een belangrijk criterium voor de synergie met Schiphol. Ook het instandhouden van het droogmakerij landschap staat in dit alternatief sterk onder druk. Het realiseren van een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem is –net als in alternatief A- sterk afhankelijk van de uitwerking van de structuurvisie.

Aanbevelingen voor de ontwerpstructuurvisie

Op basis van de beoordeling van de milieu effecten en het doelbereik van de verschillende alternatieven doen wij de volgende aanbevelingen voor de ontwerp structuurvisie:

- 1) Pas de geplande ontwikkeling van woongebieden aan op de nieuwe LIB contour.
- 2) Onderzoek de aantrekkelijkheid van het woonmilieu in het westelijk deel van de polder in relatie tot de 380kV leiding
- 3) Werk de ruimtelijke consequenties van klimaatverandering voor verschillende alternatieven verder uit en maak maatregelen expliciet
- 4) Biedt de landbouw gedifferentieerd ruimte voor ontwikkeling en schets ook het onzekere lange termijn perspectief
- 5) Betrek de Olympische ambitie in de fasering van de verschillende planonderdelen
- 6) Werk een faseringstrategie voor de verschillende planonderdelen uit die inspeelt op de huidige marktvraag
- 7) Als niet op voorhand kan worden uitgesloten, dat de ontwerp structuurvisie vanwege de realisering van een doorgaande verbinding naar de N208/N206 significante effecten heeft op het nabijgelegen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid, dan dient alsnog een passende beoordeling van de ontwerp structuurvisie te worden opgesteld die dan onderdeel uitmaakt van het planMER.

Leemten in kennis

Bij het opstellen van dit planMER is gebruik gemaakt van de op dit moment voorhanden zijnde kennis en informatie. Voor de beoordeling van de milieueffecten zijn aannames gedaan ten aanzien van de concrete invulling van de ruimtelijke ontwikkelingen die maximaal mogelijk zijn binnen de uitgangspunten van de drie onderzochte alternatieven. Voor de effectbeschrijving van het planMER voor deze gemeentelijke structuurvisie zijn deze aannames afdoende en wordt een voldoende betrouwbaar beeld verkregen van de milieueffecten van de onderzochte alternatieven. Voor planfiguren die als uitwerking van de structuurvisie worden opgesteld (bijvoorbeeld bestemmingsplannen) zijn aanvullende effectverkenningen en -berekeningen nodig waarbij gebruik wordt gemaakt van meer gedetailleerde informatie. Dit geldt met name voor verkeersgegevens en daarvan af te leiden geluid- en luchtemissies, alsook van geuremissies van Schiphol. Daarnaast is een meer gedetailleerde verkenning van beschikbare milieuruimte in relatie tot gewenste ruimtelijke ontwikkelingen pas mogelijk zodra er duidelijkheid is over de aangepaste LIB-contour. De ligging van deze nieuwe contour is vooral bepalend voor de haalbaarheid van de inbreidings- en herstructureringsstrategie in alternatief A. Deze duidelijkheid wordt medio 2012 verwacht.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Doel van het plan-MER

Vóór u ligt het Plan-MER bij de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. De structuurvisie Haarlemmermeer 2030 vormt een belangrijk kader voor de afweging van concrete ruimtelijke beslissingen en voor de inzet van bestuurlijke uitvoeringsinstrumenten, zoals het vaststellen van bestemmingsplannen, het nemen van projectbesluiten, het beschikbaar stellen van financiële middelen en het sluiten van bestuursovereenkomsten. De structuurvisie laat ook zien hoe de gemeente het beleid van Rijk en provincie uitwerkt op gemeentelijk niveau. De plan-MER beoogt de milieugevolgen in beeld te brengen van de ruimtelijke ontwikkelingen waarover in de Structuurvisie een besluit wordt genomen.

De context van de Haarlemmermeer

De Haarlemmermeer kent een dynamische geschiedenis: vanaf de drooglegging in 1852 tot en met de dag van vandaag hebben ruimtelijke ontwikkelingen in en om de polder de Haarlemmermeer gemaakt tot een attractieve vestigings- en ontmoetingsplaats. In een razend tempo transformeerde de polder van enorme watervlakte naar een landbouwpolder met enkele dorpjes tot een gebied met ruim 143.000 inwoners en een enorme economische waarde. En het einde van deze groei is nog niet in zicht. In het kader van de in 2006 vastgestelde gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek hebben de provincies Noord- en Zuid-Holland en het Rijk aan Haarlemmermeer gevraagd om in de periode tot 2020 minimaal 15.000 woningen te bouwen voor de bewoners en werkers in de regio van Haarlemmermeer. Daarnaast is er het voornemen voor de aanleg van 380kV hoogspanningsleiding aan de westzijde van de polder, vindt herziening van het Luchthaven Indelings Besluit (LIB) plaats en ziet de gemeente zich als gevolg van klimaatverandering in de toekomst gesteld voor een grote wateropgave. Al deze ontwikkelingen maken dat de gemeente het initiatief heeft genomen een structuurvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente op te stellen. Doel van de structuurvisie is richting te geven aan de gewenste ruimtelijke inrichting van de gemeente.

Omdat de structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten geldt voor de structuurvisie een plan-m.e.r.-plicht. Voor de volgende m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten is de structuurvisie in ieder geval kaderstellend:

- 'De aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject met inbegrip van de bouw van winkelcentra of parkeerterreinen' (cat D11.2; Besluit m.e.r., 2011). In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op: een oppervlakte van 100 hectare of meer, een aaneengesloten gebied en 2000 of meer woningen of een bedrijfsvloeroppervlakte van 200.000 m2 of meer.
- 'De aanleg, wijziging of uitbreiding van een industrieterrein' (cat D11.3). In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een oppervlakte van 75 hectare of meer.
- 'De oprichting, wijziging of uitbreiding van een windturbinepark' (cat D22.2). In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op: een gezamenlijk vermogen van 15 megawatt (elektrisch) of meer of 10 windturbines of meer.
- 'Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan' (cat D9). In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op: een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur, recreatie of landbouw of vestiging van een glastuinbouwgebied of bloembollenteeltgebied van 50 hectare of meer.
- 'De wijziging of uitbreiding van een weg bestaande uit vier of meer rijstroken, of verlegging of verbreding van bestaande wegen van twee rijstroken of minder tot wegen met vier of meer

rijstroken niet zijnde een, autosnelweg of autoweg' (cat D1.2). In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een weg met een tracélengte van 5 kilometer of meer

1.2 Beschrijving van de procedure en het doorlopen proces

De planm.e.r. procedure omvat de volgende stappen (wanneer de initiatiefnemer niet het bevoegd gezag is, is de procedure nog iets uitgebreider):

- 1) Kennisgeving en inspraak: Het bevoegde gezag (BG) geeft zo spoedig mogelijk openbaar kennis van het voornemen om een plan te gaan vaststellen. In de kennisgeving staat dat de stukken over het plan ter inzage worden gelegd, waar en wanneer dit gebeurt en dat en op welke wijze er zienswijzen ingebracht kunnen worden. Ook wordt aangegeven of de Commissie m.e.r. wordt gevraagd voor advies in de beginfase (reikwijdte en detailniveau) en of een andere procedure wordt gevolgd dan normaal gesproken.
- 2) Raadpleging reikwijdte en detailniveau: BG raadpleegt betrokken instanties/adviseurs en overheidsorganen over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Het raadplegen van de Commissie m.e.r. over de reikwijdte en het detailniveau is niet verplicht, maar is op vrijwillige basis mogelijk. BG kan ervoor kiezen een notitie reikwijdte en detailniveau op te stellen (NRD), maar dit is geen wettelijke verplichting.
- 3) Milieueffectrapport (MER): BG stelt het MER op. Hier is geen termijn aan verbonden.
- 4) Kennisgeving en terinzagelegging MER en ontwerpplan (inspraak): BG geeft kennis van het MER en het ontwerpplan en legt beide ter inzage. Iedereen kan zienswijzen indienen op het MER en het ontwerpplan. De termijn hiervoor is doorgaans 6 weken. De Commissie m.e.r. brengt advies uit over het MER binnen de termijn die ook voor de zienswijzen geldt.
- 5) Vaststelling/besluit en bekendmaking van het plan: BG stelt het plan vast en geeft daarbij aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen en wat is overwogen m.b.t. de MER-alternatieven, de zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r. Het plan en de vaststelling daarvan worden bekendgemaakt. Het vaststellen van het plan wordt specifiek meegedeeld aan degenen die zienswijzen hebben ingediend.
- 6) Evaluatie: BG evalueert de werkelijk optredende milieugevolgen op de wijze zoals beschreven is in de evaluatieparagraaf van het plan en neemt zo nodig aanvullende maatregelen om de gevolgen voor het milieu te beperken.

De stappen 1 en 2 uit het hiervoor beschreven proces zijn reeds doorlopen. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het planMER is opgesteld en door de Commissie van de Milieueffectrapportage van advies voorzien.

Dit rapport is het voorlopige resultaat van stap 3. Het is een voorlopig resultaat, omdat op dit moment nog niet bekend is hoe de ontwerp structuurvisie eruit ziet. De milieueffecten die in dit rapport in beeld zijn gebracht hebben betrekking op twee alternatieven welke in het planproces zijn ontwikkeld en op scenario 3 uit de voorontwerp Structuurvisie. Voor de achtergronden en totstandkoming van deze alternatieven wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Mede op grond van de milieueffecten van de onderzochte alternatieven, zoals in dit MER beschreven, maken B en W van Haarlemmermeer de keuze voor een voorkeursalternatief dat de basis vormt voor de ontwerp structuurvisie. Daarmee spelen de milieuaspecten die in het planMER naar voren zijn gekomen expliciet een rol in de besluitvorming. Op dat moment is duidelijk of het voorkeursalternatief samenvalt met één van de alternatieven in dit MER of dat er sprake is van een nieuw alternatief. Het MER zal indien nodig zodanig worden aangevuld dat het ook de effecten beschrijft van het voorkeursalternatief. Wanneer

dit is gebeurd, kan het planMER tezamen met de ontwerp structuurvisie Haarlemmermeer 2030 ter inzage worden gelegd.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de milieu effecten en het doelbereik van de onderzochte alternatieven ten opzichte van de referentiesituatie. De referentiesituatie is de situatie die in de toekomst zal ontstaan als de ontwikkelingen uit de structuurvisie niet wordt gerealiseerd. De toestand van het milieu in de referentiesituatie is gebaseerd op de bestaande situatie van het milieu, samen met de gevolgen van de zogenaamde autonome ontwikkeling. De huidige situatie en autonome ontwikkelingen van het ruimtegebruik worden beschreven in hoofdstuk 2. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk per onderzocht milieuthema de referentiesituatie beschreven.

Hoofdstuk 3 beschrijft de ontwikkelingen die de voorontwerp structuurvisie mogelijk maakt. Op basis van dit voornemen zijn twee m.e.r.-alternatieven opgesteld. Naast een beschrijving van de alternatieven, wordt in dit hoofdstuk ook een beschrijving van het proces van de totstandkoming van de alternatieven gegeven.

In Hoofdstuk 4 wordt het beoordelingskader en de beoordelingsmethode die zijn gebruikt om de alternatieven te onderzoeken nader toegelicht. Elk milieuthema is onderverdeeld in een of meerdere aspecten en beoordelingscriteria.

Hoofdstuk 5 omvat de milieueffectbeoordeling en beschrijft per milieuthema de effecten van de alternatieven. Naast de twee m.e.r.-alternatieven wordt ook het voorontwerp als geheel beoordeeld. Elke paragraaf sluit af met een samenvatting van de scores per milieuthema.

In Hoofdstuk 6 worden de alternatieven onderzocht op hun doelbereik. Ook hier wordt naast de twee m.e.r.-alternatieven ook het voorontwerp als geheel beoordeeld. Elke paragraaf sluit af met een samenvatting van de scores per milieuthema.

Bij de bepaling van milieueffecten en het doelbereik van de alternatieven spelen de omvang van de woningbouwplannen en de ontwikkeling van bedrijven- en kantorenlocaties een belangrijke rol. Indien deze ontwikkelingen anders zullen zijn dan verwacht, bijvoorbeeld vanwege een drastische verandering in de economische situatie, zullen ook de beschreven effecten en mate van doelbereik anders zijn. In Hoofdstuk 7 worden daarom de gevolgen van een kleiner aantal nieuwe woningen en van gedeeltelijke realisering van de gemeentelijke uitvoeringsstrategie Plabeka (Platform bedrijven en kantoren) beschreven voor de bepaling van effecten en doelbereik in dit MER.

De overall beoordeling van de milieu effecten en het doelbereik is opgenomen in de samenvatting aan het begin van dit rapport. Hoofdstuk 8 gaat in op de belangrijkste conclusies die sturend zijn voor de keuze richting de ontwerp structuurvisie in de vorm van aanbevelingen voor de structuurvisie. Ook de conclusies uit de gevoeligheidsanalyse worden hierin meegenomen.

Hoofdstuk 9 tot slot gaat in om de leemten in kennis en informatie ten tijde van het opstellen van dit m.e.r.-rapport. Tevens wordt vermeld in hoeverre deze leemten invloed hebben gehad op de effectbeschrijving en of zij van belang zijn bij de uiteindelijke keuze richting de ontwerp structuurvisie. Ook wordt in dit hoofdstuk een doorkijk naar het vervolg gegeven.

2 REFERENTIESITUATIE: RUIMTEGEBRUIK EN MILIEU

Het plangebied is het gehele gemeentelijk grondgebied, oftewel de Haarlemmermeerpolder. Het studiegebied betreft het gebied waarbinnen effecten van de voorgenomen activiteit kunnen optreden. De omvang van het studiegebied verschilt per milieuaspect dat in het MER onderzocht wordt en is vaak breder dan het plangebied. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de referentiesituatie voor het ruimtegebruik (huidig en autonoom) in de gemeente Haarlemmermeer (paragraaf 2.1). Daarna gaan we in op de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor de afzonderlijke milieuthema's (paragraaf 2.2)

2.1 Ruimtegebruik in de gemeente Haarlemmermeer

2.1.1 Huidige situatie

Wonen

De woningvoorraad op 1-1-2009 bedraagt 56.794 woningen met een gemiddelde woningbezetting van 2,5 personen. De woningvoorraad bestaat voor ongeveer 80% uit laagbouw en 20% uit gestapelde woningen. In de samenstelling van de woningvoorraad neemt de koopeengezinswoning in een rij de dominante positie in met een aandeel van 40%. Ongeveer 25% van de woningen is een sociale huurwoning. Haarlemmermeer is onderdeel van een regionale woningmarkt maar neemt een geheel eigen positie in als suburbane gemeente. In meer dan de helft van de gevallen dat woningen een nieuwe bewoner kregen in de afgelopen twee jaar, betrof het verhuizingen van huishoudens van buiten de gemeente.

Bedrijven, kantoren en voorzieningen

In Haarlemmermeer zijn ruim 117.500 personen werkzaam (1 mei 2008) in ruim 8.000 vestigingen. Ruim 88.000 arbeidsplaatsen bevinden zich op bedrijventerreinen. Schiphol biedt ruim 50.000 arbeidsplaatsen. Ruim een derde van de ondernemingen is direct gerelateerd aan Schiphol voor zaken als leveranties goederen, vervoer, opslag, levering diensten en bouwactiviteiten. Haarlemmermeer heeft een werkende beroepsbevolking van ruim 70.000 personen. De ratio van het aantal arbeidsplaatsen tot het aantal inwoners is zeer hoog in de gemeente Haarlemmermeer. In Nederland staat het daarmee op de 2e plaats. Naar bedrijfssectoren gezien is in Haarlemmermeer de luchtvaart dominant, gevolgd door handel, overige zakelijke dienstverlening en vervoer. Ten opzichte van Nederland is relatief gezien de niet-commerciële dienstverlening (onderwijs, gezondheidszorg) sterk ondervertegenwoordigd. De kantoorgerelateerde werkgelegenheid in Haarlemmermeer is relatief hoog gemeten naar Nederlandse maatstaven. Kantoren worden vooral betrokken door bedrijven in handel, industrie&transport en ICT. Financiële dienstverlening is ondervertegenwoordigd. Haarlemmermeer kent een relatief hoog percentage leegstand in de kantoren deels omdat het aanbod niet meer voldoet aan wensen van potentiële gebruikers. Deze situatie wordt verergerd door de economische crisis.

Haarlemmermeer heeft 26 kernen, sterk variërend in inwonersaantal en voorzieningenniveau. Hoofddorp en Nieuw-Vennep zijn centraal gelegen en goed uitgerust met (niet)-commerciële voorzieningen. Alle overige kernen liggen aan de ringvaart, behalve Abbenes. Zwanenburg en Badhoevedorp zijn redelijk toegerust met voorzieningen, de overige kernen minder. De meeste „ringvaart-kernen” zijn gericht op de buurgemeenten aan de overkant van de Ringvaart. Abbenes ligt meer geïsoleerd in de polder, heeft weinig voorzieningen en is bovendien slecht bereikbaar met het openbaar vervoer. Het detailhandelaanbod is de afgelopen jaren in de gehele polder sterk verbeterd. Zo is Hoofddorp Centrum drastisch vernieuwd en een verdere ontwikkeling is gaande. De Woonboulevard Cruquius is in 2007 uitgebreid met 20 nieuwe grootschalige winkels. De nieuwe wijkwinkelcentra in Getsewoud en Floriande zijn opgeleverd en er heeft een herstructurering en uitbreiding van het winkelpakket in Nieuw-Vennep

plaatsgevonden. Het algemene beeld is dat de meeste centra in de gemeente goed functioneren en voldoende koopkracht weten te binden van inwoners en bezoekers.

2.1.2 Autonome ontwikkelingen

Haarlemmermeer is een dynamisch gebied waar een groot aantal ontwikkelingen plaatsvindt. Belangrijk doel van de structuurvisie is om deze ontwikkelingen met elkaar te verbinden en ze in het perspectief te plaatsen van een verdere toekomst. Voor de periode van 2011 tot 2020 zijn al eerder belangrijke ruimtelijke opgaven geformuleerd. Deze zijn deels ook reeds als project uitgewerkt en in gang gezet. Voor zover deze niet als onderwerp van discussie voor de structuurvisie worden beschouwd en reeds in andere planfiguren (financieel en juridisch) zijn mogelijk gemaakt, zijn het autonome ontwikkelen en maken ze onderdeel uit van de referentiesituatie. De belangrijkste autonome ontwikkelingen zijn:

Wonen

Op het terrein van SEIN (Stichting Epilepsie Instellingen Nederland) wordt onder de naam Cruguiushoeve een kleine wijk (1000 woningen) met een autovrij hart. De woningen kunnen gebruik maken van de reeds aanwezige voorzieningen van SEIN, zoals een manege, een supermarkt en een kinderboerderij.

In Hoofddorp worden aan de Zuidrand 1200 nieuwe woningen in een dichtheid van 50 woningen per hectare gebouwd. Op het voormalige sportpark Toolenburg en in Toolenburg Zuid worden respectievelijk 300 (30 woningen per hectare) en 1350 (40-50 woningen per hectare) nieuwe woningen gerealiseerd.

In Badhoevedorp worden verspreid zo'n 1000 woningen toegevoegd.

Bedrijven en kantoren

De programmering van bedrijfs- en kantoorlocaties vindt plaats binnen het regionale verband van de Metropool Regio Amsterdam (MRA). In 2005 is hiertoe het Platform Bedrijven en Kantoren (PlaBeKa) opgericht. De uitvoeringsstrategie PlaBeKa zoals destijds vastgesteld is dit jaar herzien om in te kunnen spelen op situatie ontstaan door de financiële crisis. Voor de Haarlemmermeer geldt dat bedrijfslocaties de President en de Hoek verder worden ontwikkeld maar de aantallen worden bijgesteld tot respectievelijk 23,1 en 13 hectare voor de periode tot 2030. Ook op de kantoorlocaties Elzenhof en Schiphol Centrum is ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, met een omvang van resp. ca 100.000 en 50.000 m2 bruto vloeroppervlak. Onder de autonome ontwikkeling valt ook het aanleg van het bedrijventerrein Wilhelmina Hoeve in Nieuw Vennep van 7 ha.

Amsterdam Connecting Trade (ACT) moet het duurzaamste aan de luchtvaart gerelateerde logistieke knooppunt van Europa worden. Het is een van de Randstad Urgent-projecten van de Rijksoverheid en wordt gerealiseerd in de Oostflank. Het project richt zich op verbetering van de bereikbaarheid, de economische dynamiek en de kwaliteit van leven binnen de Metropoolregio Amsterdam en in Haarlemmermeer in het bijzonder. ACT bestaat uit drie onderdelen: ACT A4 zone west, ACT Schiphol Logistics Park (SLP) en ACT south east. Hiervan worden vooralsnog resp 137 ha (waarvan 50ha tot 2023), 40 ha in en 100.000 bruto vloeroppervlak in ontwikkeling gebracht.

PrimAviera wordt een duurzaam glastuinbouwgebied van totaal 650 hectare langs de A4 tussen de Geniedijk, de Westeinderplassen en de Vennepeweg, vlakbij de Greenport Aalsmeer en Schiphol. Het bestaande glastuinbouwgebied van 140 hectare rond Rijsenhout wordt geherstructureerd en in het totaalplan geïntegreerd. Deze herstructurering is onderdeel van de autonome ontwikkeling.

Infrastructuur

Onderdeel van de autonome ontwikkeling zijn de doortrekking van de A5, omlegging van en aansluitingen op de A9, en het noordelijk deel van de parallelstructuur langs de A4. Ook de verbetering van een deel van de N206 (Nieuwe Bennerbroekerweg) en de verbreding van de N205 tussen de kruisingen met de N206 en N232 zijn autonoom. Diverse nieuwe aansluitingen op de A4 en de A5 zorgen voor een betere ontsluiting van Hoofddorp. Ook deze ontwikkelingen zijn autonoom of hebben een andere initiatiefnemer.

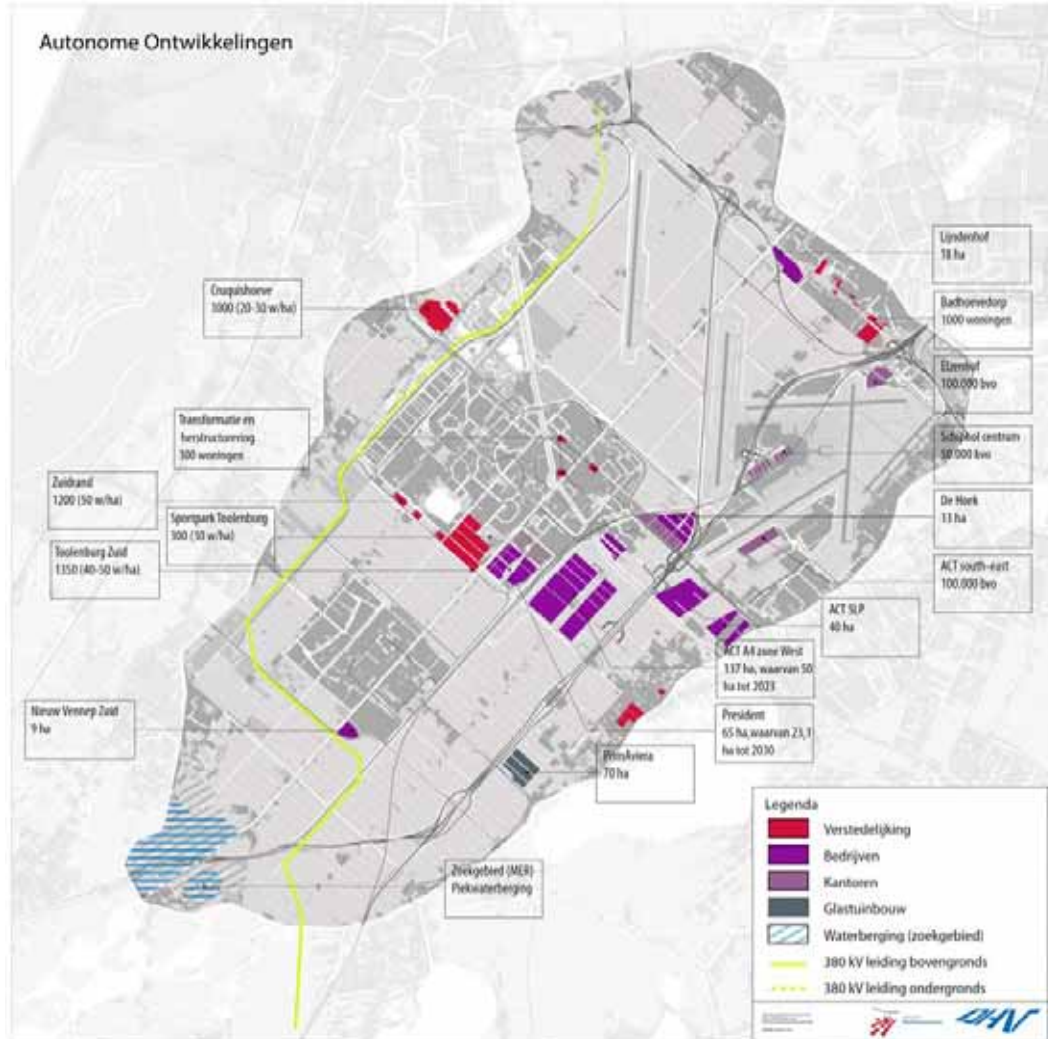
Water

Het huidige hoofdwatersysteem van Rijnland (de boezem) voldoet momenteel niet aan de norm voor wateroverlast. Deze norm is vastgesteld in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003). Dit zijn landelijke afspraken tussen Rijk, provincie, gemeente en waterschap. Dit betekent dat het beheergebied van Rijnland nu onvoldoende is beschermd tegen wateroverlast bij hevige regenval. Door te hoge waterstanden kunnen watergangen overlopen en kan de stabiliteit van de kaden, zoals die van de Ringvaart van de Haarlemmermeer, in gevaar komen. Onderdeel van het pakket aan maatregelen is de aanleg van een piekberging in het zuiden van de Haarlemmermeerpolder. Voor het realiseren van de piekberging zal een stuk polder omdijkt worden. Bij hevige en langdurige regenval kan dit deel van de polder dan onderwater gezet worden om het hoofdsysteem van water, waar de Ringvaart van de Haarlemmermeer onderdeel van is, tijdelijk te ontlasten. De piekberging zal gemiddeld eens per 15 jaar ingezet worden. Er staat dan voor enkele weken water in de piekberging. Op de kaart Autonome Ontwikkelingen is het zoekgebied voor de piekberging weergegeven. De exacte inrichting en locatie van de piekberging in dit zoekgebied wordt momenteel onderzocht in een milieueffectrapportage.

Energie

Tennet en het Rijk werken aan een nieuwe hoogspanningsverbinding voor de Randstad: Randstad 380 kV. Een deel van deze 380 kV leiding zal door het westelijk deel van de Haarlemmermeer gaan lopen. Op 28 oktober 2011 hebben Minister Verhagen van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu het definitieve tracé voor de hoogspanningsverbinding Randstad 380kV vastgesteld. Voor het zuidelijk deel van het tracé is gekozen voor een variant waarbij zoveel mogelijk gebundeld wordt met bestaande infrastructuur van de N207 en de Schiphollijn. Naar aanleiding van onderzoek van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) naar vliegveiligheid die betrekking hebben op een mogelijk botsingsrisico, vogelaanvaringsrisico en interferentie is besloten om verkabeling toe te passen vanaf transformatorstation Vijfhuizen tot aan de Driemerenweg. Ook de bestaande 150kV gaat in dit gedeelte onder de grond. Waar de 380kV in Haarlemmermeer bovengronds loopt wordt deze met de 150kV gecombineerd.

Afbeelding 1 Autonome ontwikkelingen

2.2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling van het milieu

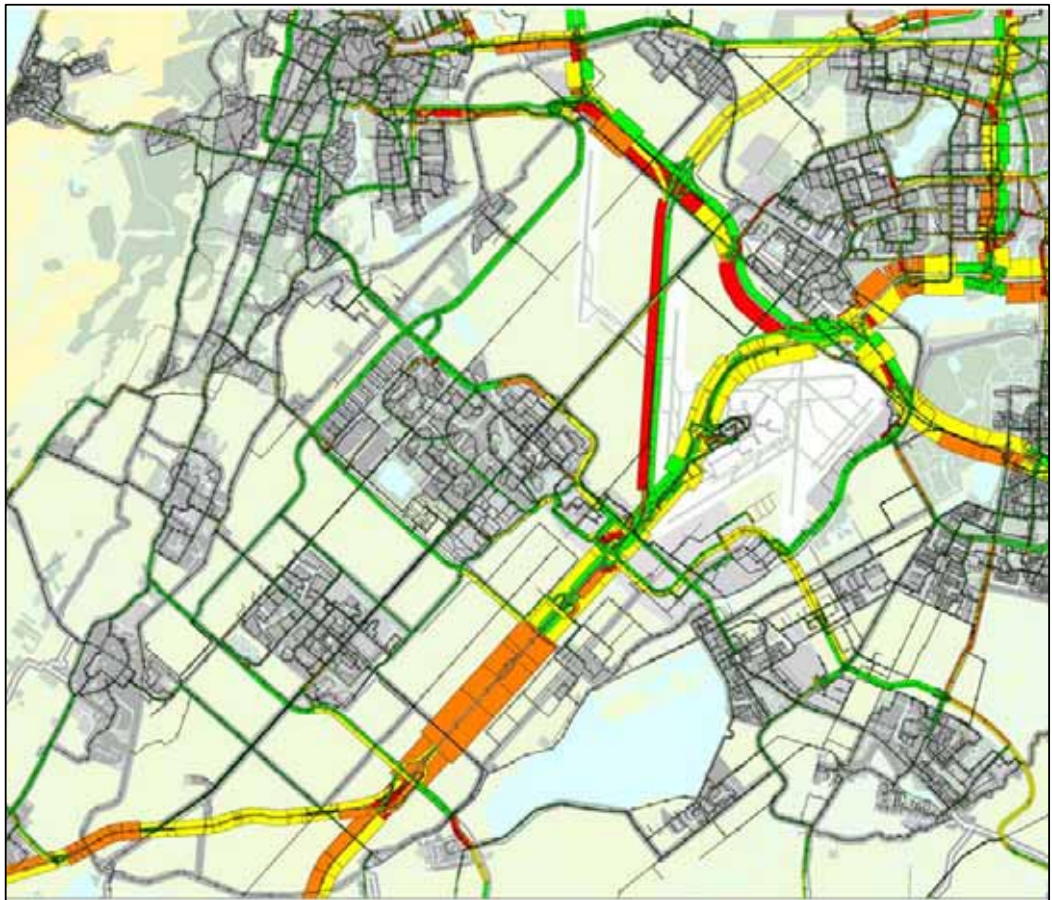
2.2.1 Mobiliteit

Gemeente Haarlemmermeer ligt centraal in de Randstad en daarmee in een (inter)national netwerk van weg, spoor en luchtvaart. Een groot deel van het verkeer in Haarlemmermeer is doorgaand verkeer, maar veel verkeer vindt ook haar eindbestemming in en in de nabije omgeving van de gemeente (Schiphol, Amsterdam en Hoofddorp).

De voornaamste ontsluitingsstructuren over de weg zijn Noord-Zuid georiënteerd (A4, A5, N205). Haaks daarop liggen de A9, N207 en wegen van een lagere orde.

In de laatste decennia hebben grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen plaatsgevonden in de gemeente (o.a. ontwikkeling Vinex-locaties). Daarbij is de lokale infrastructuur aanzienlijk verbeterd, waaronder de Spoorlaan, de Noordelijke Randweg Nieuw Vennep en de Nieuwe Bennebroekerweg. De groei van Schiphol heeft geleid tot (of op zijn minst bijgedragen aan) aanpassing aan de A5 en de A4. In principe is de huidige bereikbaarheid van, naar en binnen de Haarlemmermeer goed te noemen (gezien afstand tot doorgaande wegen en openbaar vervoer). In de huidige situatie is er echter sprake van congestie op diverse belangrijke wegen in de gemeente (o.a. door weer stijgend autogebruik: autobezit Haarlemmermeer ligt ca 1,5 x hoger dan landelijk gemiddelde). Het drukke verkeer en de congestie tast leefomgevingkwaliteiten aan en legt een flink beslag op de ruimtelijke mogelijkheden in de omgeving van de drukste wegen. In Afbeelding 2 is de verhouding tussen de verkeersintensiteit op en de capaciteit van de wegen in de Haarlemmermeer weergegeven, de zogenaamde I/C-verhouding (intensiteit/capaciteit-verhouding). Wanneer dit getal hoger is dan 0,8 is de doorstroming op een weg onvoldoende te noemen. In de afbeelding betreft dit alle wegen die oranje of rood gekleurd zijn. In de referentiesituatie zijn vooral delen van hoofdwegen als de A4, A5 en A9 binnen de gemeente te zwaar belast. Op lokale wegen is de doorstroming over het algemeen voldoende, met uitzondering van enkele wegen zoals een deel van de N201 aan de noordzijde van Hoofddorp.

Afbeelding 2 IC-verhouding autonome situatie in 2020

Niet al het verkeer in de Haarlemmermeer past in de huidige situatie bij de wegen waarover het rijdt. In de huidige situatie zorgt sluip(vracht)verkeer in kernen als Zwaanshoek en Beinsdorp bijvoorbeeld voor onveilige situaties.

Belangrijke schakels in de OV-bereikbaarheid zijn Schiphol (vliegverkeer en intercity treinstation), stoptreinstations Hoofddorp, Nieuw-Vennep en, vanaf 2012, Zwanenburg-Halfweg en tenslotte de vele busverbindingen in de gemeente, waaronder de (hoogwaardige) verbindingen Zuidtangent (Haarlem-Hoofddorp-Schipol) en Zuidtak-zuidtangent (Nieuw-Vennep-Hoofddorp-Schipol).

In de Haarlemmermeer vindt 65% van het woon-werkverkeer plaats met de auto (Deltaplan Bereikbaarheid; Gemeente Haarlemmermeer, 2011) tegenover circa 60% gemiddeld in Nederland. Slechts 18 procent kiest voor de (brom)fiets. Ter vergelijking: in de top tien van Nederlandse fietsgemeenten bedraagt het fietsaandeel in het woon-werk verkeer minimaal 30% (wordt o.a. veroorzaakt door compactere stedenbouwkundige structuur). Het gebruik van openbaar vervoer (12%) ligt ongeveer op het landelijk gemiddelde.

2.2.2 Leefmilieu

Nationale milieunormen stellen eisen en randvoorwaarden aan ruimtelijke ontwikkelingen om een goed leefmilieu voor mensen te waarborgen. Zo zijn er bijvoorbeeld nationale normen voor geluidsintensiteiten en luchtkwaliteit. In het geval van de Haarlemmermeer gelden ook specifieke normen/regels ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol. Het gaat onder andere om beperkingen ten aanzien van open water (vogelaantrekkende werking), bouwhoogtes en woningbouwmogelijkheden binnen de zogenaamde 20 Ke contour. Dit is vastgelegd in het Luchtvaart Indelingsbesluit (LIB). Deze LIB-contour wordt in deze paragraaf naast de 'standaard' milieunormen behandeld.

Geluidshinder en LIB-contour

De belangrijkste geluidbron in de Haarlemmermeer is het luchtverkeers- en grondlawaai (telt als industriellawaai) van Schiphol. Belangrijke bronnen zijn de rijkswegen (A4, A5 en A9) en provinciale wegen en de spoorwegen. In Afbeelding 3 zijn de geluidcontouren (vanaf 55 dB) gegeven van luchtverkeer, industrie, wegen en spoorwegen voor de situatie in 2006 (Lden: geluidsniveau bepaald o.b.v. niveau dag, avond en nacht). In Tabel 1 zijn de geluidsnormen opgenomen voor weg, rail en industriellawaai voor de nieuwbouw van woningen.

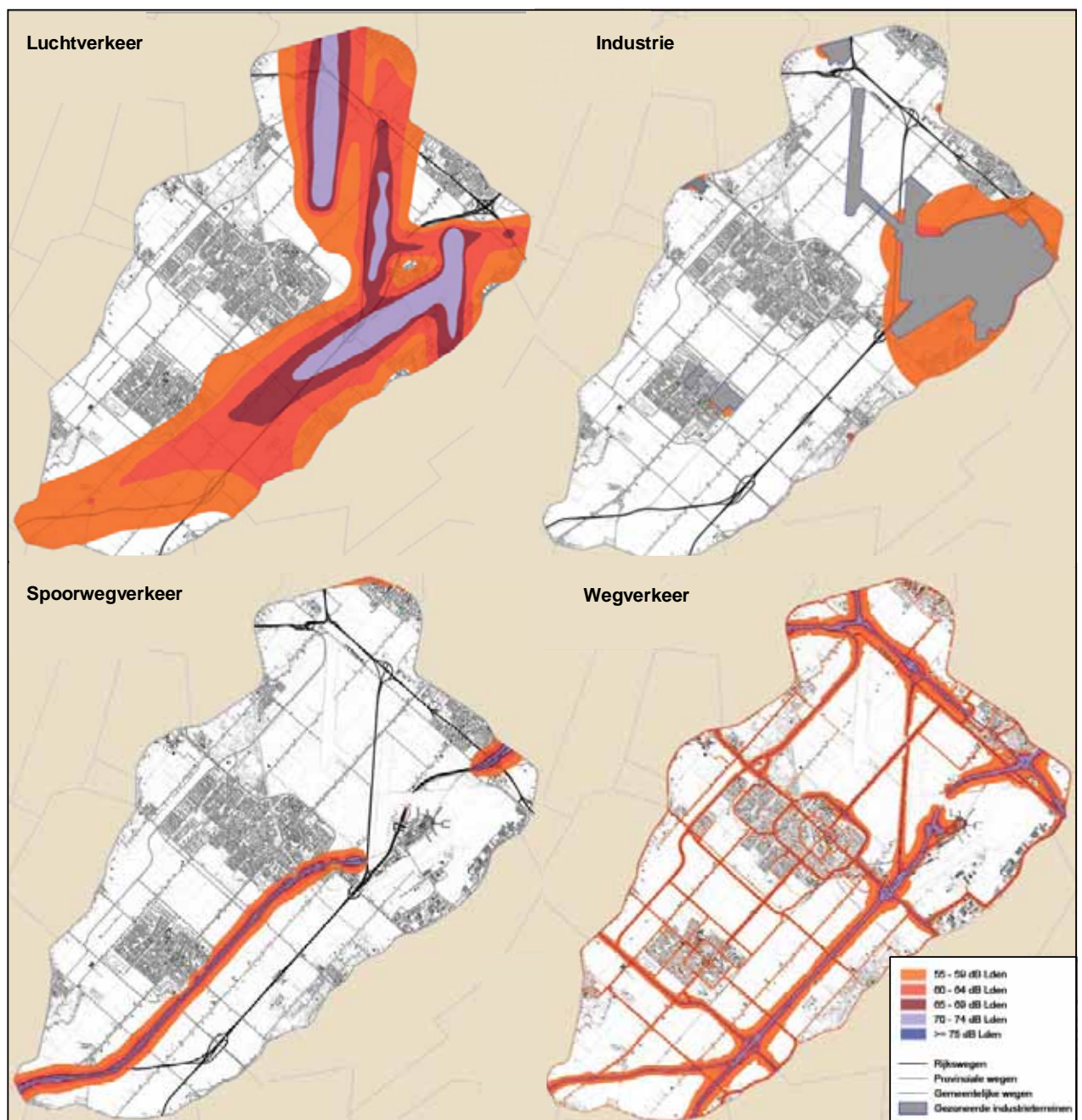
Op diverse plaatsen in de gemeente worden voorkeurgrenswaarden overschreden. Diverse bewoonde gebieden (zoals randen van Hoofddorp en Badhoevedorp) hebben in de huidige situatie een geluidsniveau van meer dan 55 dB als gevolg van weg- of railverkeer. Deze situaties voldoen in de referentiesituatie dus niet aan de voorkeurgrenswaarde uit de wet geluidhinder (48 dB voor binnenstedelijk wegverkeer en 55 dB voor railverkeer). Op enkele plaatsen worden ook bovengrenswaarden overschreden. Het gaat onder andere om binnenstedelijk wegverkeer in Hoofddorp en industriellawaai in de omgeving van Schiphol en in Nieuw-Vennep.

Wanneer op deze locaties nieuwbouw van geluidgevoelige bestemmingen (zoals woningen) plaatsvindt, mag de bovengrenswaarde niet overschreden worden. Bij overschrijding van de voorkeurgrenswaarde moeten geluidbeperkende/-werende maatregelen getroffen worden wanneer deze als 'doelmatig' worden beschouwd volgens de Wet geluidhinder (wegen de kosten op tegen het aantal personen dat hinder ondervindt). Wanneer dat niet het geval is, wordt een hogere toegestane waarde vastgesteld voor die locatie om toch een ontheffing voor de ontwikkeling te krijgen. De hogere waarde mag niet hoger zijn dan de bovengrenswaarde. Slechts bij hoge uitzondering mag hiervan worden afgeweken met een beroep op de 'Interimwet stad-en-milieubenadering'.

Tabel 1 Toegestane geluidsbelasting bij de bouw van woningen

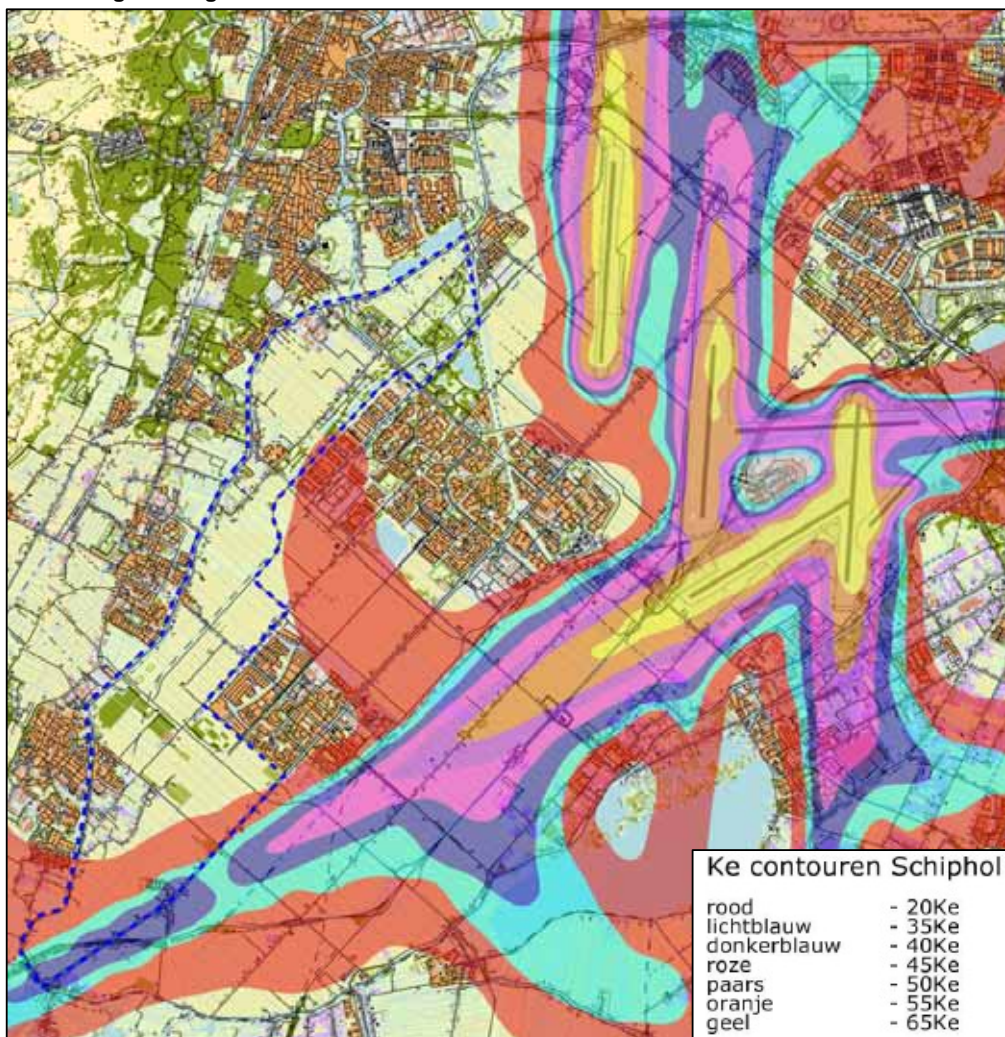
Geluid van	Ondergrens (voorkeursgrenswaarde)	Bovengrens
Binnenstedelijk wegverkeer	48 dB	63 dB
Buitenstedelijk wegverkeer	48 dB	53 dB
Railverkeer	55 dB	68 dB
Industrielawaai	50 dB	55 dB

Afbeelding 3 Geluidcontouren huidige situatie (Lden, 2006)

De eventuele beperkingen die de geluidcontouren van luchtverkeer opleggen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in de Haarlemmermeer zijn vertaald in de zogenaamde LIB-contour (Luchtvaart Indelingsbesluit). Deze contour is weergegeven in Afbeelding 4. Binnen de 20 Ke-contour (rood op de kaart) mogen geen nieuwe woningen gebouwd worden. Op een aantal plaatsen binnen de gemeente liggen (afgezien van diverse boerderijen) wel bestaande woningen binnen deze contour. Ten tijde van het opstellen van voorliggend MER is een proces gaan om een nieuwe LIB-contour vast te stellen. In 2012 wordt deze nieuwe contour waarschijnlijk vastgesteld.

Afbeelding 4 Huidige LIB-contour

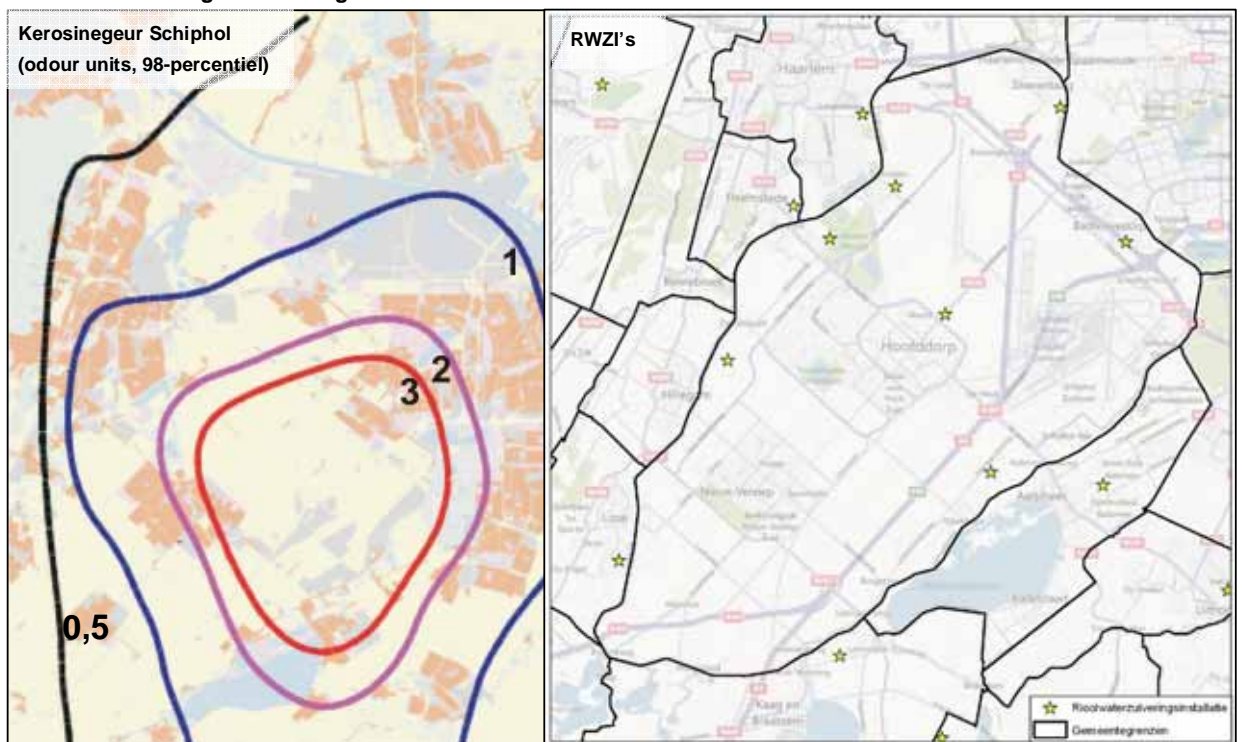

Geurhinder

De belangrijkste bronnen van geurhinder in de gemeente Haarlemmermeer zijn Schiphol (kerosinegeur) en diverse rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). In Afbeelding 5 zijn de geurcontouren van Schiphol (2010, Buro Blauw B.V., Geuronderzoek bestemmingsplan Schiphol) en locaties van huidige RWZI's

aangegeven. Als de geurbelasting lager is dan 0,5 ouE/m³ (Europese odourunits per m³) kan er van worden uitgegaan dat er geen sprake is van hinder. De 0,5 ouE/m³ contour van Schiphol reikt ver. Bestaande woongebieden als Badhoevedorp en Hoofddorp liggen zelfs binnen de contour van 2 ouE/m³. De contouren zijn afkomstig uit 1999-2001. De geurbelasting ligt in de huidige situatie naar verwachting net boven het niveau van 1999 (na ingebruikname vijfde baan en treffen geurreducerende maatregelen). Ook liggen op diverse plaatsen geurgevoelige bestemmingen nabij een RWZI. Voor RWZI's geldt volgens de VNG-Brochure Bedrijven en Milieuzonering (2009) een indicatieve afstand van 300 meter tot nieuwe gevoelige functies, zodat er geen overmatige geurhinder ontstaat. Indien geurberekeningen aantonen dat op een kleinere afstand het gewenste geurniveau wordt bereikt (3 ou/m³ bij aaneengesloten woonbebouwing en 7 ou/m³ bij verspreid liggende woonbebouwing/woningen op industrieterreinen), kan die afstand aangehouden worden. De geurcontour van 3 ou/m³ kan bijvoorbeeld op 200 meter afstand van de RWZI liggen en geurcontour van ou/m³ op 100 tot 150 meter (2010, BùgelHajema, Bestemmingsplan Holstmeerweg 1).

Afbeelding 5 Bronnen geurhinder

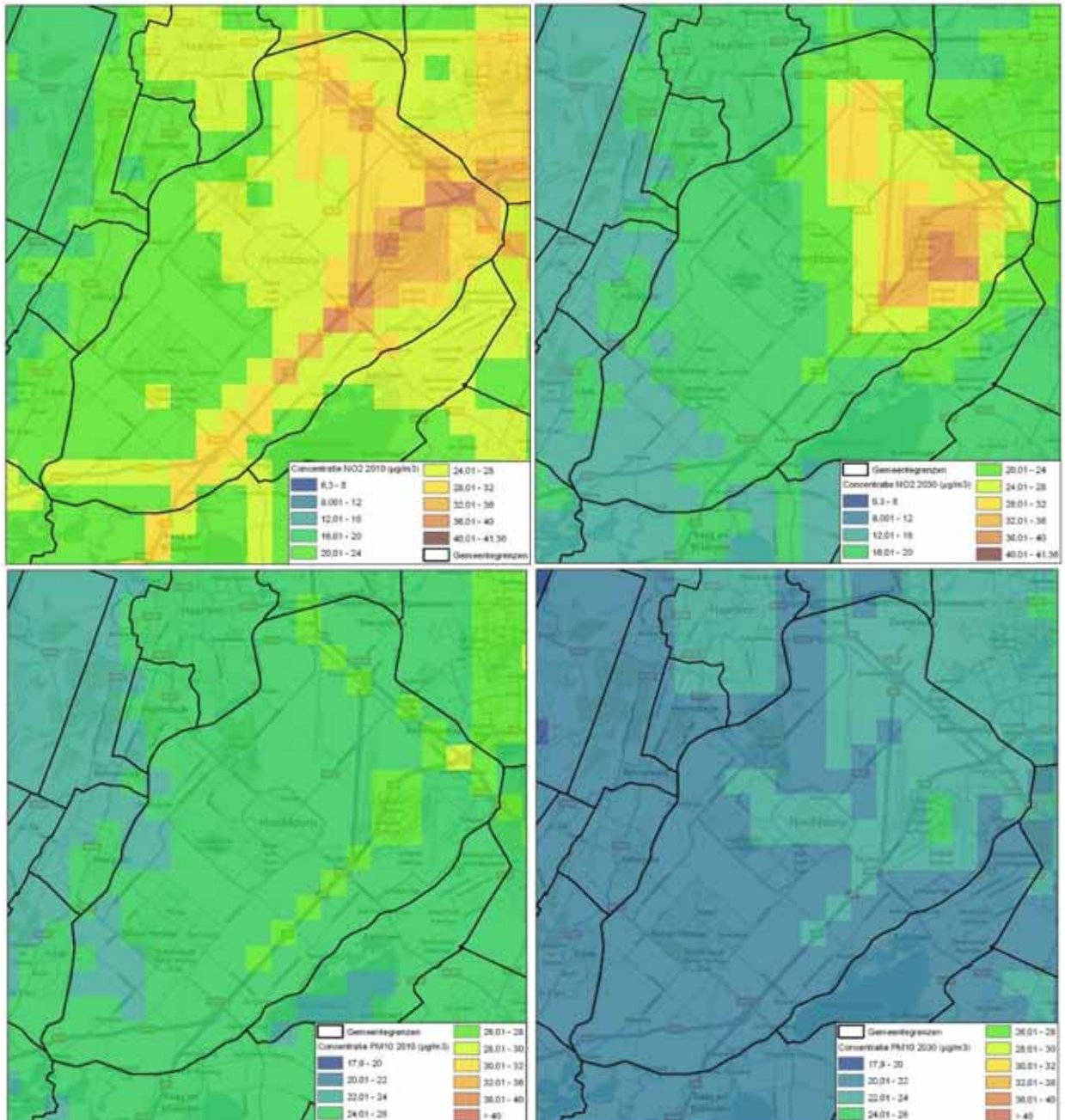

Luchtkwaliteit

De achterconcentraties NO₂ en PM10 voldoen in de gemeente Haarlemmermeer zowel in 2010 als in 2030 aan de luchtkwaliteitsnormen (grenswaarde van 40 microgram per m³). De concentratie NO₂ zit in zowel 2010 als 2030 echter wel tegen de norm aan in/nabij Schiphol. De autonome ontwikkeling laat een afname zien van zowel de achtergrondconcentratie NO₂ als de concentratie PM10. In Afbeelding 6 zijn de achtergrondconcentraties NO₂ en PM10 weergegeven voor de jaren 2010 en 2030. In de berekening van de achtergrondconcentraties is niet locatiespecifiek rekening gehouden met nieuwe of geplande infrastructurele projecten. De ruimtelijke verdeling van de geraamde emissies is gelijk aan die in 2010. Op

basis van afspraken en maatregelen in het kader van het Nationale Programma Luchtkwaliteit zouden de grenswaarden voor fijnstof en stikstof in de toekomst veilig gesteld zijn.

Afbeelding 6 Achtergrondconcentraties NO₂ en PM₁₀ in 2010 en 2030

Externe veiligheid

Het aspect externe veiligheid wordt beoordeeld door te kijken naar relevante veranderingen ten aanzien van het Plaatsgebonden Risico (PR) en het Groepsrisico (GR). Het PR geeft inzicht in de theoretische kans op overlijden van een individu op een bepaalde afstand van een 'risicovolle activiteit'. Nieuwe (beperkt) kwetsbare bestemmingen, zoals woningen, mogen niet binnen de zogenaamde PR 10-6 contour worden geplaatst (zonder aanvullende maatregelen).

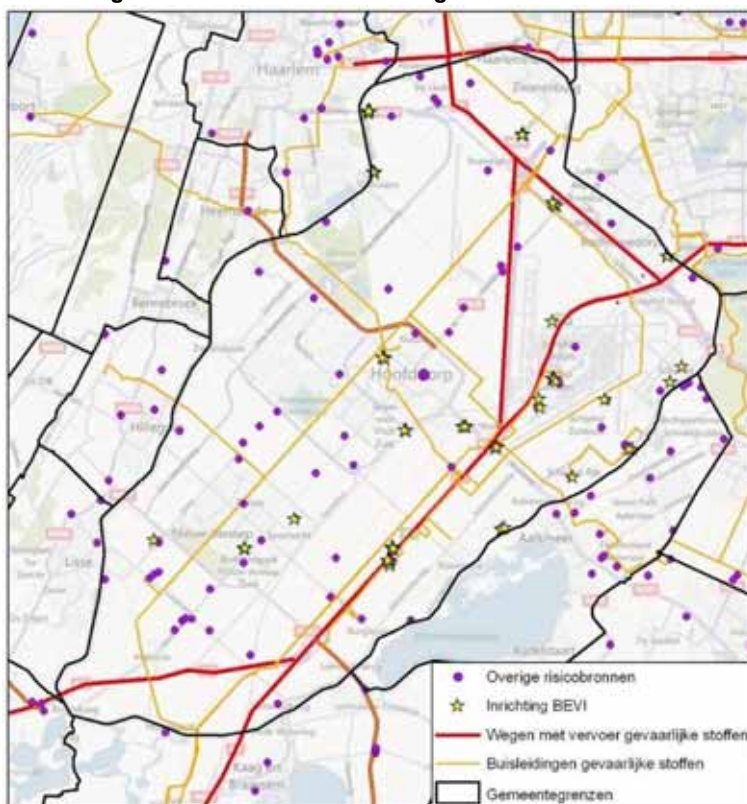
Het Groepsrisico (GR) geeft aan hoe hoog het totale aantal slachtoffers bij een ongeval kan zijn op basis van aanwezige hoeveelheden mensen. Hierbij geldt een zogenaamde oriëntatiewaarde. Bij overschrijding van deze waarde of bij een significante verhoging van het GR, geldt een verantwoordingsplicht van het GR bij het uiteindelijke bestemmingsplan. In voorliggend MER worden echter geen uitspraken gedaan op basis van berekeningen. Berekeningen zijn aan de orde bij de latere bestemmingsplanprocessen.

In Afbeelding 7 zijn de risicobronnen binnen de gemeente Haarlemmermeer aangegeven. Het gaat om:

- Transport van gevaarlijke stoffen over wegen: A4, A5, A9 en gedeeltes van de N201 en N207;
- Transport van gevaarlijke stoffen via buisleidingen: aardgas en één K2-leiding (parallel aan A4, richting Schiphol);
- Inrichtingen met gevaarlijke stoffen: BEVI inrichtingen (zware categorie) en overige puntbronnen.

Naast de weergegeven bronnen liggen nog diverse kleinere risicobronnen verspreid door de gemeente op bijvoorbeeld agrarische bedrijven (diesel- of LPG-tanks).

Afbeelding 7 Risicobronnen externe veiligheid

Bron: www.risicokaart.nl

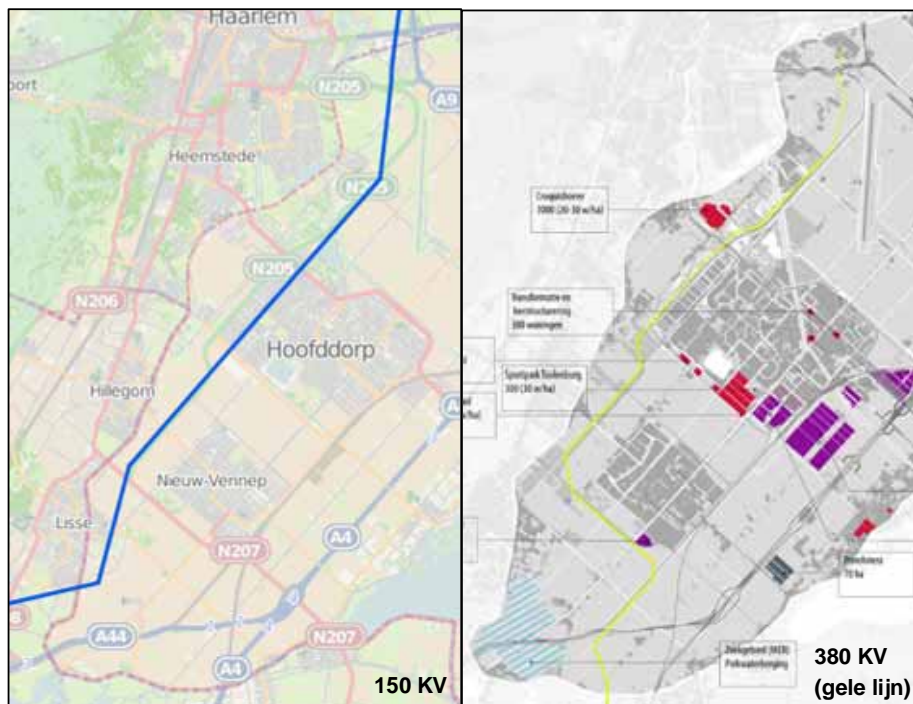
Gezondheid

Onder het thema gezondheid worden de cumulatie van effecten op het leefmilieu verstaan. Voorst worden ook effecten van de nabijheid van een hoogspanningsleiding en de effecten van hogere temperaturen in beschouwing genomen. De referentiesituatie voor luchtkwaliteit, geluid (en LIB-contour), externe veiligheid en geur is in de voorgaande paragrafen reeds afzonderlijk beschreven. Verandering van de temperatuur als gevolg van klimaatverandering is beschreven onder 2.2.6. In de navolgende paragraaf wordt nader ingegaan om de effecten van de aanleg van de 380kV leiding als onderdeel van de autonome ontwikkeling.

Hoogspanningsleiding

De Ministers van ELI (Economie, Landbouw en Innovatie) en I&M (infrastructuur en Milieu) hebben onlangs het tracé vastgesteld voor een hoogspanningsleiding van 380 kilovolt (KV) door de Haarlemmermeer. Dit tracé is weergegeven in Afbeelding 8. In de huidige situatie loopt er al een 150 KV hoogspanningsleiding door de gemeente (zie ook Afbeelding 8). Het tracé van de 380 KV leiding valt voor een deel samen met het tracé van de bestaande 150 KV leiding. Hier wordt de 150 KV leiding aan de masten van de 380 KV leiding gehangen. Op locaties waar de 380 KV leiding ondergronds komt te liggen, wordt de 150 KV leiding ook ondergronds gelegd.

Afbeelding 8 Huidige 150 KV en toekomstige 380 KV hoogspanningsleiding

<http://geodata.rivm.nl/netkaart.html>

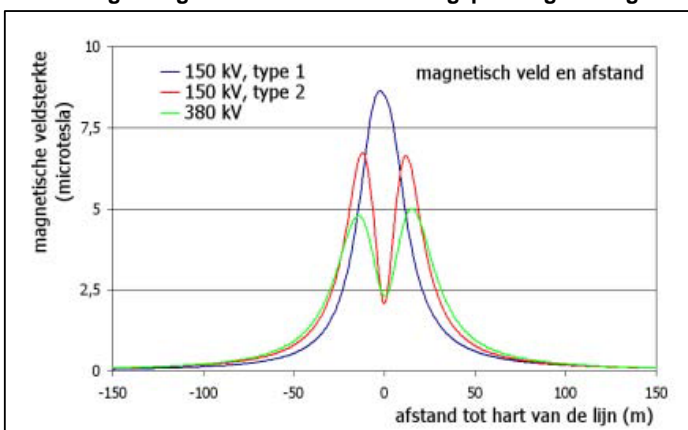
Het voormalige ministerie van VROM¹ adviseerde in 2005 uit voorzorg om bij de vaststelling van streek- en bestemmingsplannen zoveel als 'redelijkerwijs mogelijk is' moet worden vermeden dat nieuwe situaties ontstaan waarbij kinderen (i.v.m. mogelijk verhoogde kans op kinderleukemie) langdurig verblijven in het gebied (gevoelige bestemmingen) rond een bovengrondse hoogspanningslijn, met name wanneer er een magneetveldzone is waarbinnen het jaargemiddelde magneetveld hoger is dan 0,4 microtesla. Dit beleid is anno 2012 nog niet gewijzigd. Dit voorzorgsbeleid is een stuk strenger dan de aanbeveling (1999/519/EG) van de Europese Unie waarin een referentieniveau van 100 microtesla voor bescherming van de bevolking is vastgelegd. Deze waarde wordt in Nederland nergens in de openbare ruimte overschreden.

De zogenaamde 'indicatieve zone' (magneetveld >0,4 microtesla) van een hoogspanningslijn van 380 KV waarbinnen geen gevoelige bestemmingen geplaatst mogen worden bedraagt 125 meter aan weerszijden van de lijn. Gevoelige bestemmingen (waar kinderen langere tijd verblijven) zijn woningen, scholen, crèches en kinderopvangplaatsen. Voor de 150 KV leiding geldt een zone van 80 meter aan weerszijden van de leiding.

De magneetveldzone van een hoogspanningslijn kan ook berekend worden voor een specifieke situatie <http://www.rivm.nl/Onderwerpen/Onderwerpen/H/Hoogspanningslijnen>). Dit kan gedaan worden wanneer de hoogspanningslijn daadwerkelijk ingepast moet worden nabij gevoelige bestemmingen. De indicatieve zones zijn inmiddels herberekend door TenneT voor alle bestaande 220kV en 380kV lijnen op basis van verbeterde gegevens (http://tennethoogspanning380kv.blogspot.com/2007_11_17_archive.html). Deze "verbeterde indicatieve zones" (zoals Hengelo-Doetinchem-380kV: tweemaal 135 meter) zijn door het RIVM opgenomen op een netwerkkaart waarop men kan zien met welke zonebreedte rekening gehouden moet worden (<http://geodata.rivm.nl/netkaart.html>). De hoogspanningslijn in kwestie is echter nog niet aangelegd en staat nog niet op de netwerkkaart. In dit MER wordt dan ook de zone van 125 meter aan weerszijden aangehouden.

In Afbeelding 9 is de sterkte van het magnetisch veld van hoogspanningsleidingen van 150 en 380 KV uitgezet tegen de afstand vanaf het centrale punt van de leiding. De magnetische veldsterkte is het hoogst in het hart van de hoogspanningslijn op het punt waar de draden het laagst hangen (<http://www.rivm.nl/>). Verder van de hoogspanningslijn neemt de magnetische veldsterkte af.

Afbeelding 9 Magnetische veldsterkte hoogspanningsleidingen 150KV en 280KV

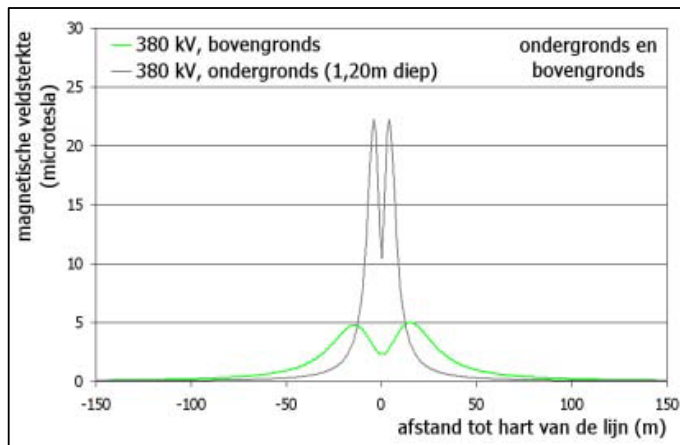

Bron: <http://www.rivm.nl/>

¹ <http://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke-ordening/handreiking/10-bovengrondse/10-3-beleid-wet-en/10-3-2-wet-en/10-3-2-1>

De 380 KV hoogspanningsleiding in Haarlemmermeer wordt gedeeltelijk ondergronds aangelegd (bij Lisserbroek/ de Polderbaan en ten westen van Hoofddorp (Floriande); in totaal ruim 6 km). De bestaande 150 KV leiding ligt geheel bovengronds, maar wordt ondergronds aangelegd op locaties waar deze samenvalt met de 380 KV leiding en laatstgenoemde ook ondergronds ligt. In Afbeelding 10 is de magnetische veldsterkte van 380 KV leiding weergegeven bij ondergrondse en bovengrondse aanleg. Bij ondergrondse aanleg is de magnetische veldsterkte direct boven het 'kabelbed' hoger dan dichtbij een bovengrondse leiding. Vanaf circa 15 meter uit het hart van de leiding is de veldsterkte van een bovengrondse leiding hoger.

Afbeelding 10 Magnetische veldsterkte boven- en ondergrondse hoogspanningsleidingen

2.2.3 Natuurlijk milieu

Bodem

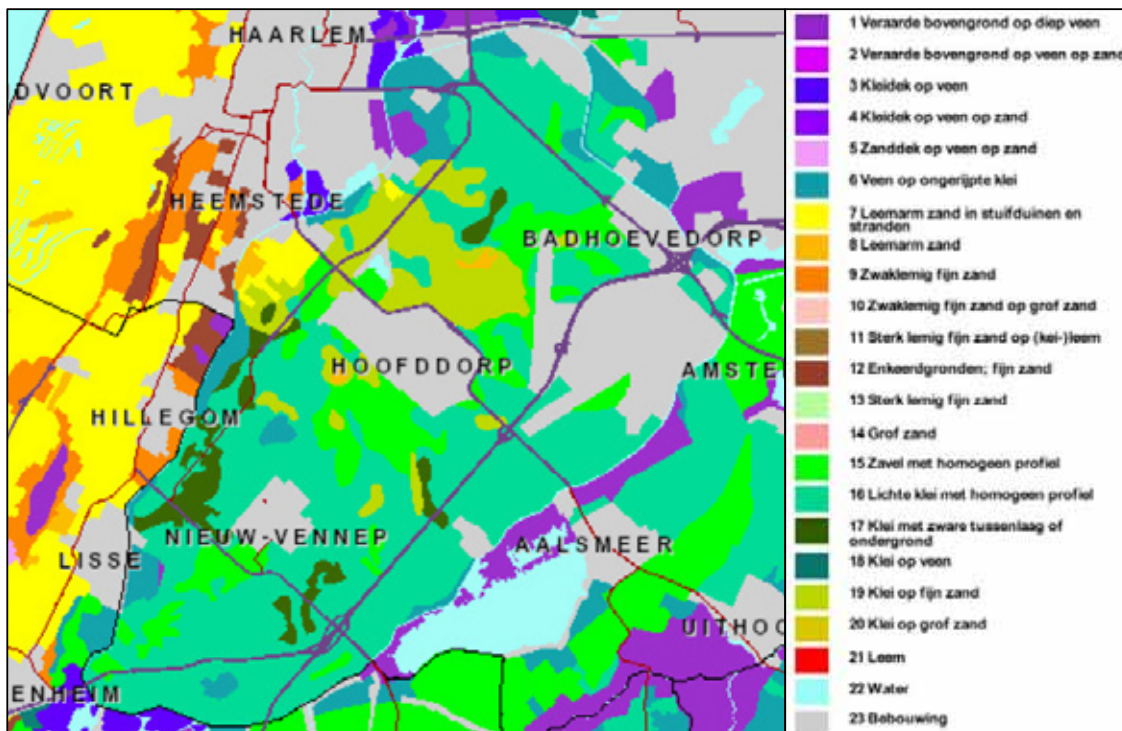
Bodemopbouw

De bodem van de gemeente bestaat voor het grootste deel uit kleigronden. Daarnaast is lokaal sprake van zandgrond of gemengd samengestelde gronden (klei en zand: zavel). In de polder liggen ook enkele stukken veen (destijds mee ingepolderde stukken veenweidegebied. In

Afbeelding 11 is de bodemkaart van gemeente Haarlemmermeer gegeven. Onder de deklaag bevindt zich een laag van sterk samengedrukt veen. Deze twee lagen vormen samen een slecht waterdoorlatende deklaag. Door deze deklaag blijft de hoeveelheid kwelwater vanuit de omringende hogere gronden en oppervlaktewateren naar de polder beperkt.

Onder de doorgaans dunne deklaag bevindt zich een watervoerende zandlaag. De belangrijkste uitzondering op deze bodemopbouw is de zogenaamde 'oude geul' in de omgeving van Hoofddorp en ten westen van Hoofddorp (Cruquius). Hier is sprake van een bodemopbouw met veel meer zand in de deklaag (gele en groengele kleur op de kaart). De diepere ondergrond (20-500m) van de Haarlemmermeer is overal zanderig (pleistoceen). In de gehele polder bestaat gevaar voor 'opbarsting', vooral bij graafwerkzaamheden. Bij opbarsting ontstaan er scheuren in de bodem en komt het (diepe) grondwater hierdoor omhoog.

Afbeelding 11 Bodemkaart Haarlemmermeer

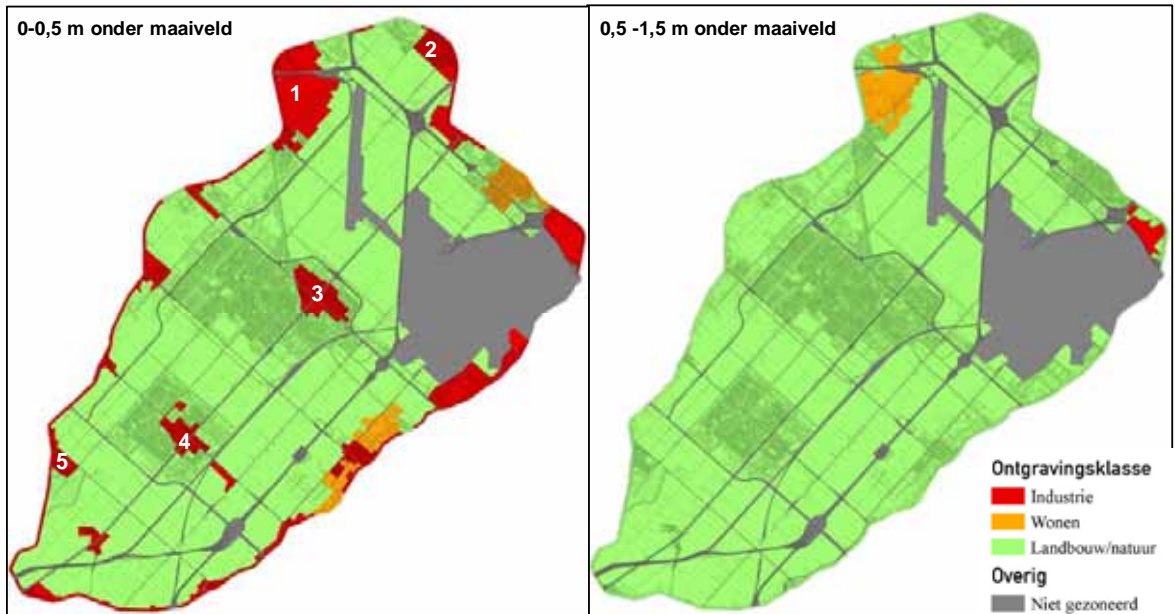
Bron: www.bodemdata.nl

Bodemkwaliteit

In het rapport 'Bodemkwaliteitskaart gemeente Haarlemmermeer' (CSO Adviesbureau, 2011) is de huidige bodemkwaliteit in de gemeente beschreven. Hierbij is gebruik gemaakt van de landelijk vastgestelde (generieke) kwaliteitsklassen zoals aangegeven in het Besluit Bodemkwaliteit (2007). Hierbij worden zones op basis van de gemiddelde bodemkwaliteit ingedeeld in één van de drie bodemkwaliteitsklassen: landbouw/natuur (voldoet aan zogenaamde achtergrondwaarde), wonen en industrie.

In Afbeelding 12 is de bodemkwaliteit aangegeven in de bovenste laag van de bodem (links: tot 0,5 m onder maaiveld, rechts: 0,5 tot 1,5 m onder maaiveld). Hieruit blijkt dat het grootste deel van de ondergrond een kwaliteit heeft die geschikt is voor landbouw of natuur (voldoet dus aan achtergrondwaarde). Daarmee is deze ook geschikt voor de functies wonen en industrie (de lagere klassen). In de centra van Hoofddorp en Nieuw Vennep en op diverse plaatsen langs de ringvaart en grote delen van de ringvaart zelf is de kwaliteit slechts geschikt voor de functie industrie. De bodemkwaliteit zal hier verbeterd moeten worden indien hier de functie wonen, landbouw of natuur gerealiseerd wordt. De vervuiling bevindt zich vooral in de bovenste 0,5 meter van de bodem. Uit de bodemkwaliteitskaart van de bodem tussen 0,5 en 15 meter onder het maaiveld blijkt dat deze laag van de bodem in nagenoeg de gehele Haarlemmermeer geschikt is voor landbouw of natuur en een zeer klein deel (in het noordoosten) alleen geschikt is voor de functiegroep industrie.

Afbeelding 12 Bodemkwaliteit

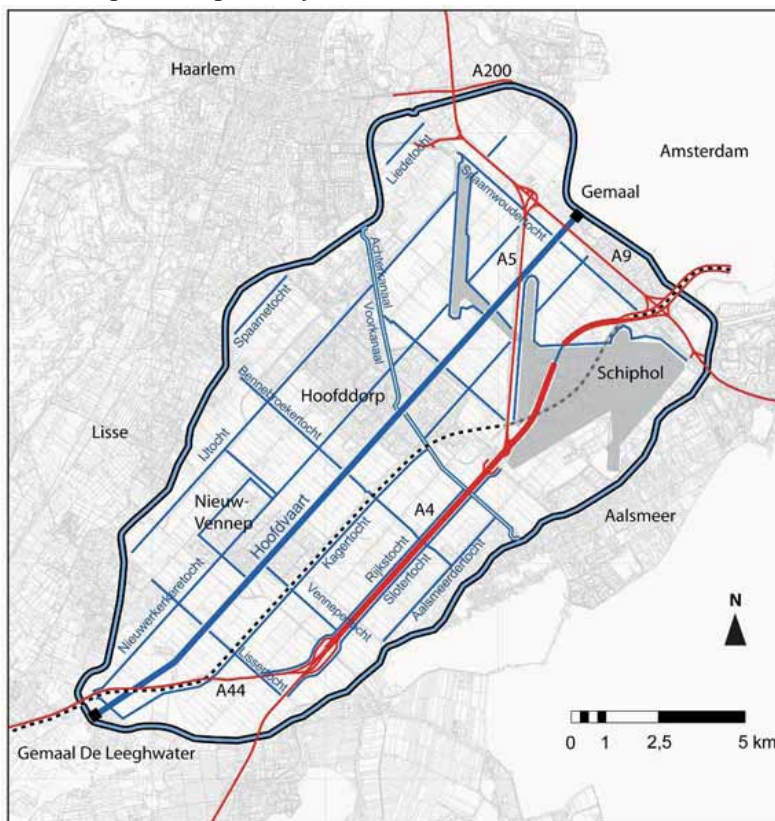
Bron: Bodemkwaliteitskaart Haarlemmermeer (2011)

In de huidige situatie bevinden zich diverse functies op locaties waarbij de bodemkwaliteit eigenlijk te slecht is voor de betreffende functie. Voorbeelden hiervan zijn: het weidegebied in het noorden rond de Schipholweg, tussen Vijfhuizen en bedrijventerrein De Liede (met nr 1 aangegeven op de kaart), een groot deel van de kern Zwanenburg (nr 2 op kaart) en de centra van Hoofddorp (3), Nieuw-Vennep (4) en Lisselbroek (5).

Water

Het maaiveld van de Haarlemmermeerpolder bevindt zich momenteel op circa 3 tot 5,5 meter onder NAP (Normaal Amsterdams Peil) en daarmee enkele meters onder het omliggende polder- en boezemgebied. De waterstructuur van de Haarlemmermeer kenmerkt zich door een stelsel van (rechtlijnige) sloten en tochten die afwateren op de hoofdvaart, welke van noord naar zuid door de polder loopt. Open water beslaat slechts 3% van het grondgebied. De Haarlemmermeerse Bosplas en Toolenburg zijn de enige plassen in de polder (ontstaan door zandwinning). In Afbeelding 13 geeft de huidige waterstructuur op een globale wijze aan.

Afbeelding 13 Huidig watersysteem Haarlemmeer

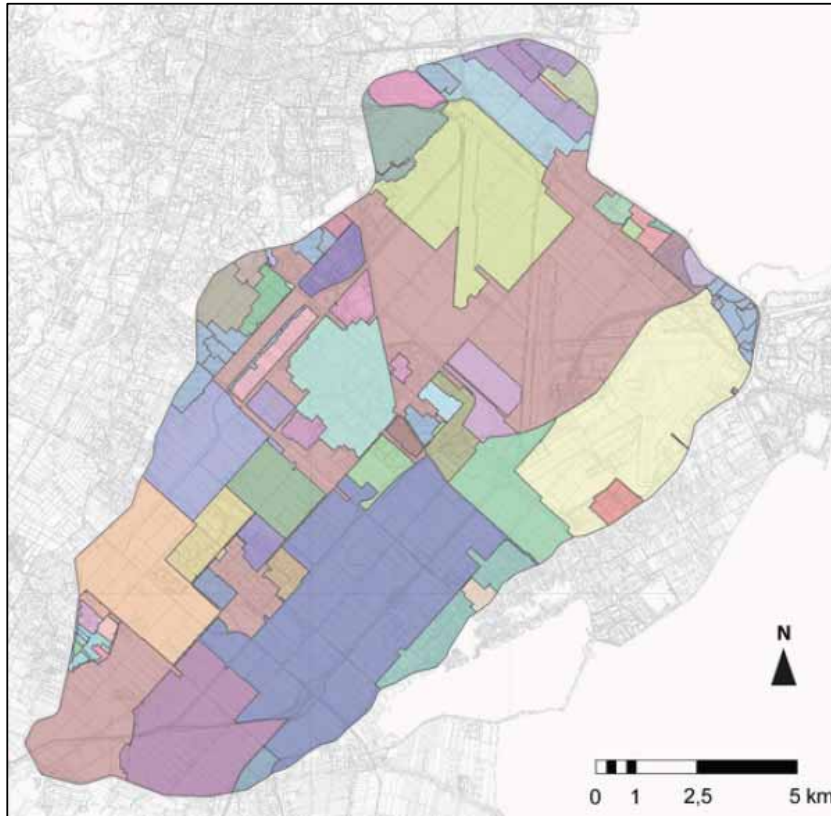

Bron: Waterstructuurvisie Haarlemmeerpolder (Hoogheemraadschap Rijnland, 2010)

Waterkwantiteit

Het beperkte oppervlaktewater in de gemeente biedt weinig bergingscapaciteit bij forse neerslagbuien. Grote peilstijgingen kunnen niet of slecht verwerkt worden. De maximale bemalingcapaciteit van de Haarlemmeer wordt volledig benut. Het waterpeil wordt geregeld door middel van maar liefst 84 peilvakken en is grotendeels gericht op agrarisch gebruik (vast peil in de zomer en winter). Het watersysteem is niet zelfvoorzienend. Voor de peilbeheersing is veel aanvoer van (zoet) water vanuit de boezem nodig en moet veel worden uitgemalen naar de boezem. Het huidige versnipperde systeem met weinig bufferingsmogelijkheden is dan ook niet veerkrachtig en bovendien is de versnippering nadelig voor de beheerbaarheid en de ecologische kwaliteit. In Afbeelding 14 is de huidige peilvakindeling van de Haarlemmeer weergegeven. Hieruit blijkt duidelijk de genoemde versnippering.

Afbeelding 14 Huidige peilvakindeling gemeente Haarlemmermeer

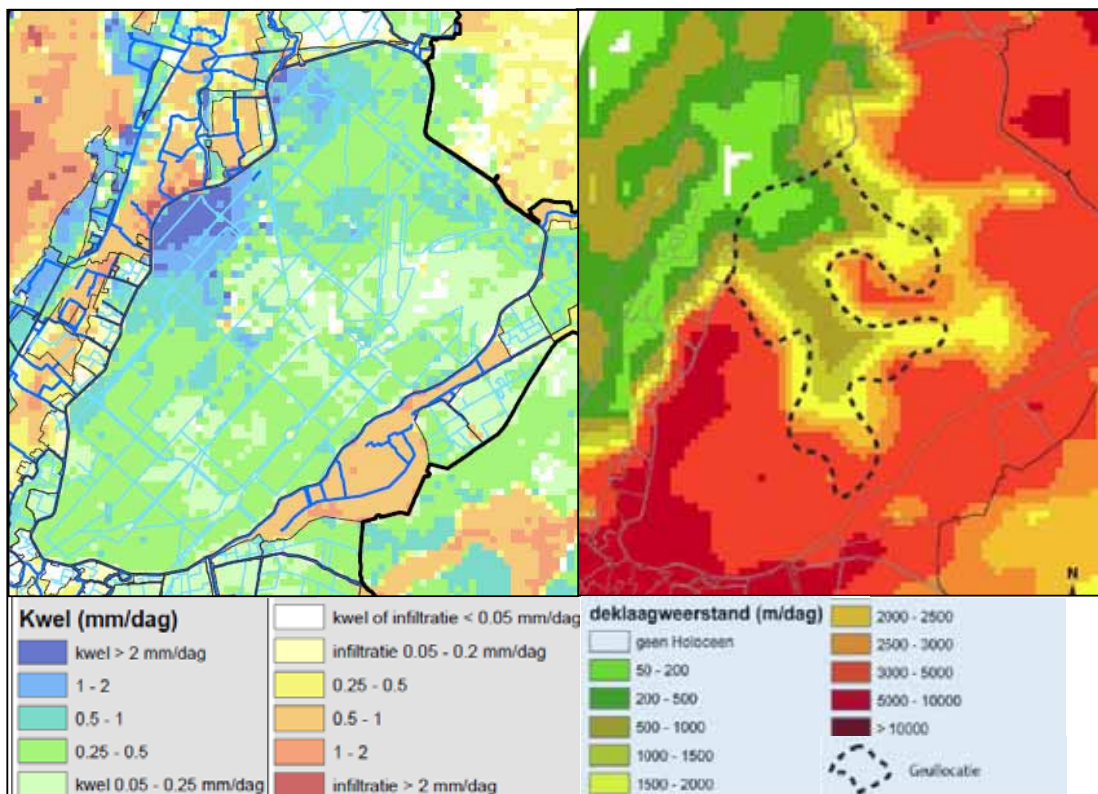

Bron: Waterstructuurvisie Haarlemmermeerpolder (Hoogheemraadschap Rijnland, 2010)

Als gevolg van klimaatverandering neemt het aantal piekbuien naar verwachting toe. Door verstedelijking neemt ook het verhard stedelijk oppervlak toe, waardoor maatregelen ten aanzien van riool- en bergingscapaciteit nodig zijn.

De gemeente kent veel kwel door de lage ligging van de polder en de lage oppervlaktewaterpeilen ten opzichte van de omgeving. In Afbeelding 15 is de huidige kwelsituatie in de polder aangegeven. In het grootste deel van de polder is sprake van kwel. Deze is het grootst op plaatsen waar de weerstand van de deklaag klein (bijv. ten westen van Hoofddorp: de 'geullocatie' in de rechterhelft van Afbeelding 15). Zoals aangegeven onder 'bodem' is er in vrijwel de gehele gemeente opbarstingsgevaar van de bodem wanneer er gegraven wordt. Er is een wankel evenwicht tussen de watervoerende laag en de dunne deklaag van zeeklei. Door opbarsting neemt de kwelstroom verder toe. Het graven of aanpassen van watergangen is dus niet eenvoudig. Ook het opzetten van het peil of vergravingen waarbij opbarsting voorkomen wordt kan door de dunne deklaag gevolgen hebben voor de kwel elders in de polder.

Afbeelding 15 Kwel en deklaagweerstand

Bron: Waterstructuurvisie Haarlemmermeerpolder (Hoogheemraadschap Rijnland, 2010)

Waterkwaliteit

Overal in de polder is het kwelwater voedselrijk en op veel plaatsen ook zout. Voedselrijk en zout water en de inrichting van de watergangen hebben er toe geleid dat de waterkwaliteit in de polder slecht is te noemen. Inlaten van water vanuit de ringvaart van de polder is nodig om het voedselrijke/zoute water door te spoelen en om het waterpeil op het gewenste niveau te houden indien nodig (vooral in voorjaar en zomer). De interne verzilting (verbrakking van het oppervlaktewater en de wortelzone als gevolg van chloriderijk kwelwater zal de komende decennia autonoom blijven toenemen. Daarnaast neemt de frequentie waarmee de Hollandsche IJssel zal verzilten toe door zeespiegelstijging in combinatie met verwachte lagere rivierafvoeren in de zomer (externe verzilting). In die situatie zal water met een hoger chloridegehalte moeten worden ingelaten. Zonder maatregelen zal er te weinig (zoet) water zijn voor beregening van landbouwgewassen en treedt watertekort op voor binnen- en buitenstedelijk groen. Een verdere waterkwaliteitsverslechtering vormt een bedreiging voor landbouw, woon- en recreatiemilieus en natuur.

Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in het 'Nationaal Bestuursakkoord Water' (NBW) afgesproken dat het watersysteem in 2015 moet voldoen aan de normen voor wateroverlast en de doelen met betrekking tot water- en ecologische kwaliteit, zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Natuur

Door variaties in ondergrond (grondsoort, vochtgehalte, zoutgehalte), menselijk ingrijpen (inrichting en beheer) en gebruik (landbouw, recreatie, wonen, werken), kent de Haarlemmermeer een grote verscheidenheid aan 'milieutypen'. De gemeente heeft stedelijke landschappen, dorpslandschappen, woon-werklinten, bossen en bomenrijen, akkers op klei en zavel, veenweiden, open water, oever, moeras en dijklichamen.

De huidige ecologische waarde van de Haarlemmermeer is echter bescheiden. Het gaat in het algemeen om natuur die aan voedselrijke plaatsen is gebonden. Grote delen van het buitengebied worden intensief gebruikt door land- en tuinbouw. Als gevolg daarvan is de ecologische waarde verschoven vanuit het buitengebied naar het stedelijk gebied en de aangelegde groengebieden. De Haarlemmermeer is een relatief soortenarm gebied, maar door de genoemde verscheidenheid in het landschap wel kansrijk om te groeien in biodiversiteit. In de Haarlemmermeer komen diverse (streng) beschermde soorten voor (Tabel 2 en 3 van de Flora & en Faunawet). Deze zijn weergegeven in Tabel 2. Daarnaast zijn vele algemene soorten aanwezig (Tabel 1 Flora & Faunawet), zoals dwergmuis, haas, wezel, bruine kikker en dotterbloem.

Tabel 2 waargenomen beschermde soorten in de Haarlemmermeer

<i>Tabel 2 Flora & Faunawet, overige soorten</i>			
<u>Vissen</u>	<u>Vaatplanten</u>	Honskruid	Steenbreekvaren
Kleine modderkruiper	Bijenorchis	Klein glaskruid	Stijf hardgras
Meerval	Brede orchis	Moeraswespenorchis	Tongvaren
Rivierdonderpad	Daslook	Prachtklokje	Vleeskleurige orchis
	Gevlekte orchis	Rietorchis (gevekt en	Waterdrieblad
	Gulden sleutelbloem	ongevekt)	Wilde marjolein
	Grote keverorchis	Ruig klokje	
<i>Tabel 3 Flora & Faunawet, streng beschermde soorten</i>			
<u>Amfibieën en reptielen</u>	<u>Vissen</u>	<u>Zoogdieren</u>	Laatvlieger
Rugstreeppad	Bittervoorn	Baardvleermuis	Rosse vleermuis
Ringslang	Rivierprik	Gewone dwergvleermuis	Watervleermuis
		Ruige dwergvleermuis	Meervleermuis

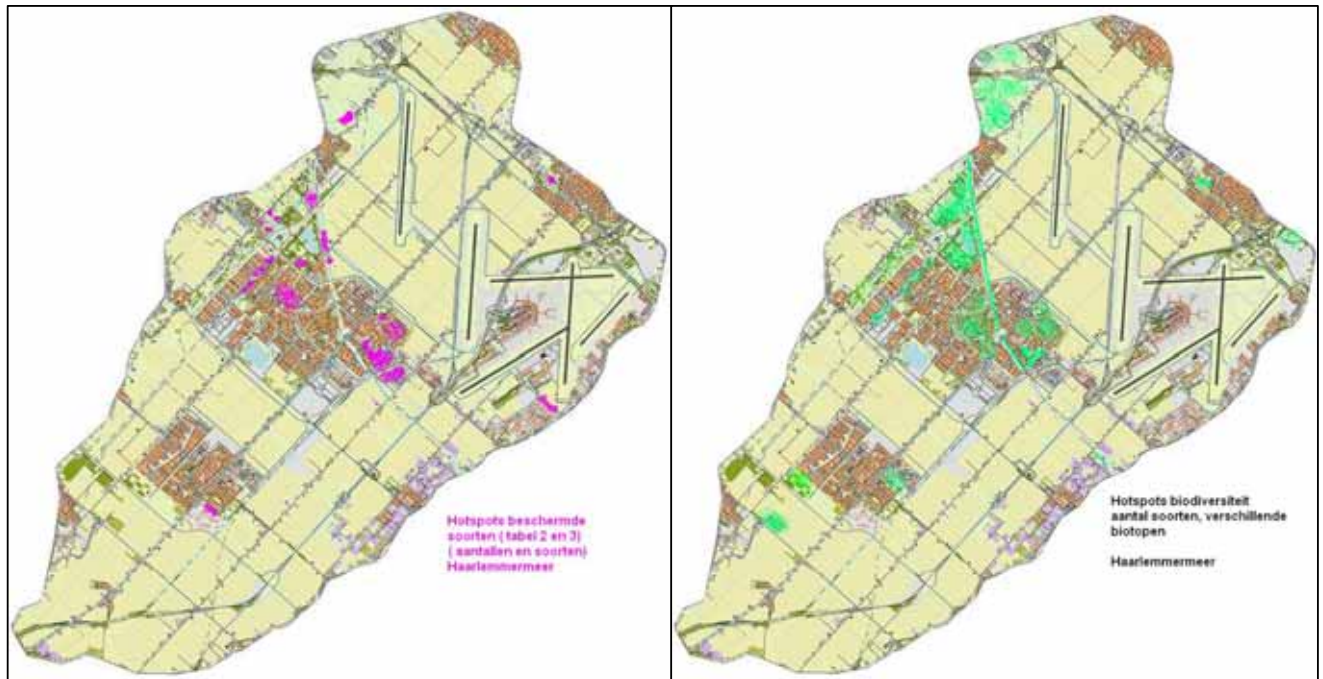
Bron: Interne gemeentelijke bijdrage H. Nijenhuis t.b.v. Structuurvisie Haarlemmermeer (2011)

De exacte verspreiding van deze soorten is nog niet voldoende bekend. Wel is er een globaal beeld waar de 'hotspots' voor beschermde soorten en biodiversiteit zich bevinden in de gemeente. In Afbeelding 16 zijn de hotspots aangegeven voor aanwezige beschermde soorten uit Tabel 2 en 3 van de Flora & en Faunawet (met roze aangeduid). Het betreft vooral locaties in en nabij bestaand stedelijk gebied.

De biodiversiteit van de gemeente Haarlemmermeer is gekoppeld aan de variatie aan landschappen (ecosystemen) in de polder. Hoe meer variatie, hoe groter de biodiversiteit. Daarnaast geldt: hoe groter en aaneengesloten (via EHS bijvoorbeeld) de ecosystemen, hoe meer mogelijkheden voor grotere en belangrijkere diersoorten. Daarbij vormt de ringvaart geen grens. In Afbeelding 16 zijn 'hot spots' van biodiversiteit in de gemeente weergegeven. Binnen stedelijke gebieden zijn veel verschillende soorten aanwezig, zoals bijen, hommels, vlinders, egels en kikkers. Hetzelfde geldt op de overgangen tussen stad en land. De hot spots biodiversiteit liggen vooral op de lijn Hoofddorp-Vijfhuizen-De Liede.

Voor vogels is de Haarlemmermeer van betekenis als voedselgebied voor overwinterende ganzen, zwanen en steltlopers. Deze functie komt op verschillende plaatsen in conflict met de luchtvaartveiligheid (aanvaringen). Daarnaast zijn de groengebieden broedgebied voor veel soorten bos- en struweelvogels.

Afbeelding 16 Hotspots beschermde soorten Flora & Faunawet en Hotspots biodiversiteit

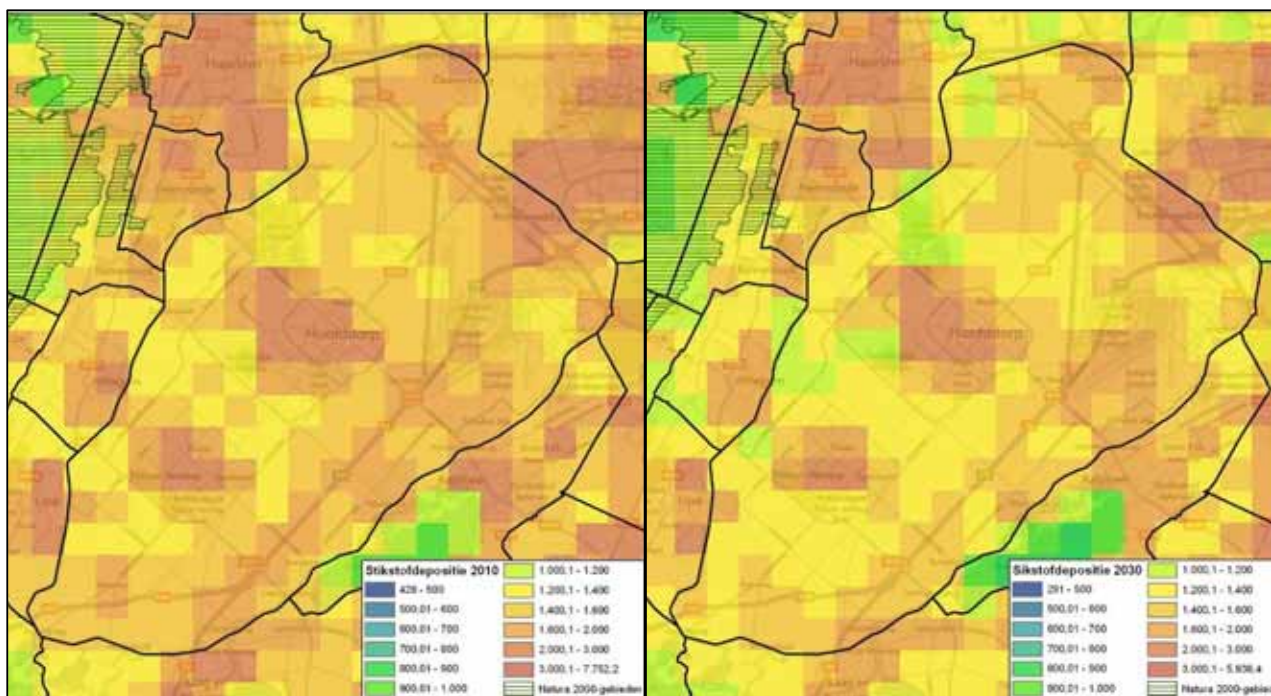
Bron: Interne gemeentelijke bijdrage H. Nijenhuis t.b.v. Structuurvisie Haarlemmermeer (2011)

In de gemeente liggen geen Natura 2000-gebieden. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied is het duingebied ten westen van de gemeente (Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid). De meest oostelijke rand van dit gebied bevindt zich op circa 1km van de westgrens van de gemeente. Overige Natura 2000-gebieden liggen op aanzienlijk grotere afstand (>10 km).

Kennemerland-Zuid is gevoelig voor stikstofdepositie (vermesting) door de aanwezigheid van verschillende (duin)habitattypen. 'Grijze duinen' (heischraal; code 2130C) is het meest gevoelige aanwezige habitattype voor stikstof. De kritische depositiewaarde (hoeveelheid depositie die ecosysteem kan verdragen zonder schade te ondervinden) van dit habitattype bedraagt 770 tot 1240 mol stikstof per hectare per jaar volgens Van Dobben en Van Hinsberg (Alterra, 2008, Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden). Andere gevoelige aanwezige habitattypen zijn Vochtige duinvalleien (H2190; kritische waarde 1000-1390 mol N/ha/jaar) en Duinbossen (H2180; 1300-2040 mol N/ha /jaar).

In Afbeelding 17 zijn Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid en de achtergrondstikstofdepositie voor de jaren 2010 en 2030 aangegeven. Hierin is te zien dat delen van Kennemerland-Zuid zowel in 2010 als in 2030 al te maken krijgen met een hogere stikstofdepositie dan de genoemde kritische depositiewaarden. Met name aan de randen van het Natura 2000-gebied is de depositie te hoog (1200-2000 mol stikstof/ha/jaar).

Afbeelding 17 Natura 2000-gebieden en stikstofdepositie in 2010 en 2030 (mol stikstof/ha/jaar)

Bron: Grootchalige concentratie- en depositiekaarten Nederland, 2011 (<http://www.rivm.nl/gcn/index.html>)

Binnen de gemeentegrenzen liggen enkele gebieden die als onderdeel van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS) zijn aangewezen. In Afbeelding 18 is de EHS weergegeven volgens het (concept) Natuurbeheerplan 2012 van Provincie Noord-Holland (na de herijking van 2010). Deze gebieden liggen in de huidige situatie vrij geïsoleerd.

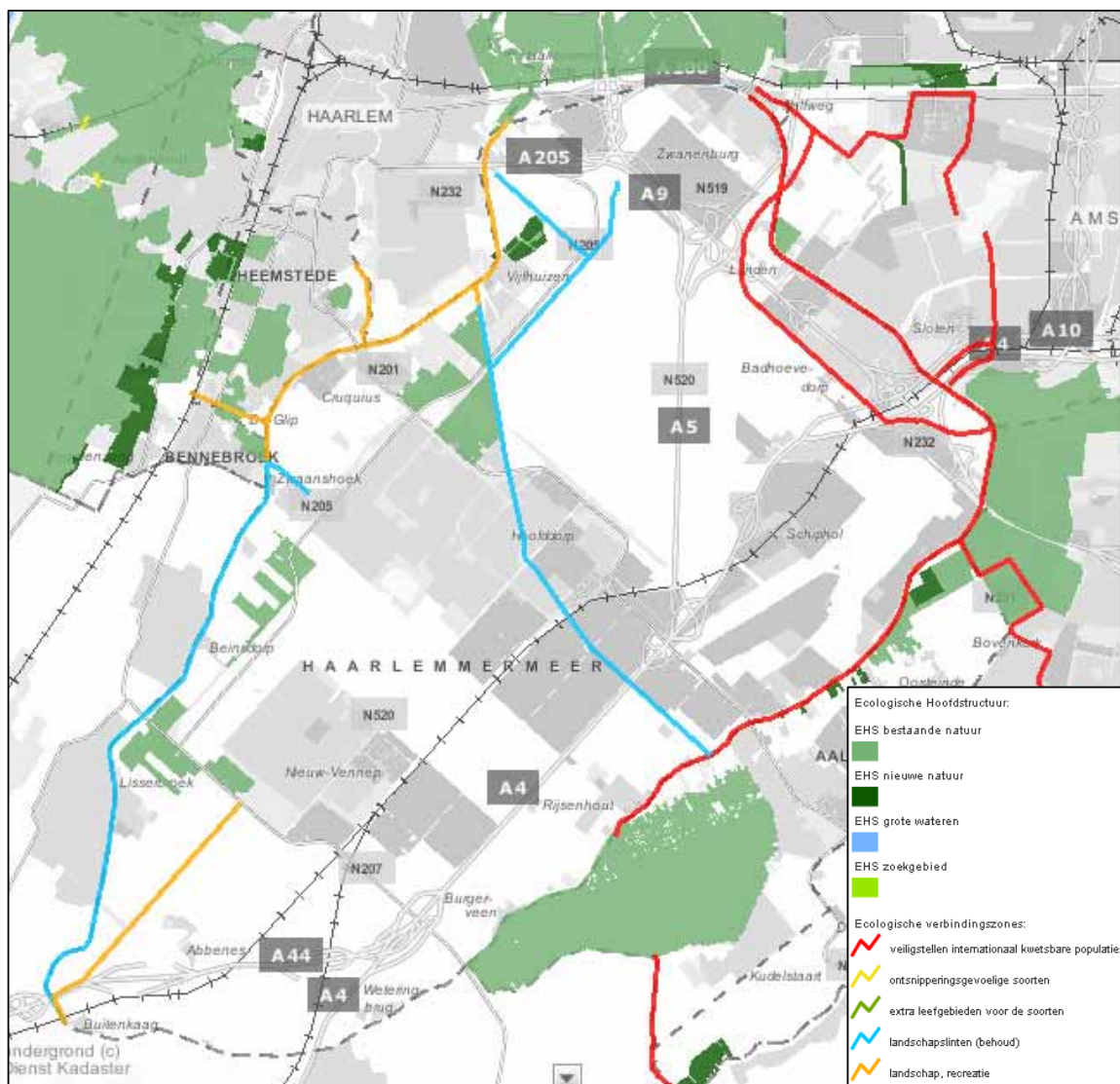
De EHS-locatie ten noorden van Vijfhuizen betreft nieuwe natuur en heeft als doeltypen 'Kruiden en faunarijck grasland' (N12.02). De overige delen van de EHS binnen de gemeente betreft bestaande natuur van het type 'Vochtig bos met productie' (N16.02). Daarnaast zijn verschillende ecologische verbindingzones (evz) binnen de Haarlemmermeer aangewezen (zie ook Afbeelding 18):

- Ringvaart aan noord- en oostzijde van Haarlemmermeer en berm Schipholweg: evz ten behoeve van het veiligstellen van internationaal kwetsbare populaties;
- Ringvaart noordwestzijde en vaart in zuidwesten: evz met landschappelijke en recreatieve functie
- Ringvaart westzijde, IJweg en Geniedijk: evz als landschapslinten (behoud).

Rond de gemeente liggen wel grotere, meer aaneengesloten EHS-gebieden. De Ringvaart is in de huidige situatie de enige natte verbinding tussen de omringende (natte) gebieden, maar is geen goede ecologische verbinding (druk bevaren, slechte waterkwaliteit, harde steile oevers, geen riet).

Het noorden van de gemeente is onderdeel van de zogeheten Groene As (rode lijnen op de kaart). De Groene As verbindt natuurgebieden in Amstelland en Spaarnwoude met elkaar. In de autonome ontwikkeling zijn verschillende projecten in de Groene As ter realisering voorzien (zie <http://www.groene-as.nl/index.php>), echter niet binnen de gemeente.

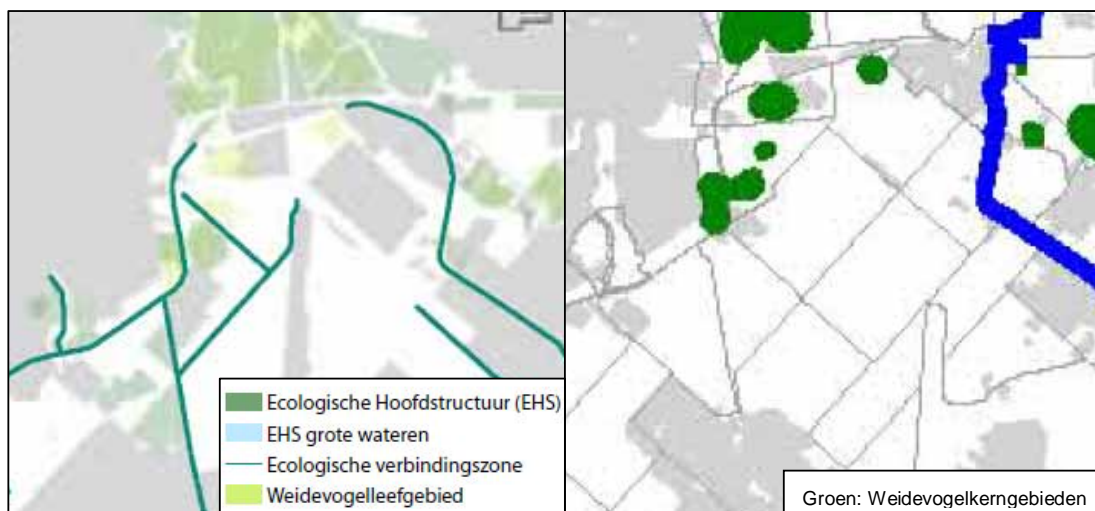
Afbeelding 18 Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

Bron: http://geo.noord-holland.nl/ontwerp_natuurbeheerplan/start.html

In de gemeente liggen ook enkele kleine weidevogelleefgebieden. Deze zijn opgenomen in de Structuurvisie van Provincie Noord-Holland (groengele gebieden in Afbeelding 19). De weidevogelleefgebieden zijn gebaseerd op, en over het algemeen iets ruimer dan, de weidevogelkerngebieden uit de Weidevogelvisie Noord-Holland (2009, Provincie Noord-Holland). De weidevogelkerngebieden zijn ook in Afbeelding 19 aangegeven (rechterzijde). De weidevogelleefgebieden moeten zoveel mogelijk worden gevrijwaard van versturende ruimtelijke ingrepen (zoals nieuwe bebouwing, infrastructuur, bossen). Wanneer dit onmogelijk is geldt voor bestemmingsplannen een compensatieplicht volgens de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (Artikel 25; Provincie Noord-Holland, 2010).

Afbeelding 19 Weidevogelleefgebieden en weidevogelkerngebieden

Bron links: Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie (Provincie Noord-Holland, 2010)

Bron rechts: Weidevogelvisie Noord-Holland (2009, Provincie Noord-Holland)

De Haarlemmermeer kent weinig bos (wandelbossen en enkele boswallen), maar wel veel 'begeleidende bomen' langs de Geniedijk en oude wegen. Deze vormen trekwegen voor veel soorten, bijvoorbeeld tussen de duinbossen ten westen van Haarlemmermeer en het open weidelandschap (jachtgebied vlermuizen) of tussen de duinbossen en het Amsterdamse Bos (bijv. vogels en vlinders). De oost-west routes zijn daarbij belangrijker dan de noord-zuid routes. De verbindingfunctie moet zoveel mogelijk worden ondersteund en verbeterd. De gemeente zoekt naar meer samenhang tussen de plekken met hoge natuurwaarde en wil daarvoor in de toekomst een gemeentelijke ecologische netwerk ontwikkelen.

Autonome ontwikkeling

In het kader van de herijking van de EHS (Provincie Noord-Holland, 2011) hebben GS besloten om delen van de (eerderegenoemde) Groene As te ontgrenzen, met uitzondering van die delen die van significant belang zijn voor de realisatie van de Groene As. De ontgrensde delen zijn niet meer aangegeven in Afbeelding 18. Wat de Groene As betreft zullen binnen de Haarlemmermeer alleen enkele lijnvormige elementen als verbindingzone functioneren, deels gerealiseerd en deels nog in de aanlegfase. Daarnaast is EHS rond Eendenkooi Vijfhuizen ontgrensd. Consequenties van ontgrenzing zijn dat hier niet meer wordt geïnvesteerd in verwerving, inrichting en beheer van natuur. Dit zal dat naar verwachting leiden tot achteruitgang van bestaande en niet tot ontwikkeling komen van nieuwe natuurwaarden.

In de Haarlemmermeer dient volgens de Nota Groen en recreatie in Haarlemmermeer (Gemeente Haarlemmermeer, 2007) nog circa 1.100 hectare aan groengebieden te worden gerealiseerd. Over de realisering van deze oppervlakte zijn nog geen concrete besluiten genomen. Mede gezien de recente ontwikkelingen ten aanzien van budgetten voor Groen om de Stad en EHS (schrappen gebieden in herijking) wordt concrete besluitvorming over deze oppervlakte niet verwacht. Daarom is deze 1100 ha niet als onderdeel van de autonome ontwikkeling aangemerkt.

In de autonome ontwikkeling neemt de oppervlakte bouw- en grasland af. De betekenis van de gemeente als voedselgebied voor overwinterende vogelsoorten zal daarmee ook afnemen.

De totale stikstofdepositie zal in 2030 in de Haarlemmermeer en omgeving maar in beperkte mate afnemen ten opzichte van de situatie 2010 (zie Afbeelding 17). Dat betekent dat overbelaste situaties in

Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid zich dan nog steeds kunnen voordoen, ook zonder nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

2.2.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

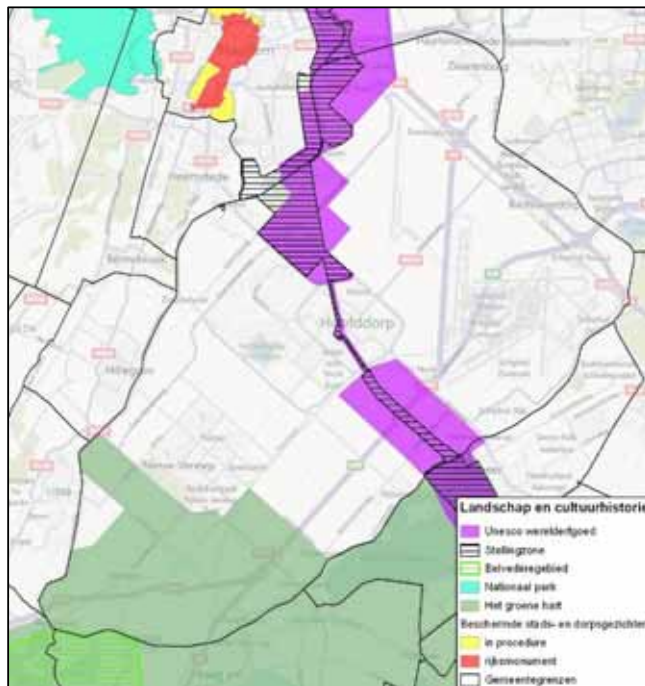
Landschap en cultuurhistorie

Kenmerkend voor de huidige Haarlemmermeer is de zogenaamde 'atypische stedelijkheid' met een grote variatie in karakter (van dorps tot stads) en een breed scala aan woon- en werkmilieus, groengebieden en voorzieningen. Buiten de kernen is de Haarlemmermeer overwegend een open landschap met een strakke verkavelingsstructuur.

Het verleden van Haarlemmermeer is nog goed herkenbaar. Het landschappelijke raamwerk uit de negentiende eeuw geeft de huidige Haarlemmermeer een krachtige ondergrond. Naast het typerende droogmakerijlandschap zijn er ook nog enkele oorspronkelijke veenlandschappen van vóór de inpoldering aanwezig in de 'bovenlanden' en het voormalige eiland Abbenes. De drooglegginggeschiedenis is af te lezen aan de ringvaart, het polderpatroon en de gemalen.

In Afbeelding 20 zijn landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle gebieden met een status aangegeven. De Geniedijk is onderdeel van de Stelling van Amsterdam (Unesco werelderfgoed; paars in Afbeelding 20). De daadwerkelijke 'stellingzone' is over het algemeen smaller, zoals is aangegeven in de afbeelding (gearceerd gebied).

Afbeelding 20 Gebieden met landschappelijke of cultuurhistorische waarde

Het zuiden van de Haarlemmermeer is onderdeel van het Groene hart. Het Groene Hart is een Nationaal Landschap. Doel van een Nationaal Landschap is de kwaliteiten te behouden, duurzaam te beheren en te

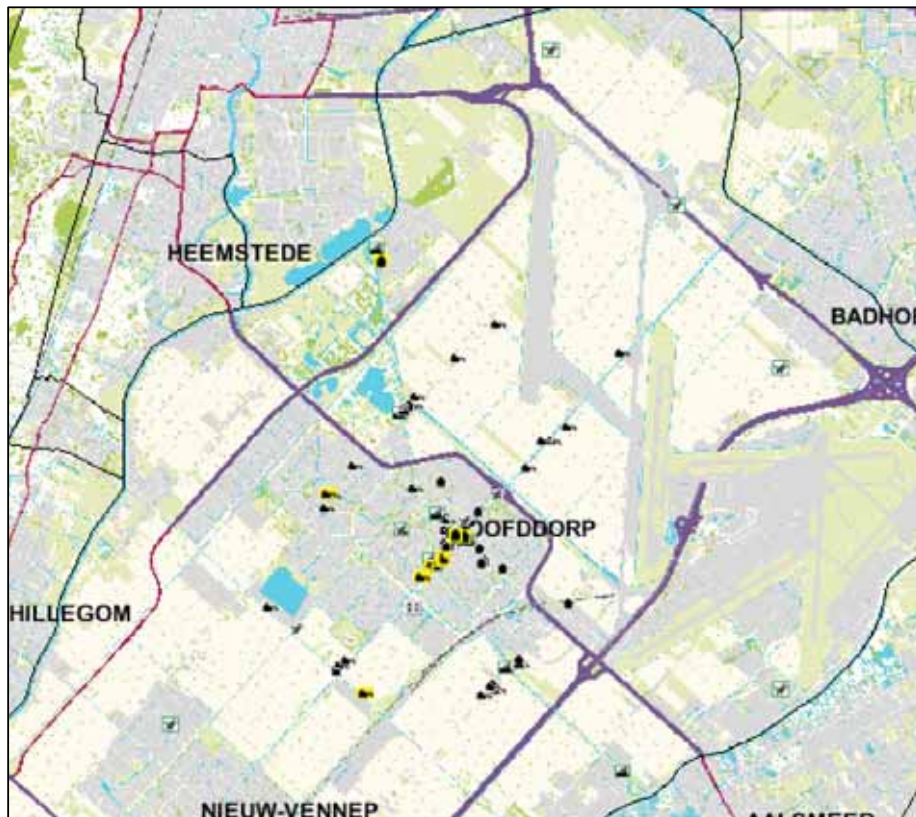
versterken. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk (het zijn geen musea), maar de zogenaamde kernkwaliteiten moeten daarbij worden behouden of versterkt. Voor het Groene Hart zijn de kernkwaliteiten landschappelijke diversiteit, veenweidekarakter, openheid en rust & stilte benoemd (www.kwaliteitsatlas.nl). In de Nota Ruimte zijn per deelgebied meer specifiek de volgende kernkwaliteiten benoemd:

- Hollands-Utrechts veenweidegebied: zeer open landschap, strokenverkaveling met water-land, veenweidekarakter
- De 'waarden' (Alblasserwaard, Krimpenerwaard, Lopikerwaard): verkavelingspatroon, groen door beplante dijken en kades, zeer open landschap
- De plassengebieden: besloten oeverwal met vele buitenplaatsen, open veenplassen, veenweidekarakter

Nieuwe ontwikkelingen in de Haarlemmermeer moeten worden getoetst aan deze kernkwaliteiten van het nationaal landschap. In de Haarlemmermeer liggen geen beschermde stadsgezichten of nationale parken.

In Afbeelding 21 zijn cultuurhistorisch waardevolle elementen binnen de gemeente aangegeven. Het betreft vooral boerderijen langs de oude polderwegen, gebouwen in Hoofddorp en elementen langs de Geniedijk. De gemeente kent enkele monumenten met een (nationaal) beschermde status (geel gemarkeerd op de kaart). Overwegend zijn het elementen met een lokale waarde.

Afbeelding 21 Cultuurhistorisch waardevolle elementen

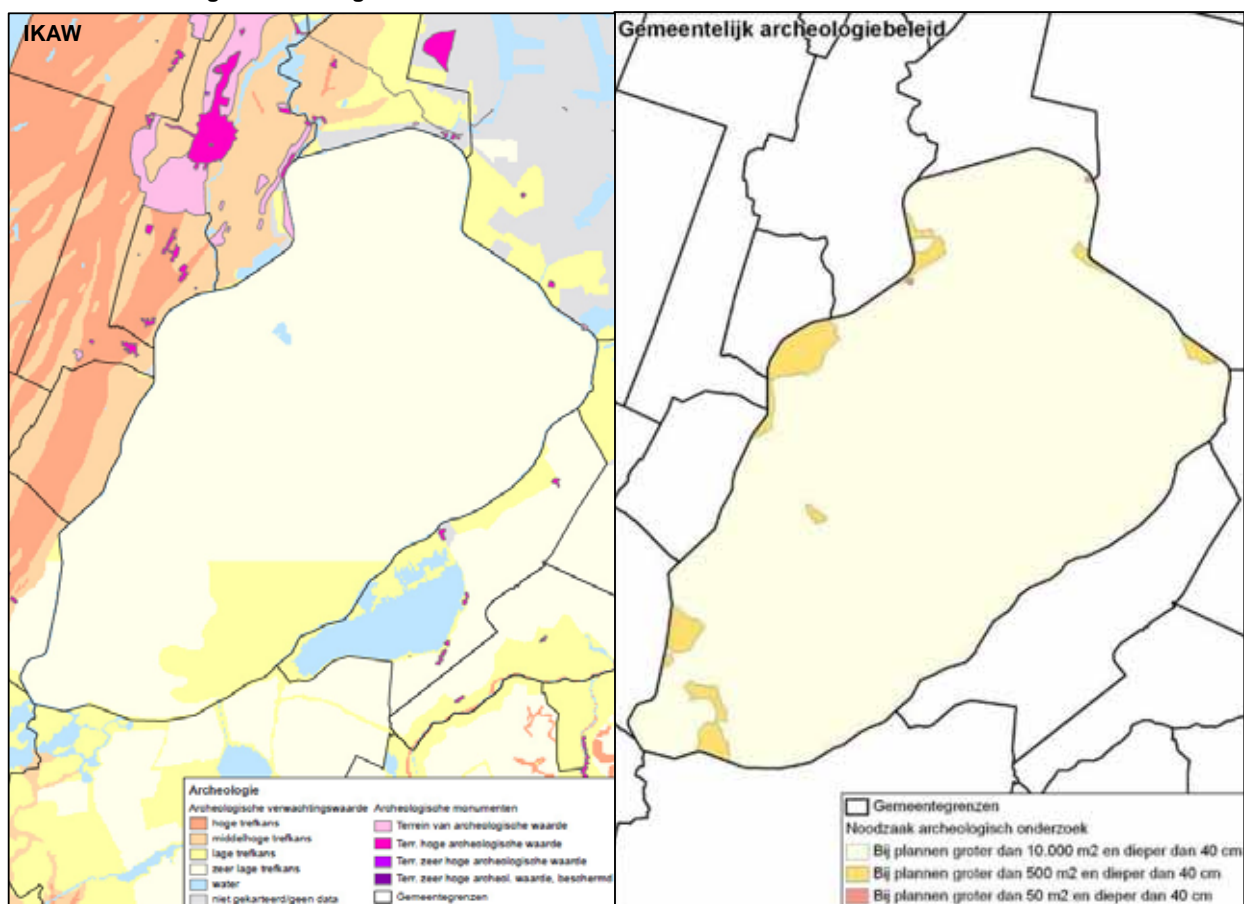
Bron: www.kich.nl

Archeologie

In de gehele gemeente is sprake van een lage of zeer lage archeologische verwachtingswaarde volgens de nationale archeologische verwachtingskaart (IKAW, zie linkerzijde Afbeelding 22). Bij bodemingrepen is normaal gesproken geen nader archeologisch onderzoek nodig. In het noordoosten ligt een zeer klein deel van een archeologisch monument binnen de gemeentegrenzen van Haarlemmermeer. Hier verdient archeologie extra aandacht bij bodemingrepen.

De gemeentelijke archeologische beleidskaart (rechterzijde van de afbeelding) laat echter zien dat op diverse 'oude gronden' langs de ringvaart nader archeologisch onderzoek nodig is bij bodemingrepen van meer dan 500 m² en dieper dan 40 cm. Voor het overig deel van de gemeente geldt dat nader archeologisch onderzoek alleen nodig is bij ingrepen van meer dan 1 hectare.

Afbeelding 22 Archeologie

2.2.5 Landbouw en recreatie

Landbouw

In 2011 beslaat de landbouw 41% van het grondgebied van de Haarlemmermeer: 7.650 hectare (ha) van de 18.500 ha Haarlemmermeers grondgebied in totaal. Het huidige areaal landbouwgrond is weergegeven in Afbeelding 23. Akkerbouw beslaat het grootste deel van de landbouwgrond (77%; ca 5.900 ha), gevolgd door grasland (16%; ca 1.200 hectare). De overige landbouwgrond wordt voornamelijk gebruikt door de tuinbouw, zowel volle grond als glastuinbouw. Glastuinbouw bevindt zich vooral aan de oostzijde van de gemeente, rond Rijsenhout en het in ontwikkeling zijnde glastuinbouwcomplex PrimAviera. Verspreid door de polder liggen enkele boomgaarden. Ten opzichte van het jaar 2000 is het areaal met circa 2.200 ha afgenomen ten gunste van andere activiteiten (woningbouw, bedrijvigheid, natuur, recreatie).

Afbeelding 23 Landbouwgrond in Gemeente Haarlemmermeer (2011)

Bron: LER Haarlemmermeer (Grontmij, 2011)

Het aantal agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer is de laatste 10 jaar flink afgenomen: van 502 bedrijven in 2000 naar 311 in 2010 (afname van 38%; CBS, 2011). Verreweg de grootste daling doet zich voor bij tuin- en akkerbouwbedrijven (resp. van 254 naar 149 en van 178 naar 103). Het aantal graasdierenbedrijven is relatief beperkt en ongeveer gelijk gebleven de afgelopen 10 jaar (van 45 naar 43).

De totale economische omvang (omzet) van de agrarische bedrijven in de Haarlemmermeer bedroeg in 2010 circa 107 miljoen euro (CBS, 2011). De tuinbouw heeft hierin verreweg het grootste aandeel met circa 89 miljoen euro, gevolgd door de akkerbouw (circa €13 miljoen) en graasdierbedrijven (circa €3 miljoen). De totale economische omvang van agrarische bedrijven is met circa €25 miljoen afgenomen ten opzichte van het jaar 2000, waarvan circa €20 miljoen daling plaats heeft gevonden bij tuinbouwbedrijven. De afname van de economische omvang vlak de laatste jaren wel af (Grontmij, 2011).

2.2.6 Duurzaamheid en klimaatbestendigheid

Klimaat

Klimaatverandering leidt primair tot zeespiegelstijging, verandering in neerslagpatronen en hogere temperaturen. De gevolgen hiervan hebben met name effect op het watersysteem: een toenemend risico op overstroming, wateroverlast, watertekort en verzilting. Hogere temperaturen kunnen leiden tot hittestress in een stedelijk gebied maar bieden bijvoorbeeld ook kansen voor openluchtrecreatie.

Overstroming

Een overstroming is een gebeurtenis waarbij een aanzienlijke hoeveelheid water uit een zee, rivier, meer of boezem plaatsen bereikt die normaal gesproken niet onder water staan. Een overstroming kan verschillende oorzaken hebben. Een dijk/kade kan letterlijk overstroomd bij een hoge waterstand (overloop/ golfoverslag) maar kan ook bezwijken als gevolg van erosie. De Haarlemmermeer is onderdeel van dijkkring 14 (Centraal Holland) welke wordt begrensd door de Nieuwe Waterweg, de Hollandse IJssel, het Amsterdam-Rijnkanaal, het Noordzeekanaal en de kust tussen IJmuiden en Hoek van Holland. De dijkkring moet nu en in de toekomst voldoen aan een overschrijdingsfrequentie van 1/10.000 jaar (Wet op de waterkering). Dit betekent dat de waterkeringen een waterstand met een overschrijdingsfrequentie van 1/10.000 jaar veilig moet kunnen keren. Het is dus geen overstromingskans. Door een stijgende zeespiegel en een toenemende rivierwaterafvoer als gevolg van meer neerslag en smeltwater gedurende de wintermaanden wordt de kans op een overstroming steeds groter. In het project Aandacht voor Veiligheid (Aerts, Sprong et al. 2008) is berekend in welke mate de herhalingstijd onder invloed van klimaatverandering afneemt. Hierbij is een zeespiegelstijging van 24 cm en een veranderde rijnafvoer van 16.700 m³/s gehanteerd. Voor dijkkring 14 betekent dit dat de overschrijdingsfrequentie van 1/10.000 per jaar zal toenemen naar 1/5012 per jaar. Hoewel overschrijding van de waterstand niet direct een overstroming tot gevolg heeft, is wel aannemelijk dat de kans op een overstroming hiermee ook toeneemt.

Naast overstroming vanuit de primaire kering (dijkkring) is de Haarlemmermeer ook gevoelig voor overstroming vanuit de secundaire kering (boezemkade). De kans op overstroming van deze kering neemt toe. Als onderdeel van de autonome ontwikkeling wordt echter een piekberging in het zuiden van de polder gerealiseerd die in tijden van hevige piekbuien als overloop voor de boezem kan fungeren. Hierdoor wordt de peilstijging van de boezem beperkt, hetgeen de stabiliteit van de boezemkaden ten goede komt.

Wateroverlast

Wateroverlast ontstaat wanneer land inundeert vanwege hevige regenval (extreme neerslag). Dit kan zich uiten in de vorm van ondergelopen percelen, water op straat en in gebouwen, schade aan gewassen door hoge (grond)waterstanden, natte kelders en kruipruimtes. In alle KNMI'06 scenario's neemt de extreme neerslag toe in zowel de zomer als winter. De hoogste dagneerslagsom treedt meestal in het zomerhalfjaar op en kan voor lokale wateroverlast zorgen. De toename is het grootst in het W-scenario. Waar extreme neerslag tot wateroverlast leidt, is afhankelijk van de lokale omstandigheden zoals de drainage-, bergings- of afvoercapaciteit van het watersysteem of de riolering. Het gaat bijvoorbeeld om gebieden met zeer hoge verhardingspercentages (zoals bedrijventerreinen Hoofddorp) en gebieden met weinig bergings-/infiltratievermogen in de bodem (grote delen van het buitengebied met klei aan of vlak onder het maaiveld).

Watertekort en verzilting

De polder wordt nu reeds geconfronteerd met een grote zoetwateropgave. Jaarlijks wordt 20 miljoen m³ water de polder ingelaten. De helft hiervan is nodig voor het doorspoelen van de polder om zo de verzilting

van het oppervlaktewater als gevolg van zoute kwel beperkt te houden. Naar verwachting zal het zoutgehalte in het kwelwater de komende 50 jaar nog met 25 procent toenemen. Voor de inlaat van water is de Haarlemmermeer afhankelijk van het inlaatpunt bij Gouda aan de Hollandsche IJssel. Bij een lagere rivierafvoer kan zout water vanuit zee landinwaarts komen en wordt ook het water in de Hollandsche IJssel te zout (brak) om ingelaten te worden: de boven aanvoer is dan niet meer in staat de vloed de zouttong bij de mond van de Hollandsche IJssel weg te houden. Omdat de Hollandsche IJssel zelf geen boven aanvoer kent, is bestrijding onmogelijk en daardoor kan de verzilting van lange duur zijn. Als gevolg van klimaatverandering zal door een combinatie van een stijgende zeespiegel en lagere rivierafvoer deze zouttong vaker landinwaarts oprukken. Voor het berekenen van de effecten van de KNMI'06 klimaatscenario's op de zoutindringing is gebruik gemaakt van zogenaamde karakteristieke zoutjaren (Beijk, Werkman et al. 2008). 1976 wordt bijvoorbeeld gezien als extreem zout jaar. 2003 is representatief voor een zout jaar. Een extreem zout jaar komt in de huidige situatie eens in 32 jaar voor. Op basis van het WB21-midden scenario zal dit in de toekomst (2050) eens in de 17 jaar zijn. Uitgaande van de KNMI'06 scenario's die uitgaan van meer temperatuurstijging en een afname van de neerslag in de zomer kan de frequentie van voorkomen nog groter worden. De meeste extreme situatie doet zich voor in een extreem zout jaar in het W+-scenario. Het inlaatpunt is dan 161 dagen per jaar niet bruikbaar. Niet alleen de kans op een zout jaar neemt dus toe, ook de onbruikbaarheid van het inlaatpunt in een dergelijk jaar neemt fors toe.

Hogere temperaturen

In alle vier de scenario's nemen zowel de gemiddelde temperatuur als de temperatuurextremen toe. Rond 2050 stijgt de laagste temperatuur per jaar in de wintermaanden met 1,0°C tot 2,9°C, en in de zomermaanden stijgt de hoogste temperatuur per jaar met 1,0°C tot 3,8°C ten opzichte van het klimaat rond 1990 (het gemiddelde tussen 1976 en 2005). Vooral in de + scenario's (G+ en W+) stijgen de extremere temperaturen sterker. In de winter treden in de G+ en W+ scenario's frequenter westenwinden op. In combinatie met de mondiale temperatuuroptename zorgt dit voor een relatief sterkere afname van het aantal vorstdagen en ijsdagen in deze scenario's ten opzichte van de scenario's zonder verandering in luchtstromingspatronen (G en W). In de zomer treden in de G+ en W+ scenario's juist frequenter oostenwinden op. In combinatie met de mondiale temperatuuroptename zorgt dit voor een relatief sterkere toename van het aantal tropische dagen, zomerse dagen en warme dagen in deze scenario's ten opzichte van de scenario's zonder verandering in luchtstromingspatronen (G en W).

Energie

De polder is in de huidige situatie voor haar energiebehoefte sterk afhankelijk van bronnen buiten de polder. Door de polder loopt ook een uitgebreid netwerk van energiedragers, waaronder een 150 kV hoogspanningsleiding en een kerosineleiding voor Schiphol. In de autonome situatie zal er ook een 380 KV leiding door de Haarlemmermeer lopen (zie ook paragraaf 2.2.2).

Volgens het klimaatbeleid van de gemeente (Gemeente Haarlemmermeer, 2009) moet in 2020 een CO₂-reductie van 30% behaald worden ten opzichte van het niveau van 1990. Wanneer de diverse autonome (bouw-)activiteiten (zoal bedrijventerrein ACT) worden uitgevoerd zonder actieve energiemaatregelen zal het energieverbruik in de gemeente fors stijgen.

De gewenste CO₂-reductie kan tot stand komen door achtereenvolgens: het beperken van de energievraag, het gebruik van duurzame energiebronnen en het efficiënt gebruiken van eindige energiebronnen (Trias Energetica).

Besparing van energie vindt gedeeltelijk 'automatisch' plaats door het landelijk beleid om het energieverbruik voor woningbouw in 2011 met 25% en in 2015 met 50% terug te brengen ten opzichte van 2007. Voor utiliteitsbouw geldt een afname van 50% in 2017 t.o.v. 2007 (Lente-akkoord, 2008). Om de

doelstelling van CO₂-reductie te halen is echter meer nodig. Enerzijds door aanvullende energiebesparingsmaatregelen, anderzijds door toepassing van duurzame energie.

Afhankelijk van het besparingsbeleid wordt de benodigde inzet op duurzame energie bepaald. Het klimaatbeleid van de gemeente geeft aan dat 20% van de energie in 2020 duurzame energie zal moeten zijn. Duurzame energie opwekken gebeurt de laatste jaren steeds meer in de gebouwde omgeving zelf waarbij de installaties integraal onderdeel uitmaken van de bebouwing zelf (bijvoorbeeld PV-panelen, zonnecollectoren voor warmwater, kleine windturbines). Deze vragen vrijwel geen (extra) ruimte maar kunnen met een volledige benutting van de mogelijkheden een aanzienlijk deel van de eigen energiebehoefte van woningen opvangen. Meer ruimtelijk impact hebben grote windmolens. In de gemeente Haarlemmermeer is windmolenpark Burgerveen-Oost (14,9 MW) reeds in voorbereiding.

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Het voornemen

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste autonome ontwikkelingen voor de gemeente Haarlemmermeer beschreven. Aansluitend hierop formuleert de voorontwerp structuurvisie zeven hoofdpogaven voor de Haarlemmermeer die in 2030 verwezenlijkt moeten zijn:

1. de opgave voor duurzaamheid
2. de opgave voor het landschap
3. de opgave voor het water
4. de opgave voor de infrastructuur
5. de opgave voor versterken van de stedelijke kwaliteit
6. de opgave voor de hoogdynamische Schipholregio
7. de opgave voor het laagdynamische Westen

Op basis van deze opgaven worden in de voorontwerp structuurvisie de volgende ontwikkelingen mogelijk gemaakt:

Wonen

In Hoofddorp zal het woningbestand worden uitgebreid met minimaal 3.300 woningen voor starters, nieuwkomers en doorstromers. Een deel zal gerealiseerd worden door de transformatie van oudere bedrijventerreinen en sportgebieden. Het plan voorziet ook in de herstructurering van een aantal bedrijventerrein en kantoorlocaties.

In Badhoevedorp wordt de bouw van ruim 1.000 woningen voorzien. Voor het bestaande stedelijk gebied geldt dat de kwaliteit van de woongebieden voor de toekomst waar mogelijk wordt versterkt.

Het landbouwgebied in het westelijk deel van de polder zal voor een groot deel getransformeerd worden naar een groene en waterrijke woonomgeving. Er zullen gebieden met verschillende dichtheden gerealiseerd worden. Een combinatie van wat hogere dichtheden en voorzieningen in en bij de dorpen aan de Ringvaart en een wat lagere dichtheden verspreid over het gebied. Onderdeel van het plan vormt ook een waterplas, die als zoetwatervoorraad voor het gebied kan dienen. Voorwaarde voor de gehele ontwikkeling vorm een goede infrastructurele ontsluiting. Er zal een HOV verbinding door het westelijk deel van de polder gaan rijden en de N205 en Nieuwe Bennebroekerweg zullen beide worden verbreed.

Bedrijven en kantoren

In de Oostflank van de polder wordt onder de naam Amsterdam Connecting Trade (ACT) ruimte geboden aan luchtvaartgerelateerde logistieke bedrijvigheid. Onderdeel van het plan is ook de aanleg van een ongestoorde logistieke verbinding, waterterminal, een railterminal en een vrachtwagenterminal.

In het project gebiedsontwikkeling Badhoevedorp wordt de omlegging van de A9 in combinatie met de bouw van woningen, bedrijven- en kantorenterreinen, (sport)voorzieningen en groengebieden mogelijk gemaakt.

Langs de A4 tussen de Geniedijk, de Westeinderplassen en de Vennepeweg zal onder de naam PrimAviera een duurzaam glastuinbouwgebied van totaal 650 hectare (bruto) worden ontwikkeld. Het gebied is gelegen vlakbij de Greenport Aalsmeer en Schiphol. Het bestaande glastuinbouwgebied van 140 hectare rond Rijsenhout wordt geherstructureerd en in het totaalplan geïntegreerd.

Infrastructuur

Om een goed functionerend wegennet tot stand te brengen wordt een heldere hiërarchie in de wegenstructuur van Haarlemmermeer aangebracht. Parallel aan de polderwegen wordt ruimte gecreëerd voor nieuwe doorgaande verbindingen, waardoor de polderwegen een meer lokale functie krijgen.

Passend bij de geplande ontwikkelingen worden daarnaast een aantal structurerende verbindingen binnen de regionale wegenstructuur mogelijk gemaakt:

1. Downgraden van de Schipholweg
2. Parallele verbinding Sloteweg: Nieuwe Sloteweg
3. Omliegging van de N201: Nieuwe weg om de Noord
4. Verdubbeling van de N205
5. Verdubbeling van de N207

Het Hoogwaardig Openbaar Vervoersnetwerk wordt verder uitgebreid door opwaardering van diverse bestaande buslijnen.

Landbouw en recreatie

Het agrarische gebied tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep zal worden getransformeerd tot een grootschalig parklandschap dat het recreatieve hart van Haarlemmermeer moet worden. Er zal ruimte worden gebouwen aan sportvoorziening, verbrede landbouw en intensieve en extensieve vormen van recreatie. Onderdeel van het plan vormen ook twee zwemwaterplassen.

Water

Binnen het Deltaprogramma is de ambitie gesteld diepe droogmakerijen als de Haarlemmermeer minder afhankelijk te maken van de toevoer van water van buitenaf. In het Nationaal Waterplan (2009-2015) wordt gestreefd van de Haarlemmermeer een min of meer zelfvoorzienend watersysteem te maken. Hiervoor moet de polder zoveel als mogelijk afgekoppeld worden van het regionale boezemstelsel. Uit de plankaart en toelichting is nog onvoldoende duidelijk wel ruimtelijke ontwikkelingen hiervoor voorzien zijn.

Energie

In de zuidzijde van de polder is een zoekgebied voor een windmolenpark van 20-40 MW voorzien.

3.2 Van scenario's naar alternatieven

In de Voorontwerp Structuurvisie zijn drie scenario's geschetst voor de toekomstige ontwikkeling van gemeente Haarlemmermeer:

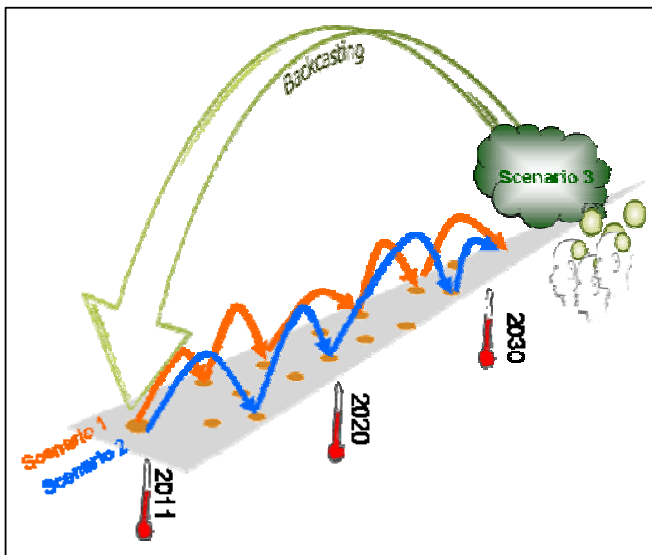
- Scenario 1: Van dorp naar stad in evenwicht
- Scenario 2: Buiten wonen in de Haarlemmermeer
- Scenario 3: De Haarlemmermeer voltooid

Het voornemen zoals in de voorgaande paragraaf beschreven, schetst scenario 3. Scenario 3 kan gezien worden als het "eindbeeld" van de gemeente op de lange termijn. Scenario 1 en 2 uit het voorontwerp kunnen gezien worden als verschillende wegen naar dit eindbeeld. Het accent in scenario 1 ligt op de verdichting van het bestaande stedelijke gebied, terwijl scenario 2 de ontwikkeling van de westelijk deel van de polder centraal stelt. Deze wegen er naartoe zijn voor de MER uitgewerkt tot twee m.e.r.-alternatieven.

Welke weg het beste bewandeld kan worden is mede afhankelijk van de effecten die (scenario 3 van) het voorontwerp op lange termijn sorteert. Voor het opstellen van de m.e.r.-alternatieven is daarom gebruik gemaakt van de backcastingmethode, zoals verbeeld in Afbeelding 25. Alvorens de m.e.r.-alternatieven op te stellen, zijn, aan de hand van een globale verkenning van de milieuthema's en het doelbereik, de dilemma's van scenario 3 (het eindbeeld) verkend. Deze dilemma's vormen de bouwstenen voor de twee m.e.r.-alternatieven.

De navolgende paragraaf beschrijft de belangrijkste bevindingen uit effectverkenning en vat de bouwstenen voor m.e.r.-alternatieven samen.

Afbeelding 25 Backcasting

Het principe van backcasting:
Vanuit een wensbeeld voor de toekomst wordt terugberedeneerd welke (tussen)stappen nodig zijn om dit beeld te bereiken. Hierbij kunnen verschillende wegen (scenario's) bewandeld worden.

3.2.1 Effectverkenning

In de effectverkenning zijn de ontwikkelingen van het voornemen confronteert met (1) de verschillende milieuthema's, (2) de doelen van de structuurvisie en (3) andere ontwikkelingen van het voornemen. Deze paragraaf vat de belangrijkste bevindingen per ontwikkeling integraal samen. De effectbeoordeling van scenario 3 van het de Voorontwerp Structuurvisie per milieuthema en doelbereik zijn beschreven in respectievelijk hoofdstuk 5 en 6.

Wonen

Het voornemen voorziet –conform de gemaakte afspraken tussen Rijk en regio- in de ontwikkeling van 15.000 woningen tot 2020. Deze aantallen zijn gezien de huidige markt vraag mogelijk niet realiseerbaar binnen de termijn van de structuurvisie. In m.e.r.-alternatieven wordt daarom maar een deel van de woonopgave mogelijk gemaakt, waarbij in Alternatief A het accent ligt op transformatie en stedelijke verdichting en in Alternatief B het westelijk deel van de polder ontwikkeld wordt.

De inbreiding van de noordrand van Hoofddorp vindt plaats door transformatie van bestaande bedrijventerreinen. Hierdoor komt een deel van de woonbebouwing binnen de bestaande LIB contour te liggen. Momenteel vindt herziening van deze contour plaats. Mogelijk dat de geplande inbreiding aan de

noordrand dan buiten de 20Ke contour komt te liggen, maar elders knelpunten optreden. In Alternatief B wordt daarom in de nabijheid van de 20Ke contour geen woonontwikkelingen mogelijk gemaakt.

De ontwikkeling van woongebieden in het westelijk deel van de Haarlemmermeer conflicteert mogelijk met de aanleg van de geplande hoogspanningleiding. Inpassing van de leiding is mogelijk, maar de doorsnijding van het gebied zorgt mogelijk voor een barrièrewerking en visuele hinder. In Alternatief B wordt de inrichting van het westelijk deel van de polder verder in beeld gebracht om de effecten hiervan te kunnen beoordelen.

Om de wooncarrière van de Haarlemmermeerder te verlengen is meer differentiatie in woonmilieu gewenst. Om de effecten hiervan in beeld te brengen wordt in Alternatief A gekozen voor het toevoegen van hoogstedelijke woonmilieus, terwijl in Alternatief B wordt ingezet op meer landelijke woonmilieus. Aan de hand van de geplande dichtheden wordt bepaald in welke mate sprake is van meer differentiatie in woonmilieu.

Bedrijven en kantoren

De geplande kantoor- en bedrijfslocaties zijn gezien de huidige marktvraag mogelijk niet realiseerbaar binnen de termijn van de structuurvisie. In het regionale platform kantoren en bedrijven (PlaBeKa) zijn reeds keuzes gemaakt in nieuw te ontwikkelen bedrijfs- en kantoorlocaties. De keuzes zijn overgenomen in de alternatieven.

Infrastructuur

De uitbreiding van het HOV netwerk is sterk gekoppeld aan het aantal woningen, kantoren en bedrijven dat in de verschillende gebieden gerealiseerd wordt. Ook het voorzieningenniveau dat op de geplande knooppunten gerealiseerd kan worden is afhankelijk van voldoende draagkracht. Gezien de huidige woning- en kantorenmarkt is het realiseren van het volledige HOV netwerk niet realistisch. In de alternatieven worden daarom alleen die HOV lijnen mogelijk gemaakt die direct gekoppeld zijn aan de ontwikkelingen.

De Verlegde weg om de Noord is een voorwaarde voor de noordelijke inbreiding van Hoofddorp (transformatie van bedrijfs- en kantoorgebieden naar woongebieden). In Alternatief A zijn deze twee ontwikkelingen daarom aan elkaar gekoppeld.

Een eerste analyse laat zien dat verdubbeling van de Bennerbroekerweg weinig effect heeft op de verkeersafwikkeling binnen de polder. Deze ontwikkeling wordt daarom alleen mogelijk gemaakt in Alternatief B om zo de woongebieden in het westelijk deel van de polder te kunnen ontsluiten. Om deze reden wordt ook de verdubbeling van de N205 en de verbinding N205-N206 alleen in Alternatief B mogelijk gemaakt.

Landbouw en recreatie

Onderdeel van de ontwikkeling van Park 21 zijn twee zandwinningsputten die nadat de zandwinning is voltooid in gebruik genomen kunnen worden als recreatieplassen met zwemwaterkwaliteit. Het ontwikkelen van plassen in Park 21 is volgens het Hoogheemraadschap ongewenst omdat ze mogelijk kweldruk in de omgeving veroorzaken. Daarnaast vormen de plassen mogelijk een knelpunt ten aanzien van het LIB. Realisering van nieuwe natuur, bijvoorbeeld in het kader van ecologische verbindingzones of van stadsparken trekt namelijk vogels aan. Deze kunnen een gevaar opleveren voor de luchtvaart. Dit betreft zowel natuurtypen met open water en moeras als aan landbouwgrond gebonden natuur (weidevogels, ganzen). Realisering van deze natuurtypen binnen de (huidige en toekomstige) LIB-contour is daarom niet gewenst. Concreet kan dit betekenen dat de financierbaarheid van Park 21 mogelijk onder druk staat

wanneer de (zandwinning)plassen binnen een aangepaste LIB-contour komen te liggen en daarom niet gerealiseerd kunnen worden. Beperkingen vanwege vogelaantrekkende werking binnen de nieuwe LIB contour hebben mogelijk ook consequenties voor de landbouw (als voedselgebied voor bijvoorbeeld ganzen) in het noorden van de polder. De effecten hiervan zijn in de Landbouw Effect Rapportage (LER) reeds in beeld gebracht. De belangrijkste bevindingen uit het LER worden in deze MER meegenomen.

Wateropgave

Het realiseren van (een deel van) de water- en groenopgave is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van het westelijk deel van de polder. Ook het transformeren van de landbouw is voorwaarde voor een aantal maatregelen ten aanzien van een robuust watersysteem zoals flexibel peilbeheer en het samenvoegen van peilvakken. Om het effect van deze maatregelen in beeld te brengen, worden ze mogelijk gemaakt in Alternatief B.

Energie

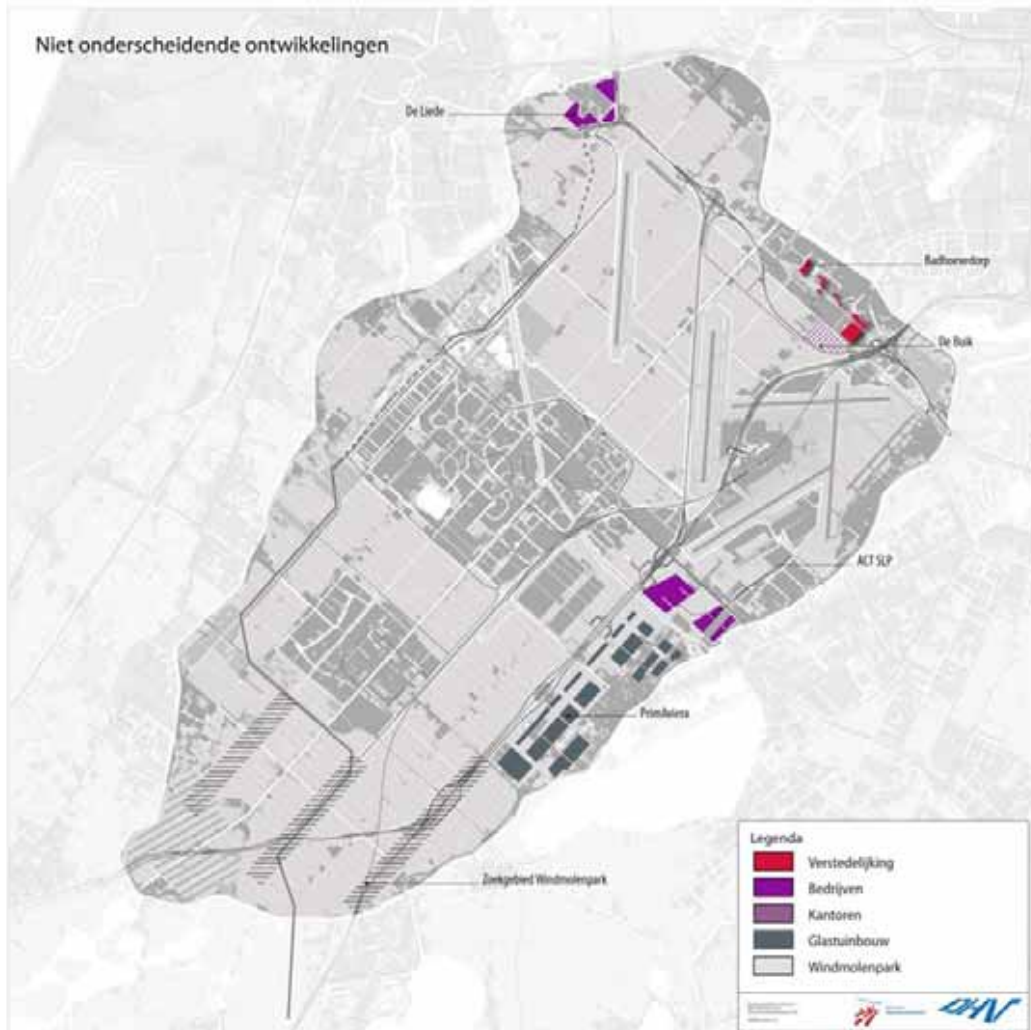
De aanleg van een windmolenpark in het zuiden van de polder heeft mogelijk consequenties voor de openheid van het landschap en de beleving van de droogmakerij. Ook gelden er ter plaatse van de 380 kV leiding beperkingen ten aanzien van het windmolenpark. Beide worden als aandachtspunt voor de uitwerking van de ontwerp structuurvisie meegegeven.

Bovenstaand bouwstenen/dilemma's hebben geleid tot de volgende twee m.e.r.-alternatieven:

- Alternatief A: Binnenstedelijke verdichting en transformatie
- Alternatief B: Ontwikkeling van westelijk Haarlemmermeer

Een deel van de ontwikkelingen wordt in beide alternatieven mogelijk gemaakt. Deze niet onderscheidende ontwikkelingen zijn weergegeven in Afbeelding 26. In de navolgende paragraaf worden de ontwikkelingen (inclusief de niet onderscheidende ontwikkelingen) per alternatief omschreven. Waar relevant wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelingen welke de komende 10 jaar plaatsvinden (fase 1) en latere ontwikkelingen, tot 2030 (fase 2).

Afbeelding 26 Niet onderscheidende ontwikkelingen in Alternatieven A en B

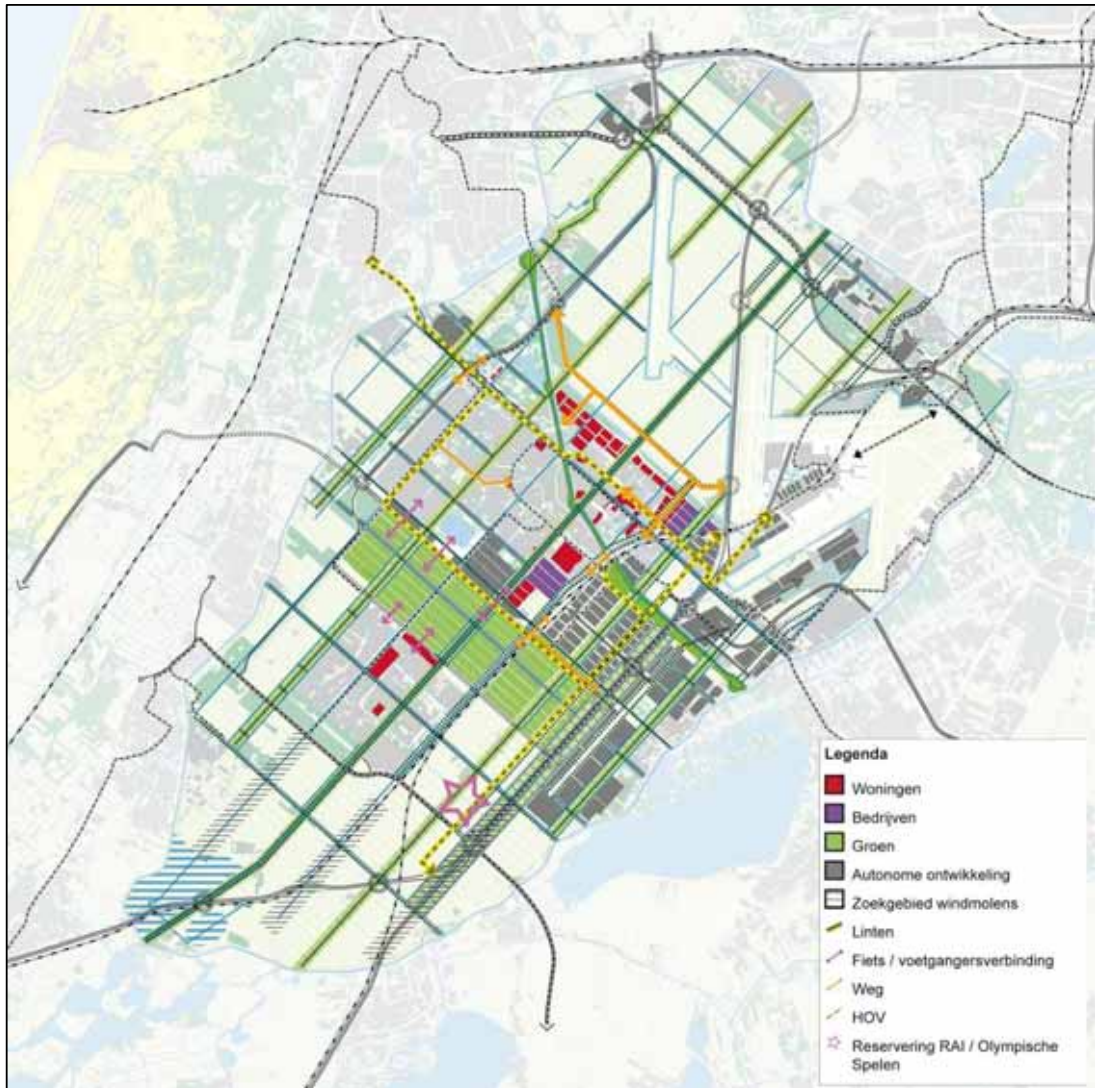

3.3 Alternatief A: Binnenstedelijke verdichting en transformatie

Alternatief A richt zich op het binnenstedelijk realiseren van de woonopgave in Hoofddorp en voor een deel in Nieuw Vennep. Aanvullend op de uitleglocaties Toolenburg-Zuid, de Zuidrand en enkel herstructurerings- en transformatieprojecten die als onderdeel van de autonome ontwikkeling reeds in ontwikkeling zijn, worden in dit alternatief verouderde bedrijven- en kantoorlocaties geherstructureerd of getransformeerd naar woonlocaties. Ook bestaand stedelijk gebied wordt plaatselijk verder verdicht. Uitgangspunt is meer diversiteit in woonmilieus door het toevoegen van hoogstedelijke dichtheden rond het station en nieuwe woon-werkmilieus te introduceren waar werken, wonen en voorzieningen veel meer met elkaar gemengd zijn. Het dorps karakter van het centrum van beide kernen blijft zoveel als mogelijk behouden maar krijgt wel een kwaliteitsimpuls. Recreatieve voorzieningen voor de stedeling worden geconcentreerd in Park 21. Dit park moet tevens ruimte gaan bieden voor grootschalige

voorzieningen passend bij de hoogdynamische oostzijde van de polder. In Afbeelding 27 is Alternatief A weergegeven.

Afbeelding 27 Alternatief A Binnenstedelijke verdichting en transformatie

Wonen

In Fase 1 (tot 2020) worden in Nieuw-Vennep 700 woningen (50 won/ha) binnenstedelijk toegevoegd. In Hoofddorp worden op het bedrijventerrein De President en omgeving 800 woningen in een dichtheid van 60 woningen per hectare gebouwd. In Hoofddorp Noord worden 1700 woningen met een dichtheid van 90 woningen per hectare gebouwd en in Badhoevedorp worden 1900 woningen met een dichtheid van 60 woningen per hectare toegevoegd. In Fase 2 (na 2020) wordt Hoofddorp Noord verder uitgebreid met maximaal 5600 woningen (60 won/ha). Het bedrijventerrein Graan voor Visch wordt voor een deel getransformeerd naar woongebied met 350-580 woningen (30-50 won/ha).

Bedrijven, kantoren en voorzieningen

Bedrijven op de verouderde te transformeren terreinen worden verplaatst naar nieuw te ontwikkelen of te herstructureren locaties, die beter ontsloten zijn zoals De Hoek-Noord, De President en Beukenhorst-Zuid. Om ondernemerschap in de wijken te stimuleren wordt werken aan huis of kleine dienstverlenende bedrijven (ca 2 tot 5 medewerkers) in de wijk mogelijk gemaakt. Tevens worden op kansrijke locaties als wijk- en buurtwinkelcentra, historische gebouwen en bij knooppunten flexibele werkplekken gerealiseerd die uiteenlopende diensten aanbieden, zoals vergaderzalen, horeca en hosts voor persoonlijke ondersteuning. Daar waar diverse HOV lijnen in de buurt van het Spaarne ziekenhuis samen gaan komen worden nieuwe medische en recreatieve voorzieningen ontwikkeld.

Aansluitend op de autonome ontwikkeling worden in dit alternatief (vergelijkbaar met Alternatief B) ook de kantoor- en bedrijvenlocaties van ACT en het glastuinbouwgebied PrimAviera verder ontwikkeld.

Infrastructuur

Voorwaarde voor de ontwikkelingen is een goede bereikbaarheid. Het Hoogwaardig Openbaar Vervoersnet (HOV) wordt daarom uitgebreid. Deze wordt vanaf het Spaarne ziekenhuis doorgetrokken naar het Centrum van Hoofddorp of krijgt via Hoofddorp Noord een directe verbinding naar Schiphol. Op wat langere termijn zal een tweede HOV verbinding tussen het Spaarne ziekenhuis en Schiphol gerealiseerd worden die loopt langs de west- en zuidzijde van Hoofddorp en parallel aan de A4 naar Schiphol gaat. Doortrekking van de deze HOV verbinding parallel aan de A4 naar het zuiden is op termijn mogelijk wanneer ter plaatse van de ster op de plankaart grootschalige voorzieningen of voorzieningen voor eventuele Olympische Spelen gerealiseerd worden.

Voorwaarde voor de noordelijke uitbreiding van Hoofddorp is het omleggen van de N201 waardoor de bestaande Weg om de Noord afgewaardeerd kan worden. De nieuwe N201 krijgt een directe aansluiting op de A5. Voor de doorgaande verbindingen op de polderwegen wordt een parallelstructuur aangelegd, waardoor de polderwegen alleen een lokale ontsluitingsfunctie krijgen.

Landbouw en recreatie

Het bestaande landbouwgebied blijft grotendeels ongewijzigd met uitzondering van de landbouwgronden gelegen tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep. Hier zal in Alternatief A Park 21 conform het Masterplan Park 21 (juni2011) worden gerealiseerd. In de eerste fase zal 340 hectare traditioneel agrarisch gebied getransformeerd worden naar recreatief groen en plaats bieden aan groot- en kleinschalige sport- en recreatievoorzieningen. 40 hectare wordt getransformeerd naar water. In de tweede fase wordt nog eens 700 hectare (waarvan 40 hectare water) recreatief groen aangelegd. Het park bestaat uit drie lagen: de polderlaag, de parklaag en de leisurelaag. De polderlaag houdt het bestaande polderlandschap zichtbaar en herkenbaar. Traditionele landbouw maakt hier plaats voor verbrede 'stadslandbouw'. De parklaag is openbaar toegankelijke groenstructuur met fiets- wandel- en ruitpaden. Ook is er ruimte voor sport, spel en voorzieningen gericht op de inwoner van de Haarlemmermeer. De leisurelaag tot slot biedt ruimte voor (commerciële) voorzieningen en (inter)nationale topattracties.

Groene, recreatieve verbindingen vanuit de woonbebouwing naar de omringende groengebieden worden aangelegd en ook het Geniepark langs de Geniedijk aan de oostzijde van Hoofddorp wordt tot ontwikkeling gebracht.

Water

In Alternatief A zijn geen *ruimtelijke* ontwikkelingen ten aanzien van water voorzien die bijdragen aan een zelfvoorzienend watersysteem. Wel biedt de herstructurering en transformatie van bestaande bedrijventerrein de mogelijkheid voor het toepassen van meer open water, groen of halfverharding.

Waterbergingsmogelijkheden liggen er ook in Park 21. De zwemwaterplassen die in Park 21 worden gerealiseerd maken geen onderdeel uit van het watersysteem en zijn niet geschikt voor waterberging.

Energie

In de zuidzijde van de polder is een zoekgebied voor een windmolenpark van 20-40 MW voorzien.

Olympische Spelen

Mocht Nederland de Olympische Spelen in 2028 gaan organiseren dan wil de Haarlemmermeer graag een bijdrage leveren aan de huisvesting van de Olympische Spelen. Hiervoor wordt ten oosten van Nieuw Vennep een locatie gereserveerd. Deze locatie kan ook benut worden voor andere grootschalige evenementen zoals internationale exposities, culturele festivals of omvangrijke sportieve en recreatieve evenementen.

3.4 Alternatief B: Ontwikkeling van westelijk Haarlemmermeer

In Alternatief B wordt de woningbouwopgave gerealiseerd door ontwikkeling van het westelijk deel van de Haarlemmermeer. Aanvullend op de locatie Cruquiushoeve, dat als onderdeel van de autonome ontwikkeling reeds in ontwikkeling wordt genomen, wordt in dit alternatief het agrarisch gebied aan de westzijde van de polder getransformeerd tot groene en waterrijke woongebieden. De woningbouwontwikkeling maakt onderdeel uit van een integrale gebiedsontwikkeling waarbij ook een water- groen- en bereikbaarheidsopgave gerealiseerd worden. In Afbeelding 28 Alternatief B ruimtelijk weergegeven.

Wonen

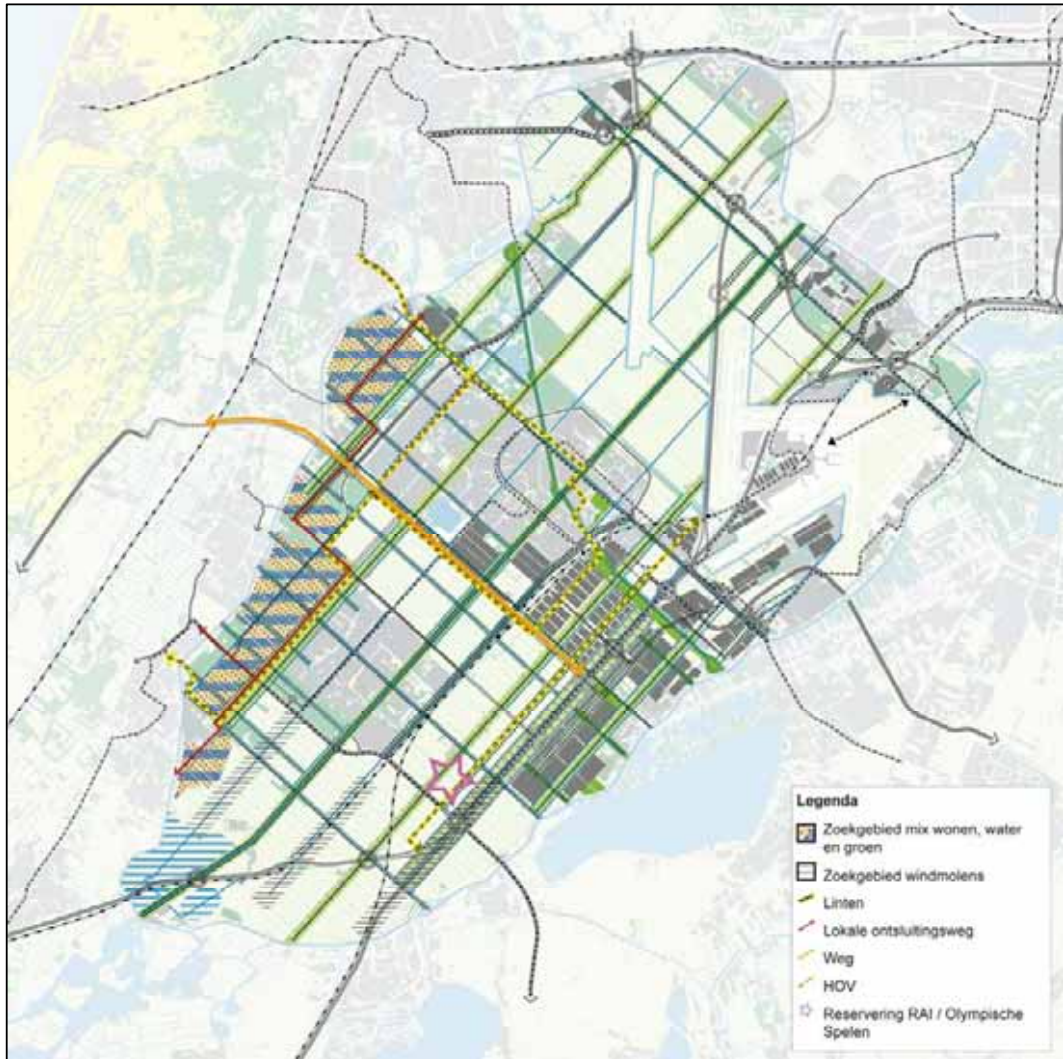
In de eerste fase (tot 2020) wordt het Cruquiushof (niet te verwarren met autonome ontwikkeling Cruquiushoeve) in ontwikkeling gebracht. Cruquiushof bestaat uit 850 woningen die in een dichtheid van 30-40 woningen per hectare gebouwd gaan worden. In de tweede fase (na 2020) zullen ook de locaties Zwaansluis, Buiten Vennep (beide 2750 woningen), Lissersluis (1150 woningen) en Lisserbroek (1000 woningen) gerealiseerd worden. De locaties Zwaansluis en Lissersluis hebben een kern met een hoge dichtheid (40-65 won/ha) en een schil met een lagere dichtheid van 30-40 woningen per hectare, vergelijkbaar met Buiten Vennep. Lisserbroek zal in een dichtheid van 20-25 woningen per hectare worden ontwikkeld. In Alternatief B zal verspreid ook inbreiding van de bestaande polderlinten plaatsvinden met in totaal 100 woningen.

Onderdeel van het de planontwikkeling vormt ook het initiatief de Buurderij, gelegen tussen Nieuw-Vennep en de Zuidpunt. De Buurderij moet een landschap van landgoederen en boomgaarden worden dat ruimte biedt voor vernieuwend agrarisch ondernemerschap en recreatie. Op de landgoederen worden 300 woningen in een hoofdgebouw en bijgebouwen gerealiseerd. Naast wonen bieden de nieuwe landgoederen ook gelegenheid tot recreatie en kleinschalig ondernemerschap.

Bedrijven en kantoren

De kantoor- en bedrijvenlocaties van ACT en het glastuinbouwgebied PrimAviera worden net als in Alternatief A verder ontwikkeld.

Afbeelding 28 Alternatief B Ontwikkeling van westelijk Haarlemmermeer

Infrastructuur

Alternatief B voorziet in de aanleg van een nieuwe HOV lijn die de verschillende woongebieden aan de westzijde van de polder met elkaar verbindt. Deze lijn gaat rechtstreeks naar het Spaarne Ziekenhuis of zal via de Zuidrand van Hoofddorp naar station Hoofddorp voeren en daarbij onder andere grote publiekstrekkers als het Huis van de Sport en Thermen Holiday Haarlemmermeer aandoen. Een hov-railverbinding parallel aan de A4 kan aan de orde komen wanneer grootschalige ontwikkelingen zoals de voor de Olympische Spelen opgehouden ruimte, een pretpark, de nieuwe RAI en dergelijke ontsloten moeten worden. Deze railverbinding wordt dan verknoot met de bestaande busverbinding van Alphen aan den Rijn naar Schiphol en in Hoofddorp samengevoegd met de Zuidtangent.

In dit alternatief wordt de (Nieuwe) Bennebroekerweg verdubbeld, doorgetrokken naar de N206 en direct aangesloten op de A4 waardoor er een doorgaande verbinding tussen Aalsmeer – Bollenstreek – Greenport Westland ontstaat. Ook de N205 wordt verdubbeld waardoor deze als calamiteitenroute voor de A4 kan gaan functioneren.

Landbouw en recreatie

De landbouwgronden in het noorden en zuiden van de polder blijven ongewijzigd ten opzichte van de huidige situatie. Het landbouwgebied aan de westzijde van de polder zal als gevolg van de woningbouwontwikkeling verdwijnen. Door de groene en waterrijke inrichting van dit deel van de polder zal dit gebied als recreatiegebied voor de bewoners van het gebied gebruikt kunnen worden. Ook in alternatief B is voorzien in de ontwikkeling van het Geniepark langs de Geniedijk aan de oostzijde van Hoofddorp.

Water

De wateropgave maakt integraal onderdeel uit van Alternatief B. Het plan voor de ontwikkeling van het westelijk deel van de polder voorziet in het opzetten van een waterplas die in tijden van droogte het gebied van zoet water kan voorzien. De transformatie van de landbouwgronden maakt het tevens mogelijk peilvakken samen te voegen en flexibel peilbeheer in te voeren.

Energie

In de zuidzijde van de polder is een zoekgebied voor een windmolenpark van 20-40 MW voorzien.

Olympische Spelen

Ook in Alternatief B wordt ruimte gereserveerd voor de huisvesting van eventuele Olympische Spelen of andere grootschalige evenementen.

4 BEOORDELINGSKADER EN -METHODE

4.1 Beoordelingskader: milieuaspecten en toetsingscriteria

In onderstaande tabel zijn de te onderzoeken milieuaspecten en de bijbehorende beoordelingscriteria aangegeven per thema.

Tabel 3 Beoordelingskader

Thema	Aspect	Beoordelingscriteria
Mobiliteit	Bereikbaarheid	- Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer - Bereikbaarheid per openbaar vervoer - Bereikbaarheid langzaam verkeer
	Verkeersveiligheid	- Verbetering/verslechtering verkeersveiligheid
Leefmilieu	Geluidshinder	- Belasting geluidsgevoelige bestemmingen - Mate waarin ontwikkelingen passen binnen LIB-contour
	Geurhinder	- Gevoelige bestemmingen binnen geurcirkels
	Luchtkwaliteit	- Toe / afname concentratie NO2 en PM10 en ligging gevoelige functies
	Externe veiligheid	- Toe-/afname Groepsrisico en ligging gevoelige functies nabij objecten met Plaatsgebonden risico
	Gezondheid	- Blootstelling kwetsbare bestemmingen magnetisch veld hoogspanningsleiding - Cumulatieve effecten op leefomgeving t.a.v. gezondheid
Natuurlijk milieu	Bodem	- Bodemkwaliteit - Grondverzet en opbarstingsgevaar
	Water	- Waterkwantiteit - Waterkwaliteit
	Natuur	- Natura 2000 - Ecologische Hoofdstructuur (EHS) - Soortbescherming - Mogelijkheden/beperkingen natuurontwikkeling
LCA	Landschap en cultuurhistorie	- Openheid landschap en herkenbaarheid/afleesbaarheid droogmakerij - Ruimtelijke kwaliteit stedelijk milieu - (overige) landschappelijke en cultuurhistorische waarden
	Archeologie	- Archeologische waarden
Landbouw en recreatie	Landbouw	- Ontwikkelingsmogelijkheden primaire landbouw - Ontwikkelingsmogelijkheden glastuinbouw
	Recreatie	- Recreatieve mogelijkheden (kwaliteit en toegankelijkheid van groen en recreatiegebieden om de stad, overige recreatieve mogelijkheden)
Duurzaamheid en klimaat	Duurzaamheid	- Gebruik niet duurzame energie - Ruimtegebruik
	Klimaatbestendigheid	- Overstromingsrisico - Wateroverlast - Zoetwaterinlaat - Hittebestendigheid

4.2 Beoordelingsmethode

Per beoordelingscriterium worden de effecten van de alternatieven ten opzichte van de referentiesituatie (zie hoofdstuk 2) bepaald, geordend per thema en daarbinnen per aspect (zie Tabel 3). Zowel de positieve als negatieve effecten worden in beeld gebracht. Indien beschikbaar worden hierbij kwantitatieve gegevens gebruikt, maar over het algemeen gaat het om een kwalitatieve effectbepaling op basis van een 'deskundig oordeel' (expert judgement). Het detailniveau van de beoordeling moet aansluiten op het detailniveau van de structuurvisie. De effecten van de alternatieven zijn doorvertaald naar een beoordeling op een 7-puntschaal welke van '--' (zeer negatief effect) tot '++' loopt (zeer positief effect). De betekenis van deze en tussenliggende scores is aangegeven in onderstaande tabel.

Tabel 4 Betekenis scores 7-puntschaal

++	Zeer positieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
+	Positieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
0/+	Licht positieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
0	(Nagenoeg) geen effect ten opzichte van de referentiesituatie
0/-	Licht negatieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
-	Negatieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
--	Zeer negatieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie

Met het weergeven van de effecten door middel van bovengenoemde 7-puntschaal ontstaat een overzicht, waarmee in één oogopslag de conclusies per alternatief en thema/milieuaspect zichtbaar zijn.

5 MILIEUEFFECTBEOORDELING

In dit hoofdstuk worden de alternatieven per thema (zoals aangegeven in hoofdstuk 3) beoordeeld op milieueffecten. In de voorontwerp structuurvisie zijn veel ontwikkelingen opgenomen welke autonoom zijn of een andere initiatiefnemer hebben dan gemeente Haarlemmermeer (regio, provincie of het rijk). De effecten van deze ontwikkelingen zijn onderdeel van de referentiesituatie. In hoofdstuk 2 is aangegeven om welke ontwikkelingen dit exact gaat. In hoofdstuk 3 is aangegeven welke ontwikkelingen tot de alternatieven behoren die in dit hoofdstuk op milieueffecten worden beoordeeld. In de alternatieven gaat het alleen om nieuwe ontwikkelingen waarvoor deze structuurvisie het eerste planologische kaderstellende besluit neemt. Het Voorontwerp (scenario 3 van de Voorontwerp Structuurvisie) is in dit hoofdstuk beoordeeld naast Alternatieven A en B. Het Voorontwerp heeft echter het karakter van een maximaal ruimtelijk programma voor de komende 30-40 jaar en heeft daarom een andere tijdhorizon dan alternatief A en B. Om verwarring te voorkomen is het Voorontwerp dan ook geen Alternatief C genoemd.

5.1 Mobiliteit

Het thema mobiliteit is aan de hand van de volgende aspecten en criteria beoordeeld:

Aspect	Beoordelingscriteria
Bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none">- Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer- Bereikbaarheid per openbaar vervoer- Bereikbaarheid langzaam verkeer
Verkeersveiligheid	Verbetering/verslechtering verkeersveiligheid

5.1.1 Bereikbaarheid

Veel infrastructurele ontwikkelingen zijn onderdeel van de referentiesituatie (autonome ontwikkelingen), zoals aangegeven in hoofdstuk 2. Voorbeelden zijn de doortrekking van de A5, omlegging van en aansluitingen op de A9, nieuwe aansluitingen op de A4 en A5 en de verbreding van de N205 tussen de kruisingen met de N206 en N232. Deze ontwikkelingen behoren dan ook niet tot de alternatieven.

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

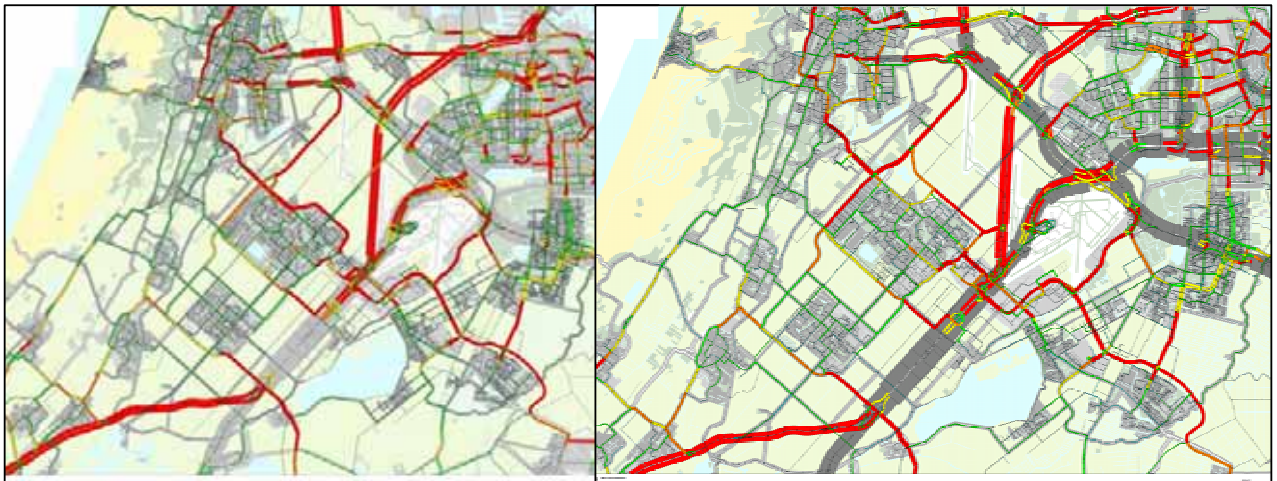
Alternatief A

Een belangrijk uitgangspunt in alle drie de alternatieven is het aanbrengen van een duidelijker hiërarchie tussen lokale, regionale en hoofdwegen. Wegen voor doorgaand verkeer worden zoveel mogelijk gescheiden van wegen voor bestemmingsverkeer. Oude polderwegen en de weg langs de ringvaart worden 'afgewaardeerd'/ontlast door de aanleg van nieuwe of de verbetering van bestaande wegverbindingen. De nieuwe wegen zijn onderdeel van de beoogde kamstructuur van hoofd- en regionale wegen. Door de beoogde infrastructurele ontwikkelingen verbetert de bereikbaarheid per motorvoertuig in, van en naar gemeente Haarlemmermeer.

Naast de infrastructurele ontwikkelingen zijn er ook veel ontwikkelingen op andere gebieden in Alternatief A opgenomen welke invloed (kunnen) hebben op de bereikbaarheidssituatie. Met name het woningbouwprogramma heeft een grote nieuwe verkeersstroom tot gevolg. Het aanleggen van nieuwe infrastructuur verbetert wel de bereikbaarheid, maar wanneer de groei van het verkeer groter is dan de capaciteit van de wegen, gaat de totale bereikbaarheid alsnog achteruit.

Om een goed idee te krijgen van de bereikbaarheid na het uitvoeren van de beoogde maatregelen, zijn de drie ontwikkelscenario's uit de voorontwerp structuurvisie en een autonome situatie in de voorontwerpfase doorgerekend met een verkeersmodel voor het jaar 2020². In Afbeelding 29 is het aantal motorvoertuigen per etmaal in de autonome situatie (a) en Alternatief A (b) weergegeven. Vooral de wegen rondom Hoofddorp krijgen meer verkeer te verwerken. Grotendeels gaat het om nieuwe wegen, zoals de Verlegde weg om de Noord (ca 27.400 mvt/etmaal) en een nieuwe aansluiting op de A5. Hier is uiteraard sprake van een toename ten opzichte van de autonome situatie. De Verlegde weg om de Noord ontlast hiermee echter de bestaande Weg om de Noord die van 37.300 mvt/etm terug gaat naar 4500 mvt/etm. Vanwege de inbreidingsplannen in Hoofddorp worden enkele wegen in Hoofddorp, zoals de Spoorlaan en de Van Heuven Goedhartlaan, drukker. Daartegenover staat dat binnen Hoofddorp ook diverse wegen een afname van de verkeersintensiteit laten zien. Door het creëren van een 'ringenstructuur' in Hoofddorp verschuift het verkeer in het centrum gedeeltelijk van de Kruisweg en Hoofdweg naar de buitenste ring.

Afbeelding 29 aantal motorvoertuigen/etm in de autonome situatie (2020) en Alternatief A

Een verhoogd aantal voertuigen is in principe geen probleem voor de doorstroming op een weg. Het wordt pas een probleem wanneer het aantal voertuigen de capaciteit van de wegen overschrijft. Dit wordt uitgedrukt aan de hand van een 'I/C- verhouding' (intensiteit/capaciteit-verhouding). Wanneer deze hoger is dan 0,8 is de doorstroming niet voldoende te noemen.

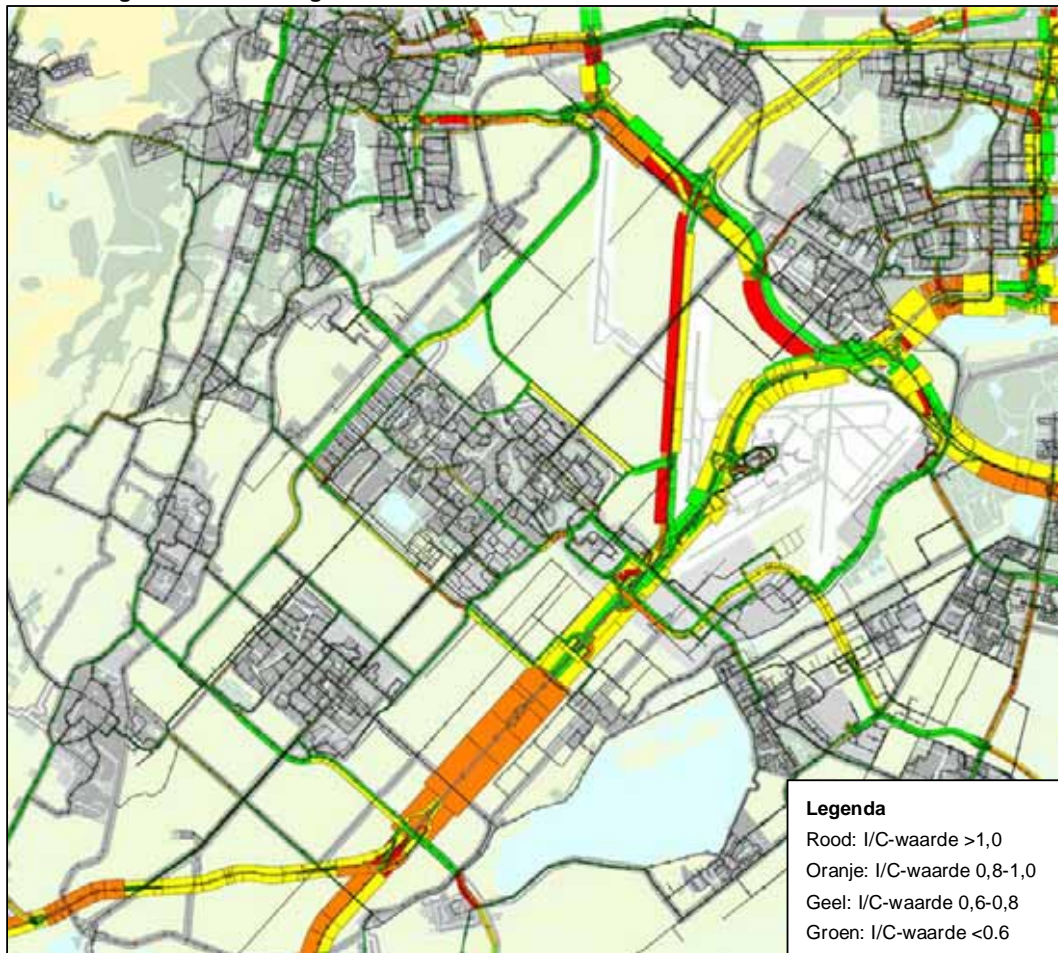
In Afbeelding 30 is de I/C-verhouding weergegeven voor Alternatief A in 2020. Oranje- en roodgekleurde wegen hebben een I/C-waarde hoger dan 0,8.

De provinciale en lokale wegen ondervinden niet of nauwelijks doorstromingsproblemen in Alternatief A. Op een deel van de (Nieuwe) Bennebroekerweg treedt in Alternatief A een I/C-waarde tussen de 0,8 en 1,0 op. In de autonome situatie worden daar geen problemen verwacht voor de doorstroming van het verkeer. Ook de I/C-waarde op de oostelijke baan van de A5 verslechtert ten opzichte van de

² De referentiesituatie voor het MER is de situatie in 2030. De doorgerekende scenario's voor 2020 geven wel een goed beeld van de situatie die zich voordoet in 2030 bij uitvoering van de MER-alternatieven. Alle grootschalige beoogde ontwikkelingen voor 2030 in de MER alternatieven zijn namelijk ook onderdeel van de doorgerekende voorontwerp scenario's voor 2020.

referentiesituatie, maar deze komt niet boven de 0,8 (de capaciteit is dus voldoende). Daar tegenover staat dat de doorstroming op de verlegde N201 (Weg om de Noord) verbetert ten opzichte van de doorstroming op de N201 in de autonome situatie waarin de I/C-waarde op een deel van de N201 (noordzijde Hoofddorp) boven de 0,8 komt. Ook wordt de ontsluiting richting de A4 verbeterd vanwege een nieuwe aansluiting vanaf de N201.

Afbeelding 30 I/C-verhouding Alternatief A 2020

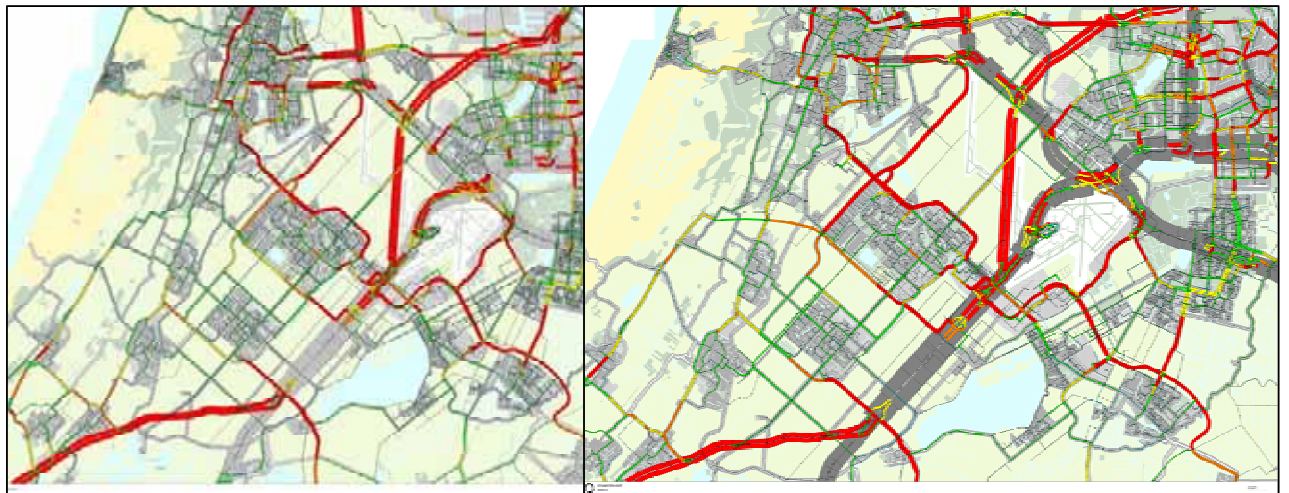
Naast bovenstaande gevolgen voor het gemotoriseerd verkeer is in alledrie de alternatieven ook een 'ongestoorde logistieke verbinding' opgenomen vanuit Hoofddorp richting Aalsmeer (via de N201) via ACT/Schiphol en HST.

Alternatief B

Zoals bij Alternatief A aangegeven geldt ook voor Alternatief B dat er een duidelijkere hiërarchie tussen lokale, regionale en hoofdwegen in de Haarlemmemeer komt. Het grootste verschil in infrastructurele maatregelen met Alternatief A is dat in Alternatief B de Nieuwe Bennebroekerweg wordt doorgetrokken naar de N206. Qua ruimtelijke ontwikkelingen ligt in Alternatief B de nadruk op ontwikkeling van het

westelijk deel van de polder. Hier worden circa 10.000 woningen voorzien. Deze grootschalige ontwikkeling heeft uiteraard gevolgen voor de verkeersstromen op de wegen in en rond de Haarlemmermeer.

Afbeelding 31 Aantal motorvoertuigen/etm in de autonome situatie (2020) en Alternatief B

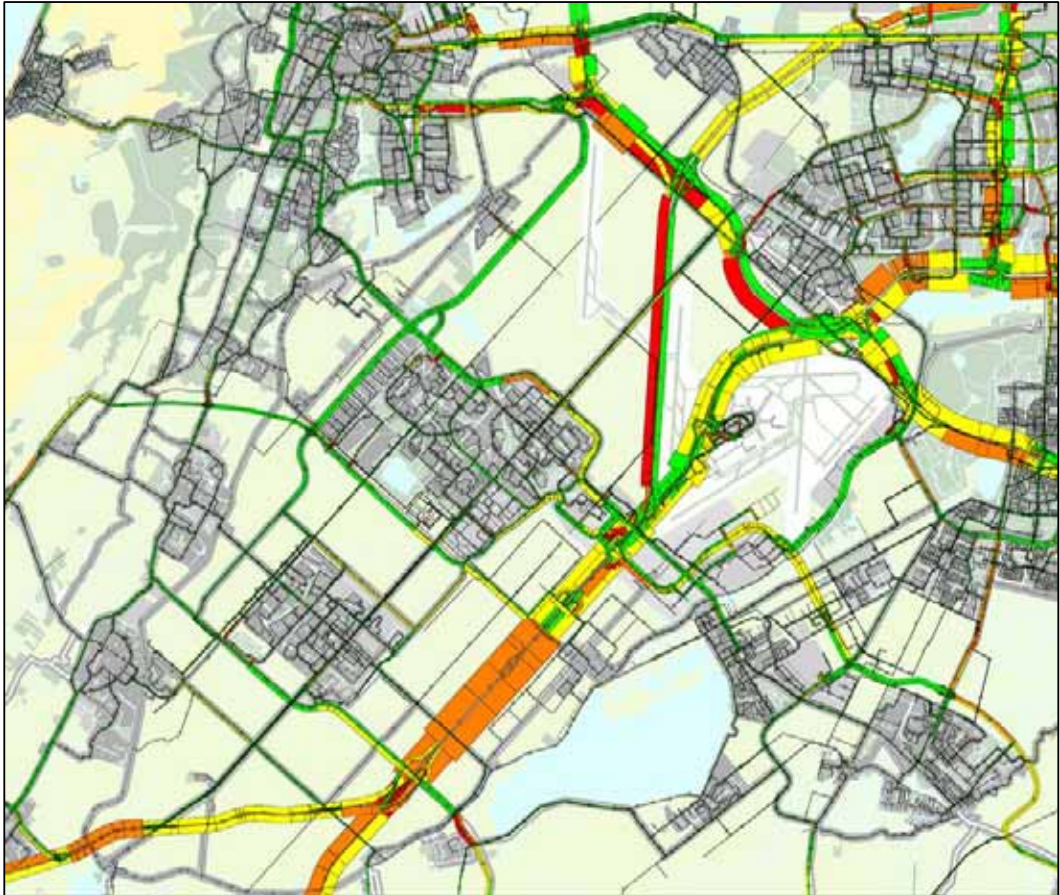
In Afbeelding 31 is het aantal motorvoertuigen per etmaal in de autonome situatie en Alternatief B weergegeven. Over de doortrekking naar de N208 zullen 22.700 mvt/etm gaan rijden. Opvallend is dat met name de N205 door deze nieuwe verbinding veel drukker zal worden (tot ca 9300 mvt/etm extra). De verdubbeling van de Nieuwe Bennebroekerweg geeft “slechts” een toename van 4500 mvt/etm.

Het westelijk deel van de ringdijk en diverse (oost-west georiënteerde) wegen door/naar Zwaanshoek Bennebroek en Hilligom worden rustiger. De grootste daling van verkeersintensiteit treedt op de Meerweg (-6.500 mvt/etm) en de Bennebroekerweg (-5.600 mvt/etm).

In Afbeelding 32 is de I/C-verhouding weergegeven voor Alternatief B in 2020. Oranje- en roodgekleurde wegen hebben een I/C-waarde hoger dan 0,8. Evenals in Alternatief A ontstaan vooral problemen qua doorstroming op de westelijke baan van de A5, de A9 en de A4 ter hoogte van Nieuw Venne. Deze knelpunten treden ook op in de autonome situatie.

De provinciale en lokale wegen ondervinden niet of nauwelijks doorstromingsproblemen in Alternatief B. Op de aansluiting van de N208 vanuit Bennebroek op het doorgetrokken deel van de Nieuwe Bennebroekerweg treden doorstromingsproblemen op (I/C verhouding in ochtendspits >0,8). Andere stijgingen van de verkeersintensiteit zorgen niet voor doorstromingsproblemen.

Afbeelding 32 I/C-verhouding Alternatief B 2020

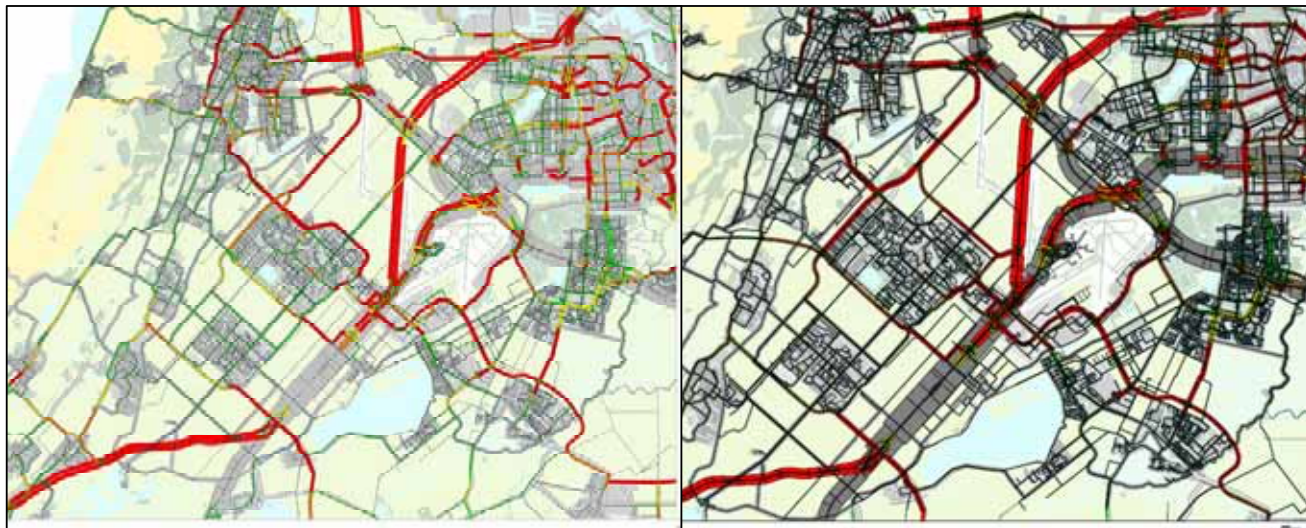

Het Voorontwerp

Het Voorontwerp is een optelsom van alternatieven A en B. Het volledige pakket aan mogelijk gewenste infrastructurele maatregelen is hierin opgenomen en er worden forse ruimtelijke ontwikkelingen voorzien in zowel de bestaande kernen als in het westen van de gemeente.

In Afbeelding 33 is het verschil in motorvoertuigen per etmaal tussen Het Voorontwerp en de autonome situatie weergegeven. De genoemde stijgingen en dalingen in verkeersintensiteit in alternatieven A en B gelden ook voor het Voorontwerp. In het kort komt het neer op meer verkeer op de stroomwegen en minder op de lokale wegen.

Afbeelding 33 Verschil motorvoertuigen/etm tussen Voorontwerp en de autonome situatie (2020)

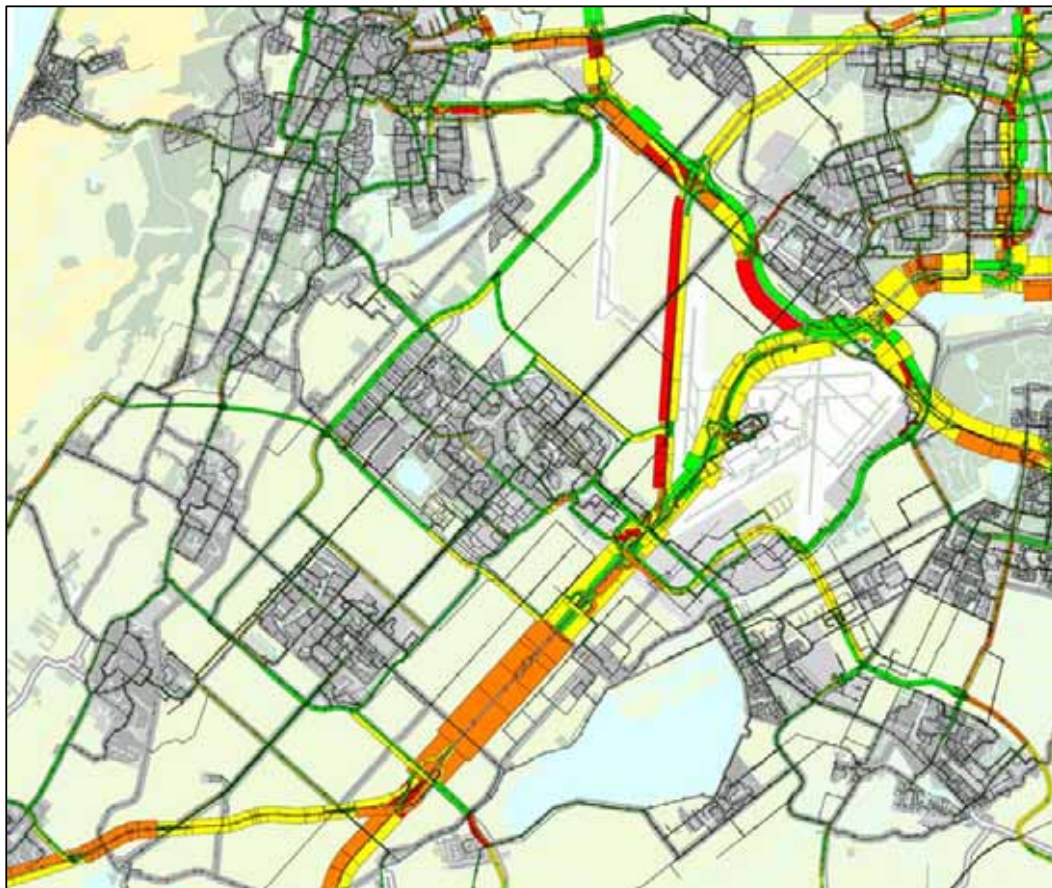
In Afbeelding 34 is de I/C-verhouding weergegeven voor het Voorontwerp. Oranje- en roodgekleurde wegen hebben een I/C-waarde hoger dan 0,8. Ook hier geldt dat er vooral problemen qua doorstroming zijn op de A5, de A9 en de A4, evenals in de autonome situatie. De provinciale en lokale wegen ondervinden niet of nauwelijks doorstromingsproblemen op enkele eerdergenoemde punten na (onder alternatieven A en B).

Beoordeling bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

In Alternatief A komen er nauwelijks knelpunten qua doorstroming (I/C-waarde > 0,8) bij en worden enkele knelpunten opgelost ten opzichte van de referentiesituatie. Ook verbetert de ontsluiting van Hoofddorp richting A4 als gevolg van een nieuwe aansluiting op de A4 vanaf de N201. Daarnaast wordt de bereikbaarheid voor vrachtverkeer verbeterd door aanleg van de genoemde ongestoorde logistieke verbinding (geldt ook voor Alternatief B en Voorontwerp). Alternatief A wordt als zeer positief beoordeeld (++) . Alternatief B wordt als licht positief beoordeeld (0/+). Hierin wordt de ontsluiting richting A4 vanuit Hoofddorp niet bevorderd.

Het voorontwerp is een optelsom van alternatieven A en B. Hierin worden meer infrastructurele maatregelen genomen dan in alternatieven A en B, maar daar staan ook grotere ruimtelijke ontwikkelingen tegenover welke tezamen voor een hogere verkeersintensiteit zorgen. Al met al scoort ook het voorontwerp zeer positief (++) op het criterium ' bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer'.

Afbeelding 34 I/C-verhouding Voorontwerp 2020

Bereikbaarheid/gebruik openbaar vervoer

In de structuurvisie zijn diverse (H)OV ontwikkelingen opgenomen. Het gaat vooral om ontwikkelingen ten aanzien van (hoogwaardig) busvervoer in de vorm van nieuwe lijndiensten. Veel van deze ontwikkelingen zijn autonoom aangezien de plannen hiervoor ook doorgang zullen vinden wanneer de structuurvisie niet wordt vastgesteld.

Daarnaast is het ook van belang waar de (al dan niet autonome) HOV-ontwikkelingen plaatsvinden. In Alternatief A wordt een HOV-lijn door het centrum van Hoofddorp gerealiseerd welke ook richting Schiphol gaat. Deze sluit goed aan op de voorziene ruimtelijke ontwikkelingen in Alternatief A in Hoofddorp. Hoofddorp en daarmee ook de ontwikkelingen aldaar liggen nabij Schiphol en haar aansluitende OV-mogelijkheden. Ook ligt er een HOV-lijn parallel aan de A4.

In Alternatief B ligt er ook een HOV-lijn door het centrum van Hoofddorp, maar deze volgt een andere, meer bochtige route en sluit niet aan op Schiphol en omgeving. Daarnaast is een HOV-verbinding door de oostelijke rand van de ontwikkeling van het westelijk deel van de polder voorzien. Het succes van deze lijn

is onder andere afhankelijk van de dichtheid van de bebouwing (het type stedelijk milieu) van de ontwikkeling van het westelijk deel van de gemeente. De verwachting is dat de draagkracht voor deze lijn lager is dan de draagkracht voor de HOV-lijnen in Alternatief A. In het Voorontwerp zijn alle mogelijke HOV-lijnen en ruimtelijke ontwikkelingen opgenomen. De bereikbaarheid per openbaar vervoer wordt als positief (+) beoordeeld voor Alternatief A en het Voorontwerp en als licht positief (0/+) voor Alternatief B.

Bereikbaarheid langzaam verkeer

Voor langzaam verkeer is wel aandacht in de teksten van de (voorontwerp) structuurvisie. Er zijn echter geen concrete ontwikkelingen opgenomen in de alternatieven.

Zoals eerder aangegeven is het scheiden van wegen voor doorgaand verkeer en bestemmingsverkeer (oftewel afwaardering van polderwegen en weg langs de ringvaart) een belangrijk uitgangspunt in alle drie alternatieven. Langzaam verkeer wordt op deze manier minder gemengd met (snelrijdend) doorgaand verkeer. Om dit mogelijk te maken worden diverse investeringen gedaan in een robuust geraamte voor doorgaand verkeer in de gemeente. De lagere verkeersintensiteit op de 'polderwegen' draagt bij aan een betere doorstroming van langzaam verkeer.

Aandachtspunt hierbij is wel dat landbouwverkeer zich na het aanbrengen van de beoogde wegenstructuur nog goed kan verplaatsen door de polder. Door het 'opknippen' van de structuur moet dit type verkeer wellicht veel extra kilometers maken en bestaat de kans dat de twee 'kernegebieden' voor landbouw meer geïsoleerd komen te liggen van elkaar. Of en hoe deze bereikbaarheid wordt geborgd is nog niet duidelijk. Wel is te verwachten dat deze kernegebieden meer geïsoleerd van elkaar komen te liggen in Alternatief B en het Voorontwerp dan in Alternatief A, omdat het gebied ten westen van Hoofddorp wordt volgebouwd in Alternatief B en het Voorontwerp en niet in Alternatief A.

In Alternatief A zal de verkeersintensiteit omlaag gaan in de binnenstad van Hoofddorp. Ook dit is gunstig voor de doorstroming van langzaam verkeer (fietsers en wandelaars). Mogelijk gebeurt dit ook in het Voorontwerp. In Alternatief A vinden de ontwikkelingen in de gemeente minder verspreid plaats en meer in de nabijheid van bestaande voorzieningen dan in Alternatief B en het Voorontwerp. De kortere reisafstand in Alternatief A bespoedigt fiets- en wandelverkeer als alternatief voor de auto. In Alternatief A worden nieuwe fietspaden aangelegd in Park 21.

Alternatief A wordt als positief (+) beoordeeld op het criterium 'bereikbaarheid langzaam verkeer'. Het Voorontwerp en Alternatief B worden licht positief (0/+) beoordeeld

5.1.2 Verkeersveiligheid

Bij de beoordeling van dit criterium is geen rekening gehouden met de vormgeving van wegen aangezien de structuurvisie geen inzicht geeft op een dergelijk detailniveau. Wel is gekeken naar hoe verkeerstromen zich op grond van (wijzigingen in) de ruimtelijke configuratie zich bewegen.

Ook voor verkeersveiligheid geldt dat de eerder beschreven lagere verkeersintensiteit op de 'polderwegen' en in de binnenstad van Hoofddorp een positieve invloed hebben. Dit laatste is vooral het geval in Alternatief A. Met name de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer wordt beter. Punt van aandacht hierbij is wederom het landbouwverkeer dat zich nog wel mengt met ander langzaam verkeer op de 'afgevaardigde' polderwegen. Of dit tot onveilige situaties leidt hangt grotendeels af van de inrichting van de wegen en de inrichting is, zoals aangegeven, nog niet bekend op het schaalniveau van de structuurvisie. Ander punt van aandacht is de verkeersveiligheid rond de HOV-lijn door het centrum van Hoofddorp.

Daarnaast verplaatst gemotoriseerd verkeer zich over het algemeen ook veiliger op stroomwegen dan op lokale wegen.

In de huidige situatie zorgt sluip(vracht)verkeer in diverse kernen voor veel overlast en onveilige situaties. Door de doortrekking van de Nieuwe Bennebroekerweg in Alternatief B en het Voorontwerp wordt de

verkeersintensiteit op de ringdijk in het westen van de gemeente en de (doorgaande) wegen door dorpen als Zwaanshoek, Bennebroek en Beinsdorp lager. De verkeersveiligheid in deze dorpen dorp neemt toe. Alle alternatieven worden als positief (+) beoordeeld op het criterium verkeersveiligheid.

5.1.3 Samenvatting effecten thema mobiliteit

Alle alternatieven scoren positief op het thema bereikbaarheid. Het meest positief scoort alternatief. In dit alternatief worden de meeste bestaande knelpunten opgelost.

Effecten thema mobiliteit				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Bereikbaarheid	Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	++	++	0/+
	Bereikbaarheid per openbaar vervoer	+	+	0/+
	Bereikbaarheid langzaam verkeer	0/+	+	0/+
Verkeersveiligheid	Verbetering/verslechtering verkeersveiligheid	+	+	+

5.2 Leefmilieu

Onder het thema leefmilieu vallen de volgende aspecten met bijbehorende criteria:

Aspect	Criteria
Geluidshinder	- Belasting geluidsgevoelige bestemmingen - Mate waarin ontwikkelingen passen binnen LIB-contour
Geurhinder	Gevoelige bestemmingen binnen geurcirkels
Lucht kwaliteit	Toe / afname concentratie NO2 en PM10 en ligging gevoelige functies
Externe veiligheid	Toe-/afname Groepsrisico en ligging gevoelige functies nabij objecten met Plaatsgebonden risico
Gezondheid	- Blootstelling kwetsbare bestemmingen magnetisch veld hoogspanningsleiding - Cumulatieve effecten op leefomgeving t.a.v. gezondheid

5.2.1 Geluidshinder

Belasting geluidsgevoelige bestemmingen

Zoals aangegeven in de beschrijving van de referentiesituatie is Schiphol de belangrijkste geluidbron in de gemeente. Daarnaast vormen de diverse snelwegen, spoorwegen en bedrijventerreinen relevante bronnen van geluid.

Alternatief A

In alle alternatieven worden veel woningen gebouwd. Woningen zijn geluidgevoelige bestemmingen. De uitbreidingen in Hoofddorp zijn als gevolg van (spoor)weglawaai niet eenvoudig te realiseren binnen de voorkeursgrenswaarden van de wet geluidhinder zonder het treffen van maatregelen. Nieuwe geluidgevoelige bestemmingen komen binnen diverse (55 dB) contouren zoals aangegeven in

Afbeelding 3 te liggen. Het is zeer aannemelijk, gezien de ontwikkeling van de intensiteit van verkeer (zie paragraaf 5.1) en luchtvaart, dat deze nieuwe bestemmingen ook in de toekomst binnen de contouren zullen vallen. Hetzelfde geldt mogelijk voor de beoogde ontwikkeling van woningen in Badhoevedorp. Een eventuele daling van de geluidbelasting als gevolg van autonome, technologische ontwikkelingen zal niet dermate hoog zijn dat geluidmaatregelen overbodig worden. Wanneer geluidmaatregelen niet afdoende zijn (of niet 'doelmatig') om het gewenste geluidniveau te bereiken dienen hogere waarden te worden vastgesteld.

De verlegging van de N201 naar het noorden is gunstig qua geluidbelasting voor de bestaande bebouwing langs de N201 en de hier geplande inbreiding. De verlegde N201 produceert uiteraard ook geluid. Deze ligt echter (grotendeels) niet direct tegen geluidgevoelige bestemmingen aan. Alternatief A krijgt een licht negatieve beoordeling (0/-) ten aanzien van belasting van geluidgevoelige bestemmingen.

De nieuwe woningen in het westelijk deel van de gemeente in Alternatief B ondervinden relatief weinig geluidhinder van de geluidbronnen uit de referentiesituatie (nieuwe woningen Badhoevedorp mogelijk wel). De stijging van de verkeersintensiteit op de N205, de IJweg en de verlengde Nieuwe Bennebroekerweg maken geluidmaatregelen mogelijk nodig ter hoogte van de nieuwe bebouwing in het westelijk deel van de gemeente en aan de noordwestzijde van Nieuw-Vennep. Ook Alternatief B krijgt een licht negatieve beoordeling (0/-) op het criterium geluidhinder.

In het Voorontwerp zijn de woningen en de infrastructurele ontwikkelingen uit Alternatief A en B opgenomen. Ook hier geldt dat geluidmaatregelen en/of het vaststellen van hogere waarden voor zowel

de ontwikkelingen in Hoofddorp en Nieuw-Vennep als in het westen van de polder nodig zullen zijn. Het Voorontwerp wordt daarom als negatief (-) beoordeeld op het criterium geluidhinder.

Mate waarin ontwikkelingen passen binnen LIB-contour

In Alternatief A liggen enkele beoogde woningbouwontwikkelingen (noordzijde Hoofddorp en noordzijde Nieuw-Vennep) net binnen de huidige LIB-contour (Luchtvaart Indelingsbesluit). Binnen deze contour mogen in principe geen nieuwe geluidgevoelige bestemmingen geplaatst worden. In 2012 wordt waarschijnlijk een nieuwe LIB-contour vastgesteld. Hier dienen de ruimtelijke ontwikkelingen op aangepast te worden.

In Alternatief B liggen geen nieuwe geluidgevoelige bestemmingen binnen de bestaande LIB-contour. Bovendien zijn de ontwikkelingen van gevoelige bestemmingen in Alternatief B flexibeler qua locatiekeuze dan in Alternatief A, omdat het over het algemeen geen bestaand stedelijk gebied betreft.

Alternatief A en het Voorontwerp krijgen een negatieve beoordeling (-) wat betreft de ligging van geluidgevoelige bestemmingen ten opzichte van de LIB-contour. Alternatief B krijgt een neutrale beoordeling (0).

5.2.2 Geurhinder

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 zijn Schiphol (kerosinegeur) en diverse rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) de belangrijkste bronnen van geurhinder in de gemeente. Het algemene uitgangspunt van het Nederlandse geurbeleid is het voorkomen van nieuwe geurhinder. Als er geen hinder is, hoeven er geen maatregelen getroffen te worden. Als de geurbelasting lager is dan 0,5 ouE/m³ (Europese odourunits per m³) kan er van worden uitgegaan dat er geen sprake is van hinder.

In beide alternatieven worden geen geurbelastende functies toegevoegd aan het plangebied. In Alternatief A worden veel nieuwe geurgevoelige objecten gebouwd nabij Schiphol. Grootschalige ontwikkelingen liggen binnen de geurcontouren van Schiphol, zoals aangegeven in paragraaf 2.2.2. Bij een (noord)oostenwind hebben vooral woningen in Hoofddorp geurhinder. Bij een zuidenwind ondervinden de woningen in Badhoevedorp extra hinder. De ontwikkelingen in Alternatief A liggen niet nabij een RWZI (verder dan de richtafstand van 300 m, zoals genoemd in paragraaf 2.2.2).

Alternatief B kent buiten Badhoevedorp geen ontwikkelingen nabij Schiphol. Een deel van de geplande ruimtelijke ontwikkelingen in het westen van de Haarlemmermeer valt nog wel binnen de 0,5 ouE/m³ contour van Schiphol. Mogelijk worden woningen in Alternatief B nabij een RWZI gebouwd (mogelijk binnen 300 m). Met een goede inpassing kunnen situaties met een overbelaste geursituatie hier echter voorkomen worden.

Alternatief A krijgt een negatieve beoordeling op het aspect geurhinder. Alternatief B krijgt gezien de beperkte hoeveelheid nieuwe geurgevoelige bestemmingen nabij een geurbelastende bron en de inpasbaarheid van de genoemde RWZI een licht negatieve beoordeling (0). Het Voorontwerp krijgt, evenals Alternatief A, een negatieve beoordeling (-).

5.2.3 Luchtkwaliteit

In Afbeelding 6 zijn de autonome achtergrondconcentraties NO₂ en PM₁₀ gegeven. In Alternatief A worden gevoelige bestemmingen (woningen) geplaatst op locaties met een relatief slechte luchtkwaliteit (ten opzichte van rest van gemeente). Zowel de concentratie NO₂ (stikstofdioxide) als PM₁₀ (fijnstof) zijn relatief hoog in Badhoevedorp en in minder mate Hoofddorp. Beide concentraties blijven volgens de autonome ontwikkeling binnen de wettelijke grenswaarde van 40 µg/m³ (microgram per kubieke meter). De concentratie NO₂ blijft er net binnen, de concentratie PM₁₀ blijft ver onder de grenswaarde.

De voorziene ontwikkelingen in Alternatief A leiden op een aantal plaatsen in de gemeente tot meer verkeer. De grootste toenames treden op aan de noordzijde van Hoofddorp en ter hoogte van de nieuwe aansluiting van Hoofddorp op de A5. Deze verkeerstoename vindt plaats nabij Schiphol. Daar is de concentratie NO₂ het hoogst binnen de gemeente, zowel in de huidige als de autonome situatie. Wanneer de ontwikkelingen uit Alternatief A plaatsvinden zal de norm voor NO₂ verder genaderd en wellicht overschreden worden. In de verre toekomst neemt deze kans af door autonome verbeteringen in luchtkwaliteit. Op de locatie met de hoogste concentratie (Schiphol) bevinden zich overigens weinig/geen gevoelige bestemmingen. Vanwege het plaatsen van nieuwe gevoelige bestemmingen in een gebied met een relatief slechte luchtkwaliteit en de vergroting van de kans op overschrijding van de wettelijke norm voor NO₂ krijgt Alternatief A een negatieve beoordeling op het criterium luchtkwaliteit (-).

Ook in Alternatief B zijn ontwikkelingen in Badhoevedorp voorzien. De overige, meer grootschalige, ontwikkelingen in Alternatief B zijn gepland in een gebied met een betere luchtkwaliteit dan in Alternatief A. In Alternatief B treedt vooral een verkeerstoename op aan de westzijde van de gemeente. Hier is de kans op overschrijding van de luchtkwaliteitsnormen niet aanwezig. De voorziene ontwikkelingen in Alternatief B leiden naar verwachting niet tot een grote verslechtering van de luchtkwaliteit en wordt daarom beoordeeld met 0/-.

Het Voorontwerp, de optelsom van alternatieven A en B, wordt als negatief beoordeeld (-) vanwege de forse hoeveelheid beoogde ontwikkelingen (die samen mogelijk leiden tot luchtkwaliteitsverslechtering; o.a. ter plaatse van huidige hoge concentraties NO₂) en de ontwikkeling van gevoelige functies in een gebied met een relatief slechte luchtkwaliteit (zoals benoemd voor Alternatief A).

5.2.4 Externe veiligheid

Alternatief A

In Alternatief A leidt de verlegging van de N201 naar het noorden tot een verlaging van het groepsrisico (GR), omdat over de N201 gevaarlijke stoffen worden vervoerd (zie Afbeelding 7. De ontwikkelingen in Badhoevedorp, welke onderdeel zijn van alle alternatieven, liggen nabij de A9. Ook hierover worden gevaarlijke stoffen over vervoerd.

De nieuwe ontwikkelingen in Nieuw Vennep, Badhoevedorp, Hoofddorp en Cruquius worden doorsneden door/grenzen aan gastransportleidingen. Wanneer deze beoogde ontwikkelingen plaatsvinden, moet hier rekening mee worden gehouden. Het gaat veelal wel om locaties waar nu al (beperkt) kwetsbare bestemmingen (zoals woningen en scholen) aanwezig zijn, waardoor het GR niet per definitie hoger zal worden op elke locatie. Op plaatsen waar de dichtheid verhoogd wordt (zoals in Hoofddorp) of nieuwe woningen worden gebouwd (Cruquius) treedt wel zeker een verhoging van het GR op.

Binnen Hoofddorp en Nieuw Vennep liggen enkele BEVI inrichtingen nabij nieuwe kwetsbare bestemmingen. Bij de inpassing van deze nieuwe kwetsbare bestemmingen, moet rekening gehouden worden met de contouren van deze bedrijven.

Tenslotte liggen er nog diverse andere, kleinere, risicobronnen nabij nieuwe kwetsbare bestemmingen. Nieuwe kwetsbare bestemmingen mogen in principe niet binnen de PR 10-6 contour van deze risicobronnen geplaatst worden. Bij de daadwerkelijke ontwikkeling moet hier dan ook een oplossing voor gevonden worden.

Alternatief B

In Alternatief B fungeert de N205 als calamiteitenroute voor de A4. Dit betekent dat wegtransport met gevaarlijke stoffen in de toekomst langs en door de nieuwe woongebieden aan de westzijde van de gemeente worden geleid. De N201 grenst aan fase 1 van deze nieuwe woongebieden. Er worden dus

kwetsbare bestemmingen toegevoegd nabij wegen waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd. Zoals eerder aangegeven vinden de ontwikkelingen in Badhoevedorp plaats nabij de A9.

Nabij en door de beoogde woningbouwontwikkelingen aan de westzijde van de gemeente liggen gastransportleidingen. Verder liggen er nog één BEVI-inrichting en enkele kleinere puntbronnen nabij nieuw geplande kwetsbare bestemmingen. Dit zijn er wel minder dan Alternatief A.

In Alternatief B gaat het vrijwel alleen om ruimtelijke ontwikkelingen op plaatsen waar de bevolkingsdichtheid nu nog laag is. Het GR zal stijgen door de ontwikkelingen nabij de genoemde risicobronnen.

Alternatieven A en B en ook het voorontwerp krijgen alle een negatieve beoordeling (-) op het aspect externe veiligheid vanwege de grote hoeveelheden gevoelige bestemmingen die worden toegevoegd nabij bestaande risicobronnen. Het GR zal, zonder aanvullende maatregelen, gaan stijgen in beide alternatieven. Daarnaast moet bij de inpassing van de ontwikkelingen rekening worden gehouden met de aanwezige PR 10-6 contouren in de nabije omgeving (vooral in Alternatief A). Ook het Voorontwerp krijgt een negatieve beoordeling (-).

5.2.5 Gezondheid

De effecten ten aanzien van luchtkwaliteit, geluid (en LIB-contour), externe veiligheid en geur zijn in de voorgaande paragrafen reeds afzonderlijk beschreven. Cumulatie van de effecten leidt tot grotere risico's voor de gezondheid. Ook de nabijheid van een hoogspanningsleiding en effecten van hittestress (zie 5.6) hebben effect op de gezondheid. Alvorens de cumulatie van deze effecten te beschreven worden in de navolgende paragraaf eerst de effecten van de ligging van kwetsbare bestemmingen ten opzichte van hoogspanningsleiding beschreven.

Ligging kwetsbare bestemmingen ten opzichte van hoogspanningsleiding

De aanleg van de 380 KV hoogspanningslijn is een autonome ontwikkeling en dus geen onderdeel van de effectbeoordeling. Wel moeten beoogde ontwikkelingen uit de alternatieven in relatie tot deze hoogspanningsleiding beschouwd worden. In paragraaf 2.2.2 is beschreven welke gevolgen een hoogspanningsleiding kan hebben en welke indicatieve zones hierbij gelden.

In Alternatief A is geen sprake van nieuwe kwetsbare bestemmingen (woningen, scholen of kinderdagverblijven) binnen 125 meter van het beoogde tracé van de 380 KV leiding. Aan de westzijde van Hoofddorp zijn wel nieuwe medische voorzieningen aangegeven binnen 125 meter van de leiding. Volgens het ministerie van economische zaken (2007) zijn ziekenhuizen gevoelige bestemmingen. Wanneer de medische voorziening een ziekenhuis betreft, verdient de inpassing van de het ziekenhuis hier zeker aandacht. Dit aandachtspunt geldt ook ten aanzien van de huidige 150 KV leiding die ook op deze plaats ligt. Nabij het ondergrondse deel van de 380 KV leiding is de straling extra hoog. Bovenop de leiding (binnen 15 m) zijn echter geen ontwikkelingen van gevoelige bestemmingen voorzien.

In Alternatief B liggen waarschijnlijk wel nieuwe gevoelige bestemmingen binnen de indicatieve zone van de 380 KV leiding. Inpassing is wel mogelijk, maar dit kost veel ruimte. Ook zijn er ontwikkelingen voorzien nabij de huidige 150 KV leiding (zone van 80 m aan beide zijden van de leiding), welke voor een groot deel samenvalt met het beoogde tracé van de 380 KV leiding.

Alternatief A krijgt een licht negatieve beoordeling (0/-), omdat het niet helemaal uitgesloten is dat nieuwe kwetsbare functies binnen de indicatieve zone van de 380 KV lijn worden geplaatst. Alternatief B en het Voorontwerp krijgen een negatieve beoordeling (-), omdat in deze alternatieven waarschijnlijk wel gevoelige bestemmingen binnen de indicatieve zone worden geplaatst.

Cumulatieve effecten op leefomgeving t.a.v. gezondheid

In Alternatief A treden diverse negatieve effecten op ten aanzien van luchtkwaliteit, geluid (en LIB-contour), externe veiligheid en geur. Dit komt vooral door de ontwikkeling van gevoelige/kwetsbare functies in Hoofddorp en Badhoevedorp nabij Schiphol, grote wegen en diverse puntbronnen. Cumulatief kunnen deze effecten leiden tot grotere risico's voor de gezondheid. Ook het vaker optreden van hittegolven als gevolg van klimaatverandering leidt in het stedelijk gebied tot het zogenaamde Urban Heat Island effect. Het urban heat island effect (UHI) is het fenomeen dat de temperatuur in een stedelijk gebied gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De belangrijkste oorzaken van het UHI zijn de absorptie van zonlicht door de in de stad aanwezige donkere materialen en de relatief lage windsnelheden. Extreme warmte (hitte) kan onder andere leiden tot een toename van gezondheidsproblemen zoals uitdroging, vermoeidheid, concentratie- en ademhalingsproblemen, slaapproblemen en allergieën. Ook de kans op smog neemt door warmte toe. Deze effecten worden verder besproken onder het thema duurzaamheid en klimaatbestendigheid (5.6).

Ook de geplande hoogspanningskabel (autonome ontwikkeling) heeft effecten op de gezondheid. In Alternatief A is er een kleine kans aanwezig op negatieve effecten als gevolg van de plaatsing van gevoelige bestemmingen nabij een hoogspanningsleiding.

In Alternatief B zijn de afzonderlijke negatieve effecten ten aanzien van luchtkwaliteit, geur en de luchtvaart (LIB-contour) kleiner dan in Alternatief A, en daarmee zijn ook de cumulatieve risico's voor de gezondheid kleiner. Wel is de kans op negatieve effecten als gevolg van de plaatsing van gevoelige bestemmingen nabij een hoogspanningsleiding groter.

Over het geheel bezien treedt in Alternatief A meer cumulatie op van effecten met risico's voor de gezondheid dan in Alternatief B. Alternatief A krijgt een negatieve beoordeling op dit criterium (-) en Alternatief B een licht negatieve beoordeling. In het Voorontwerp is de kans op cumulatie van effecten met risico's voor de gezondheid groter en op meer plaatsen aanwezig dan in alternatieven A en B. Het Voorontwerp scoort daarom zeer negatief (-) op dit criterium.

Effecten thema leefmilieu				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Geluidshinder	Belasting geluidsgevoelige bestemmingen	-	0/-	0/-
	Mate waarin ontwikkelingen passen binnen LIB-contour	-	-	0/-
Geurhinder	Gevoelige bestemmingen binnen geurcirkels	-	-	0/-
Luchtkwaliteit	Toe / afname concentratie NO2, PM10 en belasting op gevoelige bestemmingen	-	-	0/-
Externe veiligheid	Toe / afname Plaatsgebonden risico en Groepsrisico	-	-	-
Gezondheid	Ligging kwetsbare bestemmingen t.o.v. hoogspanningsleiding	-	0/-	-
	Cumulatieve effecten op leefomgeving t.a.v. gezondheid	--	-	0/-

5.2.6 Samenvatting effecten thema leefmilieu

Alle alternatieven scoren negatief op het thema leefmilieu. Het meest negatief scoort het Voorontwerp, daar leidt cumulatie van de verschillende effecten tot zeer negatieve effecten voor gezondheid.

5.3 Natuurlijk milieu

Onder het thema natuurlijk milieu vallen de volgende aspecten met bijbehorende criteria:

Aspect	Criteria
Bodem	- Bodemkwaliteit - Grondverzet en opbarstingsgevaar
Water	- Waterkwantiteit - Waterkwaliteit
Natuur	- Natura 2000 - Ecologische hoofdstructuur (EHS) - Gemeentelijke ecologische structuur - Soortbescherming - Mogelijkheden/beperkingen natuurontwikkeling

5.3.1 Bodem

Zoals is aangegeven in paragraaf 2.2.3 is de bodemkwaliteit op diverse plaatsen in de gemeente slechts geschikt voor de functie industrie. Het betreft onder andere de centra van Hoofddorp en Nieuw Vennep. In Alternatief A zijn hier (delen van) woningbouwontwikkelingen voorzien. Wanneer deze ontwikkelingen daadwerkelijk plaatsvinden ligt hier mogelijk een saneringsopgave, afhankelijk van de exacte locatie en omvang van de vervuiling (bodemkwaliteitskaart is gemiddelde kwaliteit van een aantal puntmetingen).

Ook veel locaties langs de ringvaart beschikken over de laagste bodemkwaliteitsklasse volgens de bodemkwaliteitskaart (klasse 'industrie'). In Alternatief B zijn enkele woningbouwontwikkelingen voorzien op dit soort locaties (o.a. delen van ontwikkelingen Cruquiushof en Lissersluis). Ook hier geldt mogelijk een saneringsopgave. Daarnaast verdient het aspect bodemkwaliteit extra aandacht bij de aanleg van de waterpartijen tussen Lisserbroek en Zwaanshoek (beide vallen grotendeels in de laagste bodemkwaliteitsklasse; evenals de ringvaart). Verspreiding van eventueel aanwezige vervuilingen via het water dient voorkomen te worden.

Beide alternatieven krijgen een licht negatieve beoordeling op het criterium bodemkwaliteit (0/-) vanwege de ligging van enkele ontwikkelingen op locaties met een bodemkwaliteit die nog niet voldoende is voor de beoogde ontwikkeling (of sanering nodig is, is wel afhankelijk van specifieke situatie). In het Voorontwerp betreft het een optelsom van de opgaven uit Alternatief A en B. Het Voorontwerp krijgt een negatieve beoordeling (-). Overigens zal, indien de vereiste bodemsaneringen zijn uitgevoerd, de kwaliteit van de bodem in de gemeente zijn toegenomen.

Grondverzet en opbarstingsgevaar

In Alternatief A is weinig grondverzet nodig en hoeven weinig andere graafwerkzaamheden plaats te vinden, omdat de meeste ontwikkelingen in stedelijk gebied plaatsvinden. Deze grond is in de basis al bouwrijp. Omdat er weinig graafwerkzaamheden plaatsvinden, is er ook weinig opbarstingsgevaar in Alternatief A. Het effect van Alternatief A wordt beoordeeld als neutraal (0).

In Alternatief B vindt veel grondverzet plaats. Er worden onder andere dijkes aangelegd rond de geplande waterpartijen in het westen van de polder. Mogelijk moeten ook graafwerkzaamheden plaatsvinden voor de waterpartijen zelf, ondanks dat het water op het maaiveld wordt gezet. Daarnaast moeten grote locaties bouwrijp gemaakt worden, waarbij graafwerkzaamheden nodig zullen zijn. In Alternatief B treedt een hoger opbarstingsgevaar op dan in Alternatief A. Alternatief B krijgt een negatieve beoordeling (-) ten aanzien van grondverzet en opbarstingsgevaar. Hetzelfde geldt voor het Voorontwerp.

5.3.2 Water

Waterkwantiteit

Effecten ten aanzien van de waterkwantiteit kunnen zich uiten in een teveel aan water (wateroverlast) of juist een tekort aan water (zoetwatertekort).

Wateroverlast

In Alternatief A treedt mogelijk een toename van verharding op door de beoogde ontwikkelingen. Echter, de ontwikkelingen vinden wel overwegend plaats in bestaand bebouwd gebied. Daardoor biedt het alternatief mogelijkheden om het oppervlakte aan bestaande verhardingen ter plaatse te reduceren. De bodem in en rond Hoofddorp (zandig) biedt mogelijkheden voor infiltratie. Met name de herstructurering van bedrijventerreinen (met name de noordzijde van Hoofddorp) biedt hier kansen voor. Hier is sprake van bijna 100 % verharding en wordt het water van daken afgevoerd naar een gemengd rioolstelsel. Hier kan een slag worden gemaakt naar 50% doorlatende verharding en kan 100% afkoppeling van daken (rechtstreeks naar sloten) en wegen/parkeerplaatsen (via gedraineerd wegcunet met vertraging naar sloot) worden gerealiseerd. Minder verharding betekent ook dat er minder eisen zijn aan de benodigde oppervlakte open water (15% van verhard oppervlak). In Hoofddorp zijn er in de huidige situatie weinig locaties waar de ontwatering een probleem is. In Nieuw-Vennep treden meer problemen op.

In alternatief B is de toename van verharding substantieel en overwegend niet in bestaand stedelijk gebied. De kans op wateroverlast neemt hiermee toe. Het alternatief biedt bovendien minder mogelijkheden om de bestaande situatie ten aanzien van percentages verhard oppervlak/afkoppeling te verbeteren.

Zoetwatertekort

In Alternatief A worden op voorhand geen grote waterbergingslocaties toegevoegd. Er worden wel mogelijkheden voor waterberging gecreëerd in Park 21. Deze berging kan als voorraadberging in tijden van droogte ten behoeve van het groen in het park worden aangewend. De watervraag van het park kan worden beperkt door te kiezen voor minder droogte- of zoutgevoelige beplanting.

In Alternatief B zorgt het 3 Merenplan voor een nieuwe voorraadwaterberging. Ook biedt het alternatief meer mogelijkheden voor flexibel peilbeheer en peilvakvergroting dan alternatief A door de transformatie van landbouw naar woongebieden, water en groen. In Alternatief B wordt Park 21 niet aangelegd. De zoetwatervraag van dit park bestaat dus niet in dit alternatief, maar de vraag naar zoetwater vanuit de landbouw zal in dit gebied blijven bestaan. Door de transformatie van het westelijk deel van polder verdwijnt in Alternatief B in totaal echter een groter oppervlak landbouwgrond dan in Alternatief A. De vraag naar zoet water is hierdoor lager in Alternatief B dan in A.

Alternatief A krijgt een licht positieve beoordeling ten aanzien van het beperken van wateroverlast en een licht positieve beoordeling ten aanzien van het voorkomen van een zoetwatertekort. Alternatief B wordt als licht negatief beoordeeld voor het beperken van wateroverlast en positief ten aanzien van het voorkomen van een zoetwatertekort. Het Voorontwerp scoort respectievelijk neutraal en licht positief.

Waterkwaliteit

In Alternatief A worden grote recreatieplassen aangelegd in Park 21. Deze maken geen onderdeel uit van het watersysteem. Hierdoor worden de plassen niet met vers water doorspoeld en is de kans op waterkwaliteitsproblemen als blauwalg groter dan in water dat wel onderdeel is van het watersysteem. Door transformatie van de landbouw in Park 21 kunnen hogere grondwaterpeilen worden gerealiseerd

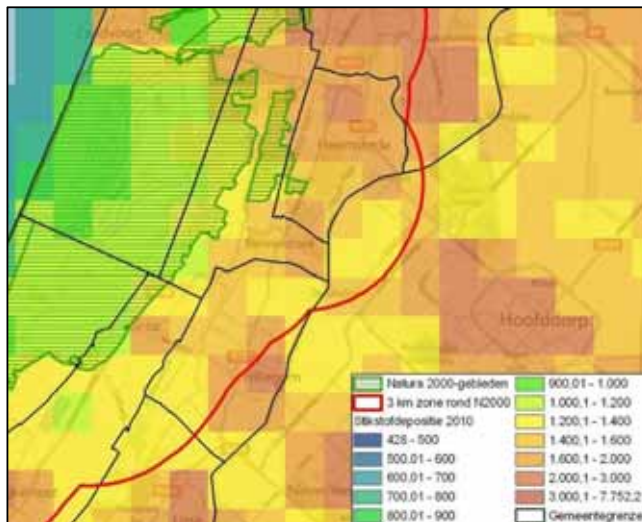
waardoor minder kwel optreedt en de waterkwaliteit verbetert. In Alternatief B worden Park 21 en de recreatieplassen niet aangelegd. De waterpartijen in de ontwikkelingen aan de westzijde van de Haarlemmermeer (3 Merenplan) zijn regenwatergevoed en leggen geen beslag op de zoetwateraanvoer. De transformatie van de landbouw aan de westzijde van de gemeente leidt tot een verminderde vraag naar water van hoge kwaliteit. De grootschalige ontwikkelingen in het westelijk deel van de polder nemen wel meer opbarstingsrisico's van de bodem met zich mee, waardoor elders mogelijk meer zoute kwel optreedt in dit alternatief. Ook in alternatief B geldt dat door transformatie van de landbouw een hoger grondwaterpeil kan worden gerealiseerd waardoor de kweldruk afneemt en de waterkwaliteit verbetert. In B is dit effect groter dan in A omdat hier een groter areaal aan landbouwgronden wordt getransformeerd.

In Alternatief A wordt het negatieve effect als gevolg van de aanleg van zwemwaterplassen gecompenseerd door verbetering van de waterkwaliteit door vermindering van de kwel. Alternatief scoort daarom overall neutraal (0) ten aanzien van waterkwaliteit. Alternatief B krijgt een licht positieve (0/+) beoordeling. Het Voorontwerp krijgt een neutrale beoordeling (0), vanwege de aanwezigheid van zowel licht positieve als licht negatieve effecten.

5.3.3 Natuur

Natura 2000

Afbeelding 35 Natura 2000 en stikstofdepositie in 2010

Gevolgen voor Natura 2000 kunnen alleen optreden door externe effecten. Als gevolg van de voornemens in de structuurvisie kan extra verkeer optreden. Dat kan leiden tot toename van stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Zoals eerder aangegeven in paragraaf 2.2.3 worden kritische depositiewaarden van verschillende aanwezige habitattypen reeds overschreden in de huidige situatie. Voor het bepalen van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zijn vooral toenames van verkeer binnen

3 kilometer van het gebied relevant. Van toenames op grotere afstand mag redelijkerwijs aangenomen worden dat deze geen relevante effecten ten aanzien van stikstofdepositie opleveren³.

In Afbeelding 35 is de achtergronddepositie van stikstof in 2010 gegeven met Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid en een zone van 3 kilometer daaromheen (rode lijn). Alleen een deel in het westen van de gemeente ligt binnen 3 kilometer van het Natura 2000-gebied.

Afbeelding 36 toont een uitsnede van het deel van de gemeente dat binnen 3 kilometer van het Natura 2000-gebied met de verkeersintensiteit volgens de huidige situatie, de autonome situatie en de Alternatieven. Op basis van deze verkeersintensiteitskaarten en een vereenvoudigd stikstofdepositiemodel is een globale schatting van de stikstofdepositie als gevolg van het verkeer op een vijftal wegen op het Natura2000-gebied Kennemerland-Zuid gegeven.

Tabel 5. Invoergegevens

Etmaalintensiteiten	Snelheid [km/u]	Huidig (2011)	Auton. (2020)	Alt A (2020)	Alt B (2020)	Voorontw (2020)
N205 Drie Merenweg	70	19.800	23.000	27.300	32.300	35.700
N201 Kruisweg	70	30.300	35.200	41.700	39.600	43.800
Bennebroekerdijk	50	3.700	3.200	3.400	1.500	1.500
Oude Kruisweg (toegangsweg Cruquius)	50	0	11.000	17.700	19.000	19.500
Doortrekking NBBW	80	0	0	0	22.700	22.800

Als verkeersverdeling is voor alle wegen 85% licht verkeer, 7,5% middelzwaar- en 7,5% vrachtverkeer aangehouden.

Tabel 6. Rekenresultaten globale schatting stikstofdepositie Kennemerland-Zuid

Stikstofdepositie [mol/ha/jr]	Afstand [m]	Huidig (2011)	Auton. (2020)	Alt A (2020)	Alt B (2020)	Voorontw (2020)
N205 Drie Merenweg	3.000	1,29	0,80	0,95	1,13	1,25
N201 Kruisweg	2.250	2,00	1,26	1,50	1,42	1,57
Bennebroekerdijk	1.000	0,30	0,15	0,16	0,07	0,07
Oude Kruisweg	2.250	0,00	0,45	0,72	0,78	0,80
Doortrekking NBBW		0,00	0,00	0,00	0,80	0,81

Als gevolg van de verkeerstoename aan de westzijde van de gemeente kan de depositie op de rand van het Natura 2000-gebied toenemen. In alternatief A betreft het alleen een (geringe) toename ter hoogte van de Oude Kruisweg (ontsluiting van Cruquius). Dit betreft echter een weg die deel uitmaakt van de autonome ontwikkeling. In alternatief B en het Voorontwerp zal door de doortrekking van de Nieuwe Bennebroekerweg een forse toename optreden.

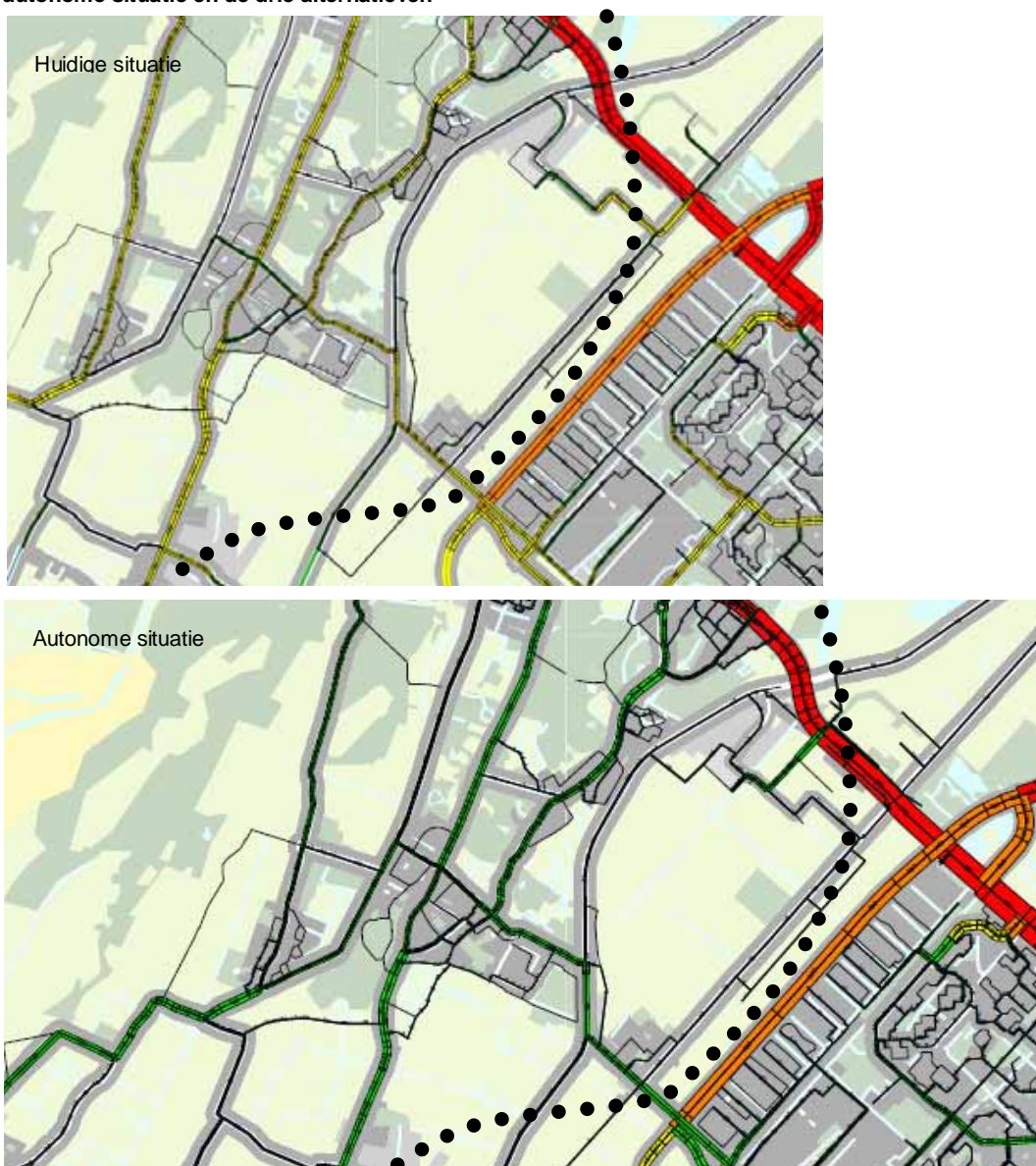
De depositietoename is in bovengenoemde vallen groter dan de verwachte depositieafname als gevolg van de genoemde verkeersafname. Omdat de huidige achtergronddepositie aan de oostzijde van het Natura 2000-gebied groter is dan de kritische depositiewaarde van verschillende habitattypen zijn

³ KEMA heeft, in opdracht van Rijkswaterstaat Dienst Verkeer en Scheepvaart, in een onderzoek geconcludeerd dat voor wegwitbreidingsprojecten de stikstofdepositiebijdrage op 3 km afstand tot de weg verwaarloosbaar is (Erbrink et al., 2009). Uiteraard zijn er uitzonderingen te bedenken en is voorzichtigheid geboden bij het generaliseren van deze onderzoeksuitkomst

significante effecten van de alternatieven op dit gebied niet op voorhand uit te sluiten. Tevens zal rekening gehouden moeten worden met cumulatie van effecten. Indien doortrekking van de Nieuwe Bennebroekerweg deel uitmaakt van de ontwerp structuurvisie zal een passende beoordeling van de structuurvisie moeten worden opgesteld.

Op het criterium Natura 2000 scoren alternatieven B en voorontwerp daarom negatief (-). Alternatief A licht negatief.

Afbeelding 36 Verkeersintensiteit binnen 3 km van Natura 2000 (stippenlijn) in huidige situatie, autonome situatie en de drie alternatieven

Alternatief A

Alternatief B

Voorontwerp

Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en weidevogelleefgebieden

Gevolgen voor de EHS kunnen optreden door ruimteverlies binnen de EHS of door aantasting van kwaliteit en functionaliteit van ecologische verbindingzones (zie voor beide Afbeelding 18).

In Alternatief A vinden geen ruimtelijke ontwikkelingen plaats in EHS-gebieden. Park 21 ligt geïsoleerd van de EHS en voegt daarom weinig toe aan het ecologisch netwerk van de EHS. In Alternatief B liggen delen van de nieuwe woon- en watergebieden in de bestaande EHS. Daar staat tegenover dat er in dit alternatief buiten de bestaande EHS, maar wel daarmee ruimtelijk samenhangend, op landbouwgrond nieuwe (woon)natuur wordt ontwikkeld. Gezien de ligging in de laagste delen van de polder mag ook worden verwacht dat hier goede potenties zijn voor de ontwikkeling van natte natuur. In de uitwerking van de inrichtingsplannen voor de ontwikkeling van het westelijk deel van de gemeente lijken er daarom goede kansen te bestaan om in een 'natuurinclusief ontwerp' per saldo geen achteruitgang van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS plaats te laten vinden.

In Alternatief A worden bestaande ecologische verbindingzones binnen de EHS niet beïnvloed. Er worden echter ook geen positieve bijdragen gegeven aan deze verbindingzones. In Alternatief B wordt evenmin een bijdrage geleverd aan EHS-verbindingzones. De nieuwe natuur aan de westzijde van de gemeente sluit niet aan op bestaande EHS-verbindingen.

In het noordwesten van de gemeente liggen enkele weidevogelleefgebieden (zie Afbeelding 19). De ontwikkeling van bedrijventerrein de Liede, welke in beide alternatieven is opgenomen, overlapt mogelijk voor een klein gedeelte met een weidevogelleefgebied. Bij de ontwikkeling van de Liede moet rekening gehouden worden met dit weidevogelleefgebied.

Op het criterium EHS scoort Alternatief A, alles overziend, neutraal (0), waarbij aangenomen worden dat ontwikkeling van de Liede geen (noemenswaardige) gevolgen zal hebben voor het aangrenzende weidevogelleefgebied. Alternatief B scoort licht negatief (0/-), vanwege mogelijke aantasting van bestaande EHS. Deze score kan echter in positieve zin veranderen wanneer de uitwerking van natuur in het westen van de gemeente zich richt op de realisering van EHS-doelen. Het Voorontwerp scoort eveneens licht negatief (0/-).

Beschermde soorten

Effecten op beschermde soorten kunnen zich voordoen als hun leefgebied wordt aangetast. Met name voor soorten uit Tabel 2 en 3 van de Flora & Faunawet (zie beschrijving huidige situatie) kan dit betekenen dat er een ontheffing in het kader van deze wet moet worden aangevraagd. Gezien de leefgebieden van beschermde soorten in de Haarlemmermeer kunnen in de volgende gevallen negatieve effecten worden verwacht:

- Vernietiging van bestaand bos, en onderbreking van bomenrijen (bosvogels, vleermuizen, vaatplanten);
- Sloop van bestaande gebouwen (vleermuizen);
- Vernietiging van bestaand open water en moeras (amfibieën, vissen);
- Vernietiging van 'hotspots' van biodiversiteit/beschermde soorten (zie Afbeelding 16).

In Alternatief A ligt het accent op transformatie en herstructurering binnen Hoofddorp. Hierbij zal sloop van bestaande gebouwen aan de orde kunnen zijn. Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen als gevolg hiervan verdwijnen. Bij de uitwerking in concrete plannen zal hierop gelet moeten worden. Voorts overlapt een deel van de beoogde verstedelijkingslokaties met hotspots voor beschermde soorten en met hotspots voor biodiversiteit. Ook een (klein) deel van de beoogde ontwikkelingen bij Badhoevedorp (woningen) en De Liede (bedrijven) overlapt met hotspots voor biodiversiteit.

In Alternatief B zijn de effecten bij Badhoevedorp en De Liede dezelfde als in Alternatief A. Voor het overige hebben de ruimtelijke ontwikkelingen alleen nabij Cruquishof een kleine overlap met hotspots voor beschermde soorten. Sloop van bestaande gebouwen wordt in Alternatief B niet verwacht.

Alles overziend heeft Alternatief A grotere risico's voor de aantasting van de functionaliteit van leefgebied van beschermde soorten dan Alternatief B. Dit is niet onlogisch, gezien de eerdere constatering dat de natuurwaarden binnen de gemeente zich meer in de bebouwde omgeving dan in het buitengebied bevinden (zie paragraaf 2.2.3). Daarbij lijken er in Alternatief B betere mogelijkheden te zijn (vanwege de inbedding van woningbouw in groenblauwe context) om effecten op beschermde soorten te mitigeren dan in Alternatief A, waar meer sprake zal zijn van intensief ruimtegebruik. Alternatief A scoort daarom negatief (-) en Alternatief B licht negatief (0/-) op dit criterium. Het Voorontwerp scoort negatief (-) op dit criterium.

Kansen voor natuurontwikkeling

Positieve effecten op beschermde soorten kunnen worden verwacht in de volgende gevallen:

- Realisering van nieuw bos en van lijnvormige groenelementen (bosvogels, vleermuizen, op lange termijn ook vaatplanten);
- Inrichting van nieuw open water en moeras, met name als deze aansluiten bij bestaande netwerken (amfibieën, vissen);
- Versterking van 'hotspots' van biodiversiteit/beschermde soorten (zie Afbeelding 16).

In Alternatief A ligt het accent op binnenstedelijke inbreiding en op de realisering van Park 21. Dit park krijgt een aaneengesloten oppervlakte, dat op zich gunstig is voor de ontwikkeling van een bosmilieu. Het park krijgt echter meer een recreatieve functie dan een natuurfunctie. De realisering van de waterpartij biedt kansen voor ontwikkeling van moerassige landwater-overgangen. De nieuwe natuur sluit niet of nauwelijks aan op de bestaande hotspots voor biodiversiteit en beschermde soorten. Daarnaast worden er robuuste lijnvormige groene structuurdragers in het landschap ontwikkeld, die een gunstig effect kunnen hebben op broedvogels en op migratiemogelijkheden voor kleine zoogdieren en vleermuizen. Wel blijven in dit alternatief de aangelegde bossen in het westelijk deel van de Haarlemmermeer gespaard. In Alternatief B komt een vergelijkbare oppervlakte nieuwe natuur tot ontwikkeling. Deze oppervlakte ligt meer gespreid in vergelijking met die van Park 21. Anderzijds zal de recreatieve druk er vermoedelijk kleiner zijn, omdat het groen op grotere afstand ligt van de kernen Hoofddorp en Nieuw-Vennep. Ook in dit alternatief biedt de realisering van waterpartijen kansen voor ontwikkeling van moerassige landwaterovergangen, maar sluit de nieuwe natuur niet of nauwelijks aan op de bestaande hotspots voor biodiversiteit en beschermde soorten. Ook in Alternatief B worden er robuuste lijnvormige groene structuurdragers in het landschap ontwikkeld, die een gunstig effect kunnen hebben op broedvogels en op migratiemogelijkheden voor kleine zoogdieren en vleermuizen. Wel gaan de nu al aangelegde bossen in het westen grotendeels verloren.

Alles overziend verschillen Alternatief A en B in hun kansen voor natuurontwikkeling, vooral door wat er dan niet wordt ontwikkeld. Alternatief A scoort zeer positief (++), alternatief B scoort positief (+) op dit criterium. Het Voorontwerp scoort eveneens positief (+) op dit criterium. De positieve effecten uit zowel Alternatief A als B treden op, maar daar tegenover staat dat de polder nog 'drukker' (meer mensen, verkeer etc.) wordt. Dit kan negatief uitpakken voor de ecologische kwaliteit van de te ontwikkelen natuur.

5.3.4 Samenvatting effecten thema natuurlijk milieu

Effecten thema leefmilieu				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Bodem	Bodemkwaliteit	-	0/-	0/-
	Grondverzet en opbarstingsgevaar	-	0	-
Water	Waterkwantiteit: wateroverlast	0	0/+	0/-
	Waterkwantiteit: watertekort	0/+	0/+	+
	Waterkwaliteit	0	0	0/+
Natuur	Natura 2000	0/-	-	-
	EHS	0/-	0	0/-
	Soortbescherming	-	-	0/-
	Mogelijkheden/beperkingen natuurontwikkeling	+	++	+

Uit de tabel komt naar voren dat alternatief B op het thema water beter scoort dan alternatief A en het Voorontwerp. Voor dit thema is alternatief A iets beter dan de beide andere, vanwege het geringe gevaar voor opbarsting en het kleinere omvang van het grondverzet. Uit de tabel komt voorts naar voren dat voor het thema natuur Alternatief B overall iets slechter scoort dan Alternatief A. Alternatief B heeft minder gevolgen voor de leefgebieden van beschermde soorten.

5.4 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Onder het thema landschap, cultuurhistorie en archeologie worden de volgende aspecten en criteria behandeld:

Landschap en cultuurhistorie	Openheid/ herkenbaarheid droogmakerij
	Ruimtelijke kwaliteit stedelijk milieu (overige) landschappelijke en cultuurhistorische waarden
Archeologie	Archeologische waarden

5.4.1 Landschap en cultuurhistorie

Openheid/herkenbaarheid droogmakerij

Belangrijke waarden van het Haarlemmermeerse landschap zijn de openheid en de geometrische verkavelingsstructuur. Deze waarden zorgen samen met de ringvaart en de oude gemalen voor de herkenbaarheid van de droogmakerij.

In Alternatief A vinden vooral ontwikkelingen plaats in bestaande stedelijke gebieden. Deze verdichting tast de openheid van de polder niet aan. Met Park 21 wordt de niet bebouwde ruimte tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep op een robuuste manier behouden. In hoeverre deze ruimte ook landschappelijk open blijft, en in hoeverre de verkavelingsstructuur van de polder herkenbaar blijft, is afhankelijk van de daadwerkelijke invulling van het park. Het lijkt echter niet onmogelijk een 'mooi' park te ontwerpen dat reageert op deze belangrijke gebiedskenmerken. De aanleg van PrimAviera aan de oostzijde van Hoofddorp gaat ten koste van de openheid en herkenbaarheid van het landschap ter plaatse. De laanbeplanting versterkt daarentegen weer de samenhangende structuur van de polder. De openheid en de beleving van het Groene Hart (Nationaal Landschap) in het zuiden van de polder wordt mogelijk aangetast in Alternatief A en B als gevolg van de realisering van een windmolenpark en de autonoom al voorziene 380 KV-leiding. Dit is afhankelijk van de hoeveelheid, de vorm en de plaatsing van de windmolens in het zuiden van Haarlemmermeer. Het gaat om een park van 20-40 megawatt en daarmee waarschijnlijk om circa 15 windmolens (afhankelijk van type windmolen). Een juiste plaatsing van de windmolens kan de structuur van het landschap en zichtlijnen daarbinnen wel versterken.

De grootschalige ontwikkelingen aan de westzijde van de Haarlemmermeer tasten in Alternatief B de openheid aan. De geplande ontwikkelingen voor Lissersluis vallen bovendien binnen de grenzen van het Nationale Landschap Groene Hart. Het 3 Merenplan past niet bij het karakter van de droogmakerij. In samenhang met de beoogde realisering van het windmolenpark en de autonoom al voorziene 380 KV-leiding zal het landschap aan de noordflank van het Groene Hart fors veranderen. Op de korte termijn behoudt het gebied tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep haar eigenheid beter dan in Alternatief A. Het gebied wordt echter niet op een robuuste manier beschermd tegen bebouwing. Evenals in Alternatief A tast PrimAviera de openheid en herkenbaarheid van het droogmakerijlandschap aan.

Alternatief A bevat enkele ontwikkelingen die de openheid en herkenbaarheid van het landschap aantasten. Alternatief A wordt beoordeeld als licht negatief (0/-) op dit criterium. In Alternatief B en in het Voorontwerp is deze aantasting nog groter. Deze krijgen beide een zeer negatieve beoordeling (-).

Ruimtelijke kwaliteit stedelijk milieu

Alternatief A biedt kansen voor verbetering van bestaande stedelijke milieus door de transformatie en herstructurering van verouderde kantoorlocaties en bedrijventerreinen. In Alternatief A wordt een nieuw

woonmilieu gecreëerd door op enkele locaties in hoogstedelijke dichtheden te bouwen. In Alternatief B verandert er niet veel aan de ruimtelijke kwaliteit van het bestaande stedelijk gebied. Wel wordt met de nieuwe woongebieden in het westen van de gemeente een nieuw woonmilieu toegevoegd. Alternatief A en het Voorontwerp krijgen een licht positieve beoordeling op dit criterium (0/+). Alternatief B krijgt een neutrale beoordeling (0).

Overige landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Naast de hiervoor genoemde waarden, zijn er nog andere landschappelijke en cultuurhistorische waarden relevant in de Haarlemmermeer. Zo zijn er enkele oorspronkelijke veenlandschappen in de polder aanwezig en blijkt het waterrijke verleden van de Haarlemmermeer uit de aanwezige 'bovenlanden' en het voormalige eiland Abbenes.

Het veenweidelandschap in het noordwesten van de gemeente wordt in geen van de alternatieven aangetast. In Alternatief A worden de bovenlanden niet of nauwelijks aangetast. De bovenlanden worden in Alternatief B wellicht minder zichtbaar, maar de beoogde ontwikkelingen aan de westzijde van de polder bieden wellicht ook juist kansen om deze oude gronden te benadrukken. Hoe dit uitpakt is sterk afhankelijk van de uitwerking in concrete plannen. Hetzelfde geldt voor de ringvaart aan de westzijde van de polder. Ook deze kan mogelijk benadrukt worden in Alternatief B. Dit is afhankelijk van de uitwerking van de planning aan de westzijde van de gemeente. Bovendien zal de ringvaartdijk in Alternatief B worden ontlast qua verkeersintensiteit (zie paragraaf 5.1.1). Dit vergroot de gebruikswaarde van de ringvaart en de ringvaartdijk.

Afwaardering van de polderwegen kan in beide alternatieven bijdragen aan de gebruikswaarde van het landschap in de gemeente in het algemeen. De ontwikkeling van ACT kan in beide alternatieven nadelig voor de elementen aldaar. Deze ontwikkeling is echter grotendeels autonoom.

De Geniedijk is onderdeel van de Stelling van Amsterdam en Unesco werelderfgoed (zie Afbeelding 20). Vooral in Alternatief A vinden ontwikkelingen plaats naast deze dijk. Hierbij moet de waarde/uitstraling van de dijk behouden blijven. Het Provinciaal Beeldkwaliteitsplan voor de Stelling van Amsterdam (2008, DHV en Feddes/Olthof) geeft hiervoor aanknopingspunten. Nieuwe ontwikkelingen nabij de Geniedijk (transformatie van bestaand stedelijk gebied) kunnen mogelijkheden bieden tot versterking van de waarden van de dijk en de samenhang met de omgeving.

De effecten op overige landschappelijke en cultuurhistorische elementen hangt veelal af van de uiteindelijke uitwerking van de beoogde ontwikkelingen en de inpassing van de waarden daarin. Hier is op dit moment weinig inzicht in. Alle alternatieven bieden zowel kansen als mogelijke bedreigingen en worden daarom beoordeeld als neutraal (0).

5.4.2 Archeologie

Zoals aangegeven in paragraaf 2.2.4 is volgens de nationale archeologische verwachtingskaart (IKAW) in de gehele gemeente sprake van een lage of zeer lage archeologische verwachtingswaarde. Bij de bodemingrepen in Alternatief A is normaal gesproken geen nader archeologisch onderzoek nodig. In het zuidoosten, waar mogelijk windmolens worden geplaatst, is de verwachtingswaarde laag in plaats van zeer laag. Hier is de kans op archeologische waarden iets hoger dan in de rest van de gemeente.

De gemeentelijke archeologische beleidskaart laat echter zien dat op diverse 'oude gronden' langs de ringvaart nader archeologisch onderzoek nodig is bij bodemingrepen van meer dan 500 m² en dieper dan 40 cm. Dit is ook het geval op de locatie van één van de twee beoogde recreatieplassen in Park 21 Alternatief A. Voor het overig deel van de gemeente geldt dat nader archeologisch onderzoek alleen nodig is bij ingrepen van meer dan 1 hectare. Een groot deel van aangegeven ontwikkelingen in Alternatief A beslaat een groter oppervlak dan 1 hectare. Een indicatief onderzoek is dus al gauw noodzakelijk. De verwachting is echter dat, eventueel op de aanleg van de recreatieplas en de windmolens na,

archeologische waarden geen of een zeer kleine rol zullen spelen bij de realisatie van de beoogde ontwikkelingen in Alternatief A. De kans op aantasting van archeologische waarden is klein.

Voor Alternatief B geldt dat enkele ontwikkelingen aan de westzijde van de gemeente (deels) op oude gronden zijn gepland. Hiervoor geldt dat nader onderzoek al nodig is bij ingrepen van meer dan 40 cm diep. Daar staat tegenover dat de eerdergenoemde recreatieplas uit Alternatief A niet wordt aangelegd. Ook in Alternatief B zijn de windmolens in het zuidoosten voorzien, waar volgens de IKAW een lage archeologische verwachtingswaarde bestaat.

Gezien de (zeer) lage verwachtingswaarde volgens de IKAW in de hele Haarlemmermeer scoren zowel Alternatief A als B neutraal (0) op het aspect archeologie. Wel dient bij grote ingrepen (>1 ha), en op enkele locaties bij kleine ingrepen, nader archeologisch onderzoek plaats te vinden. Ook het Voorontwerp krijgt een neutrale beoordeling op het aspect archeologie.

5.4.3 Samenvatting effecten thema Landschap en cultuurhistorie

Effecten thema LCA				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Landschap en cultuurhistorie	Openheid/herkenbaarheid droogmakerij	--	0/-	--
	Ruimtelijke kwaliteit stedelijk milieu	0/+	0/+	0
	(overige) landschappelijke en cultuurhistorische waarden	0	0	0
Archeologie	Archeologische waarden	0	0	0

5.5 Landbouw en Recreatie

Onder het thema landbouw en recreatie vallen de volgende aspecten met bijbehorende criteria:

Aspect	Criteria
Landbouw	Ontwikkelingsmogelijkheden grondgebonden landbouw
	Ontwikkelingsmogelijkheden glastuinbouw
Recreatie	Recreatieve mogelijkheden

Gezien de uiteenlopende effecten op de grondgebonden landbouw (akkerbouw en veeteelt) en de glastuinbouw is er voor gekozen de effecten op deze twee takken van de landbouw separaat te beoordelen.

5.5.1 Landbouw

In het kader van de voorontwerp structuurvisie is landbouweffectrapportage opgesteld (LER; Grontmij, 2011). Hierin zijn de effecten beschreven op de landbouw wanneer de beschreven ontwikkelingen uit het voorontwerp werkelijkheid worden. Voor een meer gedetailleerde effectbeschrijving van de diverse planonderdelen uit het Voorontwerp (tevens de bouwstenen voor Alternatief A en B) wordt naar het LER verwezen.

Grondgebonden landbouw

In Alternatief A gaat veel landbouwgrond verloren door de aanleg van Park 21. Circa 780 hectare van het gebied waar het park wordt aangelegd bestaat in de huidige situatie uit landbouwgrond (Grontmij, 2011). Wel blijft een deel van het park beschikbaar voor 'verbrede landbouw'. Daarnaast legt PrimAviera beslag op ruim 400 hectare landbouwgrond (met name akkerbouw) en wordt een deel van het areaal gebruikt voor kleinere ontwikkelingen, zoals bedrijventerrein De Liede.

Op de locatie waar Park 21 is gepland ligt goede landbouwgrond. De gronden die niet ontwikkeld worden in Alternatief A zijn over het algemeen van mindere kwaliteit (bijv. veel verzilting in zuiden en zure klei (katteklei) in weidegebied aan westzijde).

Een belangrijk effect op de landbouwontwikkeling is de planologische schaduwwerking van de structuurvisie. Vlekken op de kaart zorgen voor veel onzekerheid wanneer niet duidelijk is hoe zeker de ontwikkelingen zijn en wanneer deze ontwikkelingen eventueel tot stand komen. Het maken van toekomstplannen is daardoor lastig. Agrarische ondernemers zijn minder geneigd tot investeringen wanneer er (onzekere) ruimtelijke plannen op hun grond zijn beoogd. Bovendien zijn de gronden mogelijk slechter verkoopbaar als landbouwgrond vanwege deze schaduwwerking.

De ontwikkeling van windmolens in het zuiden van de gemeente kan een negatieve impact hebben op de landbouw aldaar. Het gebruik wordt bewerkelijker rond de voet van der windmolens en de verkoopbaarheid van de grond gaat omlaag (deze effecten zijn ook reeds aanwezig door aanleg 380 KV leiding). Daar staat tegenover dat agrarische bedrijven de kans krijgen in 'parkverband' een windmolen te plaatsen op hun terrein die voor neveninkomsten kan zorgen.

De ontwikkelingen in het buitengebied (o.a. de recreatieplassen in Park 21 en de windmolens in het zuiden) kunnen zorgen voor kwelafwenteling naar/opbarsting van de bodem in de directe omgeving. Hierdoor ontstaan nieuwe wellen met zout kwelwater waardoor de waterkwaliteit voor de landbouw achteruit gaat. De toepassing van flexibel peilbeheer kan zowel positief als negatief uitpakken voor de landbouw (zie LER, p67). Volgens Hoogheemraadschap Rijnland is flexibel peilbeheer op de lange termijn

gunstig voor de landbouw, omdat hiermee beter is in te spelen op de verwachte toename van verzilting en droogteschade (o.a. als gevolg van klimaatverandering). Daar tegenover staat de grotere kans op natschade bij een flexibel peilbeheer (zeker op de korte termijn).

De autonome daling van het aantal primaire landbouwbedrijven zal versnellen. Volgens het LER neemt de totale omzet van de primaire landbouw in de Haarlemmermeer bij totstandkoming van de ontwikkeling volgens het Voorontwerp af met circa 7 miljoen euro per jaar. Dit is een fors bedrag ten opzichte van de huidige omzet van de primaire landbouw van circa 18 miljoen euro. In Alternatief A zal het om een kleinere afname gaan dan in het Voorontwerp, maar een omzetsdaling van enkele miljoenen zal zeker plaatsvinden. Mogelijkheden voor verbrede landbouw zullen dit niet compenseren.

In Alternatief B gaat nog meer landbouwgrond verloren dan in Alternatief A. Het gaat onder andere om ruim 1000 hectare landbouwgrond in het westen van de gemeente ten behoeve van wonen, water en groen. Dit wordt onder andere ontwikkeld op de zure klei (katteklei) in het westen van de gemeente. Deze grond is niet erg geschikt voor bijvoorbeeld akkerbouw. Het gebied waar Park 21 is gepland in Alternatief A blijft in Alternatief B wel behouden voor de landbouw. Dit betreft goede landbouwgrond. Verder geldt ook in Alternatief B het verlies aan landbouwareaal als gevolg van PrimAviera en enkele kleinere ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied.

De planologische schaduwwerking van de structuurvisie is in Alternatief B iets groter dan in Alternatief A als gevolg van het grotere oppervlak landbouwgrond waar ontwikkelingen worden voorzien. In Alternatief B gelden dezelfde positieve en negatieve effecten als gevolg van de beoogde windmolens als in Alternatief A.

In Alternatief B vindt mogelijk meer afwenteling van kwel plaats dan Alternatief A. Het gaat met name om mogelijke afwenteling vanuit het te ontwikkelen gebied aan de westrand van de Haarlemmermeer naar het landbouwgebied ten oosten daarvan. Zoals eerder aangegeven in paragraaf 5.1 komen de landbouwgebieden in het noorden (waar mogelijk ook beperkingen voor de landbouw vanwege het nieuwe LIB optreden) en zuiden van de gemeente meer geïsoleerd van elkaar te liggen door de ontwikkeling van het westelijk deel van de polder.

Het effect op de omzet van de primaire landbouw wordt in Alternatief B ongeveer gelijkwaardig ingeschat aan Alternatief A, omdat in Alternatief B betere landbouwgrond overblijft na de beoogde ontwikkelingen (Park 21), maar het verlies aan areaal wel groter is.

Vanwege het grote landbouwareaalverlies en diverse andere beschreven effecten wordt het effect van Alternatief A op landbouwonwikkelingsmogelijkheden voor de primaire landbouw beoordeeld als negatief (-). In Alternatief B is het areaalverlies groter, maar is de kwaliteit van de verloren grond minder. De kans op kwelafwenteling door de grootschalige ontwikkeling van het westelijk deel van de polder is groter dan in Alternatief A. Alternatief B krijgt eveneens een negatieve beoordeling (-). In het Voorontwerp is het areaalverlies erg groot en gelden alle eerdergenoemde effecten voor Alternatief A en B. Het Voorontwerp krijgt een zeer negatieve beoordeling (--).

Glastuinbouw

In beide alternatieven wordt veel ruimte geboden aan de ontwikkeling van glastuinbouw aan de oostzijde van de gemeente. Hier wordt PrimAviera ontwikkeld met een oppervlakte van 665 hectare (bruto). De grootschalige ontwikkeling van glastuinbouw zorgt voor werkgelegenheid en forse stijging van de totale omzet van de landbouwsector in de gemeente. De omzetsijging als gevolg van ontwikkelingsmogelijkheden voor glastuinbouw zal vrijwel zeker de omzetsdaling in de primaire landbouw overstijgen. Het aandeel van de tuinbouw in de huidige totale economische omvang van de landbouw in de Haarlemmermeer bedraagt namelijk circa 89 miljoen euro van de circa 107 miljoen euro in totaal (CBS, 2011). De omzet per ha in de glastuinbouw is vele malen hoger dan in de overige landbouwtypen.

De autonome daling van het aantal glastuinbouwbedrijven in de gemeente zal niet doorzetten bij ontwikkeling van PrimAviera (tenzij er zeer veel schaalvergroting optreedt en kleine bedrijven verdwijnen). Alle alternatieven krijgen een zeer positieve beoordeling (++) ten aanzien van ontwikkelingsmogelijkheden voor de glastuinbouw.

5.5.2 Recreatie

In Alternatief A is Park 21 opgenomen conform het Masterplan Park 21 (juni 2011). Dit park biedt enerzijds grootschalige recreatie gericht op de gehele gemeente en mogelijk (inter)nationale attracties. Anderzijds fungeert het als een uitloopgebied voor Hoofddorp en Nieuw-Vennep. In het park worden onder andere sportvoorzieningen, twee recreatieplassen en fiets- wandel- en ruiterspaden aangelegd. Zoals eerder aangegeven wordt er een duidelijker hiërarchie in wegen aangebracht waarmee een scheiding van langzaam en gemotoriseerd verkeer tot stand komt op de polderwegen en in de binnenstad van Hoofddorp. Dit is een positief effect voor het recreatieve langzame verkeer. In alternatief A worden bovendien groene, recreatieve verbindingen vanuit de woonbebouwing naar de omringende groengebieden aangelegd. In Alternatief B wordt Park 21 niet ontwikkeld. De recreatieve mogelijkheden die de ontwikkelingen aan de westzijde van de gemeente bieden zijn in principe gericht op de bewoners van dit gebied. Evenals in Alternatief A vindt er een scheiding plaats van langzaam en (doorgaand) gemotoriseerd verkeer op de polderwegen. In alle alternatieven is voorzien in de ontwikkeling van het Geniepark langs de Geniedijk aan de oostzijde van Hoofddorp.

Het effect van Alternatief A op recreatieve mogelijkheden worden beoordeeld als positief (+). Ditzelfde geldt voor het Voorontwerp. Alternatief B krijgt een licht positieve beoordeling mogelijkheden (0/+), vanwege het ontbreken van Park 21 in dit alternatief.

5.5.3 Samenvatting effecten thema Landbouw en recreatie

Effecten thema landbouw en recreatie				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Landbouw	Mogelijkheden voor landbouwontwikkeling	--	-	-
	Ontwikkelingsmogelijkheden glastuinbouw	++	++	++
Recreatie	Recreatieve mogelijkheden	+	+	0/+

5.6 Duurzaamheid en klimaatbestendigheid

Onder het thema duurzaamheid en klimaatbestendigheid worden de volgende aspecten en criteria beoordeeld:

Aspect	Criteria
Duurzaamheid	Gebruik duurzame energie
	Ruimtegebruik
Klimaatbestendigheid	Overstromingsrisico
	Wateroverlast
	Zoetwaterinlaat
	Hittebestendigheid

5.6.1 Duurzaamheid

Gebruik duurzame energie

Dit criterium is een combinatie van de Trias Energetica. De Trias energetica is een strategie voor zo duurzaam mogelijke energievoorziening, ontwikkeld door TU Delft (Kees Duijvestein) en gebaseerd op de Trias ecologica. De strategie bestaat uit drie stappen, die na elkaar genomen dienen te worden, niet naast elkaar. De drie stappen zijn:

- Stap 1. Beperk de energievraag;
- Stap 2. Gebruik duurzame energiebronnen;
- Stap 3. Gebruik eindige energiebronnen efficiënt.

Uitgangspunt voor Alternatief A is inbreiding en verdichting van het bestaande stedelijke gebied. Verouderde bedrijfs- en kantoorlocaties worden geherstructureerd of getransformeerd, waardoor een hogere Energie Prestatie Coëfficiënt⁴ (EPC) gerealiseerd kan worden (stap 1). Compact bouwen leidt bovendien tot minder energieverbruik en biedt meer mogelijkheden voor collectieve systemen (stap 1/2). De combinatie van wonen en werken in Alternatief A maakt ook energie uitwisseling mogelijk via een zogenaamd smart grid (stap 3). Ook het glastuinbouwgebied kan als leverancier van restwarmte aangehaakt worden op dit smart grid, evenals de duurzaam opgewekte energie afkomstig van het windmolenpark (stap 2).

Verder biedt de diepe ondergrond ook kansen. Enerzijds voor bijvoorbeeld warmte en koude opslag (WKO) ten behoeve van bedrijven, kantoren en andere functies (goed geschikt voor compacte bebouwing zoals in Alternatief A). De diepere ondergrond (20-500 m) van de Haarlemmermeer is hier deels goed geschikt (zanderig). Daarnaast is de ondergrond (0,5-3 km diep) ten dele geschikt voor het gebruik van aardwarmte (geothermie). Alleen in het noorden van de Haarlemmermeer is dit mogelijk kansrijk (grotweg een baan van Schiphol naar De Liede en Vijfhuizen). In de MER alternatieven zijn nog geen specifieke maatregelen voorzien om de (diepe) ondergrond te benutten ten behoeve van energiebesparing/-opwekking. Bovendien is er nader onderzoek nodig naar de haalbaarheid hiervan. Alternatief A biedt vanwege de compacte opzet goede kansen voor gebruik van duurzame energie en scoort dus positief (+) op dit criterium.

⁴ Nieuwe gebouwen moeten aan bepaalde eisen voldoen op het gebied van energiezuinigheid. Dit wordt uitgedrukt in de energieprestatiecoëfficiënt (EPC). Hoe lager de EPC, hoe zuiniger het gebouw

Alternatief B biedt door de relatief lage dichtheden en verspreide ontwikkeling weinig tot geen mogelijkheden tot collectieve systemen voor duurzame energie. Door de bouw van nieuwe woningen zal de vraag naar energie wel toenemen. Ook de levering van restwarmte vanuit de glastuinbouwsector is in dit alternatief duurder omdat de transportafstand groot is. Bovendien treedt ook warmteverlies op. Wel is sprake van duurzame energie opwekking door de aanleg van een windmolenpark in het zuiden van de polder. Alternatief B scoort overall licht negatief (0/-).

Het Voorontwerp scoort neutraal: door de ontwikkeling van woningen in combinatie met de uitleg van kantoorlocaties zal de vraag naar energie toenemen, maar het name het hoogstedelijke gebied, waar wonen en werken wordt gecombineerd, biedt goede mogelijkheden voor het gebruik van duurzame bronnen.

Ruimtegebruik

Inbreiding en verdichting van het bestaande stedelijke gebied leidt tot compact bouwen. Verouderde bedrijfs- en kantoorlocaties worden bovendien geherstructureerd of getransformeerd. De combinatie van wonen en werken maakt bovendien het efficiënt gebruik van voorzieningen zoals parkeerplaatsen en wijk- en buurtcentra mogelijk. Ook het recreatief groen van Park 21 is dicht bij de grote bebouwingscentra gesitueerd. Alternatief A scoort daarom zeer positief (++) op het criterium efficiënt ruimtegebruik.

In Alternatief B is veel meer en ruimte nodig om de woonopgave te realiseren. Verouderde bedrijfs- en kantoorlocaties blijven bovendien onbenut. Alternatief B scoort daarom negatief (-) op het criterium efficiënt ruimtegebruik.

Het Voorontwerp scoort licht negatief (0/-) op het criterium efficiënt ruimtegebruik: transformatie van landbouwgrond is nodig om de woonopgave in het westelijk deel van de polder te realiseren maar verouderde bedrijfs- en kantoorlocaties worden voor een deel wel geherstructureerd en getransformeerd.

5.6.2 Klimaatbestendigheid

Overstromingsrisico

Alternatief A scoort neutraal (0) op het criterium waterveiligheid. Uitbreiding vindt plaats binnen de stedelijke contour. Hoofddorp is bovendien weinig gevoelig voor omdat het hoger ligt ten opzichte van het omringende gebied. Kans en gevolg (samen bepalend voor het risico) nemen dus niet toe.

Alternatief B scoort wel negatief (-) op het aspect waterveiligheid. Woningen worden toegevoegd in een overstromingsgevoelig gebied met aanzienlijke waterdiepte als eenmaal inundatie plaatsvindt. De gevolgen van een overstroming nemen hiermee toe ten opzichte van de referentiesituatie, waardoor het overstromingsrisico toeneemt.

Ook het Voorontwerp scoort door de ontwikkeling van het westelijk deel van de polder negatief (-) op het criterium waterveiligheid.

Wateroverlast

Alternatief A biedt door de herstructurering en transformatie van bestaande kantoor- en bedrijfslocaties mogelijkheden tot het ontsteden van het bestaande stedelijk gebied of het treffen van maatregelen die water (tijdelijk) kunnen bergen. Alternatief A scoort daarom licht positief (0/+) ten opzichte van de referentiesituatie.

In Alternatief B wordt landbouwgrond getransformeerd tot stedelijk gebied. Voor stedelijk gebied gelden vele strenge normen voor wateroverlast, dat wil zeggen dat er eerder sprake is van wateroverlast dan bij landbouwgrond. Door de groene en waterrijke invulling van het gebied zal de kans op wateroverlast echter niet toenemen. In bestaand stedelijk gebied zullen echter zonder herstructurering op termijn afzonderlijke maatregelen genomen moeten worden om wateroverlast tegen te gaan. Alternatief B scoort

daarom neutraal (0). Ook het Voorontwerp scoort neutraal (0). De toename van de verharding zal naar verwachting voldoende gecompenseerd kunnen worden.

Zoetwaterinlaat

Hoewel door transformatie van de landbouw een deel van de vraag naar zoet water verdwijnt, zal voor de groenvoorziening van Park 21 de behoefte aan zoet water in tijden van droogte in dit deel van de polder blijven. Deze vraag zal echter wel kleiner of in ieder geval minder urgent zijn (geen financiële schade). Ook biedt het verdwijnen van (een deel van de) landbouw mogelijkheden voor het samenvoegen van peilvakken en het toepassen van flexibel peilbeheer. Overall zal de watervraag dus afnemen en scoort Alternatief A licht positief (0/+).

Voor Alternatief B geldt dat een veel groter deel van het landbouwareaal wordt getransformeerd, waardoor de vraag naar zoetwater afneemt. Bovendien kunnen hierdoor maatregelen als het vergroten van de peilvakken en het toepassen van flexibel peilbeheer worden ingevoerd, waardoor meer water in de polder vastgehouden kan worden. Ook de waterrijke inrichting van het westelijk deel van de polder zorgt ervoor dat een voorraad zoet water wordt aangelegd. Een deel van de polder wordt hiermee zelfvoorzienend in zijn waterbehoefte. Alternatief B scoort daarom zeer positief (++) ten opzichte van de referentiesituatie, waarin door klimaatverandering de vraag als gevolg van verdamping en (interne) verzilting toeneemt, terwijl tegelijkertijd het aanbod door (externe) verzilting van het inlaatpunt afneemt.

Het Voorontwerp scoort positief (+). Door transformatie van een deel van het landbouwareaal zal een deel van de watervraag afnemen en ontstaat er mogelijkheden voor flexibel peilbeheer en het vergroten van peilvakken.

Hittebestendigheid

Hitte-eilanden ontstaan in het stedelijk gebied waar de temperatuur zo'n 8-11 graden hoger is buiten de stad. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat stedelijke gebieden overdag meer warmte opnemen dan zij 's nachts kunnen afstaan. Vooral donkere en verharde oppervlakten dragen daaraan bij. Daarnaast spelen mobiliteit, bedrijvigheid en de daarbij horende luchtvervuiling een rol bij het vasthouden van warmte. Hitte kan leiden tot een toename van gezondheidsproblemen van burgers, zoals uitdroging, vermoeidheid, concentratie- en ademhalingsproblemen, slaapproblemen en allergieën. Hitte zal bovendien leiden tot een grotere vraag naar koeling. Stadsparken kunnen het hitte eiland effect plaatselijk sterk verminderen.

In Alternatief A en het Voorontwerp zal het bestaand stedelijk gebied verder worden verdicht waardoor de kans op het ontstaan van hitte eilanden hier toe neemt. Wel biedt de transformatie en herstructurering van bestaande kantoor- en bedrijfslocaties mogelijkheden voor het ontsteden en vergroenen van het stedelijk gebied. Alternatief A en het Voorontwerp scoren daarom licht negatief (0/-).

In Alternatief B leidt het ontwikkelingen van nieuwe woongebieden niet tot een toenemende kans op hittestress door de relatief lage dichtheden en groene en waterrijke inrichting van de woongebieden. Alternatief B scoort dan ook neutraal.

5.6.3 Samenvatting effecten thema duurzaamheid en klimaat

Met uitzondering van de criteria zoetwaterinlaat en hittebestendigheid scoort Alternatief A het beste op het thema Duurzaamheid en Klimaat. De scores per criterium zijn samengevat in onderstaande tabel.

Effecten thema duurzaamheid en klimaat				
Aspect	Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Duurzaamheid	Gebruik (niet) duurzame energie	0	+	0/-
	Ruimtegebruik	0/-	++	-
Klimaatbestendigheid	Overstromingsrisico	-	0	-
	Wateroverlast	0	0/+	0
	Zoetwaterinlaat	+	0/+	++
	Hittebestendigheid	0/-	0/-	0

6 DOELBEREIK

Hoofdstuk 2 tot en met 4 van het voorontwerp structuurvisie beschrijven de verschillende ambities die aan de structuurvisie ten grondslag liggen. In dit hoofdstuk hebben wij deze ambities in samenspraak met de gemeente geconcretiseerd in een aantal doelen en toetsingscriteria. Uitgangspunten vormen hierbij de ontwerpprincipes zoals verwoord in hoofdstuk 3 van de voorontwerp structuurvisie, eventueel aangevuld met doelen die voortkomen uit de verschillende opgaven (hoofdstuk 4 van de voorontwerp structuurvisie). Op basis van de kernwaarden van voorontwerp structuurvisie 'ruimtelijke kwaliteit en sociale duurzaamheid' zijn de volgende doelen gesteld:

1. Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem
2. Energie als speerpunt
3. Duurzame mobiliteit
4. Identiteit en diversiteit
5. Ontmoeten en verbinden

We toetsen in hoeverre de alternatieven kansen bieden voor het halen van deze doelen. Dit doen we aan de hand van de plankaarten van de alternatieven en het Voorontwerp en de in het vorig hoofdstuk beschreven effecten, dit in combinatie met de toelichting op de voorontwerp structuurvisie zoals beschreven in hoofdstuk 5. Voor zover doelen niet reeds expliciet zijn gemaakt in het voorontwerp, doen wij aanbevelingen hoe deze dichterbij te brengen in ontwerp structuurvisie. De mate waarin de gestelde doelen worden gehaald worden aangegeven met de volgende scores:

++	Doel wordt in sterke mate gehaald
+	Doel wordt gehaald
+/-	Doelbereik is afhankelijk van uitwerking
-	Doel wordt niet gehaald
--	Doel wordt in sterke mate niet gehaald
0	Het alternatief raakt niet aan gesteld doel

6.1 Een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem

Goed watermanagement is cruciaal voor een droogmakerij als de Haarlemmermeer. Door klimaatverandering is de kans groot dat het enerzijds het overstromingsrisico en de kans op wateroverlast in de polder toeneemt, maar dat daarnaast ook langdurige periodes van droogte zullen optreden, waardoor de droogmakerij te maken zal krijgen met watertekorten. De gemeente wil in samenwerking met het Hoogheemraadschap daarom komen tot een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, wat in grote mate zelfvoorzienend is.

Duurzaam en klimaatbestendig watersysteem
<i>Subdoelen</i>
Beperken zoetwaterinlaat
Voorkomen wateroverlast
Handhaven waterveiligheid
Verbeteren (grond)waterkwaliteit

Beperken inlaat zoetwater

Jaarlijks wordt 20 miljoen m³ water de polder ingelaten. De helft hiervan is nodig voor het doorspoelen van de polder om zo de verzilting van het oppervlaktewater als gevolg van zoute kwel beperkt te houden. Naar verwachting zal het zoutgehalte in het kwelwater de komende 50 jaar nog met 25 procent toenemen.

De gemeente Haarlemmermeer is voor de inlaat van zoet water afhankelijk van het inlaatpunt bij Gouda aan de Hollandsche IJssel. Wanneer de chlorideconcentratie hier te hoog is (>250mg/l) geldt een innamestop. Gemiddeld geldt nu eens per tien jaar een innamestop. Door een stijgende zeespiegel en een dalende rivierwaterafvoer, zal het zoutgehalte ter hoogte van het inlaatpunt vaker de inlaatsnorm overschrijden. De gemeente stelt zich daarom in samenwerking met het Hoogheemraadschap tot doel de afhankelijkheid van de inlaat van water zo veel als mogelijk te beperken. Dit kan door de vraag naar zoet water te verkleinen of het aanbod van zoetwater in de polder te vergroten.

In alle alternatieven zullen de aanwezige landbouwgronden voor een deel worden getransformeerd naar andere functies. De vraag naar zoetwater met een lage chlorideconcentratie zal hierdoor afnemen, waardoor het doorspoelen van het watersysteem kan worden beperkt. Het areaal dat wordt getransformeerd is in Alternatief B groter dan in A. Bovendien zal ook Park 21 in tijden van droogte een watervrager zijn. In het Voorontwerp is het areaal landbouwgrond dat verdwijnt het grootst, maar ook hier zal Park 21 een watervrager zijn.

Nieuwe vormen van landbouw (zilte of minder watervragende teelten) bieden tevens een goede mogelijkheid om de zoetwatervraag te beperken. Uit de plankaart noch de toelichting blijkt echter waar en onder welke condities deze vormen van landbouw ruimtelijk worden mogelijk gemaakt. In de ontwerpstructuurvisie zouden deze gebieden expliciet gemaakt kunnen worden.

Functieverandering maakt het samenvoegen van peilvakken en flexibel peilbeheer mogelijk waardoor de polder zelf meer water kan vasthouden. In Alternatief A zijn de mogelijkheden hiertoe beperkter omdat het areaal aan landbouwgrond dat getransformeerd wordt hier kleiner is. Bovendien kan het samenvoegen van peilvakken en flexibel peilbeheer in het stedelijk gebied problematisch zijn in verband met kruipruimtes of eventuele houten paalfunderingen.

Aanvullend hierop is het mogelijk hemelwater vast te houden en in te zetten als zoetwater in tijden van droogte. In Alternatief B liggen hiervoor goede mogelijkheden door de aanleg van de 3 merenplas. Deze plas kan in tijden van droogte het westelijk deel van de polder van voldoende zoet water voorzien. In Alternatief A is er geen ruimte voor een dergelijk grootschalige ingreep, wel zijn er in Park 21 mogelijkheden voor kleinschalige ingrepen. Deze worden echter niet expliciet gemaakt. Ook in het voorontwerp worden verschillende suggesties gedaan voor het (kleinschalig) vasthouden en bergen van water. Uit de plankaart van het Voorontwerp noch de toelichting blijkt waar voorzieningen voor getroffen worden. In de ontwerpstructuurvisie zouden deze (zoek)locaties expliciet gemaakt kunnen worden.

Voorkomen wateroverlast

Wateroverlast kan ontstaan als gevolg van neerslag en van te hoge grondwaterstanden in het stedelijke gebied. In verhouding tot het zoet watervraagstuk in de Haarlemmermeer is de opgave voor wateroverlast klein, hoewel het optreden van wateroverlast lokaal binnen het bebouwde gebied wel tot veel overlast kan leiden.

Voor Alternatief A bestaan verschillende ideeën om naast de 13% norm voor open water aanvullende voorzieningen voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water te nemen, zoals het aanleggen van waterspeeltuinen en watertuinen. Ook door het herstructureren en transformeren van verouderde kantoor-

en bedrijvenlocaties ontstaan goede mogelijkheden om het percentage verhard oppervlak aanzienlijk te verkleinen. In hoeverre deze ideeën worden gerealiseerd en bijdragen aan het doelbereik is afhankelijk van de uitwerking.

In Alternatief B wordt een groot deel van het gebied dat nu akkerbouw grond is verhard door aanleg van woningen en infrastructuur. De wateroverlastnormen voor stedelijk gebied zijn hoger dan die voor landbouw, waardoor er eerder sprake van wateroverlast zal zijn. Het gebied wordt echter wel ingericht als een groen en waterrijke woonomgeving. Deze maatregelen zullen naar verwachting voldoende zijn om wateroverlast in het stedelijk gebied te voorkomen.

Voor het Voorontwerp geldt dat het voorkomen van wateroverlast afhangt van de uitwerking van maatregelen in het bestaand stedelijk gebied.

Handhaven waterveiligheid

De Haarlemmermeer is gevoelig voor overstromingen vanuit de primaire waterkering (de zee) en de secundaire waterkering (de boezem). Om meer ruimte te bieden aan de boezem is het Hoogheemraadschap van Rijnland voornemens een piekberging in het zuiden van de Haarlemmermeer aan te leggen. Een piekberging is een omdijkt stuk polder dat bij hevige en langdurige regenval onder water gezet kan worden om de boezem tijdelijk te ontlasten. De piekberging wordt gemiddeld eens per 15 jaar ingezet. Er staat dan voor enkele weken water in de piekberging. Via een inlaatconstructie in de Ringdijk wordt water vanuit de Ringvaart onder vrij verval in het bergingsgebied gelaten. Via het bestaande gemaal Leeghwater wordt het water weer uit het bergingsgebied gepompt. Wat de precieze locatie en inrichting wordt van de piekberging in de Haarlemmermeer is pas begin 2012 bekend. De grootte kan variëren van 50 tot 120 hectare inclusief de benodigde kades. Verschillende alternatieven worden nader uitgewerkt in het milieueffectrapport (MER). De hoogte van de kade is gerelateerd aan het oppervlak en zal variëren van 1 tot 4 meter. De aanleg van de piekwaterberging is een autonome ontwikkeling en hiermee niet onderscheidend voor de verschillende alternatieven. Wel kan worden opgemerkt, dat in alternatief B en in het Voorontwerp mogelijk meer kansen bestaan voor een slimme combinatie van de piekberging met door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkelingen dan in alternatief A. In alternatief A wordt immers aanzienlijk minder ingegrepen in de bestaande open ruimte dan in alternatief B en het voorontwerp.

Verbeteren (grond)waterkwaliteit

In de Haarlemmermeer is op grote schaal sprake van verzilting. Brak grondwater (k)welt op en mengt zich met het oppervlaktewater. De komende 50 jaar wordt kwelwater zo'n 25% zouter. Brak water is voor de (traditionele) vormen van landbouw minder geschikt. Vies, voedselrijk water biedt ook beperkte mogelijkheden voor flora en fauna. Onderdeel van een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem is daarom ook het verbeteren van de grondwaterkwaliteit.

In Alternatief B wordt met de drie meren een grote waterplas gemaakt. Doordat het peil wordt opgezet en de plas met name door regenwater gevoed wordt zal de waterkwaliteit hier hoog en de verzilting beperkt zijn.

In Alternatief A is nog onduidelijk welke maatregelen genomen worden om water vast te houden en te bergen. Wel kan gesteld worden dat door het toepassen van flexibel peilbeheer hogere peilen gerealiseerd kunnen worden en de kweldruk hiermee afneemt en de zoutbelasting afneemt. De aanleg van open water kan een positief effect hebben, maar het aanleggen van ondergrondse waterberging kan bijvoorbeeld een negatief effect hebben op de grondwaterkwaliteit.

Voor het Voorontwerp geldt dat het opslaan of bergen van schoon zoet water als belangrijkste maatregel wordt gezien als oplossing voor de kwantiteit en de kwaliteit. Hiervoor worden verschillende kansrijke methoden aangereikt. Uit de plankaart en de toelichting wordt echter niet duidelijk welke methoden waar worden ingezet. Het behalen van het doelbereik is dan ook afhankelijk van de uitwerking.

Voor alle alternatieven geldt dat versterken van het landschappelijke raamwerk leidt tot vergroting van de bergingscapaciteit door verbreding en/of vergroting van sloten en tochten

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik *Klimaatbestendig watersysteem* kan geconcludeerd worden dat Alternatief B goede mogelijkheden biedt om de wateropgave toekomstbestendig op te lossen. In Alternatief A en het Voorontwerp is het doelbereik afhankelijk van uitwerking op projectniveau. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik duurzaam en klimaatbestendig watersysteem			
Criteria	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Beperken zoetwaterinlaat	+/-	+/-	+
Voorkomen wateroverlast	+/-	+/-	+
Handhaven waterveiligheid	0	0	0
Verbeteren (grond)waterkwaliteit	+/-	+/-	+

6.2 Energie als speerpunt

De duurzaamheidsambitie van Haarlemmermeer vraagt om vermindering van de CO₂-uitstoot met 30 procent, terwijl zonder maatregelen de vraag naar energie tussen 2010 en 2030 zal verdubbelen. Grote inspanningen zullen dus nodig zijn om de energie- en milieudoelstellingen te halen. Het grootste deel van de vraag naar energie in de bebouwde omgeving kan beïnvloed worden door maatregelen in de gebouwen zelf, maar ook maatregelen op het niveau van de structuurvisie kunnen bijdragen aan deze doelstelling. Als criteria voor het doelbereik zijn daarom geformuleerd:

Energie als speerpunt
Subdoelen
Reduceren energievraag
Energie uitwisseling
Gebruik duurzame energiebronnen

Reduceren energievraag

In Alternatief A worden bestaande gebouwen en gebieden getransformeerd of geherstructureerd. Bovendien wordt de woningbouwopgave voor een deel gerealiseerd door de bouw van appartementcomplexen. Door compact bouwen is de energievraag per woning lager. Ook zijn er goede mogelijkheden voor collectieve systemen. Alternatief A scoort daarom licht positief.

In Alternatief B worden geen bestaande gebieden getransformeerd of geherstructureerd. De nieuw te bouwen woningen zullen in lage dichtheden gebouwd worden. De energievraag zal daarmee naar verwachting toenemen. Alternatief B scoort daarom negatief.

Ook het Voorontwerp scoort negatief: door de ontwikkeling van woningen in combinatie met de uitleg van kantoorlocaties zal de vraag naar energie toenemen.

Energie uitwisseling

De uitwisseling van electriciteit kan ruimtelijk mogelijk gemaakt worden door vragers en –aanbieders bij elkaar te brengen via een zogenaamd smartgrid. Een smart grid is een intelligent elektriciteitsnetwerk waarbij de elektriciteit in beide richtingen tussen gebruikers en leveranciers kan stromen. Naast uitwisseling van electriciteit kan ook gedacht worden aan de uitwisseling van koude en warmte. Door de combinatie van bedrijventerreinen, kantoren en compacte woningbouw biedt Alternatief A biedt voor beide vormen van energie uitwisseling de beste mogelijkheden. Of energie uitwisseling daadwerkelijk tot stand komt is echter afhankelijk van de uitwerking. Door de lage dichtheden lijken de mogelijkheden voor energie uitwisseling in Alternatief B beperkt. Dit alternatief scoort daarom negatief.

In het Voorontwerp liggen de mogelijkheden voor energie uitwisseling met name in het stedelijk gebied van Hoofddorp, waar functiecombinatie tussen wonen en werken uitwisseling van warmte- en koudevraag mogelijk maakt. Ook liggen er goede mogelijkheden om uitwisseling tot stand te brengen tussen PrimAviera en de uitleg van de ACT gebieden. Het halen van het doelbereik is afhankelijk van de uitwerking van het concept smartgrid.

Gebruik duurzame energiebronnen

De structuurvisie voorziet in de aanleg van een windmolenpark. Ook liggen er mogelijkheden voor het benutten van restwarmte, geothermie of de productie van groen gras via bestaande RWZI's en AVI's. De MER-alternatieven geven hiertoe geen concrete ontwikkelingen aan en zijn hier niet onderscheidend in. Bovendien moet van veel duurzame energie-initiatieven (zoals geothermie) eerst de (financiële) haalbaarheid aangetoond worden.

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik *Energie als speerpunt* kan geconcludeerd worden dat Alternatief A goede mogelijkheden biedt voor duurzame energieoplossingen. In Alternatief B zal het doelbereik afhangen van maatregelen op gebouwniveau, hetgeen buiten de scope van de structuurvisie valt. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik energie als speerpunt			
Subdoelen	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Reduceren energievraag	-	+	-
Energie uitwisseling	+/-	+/-	-
Gebruik duurzame energiebronnen	+	+	+

6.3 Duurzame mobiliteit

Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van de polder. Anderzijds beïnvloedt mobiliteit ook de kwaliteit van de leefomgeving. In de huidige situatie is ongeveer 30 procent van de autoritten over het lokale wegennet in de gemeente Haarlemmermeer – dus nog zonder de snelwegen mee te rekenen –doorgaand verkeer. In de kern Hoofddorp is dit ongeveer 16 procent en in de kern Nieuw-Vennep 10 procent. Deze percentages zullen in 2020 gestegen zijn tot ongeveer 25 en 14 procent. Het aantal autoritten over het lokale wegennet in Haarlemmermeer zal in de periode 2010-2020 met ongeveer 30 procent toenemen.

Door de komst van de Zuidtangent is het gebruik van openbaar vervoer in de gemeente gestegen. Vervoerskundig interessante delen zoals Hoofddorp-Centrum, Hoofddorp-Zuid en delen van Nieuw-

Vennep worden niet door de Zuidtangent bediend. Ook zijn er vervoerskundig interessante knopen waar toch slechts een relatief licht ruimtelijk programma aanwezig is, zoals Hoofddorp station en de omgeving van het Spaarneziekenhuis.

De gemeente stelt zichzelf als doel de polder voor de inwoners en gebruikers via verschillende modaliteiten goed bereikbaar te maken en dit in samenhang met het gewenste programma te ontwikkelen.

Dit leidt tot de volgende subdoelen:

Duurzame mobiliteit
<i>Subdoelen</i>
Benutten van knooppunten
Ontlasten van de polderwegen
Stimuleren fietsgebruik

Benutten van knooppunten

In Alternatief A wordt de bestaande busverbinding tussen Haarlem en Schiphol door of langs het centrum van Hoofddorp opgewaardeerd tot een HOV verbinding. Hierbij zijn twee varianten mogelijk: (1) over de Burgemeester Pabstlaan rechtstreeks naar Schiphol of (2) over de Kruisweg via het centrum van Hoofddorp. In laatstgenoemde variant wordt de plaatswaarde van Hoofddorp centrum beter benut. Ook staat in dit alternatief de combinatie van wonen en werken centraal. Op wijkniveau zullen collectieve werkplekken worden gerealiseerd waardoor het woon-werkverkeer sterk gereduceerd kan worden. Rond het Spaarne ziekenhuis ontstaat een belangrijk HOV knooppunt. Door het toevoegen van (medische) voorzieningen wordt hier ook de plaatswaarde vergroot.

In Alternatief B zal over de N205 een HOV verbinding worden gerealiseerd. Aangezien de verbinding aan de rand van de woongebieden komt te liggen en sprake is van relatief lage dichtheid zal het gebruik van deze lijn door bewoners van dit gebied gering zijn. Aangezien hier geen sprake is van een vrije busbaan zal congestie op de N205 ook vertraging voor de bus betekenen. HOV prevaleert hiermee niet boven de auto.

In het Voorontwerp zal een veel uitgebreider HOV net worden aangelegd, waardoor plaats- en vervoerswaarde op bepaalde knooppunten verder geïntensiveerd kan worden. De mate waarin dit gebeurt is afhankelijk van de uitwerking. Uit de toelichting blijkt nog niet waar concentratie van voorzieningen plaats vindt.

Ontlasten van de polderwegen

Om de kernen en polderwegen te ontlasten van doorgaand verkeer wil de gemeente meer hiërarchie aanbrengen in de wegenstructuur. In beide alternatieven worden hiertoe parallelstructuren voor de bestaande polderwegen aangelegd. De polderwegen worden hiermee vrijgespeeld voor bestemmings- en langzaam verkeer. In Alternatief A kan met de Verlegde weg op de Noord bovendien de bestaande N201 worden afgewaardeerd. In het Voorontwerp wordt met de voltooiing van de polder het aanleggen van een parallelstructuur voor de polderwegen verder voltooid.

Stimuleren fietsgebruik

Het aandeel van de fiets in het verkeer in Haarlemmermeer bedraagt 20 procent. De gemeente wil dit aandeel vergroten door een fietsnetwerk over de bestaande polderwegen aan te leggen. Voorwaarde is dat de polderwegen dan worden afgewaardeerd en alleen toegankelijk zijn voor bestemmingsverkeer (zie ook 6.3.2). Dit is het verst doorgevoerd in het Voorontwerp. In Alternatief A wordt geïnvesteerd in fietsverbinding tussen de beide kernen en Park 21. In Alternatief B vormt de verdubbeling van de N205 en Bennebroekerweg een belangrijke barrière voor fietspassage.

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik *Duurzame mobiliteit* kan geconcludeerd worden dat Alternatief A – in tegenstelling tot Alternatief B- goede mogelijkheden biedt voor het combineren van plaats- en vervoerswaarde. In het Voorontwerp is dit afhankelijk van de uitwerking: waar vindt concentratie van voorzieningen plaats? De alternatieven scores vergelijkbaar op het ontlasten van de polderwegen. Op het stimuleren van fietsgebruik scoort Alternatief B aanmerkelijk slechter door de barierewerking van de verdubbelde N205 en Bennebroekerweg. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik duurzame mobiliteit			
Subdoelen	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Benutten van knooppunten	+/-	++	-
Ontlasten van de polderwegen	++	++	+
Stimuleren fietsgebruik	++	+	-

6.4 Synergie met Schiphol

De luchthaven Schiphol heeft een prominente plaats in Haarlemmermeer. Niet alleen in het gebruik van ruimte, maar ook sociaaleconomisch. Schiphol levert een grote bijdrage aan de werkgelegenheid en aan de identiteit van Haarlemmermeer als vestigingsplaats met nationale en internationale allure. Daartegenover staan ook nadelen: het vliegverkeer veroorzaakt overlast en beperkt daarmee de mogelijkheden om in bepaalde gebieden uit te breiden. Streven in de structuurvisie is om de lusten en en de lasten met elkaar in balans te brengen aan de hand van de volgende subdoelen:

Synergie met Schiphol
Subdoelen
Behouden en versterken van de knooppuntfunctie van Schiphol
Inbouwen van flexibiliteit bij plannen voor het gebruik van de ruimte.
Optimaliseren van het ruimtebeslag van de luchthaven

Behouden en versterken van de knooppuntfunctie van Schiphol

De knooppuntfunctie van Schiphol kan versterkt worden door te investeren in de lokale voorwaarden om bedrijvigheid aan te trekken en de luchthaven internationaal concurrerend te houden. Enerzijds betekent dit investeren in het woonmilieu voor toekomstige werknemers van deze bedrijven. In alle scenario's wordt op de behoefte ingespeeld. Via HOV is Schiphol bovendien eenvoudig bereikbaar voor de werknemers die in de nieuw te ontwikkelen gebieden wonen. Anderzijds met er ook ruimte aan bedrijvigheid geboden worden. In alle alternatieven wordt hiertoe de ontwikkeling van ACT mogelijk gemaakt. In Alternatief B en het Voorontwerp maakt de doortrekking van de N206 via de Bennebroekerweg het bovendien mogelijk dat de knooppuntfunctie van Schiphol voor de Greenport en Bollenstreek wordt vergroot.

Inbouwen van flexibiliteit bij plannen voor het gebruik van de ruimte

Flexibiliteit kan ingebouwd worden door niet te dicht tegen de geluidshindercontour aan te bouwen om zo nieuwe overlast te voorkomen. Ook zou geanticipeerd moeten worden op eventuele wijzigingen in de beperkingenzones, zoals de 20 Ke-contour. Alternatief A en het Voorontwerp scoren negatief omdat hier de nog beschikbare ruimte volgebouwd wordt en er zelfs in de bestaande contour gebouwd wordt. Ook de aanleg van zwemwaterplassen in Park 21 die een vogelaantrekkende werking hebben, passen mogelijk niet binnen een in ontwikkeling zijnde nieuwe LIB-contour. In Alternatief B (en het Voorontwerp voor wat

betreft het westelijk deel) wordt ver buiten de contour gebouwd, maar de opzet van het plan is dermate dat verdere inbreiding binnen het gebied lastig is. In Alternatief A blijft het westelijk deel van de polder wel open voor toekomstig woonuitbreiding wanneer contouren mogelijk een nog groter ruimtebeslag op de polder leggen.

In alle alternatieven geldt dat het behouden van het landbouwgebied in het noorden van de polder mogelijk onder druk staat door beperking voor het verbouwen van gewassen die een vogelaantrekende werking hebben.

Optimaliseren van het ruimtebeslag van de luchthaven

De wijze waarop de huidige start- en landingsbanen van Schiphol worden gebruikt, heeft een grote invloed op de verdeling van de geluidshinder over de omgeving, op de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden in dat gebied en op de groeimogelijkheden voor Schiphol. Door afstemming tussen de activiteiten in de lucht en die op de grond en een verbeterde communicatie met de bewoners kan de hinderbeperking van Schiphol worden geoptimaliseerd. In kader van de Tafel van Alders worden reeds verschillende operationele concepten voor het gebruik van de banen op Schiphol besproken. Door de groei van Schiphol binnen het bestaande banenstelsel te houden en geen extra ruimte voor grondreserveringen te maken kan de verdere overlast worden voorkomen. In geen van de alternatieven wordt verdere fysieke uitbreiding van Schiphol mogelijk gemaakt.

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik *Synergie met Schiphol* kan geconcludeerd worden dat in Alternatief B de lusten en lasten van de nabij van de luchthaven het beste in balans zijn. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik synergie met Schiphol			
<i>Subdoelen</i>	<i>Voorontwerp</i>	<i>Alternatief A</i>	<i>Alternatief B</i>
Behouden en versterken van de knooppuntfunctie van Schiphol	++	+	++
Inbouwen van flexibiliteit bij plannen voor het gebruik van de ruimte	--	-	+
Optimaliseren van het ruimtebeslag van de luchthaven	+	+	+

6.5 Identiteit en diversiteit

Het verleden van Haarlemmermeer is goed herkenbaar. Het negentiende-eeuwse landschappelijke raamwerk geeft het Haarlemmermeer van de eenentwintigste eeuw een krachtige ondergrond. Kenmerkend voor onze gemeente is de al vaak genoemde atypische stedelijkheid met een grote variatie in karakter – van dorps tot stads – en een breed scala aan woon- en werkmilieus, groengebieden en voorzieningen. Deze typerende variatie wil de gemeente behouden en versterken door het eigene van elk gebied en iedere kern te benutten. Hiervoor zijn de volgende subdoelen opgesteld:

Identiteit en diversiteit
<i>Subdoelen</i>
Vergroten variatie in woonmilieus
Vergroten variatie in werkmilieus
Instandhouden open landschap en versterken polderstructuur
Ringvaart als verbindend element
Koesteren van de dorpen als parels

Vergroten variatie in woonmilieus

Het Voorontwerp maakt onderscheid in de hoogdynamische noordoostzijde en de laagdynamische zuidwestzijde van de polder. Diversiteit in woonmilieu wordt bereikt door het uitbreiden van Hoofddorp met hoogstedelijke woonmilieus in de nabijheid van het station (geldt ook voor Alternatief A) en het toevoegen van meer landelijke woonmilieus in het westen van de polder (geldt ook voor Alternatief B).

Vergroten variatie in werkmilieus

Met een gedeeltelijke transformatie van verouderde bedrijventerreinen in Hoofddorp wordt in Alternatief A ingezet op een mix van wonen en werken. Ook moeten in dit alternatieven initiatieven voor flexibele kantoorconcepten en werkplekken in de wijk een plek krijgen, hetgeen zal leiden tot nieuwe werkmilieus.

In Alternatief B worden naast ACT en De Buik geen initiatieven voor het ontwikkelen van nieuwe werkgebieden mogelijk gemaakt.

De toelichting op de plankaart (het Voorontwerp) voorziet daarnaast in de uitbreiding van de kennisintensieve bedrijvigheid. Deze locaties zouden op de plankaart verbijzonderd kunnen worden.

Instandhouden open landschap en versterken polderstructuur

In Alternatief A wordt het open landschap zoveel als mogelijk in stand gehouden doordat alleen binnen de bestaande stedelijke contouren gebouwd wordt. De parklaag als onderdeel van Park 21 waarmee hoogteverschillen in de polder gemaakt worden, doen mogelijk wel afbreuk aan de openheid en weidsheid van de droogmakerij.

In Alternatief B en het Voorontwerp wordt het westelijk deel van de polder bebouwd. Ook de aanleg van een grote waterplas past niet binnen het karakter van de droogmakerij.

De polderstructuur wordt in alle alternatieven verder versterkt door het afwaarderen van de polderwegen in de hiërarchie van het wegennet. In combinatie met de laanbeplanting (groene structuren) wordt belevingswaarde en gebruikswaarde van de structuur van de polder vergroot.

Ringvaart als verbindend element

Met de verbreding van de N205 in Alternatief B en scenario kan de weg op de Ringvaartdijk aan de westzijde van de polder worden afgewaardeerd waardoor meer beschikbaar komt voor langzaam verkeer. Met de ontwikkeling van woongebieden aan de Ringvaart wordt in deze alternatieven tevens ingezet op de Ringvaart als verbindend element met de dorpen aan de overzijde van de Ringvaart.

In Alternatief A worden geen inspanningen ten aanzien van de Ringvaart gepleegd.

Koesteren van de dorpen als parels

In Alternatief A wordt ingezet op hoogstedelijke woonmilieus rondom het station van Hoofddorp. Door een verder ontwikkeling van het HOV netwerken zal het centrum van Hoofddorp bovendien een knooppuntfunctie krijgen, waar een concentratie van voorzieningen plaats vindt. Hoofddorp zal hierdoor veel meer het karakter van een stad krijgen.

Door het "omklappen" van de ringvaartdorpen door het ontwikkelen van nieuwe woongebieden langs de Ringvaart in Alternatief B zal het dorps karakter hier mogelijk verloren gaan.

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik Identiteit en diversiteit kan geconcludeerd worden dat er met name verschillen tussen de alternatieven zitten in doelbereik van diversiteit. Alternatief A en het Voorontwerp scoren goed ten aanzien van de variaties in woon- en werkmilieus. Alternatief B scoort alleen goed ten aanzien van de variaties in woonmilieu. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik identiteit en diversiteit			
Subdoelen	Voorontwerp	Alternatief A	Alternatief B
Vergroten variatie in woonmilieus	++	+	+
Vergroten variatie in werkmilieus	++	+	-
Instandhouden open landschap en versterken polderstructuur	-	+	-
Ringvaart als verbindend element	+	-	+
Koesteren van de dorpen als parels	-	-	-

6.6 Ontmoeten en verbinden

Haarlemmermeer wil een attractieve gemeente blijven voor wat betreft wonen, werken en recreëren. Daarnaast is de ambitie om de sterke internationale concurrentiepositie als gevolg van de aanwezigheid van het luchthavencomplex, de ICT-sector en de zakelijke dienstverlening te behouden en te versterken. De gemeente maakt deel uit van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en ligt tevens op het snijvlak van de Noord- en de Zuidvleugel, in het brandpunt van de Randstad en grenzend aan het Groene Hart. De ambitie is om de samenwerking en ontmoeting te bevorderen om de concurrentiepositie van de regio verder te versterken, maar tegelijkertijd de eigen identiteit te waarborgen. Daarom zijn in de structuurvisie de volgende subdoelen gesteld:

Identiteit en diversiteit
Subdoelen
Recreatie voor de stedeling
Ruimte voor grootschalige attracties en evenementen
Ruimte voor kleinschalige activiteiten

Recreatie voor de stedeling

Park 21 vormt een groene verbinding tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep. Het geeft de ruimte aan stadslandbouw en avontuurlijke en sportieve recreatie. En is gericht op de inwoners van binnen en buiten de polder.

Met de transformatie van het agrarische landschap naar een mix van wonen, werken en recreëren in Alternatief B wordt voorzien in recreatiemogelijkheden voor. Deze zijn echter met name gericht op de "eigen" inwoners en minder gericht op inwoners van de overige kernen of van buiten de polder.

In het Voorontwerp wordt met de aanleg van Park 21 en de groen en waterrijke woonomgeving in het westen van de polder de diversiteit aan recreatiemogelijkheden voor de stedeling verder vergroot.

Ruimte voor grootschalige attracties en evenementen

In Alternatief A biedt Park 21 met de zogenaamde leisurelaag ook ruimte voor grootschalige (commerciële) voorzieningen en (inter)nationale topattracties.

In alle alternatieven wordt een reservering opgenomen voor huisvesting van eventuele Olympische Spelen of andere grootschalige evenementen.

Ruimte voor kleinschalige activiteiten

In Alternatief A wordt met de aanleg van de zogenaamde polderlaag als onderdeel van Park 21 ruimte geboden voor verbrede landbouw.

In Alternatief B ontstaat met de ontwikkeling van de Buurderij een landschap van landgoederen en boomgaarden dat ruimte biedt voor vernieuwend agrarisch ondernemerschap en recreatie. In dit alternatief vindt bovendien geen transformatie of herstructurering van verouderde bedrijventerreinen plaats wat mogelijkheden biedt voor culturele broedplaatsen.

Conclusie

Ten aanzien van het doelbereik Ontmoeten en verbinden kan geconcludeerd worden dat alle alternatieven positief scoren ten aanzien van doelbereik ontmoeten en verbinden. Alternatief A en het Voorontwerp scoren positiever door de realisatie van Park 21, waar zowel ruimte is voor recreatie voor de stedeling als groot- en kleinschalige attracties. De score per subdoel is in onderstaande tabel samengevat:

Doelbereik ontmoeten en verbinden			
<i>Subdoelen</i>	<i>Voorontwerp</i>	<i>Alternatief A</i>	<i>Alternatief B</i>
Recreatie voor de stedeling	++	++	+
Ruimte voor grootschalige attracties en evenementen	+	++	+
Ruimte voor kleinschalige activiteiten	+	+	+

7 GEVOELIGHEIDSANALYSE BEOORDELING MILIEUEFFECTEN EN DOELBEREIK

Bij de bepaling van milieueffecten en het doelbereik van de alternatieven spelen de omvang van de woningbouwplannen en de ontwikkeling van bedrijven- en kantorenlocaties een belangrijke rol. Indien deze ontwikkelingen anders zullen zijn dan verwacht, bijvoorbeeld vanwege een drastische verandering in de economische situatie, zullen ook de beschreven effecten en mate van doelbereik anders zijn. In dit hoofdstuk worden de gevolgen van een kleiner aantal nieuwe woningen en van gedeeltelijke realisering van de gemeentelijke uitvoeringsstrategie Plabeka (Platform bedrijven en kantoren) beschreven voor de bepaling van effecten en doelbereik in dit MER.

7.1 Gevoeligheidsanalyse ontwikkeling woningen

In de alternatieven is sprake van de bouw van ruim 5000 woningen tot 2020 en van ca 6000 woningen na 2020. Gezien de huidige economische ontwikkelingen en de woningmarkt is het vraag hoe realistisch deze prognoses zijn. De gemeente Haarlemmermeer heeft in een verkennende notitie (Memo Structuurvisie en woningbouw, 2011) aangegeven, dat ook in een 'groeiregio' als de Haarlemmermeer waarschijnlijk met fors lagere aantallen moet worden gerekend als gevolg van de crisis. Uitgegaan wordt van maximaal 3600 woningen tot 2020 en maximaal 600 woningen per jaar tussen 2020 en 2030, waarvan 400 voor de eigen behoefte.

De bouw van minder woningen en het hanteren van een lager groeitempo zal in het algemeen leiden tot een ander beeld van milieueffecten dan in vorige hoofdstukken is beschreven. Maar het zal naar verwachting ook ertoe leiden, dat een realiseringstrategie van grootschalige uitleg, zoals de ontwikkelingen aan de westzijde van de gemeente in Alternatief B, minder realistisch wordt vanwege de toegenomen risico's op de realisering van een 'half plan'. Wil de gemeente vasthouden aan ontwikkeling van de westzijde van de polder, dan zal de opgave meer bezien moeten worden in termen van een faseringsstrategie met een lange adem, waarin iedere stap een eigen meerwaarde heeft. De strategie in Alternatief A van inbreiding en transformatie leent zich beter om gefaseerd in te spelen om een onzekere economische toekomst, omdat verschillende kleine stappen makkelijker meerwaarde kunnen krijgen dan in geval van een grootschalige ontwikkeling van de westzijde van de polder.

Milieueffecten

Beperkte groei van aantallen woningen betekent een beperkte toename van de verkeersintensiteit. De urgentie om dan op korte termijn tot aanpassing van weginfrastructuur over te gaan (in Alternatief A rondom Hoofddorp, in Alternatief B de verlengde Nieuwe Bennebroeker Weg) wordt kleiner. In Alternatief B zal verminderde woningbouw leiden tot minder druk op het regionale wegennet. In Alternatief A is het regionale wegennet minder gevoelig voor een lager woningbouwtempo. Een aspect waarop een lager woningbouwtempo voor Alternatief B anders uitpakt dan in A, is het openbaar vervoer. Bij een lager woningbouwtempo duurt het in Alternatief B langer voordat er sprake is van voldoende draagkracht voor openbaar vervoer. In Alternatief A is nieuwe woningbouw meer geconcentreerd in en bij bestaande bebouwing, waardoor uitbreiding van het OV al snel voldoende draagkracht heeft.

In het algemeen doen knelpunten voor het leefmilieu zich minder voor bij een lager woningbouwtempo. Minder woningen in combinatie met minder verkeer in/ rondom de kern geeft meer speelruimte voor de ruimtelijke situering van geluid- en geurgevoelige bestemmingen (ook irt LIB-contour) en minder noodzaak om tijdig (dure) maatregelen te nemen om binnen geluidsnormen te blijven. Dit effect is in Alternatief A, waar bebouwing dicht bij bestaande contouren is gepland, groter dan is Alternatief B. In Alternatief A leidt een lager woningbouwtempo bovendien tot een kleiner risico op overschrijding van luchtkwaliteitsnormen.

De milieudruk neemt immers in een langzamer tempo toe, terwijl de autonome verbetering van luchtkwaliteit door gaat. In Alternatief B doet een lager tempo van woningbouw er op dit punt nauwelijks toe, omdat men daar altijd ruim onder de norm blijft. Voor gezondheid en externe veiligheid geldt dat eventuele knelpunten, afhankelijk van ruimtelijke keuzes met betrekking tot situering ten opzichte van risicobronnen zoals hoogspanningsleidingen, naar de toekomst kunnen worden verschoven bij een langzamer tempo van woningbouw.

Gezien vanuit het natuurlijk milieu kan een lager woningbouwtempo vooral in Alternatief B gevolgen hebben. Het natuurlijk milieu is in Alternatief A betrekkelijk weinig gevoelig voor een lager tempo, vanwege het accent op inbreiding, transformatie en herstructurering. Uitzondering hierop vormt de bestaande stadsnatuur, die ingeval van een lager woningbouwtempo de eerstkomende jaren minder onder druk komt te staan en zich mogelijk beter kan aanpassen aan een langzaam en kleinschalig ritme van inbreiding, transformatie en herstructurering. Wel zal in Alternatief B de afname van het open landschap van de droogmakerij in een lager tempo verlopen. Bovendien is de kans, dat toenemende stikstofdepositie als gevolg van verkeerstoename in het westen van de Haarlemmermeer tot significante effecten op Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid leidt, kleiner. Een lager woningbouwtempo kan in Alternatief A betekenen dat een samenhangende aanpak van de wateropgave bij inbreiding en herstructurering minder gemakkelijk wordt indien deze beweging meer adhoc en minder in samenhang wordt opgepakt. Ook kansen om de stedelijke ruimtelijke kwaliteit te verbeteren zullen dan naar verwachting kleiner zijn. Voor beide alternatieven zal de urgentie (en het financiële draagvlak?) om nieuwe recreatieve voorzieningen te realiseren (bijvoorbeeld recreatief netwerk, Park 21) kleiner zijn bij een lager groeitempo.

In Alternatief B betekent een lager tempo van woningbouw een langzamer achteruitgang van oppervlakte landbouwgrond. Voor beide alternatieven kan gelden, dat met een lager tempo van woningbouw minder urgentie en mogelijk ook (financieel) draagvlak bestaat voor de realisering van recreatieve voorzieningen. Een langzamer tempo van woningbouw betekent in Alternatief A, dat er nog steeds ruimte is om duurzaamheidsambities met betrekking tot klimaatbestendigheid en energie te realiseren, maar het kritische schaalniveau voor meer integrale oplossingen (bijv. smart grid), op een later moment wordt bereikt. Ook voor Alternatief B geldt, dat er bij een langzamer woningbouwtempo minder kansen zijn voor beperking van de energievraag en voor toepassing van duurzame energie. Een beperkte ontwikkeling van de westzijde van de polder is bovendien geen schoolvoorbeeld van efficiënt ruimtegebruik. Voor de landbouw blijft de status-quo langer gehandhaafd, waardoor er minder speelruimte is voor flexibel peilbeheer en instellen van grotere peilvakken.

Doelbereik

Voor het doelbereik betekent een lager groeitempo van de woningbouw het volgende. In Alternatief A zullen de mogelijkheden voor duurzame mobiliteit (het beter combineren van plaats- en vervoerwaarde) niet veel anders zijn dan bij een hoger woningbouwtempo, omdat er ook bij een lager tempo van inbreiding nog steeds voldoende draagkracht is voor een beter OV. Ook op de realisering van andere gemeentelijke doelen (synergie met Schiphol, identiteit en diversiteit, ontmoeten en verbinden) zal een lager groeitempo van woningbouw geen grote invloed hebben.

In Alternatief B zullen de kansen voor duurzame mobiliteit (combinatie van plaats- en vervoerswaarde - toch al kleiner dan in Alternatief A) bij een lager woningbouwtempo verder verkleinen. Ook de kansen voor synergie met Schiphol zal minder zijn, wanneer bij een lager woningbouwtempo niet of later wordt overgegaan tot doortrekking van de Nieuwe Bennebroekerweg. Daarentegen zal in Alternatief B de identiteit van de polder meer in stand blijven bij een lager tempo van woningbouw. Dit geldt met name voor de dorpen langs de ringvaart, die zonder nieuwe bebouwing beter hun eigen identiteit kunnen behouden. Bovendien zal in Alternatief B bij achterblijvend tempo van woningbouw op een later moment ruimte

ontstaan voor kleinschalige activiteiten, waardoor op een later moment in de tijd het doel 'Ontmoeten en verbinden' in die situatie wordt gehaald.

7.2 Gevoeligheidsanalyse uitvoering Plabeka

In de alternatieven is sprake van uitbreiding van bedrijven- en kantoorlocaties conform de overeengekomen uitvoeringsstrategie Plabeka. In deze paragraaf wordt voor beide alternatieven verkend in welke mate zich andere milieueffecten zullen voordoen als gevolg van gedeeltelijke realisering van de uitvoeringsstrategie Plabeka.

Voorafgaand dient te worden opgemerkt, dat er - afhankelijk van de te stellen ruimtelijke prioriteiten - vele mogelijkheden zijn om de uitvoeringsstrategie Plabeka gedeeltelijk uit te voeren. Het aangeven van de effecten kan dan ook alleen in algemene termen.

Milieueffecten

Evenals bij een langzamer tempo van woningbouw zal gedeeltelijke uitvoering van Plabeka op korte termijn leiden tot een beperkte toename van de verkeersintensiteit. In hoeverre de draagkracht voor OV verandert als gevolg van gedeeltelijke realisering van Plabeka is sterk afhankelijk van de keuze van prioritair te ontwikkelen locaties. Wanneer prioriteit wordt gegeven aan Plabeka-locaties nabij bestaande grote kernen is de kans op behoud draagkracht OV het grootst.

In grote lijnen leidt gedeeltelijke realisering, evenals bij een lager tempo van woningbouw, tot minder knelpunten met de kwaliteit van het leefmilieu, maar de verschillen zijn naar verwachting kleiner dan bij een lager woningbouwtempo en bovendien sterk locatieafhankelijk.

Een gedeeltelijke realisering van Plabeka kan beperkte betekenis hebben voor effecten op het natuurlijk milieu. Minder uitleg op nieuwe locaties kan gunstig zijn voor het behoud van het open landschap (en kan bovendien het verlies aan landbouwgrond beperken). Minder herstructurering kan betekenen, dat er minder sanering plaatsvindt van vervuilde bodems. Naar verwachting zullen bij gedeeltelijke realisering knelpunten met beschermde soorten in mindere mate optreden.

Voor duurzaamheid kan gedeeltelijke realisering van Plabeka betekenen (zeker als dat leidt tot een versnipperde groei) dat de kritische massa ontbreekt om een verbeterslag te maken ten aanzien van duurzaamheid (smart grids, ketenefficiency) en klimaatbestendigheid (in combinatie realiseren van wateropgave).

Doelbereik

Vergeleken met een lager tempo van woningbouw zal een gedeeltelijke realisering van Plabeka weinig invloed hebben op het doelbereik. Daarop zijn twee uitzonderingen. Ten eerste kan het bereiken van het doel 'synergie met Schiphol' negatief worden beïnvloed wanneer de realisering van Plabeka-locaties met een relatie met het Schiphol-cluster wordt uitgesteld. Ten tweede kan het doelbereik ten aanzien van duurzaamheid en klimaatbestendigheid in negatieve zin worden beïnvloed, zoals boven beschreven.

8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit rapport is nog geen keuze gemaakt voor een voorkeursalternatief. Het voorkeursalternatief vormt de basis voor de ontwerp structuurvisie. Op basis van het MER tot nu toe én het achterliggende proces wat daartoe heeft geleid worden in dit hoofdstuk de belangrijkste conclusies getrokken en doen wij aanbevelingen voor het VKA en daarmee de ontwerp structuurvisie.

Flexibiliteit ten aanzien van (veranderende) LIB contour

Uit de milieueffect- en doelbereik beoordeling kan geconcludeerd worden dat Alternatief A gemiddeld het beste scoort. Alternatief A is echter kwetsbaar voor, en mogelijk deels niet haalbaar door, verandering van de LIB contour. Een deel van de geplande transformatie naar woningbouw valt binnen de bestaande 20Ke contour. Mogelijk dat deze door herziening van de contour (verwacht in 2012) buiten de contour komt te vallen, maar dan kunnen elders knelpunten optreden. Ook de financierbaarheid van de Park 21 komt in dit Alternatief onder druk te staan, als blijkt dat de aanleg van (zwem)waterpartijen door vogelaantrekende werking (als onderdeel van het LIB) niet mogelijk is. Aanbevolen wordt daarom bij een keuze voor Alternatief A flexibiliteit in de ruimtelijke reservering te hanteren om fine tuning ten aanzien van de (nieuwe) LIB contour mogelijk te maken.

Onderzoek naar aantrekkelijkheid woonmilieu in relatie tot 380kV leiding

Het definitieve tracé voor de Randstad 380kV leiding zal door de westzijde van de Haarlemmermeer gaan lopen. Technisch is deze hoogspanningleiding goed inpasbaar mits de juiste afstanden (125meter) tot woonbebouwing worden gehanteerd. De aantrekkelijkheid van het in Alternatief B geplande woonmilieu in dit deel van de polder kan echter mogelijk onder druk komen te staan door de inpassing van een bovengrondse hoogspanningleiding. Aanbevolen wordt nader te bezien in hoeverre B nog voldoende doelbereik biedt bij gekozen het 380 kV-voorkeustracé.

Uitwerken van de opgave voor klimaatadaptatie

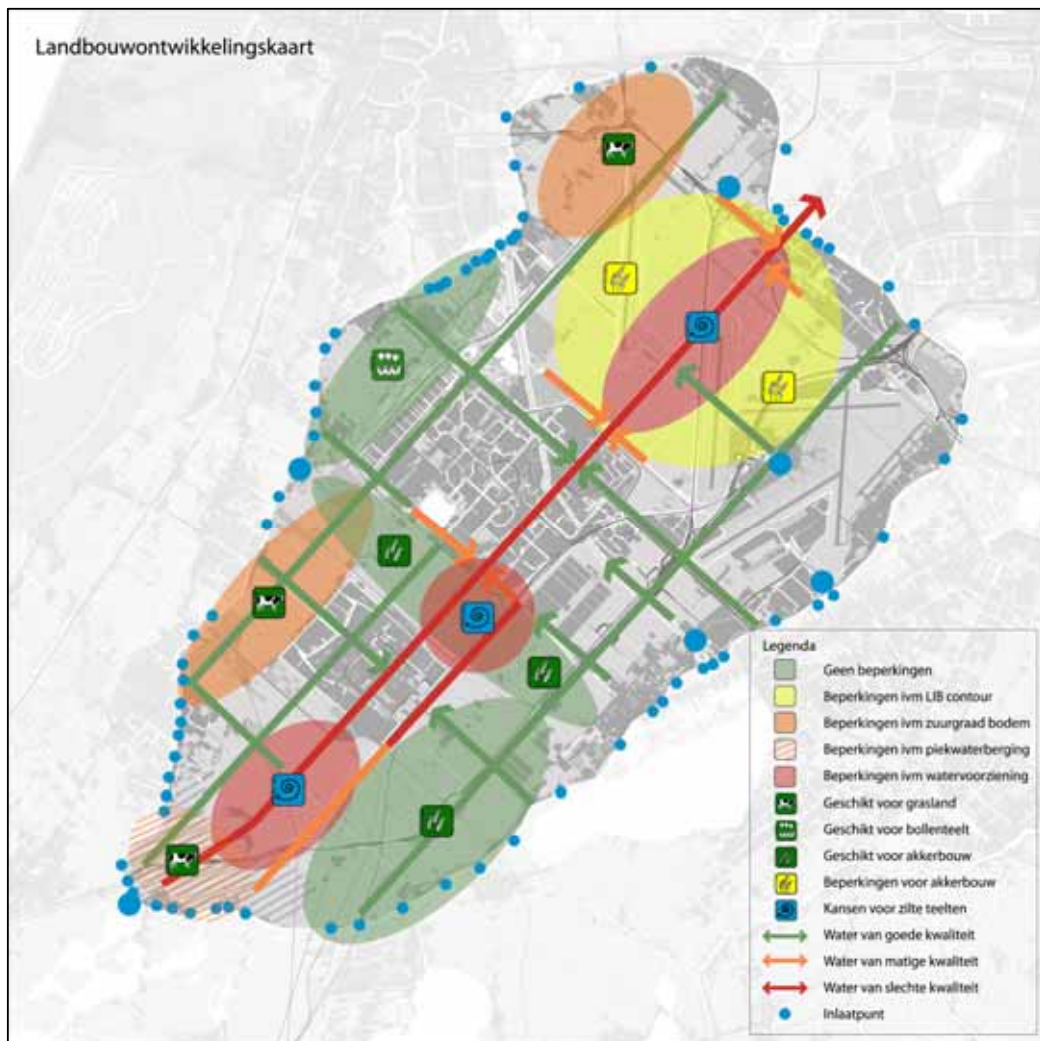
Een belangrijke voorwaarde voor het klimaatbestendig maken van de Haarlemmermeer is het realiseren van een zelfvoorzienend watersysteem. In Alternatief B vormt dit integraal onderdeel van het plan: transformatie van de landbouw en de te realiseren waterplassen zorgen ervoor dat het gebied in zijn eigen vraag kan voorzien. In Alternatief A is de mate waarin een bijdrage geleverd kan worden aan een zelfvoorzienend watersysteem sterk afhankelijk van de uitwerking van de structuurvisie. Verdichting leidt bovendien in de toekomst tot een toenemende kans op hittestress. Bij de transformatie en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen liggen goede kansen voor ontstening en vergroenen van de openbare ruimte. Ook kan hiermee ruimte gecreëerd worden voor ondergrondse en bovengrondse waterberging. Ook bij de inrichting van Park 21 (keuze beplanting etc) dient rekening gehouden te worden met mogelijk grote zoetwatertekorten in de toekomst. Aanbevolen wordt bij keuze voor Alternatief A de ruimtelijke consequenties van klimaatbestendigheid verder uit te werken. Voor alle alternatieven geldt dat de watermaatregelen verder uitgewerkt moeten worden om te kunnen bepalen in welke mate de polder zelfvoorzienend in haar watersteem kan worden.

Differentiatie in landbouwkerngebieden

Het noorden en zuiden van de polder blijft in beide alternatieven bestemd voor landbouwdoeleinden. Afhankelijk van de alternatiefkeuze blijven ook het westelijk deel van de polder (Alternatief A) of het gebied tussen Hoofddorp en Nieuw-Vennep (Alternatief B) behouden. De zoetwatervoorziening voor de landbouw is in de huidige situatie tijdens zeer droge perioden reeds problematisch. In de toekomst zullen vaker periodes van langdurige droogte voorkomen. Ook het inlaatpunt bij Gouda waarvan de Haarlemmermeer afhankelijk is voor de doorspoeling van het watersysteem zal in de toekomst verder onder druk komen te

staan. In een aantal gebieden zal de zoetwatervoorziening voor de landbouw dan niet langer gegarandeerd kunnen worden. Een nieuw LIB leidt mogelijk ook tot beperkingen ten aanzien van te verbouwen gewassen in het noorden van Haarlemmermeer. Gezien de beperkingen (watervoorziening en LIB) wordt aanbevolen in de structuurvisie de landbouw gedifferentieerd ruimte te bieden voor ontwikkeling en ook het onzekere lange termijn perspectief ten aanzien van de zoetwatervoorziening te schetsen. Afbeelding 37 geeft op basis van dit MER een eerste mogelijke aanzet voor een differentiatie in landbouwkerngebieden.

Afbeelding 37 Differentiatie landbouwkerngebieden

Fasering van de ontwikkelingen in relatie tot Olympische ambitie

Indien Olympische spelen naar Nederland komen, biedt de aanleg van een Olympisch dorp mogelijkheden voor voorinvestering in het westelijk deel van de gemeente. In dat geval is Alternatief B een logisch vervolg op Alternatief A. In deze structuurvisie zou deze fasering van de verschillende planonderdelen opgenomen kunnen worden.

Fasering van de ontwikkelingen in relatie tot huidige marktvraag

Gezien de huidige economische ontwikkelingen en de woningmarkt is het vraag hoe realistisch de geplande aantallen in de verschillende alternatieven zijn. Met name voor Alternatief B geldt dat een realiseringsstrategie van grootschalige uitleg minder realistisch wordt vanwege de toegenomen risico's op de realisering van een 'half plan'. Wil de gemeente vasthouden aan ontwikkeling van het westelijk deel van de polder dan zal de opgave meer bezien moeten worden in termen van een faseringsstrategie met een lange adem, waarin iedere stap een eigen meerwaarde heeft. De strategie in Alternatief A van inbreiding en transformatie leent zich beter om gefaseerd in te spelen om een onzekere economische toekomst, omdat verschillende kleine stappen makkelijker meerwaarde kunnen krijgen. Aanbevolen wordt in de structuurvisie een faseringstrategie van de geplande ontwikkelingen op te nemen.

Onderscheid in ontwikkelingen

Bij de totstandkoming van dit MER is helder onderscheid gemaakt tussen autonome ontwikkelingen, ontwikkelingen die de gemeente zelf mogelijk maakt en ontwikkelingen die door andere partijen mogelijk worden gemaakt maar waarbij de gemeente wel enige mate van sturing heeft. Aanbevolen wordt ook in de structuurvisie dit onderscheid door te voeren en daarmee beter zichtbaar te maken welke expliciete ruimtelijke keuzes de gemeente voor de toekomst maakt.

9 LEEMTEN IN KENNIS EN DOORKIJK NAAR HET VERVOLG

9.1 Leemten in kennis

In deze paragraaf worden de leemten in kennis (informatie) aangegeven die gesignaleerd zijn tijdens het opstellen van dit MER. Tevens is vermeld in hoeverre deze leemten in kennis invloed hebben op de effectbeschrijving.

Voor de beoordeling van de alternatieven zijn aannames gedaan ten aanzien van de uitwerking van de structuurvisie en de daarin mogelijk gemaakte ontwikkelingen (bijv. de precieze ligging en vorm van enkele woningbouwplannen). Voor de beoordeling van het aspect duurzaamheid zijn bijvoorbeeld aannames gedaan over de uiteindelijke inrichting van het plangebied om in te kunnen schatten wat de mogelijkheden voor duurzame energie (gebruik en levering) in de verschillende alternatieven zijn. Deze aannames zijn zo gedaan dat geen onderschatting van milieueffecten plaatsvindt van de beoogde ontwikkelingen.

Voor de effectbeschrijving van het planMER op het niveau van de structuurvisie zijn deze aannames afdoende en wordt een voldoende betrouwbaar beeld verkregen van de milieueffecten van de onderzochte alternatieven. Voor planfiguren die als uitwerking van de structuurvisie worden opgesteld (bijvoorbeeld bestemmingsplannen) zijn aanvullende berekeningen nodig waarbij gebruik wordt gemaakt van meer gedetailleerde informatie.

Cruciaal voor een aantal milieueffecten is het Luchthaven Indelingsbesluit dat naar verwachting in 2012 zal worden herzien. De exacte vorm van bijvoorbeeld de nieuwe 20 KE-contour (waarbinnen geen nieuwe woningen geplaatst mogen worden) is nog niet zeker. Waar de herziening mogelijk consequenties heeft voor de geplande ontwikkelingen is dit nadrukkelijk benoemd.

Een belangrijke ambitie in de structuurvisie is een zelfvoorzienend watersysteem. In welke mate deze ambitie bereikt wordt is op basis van de beschikbare gegevens niet te geven. Van doorslaggevende betekenis voor het kunnen benutten van het totaalpotentieel is het zich al of niet kunnen aanpassen van de landbouw aan flexibel peilbeheer. Voor meer zelfvoorzienend kan echter ook ingezet worden op maatregelen als nagezuiverd effluent van de awzi's of het beperken van de vraag. Bijvoorbeeld door middel van effectiever beregeningsbeleid en selectief doorspoelen.

9.2 Doorkijk naar het vervolg

De (ontwerp)structuurvisie wordt gebaseerd op het VKA. Om de structuurvisie en de daarin geplande ontwikkelingen uiteindelijk mogelijk te maken (bijv. met bestemmingsplannen) gelden aandachtspunten en verplichte acties op het vlak van diverse milieuaspecten. In het navolgende worden deze per relevant milieuaspect behandeld.

Natuurlijk milieu

Natuur

Wanneer in de ontwerp structuurvisie een doortrekking van de Nieuwe Bennebroekerweg naar de N208/N206 wordt mogelijk gemaakt (zoals opgenomen in Alternatief B), zijn significant negatieve effecten op het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid niet op voorhand uit te sluiten. In dat geval is een passende beoordeling van de structuurvisie wettelijk verplicht.

Bij aantasting van de EHS of beschermde flora en faunasoorten dient compensatie van de aangetaste waarden plaats te vinden.

Voor de beschreven effecten ten aanzien van milieuaspect natuur kunnen de volgende mitigerende maatregelen worden genomen:

- Invulling van de natuur in de het westen van de gemeente (in Alternatief B) op basis van de natuurdoelen in het Natuurbeheerplan kan per saldo leiden tot versterking van de EHS.
- Met de realisering van nieuwe natuur (bijvoorbeeld in het westen van de gemeente in Alternatief B) meer aansluiten bij de hotspots voor biodiversiteit versterkt de gemeentelijke ecologische structuur.
- Ecologische invulling van inrichting en beheer van de Geniedijk kan de functie van de dijk als ecologische verbindingzone versterken, waardoor hotspots voor biodiversiteit meer met elkaar worden verbonden.
- In Alternatief A bij de beoogde transformatie en herstructurering vanaf het begin van de planontwikkeling aandacht besteden aan de natuur in de stedelijke omgeving, zowel aan het voorkomen of beperken van negatieve effecten als het benutten van nieuwe kansen. Dit kan de verwachte negatieve effecten op beschermde soorten sterk beperken.

Als bij de uitwerking van de voornemens in de structuurvisie ondanks mitigerende maatregelen nog steeds effecten optreden, dient te worden nagegaan in hoeverre deze effecten toelaatbaar zijn binnen de kaders van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (EHS) en de Flora- en Faunawet (beschermde soorten). Op dat moment kan worden bezien in hoeverre na voorkomen en mitigatie resteffecten overblijven waarvoor een compensatieplicht geldt.

Bodem en water

- Saneer verontreinigde locaties waar ontwikkeld wordt voordat vooraf wanneer duidelijk is dat de deklaag ter plaatse doorsneden wordt, vanwege een mogelijk negatieve invloed op de grondwaterkwaliteit.
- Bij de uitwerking van bestemmingsplannen en (waterhuishoudingsplannen) dient voldoende aandacht te worden gegeven aan 'garanties' voor schoon afstromend water, zodat bijvoorbeeld calamiteiten (brand e.d.) niet of zo weinig mogelijk leiden tot negatieve effecten op oppervlaktewater. Ook kunnen bepaalde bouwmaterialen uitgesloten worden, zoals koper en zink, welke een negatieve invloed op de waterkwaliteit kunnen hebben.
- Om het 'waterbelang' in het planproces te borgen moet de Watertoets doorlopen worden.

Leefmilieu

Bij het uitwerken van de diverse deelplannen moet worden voldaan de wettelijke normen voor geluidkwaliteit, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Om dit aan te tonen is veelal nader onderzoek bij deze (bestemmings)plannen nodig.

Geluid

Er bestaat een grote kans dat geluidwerende en/of –beperkende maatregelen getroffen moeten worden om aan de voorkeursgrenswaarden uit de Wet geluidhinder te voldoen. Wanneer dit niet voldoende is dienen hogere waarden te worden vastgesteld. Daarbij mag de maximale grenswaarde uit de wet niet overschreden worden.

Externe veiligheid

Wanneer bij de uitwerking van een (bestemmings)plan de oriëntatiewaarde van het groepsrisico (GR) overschreden wordt of een significante verhoging van het GR optreedt, geldt een zogenaamde verantwoordingsplicht voor het groepsrisico.

Klimaat en energie

Klimaat

Voor de klimaatbestendigheid van een gebied gelden, anders dan normen voor waterveiligheid, –overlast en –kwaliteit (nog) geen wettelijke normen. De gemeente is met het huidige waterbeheer en ruimtegebruik echter zo afhankelijk van de beschikbaarheid van zoet water dat maatregelen die bijdragen aan een zelfvoorzienend watersysteem nodig zijn. Dit betekent dat er voldoende water opgevangen moet worden om in tijden van droogte de verschillende watervragende functies van water te kunnen voorzien, zonder dat water van buiten de polder hoeft worden ingelaten. Hiervoor bestaan afhankelijk van de inrichting van het gebied verschillende mogelijkheden. Flexibel peilbeheer en het samenvoegen van peilvakken leveren een grote bijdrage aan het bergend vermogen van de polder, maar is bij het huidig gebruik van de landbouwgronden lastig te realiseren. Om te weten te komen wat de (on)mogelijkheden van flexibel peilbeheer voor grondgebonden landbouwgebruik betekent zal in het project “De Buurderij” tegelijkertijd een proeftuin worden opgezet voor de mogelijke introductie van flexibel peilbeheer in de overige landbouwgebieden. Het isoleren van gebieden met verhoogde zoutconcentraties door wellen voorkomt bovendien dat het gehele watersysteem doorgespoeld moet worden. Wellicht dat deze gebieden ook goede kansen bieden voor zilte teelten of zoutbestendige gewassen.

Energie

Om energie te besparen, uit te wisselen of duurzaam op te wekken bestaan diverse mogelijkheden. Deze zijn veelal afhankelijk van de specifieke inrichting van de beoogde ontwikkelingen. In de structuurvisie zijn deze over het algemeen dan ook nog niet concreet uitgewerkt (wel is bijv. locatie voor windmolenpark aangegeven). In de Haarlemmermeer kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de volgende maatregelen:

- Meer functiemenging en compactere bebouwing om kortere (woon-werk) afstanden te realiseren (gebeurt hoogstwaarschijnlijk bij keuze voor Alternatief A);
- Aanwezigheid, snelheid en frequentie van het openbaarvervoer in woon- en werkgebieden en beschikbaarheid van (veilige) langzaam verkeerroutes. Hiervoor wordt in beide MER-alternatieven een basis gelegd. Deze moet nader geconcretiseerd worden in de het VKA/de toekomst.;
- Een goede zonoriëntatie van bebouwing, waarmee verwarming kan worden bespaard (wel onnodige koeling in zomer voorkomen) en daken op het zuiden met het oog op geschiktheid voor voor zonne-energie;
- Meer ruimte voor waterberging waardoor de gemalen minder energie nodig hebben;
- Energieopwekking uit lokaal organisch afval;
- Slimme benutting van reststromen;
- Op veel plaatsen in de Haarlemmermeer is de ondergrond geschikt voor opslag van warmte (WKO). Met een goede zonering van bronnen kan effectief gebruik worden gemaakt van het grondwater om gebouwen zomers te koelen en in de winter weer op te warmen. Dit vergt een soort Masterplan voor de (benutting) van de ondergrond;
- De zeer diepe ondergrond (0,5-3 km) biedt in het noorden van de gemeente (van Schiphol naar Vijfhuizen/De Liede) mogelijk kansen voor de benutting van aardwarmte (geothermie). Exploratie en exploitatie hiervan vragen echter zeer hoge investeringen (boren en distribueren). In regioverband vonden en vinden diverse onderzoeken plaats naar mogelijkheden voor geothermie plaatsgevonden. Tot op heden biedt de Haarlemmermeer nog geen basis voor rendabele exploitatie.

Bij de aanleg van het windmolenpark zal rekening gehouden moeten worden met de 380kV leiding. Vanwege externe veiligheid en transportzekerheid geldt dat er zich een minimale afstand van 5 meter

tussen de wiek en de leiding moet bevinden. Het Besluit externe veiligheid buisleidingen regelt dat bij de vaststelling van een bestemmingsplan waarin een risicoverhogend object (bijvoorbeeld een windturbine) in de directe omgeving van een buisleiding wordt toegelaten, dat hiermee bij het beoordelen van de contouren van die buisleiding rekening moet worden gehouden. Voor windmolens die in de buurt van rijks(vaar)wegen en spoorlijnen komen, hanteren Rijkswaterstaat en Prorail eigen risicocriteria. Voor rijkswegen geldt dat plaatsing van windturbines wordt toegestaan bij een afstand van ten minste 30 meter uit de rand van de verharding of bij een rotordiameter groter dan 60 meter, ten minste de halve diameter. Dat is opgenomen in de documenten 'Beleidsregel voor het plaatsen van windturbines op, in of over Rijkswaterstaatwerken' en 'Windturbines langs auto-, spoor- en vaarwegen — Beoordeling van veiligheidsrisico's'. Het gaat hier om beleidsregels en niet om wetgeving. Indien niet wordt voldaan aan de voorkeursafstanden wordt plaatsing van windturbines slechts toegestaan als uit aanvullend onderzoek blijkt dat er geen onaanvaardbaar verhoogd veiligheidsrisico bestaat.

REFERENTIES

- Aerts, Sprong et al. (2008), *Aandacht voor Veiligheid*
- Beijk, V., W. Werkman, et al. (2008). *Klimaatverandering en verzilting - Modelstudie naar de effecten van KNMI '06 scenario's op de verzilting van het hoofdwatersysteem in het noordelijke deltabekken*. Rijkswaterstaat Waterdienst.
- Bessembinder, J. (2009), *Klimaat schetsboek Nederland - het huidige en toekomstige klimaat*. De Bilt, KNMI
- CSO Adviesbureau (2011), *Bodemkwaliteitskaart gemeente Haarlemmermeer*
- Dobben, Van en Van Hinsberg (Alterra, 2008), *Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden*. Alterra
- Erbrink, J.J., V.d. Heuvel, Tj., Leermakers, C., Lefèvre H. (2009), *Stikstofdepositie van Rijkswegenprojecten, Afbakening van het onderzoeksgebied, 50964201.004-TOS/ ECC 09-5320*. Arnhem, 14 juli 2009.
- Gemeente Haarlemmermeer (2011), *Deltaplan bereikbaarheid: Vrijheid van bewegen*
- Gemeente Haarlemmermeer (2011), *Interne gemeentelijke bijdragen t.b.v. Structuurvisie Haarlemmermeer*
- Gemeente Haarlemmermeer (2011), *Masterplan Park 21*
- Gemeente Haarlemmermeer (2009), *Klimaatbeleid Haarlemmermeer 2009-2020*
- Gemeente Haarlemmermeer (2007), *Nota Groen en recreatie in Haarlemmermeer*
- Grontmij (2011). *LER Haarlemmermeer: Landbouweffecten Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030*
- Groot, M. de, S. Kampkuiper, et al. (2009). *Hotspot Regio Schiphol - Klimaatscan*, DHV, Alterra en Provincie Noord-Holland.
- Hoogheemraadschap Rijnland (2009), *Waterstructuurvisie Haarlemmermeerpolder*
- Ministeries van VROM, VWS en LNV (2009), *Nationaal Waterplan 2009-2015*. Deventer
- Ministeries van VROM en VWS (2007), *Besluit Bodemkwaliteit*
- Platform Bedrijven Kantoren Metropoolregio Amsterdam (2011). *Snoeien om te kunnen bloeien. Uitvoeringsstrategie Plabeka 2010-2040*. Juni 2011
- Provincie Noord-Holland (2010), *Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie*
- Provincie Noord-Holland (2009), *Weidevogelvisie Noord-Holland*
- Rijkswaterstaat (2011), *Instructie Rijkswegen en de Natuurbeschermingswet 1998*

- www.bodemdata.nl
- www.cbs.nl
- www.geodata.rivm.nl/netkaart.html
- www.geo.noord-holland.nl/ontwerp_natuurbeheerplan/start.html
- www.groene-as.nl/index.php
- www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke-ordening/handreiking/10-bovengrondse/10-3-beleid-wet-en/10-3-2-wet-en/10-3-2-1
- www.kich.nl
- www.kwaliteitsatlas.nl
- www.nationaalpark.nl
- www.risicokaart.nl
- www.rivm.nl
- www.rivm.nl/gcn/index.html, *Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland*
- www.rivm.nl/Onderwerpen/Onderwerpen/H/Hoogspanningslijnen
- www.tennethoogspanning380kv.blogspot.com/2007_11_17_archive.html

LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN

Archeologie	Wetenschap van oude historie op grond van bodemvondsten en opgravingen.
Autonome ontwikkeling	Ontwikkelingen die optreden zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd. Er wordt alleen rekening gehouden met ontwikkelingen op basis van de uitvoering van beleidsvoornemens waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.
Bevoegd Gezag	De overheidsinstantie die bevoegd is om over een activiteit het besluit te nemen.
Commissie m.e.r.	Onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over de richtlijnen voor de inhoud van het MER en de kwaliteit van het MER.
Cultuurhistorie	De overblijfselen van de geschiedenis van de door de mens gemaakte en beïnvloede leefomgeving.
Deklaag	Bovenste laag van de bodem
Dekzand	Fijnzandige afzetting die gedurende de laatste ijstijden door de wind verspreid zijn.
Depositie	Neerslaan van minerale stoffen en gassen op een vaste ondergrond.
EHS	Ecologische Hoofdstructuur; netwerk van kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingzones waarbinnen flora en fauna zich kunnen handhaven en uitbreiden.
Groepsrisico (GR)	Het GR geeft aan hoe hoog het totale aantal slachtoffers bij een ongeval kan zijn op basis van mogelijk aanwezige hoeveelheden mensen. Naarmate de groep slachtoffers groter wordt, moet de kans op een dergelijk ongeval kleiner zijn.
Habitat	Typische woon- of verblijfplaats van een planten- of diersoort.
I/C-verhouding	Intensiteit/capaciteitverhouding; verhouding tussen de intensiteiten en de capaciteit van een wegvak te bepalen om de mate van verzadiging van dat wegvak aan te geven. Over het algemeen geldt dat de verkeersafwikkeling bij een I/C-verhouding van 0,8 (80%) of lager acceptabel is.
Infiltratie	Naar beneden gerichte verticale grondwaterstroming als gevolg van drukverschillen; het indringen van water in de bodem
Initiatiefnemer	Diegene(n) die de m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen. In dit project de gemeente Haarlemmermeer.
Kritische depositiewaarde	De hoeveelheid depositie die een ecosysteem nog kan verdragen zonder schade te ondervinden.
Kwel	Opwaarts gerichte grondwaterstroming, waarbij grondwater aan de oppervlakte uittreedt
Lden	Level day-evening-night. Maat voor geluidsbelasting door omgevingslawaai. Lden is de verplichte Europese eenheid en vevengt sinds 2004 de voorgheen gebruikte etmaalwaarde. Lden wordt berekent o.b.v. geluidsbelasting die gemiddeld over een jaar optreedt (dB(A) gedurende de dag- (07.00-19.00 uur), avond- (19.00-23.00 uur) en nachtperiode 23.00-07.00 uur. Bij de avond- en nachtwaarde wordt vervolgens een 'straffactor' van respectievelijk 5 en 10 dB(A) opgeteld (hoog geluidsniveau in avond en nacht is meer hinderlijk) voordat Lden berekend wordt (logaritmisch

	gemiddelde; rekening houdend met duur van periodes).
Maaiveld	Oppervlakte van het natuurlijke of aangelegde terrein
m.e.r.	Milieueffectrapportage: de procedure.
MER	Milieueffectrapport: het rapport.
Mitigeren	Verzachten, matigen of verlichten van de negatieve gevolgen (milieueffecten) van een ingreep.
Nationaal Landschap	Door de Rijksoverheid aangewezen gebied van tenminste 10.000 hectare, bestaand uit zowel natuurterreinen, wateren en/of bossen als cultuurgronden en nederzettingen, dat een grote rijkdom vertegenwoordigt aan natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten en aan cultuurhistorische waarden en als zodanig een overwegend samenhangend en harmonisch geheel vormt.
Natura 2000	Europees Netwerk van beschermde natuurgebieden.
Nbw	Natuurbeschermingswet. In de Natuurbeschermingswet is de bescherming van specifieke gebieden geregeld. De bepalingen uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. De volgende gebieden zijn aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet: <ul style="list-style-type: none"> – Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden); – Beschermde Natuurmonumenten; – Wetlands.
NO ₂	Stikstofdioxide
Plaatsgebonden Risico (PR)	Het PR geeft inzicht in de theoretische kans op overlijden van een individu op een bepaalde horizontale afstand van een risicovolle activiteit (opslag of vervoer van gevaarlijke stoffen). De grenswaarde van het PR voor het vervoer van gevaarlijke stoffen is 10 ⁻⁶ per jaar.
PM ₁₀	Fijnstof
Referentiesituatie	Het alternatief waarbij er geen ingreep wordt gepleegd. Dit alternatief wordt als referentiekader voor de effectbeschrijvingen van de alternatieven gebruikt.
Studiegebied	Gebied waar relevante effecten op kunnen treden. De omvang van dit gebied kan verschillen per milieuaspect (zie ook invloedsgebied).
VKA	Voorkeursalternatief

COLOFON

Opdrachtgever	: Gemeente Haarlemmermeer
Project	: PlanMER Structuurvisie Haarlemmermeer 2030
Dossier	: BA6788
Omvang rapport	: 119 pagina's
Auteur	: Monique de Groot en Stef Kampkuiper
Bijdrage	: Jan Bakker
Interne controle	: Jan Veeken
Projectleider	: Jan Veeken
Projectmanager	: Amber van Tatenhove
Datum	: 24 januari 2012
Naam/Paraaf	:

DHV B.V.

DHV B.V.

Verlengde Kazernestraat 7

7417 ZA Deventer

Postbus 927

7400 AX Deventer

T (0570) 63 93 00

F (0570) 63 93 01

E deventer@dhv.com

www.dhv.com

Uitgave

Gemeente Haarlemmermeer
Postbus 250, 2130 AG Hoofddorp
Tel.: 0900 - 1852
www.haarlemmermeer.nl/structuurvisie
structuurvisie@haarlemmermeer.nl

Fotografie

Gemeente Haarlemmermeer

Vormgeving

FUNCKE Communications & Design

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

5 juni 2012 / rapportnummer 2307-95

1. Oordeel over het MER

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer heeft de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 (verder: 'structuurvisie') vastgesteld. De structuurvisie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente voor de komende twintig jaar. Een milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure wordt doorlopen, omdat de structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten. De gemeenteraad van de gemeente Haarlemmermeer is bevoegd gezag voor het vaststellen van de structuurvisie.

De Commissie¹ is van oordeel dat het MER:

- gestructureerd, overzichtelijk en informatief is;
- op heldere wijze aangeeft welke kansen de alternatieven bieden op doelbereik;
- een goede samenvatting en duidelijk kaartmateriaal bevat.

Uit het MER blijkt dat significante effecten op het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Daarom is het opstellen van een Passende beoordeling noodzakelijk. Bij Plan-m.e.r. moet deze deel uitmaken van het MER. De Commissie constateert dat, omdat een Passende beoordeling in het MER ontbreekt, niet alle essentiële informatie aanwezig is voor de besluitvorming over de structuurvisie. De Commissie adviseert daarom het MER aan te vullen met een Passende beoordeling.

Het MER kent een hoog abstractieniveau en maakt geen helder onderscheid tussen de autonome ontwikkeling en de alternatieven. Bovendien is de referentiesituatie niet in absolute termen beschreven. Hierdoor is de analyse van de milieueffecten van de alternatieven op lange termijn (2030) soms arbitrair en moeilijk navolgbaar.

De Commissie adviseert om bij het vaststellen van de structuurvisie mede aan de hand van de plankaart te verhelderen welke plaats de in het MER onderzochte alternatieven innemen.

De informatie in het MER biedt naar het oordeel van de Commissie belangrijke aanknopingspunten om aan de hand van de structuurvisie in de toekomst sturing te gaan geven aan de mogelijke en gewenste ontwikkelingen. De Commissie adviseert bij het vaststellen van de structuurvisie milieurandvoorwaarden nader uit te werken.

De Commissie adviseert verder om:

- bij de uitwerking van plannen en projecten uit de structuurvisie de gevolgen voor de kwaliteit van het leefmilieu, ook onder de wettelijke grenswaarden, nader in beeld te brengen;

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer 2307 in te geven.

- grip te houden op de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkelingen door bij belangrijke besluiten de structuurvisie tussentijds te actualiseren en te toetsen op doelbereik.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht. In hoofdstuk 3 worden aanbevelingen gedaan voor het vervolgproces.

2. Toelichting op het oordeel

Passende beoordeling

Volgens het MER (zie pagina 78 en 79 en tabel 6) scoort alternatief B negatief en alternatief A licht negatief op het criterium 'Natura 2000'. Dit is het gevolg van toename van verkeer en daarmee van stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid.²

Bij plannen die significante gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden is het wettelijk verplicht (art. 19j Natuurbeschermingswet 1998) een Passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied op te stellen voordat het plan wordt vastgesteld. Bij Plan-m.e.r. moet deze beoordeling deel uitmaken van het MER. Omdat een Passende beoordeling bij het MER ontbreekt, is er sprake van een essentiële tekortkoming.

De Passende beoordeling mag plaatsvinden op hoofdlijnen en kan het karakter hebben van een globale risico-analyse,³ waarbij wordt ingeschat of het voornemen in cumulatie met andere plannen of projecten kan leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. In de Passende beoordeling mogen mitigerende maatregelen worden meegenomen om dergelijke negatieve effecten te voorkomen. Uit de wetgeving volgt dat een plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen.

De Commissie adviseert om het MER aan te vullen met een Passende beoordeling op hoofdlijnen.

3. Overige opmerkingen met aanbevelingen

3.1 Algemeen

De opmerkingen in dit hoofdstuk hebben geen betrekking op essentiële tekortkomingen. De Commissie hoopt met onderstaande aanbevelingen een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming over de structuurvisie en vervolgplannen en -besluiten.

² De Commissie wijst erop dat de in het MER genoemde invloedsafstand van 3 km niet juridisch getoetst is.

³ Bijvoorbeeld door inzicht te geven in mogelijke knelpunten met de 'stoplichtmethode'.

3.2 Milieugevolgen

De Commissie constateert dat in het MER:

- geen consistent onderscheid is gemaakt tussen de autonome ontwikkeling en de alternatieven en de referentiesituatie niet in absolute termen is beschreven;
- de ernst en omvang van de milieugevolgen beperkt in beeld zijn gebracht.

De ontwikkeling van de bedrijventerreinen ACT is in het MER gedeeltelijk als autonome ontwikkeling meegenomen, maar wordt ook bij de alternatieven genoemd. Hetzelfde geldt voor de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied Primaviera,⁴ de verdubbeling van de N205⁵ en de ontwikkeling van ruim 1000 woningen in Badhoevedorp⁶. Hierdoor is het niet mogelijk om uit het MER eenduidig te achterhalen wat de referentiesituatie is. Door de milieueffecten van de autonome ontwikkeling in het MER gedeeltelijk als onderdeel van het voornemen mee te nemen worden de milieueffecten van het voornemen mogelijk overschat. Ook is hierdoor de absolute omvang van de effecten op basis van de informatie in het MER niet te bepalen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat in sommige situaties (bijvoorbeeld geluidhinder) de huidige situatie als referentie is genomen en omdat de referentiesituatie niet in absolute termen is beschreven. Voor de onderlinge vergelijking van de alternatieven maakt dit echter niet uit.

De analyse van ernst en absolute omvang van de milieueffecten van de alternatieven is naar het oordeel van de Commissie vrij globaal, soms arbitrair en moeilijk navolgbaar. Dit geldt met name voor de aspecten mobiliteit, bereikbaarheid⁷ en duurzaamheid. Het MER geeft ook aan dat er op dit moment weinig inzicht is in de uitwerking van de beoogde ontwikkelingen, en daarmee in de effecten, op landschappelijke en cultuurhistorische elementen.⁸

De Commissie beschouwt voor het abstractieniveau van de structuurvisie een globale inschatting van de milieugevolgen van de alternatieven voldoende.

Omdat sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit kernpunten zijn acht de Commissie het van belang om met behulp van de structuurvisie toekomstige ontwikkelingen te kunnen toetsen op milieueffecten en doelbereik. De Commissie adviseert om bij de besluitvorming over de structuurvisie:

- mede aan de hand van de plankaart te verhelderen welke plaats de in het MER onderzochte alternatieven innemen;
- de milieurandvoorwaarden voor toekomstige ontwikkelingen, met name voor mobiliteit, leefmilieu en landschap en cultuurhistorie, nader uit te werken.

3.3 Leefmilieu

Gezondheidseffecten

De Commissie constateert dat het MER voor het aspect gezondheid met name in gaat op de gevolgen van de alternatieven op basis van voorkeurs- en grenswaarden. Gezien het abstrac-

⁴ Zie pagina 17 en 55 MER.

⁵ Zie pagina 18 en 58 MER.

⁶ Zie pagina 17 en 54 MER.

⁷ Het alternatieven scoren licht tot zeer positief op bereikbaarheid op basis van een aantal verbeteringen in doorstroming en bereikbaarheid terwijl de I/C verhouding op een aantal trajecten verslechtert.

⁸ Zie pagina 84-85 MER.

teniveau van de structuurvisie, waarbij de milieugevolgen op hoofdlijnen in beeld zijn gebracht, is dit navolgbaar en is er geen sprake van een essentiële tekortkoming. Echter, gezondheidseffecten kunnen ook optreden onder wettelijke normen. De toekomstige ontwikkelingen in de regio met mogelijk aanzienlijke effecten op geluidhinder, slaapverstoring en luchtkwaliteit vragen om het meer in detail in beeld brengen van mogelijke gezondheidseffecten. De Commissie wijst erop dat de Schipholregio in hoge mate een 'hotspot' zal worden voor luchtverontreiniging en geluidhinder als gevolg van de ontwikkeling van de luchthaven.⁹

Externe veiligheid

Bij externe veiligheid wordt in het MER aandacht besteed aan de gevolgen van de alternatieven op basis van inrichtingen en transport over de weg. Het groepsrisico wordt echter gedomineerd door het vliegverkeer van Schiphol. Bij aanleg van woningen/bedrijventerreinen is dat de maatgevende bron.

Advies

De Commissie adviseert om na het vaststellen van de structuurvisie bij de ontwikkeling van concrete plannen (met name voor woningbouw en bedrijventerreinen):

- de kwalitatieve en zo mogelijk kwantitatieve effecten op gezondheid (met name luchtkwaliteit en geluidhinder) ook onder de grenswaarden nader in beeld te brengen;¹⁰
- de effecten voor externe veiligheid nader in beeld te brengen;
- mogelijke maatregelen voor verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu uit te werken.¹¹

3.4 Dynamische ruimtelijke ontwikkeling

De structuurvisie biedt het raamwerk voor toekomstige besluitvorming en is gericht op flexibel (in ruimte en tijd) inspelen op toekomstige ontwikkelingen. De Haarlemmermeer bevindt zich in een hoogdynamische omgeving waarin snelle veranderingen kunnen plaatsvinden en waarbij de afhankelijkheid van besluitvorming door andere overheden groot kan zijn.

De ontwikkeling van Schiphol is hiervan het belangrijkste voorbeeld.¹² Met name de kwaliteit van het leefmilieu is een belangrijk vraagstuk.

De Commissie vraagt daarom aandacht voor de rol die de (definitieve) structuurvisie kan spelen bij het sturing geven aan en grip houden op ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot de kwaliteit van het leefmilieu. Het nader uitwerken van milieurandvoorwaarden (zie paragraaf 3.2) kan hierbij een belangrijke rol spelen.

⁹ Betrek bij de geluidsoverlast van Schiphol ook het grondgeluid van de Polderbaan, dat tot overlast in Hoofddorp-Noord leidt.

¹⁰ Zie ook de factsheet gezondheid in m.e.r.
http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_13_gezondheid_in_m.e.r._webversie.pdf

¹¹ Naast het bewaken van grenswaarden van afzonderlijke hindercomponenten dient er ook aandacht te zijn voor de integrale kwaliteit van het leefmilieu voor het welbevinden van de bewoners. Meer groen kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

¹² Een eventuele aanleg van een parallelle Kaagbaan bijvoorbeeld, heeft waarschijnlijk grote invloed op de verdeling van de geluidshinder in de omgeving en zal van invloed zijn op de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. In de structuurvisie is de mogelijkheid van de aanleg van een parallelle Kaagbaan niet opgenomen.

De aanbiedingsnota bij de structuurvisie gaat in op het ontwikkelen van een checklist, waarmee op basis van criteria plannen getoetst worden op sociale duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. De Commissie adviseert hier milieueffecten en mogelijke mitigerende maatregelen aan toe te voegen. Daarnaast acht de Commissie het van belang om de structuurvisie bij belangrijke besluiten tussentijds te actualiseren en te toetsen op doelbereik.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van de gemeente Haarlemmermeer

Besluit: vaststellen van de structuurvisie Haarlemmermeer

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D1.2, D9, D11.2, D11.3, D22.2

Procedurele gegevens:

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 11 april tot en met 31 mei 2011

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 14 april 2011

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 7 juli 2011

kennisgeving MER in de gemeentelijke website en in de regionale bladen w.o. de "Informeer" en het "Witte Weekblad"

ter inzage legging MER: 5 april tot 17 mei 2012

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 23 april 2012

toetsingsadvies uitgebracht: 5 juni 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

drs. D.J.F. Bel

ir. A.G.M. Dassen

ir. J.E.M. Lax

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

dr. M.J.F. van Pelt

D. Spel (werkgroepsecretaris)

ir. R.F. de Vries

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- 2307-06 Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, 22 maart 2011
- 2307-62 PlanMER Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, eindconcept dossier BA6788 versie 1.0, januari 2012
- 2307-64 Verslag participatie en publieksreacties Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, februari 2012
- 2307-63 Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, maart 2012
- 2307-65 Nota van B&W, Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030, 2012-0008746, 6 maart 2012

De Commissie heeft kennis genomen van de participatie en publieksreacties. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

ISBN: 978-9-421-3560-4

Commissie voor de
milieueffectrapportage

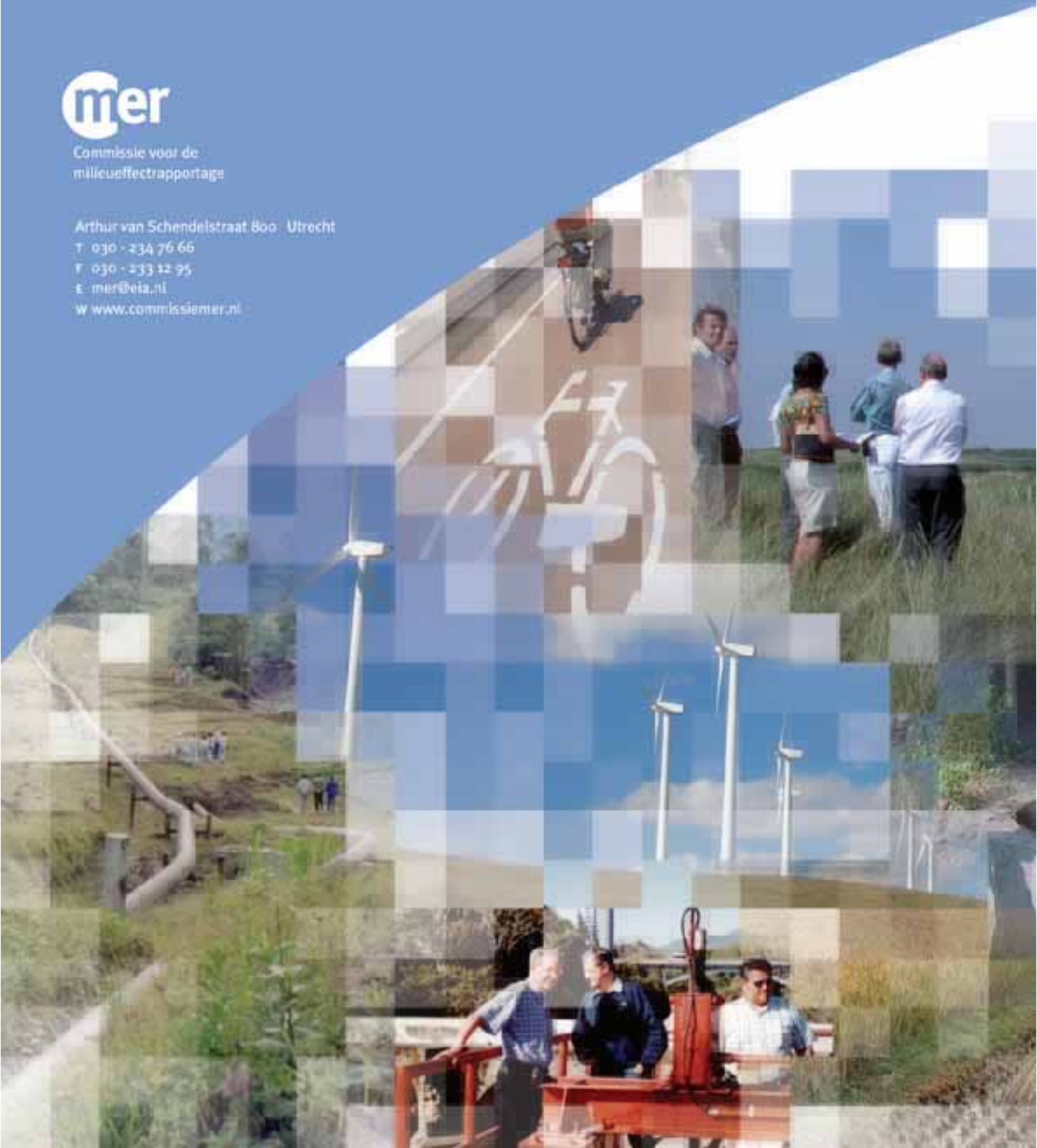
Arthur van Schendelstraat 800 · Utrecht

T 030 · 234 76 66

F 030 · 233 42 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

Verslag participatie en publieksreacties Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Februari 2012

Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Verslag Participatie *en* Publieksreacties

Behorende bij:
Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Februari 2012

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding

- 1.1 Participatie en inspraak
- 1.2 Doelstellingen van participatie
- 1.3 Aanpak en activiteiten

Hoofdstuk 2: Een overzicht van activiteiten en reacties

- 2.1 Informatieavonden in Hoofddorp en Nieuw-Vennep
- 2.2 Themabijeenkomsten
- 2.3 Watercongres
- 2.4 De Tour Haarlemmermeer
- 2.5 E-participatie
- 2.6 Schriftelijke reacties op het Voorontwerp
- 2.7 Landbouweffectrapport (LER)
- 2.8 PlanMER: Aanbevelingen voor de Ontwerp Structuurvisie

Hoofdstuk 3: VAN ONTWERP NAAR STRUCTUURVISIE HAARLEMMERMEER 2030

- 3.1 Het vervolgtraject

Bijlagen:

- Rapport Tour Haarlemmermeer 13 september – 24 september 2011 (Communicatieadviesbureau De Wijde Blik, 30 september 2011)
- Verslag van het Watercongres (gehouden op 9 mei 2011)

1 INLEIDING

Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) in 2008, zijn alle overheidsinstanties verplicht een structuurvisie op te stellen voor het gehele eigen grondgebied. Een dergelijke structuurvisie moet richting geven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en is een belangrijk kader voor het afwegen van concrete beslissingen. De Wro bepaalt dat een structuurvisie de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkelingen aangeeft en de gevolgen die deze ontwikkelingen hebben voor het door de gemeente te voeren beleid. Ook moet in de structuurvisie staan hoe de gemeente voorgenomen ontwikkelingen wil verwezenlijken.

De totstandkoming van de Structuurvisie Haarlemmermeer kent drie fases: de fase van het Voorontwerp, de fase van het Ontwerp en als slotfase de door de gemeenteraad vast te stellen Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

1.1 Participatie en inspraak

Structuurvisies komen regulier tot stand door middel van overleg met verschillende bestuurslagen, overheidsorganen, met betrokken maatschappelijke organisaties en partijen. Dit is al decennia lang de wijze van totstandkoming van ruimtelijk beleid. De wetgever heeft het niet nodig geacht dit expliciet op te nemen in het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro, hierin staan regels hoe met de nieuwe en aangepaste instrumenten van de Wro moet worden omgegaan). In de nota van toelichting is verwoord, dat het nadrukkelijk gewenst is dat burgers en maatschappelijke organisaties (vroegtijdig) worden betrokken bij de totstandkoming van een structuurvisie. Hierbij wordt verwezen naar artikel 150 Gemeentewet: "De raad stelt een verordening vast waarin regels worden gesteld met betrekking tot de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken." Het Bro stelt verder geen specifieke eisen. Het Bro heeft echter wel in artikel 2.1 bepaald dat in de structuurvisie moet worden weergegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties bij de totstandkoming daarvan zijn betrokken.

Bij de participatie in Haarlemmermeer worden de richtlijnen uit de Wro en de gemeentelijke inspraakverordening en het participatiebeleid (2008) gevolgd en worden belanghebbenden en belangstellenden, andere overheden en de vakwereld betrokken bij de totstandkoming van de structuurvisie.

Dit verslag geeft, na dit inleidende hoofdstuk 1, in hoofdstuk 2 een overzicht van de participatieactiviteiten tot dusver en bundelt (op hoofdlijnen) de reacties op het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Ook wordt aangegeven hoe input vanuit de participatie is verwerkt in de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. In hoofdstuk 3 wordt aangegeven wat het vervolgtraject behelst en wat de planning daarvan is.

1.2 Doelstellingen van participatie

Op 22 maart 2011 heeft de college van Burgemeester en Wethouders het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 vrijgegeven voor participatie. Het Voorontwerp heeft tot doel gehad discussie te voeren over de uitgangspunten, de ontwerpprincipes, de opgaven en de te maken keuzes voor Haarlemmermeer.

Participatie over het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer heeft plaatsgevonden op verschillende niveaus en in verschillende vormen. In de Ontwerp Structuurvisie zijn de

resultaten van deze participatieronde verwerkt. Het beoogde eindresultaat van de participatie is een integrale toekomstvisie voor de ruimtelijke en sociale vraagstukken in de gemeente die gedragen wordt door inwoners en betrokkenen.

1.3 Aanpak en activiteiten

De organisatie van de participatie kent meerdere sporen en is gericht op alle inwoners en betrokkenen van de gemeente Haarlemmermeer, op andere overheden, deskundigen en partners. De gemeente heeft hierbij actief partijen benaderd voor uitwisseling en overleg.

Informatieavonden

In april 2011 heeft de gemeente twee algemene informatieavonden gehouden over het Voorontwerp, één in Hoofddorp en één in Nieuw-Vennep. Hiervan wordt verslag gedaan in hoofdstuk 2.1. In november 2011 is het Voorontwerp (door de projectorganisatie) gepresenteerd op het (reguliere) plenaire overleg van de Dorps- en Wijkraden.

Themabijeenkomsten en Watercongres

Participatie met andere overheden, deskundigen en partners is gericht op raadplegen en het verzamelen van inhoudelijke kennis en expertise en discussie over eventuele verschillen in opvatting. Zo zijn er themabijeenkomsten en gesprekken georganiseerd met buurgemeenten, maatschappelijke vertegenwoordigers, ondernemersvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van dorps- en wijkraden. Eén themabijeenkomst had als onderwerp "Economie in de gemeente in de toekomst", een tweede bijeenkomst had als thema "de plaats van de voorzieningen in de gemeente in de toekomst". Een impressie en samenvatting van deze bijeenkomsten wordt gegeven in hoofdstuk 2.2. De gemeente Haarlemmermeer heeft in samenwerking met Hoogheemraadschap van Rijnland het 'Watercongres' georganiseerd. In hoofdstuk 2.3 worden de insteek en uitkomsten van dit congres toegelicht. Een volledig verslag van het Watercongres is als bijlage toegevoegd.

Tour Haarlemmermeer

Een specifiek onderdeel van de participatie was de 'Tour Haarlemmermeer' waarbij aan de hand van vragen en stellingen burgers uitgenodigd zijn om mee te praten over de toekomstplannen voor Haarlemmermeer. Een indruk van de Tour en de belangrijkste uitkomsten daarvan staan in hoofdstuk 2.4. Een volledig verslag van de Tour is als bijlage toegevoegd.

E-participatie: het online platform

Voor de Structuurvisie is een periode het online platform ingezet van de gemeente. Hierbij konden bezoekers ideeën, meningen, alternatieven en oplossingen plaatsen en hadden anderen de mogelijkheid daarop te reageren. Met deze tool heeft de gemeente een platform gecreëerd voor alle inwoners en andere betrokkenen (sluit niemand uit), voor iedereen eenzelfde niveau van informatie en een kwalitatief hoge intensiteit van participatie (uitwisselen van argumenten en discussie). Een overzicht van vragen en reacties die zijn ingebracht, wordt gegeven in hoofdstuk 2.5.

Schriftelijke reacties op het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Het Voorontwerp Structuurvisie is toegestuurd aan een groot aantal partijen met het verzoek hierop te reageren. Een opsomming van de partijen die schriftelijk heeft gereageerd, wordt gegeven in hoofdstuk 2.6. In dit verslag wordt niet ingegaan op de afzonderlijke bijdragen van de partijen. Wel wordt aangegeven tot welke aanpassingen in de Ontwerp Structuurvisie deze reacties hebben geleid.

Landbouweffectrapport (LER) Haarlemmermeer

In de inleiding van het Voorontwerp Structuurvisie is aangegeven dat bij de opstelling van het ontwerp nog verdiepingsslagen worden gemaakt, gericht op (onder meer) de agrarische structuur (pagina 4). Het Landbouweffectrapport Haarlemmermeer (LER) is dan ook opgesteld met het doel aan de Ontwerp Structuurvisie een landbouwparagraaf toe te voegen. Het LER is tot stand gekomen op basis van bureauonderzoek en raadpleging van de sector en andere relevante partijen. Hoe deze raadpleging is georganiseerd en vormgegeven, wordt toegelicht in hoofdstuk 2.7.

Milieueffectrapportage (MER)

Aangezien de Structuurvisie Haarlemmermeer kaderstellend zal zijn voor activiteiten die volgens de Wet milieubeheer m.e.r.-(beoordelings)plichtig zijn, is een milieueffectrapportage(MER) vereist. Het voornemen tot het opstellen van een Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 en een plan-m.e.r in het kader van de Wet milieubeheer is door de gemeente openbaar kenbaar gemaakt. De (concept) notitie Reikwijdte en Detailniveau heeft tegelijkertijd met het Voorontwerp Structuurvisie zes weken ter inzage gelegen in het raadhuis in Hoofddorp.

In de notitie Reikwijdte en Detailniveau is een eerste (milieu)verkenning en een voorlopige opzet en voorstel voor het onderzoek opgenomen. Aan de bewoners en andere betrokkenen is destijds gevraagd te reageren op het voorstel, zodat aan de hand van de zienswijzen inhoud en opzet van het milieuonderzoek eventueel aangepast konden worden. In hoofdstuk 2.8 wordt verder stil gestaan bij de m.e.r.-procedure.

Tot slot wordt in hoofdstuk 3.1 aangegeven wat het vervolgtraject behelst en wat daarvan de planning is. De Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer zal naar verwachting in april 2012 gereed zijn voor het vervolg van het participatietraject.

Website

De website www.Haarlemmermeer.nl/structuurvisie bevat alle beschikbare documenten en is belangrijk als 'bibliotheek'.

HOOFDSTUK 2: EEN OVERZICHT VAN ACTIVITEITEN

2.1 Informatieavonden in Hoofddorp en Nieuw-Vennep

Het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer geeft belangrijke structurerende zaken weer, zoals ontwerpprincipes voor duurzaamheid, een duurzaam en klimaatbestendig watersysteem, slimme energienetwerken, netwerk- en ketenmobiliteit, synergie met Schiphol, ruimte voor attracties en cultuurhistorie, en diversiteit als drager van ontwikkelingen. Het Voorontwerp behandelt de belangrijkste 'hardware' van structuur zoals water, infrastructuur, energie en groen. De mens staat centraal in dit proces. De voorgestelde structuur wordt dan ook steeds getoetst aan 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit'. Een belangrijke notie uit het Voorontwerp is dat maatwerk een vereiste is voor het realiseren van 'sociale duurzaamheid' en 'ruimtelijke kwaliteit'.

Het Voorontwerp is benut om discussie te kunnen voeren over de uitgangspunten, de ontwerpprincipes, de opgaven en de te maken keuzes.

De gemeente presenteerde het Voorontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 tijdens twee algemene informatieavonden op 11 april in 2011 Hoofddorp en 13 april 2011 in Nieuw-Vennep. De bewoners en andere betrokkenen hadden vragen en kritiekpunten en gaven aandachtspunten en suggesties mee. Wij geven op hoofdlijnen een weergave van de besproken onderwerpen.

Bijeenkomst Hoofddorp op 11 april 2011

- Opmerking: Geluid in Hoofddorp. Hiermee moet u rekening houden bij de bouw van woningen.
- Vraag: Over woningbouw: waarom hebben wij x-aantallen woningen nodig? Doe eens rustig aan! Een gemeentelijke reactie daarop is dat er een woningopgave (vanuit het Rijk) ligt voor de regio, en ook voor Haarlemmermeer. Volgens de prognose zullen er steeds meer mensen naar deze regio komen, daarop moeten wij zijn voorbereid. Wij zijn en blijven een aantrekkelijke regio is het beeld. Wel kijken hoe wij de opgave kunnen faseren. Dus goed kijken waar wij willen bouwen, wanneer wij willen bouwen en voor wie.
- Opmerking: Praat met buurgemeenten.
- Vraag: Hoofddorp-Oost is volgens de tekening erg druk ingericht. Vier jaar geleden waren wij al tegen een Verkeerscirculatieplan (VCP). Heeft u de plannen van de raad destijds wel meegenomen? Antwoord van de gemeente: Er worden nu – bij het Voorontwerp - geen besluiten voorgelegd of genomen. De uitwerking van plannen komt later.
- Vraag: Wil Haarlemmermeer de "dubbeldorpen" nu koesteren of niet? Antwoord van de gemeente: de dorpen zijn divers van karakter, het gaat om culturele kwaliteit, onze identiteit.
- Vraag: Haarlemmermeer is tegen een tweede passagiersterminal voor Schiphol. Is dat niet in tegenspraak met de Schipholvisie van de provincie Noord-Holland? Antwoord van de gemeente: (ruimtelijk) "reserveren" is nog niet realiseren.
- Vraag: Is de landbouw LER-klaar? Antwoord van de gemeente: aan het LER (Landbouweffectrapport) wordt gewerkt en de uitkomsten zijn belangrijk voor de huidige landbouw. Er zijn nog geen conclusies getrokken.
- Vraag: Ik woon in Hoofddorp-Noord: hoe zit het met de 380 KV? Antwoord van de gemeente: het Voorontwerp Structuurvisie is gebaseerd op de huidige stand van zaken over de 380 KV aan de oostkant.

- Opmerking: de discussie bij de 380 KV is ook ondergronds of bovengronds aanleggen? Voor mij staat vast dat ondergronds de beste oplossing is.

Bijeenkomst Nieuw-Vennep 13 april 2011

- Vraag: Wat is nu atypische stedelijkheid? Antwoord: Wij zijn een ambivalente gemeente, we zijn geen stad, we zijn geen platteland. Daarom is deze gemeente zo'n heel bijzondere plek om te wonen. Balans tussen een mooi verleden en toekomst.
- Vraag: Wat houdt nu verbetering en verstedelijking van kwaliteit in? Antwoord: Dat wat verstedelijkt is, ook kwalitatief goed verstedelijkt maken.
- Vraag: Wat is de verstedelijking van Nieuw-Vennep? Antwoord: Nieuw-Vennep heeft een dorpse verstedelijking.

Opmerkingen uit de zaal:

- We moeten toch wel een beetje matigen, kijk naar Nieuwe Kom. Het komt altijd wel op z'n pootjes terecht, maar wel dankzij belangengroepen. Bijvoorbeeld, er wordt niet altijd geluisterd naar wat we suggereren/willen. U moet meer gaan praten met bewoners. Luisteren, ga het dorp in en praat met mensen.
- De Architectuur in Nieuw-Vennep is niet harmonieus. Huizen Nieuwe Kom geen gezicht!
- In Nieuw-Vennep schiet niets op.
- Over bijvoorbeeld groenstructuren, dorpse karakter, contrasten laag- en hoogbouw. Het gaat om geld!!!! Hoofddorp is al overtuigd, maar wij nog niet. Houd discussie open en op moment dat het kan, maak dan beslissingen. Let op coproductie.
- College is doof, alles voorbij Nieuw-Vennep bestaat niet.
- Let op cultuurhistorie.
- Wat bedoelt u met sociale duurzaamheid? Agrariërs hebben geen werk meer en krijgen geen geld. Creëer kansen voor agrariërs. Kom op voor hun belangen.
- U zegt: "We doen alles met de burens", maar wij (dorpsraad Lissersbroek) merken daar weinig van. Graag meer aandacht voor communicatie.
- Ik heb het vluchtig gelezen en heb waardering voor het stuk, maar ik begrijp ook de woede bij sommigen. Verschillende koersen in de cycli van besluitvorming. Inbreng wordt niet serieus genomen. Wees nou transparant: eerst terugkoppelen, dan besluiten.
- Een aanwezige is nazaat van een van de pioniers van Haarlemmermeer: We worden niet serieus genomen, niet netjes behandeld. We waren allemaal tegen de kassen.
- Ik ken de polder ook nog van 50 jaar terug. Er wordt maar veranderd. Ik vind hem mooi, de polder. Al die veranderingen en ontwikkelingen. En wie gaat dat betalen? Kunnen we niet een pas op de plaats maken? Minder ambitieus, neem meer tijd! Organische groei? Een oproep hierbij!
- Dit plan is een verkoopbrochure. Meer overleg met bewoners! Wees voorzichtig met wat je gaat veranderen. Let op het karakter van de polder. Wij verkopen het zelf wel. We hebben geen verkoopbrochure nodig.
- Luisteren is belangrijk. Er zit veel deskundigheid in de polder.

2.2 Themabijeenkomsten

Om wat dieper op een aantal kernpunten in te kunnen gaan, heeft de gemeente ook twee themabijeenkomsten georganiseerd, in het Polderhuis in Hoofddorp. Naast de dorps- en wijkraden, waren diverse maatschappelijke organisaties uitgenodigd en actief benaderd om mee te praten.

Een bijeenkomst over economie

De bijeenkomst van 12 juli 2011 had als titel "Economie in de gemeente in de toekomst". Als leidraad voor de discussie was vooraf een aantal issues aangegeven:

- van aanbod naar vraaggestuurd;
- invloed Nieuwe Werken;
- van kwantiteit naar kwaliteit;
- toenemende behoefte aan functiemenging;
- mix met andere functies op traditionele (monofunctionele) terreinen
- van gebiedsontwikkeling naar netwerk en knooppuntbenadering;
- arbeidsmarkt.

Na een informerende presentatie over de kernpunten van het Voorontwerp Structuurvisie en een presentatie over de ontwikkelingen op de kantorenmarkt vanuit het Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka) en de (mogelijke) consequenties daarvan voor het ruimtelijke en economische beleid, bleef er helaas te weinig tijd over voor de inbreng van de genodigden. Een aandachtspunt voor de organisatoren. Enkele (andere) kritische geluiden en pleidooientijdens de bijeenkomst op een rij:

- De informatie over de Structuurvisie ziet er prachtig uit, maar heeft een hoog educatief gehalte en moet toegankelijker worden gemaakt.
- Het participatie- en besluitvormingsproces moet duidelijker in beeld worden gebracht. Bij het aandragen van ideeën en initiatieven loopt de bewoner en (agrarische) ondernemer tegen (te)veel obstakels en belemmeringen op bij de gemeente.
- Opmerking: De ontwikkeling van het centrum van Nieuw-Vennep schiet niet op!
- Hoe is het mogelijk dat er alsmaar kantoren bij werden gebouwd, ondanks de zichtbaar toenemende leegstand? De overheid zou geen bouwvergunningen meer af moeten geven. Een reactie van ambtelijke kant: de overheden zijn zich meer dan bewust zijn van de situatie (het overaanbod) en zijn hiermee op strategisch niveau bezig. Wij moeten ontdekken hoe we op een nieuwe manier invulling kunnen geven aan functies en bestemmingen. Het gaat om ruimtegebruik.
- Ook in winkelgebieden en winkelcentra dient leegstand zich aan. Wij moeten onderzoeken wat de consument aanspreekt en inzetten op verandering van de bestaande functies. Er zou meer aandacht moeten zijn voor de kwaliteit van gebouwen en de omgeving waarin deze staan. Neveneffecten van de leegstand zijn verloederding en verschraling. Het is belangrijk kwetsbare functies niet weg te laten drukken.
- Enkelen hebben bedenkingen bij Park21 en de (financiële) haalbaarheid daarvan. Wie heeft gevraagd om Park21 in *die* grootte? De agrariër is als landschapsbeheerder essentieel voor behoud van het cultuurland. Het is daarom belangrijk de agrariërs (meer) duidelijkheid te bieden over de bedrijfsmogelijkheden in de toekomst. In het Voorontwerp Structuurvisie ontbreekt een landbouwparagraaf, het is belangrijk dat die wel opgenomen wordt in het vervolg.

Een bijeenkomst over voorzieningen

Ook voor de bijeenkomst op 14 juli 2012 met als thema "de plaats van voorzieningen in de gemeente in de toekomst" was vooraf een aantal vragen geformuleerd:

- Hoe ziet een ' laagdrempelig ontmoetingspunt' er in de toekomst uit?
- Waar lokaliseer je dat? midden in de wijk of op een zogenaamd ' knooppunt'?
- Waar en voor welk type voorzieningen is het in de toekomst logisch om een verzorgingsgebied te hebben dat over de gemeentegrenzen heengaat?
- Blijven we investeren in stenen of gaan we in de toekomst meer investeren in functies?

Door de groepsgrootte van circa twintig personen was het goed mogelijk met elkaar in discussie te gaan. Aan de hand van gerichte vragen en discussiepunten kwam het gezelschap tot het benoemen van knelpunten en aanbevelingen. Een samenvatting:

- Hoe kunnen de kernen vitaliteit verkrijgen / behouden? De kernen hebben veelal niet eens een school of supermarkt. Een centrale – multifunctionele – ontmoetingsplek, bijvoorbeeld een dorps huis, is onontbeerlijk voor het verenigingsleven en voor het bestaan van een kern.
- Een gebouw is ook een blok aan het been, een belangrijk deel van het (subsidie)geld gaat op aan de huur. De gemeente kan de levensvatbaarheid van maatschappelijke voorzieningen steunen door hier zelf vaker gebruik van te maken, bijvoorbeeld voor participatiedoelstellingen. Dat is goed voor de huuropbrengsten.
- Het Cultuurgebouw kan en wil ook decentraal opereren.
- De gemeente kan de vitaliteit van een kern stimuleren door vergunningen te verlenen voor bijvoorbeeld ambulante verkoop en horeca.
- Demografie: Haarlemmermeer is een kinderrijke gemeente, maar hoe zal dat zijn over 10 of 20 jaar? Goed kijken naar de gebieden en wijken die worden ontwikkeld en daarmee rekening houden bij het onderwijsaanbod. In Haarlemmermeer is nauwelijks eindonderwijs aanwezig op MBO- en HBO-niveau. Hieraan moeten wij in samenwerking met het regionale bedrijfsleven gestalte gaan geven.
- Advies: maak er geen grote “leerfabrieken” van. Ga met elkaar op zoek naar de juiste schaal en denk aan samenwerking in netwerken.
- Waar lokaliseer je nu voorzieningen in een gemeente? Bij goed bereikbare knooppunten? Mensen willen iemand zien en ontmoeten en hulp krijgen dichtbij huis (en gaan niet naar het knooppunt). Onderzoek situaties die er al zijn in Nederlandse steden en vergelijk deze. Kijk over de gemeentegrenzen heen, en beperk je niet tothet eigen verzorgingsgebied.
- Opvallend is dat de sportaccommodaties tegenwoordig *buiten* de wijk liggen. De verbindingen, bijvoorbeeld met het onderwijs en de buitenschoolse opvang, zijn er niet meer. Er moet nu worden geïnvesteerd in combinatiefuncties in de wijk. Het gaat om netwerkorganisaties.
- Voor het behoud van vitale organismen is het belangrijk te denken in *gedeelde* belangen en niet in standpunten.

2.3 Watercongres

De Gemeente Haarlemmermeer organiseerde in het kader van de Structuurvisie, in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland, op 9 mei 2011 het Watercongres. Het congres vond – hoe kan het anders - plaats in gemaal Cruquius in aanwezigheid van tal van deskundigen. De centrale vraagstelling van de dag was: Hoe bouwen we het huidige doorspoelsysteem van de Haarlemmermeer om naar een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem? Het doel van de bijeenkomst was de wateropgave in haar complexiteit te bespreken en oplossingen te formuleren voor de knelpunten.

De resultaten van het congres zijn verwerkt in een verslag. Een achttal aanbevelingen is door de congresgangers meegegeven als input voor de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030. Deze luiden als volgt:

- Het watersysteem van de Haarlemmermeer is complex: leer de werking heel goed kennen door monitoring, onderzoek én praktijktesten.
- Beschrijf de wateropgave niet globaal, maar kwantificeer deze en leg daarmee het ambitieniveau vast.
- Verbindt de wateropgave aan andere functies en ontwikkelingen in de polder. Water, landbouw, natuur en recreatie, Schiphol en de stedelijke gebieden kunnen veel voor elkaar betekenen.
- Water kan een belangrijk onderdeel worden van het 'polderraamwerk', een ruimtelijk raamwerk dat de stedelijke ontwikkelingen draagt.
- De wateropgave is een gebiedsontwikkelingsopgave. Zoek de partijen die iets moeten, kunnen en willen.
- Boeren, onderzoekers, overheden, Schiphol moeten samenwerken en kennis delen.
- Geef de ontwikkeling van oplossingen tijd! Tijd voor kennisontwikkeling, bewustwording en afstemming op de klimaatontwikkeling.
- Ondersteun de waterpioniers en proeftuinen. De ontwikkeling van een duurzaam watersysteem begint hier.

Het volledige verslag van het Watercongres, waarin ook de lezingen op die dag zijn opgenomen, is al bijlage toegevoegd.

2.4 Tour Haarlemmermeer

Het bijgevoegde "Rapport Tour Haarlemmermeer" is een samenvatting van een participatieronde gehouden van dinsdag 13 september tot en met zaterdag 24 september 2011 op diverse locaties in Hoofddorp, Zwanenburg, Vijfhuizen, Badhoevedorp, Cruquius, Lisserbroek en Nieuw-Vennep. Het rapport omvat de belangrijkste uitkomsten van de stellingen, opvallende ideeën die zijn genoemd, en een overzicht van favoriete en minder favoriete plekken.

De gemeente Haarlemmermeer heeft communicatieadviesbureau De Wijde Blik gevraagd vorm te geven aan een participatietraject met de inwoners van Haarlemmermeer, met het doel:

- De visie van inwoners op Haarlemmermeer 2030 te gebruiken. Wat zien zij op de polder afkomen? Waar liggen grote noden? Waar liggen grote kansen?
- Inspiratie op te doen. Hoe kijken de bewoners vanuit hun wijk of dorp aan tegen verleden, heden en toekomst? Wat is hun verhaal?
- Draagvlak te creëren en bekendheid te geven aan de Structuurvisie.

'Is in Haarlemmermeer nog veel ruimte of is het juist vol?', 'Wat voor soort woningen zouden er nog bij moeten?', 'Moeten we een plattelandsgemeente zijn of juist een stadsgemeente?' Soortgelijke vragen kwamen tijdens de tour aan bod. De antwoorden van inwoners zijn verwerkt in het rapport. In totaal hebben 178 mensen meegewerkt.

2.5 E-participatie: het online platform

Participatie is belangrijk om als gemeente goed aan te kunnen sluiten bij de ideeën die binnen Haarlemmermeer spelen. Via het elektronisch kanaal kan de gemeente op een

eenvoudige manier met inwoners en ondernemers communiceren. Daarnaast biedt het voor inwoners een platform om aan te geven wat in de gemeente anders zou kunnen en moeten zijn. Het platform biedt inwoners en ondernemers ook de mogelijkheid om samen maatschappelijke relevante projecten te realiseren. Men kan elkaar 'ontmoeten' en verbindingen leggen. In onderstaande worden de - via de website- geformuleerde vragen en reacties en ideeën (ingekort) weergegeven.

Vraag: Mist u recreatie- en ontspanningsmogelijkheden in Haarlemmermeer?

Idee 1 bioscoop: een mooie, luxe bioscoop waarin wij Haarlemmermeeders een gezellige avond kunnen spenderen (en de kiddies natuurlijk de middag!).

Reactie: Op dit moment wordt een groot bioscoopcomplex gebouwd in Hoofddorp-Centrum.

Idee 2 Forelvisvijver: Binnen Park21 kan een forelvisvijver komen, in de provincie zijn ze niet te vinden, in de rest van het land wel. Er is een groeiende interesse in dit soort vijvers. Het zal een oppervlakte vragen van 3 tot 5 hectare. Meer informatie is te vinden bij de federatie van forelvisvijvers.

Vraag: Wat vindt u belangrijk voor de toekomstige ontwikkeling van de Haarlemmermeer?

Idee / reactie 1 Structuurvisie Rijsenhout: Wat mij opvalt is dat er in alle berichtgeving over de structuurvisie Haarlemmermeer 2030 werkelijk niet 1 letter te lezen is over de inmiddels allang opgestelde en goedgekeurde structuurvisie Rijsenhout. Afgeladen vol was de presentatieavond in de Reede waar het stuk door wethouder Bezuijen als voorbeeld voor de rest van de Haarlemmermeer trots toegelicht is. Natuurlijk zijn er altijd kleine verbeterpunten maar het plan ligt in grote lijnen allang klaar. Wij als dorpsraad Rijsenhout hebben de afgelopen jaren in samenwerking met mensen van de gemeente Haarlemmermeer en inwoners van Rijsenhout werkelijk keihard gewerkt om er iets moois van te maken. Er is een prachtige visie ontstaan over de toekomst van Rijsenhout die zo in de structuurvisie Haarlemmermeer 2030 past. Zijn we dan al die tijd voor niets in de weer geweest om er vervolgens niets meer van terug te zien in het grotere Haarlemmermeerse vervolg ?

Idee 2 nacontrole werken in de openbare ruimte: Het komt regelmatig voor dat nadat er gewerkt is in de openbare ruimte door aannemers etc. er nog weken lang verkeersborden en andere materialen blijven liggen. Misschien is het een slim idee om door de buurtbeheerders een soort nacontrole te laten houden als de werken zijn opgeleverd.

Idee 3 24 uren economie langs A4: Maak op de A4 west zone een groot multifunctioneel complex met monorail naar Schiphol. Theaters, Musea, Bioscoop en winkels die 24 uur open zijn en een directe verbinding met Schiphol en de hsl hebben. Via de A4 afrit direct parkeren (ook lang) koffers inchecken en nog even de vakantie spullen halen voordat je via de monorail direct naar je gate wordt vervoerd.

Vraag: Hoe kunnen we van Haarlemmermeer een duurzamere samenleving maken?

Idee 1 Toekomst Zuidtangent: De Zuidtangent is ontworpen om in de toekomst te veranderen in een sneltram-traject. Op dit moment vindt het vervoer plaats doormiddel van bussen met een dieselmotor. Als we dat gaan vervangen door de sneltram is dat al een

aanzienlijke winst qua duurzaamheid. Echter de investering hiervoor zal aanzienlijk zijn. Een andere mogelijkheid is om het traject te gaan rijden met elektrische trolleybussen. Dit is een bewezen techniek en het zal veel goedkoper zijn. De invoering hiervan zal voor veel minder overlast zorgen tijdens de omschakeling en in een relatief korte tijd kunnen worden uitgevoerd. De invoering zal wellicht bijdragen aan een lagere CO2 uitstoot.

Reactie: Een elektrische trolley-bus is nog mooier als gebruik wordt gemaakt van groene stroom, bij voorkeur opgewekt in eigen gemeente.

Idee 2 De snelweg wordt de windweg: Langs alle snelwegen in de Haarlemmermeer aan beide zijde windmolens plaatsen. In 1 keer CO2 neutraal en groen. De snelwegen zijn een litteken en toch zichtbaar. Laten we dan de zichtbaarheid vergroten door de snelweg toonaangevende uiting te laten zijn van de zelfvoorzienendheid van de bewoners.

Idee 3 LED straatverlichting Haarlemmermeer: Alle straatverlichting in de Haarlemmermeer voorzien van LED.

Idee 4 Van de hoofdvaart een energivaart maken: door gebruik te gaan maken van verschillende, te creëren, water niveaus over de gehele lengte tot aan beide gemalen die op het einde staan. Bij de overgang van niveau, via een water krachtcentrale de energie van het valwater gebruiken om energie op te wekken. Zo maak je van een saaie lijn van water die voor de afvoer bedoeld is van water een waterenergiecentrale. De hoofdvaart gaat er anders en dynamischer uitzien en een geheel nieuwe functie krijgen. Dit in combinatie met windmolens langs de vaart, en het is opeens het groene hart van de Haarlemmermeer geworden.

Vraag: Hoe kunnen we prettig samenwonen- en leven tussen diverse bevolkingsgroepen stimuleren?

Idee 1 Politiebureaus: Thans worden de politiebureaus buiten het centrum van de woonkernen gebouwd. Zouden deze in de kernen, de uitgaanscentra, worden gebouwd is de politie altijd snel ter plaatse + zal daar een niet onbelangrijke, preventieve werking vanuit gaan. Het blauw op straat zal daar meer zichtbaar zijn.

Idee 2 Inclusieve kinderdagopvang en inclusief onderwijs: Door inclusief onderwijs te bevorderen van jongs af aan weten kinderen op natuurlijke manier met 'anders' zijn om te gaan en mag ieder kind zich zelf zijn. Als volwassenen de kinderen stimuleren door ze te ondersteunen en te faciliteren, ook de kinderen met een chronische ziekte of lichamelijke en verstandelijke beperking mee te laten draaien in regulier onderwijs met gezonde kinderen, dan ontstaat het. Wat het is? Reactie: Goed voorbeeld doet goed volgen? Dank voor je mooie initiatief en dat er zoveel mensen inclusief aan bij mogen dragen.

Idee 3 Verschillen inzichtelijk maken: Mensen van verschillende culturen en leeftijdsgroepen hebben over het algemeen andere waarden en leefritmes. Doordat men vaak niet weet waarom deze waarden en leefritmes door iemand gehanteerd worden, komt het voor dat men elkaar af en toe niet begrijpt. Als we ervoor zorgen dat verschillende mensen een dagje met elkaar mee kunnen lopen en in gesprek kunnen gaan over hun andere waarden en leefritmes kan je begrip stimuleren tussen de mensen en maak je de verschillen inzichtelijk en hanteerbaar. Verschillen kunnen elkaar aanvullen en verrijken. Misschien dat het nieuwe cultuurgebouw een rol hierin kan spelen. Of de dorps- en wijkraden.

Idee 4 De wijk eens doorlopen: Navraag doen bij bewoners, wat willen jullie? Bewoners eerst eens natrekken alvorens ze ergens in een bepaalde wijk of plaats te plaatsen, dit met het oog op past men wel in een wijk of plaats. Er zijn namelijk gebieden waar het botst, met beter regulering zou je betere wijken krijgen. De bewoners proberen zelf te laten doen, zonder bemoeienissen van instanties.

Vraag: Hoe kunnen we moderne- en traditionele, stedelijke en dorpse woningbouw combineren?

Idee 1 wonen en werken combineren: Door woonwijken en kantoorwijken op een slimme manier te mengen, kun je een omgeving creëren waarin je veilig kunt wonen en lopend naar je werk kunt gaan. Nu zijn de Vinex-wijken overdag uitgestorven en 's avonds zijn de kantoorwijken uitgestorven. Door dit te combineren heb je minder ruimte nodig voor parkeren, openbaar groen kan beter worden benut, minder reistijd. Het zal niet makkelijk zijn de juiste balans te vinden tussen wonen, werken, winkels en horeca. Maar er zijn vast wel voorbeelden te vinden waar dit wel is gelukt.

Vraag: Hoe kunnen we het gebied tussen de A4, A5 en A9 ontwikkelen?

Idee 1 Haarlemmerapps: Ontmoeten en Verbinden gaat steeds meer digitaal en virtueel, maak hier het Silicon Valley van de lage landen en trek hoogwaardige en jonge hippe innovatieve bedrijven naar de polder i.p.v. logistiek. Verplaats de logistiek naar de haven van A'dam met een ondergrondse goederenverbinding naar Schiphol en maak dit bedrijvenpark, duurzaam, blauw en groen. Zorg voor een goede mobiele en bekabelde (glas) infrastructuur en trek creatieve jonge bedrijven. Zo ontstaat er een "werkcreatie" omgeving van internationale allure op een steenworp afstand van Schiphol. Met volledig elektrisch vervoer e- auto's en e-bussen, congrescentra en restaurants.

2.6 Schriftelijke reacties op het Voorontwerp

Het Voorontwerp Structuurvisie is toegestuurd aan een groot aantal partijen met het verzoek hierop te reageren. De volgende partijen hebben hiervan gebruik gemaakt:

- Gemeenten: Aalsmeer, Amsterdam en Haarlem
- Provincie Noord-Holland
- Stadsregio Amsterdam en Regionale samenwerking Zuid-Kennemerland
- Inspectie VROM
- Dorpsraad Nieuw-Vennep
- Wijkraad Hoofddorp-Oost
- Marktpartijen: Bouwinvest; AM bv; GEM Lisserbroek; SEIN; Ymere; Verwelius; Bouwfonds
- LTO
- KvK
- ORAM
- Chipshol Holding BV
- Greenport Aalsmeer
- Flower Mainport
- Stichting Mainport en Groen
- Luchthaven Schiphol
- Van Schie Advocatuur namens omwonenden De Liede
- Gezondheidscentra Haarlemmermeer

De reacties hebben tot de volgende aanpassingen in het Ontwerp geleid:

Relaties met rijk en regio

De relaties met de recente rijks- en regiotrajecten zijn in de Ontwerp Structuurvisie opgenomen. Te noemen hierbij zijn de structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, de startnota SMASH, de gemaakte afspraken in het kader van de Metropoolconferenties.

De positie van Haarlemmermeer in de Metropoolregio en de positie in het westelijk deel van de Randstad, inclusief de relatie met Holland Rijnland, wordt in de Ontwerp Structuurvisie verder omschreven en de principes uit het Voorontwerp zijn in hun bredere omgeving geplaatst. Ook de relatie met regionale beleidsvisies, zoals de regionale woonvisie Zuid-Kennemerland, is van belang.

De regionale bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland hebben wij betrokken bij de opstelling van het onlangs door ons vastgestelde Deltaplan bereikbaarheid. De resultaten uit dit Deltaplan Bereikbaarheid zijn in overeenstemming met de Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

De kaarten van de structuurvisie zijn aangevuld met de regionale verbindingen. Bij de verdere uitwerking van de Structuurvisie willen we mogelijkheden onderzoeken om samen met de buurgemeenten naar de ontwikkelingen aan beide zijden van de Ringvaart te kijken, waarbij de Ringvaart niet langer als rand van het gebied wordt ervaren.

Economie

Voor de transformatie van kantoren en bedrijventerreinen verwijzen wij naar de regionale afspraken die in het kader van het Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka) zijn gedaan. De afspraken worden door ons uitgewerkt in de kantoren en bedrijvenstrategie en zijn in het Ontwerp van de Structuurvisie geïntegreerd.

Gevolgen van de transformatie van bedrijven in Hoofddorp Noord in relatie tot andere belangen zijn verkend in de PlanMER behorende bij de structuurvisie Haarlemmermeer, Nadere uitwerking zal in eerste instantie plaatsvinden in het kader van de deelstructuurvisie Hoofddorp en in de Kantoren en Bedrijvenstrategie Haarlemmermeer.

PrimAviera en de positie hiervan in de Greenport Aalsmeer zijn duidelijker in de structuurvisie opgenomen.

In het ontwerp van de Structuurvisie zijn de ambities zoals die zijn geformuleerd in de Economic Development Board Amsterdam (in Haarlemmermeer nadrukkelijk relevant voor Logistiek, Tuinbouw en Hoofdkantoren) opgenomen.

Voor wat betreft de terreinen Groenenberg en Pruisen II benadrukken wij nog eens dat wij planologische medewerking zullen verlenen aan initiatieven voor de ontwikkeling van deze terreinen conform de vaststellingsovereenkomst met Chipshol III BV van 10-01-2007.

Landbouw

In de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 is een landbouwparagraaf opgenomen waarin wij aangeven welke betekenis wij hechten aan de agrarische sector welke faciliteiten wij de agrarische sector bieden om aan deze betekenis invulling te kunnen geven. De glastuinbouw en de relatie met de Greenport is hier nadrukkelijk een onderdeel van. Op het gebied van energie en duurzaamheid wordt ook de relatie gelegd met bestaande initiatieven.

Schiphol

Het belang van Schiphol als de motor voor de economie en trekker voor vestiging van (internationale) bedrijven is nadrukkelijker in het Ontwerp van de Structuurvisie opgenomen. Met betrekking tot de luchthaven zijn de volgende punten hierbij van ons van belang :

- Duurzame relatie met Schiphol en de omgeving
 - Behoud van de knooppuntfunctie van Schiphol
 - Verbeterde afstemming tussen 'lucht- en landzijde'
- Deze punten worden in het ontwerp van de structuurvisie uitgewerkt.

Mainport en groen

Bij de verdere verkenning van een nieuwe Weg om de Noord zullen de (gevolgen voor) de groen en recreatiegebieden die in het kader van de Mainport en Groenontwikkeling zijn aangelegd en ingericht nadrukkelijk worden betrokken. De mogelijkheden om deze gebieden toegankelijker te maken vanuit Hoofddorp Noord- en Hoofddorp-Oost bieden ook kansen om de gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde van de groen en recreatiegebieden te vergroten. De eerste verkenning hiervan zal plaatsvinden in het kader van de (voorontwerp) structuurvisie Hoofddorp.

Westelijk Haarlemmermeer

Over het westelijk deel van Haarlemmermeer zal in nader bestuurlijk overleg en in het kader van de Structuurvisie Mainport Schiphol Amsterdam Haarlemmermeer (SMASH) duidelijkheid moeten ontstaan. Met de onzekerheden over het westelijk deel van Haarlemmermeer als geheel is over deelgebieden ook weinig te zeggen behalve dat bij de verder ontwikkeling de principes uit het Voorontwerp - laagdynamisch gebied dat zich kenmerkt door natuur, water, recreatie en wonen; en organische ontwikkeling van de verschillende kernen – door ons zullen worden gehanteerd. De 380 kV leiding wordt in de ontwerp structuurvisie opgenomen. De ruimtelijke consequenties hiervan moeten in een vervolgtraject worden uitgewerkt.

Wonen

Bij de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus (zowel uitleg als transformatie) zal de marktvrage beter in beeld moeten worden gebracht. Dit geldt niet alleen voor Haarlemmermeer, maar voor de hele regionale woningmarkt.

In de Ontwerp Structuurvisie wordt voor de korte termijn aangegeven dat we met name inzetten op kleinschalige, goed faseerbare plannen, waarmee we een grote variëteit aan woningen kunnen aanbieden. De ontwikkeling op middellange en langere termijn is in eerste instantie afhankelijk van de marktvrage. Vanuit ruimtelijk perspectief is het hierbij voor ons van belang dat woningbouwlocaties bestaande voorzieningen ondersteunen en zoveel mogelijk aansluiten op bestaande infrastructuur.

In principe bieden wij de mogelijkheid voor een grote variatie aan woonmilieus, zowel binnen- als buitenstedelijk. Met name de kwalitatieve vrage zal in nadere verkenningen van overheden en markt gezamenlijk moeten worden onderzocht.

Infrastructuur

Verbetering van de infrastructuur, met name ook de verbinding N205-N206, blijft voor Haarlemmermeer een belangrijke inzet. De vrage of en, zo ja op welke wijze, woningbouw in het westelijk deel van Haarlemmermeer wordt gerealiseerd, is hierop uiteraard van invloed. Hetzelfde geldt voor de uitwerking van de HOV-verbinding richting Lisserbroek. Een alternatief voor een nieuwe verbinding langs Nieuw Vennep is hier het doortrekken van de bestaande route van de Zuidtangent.

Voor het HOV tracé door Hoofddorp zijn een tweetal varianten opgenomen conform het Deltaplan bereikbaarheid dat onlangs door ons is vastgesteld en vrijgegeven voor reacties. De verdere uitwerking en tracékeuze zal zorgvuldig plaatsvinden in nauw overleg met alle betrokkenen.

De netwerken voor auto, Openbaar Vervoer en fiets zijn eveneens uitgewerkt in het Deltaplan Bereikbaarheid. Een uitvoeringsprogramma maakt daar onderdeel van uit. De resultaten uit dit Deltaplan Bereikbaarheid worden in de Ontwerp structuurvisie geïntegreerd.

Voorzieningen

De a-typische stedelijkheid van Haarlemmermeer is inmiddels verder verkend en uitgewerkt en is in de ontwerp structuurvisie opgenomen.

De demografische veranderingen in Haarlemmermeer en in het bijzonder de toenemende vergrijzing en zorgvraag zullen nader worden vertaald in het voorzieningenbeleid Haarlemmermeer. Bij de uitwerking van het knooppuntenbeleid zal hier een duidelijke koppeling mee worden gelegd. Basisgedachte van knooppunten en ketenmobiliteit is de bereikbaarheid van (grotere) voorzieningen van alle doelgroepen. Kleinschalige voorzieningen op buurtniveau kunnen hier heel goed mee samen gaan en versterking van de sociale structuur in buurten is uitgangspunt bij de verdere ruimtelijke uitwerking van de structuurvisie.

De uitkomsten van de marktruimte in de detailhandel in de MRA tot 2040 van Bureau Stedelijke Planning die in de BKG zijn vastgesteld zijn meegenomen in het Ontwerp.

Overige aanpassingen

Leidingen inclusief de daarbij behorende risicozones zullen in de Ontwerp Structuurvisie worden opgenomen als ruimtelijke randvoorwaarden.

Bij de PlanMER zijn luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid meegenomen.

Bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van het UNESCO erfgoed zal zeer zorgvuldige afstemming plaatsvinden om te voorkomen dat de : “Outstanding Universal Value” van de Stelling van Amsterdam wordt aangetast. Waar mogelijk wordt bekeken hoe ruimtelijke ontwikkelingen verder tot deze kwaliteit kunnen bijdragen.

2.7 Landbouweffectrapport (LER)

Het opstellen van een Landbouweffectrapport is geen wettelijke verplichting. Echter, de provincie Noord-Holland heeft dit instrument verplicht gesteld in haar Provinciale Verordening 2009. Deze verplichting geldt indien er sprake is van ontwikkelingen in het agrarisch gebied groter dan 100 hectare. In dat geval dient de initiatiefnemer de consequenties van de ontwikkeling(en) voor de landbouw in beeld te brengen. Dit maakt het voor bestuurders mogelijk om de belangen van de landbouw mee te wegen in de besluitvorming over de ruimtelijke ontwikkeling.

Het Landbouweffectrapport Haarlemmermeer (LER) is opgesteld met het doel aan de Ontwerp Structuurvisie een landbouwparagraaf toe te voegen. Het LER is tot stand gekomen op basis van bureauonderzoek en raadpleging van de agrarische sector en andere relevante partijen. Er is gesproken met de volgende partijen:

- Hoogheemraadschap Rijnland
- Dienst Landelijke Gebied / Bureau Beheer Landbouwgronden en Stivas Noord-Holland
- LTO Noord Haarlemmermeer
- Schiphol
- Landbouw Economisch Instituut
- Taskforce Multifunctionele Landbouw/ Meerboeren en Centrum Landbouw en Milieu
- Agrifirm Plant en Vakgroep Akkerbouw

- Flower Mainport Aalsmeer en Flora Holland
- Centraal Orgaan Mechanisatiebedrijven (COM) en Cumela
- Rabobank Regio Schiphol

(De gespreksverslagen zijn als bijlagen opgenomen in het rapport.)

Daarnaast is een gebiedsbijeenkomst georganiseerd met een vertegenwoordiging uit de agrarische sector en andere betrokken partijen. (Een verslag van de verschillende groepssessies van de bijeenkomst zijn als bijlagen opgenomen in het rapport.)

Een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van diverse organisaties was actief betrokken bij het proces. De deelnemende organisaties waren:

- LTO Noord afdeling Haarlemmermeer
- Agrarisch Jongeren Kontakt
- LTO Noord, glaskracht Aalsmeer
- Vereniging MeerBoeren
- LTO Noord (agendalid)
- Provincie Noord-Holland
- Gemeente Haarlemmermeer
- Hoogheemraadschap Rijnland
- Samenwerking Grontmij – Projecten LTO Noord

Het Landbouweffectrapport geeft inzicht in:

- de effecten van de beoogde functiewijzigingen in de Haarlemmermeer zoals die in het Voorontwerp Structuurvisie zijn benoemd (bijvoorbeeld verdwijnen van landbouwgrond en bedrijven, omvang agrarische gebieden).
- de effecten van de voorgenomen plannen op de blijvende bedrijven (bijvoorbeeld flexibel peilbeheer, verzilting, natuurontwikkeling, onkruiden, recreatie).
- het perspectief van blijvende bedrijven (bijvoorbeeld kansen schaalvergroting, kansen verbreding, faciliteren van bedrijven).
- de effecten van de autonome ontwikkelingen en de kansen van het Voorontwerp Structuurvisie voor de agrarische sector.
- op welke manier de plannen uit het Voorontwerp Structuurvisie in samenwerking met de landbouwsector gerealiseerd kunnen worden (bijvoorbeeld: grondverwerving, ontwikkelingsstrategie, planologische zekerheid).

Over de aanbevelingen vanuit de LER hebben heeft het college op 11 oktober 2011 nader besloten. Deze besluiten zijn verwerkt in de landbouwparagraaf in de Ontwerp Structuurvisie.

2.8 PlanMER: Aanbevelingen voor de Ontwerp Structuurvisie

Aangezien de Structuurvisie kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten geldt voor de Structuurvisie een plan-m.e.r.-plicht. Voorbeelden van deze m.e.r.(beoordelings)-plichtige activiteiten zijn de aanleg of uitbreiding van stedelijk gebied van 100 hectare of meer, de verdubbeling van een aantal wegen en de wijziging de functie landbouw in een gebied met een oppervlak groter dan 125 hectare. Ook voor de ontwikkeling van een windmolenpark meer dan 15 MW en de vestiging van een glastuinbouwgebied groter dan 50 hectare geldt een zogenaamde m.e.r.(beoordelings)-plicht.

Het voornemen tot het opstellen van een Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 en een plan-m.e.r in het kader van de Wet milieubeheer is door de gemeente openbaar kenbaar gemaakt. De (concept) notitie Reikwijdte en Detailniveau heeft tegelijkertijd met het Voorontwerp Structuurvisie ter inzage gelegen in het raadhuis in Hoofddorp. In de notitie Reikwijdte en Detailniveau is een eerste (milieu)verkenning en een voorlopige opzet en voorstel voor het onderzoek opgenomen. Bouwfonds, AM BV, Bouwinvest, Amvest, Hoogheemraadschap Rijnland en de gemeente Lissersbroek, alsmede een inwoner, hebben gereageerd op de notitie. De Commissie voor de m.e.r. heeft deze zienswijzen en adviezen betrokken in haar advies inzake Reikwijdte en Detailniveau. De notitie is vastgesteld door de gemeenteraad. Na vaststelling is de notitie definitief en kan het (concept) PlanMER worden opgesteld.

PlanMER

In de PlanMER worden de effecten van de Voorontwerp Structuurvisie beschreven. Naast het maximale programma dat in het Voorontwerp wordt mogelijk gemaakt (scenario 3 van het Voorontwerp, hierna te noemen het maximale laadvermogen) worden ook twee alternatieven (A en B) die een deel van de ontwikkelingen mogelijk maken op hun effecten en doelbereik beoordeeld. Alternatief A legt hierbij het accent op binnenstedelijke verdichting en alternatief B legt het accent op uitleggebieden.

Voor de totstandkoming van alternatief A en B is gebruik gemaakt van de backcastingmethode. Dit wil zeggen dat in een globale effectverkenning eerst de effecten van het Voorontwerp (maximum laadvermogen) zijn verkend om vervolgens de wegen ernaar toe (alternatief A en B) te bepalen. Alternatief A en B moeten dan ook worden gezien als twee denkbare ruimtelijke programma's voor de eerstkomende 10 tot 20 jaar (tijdhorizon 2030), die beide onderdeel zijn van het maximale programma met tijdhorizon 2050 dat de Voorontwerp Structuurvisie presenteert en die bovendien in grote lijnen passen binnen de nu beschikbare milieuruimte. De milieueffecten van de onderzochte alternatieven, zoals in dit MER beschreven, hebben mede geleid tot de keuzes die in de Ontwerp Structuurvisie zijn gemaakt.

vervolgproces

De (concept) PlanMER zal tegelijkertijd met de Ontwerp Structuurvisie ter visie worden gelegd. Tijdens de ter visielegging (voor de duur van zes weken) is het mogelijk om schriftelijk of mondeling op beide documenten zienswijzen te geven. De Commissie voor de Milieueffectrapportage zal in deze periode het wettelijk geregelde *toetsingsadvies* uitbrengen dat mede gebaseerd is op de eerder door de raad vastgestelde notitie Reikwijdte en Detailniveau. De gemeenteraad stelt uiteindelijk de Structuurvisie vast en de PlanMER.

Hoofdstuk 3: VAN ONTWERP NAAR STRUCTUURVISIE HAARLEMMERMEER 2030

3.1 Communicatie- het vervolgtraject

De overlegpartners worden op de hoogte gesteld van de gemeentelijke reactie op hun opmerkingen en van de ter visie legging van de Ontwerp Structuurvisie. Hiervoor worden de volgende acties ondernomen:

- Er wordt een brief gestuurd aan de inzenders van schriftelijke reacties. In deze brief wordt niet ingegaan op de individuele reacties, maar wel een algemene beantwoording gegeven op de participatiereacties. Er wordt (tegelijkertijd) een uitnodiging gestuurd voor de vervolgbijeenkomsten, en de ter inzage legging wordt aangekondigd, evenals de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen.
- De Ontwerp Structuurvisie wordt met een begeleidende brief gestuurd aan de dorps- en wijkraden. De brief behelst een aankondiging van de ter inzage legging en een uitnodiging voor het indienen van zienswijzen.
- Voorpagina InforMeer: Ontwerp Structuurvisie ter inzage op het raadhuis, servicecentra en online, visie op hoofdlijnen, wat is er gedaan met de participatie, 'status' zienswijzen ten opzichte van participatie en aankondiging van de bijeenkomsten.
- Rapport van de Ontwerp Structuurvisie online op www.haarlemmermeer.nl/structuurvisie (zo mogelijk in bladermodule) met goede digitale leeswijzer. Ook verslag van de participatie online brengen.
- Rapporten Ontwerp Structuurvisie (ter inzage) met aparte leeswijzer (ook om mee te nemen) bij servicecentra, raadhuis, dorpshuizen leggen.
- Publieksbijeenkomsten houden zoals ook bij het Voorontwerp is gebeurd.
- Gemeentelijke bekendmaking in InforMeer van de Ontwerp Structuurvisie en het bijbehorende informatie- en participatietraject.
- Bekendmaking in de Staatscourant.
- Presentaties bij bestaande (bestuurlijke) overleggen van bijvoorbeeld ondernemersvereniging, klankbordgroep dorps- en wijkraden, zoals eerder bij het Voorontwerp is gedaan.
- De Ontwerp Structuurvisie ter informatie toesturen aan andere gemeenten, andere overheden en andere partijen.

De beslissingen van nu zijn bepalend voor later. Om te investeren in een goede toekomst voor Haarlemmermeer en de leefbaarheid voor komende generaties te waarborgen, moeten we nu de juiste beslissingen te nemen. Wanneer dit in samenspraak met inwoners en andere belanghebbenden gebeurt, kunnen we tot een integrale en duurzame Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 komen.

RAPPORT
TOUR HAARLEMMERMEER
13 september – 24 september 2011

Aan: Projectteam Structuurvisie, Gemeente Haarlemmermeer
Van: Communicatieadviesbureau De Wijde Blik
7 november 2011

Dit rapport...

is een samenvatting van de Tour Haarlemmermeer, gehouden van dinsdag 13 september tot en met zaterdag 24 september 2011. In dit rapport staan de uitkomsten van deze participatieronde. Het rapport omvat de belangrijkste uitkomsten van de stellingen, opvallende ideeën die zijn genoemd, en een overzicht van favoriete en minder favoriete plekken.

TOUR HAARLEMMERMEER	
<i>data en tijd</i>	<i>locatie</i>
Di. 13 sept. 09:00 -12:30	Hoofddorp - Polderplein
Di. 13 sept. 13:15 - 16:00	Hoofddorp Overbos - markt
Wo 14 sept. 09:00 -12:30	Hoofddorp Toolenburg Plas / Floriande
Wo 14 sept. 13:15 - 16:30	Hoofddorp winkelcentrum Toolenburg / Toolenburg Plas
Di. 20 sept. 09:00 - 12:30	Zwanenburg - markt
Di. 20 sept. 13:15 - 17:00	Vijfhuizen – centrum / Zwanenburg nabij Albert Heijn
Wo 21 sept. 09:00 - 12:30	Badhoevedorp - markt
Wo 21 sept. 13:15 - 16:30	Cruquius Woonboulevard
Vr. 23 sept. 09:00 - 13:30	Hoofddorp Centrum - markt
	Hoofddorp Centrum - (biologische) markt
Vr. 23 sept. 14:15 -16:30	Lisserbroek - Krabbescheerstraat
Za. 24 sept. 09:00 - 11:30	Nieuw-Vennep - Harmonieplein
Za. 24 sept. 12:15 - 16:00	Nieuw-Vennep - Getsewoud

De start

De gemeente Haarlemmermeer vroeg in het voorjaar communicatieadviesbureau De Wijde Blik voor een participatietraject onder inwoners van de gemeente om ze te betrekken bij de structuurvisie.

De structuurvisie dient als toetsingsinstrument voor alle ruimtelijke plannen. De behoeften en ideeën van inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen zijn belangrijk in het vormgeven van de toekomstige Haarlemmermeer. Daarom nodigde de gemeente inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers van Haarlemmermeer uit om ideeën in te dienen die gaan over woon-, werk- en leefomgeving.

Het doel van het participatietraject met inwoners:

- Visie van inwoners op Haarlemmermeer 2030 gebruiken. Wat zien zij op de polder afkomen? Waar liggen grote noden? Waar liggen grote kansen?
- Inspiratie opdoen. Hoe kijken zij vanuit hun wijk of dorp aan tegen verleden, heden en toekomst? Wat is hun verhaal?
- Draagvlak creëren en bekendheid geven aan de structuurvisie.

Het resultaat: Tour Haarlemmermeer

In september stond in diverse kernen van de gemeente Haarlemmermeer een team dat inwoners bevroegd heeft over de toekomst van de gemeente Haarlemmermeer.

'Is in Haarlemmermeer nog veel ruimte of is het juist vol?', 'Wat voor soort woningen zouden er nog bij moeten?', 'Moeten we een plattelandsgemeente zijn of juist een stadsgemeente?' Soortgelijke vragen kwamen tijdens de tour aan bod. De antwoorden van inwoners heeft De Wijde Blik verwerkt in dit rapport zodat de gemeente de conclusies kan verwerken bij het opstellen van de structuurvisie. In deze structuurvisie wordt beschreven hoe Haarlemmermeer er in 2030 uit zou moeten gaan zien. Als de structuurvisie volgend jaar gereed is, gebruikt de gemeente deze om de plannen voor nieuwe wijken, wegen, bedrijventerreinen en / of voorzieningen te toetsen.

Fietsen met grote borden

De Tour werd uitgevoerd door een ploeg enthousiaste studenten, die gekleed waren in een wit/groen T-shirt van de gemeente. Als blikvanger stonden er twee fietsen met grote borden goed zichtbaar op elke locatie. Op de tweezijdig bedrukte promobike stond een korte en krachtige omschrijving van de tour: **Denk mee over de toekomst van Haarlemmermeer** (met logo en website). De promobikers trokken hiermee goed de aandacht en spraken passanten aan om actief hun mening te geven.

Enquête onder passanten

Het team sprak voorbijgangers aan om een aantal korte stellingen voor te leggen. Inwoners van de gemeente hadden de keus uit twee foto's. De foto's verbeelden de stellingen. Deze werden door de enquêteur toegelicht. Aan het einde van het gesprek kregen mensen een kaartje mee met daarop vermeld de url van de e-participatiesite. De enquêteur verzocht de mensen op deze site de langere vragenlijst in te vullen.

Sandwichborden met mooi/niet mooi

Een andere lid van het team droeg een sandwichbord met op de voor- en achterkant een plattegrond van de gemeente. Hij/zij vroeg passanten om daarop met post-its (mooi/niet mooi) aan te geven wat hun favoriete en minder favoriete plekjes zijn. Zo ontstond een goed beeld van populaire en minder populaire plekken in de gemeente. Ideeën en wensen die tijdens het plakken van de stickers naar boven zijn gekomen, zijn verwerkt in dit rapport.

Uitdelen van flyers

Een derde student deelde (duurzaam) flyers uit. Bij het uitdelen werd aan de passanten uitgelegd waarom de gemeente met deze tour hier aanwezig was en werden de passanten gestimuleerd om de vragen op www.haarlemmermeer.nl/toekomst in te vullen. Zo kregen ook de gehaste passanten de gelegenheid om op een later tijdstip online te laten weten wat zij belangrijk vinden voor de toekomst van hun gemeente.

De flyer (vormgegeven als boekenlegger):
VOORKANT:

ACHTERKANT:

Haarlemmermeer werkt aan een visie op de toekomst, een structuurvisie. Die visie beschrijft hoe Haarlemmermeer in 2030 eruit zou moeten zien.

De mening van mensen die hier wonen en werken is daarbij van belang. De gemeente nodigt u daarom uit mee te denken over de toekomst. We wonen en werken tenslotte allemaal samen in Haarlemmermeer.

Op www.haarlemmermeer.nl/toekomst kunt u laten weten wat u belangrijk vindt voor de toekomst van deze gemeente. Daar staan vragen over bijvoorbeeld mogelijkheden om te ontspannen in Haarlemmermeer, hoe we van Haarlemmermeer een duurzamere samenleving kunnen maken, en over bereikbaarheid en pruttig samenwonen en -leven.

Laat vóór 30 september uw mening horen!

De bevindingen van het team:

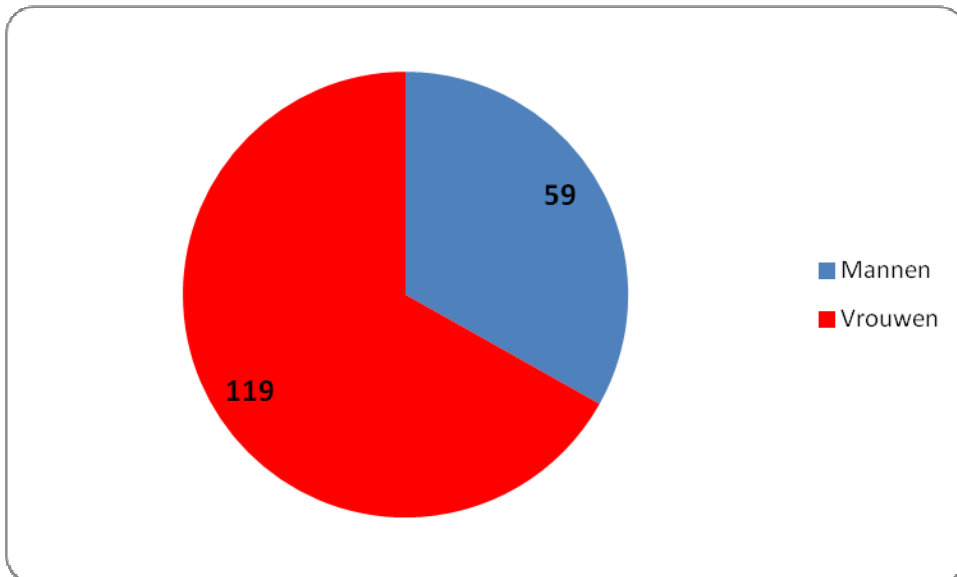
Het team van studenten van de Tour heeft de volgende bevindingen aan De Wijde Blik doorgegeven:

- Het afnemen van de enquêtes nam relatief weinig tijd in beslag wat ten goede kwam aan de bereidheid deel te nemen;
- Foto's droegen positief bij aan de beeldvorming;
- De memoblaadjes gaven mensen de mogelijkheid om zonder restrictie hun mening te geven over bepaalde zaken;
- Veel mensen stelden het zeer op prijs dat ze mochten meedenken over de toekomst van hun gemeente. Een klein deel gaf wel aan twijfels te hebben of met hun input ook daadwerkelijk iets zal worden gedaan;
- Consumenten waren zo nu en dan onverschillig of hadden haast;
- Op sommige locaties waren er (te) weinig mensen op de been. Met name in Lisserbroek (5 passanten), Vijfhuizen was dit het geval;
- In Cruquius waren met name mensen die buiten de gemeente Haarlemmermeer woonachtig zijn.
- Op zat 24 sept had het team die middag in Rijsenhout moeten staan. Door miscommunicatie stond het team die dag in Nieuw venne Harmonieplein en Getsewoud.

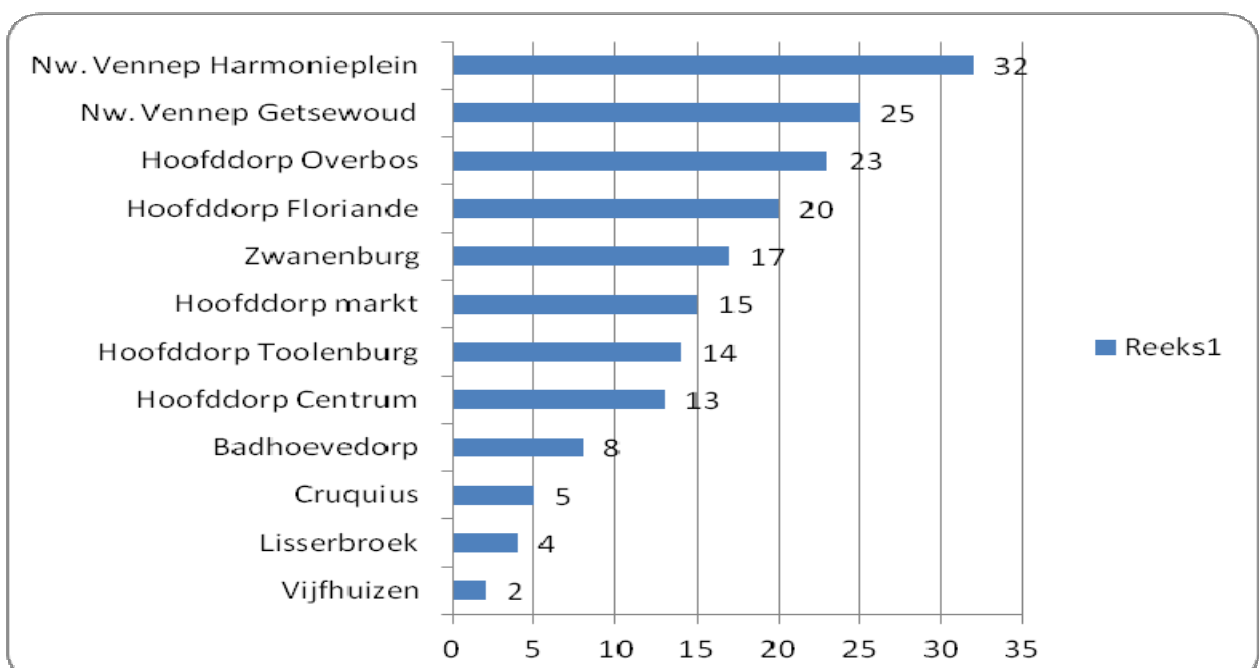

Resultaten stellingen

In totaal hebben 178 mensen meegewerkt, waarbij ca 1/3 mannen en 2/3 vrouwen.

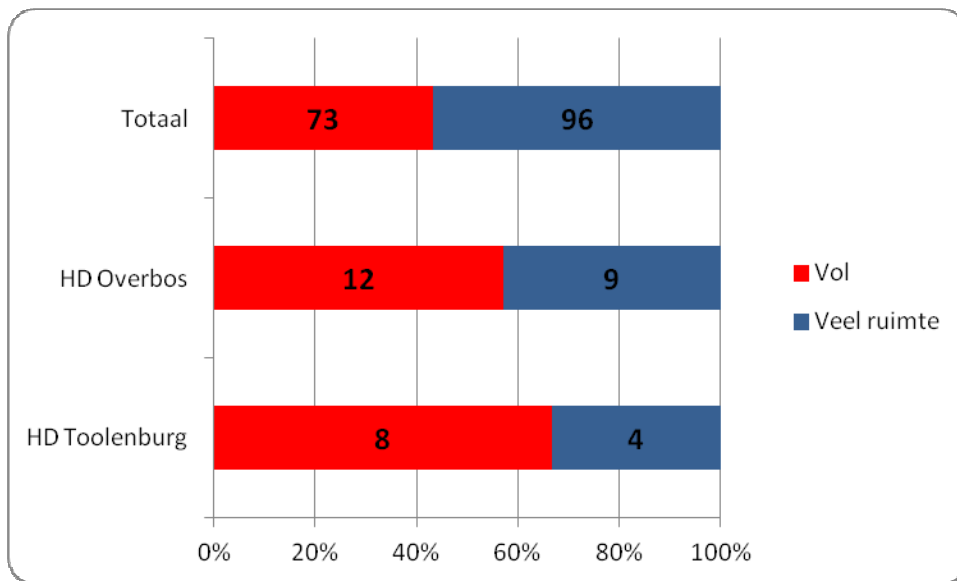

Opvallend was dat bewoners van hoofddorp vaak erg enthousiast reageerden op het team. “Wat leuk dat de gemeente naar ons toekomt”, was een veelgehoorde opmerking. Spontaan liepen bewoners op het sandwichbord af om mooie of niet-mooie plekken op te schrijven. In andere gemeenten moesten de studenten meer hun best doen om uit te leggen dat de gemeente écht interesse heeft in de mening van bewoners. Daar werd echter meer kritiek op gemeente gespuid als losliggende tegels voor de deur tot riolering. Wel namen de bewoners in alle gemeenten erg makkelijk de flyer aan. Overigens: doordat het team overdag opereerde en vaak op markten en winkelcentra te vinden waren, is 2/3 deel van de bevroagden een vrouw. Uiteraard moet dit rapport gelezen worden als een niet-representatief onderzoek. De deelnemers kwamen uit alle delen van de gemeente, maar per locatie waren er wel sterke verschillen.

Stellingen: 1 A. In Haarlemmermeer is veel ruimte

1B. De Haarlemmermeer is vol

Haarlemmermeer wordt door meer mensen als een gemeente met veel ruimte ervaren, dan een volle gemeente. Op twee locaties wordt daar andersom over gedacht: in Overbos en Hoofddorp Toolenburg:

Stellingen: 2 A. Er is behoefte aan meer vrijstaande woningen met een ruime tuin

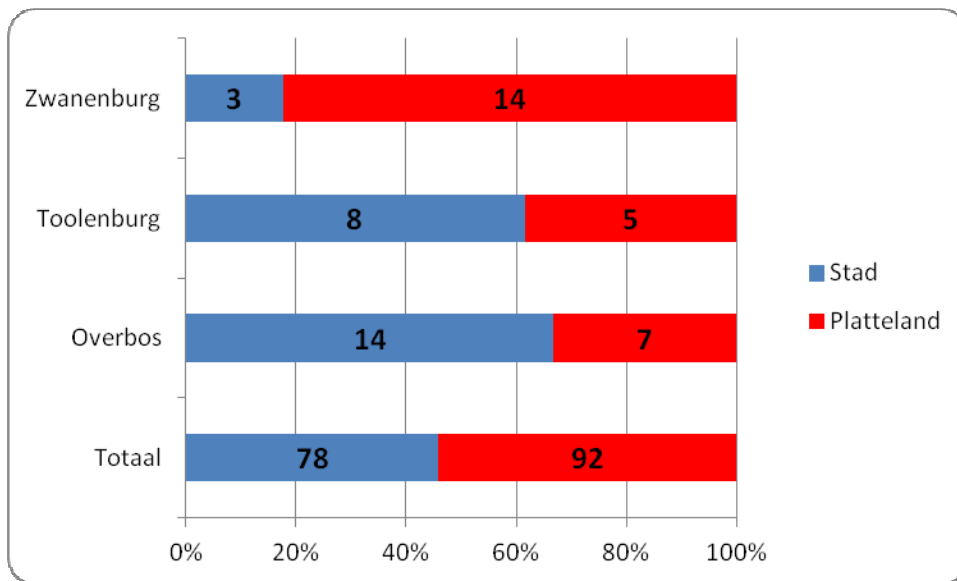
2B. Wonen voor starters en jonge gezinnen is wat we nodig hebben

Er is ook een duidelijke meerderheid die vindt dat er woningen moeten komen voor starters en jonge gezinnen. Geen enkele locatie liet daar een ander beeld zien.

Stellingen: 3 A. Wij zijn een plattelandsgemeente, met ruimte voor agrariërs en rust

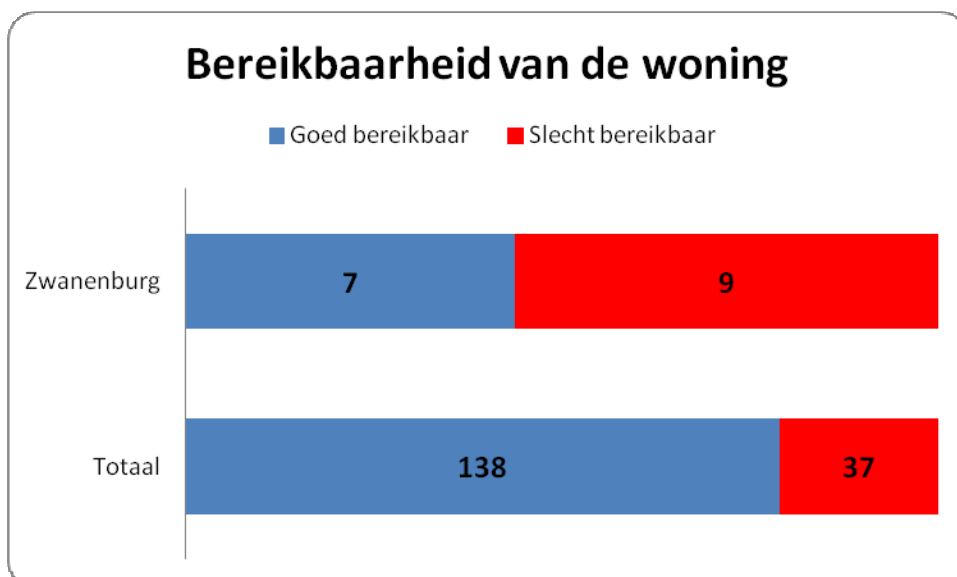
3 B. We zijn een stadsgemeente, met werken, bedrijfsruimte en veel voorzieningen

Gemiddeld genomen vinden inwoners van Haarlemmermeer dat het karakter van hun gemeente meer plattelands dan stads is. Zwanenburgers vinden dit het sterkst. Inwoners van Overbos en Toolenburg vinden juist het stadse karakter sterker naar voren komen.

Stellingen: 4 A. Mijn plaats is goed bereikbaar

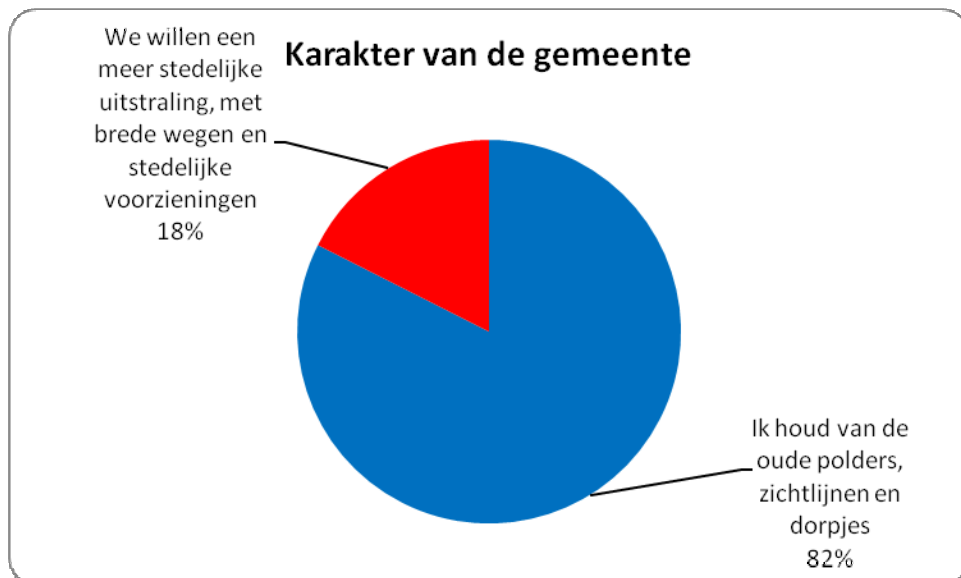
4 B. Nee, ik moet altijd lang reizen/in de file staan

Inwoners van de gemeente Haarlemmermeer zijn duidelijk content met hun bereikbaarheid. Meer dan driekwart is daar positief over. Alleen inwoners van Zwanenburg hebben iets vaker een negatief oordeel daarover.

Stellingen: 5 A. Ik houd van de oude polders, zichtlijnen en dorpjes

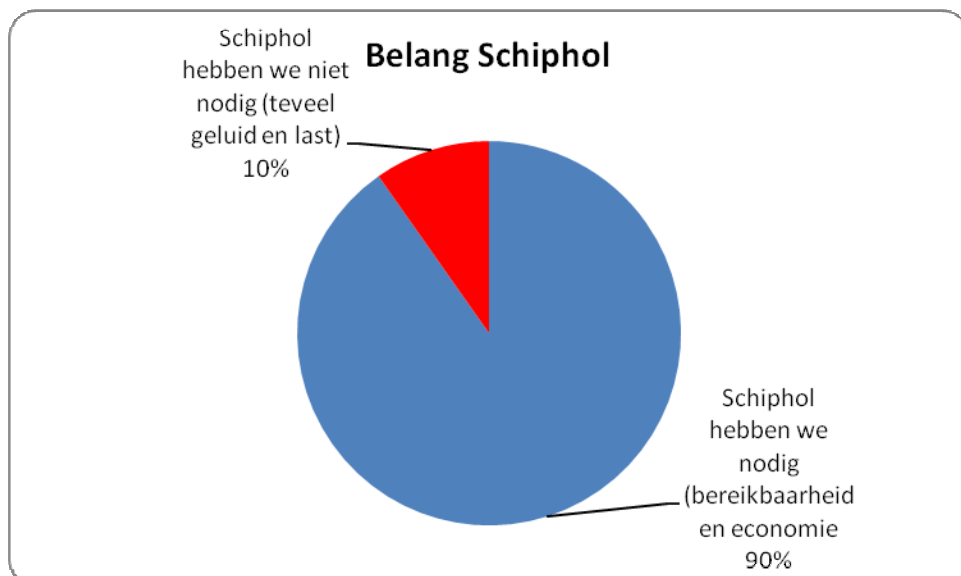
5 B. We willen een meer stedelijke uitstraling, met brede wegen en stedelijke voorzieningen

Inwoners van de gemeente zijn er nog uitgesprokener in wat het karakter van hun gemeente bepaald: meer dan 80% vindt de oude polders, zichtlijnen en dorpjes het meest aanspreken.

Stellingen: 6 A. Schiphol hebben we nodig (bereikbaarheid en economie)

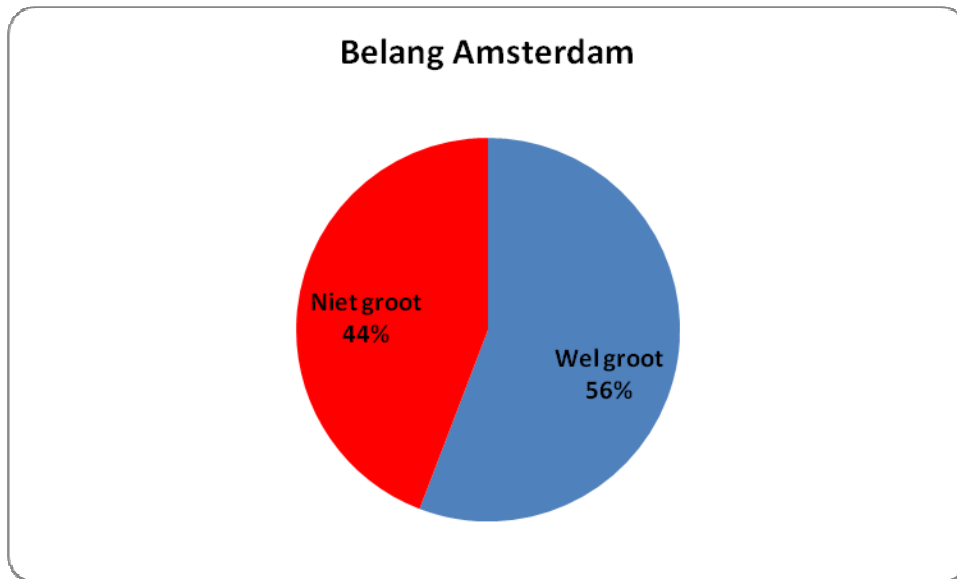
6 B. Schiphol hebben we niet nodig (teveel geluid en last)

In deze peiling zijn de mensen het meest uitgesproken over het belang van Schiphol voor de gemeente. Maar liefst 90% vindt die groot.

Stellingen: 7 A. Amsterdam hebben we nodig

7B. Nee, we opereren meer autonoom of juist met andere regio's

Over het belang van Amsterdam zijn de meningen meer verdeeld. Wat meer respondenten (56%) vinden dat belang groot t.o.v. respondenten die het belang niet groot vinden. De belangrijkste afwijkende score was in Lisserbroek, maar door het kleine aantal reacties is die score te onbetrouwbaar.

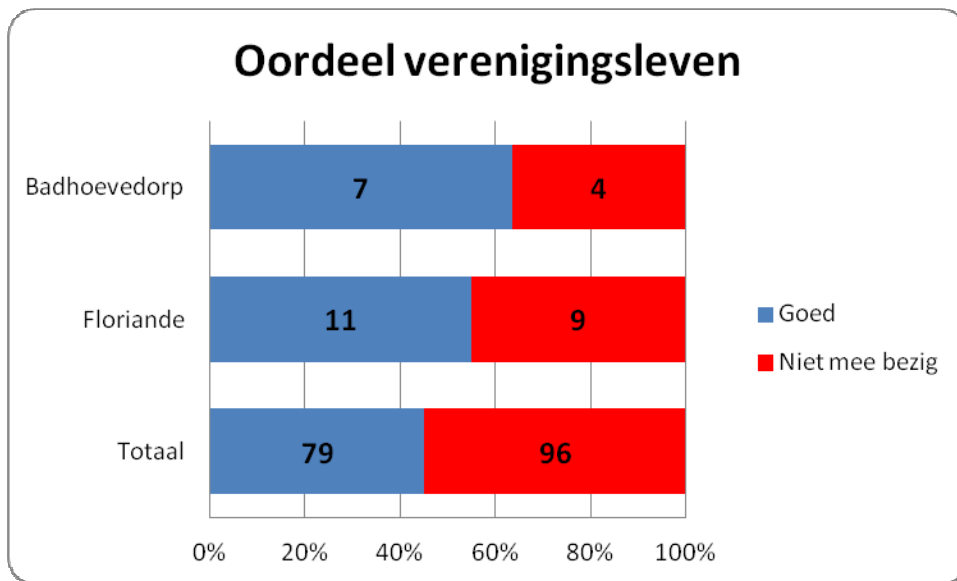
Stellingen: 8 A. Ik ben tevreden over het reizen met openbaar vervoer

8 B. Alles met de auto, gaat prima

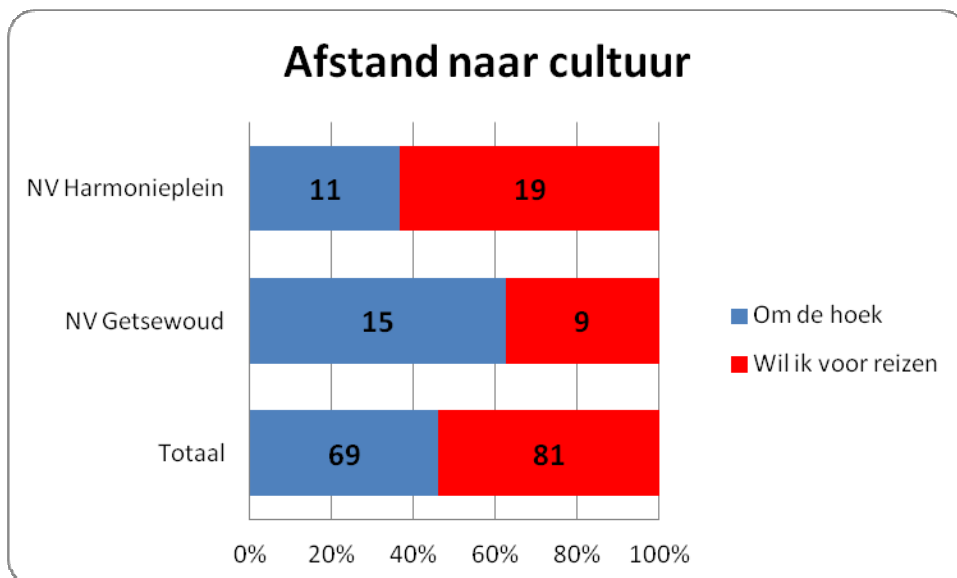
De auto is populairder voor het dagelijks vervoer dan het openbaar vervoer. Tussen de diverse locaties was daar ook weinig verschil tussen.

Stellingen: 9 A. Fijn verenigingsleven
9 B. Ik ben daar niet mee bezig

Voor het verenigingsleven geldt dat iets meer mensen daar weinig aan deelnemen dan mensen die dit als positief beoordelen. Floriande en Badhoevedorp wijken af van dit beeld.

Stellingen: 10 A. Cultuur moet om de hoek liggen
10 B. Ik ben bereid om daarvoor te reizen

Voor cultuurbezoek vinden de meeste Haarlemmeeders het niet erg om wat verder te reizen, al is het verschil met mensen die cultuur het liefst om de hoek willen hebben niet zo groot. De twee grootste tegenpolen qua uitslag liggen beide in Nieuw Vennep. Bijna 2/3 van de inwoners van Getsewoud wil cultuur graag om de hoek.

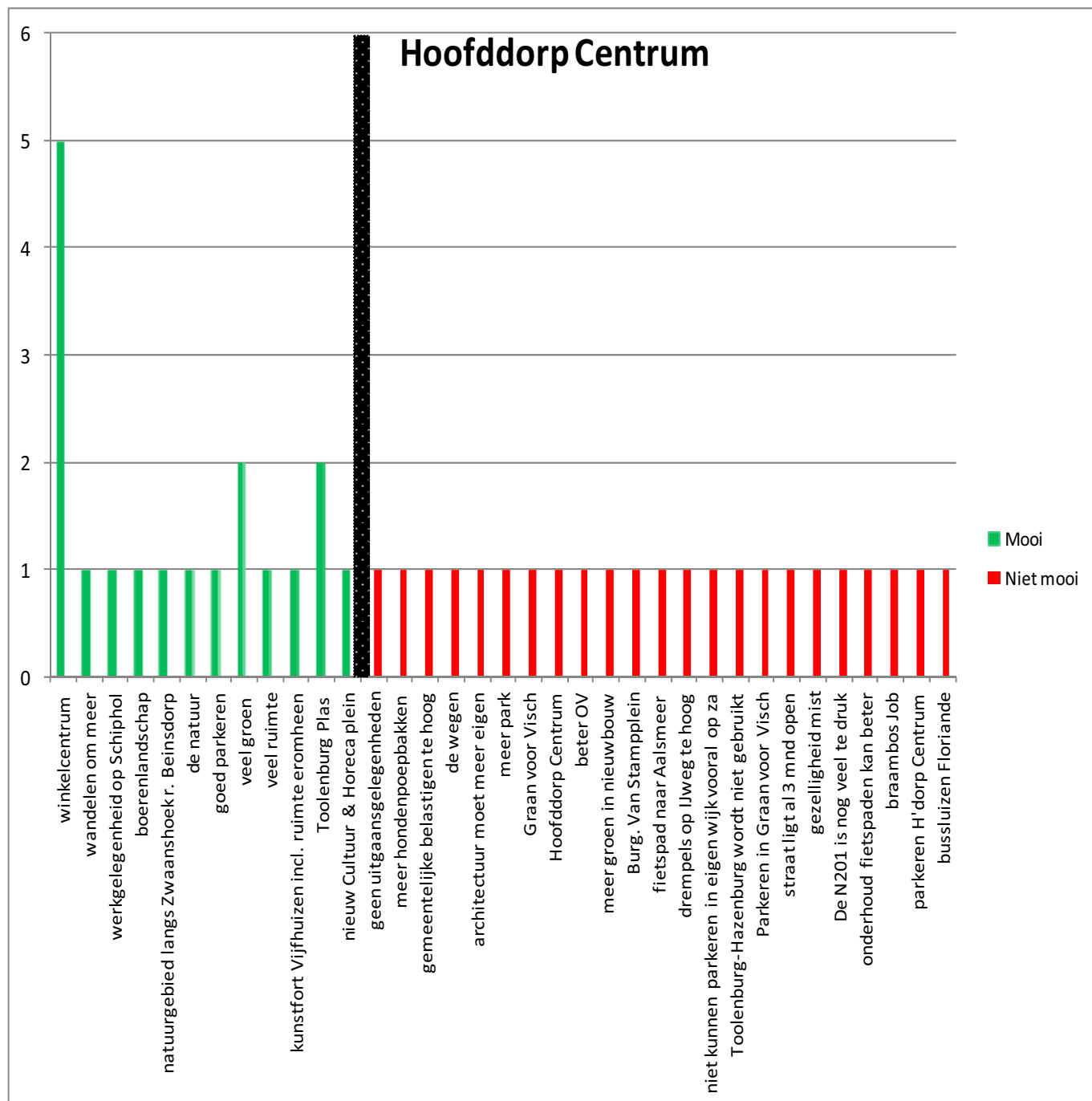
Sandwichborden met mooie/ niet mooie plekken

Legenda

Alle opmerkingen zijn verkregen op locatie door aan passerende mensen te vragen wat zij mooi of niet mooi vinden in de gemeente Haarlemmermeer.

Hoofddorp Centrum

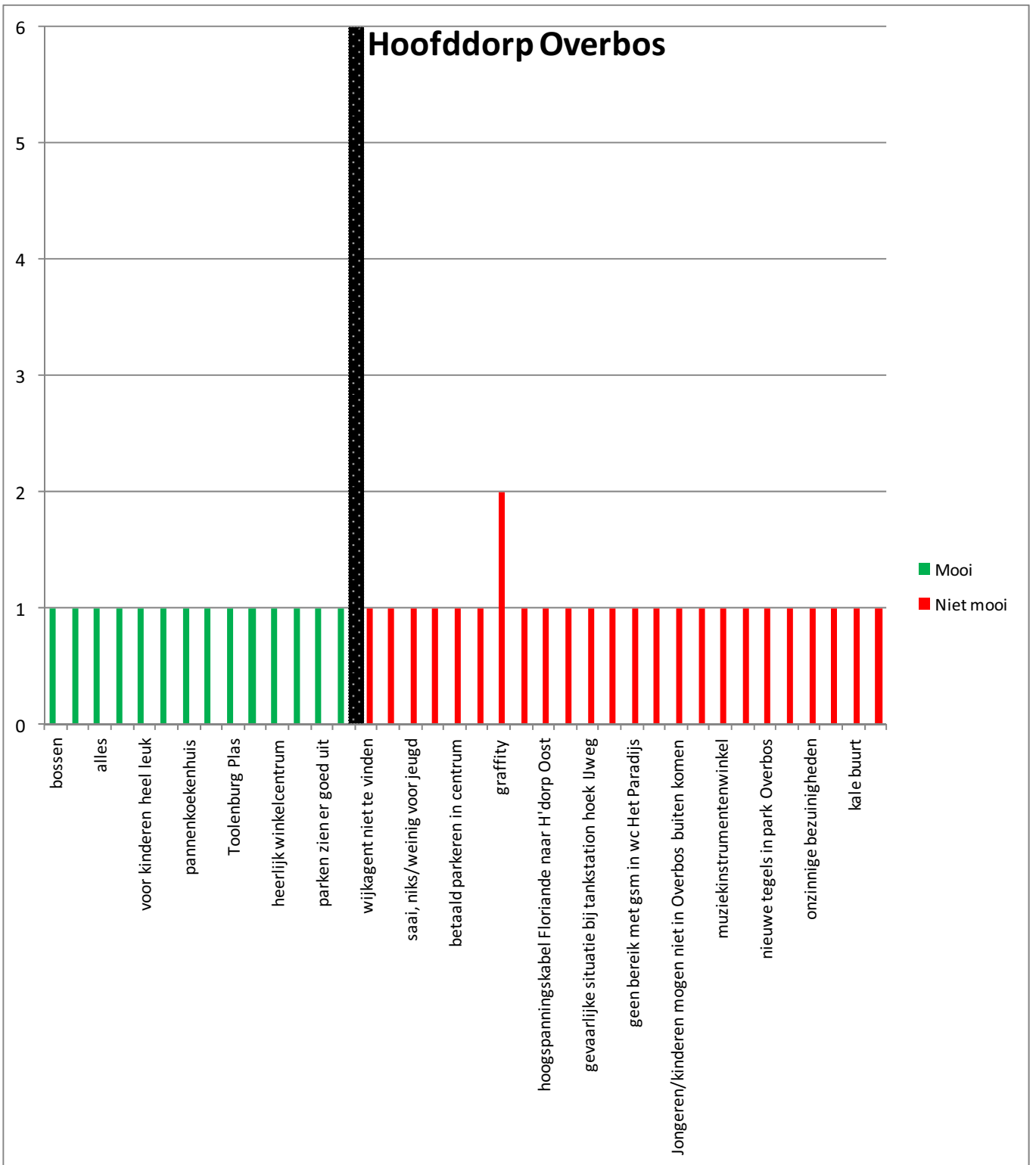
Mooi **Niet mooi**

Hoofddorp Overbos

Mooi

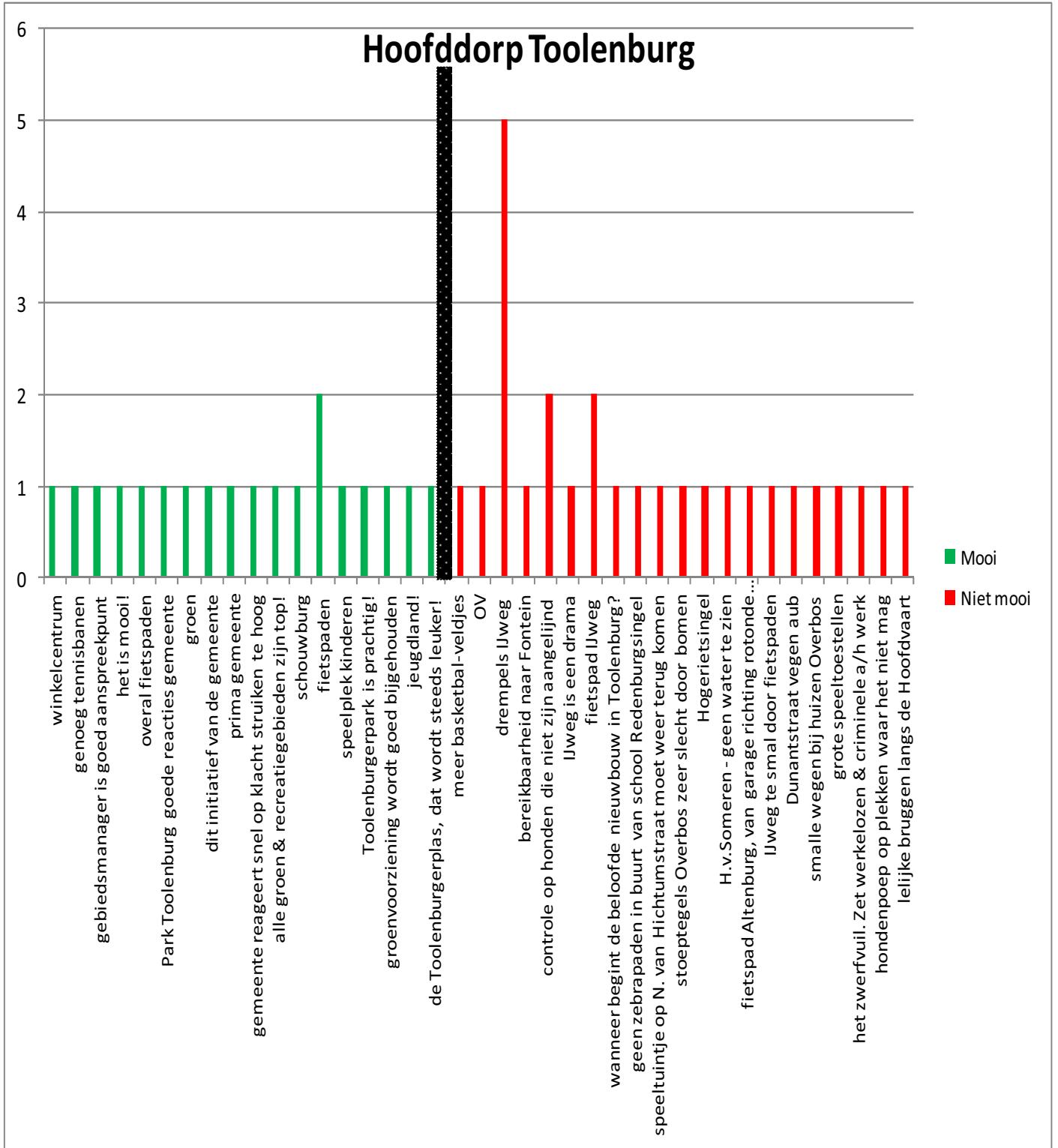
Niet mooi

Hoofddorp Toolenburg

Mooi

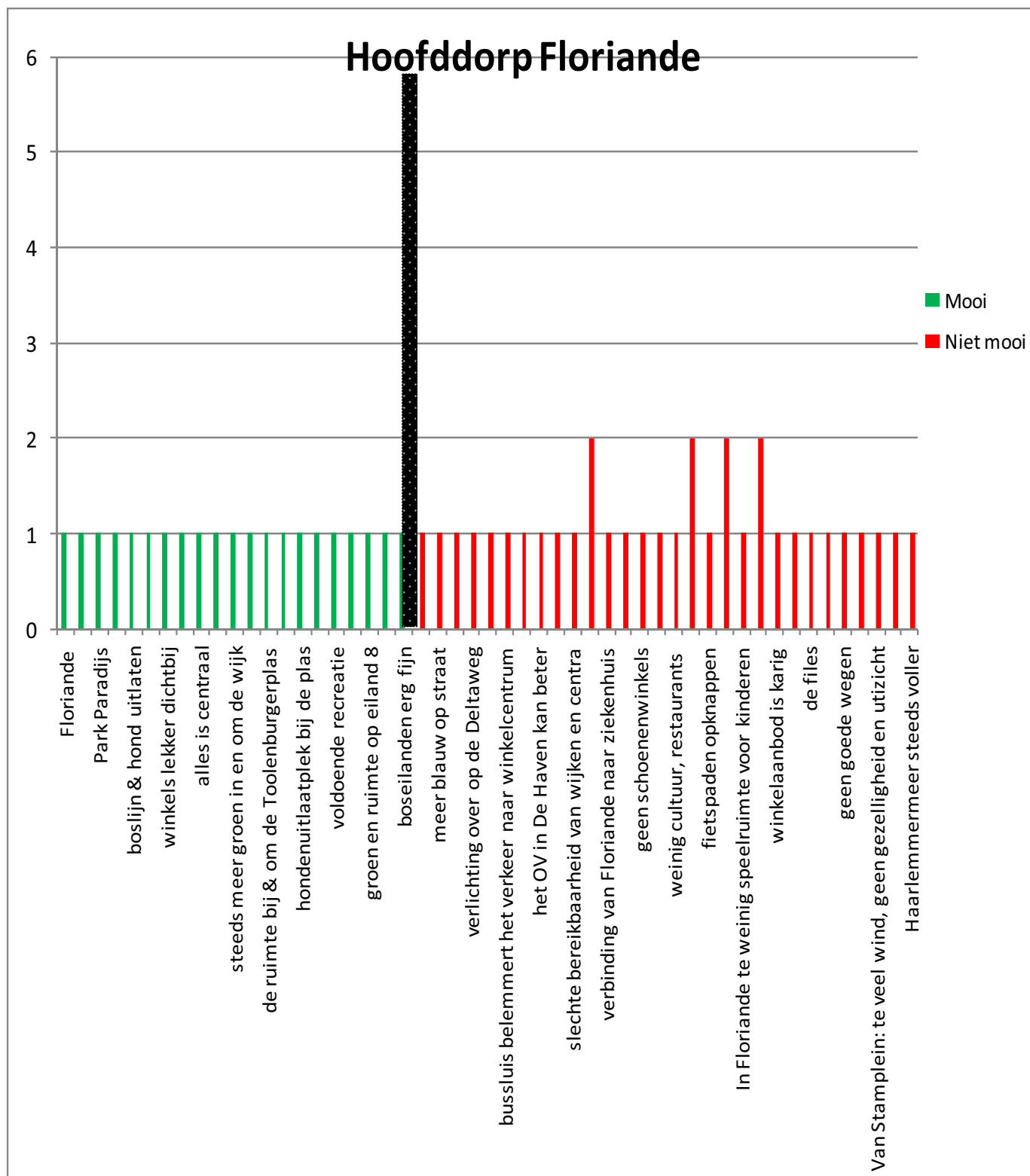
niet mooi

Hoofddorp Floriande

Mooi

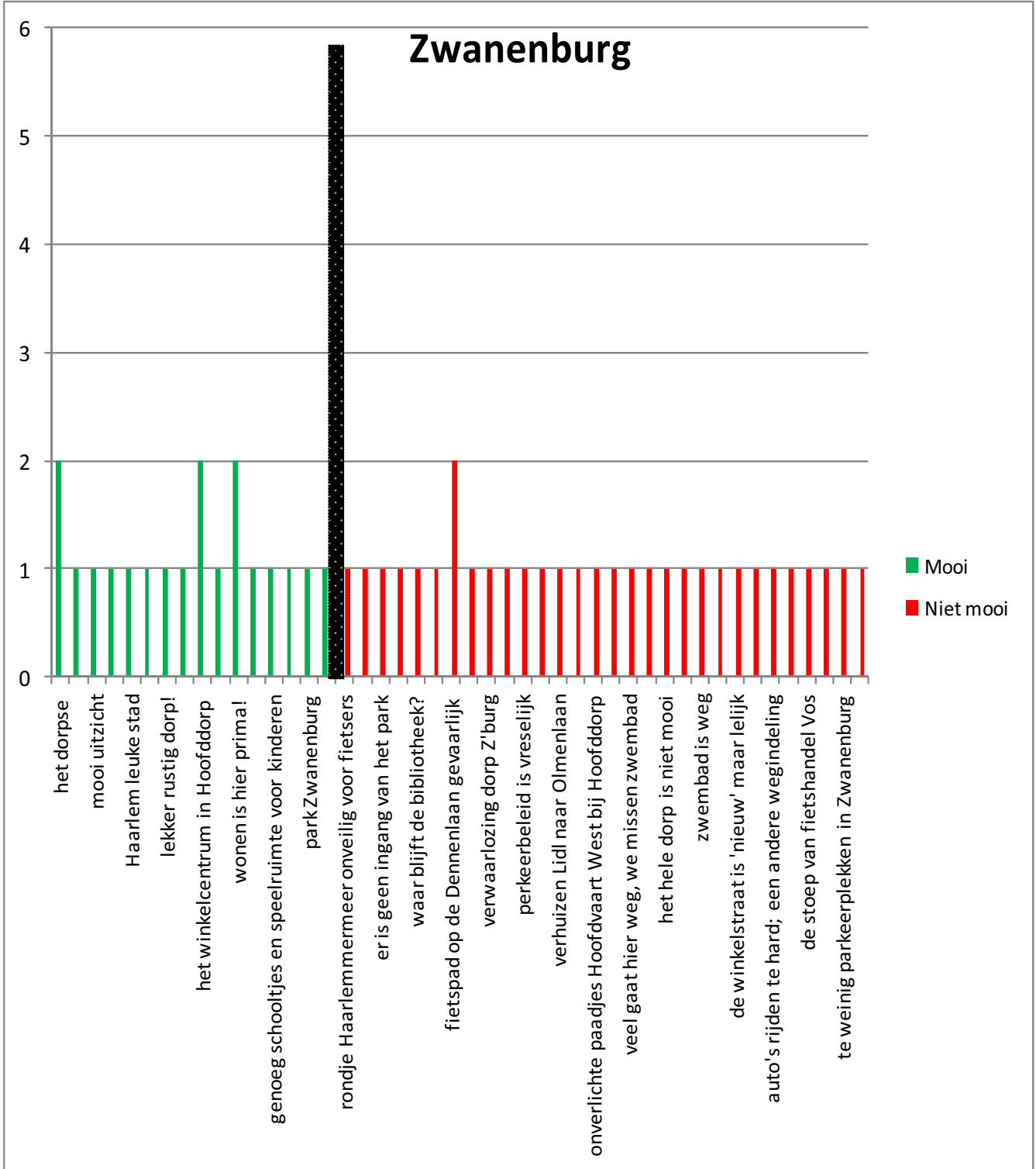
Niet mooi

Zwanenburg

Mooi

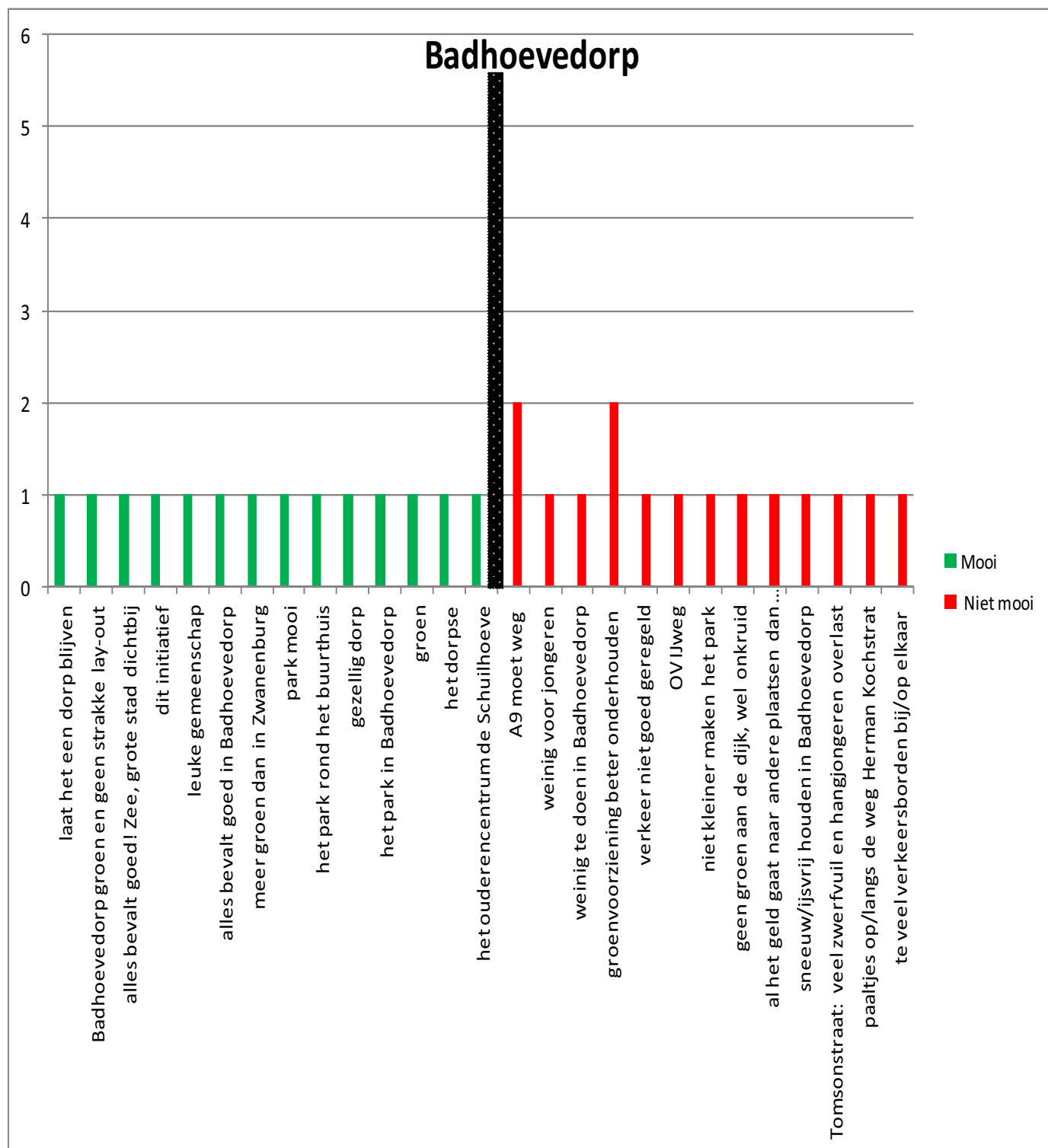
Niet mooi

Badhoevedorp

Mooi

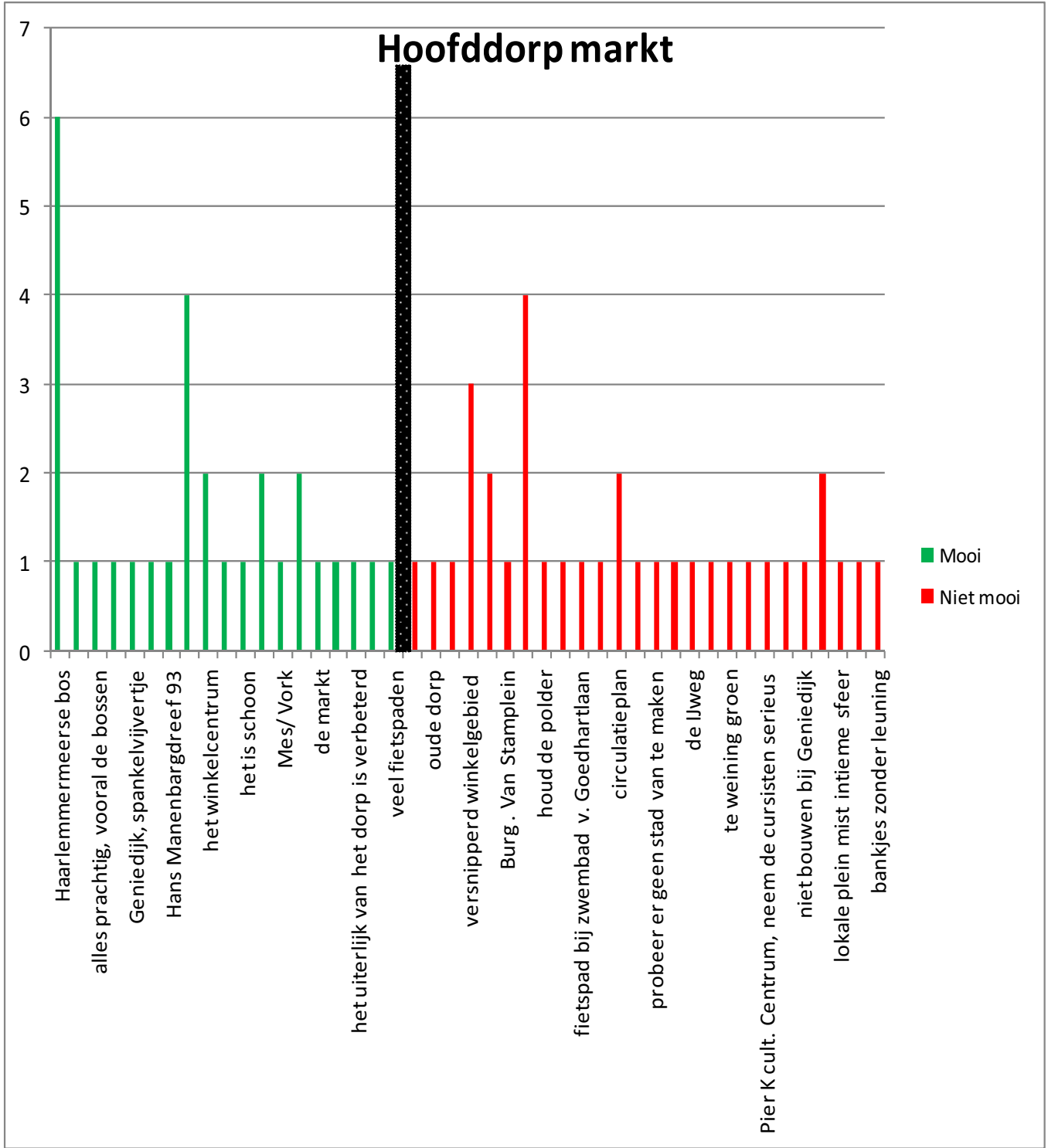
Niet mooi

Hoofddorp markt

Mooi

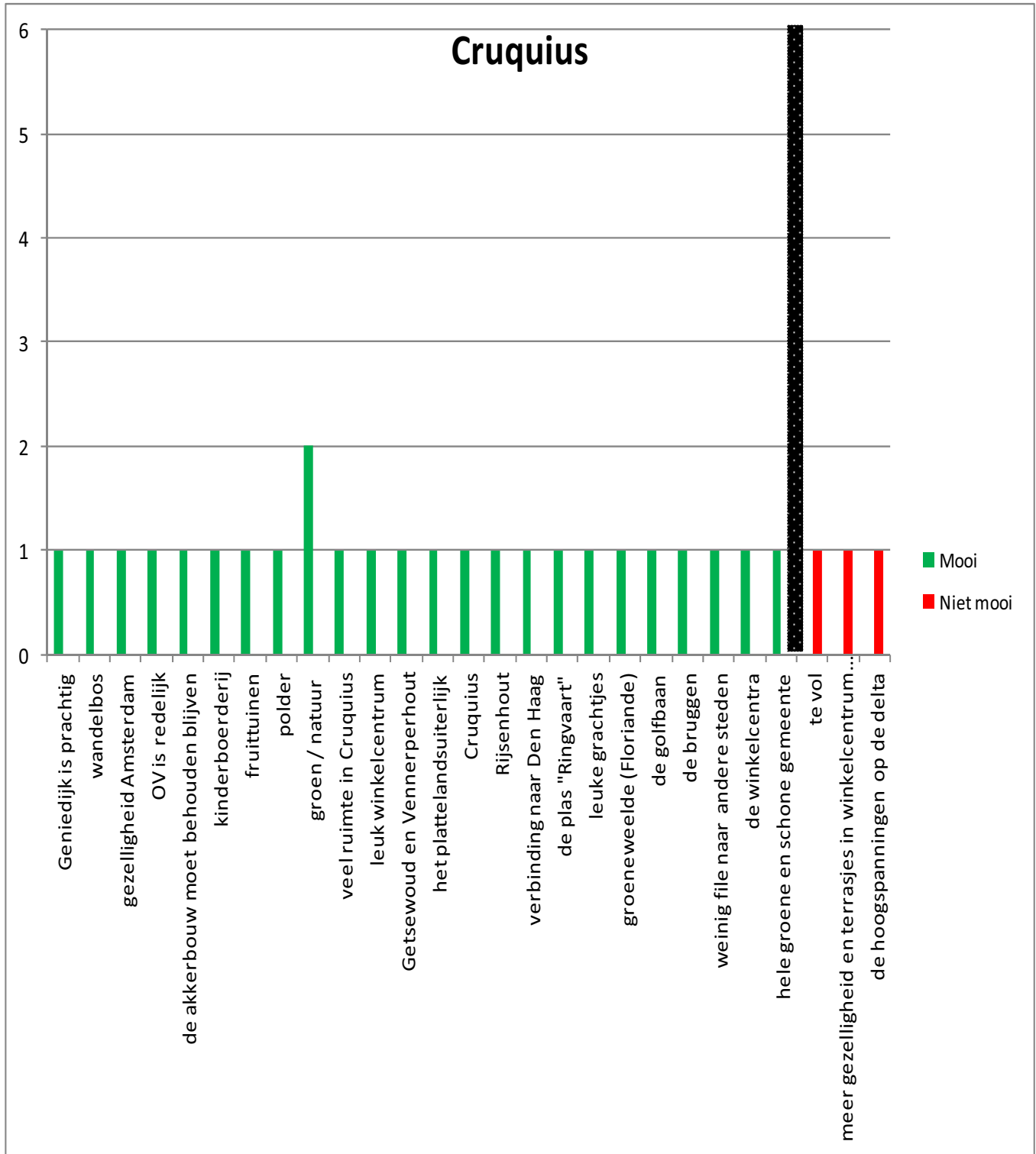
Niet mooi

Cruquius

Mooi

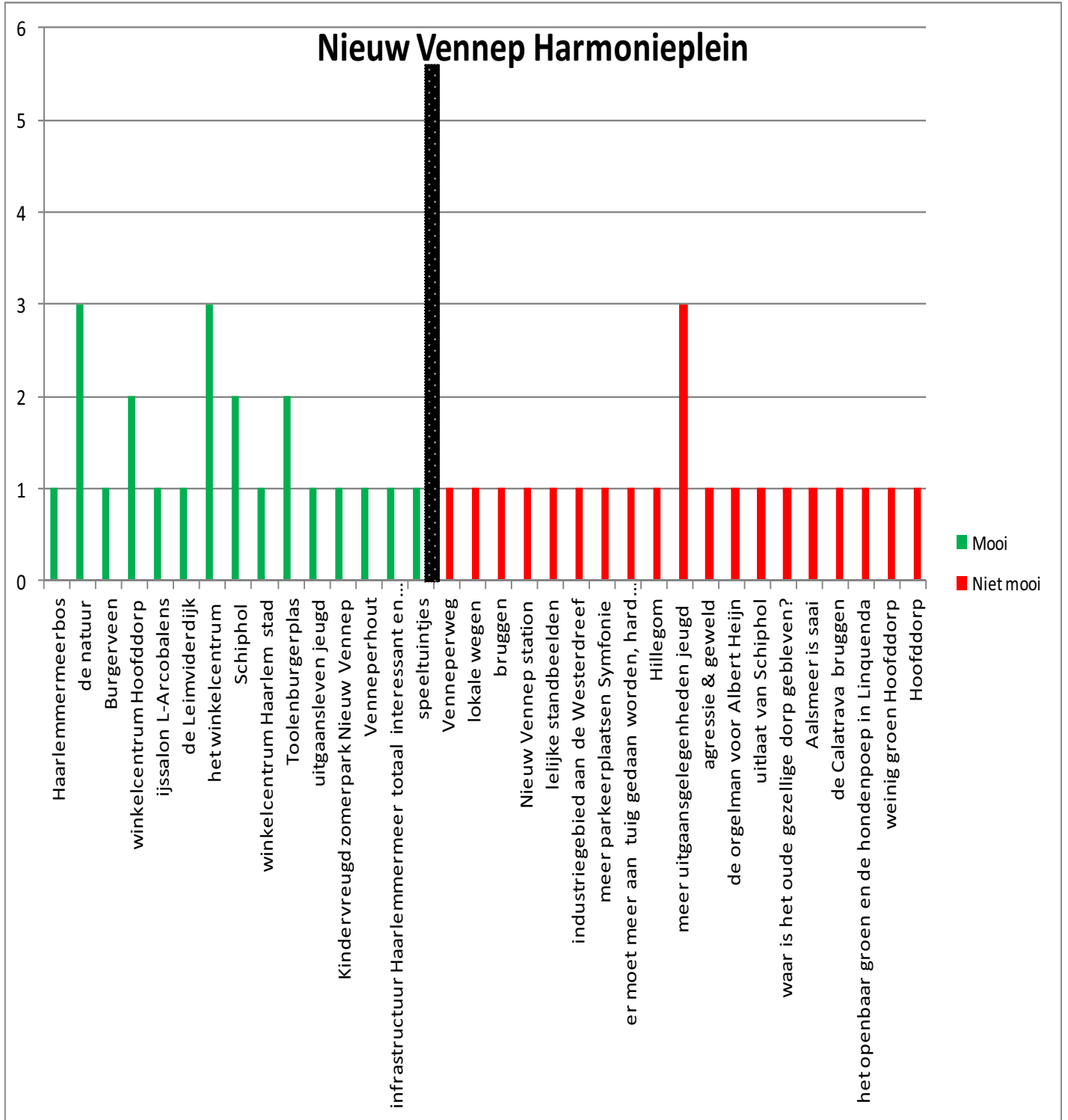
Niet mooi

Nieuw-Vennep Harmonieplein

Mooi

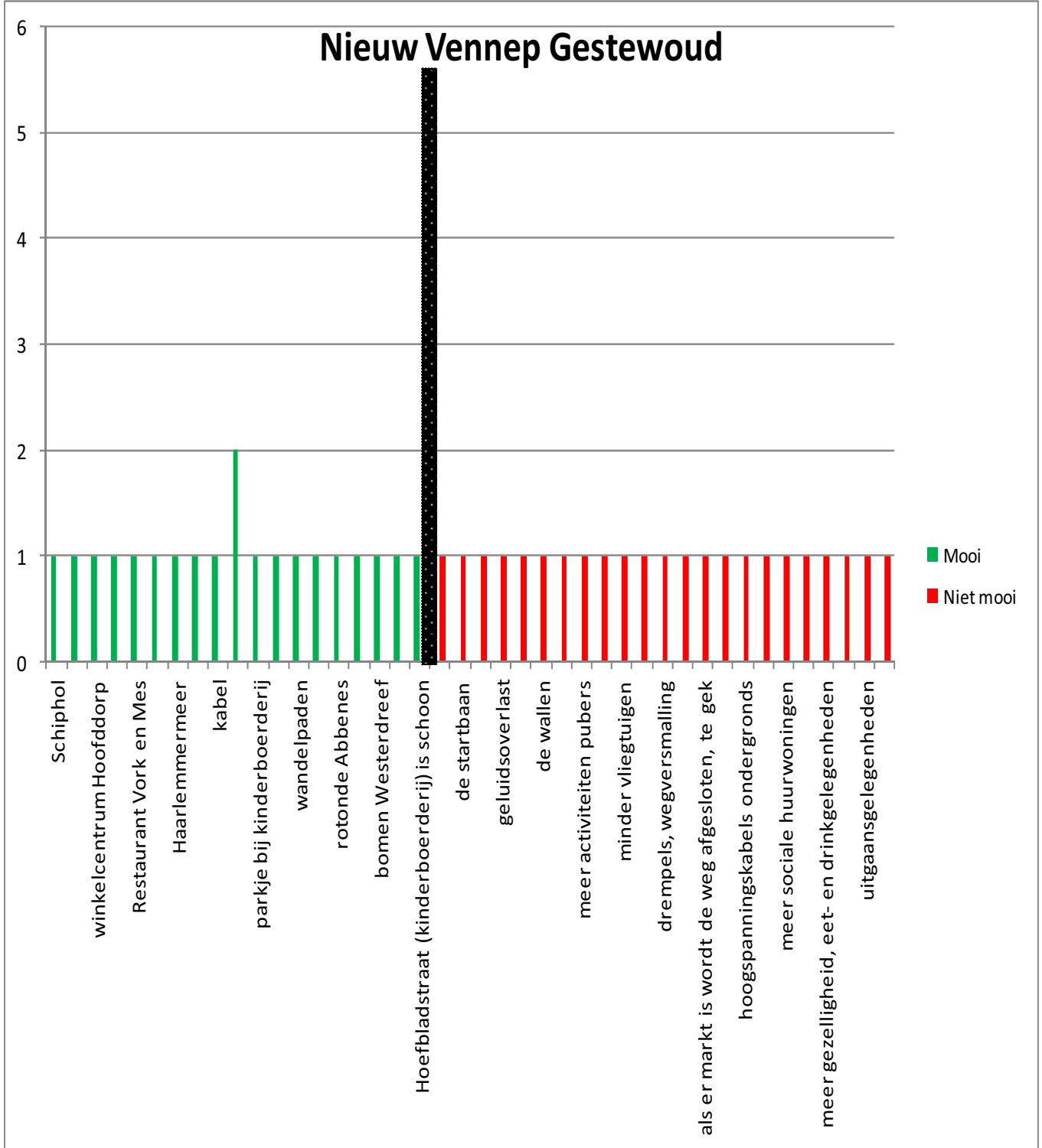
Niet mooi

Nieuw Vennepe Gestewoud

Mooi

Niet mooi

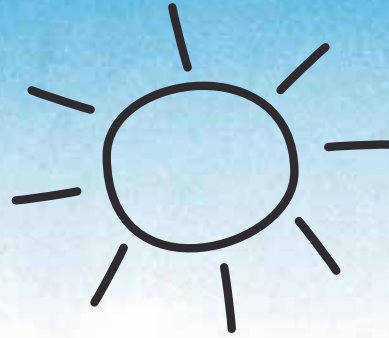

Gehouden op 9 mei 2011

VERSLAG VAN HET WATERCONGRES

Conclusies & aanbevelingen voor de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

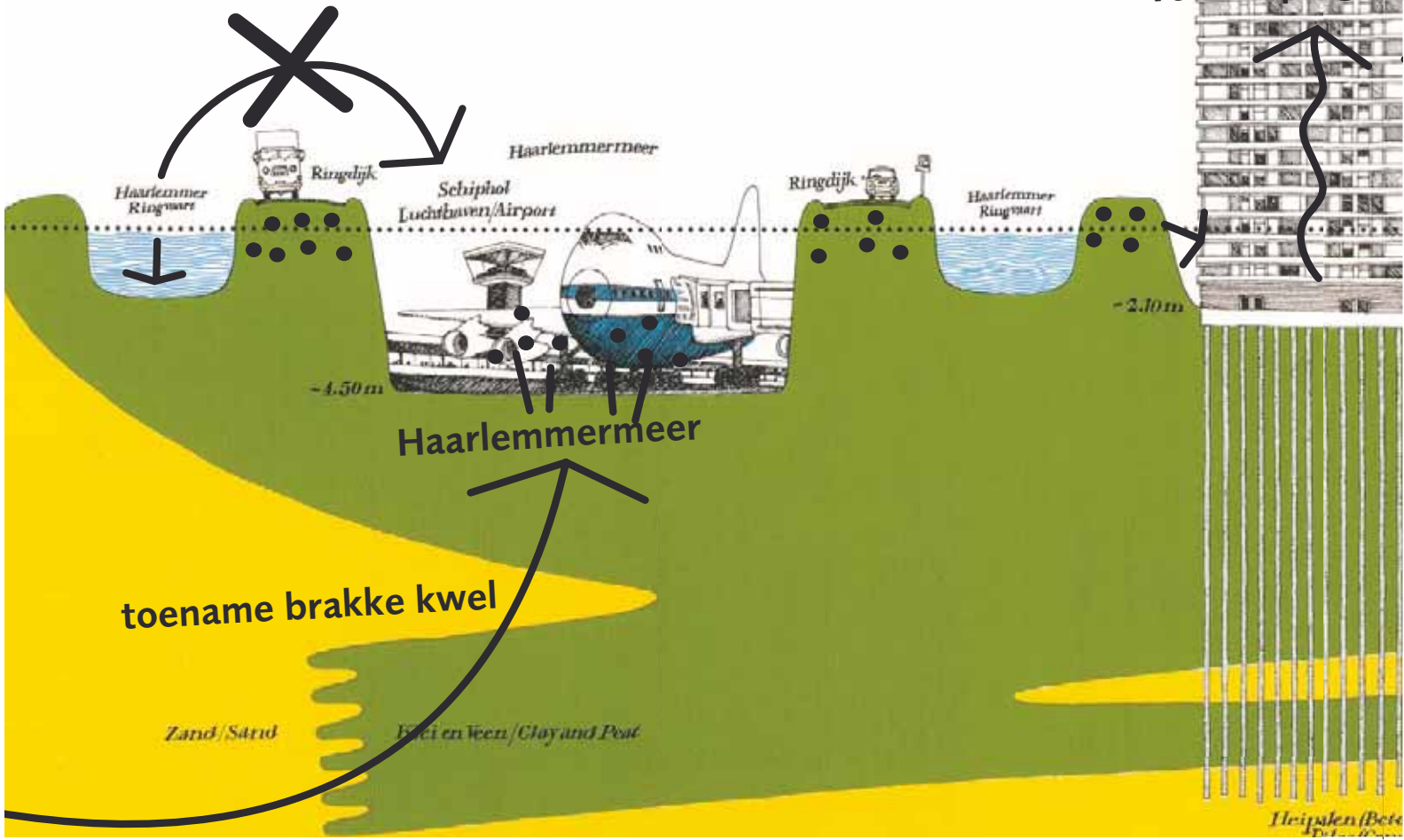
er hoosbuien

meer droogte

zoetwater tekort

verdamping

A group of people, including men in suits and a woman in a red top, are gathered around a large, illuminated map of a water system. One man in a white shirt and tie is pointing at the map with a long, thin pointer. The map shows a complex network of waterways and land areas, with a prominent yellow and orange area at the top. The scene is set in a modern, brightly lit room with track lighting on the ceiling.

“De huidige droogte, maar ook de neerslagoverlast van eind augustus 2010, geven aan dat een klimaatbestendig watersysteem urgent is. Het maakt ook duidelijk dat een systeem robuust genoeg moet zijn om zowel tekorten op te kunnen vangen als wateroverlast te voorkomen. Het systeem van de toekomst wordt er niet minder ingewikkeld op. Dit congres is een eerste aanzet om het watersysteem in al haar facetten beter onder de aandacht van de gemeente, haar bestuurders en bewoners te brengen.”

.....
Aad Straathof, bestuurder
Hoogheemraadschap van Rijnland
.....

VERSLAG VAN HET WATERCONGRES

Conclusies & aanbevelingen voor de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

Begin mei kwamen in totaal Cruquis zo'n zestig deskundigen, betrokkenen en bestuurders bij elkaar om te discussiëren over het watersysteem van de Haarlemmermeerpolder. De dag was georganiseerd door de gemeente Haarlemmermeer in samenwerking met Hoogheemraadschap van Rijnland.

Het doel was het bespreken van de wateropgave en het bijeenbrengen van mogelijke oplossingen, als input voor de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030 die momenteel in ontwikkeling is. In de Structuurvisie worden de belangrijke ruimtelijke structuren voor de toekomst vastgelegd.

Op de bijeenkomst is een aantal lezingen gehouden en is in kleinere groepen gewerkt aan deelopgaven. Aan het einde van de dag zijn de resultaten weer bij elkaar gebracht. Dit boekje geeft een beknopt overzicht van de resultaten en aanbevelingen richting de Structuurvisie.

Het watercongres

VERSLAG VAN DE DAG

De centrale vraagstelling van de dag was: Hoe bouwen we het huidige doorspoelstelsel van de Haarlemmermeer om naar een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem? Door de verandering van het klimaat is de huidige manier van waterbeheer niet langer houdbaar. Vooral langere periodes van droogte bedreigen de watertoevoer en waterkwaliteit van de polder. De droogte in mei, ten tijde van het watercongres, was exemplarisch voor deze ontwikkeling.

Onder leiding van Jandirk Hoekstra gingen experts, betrokkenen en bestuurders met elkaar in gesprek. Wethouder Michel Bezuijen en bestuurder Aad Straathof openden samen de bijeenkomst. Daarna hielden achtereenvolgens Ruut van Paridon, Joost Delsman en Dirk Sijmons inleidingen waarin dieper op de wateropgave werd ingegaan, maar waarbij ook de kansen voor een toekomstig watersysteem in beeld werden gebracht. In vier werkkamers zijn de deelnemers vervolgens aan de slag gegaan met de wateropgave in relatie tot de thema's 'Landbouw', 'Wonen & werken', 'Natuur & Recreatie' en 'Schiphol'.

Tijdens de pauzes konden deelnemers de tentoonstelling met innovatieve waterplannen bekijken die in het gemeaal was ingericht. De verzamelde plannen leveren ieder op hun eigen manier een bijdrage aan het duurzaam watersysteem van de toekomst.

Aan het einde van de dag werden onder leiding van dagvoorzitter Jandirk Hoekstra de ideeën van de vier werkkamers bij elkaar gebracht. Dit heeft geleid tot een lijst van aanbevelingen voor de aanpak van het water in de Structuurvisie. Daarbij is een aantal interessante proefprojecten in beeld gekomen, die de transformatie van het watersysteem kunnen aan zwengelen. Het is een resultaat waar we mee aan de slag kunnen.

“Het watersysteem in deze polder moet zijn eigen broek gaan ophouden. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. We beseffen terdege dat voor Haarlemmermeer belangrijke bedrijfstakken, zoals de agrarische sector, ingrijpende veranderingen te wachten staan. De verzilting neemt immers onmiskenbaar toe. Daar moet je niet omheen draaien, daar moet je over nadenken, over spreken. Vandaar dit congres, dat we samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland hebben georganiseerd.”

M.J. (Michel) Bezuijen, Wethouder Ruimtelijke Ordening, Mobiliteit en Sport

DE WATEROPGAVE

Centrale vraag: Hoe bouwen we het huidige doorspoelsysteem om naar een duurzaam, zelfvoorzienend wa- tersysteem?

Huidig doorspoelsysteem

Het huidige systeem kan gekarakteriseerd worden als een doorspoelsysteem; in de droge zomerperioden worden grote hoeveelheden zoet water ingelaten, terwijl in de natte winterperioden het overtollig water zo snel mogelijk wordt uitgeslagen. Om er voor te zorgen dat de akkers goed bewerkt kunnen worden, worden de gronden diep ontwaterd. In de natte winterperiodes worden de waterpeilen extra laag gehouden en wordt al het overtollige regenwater afgevoerd en weggepompt naar de Ringvaart. 's Zomers, wanneer het droger wordt, ontstaan er al snel watertekorten en wordt er extra boezemwater uit de Ringvaart ingelaten. Dit boezemwater komt helemaal vanuit de Hollandse IJssel nabij Gouda en stroomt via de boezem van Rijnland en de Ringvaart van de Haarlemmermeer naar de polder. Daar wordt het bij gemaal Leeghwater, in de zuidpunt van de Haarlemmermeer ingelaten, door de hele polder gevoerd en dan weer noordwaarts uitgemalen, samen met het kwelwater dat in de lage droogmakerij naar boven komt.

Brakke kwel

De kwel is een belangrijke factor in de waterhuishouding van de Haarlemmermeer. Door de diepe ligging van de polder wordt grondwater, afkomstig van hoger gelegen gebieden, zoals duinen en plassen, naar de Haarlemmermeerpolder gedrukt. Het grondwater komt via diepe zoutlagen

in de bodem als brak (licht zout) en voedselrijk water naar boven. Dat zout zit in de van oorsprong zilte kleigronden onder de polder. Naar verwachting neemt het zoutgehalte in het kwelwater de komende 50 jaar nog toe met 25% (interne verzilting). Het zoutgehalte in het water geeft schade aan de landbouw. Daarbij zorgt het voor een slechte waterkwaliteit, zowel in chemische samenstelling als in ecologische kwaliteit. Om verzilting tegen te gaan, wordt de polder in de zomerperioden doorgespoeld met zoet boezemwater. Hiermee verdwijnt het zout met het voedselrijke landbouwwater uit de polder. Het zoute water vervuult echter weer andere gebieden.

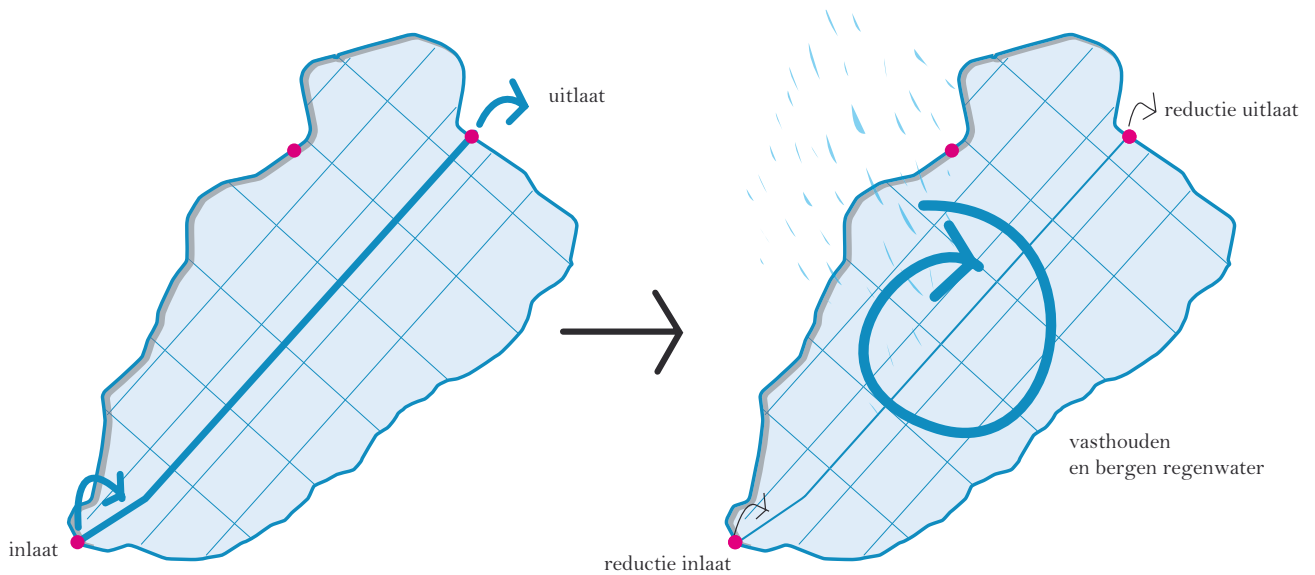
De Haarlemmermeerpolder is, mede door het doorspoelen, een groot verbruiker van zoet water. Jaarlijks wordt er 20 tot 40 miljoen m³ boezemwater ingelaten, afhankelijk van de droogte van het zomerseizoen. De helft van dit water is voor het aanvullen van de gewenste landbouwpeilen, de andere helft voor het wegspoelen van het brakke kwelwater. Deze benodigde hoeveelheden water zijn in het regionale boezemsysteem niet altijd voorhanden. De klimaatverandering en de interne verzilting van de polder maken het urgent om deze problemen aan te pakken. Het brakke water geeft schade aan landbouwgewassen, kroos, algen, etc.

Klimaatverandering

De verandering van het klimaat zet het huidige doorspoelsysteem extra onder druk. Daarnaast veranderen door verstedelijking van de polder de waterbehoefte en de mogelijkheden voor waterbeheer. Het moet dus anders, we moeten zuiniger omgaan met het aanwezige zoete water. Het watersysteem van de Haarlemmermeer moet duurzaam en meer zelfvoorzienend worden. Dit vertaalt zich in drie opgaven: voorkomen van watertekorten, verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van wateroverlast.

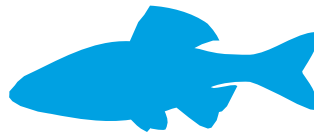
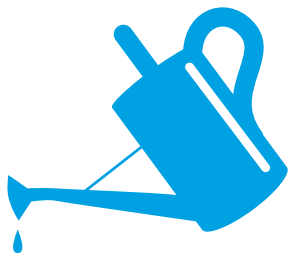
Kansen duurzaam watersysteem

Naast de drie wateropgaven zijn er mogelijkheden tot het benutten van synergiekansen met andere functies zoals energie- en grondstofwinning. Afvalwater is een potentiële grondstoffenstroom die geld kan opleveren. Een uitgangspunt dat ook in de waterketen kan worden toegepast. Ook in de agrarische sector kun je van een probleem een kans maken, nu is bijvoorbeeld onderzocht hoe de zilte wellen in het zuiden van de Haarlemmermeer economisch uitgenut kunnen worden. Ook liggen er ruimtelijke kansen. Water heeft altijd een grote aantrekkingskracht op mensen, maar dan moet het wel zichtbaar en beleefbaar zijn. Er zijn bijvoorbeeld mogelijkheden voor waterwonen en recreatie op en aan het water.

Van een doorspoelsysteem...

naar een zelfvoorzienend, duurzaam watersysteem

VOORKOMEN VAN WATERTEKORTEN

De belangrijkste wateropgave is het vinden van een duurzame oplossing voor het steeds schaarser worden van zoetwater in de regio. De klimaatveranderingen zetten het huidige doorspoelsysteem onder druk. Het zal steeds vaker voorkomen dat er onvoldoende zoet water beschikbaar is om de Haarlemmermeerpolder van schoon water te voorzien. De polder moet 'zijn eigen broek moet gaan ophouden', dat betekent dat er ruimte moet worden gevonden om water vast te houden voor droge periodes.

VERBETEREN VAN WATERKWALITEIT

De kwaliteit van het oppervlaktewater in de Haarlemmermeerpolder is matig tot slecht, het is zeer voedselrijk en verbrakt door de zoute kwel die hier door diepe bodemlagen naar boven komt. De verwachting is dat de komende 50 jaar het zoutgehalte van het kwelwater met zo'n 25% zal toenemen. Dit heeft negatieve effecten voor de kwaliteit én bruikbaarheid van het oppervlaktewater. De inzet is de ontwikkeling van een duurzaam, schoon watersysteem, dat als basis kan dienen voor landbouw, natuur, recreatie en aantrekkelijke woon-werkmilieus.

VOORKOMEN VAN WATEROVERLAST

De derde wateropgave is het voorkomen van wateroverlast. De opgave is om in en nabij het stedelijk gebied meer ruimte te creëren om hevige regenbuien op te vangen. Daarnaast is er de ambitie om peilvakken samen te voegen, zodat er een groter, robuuster watersysteem ontstaat, dat beter opgewassen is om in tijden van extreme neerslag water te kunnen bergen.

Joost Delsman

DE COMPLEXITEIT VAN DE MEERBODEM

Ontstaansgeschiedenis

Het orthogonale systeem van waterlopen in de Haarlemmermeer lijkt op het eerste gezicht heel eenvoudig, maar niets in minder waar. Het watersysteem van polder is een van de meest complexe systemen van Nederland. Dit is terug te voeren op de ontstaansgeschiedenis van het gebied.

Laag over laag heeft het zich in duizenden jaren gevormd. Ooit was het een winterse riviervlakte, waarna de zee het gebied heeft overspoeld en uiteindelijk – nadat de zee zich terugtrok – werd het een drassig laagveengebied. Pas in de 15e eeuw ontstond het 'Haarlemmermeer' door het samengroeien van drie laagveenmeren. In 1852 werd het meer drooggemalen en kreeg het zijn huidige aanzien.

In de IJstijd staat de zee zo'n 60 meter lager. Woeste rivieren en gure wind voeren een dik zandpakket aan. Dit zandpakket ligt onder heel Nederland.

Na de IJstijd warmt het flink op en stijgt de zeespiegel. Achter strandwallen wordt 'basisveen' afgezet. De zeespiegel stijgt verder en via doorbraken komt er zeeklei en zand in geulen. Het zeewater wordt zout grondwater.

De zeespiegel stijgt nog meer en er wordt een duinenrij gevormd. Achter de duinen ontstaat een dik veenpakket op de zeeklei. Zoet water zakt de grond in, bovenop het zoute grondwater.

Dit veen is kwetsbaar en wordt weggeslagen. Zo ontstaan drie plassen en later aan één groeien tot de Haarlemmermeer. Het meer wordt in 1852 drooggemalen.

In het huidige bodemprofiel is de ontstaansgeschiedenis terug te zien: op het zand (geel) ligt basisveen (bruin), en hierop oude zeeklei/zavel (groen). Buiten de polder is de jongere veenlaag bovenop de klei zichtbaar.

Huidige situatie

Door de droogmaking van de Haarlemmermeer is de stroming van het grondwater in de regio sterk veranderd. Het grondwater stroomt niet langer weg naar de lager in het landschap liggende riviertjes, maar het stroomt via de bodem naar de Haarlemmermeer toe: dat is immers het laagste punt in de omgeving. Het brakke grondwater, dat ontstond in de periode dat de zee het gebied overspoelde, stroomt daarom langzaam omhoog, en treedt uit in de Haarlemmermeer. Het zorgt daar voor problemen met de waterkwaliteit van het oppervlaktewater.

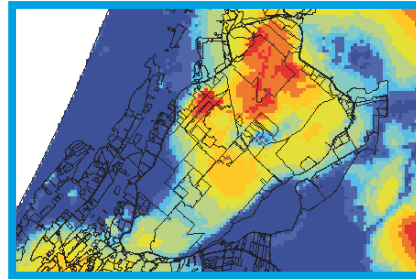
Om de sloten toch zoet te houden, wordt er 's zomers veel water ingelaten in de Haarlemmermeer. Zoveel, dat de Haarlemmermeer de grootste watervrager is in de wijde omtrek. Zoet water is echter schaars, wat in 2003 voor het eerst tot grote problemen leidde. Wetenschappers voorspellen dat een situatie als 2003 over 50 jaar gemiddeld eens in de twee jaar voorkomt.

De grondwaterstroming naar de Haarlemmermeer oefent daarnaast een grote druk uit op de bovenliggende kleibodem. Soms kan de bodem de druk niet meer weerstaan en barst open. Graafwerkzaamheden in de Haarlemmermeer zijn daarom geen sinecure. Ook is op een flink aantal plaatsen 'wellen' ontstaan: openingen in de kleibodem waar brak grondwater met grote snelheid naar boven komt.

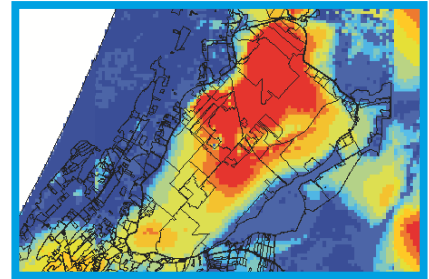
In de toekomst meer problemen

De klimaatverandering zet de situatie in de Haarlemmermeer onder druk. Daarbij zet de interne verzilting van de polder door. Voor deze opgaven zijn geen eenvoudige oplossingen. De omvorming naar een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem vereist veel kennis van de werking van het Haarlemmermeerse systeem: de omvorming vraagt heel specifieke oplossingen.

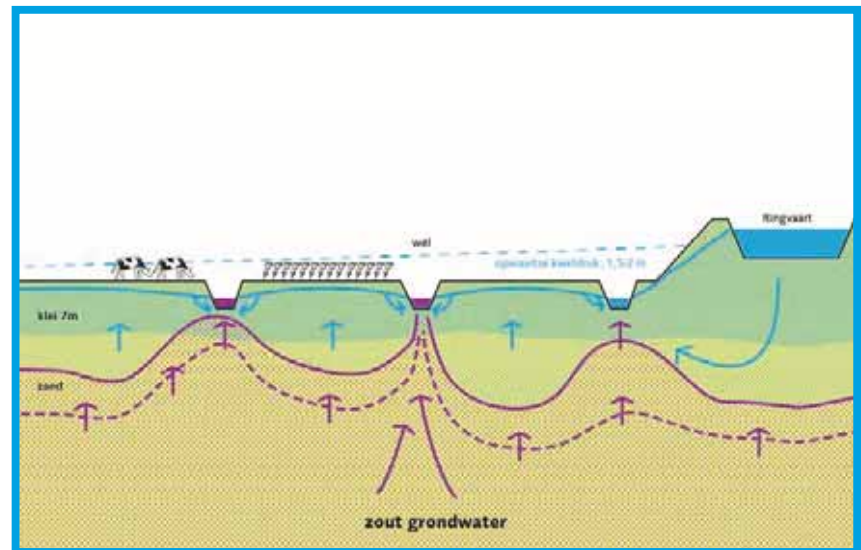
.....
Joost Delsman is sinds 2003 hydroloog bij onderzoeksinstituut Deltares. Daarnaast doet hij promotieonderzoek aan de VU Amsterdam: 'adaptatie aan droogte en verzilting'
.....

Het huidige chloridegehalte in de bodem. De hoogste concentraties zijn rood op de kaart.

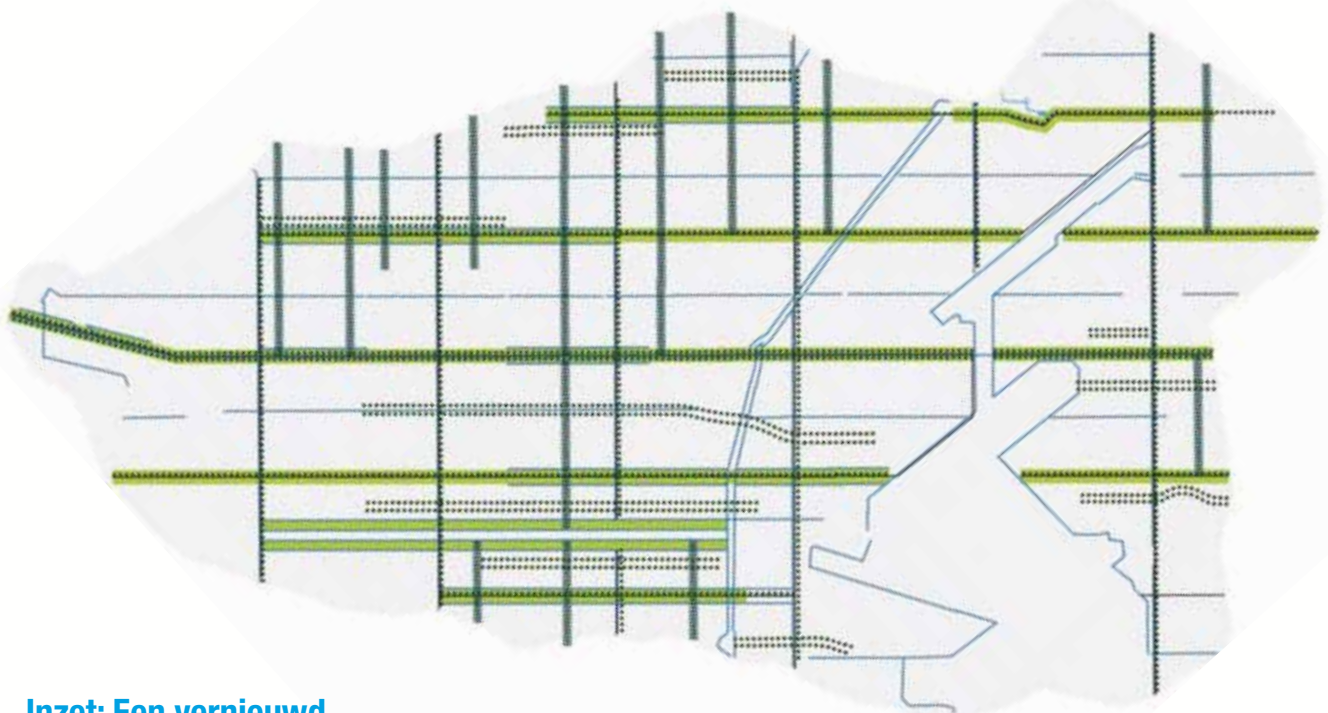
In 2100 komt meer zilt water omhoog. De rode vlek breidt zich uit. Er is steeds meer zoet water nodig om de waterkwaliteit te waarborgen.

Toename zoute kwel. De grens van het zoute grondwater komt steeds hoger te liggen, waarmee het een steeds grotere invloed krijgt op het oppervlakte water.

Op en nabij plekken waar de bodem is verstoord ontstaan regelmatig wellen en opbastingen van brak water. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij de bouw van Getsewoud.

Inzet: Een vernieuwd polderraamwerk regisseert de ruimtelijke ontwikkeling van de polder

Voorbeeld van meervoudige betekenis van water

Lezing Dirk Sijmons

TWEEDE OPLEVERING VAN DE DROOGMAKERIJ

Water is de blauwe draad door de geschiedenis van de Haarlemmermeer. Een korte chronologie kan ons daarvan overtuigen. De geschiedenis gaat verder terug, maar we beginnen bij het imperialisme waarmee het Oude Haarlemmermeer eerst het Spieringmeer en daarna het Oude Leidsche Meer opslokte. Een combinatie van ontvening en afslag zorgde voor deze spectaculaire uitbreiding, waarbij er steeds meer veen afsloeg en het water uiteindelijk bijna van Leiden tot Amsterdam reikte. Haarlemmermeer groeide uit tot een echte waterwolf. Rond 1840 werd besloten de Meer droog te malen. In 1849 was de ringvaart gereed en maalden drie reusachtige stoomgemalen tot 1852 de polder leeg.

Ook in de geschiedenis van de droogmakerij speelt water een hoofdrol. De diepe droogmakerij wordt plaatselijk geteisterd door brakke kwel, waardoor er veel water nodig is om hem voor de landbouw geschikt te houden. Daarnaast wordt de structuur in de hoofdrichtingen in hoge mate bepaald door de vaarten, watergangen en ontwateringsloten. De wegontsluiting conformeert en verbindt zich met de waterstructuur. Ongeveer een eeuw na de oplevering van de polder begon de Haarlemmermeer aan zijn tweede leven. Hoofddorp groeide uit, Schiphol werd na de Tweede Wereldoorlog uitgebouwd tot een grote internationale luchthaven, nationale weg en treinverbindingen gingen de polder doorsnijden en hier en daar veranderde ook het agrarische karakter van akkerbouw naar glastuinbouw. Met zijn enorme omvang van 17.000 hectare en zijn mooie vlakligging bood de Haarlemmermeer de expansieruimte voor de zich ontwikkelende Metropoolregio Amsterdam.

Soms laten deze functies zich weinig gelegen liggen aan de waterstructuur en lijkt het wel of ze er overheen gestempeld zijn. Toch blijkt het polderraster nog een tamelijk groot regisserend vermogen te hebben. De A4 en het treintracé zijn indertijd, om kostenverhogende fragmentatie van landbouwbedrijven te voorkomen, parallel aan de vaarten uitgelegd. Op

die manier is de fragiele negentiende eeuwse uitleg indirect in hoge mate richtinggevend geweest voor deze twintigste eeuwse toevoegingen.

Plannen maken in de Haarlemmermeer is wellicht altijd een kwestie van de eigen positie bepalen ten opzichte van de droogmakerij. Is het polderverhaal nog krachtig genoeg om ook voor een volgende generatie ingrepen aanknopingspunten te bieden?

Nu om allerlei redenen weer nagedacht wordt over de waterhuishouding en de waterstructuur van de Haarlemmermeerpolder is het een poging waard om 'water' opnieuw regisserend te laten zijn en de oude structuur te ondersteunen en te versterken. Omdat de polder indertijd tamelijk minimaal is uitgevoerd zou je deze exercitie ook de tweede oplevering van de Haarlemmermeer kunnen noemen.

Dirk Sijmons

Directeur H+N+S Landschapsarchitecten en voormalig rijksadviseur voor het landschap. Daarbij is hij hoogleraar Landschapsarchitectuur aan de TU Delft.

Een louter functionele oplossing kan. Door het nieuwe raam kan je kijken. Maar is dit wat je wilt?

OVERZICHT INNOVATIEVE WATERPLANNEN

Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

WESTFLANK

Integraal plan voor de ontwikkeling van een groot woonrecreatieland met 10.000 woningen, 900 ha groen en een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem. Alle ontwikkelingen - watererven in de linten, de buurderij, het bos en de grote plas - dragen bij aan het watersysteem én de kwaliteit en identiteit van het gebied.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Integrale gebiedsontwikkeling
RESULTAAT Voorkomen van wateroverlast en wateroverlast, verbeteren waterkwaliteit
LOCATIE MIA of meer zelfvoorzienend watersysteem voor het hele projectgebied
TOEGEBAARENHEID 2 miljoen m3 wateropslag (bijna 1 x 7 jaar)
STATUS De verschillende maatregelen zijn ook op andere plekken inzetbaar, afhankelijk van de ondergrond en ruimtelijke ontwikkelingen
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

WATERPEILVOLGENDE LANDBOUW IN DE BUURDERIJ

Initiatief van samenwerkende boeren en bedrijven om een groot gebied in de rand van Nieuw Vennege te ontwikkelen tot een nieuw type plattelandbedrijf, 'een boerderij met buren', dat zorg draagt voor een duurzaam beheer van het buitengebied en nieuwe verbindingen tussen landbouw en maatschappij legt. De basis wordt gevormd door een 'waterpeilvolgende landbouw'. De Buurderij is een proeftuin voor de mogelijke introductie van flexibel peilbeheer in ParkZijl en andere landbouwgebieden.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Lokale initiatief voor gebiedsontwikkeling
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast en wateroverlast, verbeteren waterkwaliteit
TOEGEBAARENHEID Mogelijk zelfvoorzienend watersysteem in de omgeving
STATUS ParkZijl, andere landbouwgebieden (buiten de polderbezoem)
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

SLIMMER DOORSPOELEN IN LANDBOUWGEBIEDEN

Vanuit de Ringvaart wordt op dit moment vanuit 74 punten water ingelaten. De kleine inlaten worden individueel door boeren geregeld. Niemand weet ten hoogste water dit proces gaat. Hieraan onderzoek in de Zuidpunt van de Haarlemmermeer de werking en of dit effectiever kan.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Waterbeheer
LOCATIE Voorkomen wateroverlast
RESULTAAT Landbouwgebied in de Zuidpunt
TOEGEBAARENHEID Reducatie watergebruik
STATUS In onderzoek

HERGEBRUIK AFVALWATER AWZI'S

Het effluent van de afvalwaterzuiveringen (AWZI's) gaat nu ongebruikt de polder uit. Is het niet mogelijk dit water na te zuiveren en als gietwater voor de kassen of als zout watervoorziening te gebruiken? In de studie Deift Blue Water wordt dit nu voor Deifland onderzocht.

11 MILJOEN M3

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Technische innovatie
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast
TOEGEBAARENHEID Hergebruik 11 miljoen m3 afvalwater (restaat Schiphol)
STATUS Toegeboren voor de 4 AWZI's in Haarlemmermeer: Rijnsloot, Zuiderhoek, Zuiderburg en Schiphol
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

OPGELEGDE PLAS

Een van de voorgestelde watermaatregelen uit de Westflank is een aanleg van een opgelegde plas voor de berging van grote hoeveelheden schoon regenwater. De plas wordt 'gevoerd' door de 6.000 woningen die op en aan de plas worden gebouwd. Door de goede waterkwaliteit kan een onderscheidend woonmilieu ontstaan met veel kansen voor natuur en recreatie.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Integrale gebiedsontwikkeling
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast en wateroverlast, verbeteren waterkwaliteit
TOEGEBAARENHEID Zelfvoorzienend watersysteem, de schoon water levert aan de omgeving
STATUS Gebouwd met voldoende ontwikkelingsruimte
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

WATERBERGING ONDER MAAVELD

Voor de opvang van hevige regenbuien is in stedelijk gebied open water nodig. Dit vraagt veel ruimte. Er zijn nu verschillende systemen op de markt, waarbij water onder maaiveld, bijvoorbeeld onder pleinen of parkeerterreinen tijdelijk geborgen kan worden. Met integrale systemen kunnen tevens de groeiomstandigheden van bomen worden verbeterd.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Technische innovatie
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast
TOEGEBAARENHEID Efficiënt watergebruik, berging 0,15 m3/m2
STATUS Alle openbare ruimtes
Verhoogde producties
Verhoogde biodiversiteit

WATERTUINEN

Kan je als bewoner, bedrijf of instelling bijdragen aan de wateropgave? In het project 'Watertuinen' worden uiteenlopende voorbeelden gegeven voor de opvang van piekbuizen in de eigen tuin. Bijvoorbeeld in bakken, waterschuttingen, zwembadrijvers of mooie waterkolommen. In het project 'Bewoners aan de bak' is een methode opgezet hoe bewoners, bedrijven, instellingen kunnen worden betrokken bij het plannen, ontwerpen, uitvoeren en betrekken van stedelijk water.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Inrichtingsplannen en bewonersparticipatie
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast
TOEGEBAARENHEID Tijdelijke opvang van piekbuizen, ontlasting van het daalstelsel
STATUS Particulieren hebben
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

DE GROTE POLDERBOEZEM

In de loop van de tijd is de Haarlemmermeer verdeeld in steeds meer peilvakken, elk met een eigen waterbeheer. De Grote Polderbezoem is een idee om peilvakken weer aan elkaar te koppelen. Door deze te lijk aan het peil van de Hoofdvaart, kan het water bij hevige buien en langdurige regenval over het hele systeem verdeeld worden, waar zowel de stad als het landelijk gebied sterk van profiteren. Daarbij kunnen alle lager gelegen vakken - op termijn - een flexibel peilbeheer krijgen. De polderbezoem vormt zo de basis voor een robuust, zelfvoorzienend watersysteem.

TYPE PROJECT Wateropslag
WATEROPSLAVE Waterbeheer
RESULTAAT Voorkomen wateroverlast, voorkomen van wateroverlast
TOEGEBAARENHEID Basis voor duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem
STATUS Polderbezoem met alle lager gelegen peilvakken
OR WELD Projectontwikkelaar: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
Aanpak: Bouwmaatschappij van Houten, Polder- en Waterbouw B.V.
2012-2013

GROENBLAUW STRUCTUUR VOOR DE WERKSTAD A4

Langs de A4 ontwikkelt zich een werkstad, ingebed in een stevig landschappelijk raamwerk, dat gekoppeld is aan de polderstructuren en de Genieidijk. Hierbinnen is ruimte voor de piek- en seizoensbergings van de aansluitende bedrijventerrinen en glastuinbouwgebieden, die op hun beurt efficiënt kunnen worden ingericht.

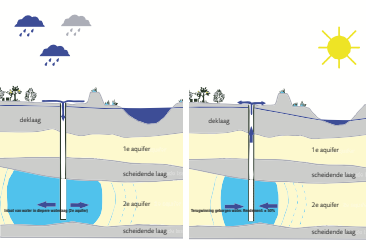

TYPE PROJECT Integrale gebiedsontwikkeling
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht en wateroverlast, verbeteren waterkwaliteit
RESULTAAT 1,1 miljoen m³ piek- en seizoensbergingscapaciteit
TOPASBAARHEID Niet-af en toe
STATUS Ontwerpfase
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

WATERBERGING IN DE DIEPTE

Ondergrondse waterberging wordt in Nederland toegepast voor het tijdelijk opslaan van drinkwater (proefproject in Limburg) en voor het opslaan van regenwater voor gietwater in de glastuinbouw. In deze studie is de haalbaarheid van ondergrondse waterberging onderzocht als alternatief voor seizoensbergings op het maaiveld. Hiervoor wordt in natte perioden het teveel aan water in een diep gelegen watervoerend pakket geïnfiltrerd. In droge perioden kan het opgeslagen water weer worden onttrokken en gebruikt.

TYPE PROJECT Technische innovatie
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht en wateroverlast
RESULTAAT Seizoensbergingscapaciteit met weinig ruimtebeslag
TOPASBAARHEID Niet-af en toe
STATUS Er ligt een haalbaarheidsstudie, vervolgonderzoek is nodig
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

WATERPLANNER VOOR BOEREN & WATERBEHEERDERS

Met lokale metingen, satellietgegevens en GPS wordt op perceelsniveau precies aangegeven wat de ideale zoetwateraanvoer en het beregeningsregime voor een boer is. Dit geeft minder droogteschade en een lager zoetwatergebruik.

TYPE PROJECT Kennisontwikkeling
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht
RESULTAAT Realisatie van zoetwaterdruk in landbouwgebied
TOPASBAARHEID In alle landbouwgebieden, mogelijk ook in de andere gebieden
STATUS Het project loopt af
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

KANSEN DOOR VERZILTING

Kun je boeren met brak water? Dit is in Zuidpunt van Haarlemmermeer onderzocht. Brak water komt hier plaatselijk met een snelheid van 2 l/s naar boven. Dit is te benutten voor ziltte teelten (bijvoorbeeld venen en seiden), het kweken van vis of schelpdieren of algenteelt voor de productie van biobrandstof. Een praktijktest moet het gaan uitwijzen.

TYPE PROJECT Landbouw innovatie
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht, verbeteren waterkwaliteit
RESULTAAT Toekomst voor de landbouw
TOPASBAARHEID Landbouwgebieden met veel brakwaterwells
STATUS In de praktijk
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

REGIONALE PIEKBERGING

De zuidpunt van de Haarlemmermeer ligt midden in het Rijnlands Boezemsysteem. Door de diepe ligging van de polder is het geschikt voor de aanleg van een grote, regionale piekberging. Er liggen nu drie varianten: een middelgrote berging met een middelhoge kade, een grote berging met lage kade en een kleine berging met een hoge kade. Bij hevige en langdurige regenval kan hier tijdelijk 1 miljoen kubieke water worden opgevangen, waarmee elders wateroverlast wordt voorkomen.

TYPE PROJECT Inrichtingsplan, waterbeheersing werk
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht
RESULTAAT Voorzien van het regionale watersysteem
TOPASBAARHEID Bergingscapaciteit 1 miljoen m³, kost max. 175 miljoen
STATUS Bestemmingsplan voor de Haarlemmermeer
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

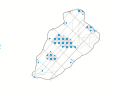

WATERPLEINEN

In Rotterdam komt het eerste waterplein. Het grootste deel van het jaar staat het plein droog, dan kun je er sporten, spelen en verblijven. Als het hard regent stroomt vanuit de wijk het regenwater naar het plein. Hier kan het een aantal dagen blijven staan. Zo wordt wateroverlast voorkomen, stort het riool niet meer over, maar bovenal: er ontstaat een mooie, betekenisvolle openbare ruimte!

TYPE PROJECT Innovatief concept en inrichtingsplan
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht
RESULTAAT 1.000 m³ piekberging op een oppervlakte van 1,5 ha
TOPASBAARHEID Openbare ruimte
STATUS Ontwerp en uitvoering in voorbereiding, realisatie 2012
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

WATERBANK SCHIPHOL

Om wateroverlast te voorkomen wordt op Schiphol een gedetailleerde boekhouding bijgehouden van de hoeveelheid verharding, bebouwing, de peilvakken en het aanwezige oppervlaktewater. Zo wordt de balans tussen verhard oppervlakt en water steeds op peil gehouden.

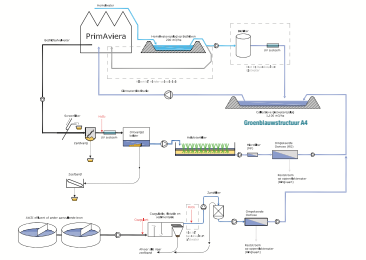

TYPE PROJECT Kennis waterbeheer
WATEROPGAVE Voorzien van waterkracht
EFFEKT Risico op overmatige ontwatering tussen toename verhard oppervlakt (bebouwing, infra) en waterberging
STATUS Toepassing in het Haarlemmermeer
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

ZELFVOORZIENEND GIETWATERSYSTEEM GLASTUINBOUW

Voor het glastuinbouwgebied PrimAvera is een zelfvoorzienend gietwatersysteem ontwikkeld, het regenwater wat op de daken valt, het afvalwater uit de kassen, eventueel aangevuld met regenwater AWZI-effluent wordt verzameld in een grote collectieve wateropslag. De bassins worden gestuurd in de Groenblauw structuur langs de A4.

TYPE PROJECT Technische innovatie
WATEROPGAVE Stalen van irrigatie
EFFEKT Waterbesparing van 2,5 miljoen m³
TOPASBAARHEID Niet-af en toe
STATUS In de praktijk
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

ENERGIE- EN GRONDSTOFWINNING UIT AFVALWATER

Rioolwater is een nieuwe bron voor duurzame energie én kostbare grondstoffen zoals fosfaat voor kunstmest. Er lopen verschillende pilots, zoals 'De Energiefabriek' waar AWZI's energie neutraal of zelfs energie leverend worden; 'Rijden op biogas' van de AWZI in Leiden-Zuidwest, de 'ammonium brandstof' waarbij uit afvalwater een zeer effectieve, CO₂ neutrale brandstof wordt ontwikkeld die levens toelaat levert en de 'Nieuwe Sanitatie Noorderhoek' een voorbeeld van een nieuwbouwwijk waar door lokale sanitatie veel energie- en water wordt bespaard.

TYPE PROJECT Technische innovatie
WATEROPGAVE Stalen van irrigatie
RESULTAAT Energieproductie of leverende AWZI's
TOPASBAARHEID Energieproductie op landbouw 25 tot 50%
STATUS De AWZI van de Haarlemmermeer
CONTACT Bureau voor Ruimteontwikkeling en Infrastructuur (BRU) en Bureau voor Watermanagement (BWM)

Werkkamer 1

LANDBOUW

De Haarlemmermeerpolder is ingericht op de landbouw. De snelle afvoer van water, de drooglegging, het doorspoelen met boezemwater staan allen ten dienste van het agrarisch gebruik. De specifieke condities maken dat de polder één van de beste akkerbouwgebieden van Nederland is.

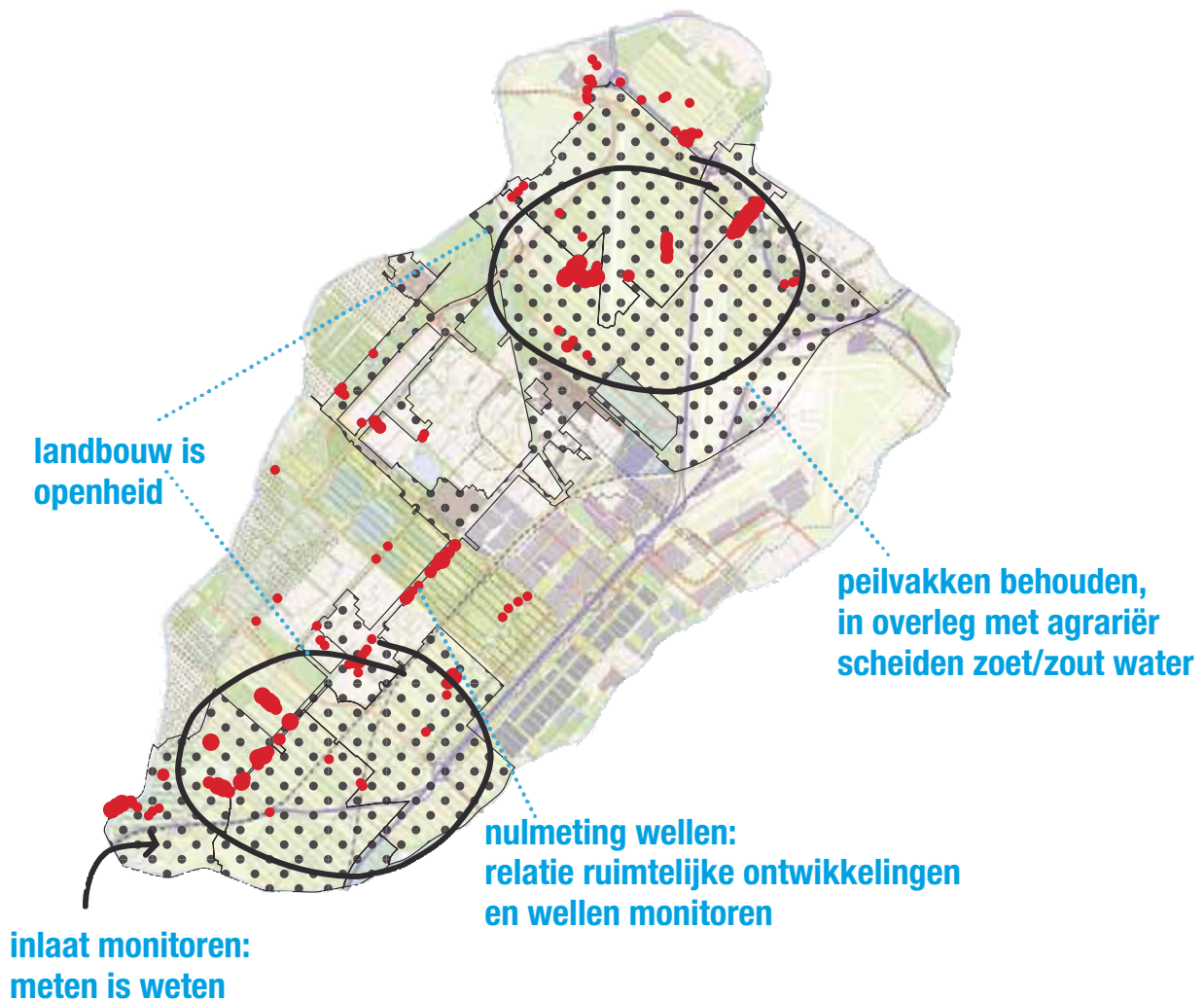
Maar het systeem staat onder druk; droge zomers en verzilting maken een herziening van het systeem noodzakelijk. Wat betekent dit voor de landbouw? Aanpassen op een flexibel peilbeheer met hogere grondwaterstanden, gronden afstaan voor waterberging of het grondgebruik aanpassen aan de steeds zilter wordende omstandigheden?

Huidige situatie

De landbouw is met een oppervlakte van 8.000 ha op dit moment de grootste grondgebruiksfunctie van de Haarlemmermeerpolder (totaal 18.500 ha). In het Voorontwerp Structuurvisie zijn twee grote landbouwkerngebieden aangewezen. Eén in de zuidpunt, in aansluiting op de grote open maat van het Groene Hart, en één aan de noordkant rondom de landingsbanen van Schiphol. Langs de A4 wordt een groot kassengebied - PrimAviera - ontwikkeld. In de westflank en in Park21 krijgt de landbouw een meer stedelijke oriëntatie met de nieuwe groen-, recreatie en woongebieden.

Relatie met de wateropgave

In de werkkamer komt naar voren dat voor alle landbouwgebieden - nu en in de toekomst - de beschikbaarheid van voldoende schoon, zoet water van wezenlijk belang is. Zeker de intensievere teelten, zoals bloemen en bollen, zijn afhankelijk van goed water. Het huidige doorspoelsysteem voorziet hier meestal goed in. De oproep is: blijf doorspoelen om de kwaliteit van de landbouwpolder optimaal te houden.

Oplossingsrichtingen

Als oplossing voor de omgang met verzilting en toenemende watertekorten worden de volgende mogelijkheden genoemd:

- 1 Ga goed monitoren hoeveel en waar er doorgespoeld wordt en welk effect dit heeft op de waterkwaliteit.
- 2 Gebruik de gebiedskennis van de boeren om het doorspoelsysteem te verbeteren.
- 3 Zoek naar andere zoetwaterbronnen bijv. van AWZI Rijsenhout, Schiphol, om in geval van droogte de watertekorten aan te vullen.
- 4 Boeren moeten zelf regenwater gaan bergen en benutten.
- 5 Werk toe naar een scheiding van zoet en zout water om water van goede kwaliteit zo lang mogelijk vast te kunnen houden. Maak hiervoor een kaart met zoete en zilte gebieden en geef aan welke teelten hier mogelijk zijn.
- 6 Zet in op teelten los van de grond, op eigen substraat, bijvoorbeeld containerteelten, glastuinbouw. Zo kan gericht water worden gegeven.
- 7 Zet in op zilte teelten in de delen met veel brakke kwel.

8 Aandachtspunt is de vorming van nieuwe zoute wellen op het land in het zuiden van de polder. Er lijkt een verband te zijn met de realisatie van grote projecten, zoals de aanleg van de hoge snelheidslijn. Geadviseerd wordt dit te onderzoeken en nulmetingen te verrichten voorafgaand aan de aanleg van infrastructuur, kantorenbouw etc. Zo kan een mogelijke relatie in beeld komen.

9 Vergroot de peilvakken in de landbouwgebieden niet. Ze zijn van belang wegens grote hoogteverschillen maaiveld niveau op de kavels. Eventuele veranderingen van peilvakken in overleg met agrariërs!

Aanbevelingen vervolg

Tot slot wordt vanuit de werkkamer meegegeven dat de wateropgave en de problemen met de doorspoeling nog maar kort op de agenda staan. Er is nog geen gemeenschappelijke kijk op de opgave. De aanbevelingen zijn:

- Werk aan kennisontwikkeling.
- Om kennis op te bouwen moet je aan de slag gaan.
- Innoveren moet met elkaar: wetenschap, overheden én agrariërs. Stel hiervoor geld beschikbaar.
- Zoek combinaties met andere vraag-

stukken in de polder.

- Maak van de Haarlemmermeerpolder een voorloper in innovatieve oplossingen voor de landbouw in relatie tot klimaatverandering en verzilting. Haarlemmermeer moet de voorbeeldfunctie op zich nemen en de innovatie uitdragen.

Deelnemers

Susan Dutmer (voorzitter) - *Gemeente Haarlemmermeer*; Petra Kort (verslag) - *Gemeente Haarlemmermeer*; Arjo van Bezooijen - *Raadslid CU Haarlemmermeer*; Conny de Bree - *Raadslid Trots op NL Haarlemmermeer*; Joost Delsman - *Delta-res*; Loes Deutekom - *Provincie Noord Holland*; Rob van Gaalen - *Taskforce Multifunctionele Landbouw*; Henk Keizer - *Gemeente Haarlemmermeer*; Engelbert Knibbe - *Bestuur LTO Noord*; Inge Mijnders - *Grontmij*; Arjen Roelandse - *Aequator*; Mark van Rijsselberghe - *Zilte teelten Texel*; Merijka Setz - *Raadslid D66 Haarlemmermeer*; Timo Steenwijk - *Agrariër in de Haarlemmermeer*; Rogier Sterk - *Taskforce Multifunctionele Landbouw*; Arjen de Vos - *Promovendus*; Aad Wubben - *Aqua Terra Nova*.

De Haarlemmermeer heeft voor de komende jaren een ambitieus groenprogramma, met grote projecten zoals Park21 en de Buurderij. Dit zijn de gebieden bij uitstek om een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem te ontwikkelen.

Welke kansen biedt de combinatie van water, natuur en recreatie voor de polder? Wordt de lat bij de groenprojecten wel hoog genoeg gelegd? Kunnen deze gebieden ook de schoonwaterbuffers voor de landbouwgebieden gaan bieden?

.....
Deelnemers

Matthie Vermeulen (voorzitter) - *Gemeente Haarlemmermeer*; Annemarie Lodder (verslag) - *Gemeente Haarlemmermeer*; Rob van Aerschot - *Gemeente Haarlemmermeer*; Ton Heimerinx - *Raadslid gemeente Haarlemmermeer*; Harma Horlings - *Staatsbosbeheer*; Nico Koekhoeven - *LTO*; Marieke van Leeuwen - *LTO*; Henk Nijenhuis - *Gemeente Haarlemmermeer*; Piet de Ruiter - *Raadslid gemeente Haarlemmermeer*; Robert Sabée - *Provincie Noord Holland*; Aad Straathof - *Hoorheemraadschap van Rijnland*; Martin Sulman - *Gemeente Haarlemmermeer*.
.....

Huidige situatie

Een groot deel van de Haarlemmermeer is bebouwd. In de periode dat de structuurvisie loopt, tot 2030, zullen de woon- en werkgebieden verder uitbreiden en de grootste oppervlakte van de polder gaan beslaan. De keuzes die hier gemaakt worden, zijn van grote invloed op het toekomstig watergebruik van de hele polder, waaronder de landbouw- en groengebieden.

Relatie met de wateropgave

Voor de kwaliteit van de huidige en nieuwe groengebieden is aandacht voor de waterkwaliteit cruciaal. De waterkwaliteit van de groen- en natuurgebieden is nu matig. Dit geeft troebel, onaantrekkelijk water zowel voor mensen, planten als dieren.

Bij de aanleg van veel groen- en natuurgebieden is nooit rekening gehouden met een duurzaam watersysteem. Deze gebieden vragen nu veel water, water dat steeds minder voor handen is.

Oplossingsrichtingen

De deelnemers van de werkkamer zien veel mogelijkheden om de wateropgave met de groene opgaven te verbinden. Water, natuur, groen en recreatie hebben elkaar nodig én kunnen elkaar versterken. Genoemde oplossingen zijn:

- 1 Het vernatten van bestaande en nieuwe bossen door flexibel peilbeheer en meer open water. Bijvoorbeeld in: Haarlemmermeerse Bos, Groene Weelde, Boseilanden, Noordkop Zwaansbroek, Vennepershout, Cruquiushout, Park Zwanenburg, Park Badhoevedorp, Park Vijfhuizen, Park21, poldertuin Rijsenhout.
- 2 Realisatie van seizoensbergingscapaciteit in de westflank. Met de voorliggende ideeën kan dit gebied min of meer zelfvoorzienend worden en kan hier de waterkwaliteit sterk verbeteren. De aanleg van seizoensbergingsplassen met schoon water biedt kansen voor natuur en recreatie.
- 3 De aanleg van meer sloten voor meer waterberging in het landelijk gebied. Zo ontstaan ook meer mogelijkheden voor waterrecreatie. Dit gebeurt al in Floriande, wij kunnen hierop aan sluiten. Hiermee kan tevens de aantrekkelijkheid van de landbouwpolder voor natuur en recreatie toenemen.

Aanbevelingen vervolg

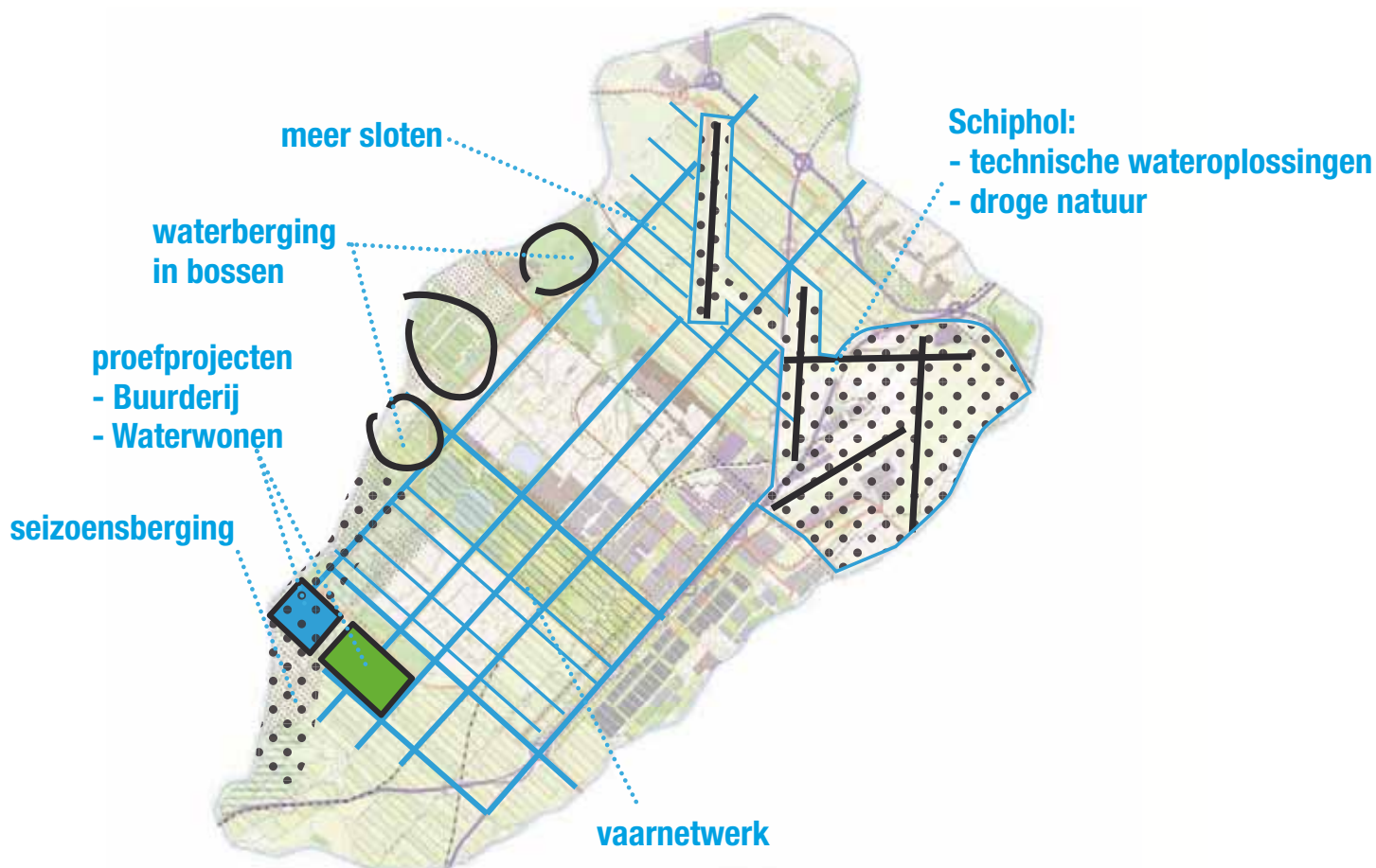
Vanuit de meerwaarde van water, natuur, groen en recreatie voor elkaar worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- 1 Zet in op de ontwikkeling van een stevig, samenhangend water- én groen raamwerk, dat nadrukkelijk ook een recreatienetwerk wordt. Dit raamwerk vormt het kader voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van de polder.
- 2 Water moet het speerpunt worden. Vanuit een achterstandspositie naar een voorsprong, waarbij het kenniscentrum (ambtelijke samenwerking Hoogheemraadschap van Rijnland en gemeente) een belangrijke rol speelt.
- 3 Er zijn nieuwe financieringsconstructies nodig voor groen en natuur. Denk aan fondsen, streekrekening, collectief groen, etc.
- 4 Zorg voor stevige oplossingen met grote waterpartijen.
- 5 Er zijn gebieden waar op korte termijn geëxperimenteerd kan worden met de realisatie en werking van seizoensberging. Bijvoorbeeld bij Lisserbroek en in de Buurderij. Hier liggen tevens kansen om de relatie met natuur en recreatie invulling te geven.

Werkkamer 2

NATUUR EN RECREATIE

Werkkamer 3 **WONEN & WERKEN**

Woon- en werkgebieden ontwikkelen zich in de polder in hoog tempo. De wateropgave speelt enerzijds in de bestaande stedelijke gebieden, waar meer ruimte voor water gevonden moet worden. Anderzijds ligt er de opgave om de nieuwe woon- en werkgebieden te combineren met duurzame, zelfvoorzienende watersystemen. Welke kansen biedt water in de woon- en werkomgeving?

Huidige situatie

Een groot deel van de Haarlemmermeer is bebouwd. In de Structuurvisieperiode zullen de woon- en werkgebieden verder uitbreiden; ze zullen de grootste oppervlakte van de polder gaan beslaan. De keuzes die hier gemaakt worden, zijn van grote invloed op het toekomstig watergebruik van hele de polder, waaronder de landbouw- en groengebieden.

Relatie met de wateropgave

Het watersysteem van de stedelijke gebieden is nog steeds gebaseerd op het oorspronkelijke landbouwwatersysteem. Er wordt steeds water ingelaten, doorgespoeld en uitgelaten. Op de langere termijn is dit niet houdbaar. Het doorpompen van water kost veel energie. Het biedt het onvoldoende waterkwaliteit voor de woonomgeving. Maar ook, de beschikbaarheid van schoon, zoet doorspoelwater zal in de toekomst afnemen.

Wateroverlast in de stad is een groot risico, maar de kernen in de Haarlemmermeer voldoen aan de normen van

het Hoogheemraadschap. Op langere termijn, met hevigere en langdurige buiten kunnen er wel problemen gaan optreden. Op dit moment spelen qua wateroverlast vooral problemen in delen van de bestaande wijken die slecht of niet zijn gedraineerd, zoals Getsewoud.

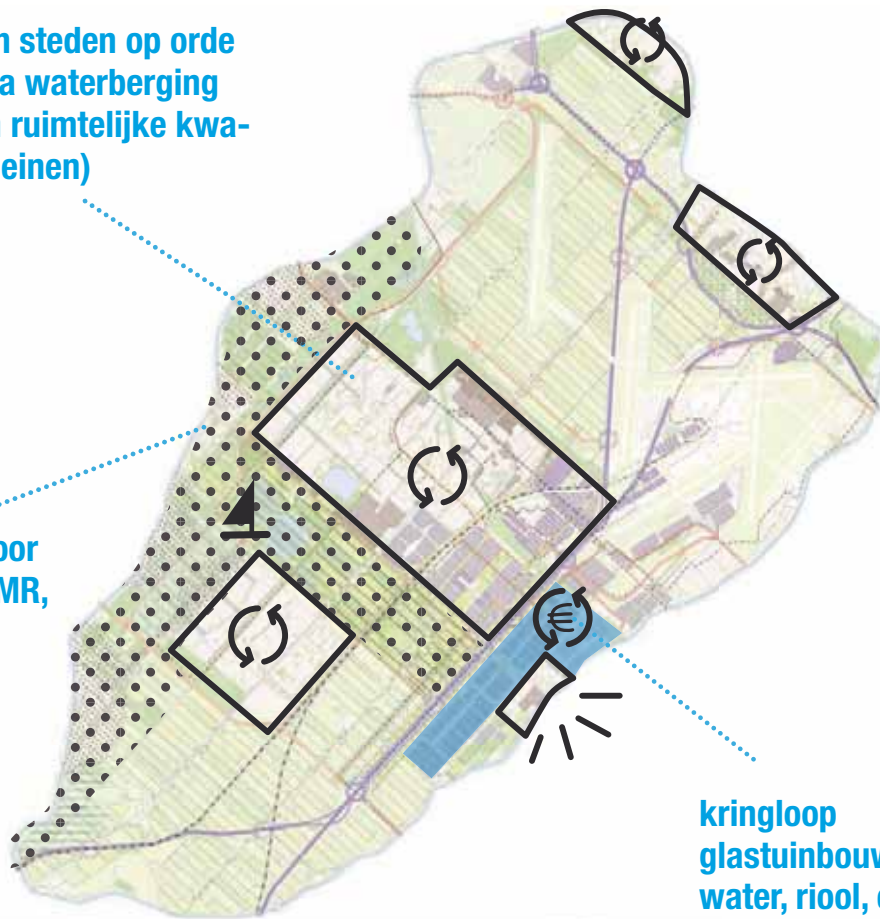
Oplossingsrichtingen

In de werkkamer is een groot aantal kansen en oplossingen in beeld gekomen:

- 1 De stedelijke gebieden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een duurzaam, zelfvoorzienend watersysteem. Met hogere peilen en grote peilfluctuaties kan water hier langer worden vast gehouden. Daarmee wordt de zelfvoorzienendheid van de hele Haarlemmermeer sterk vergroot. En blijft er meer schoon zoet water beschikbaar voor de landbouwgebieden, die dit het hardste nodig hebben.
- 2 Water vasthouden kan door de introductie van een meer natuurlijk, flexibel peilbeheer. Bij de ontwikkeling van nieuwe stedelijke gebieden

watersysteem steden op orde brengen, extra waterberging koppelen aan ruimtelijke kwaliteit (waterpleinen)

vaargebied voor bewoners HLMR, waterwonen

kringloop glastuinbouw/woningen water, riool, energie kan geld opleveren

kan dit het eenvoudigste gerealiseerd worden. De principes voor slimme combinaties van water en wonen/werken, die bedacht zijn voor de westflank, zijn bruikbaar voor de nieuwe woon- en werkontwikkelingen.

- 3 In de bestaande stedelijke gebieden kan bij herstructurerings - bijvoorbeeld bij de vervanging van het riool - het huidige systeem worden aangepast.
- 4 Zowel in bestaande gebieden als in toekomstige uitbreidingen kan gezocht worden naar functiecombinaties met water. Bijvoorbeeld:
 - woningen op/aan het water;
 - speelpleinen met tijdelijke waterberging
 - bedrijventerreinen met waterrecreatie of waterzuivering.
- 5 In de bebouwde gebieden bieden duurzame watersystemen veel kansen om de kwaliteit en uitstraling van de woon- en werkomgeving te vergroten.
- 6 Beschouw (afval)water ook als potentiële energiebron en als onderdeel van een kringloop. Een voorbeeld hiervan is de koppeling van kassen

met woningen. De warmte van de kas wordt gebruikt om de woningen te verwarmen, terwijl het afvalwater van de woningen in de kassen gebruikt wordt als gietwater en bron van nutriënten.

- 7 Bij de situering van nieuwe functies moet rekening gehouden worden met de ondergrond. De Haarlemmermeer kent vele lokale verschillen die van invloed zijn op de waterhuishouding. Voorkom een tweede Getsewoud.

Aanbevelingen vervolg

Richting het planproces worden de volgende aanbevelingen gedaan:

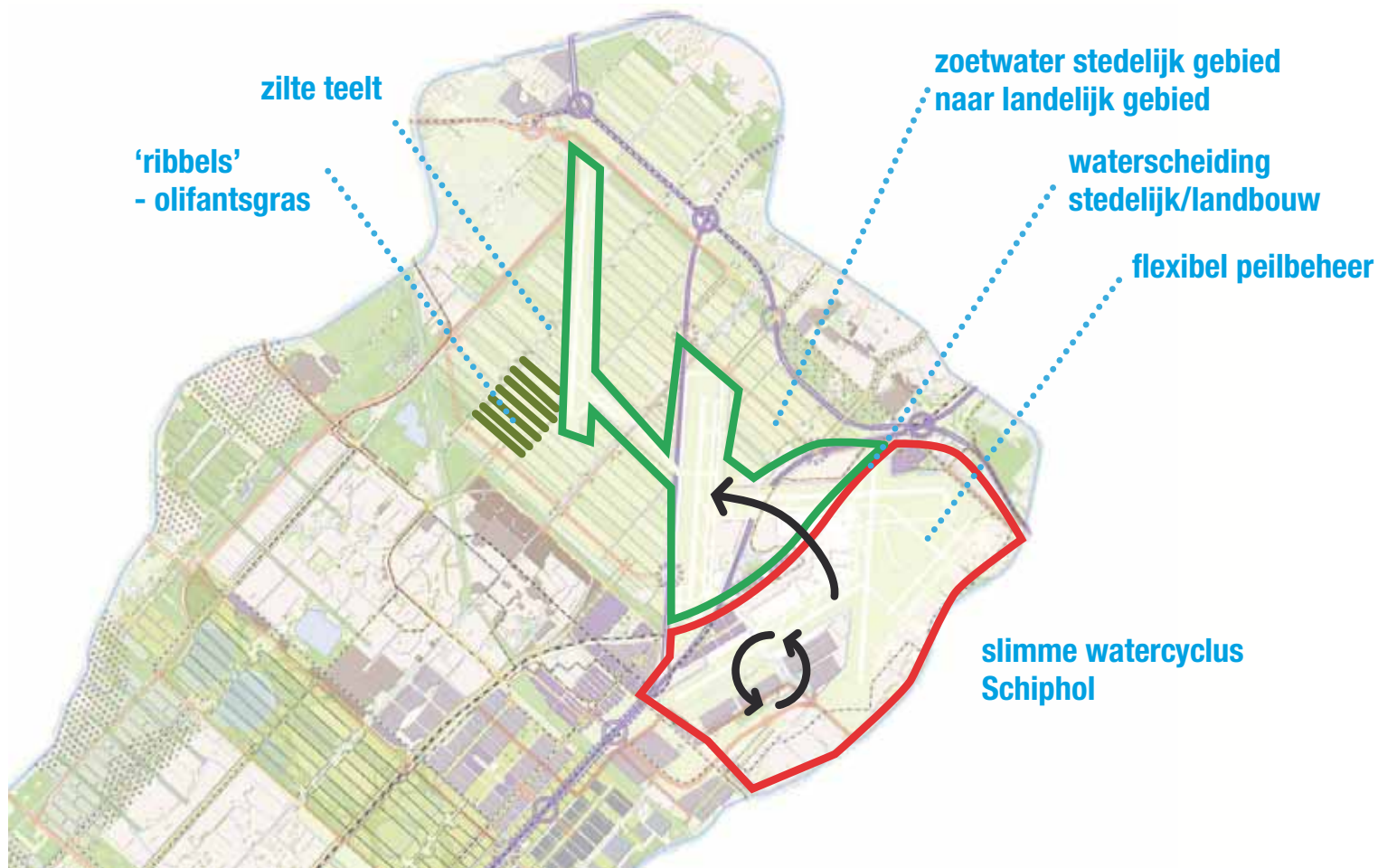
- 1 Neem de wateropgave vroegtijdig mee in de planprocessen. Water kan ingezet worden om de ruimtelijke kwaliteit van de Haarlemmermeerpolder te verbeteren. De beleving van water biedt meerwaarde aan de woningen. Benut deze kansen.
- 2 De Haarlemmermeer kan door sterk in te zetten op water een eigen geluid laten horen qua duurzaamheid.
- 3 Beschouw water ook als energiebron. Afvalwater is een potentiële

grondstof voor energie en andere waardevolle stoffen. Water is dus ook een mogelijkheid om geld mee te verdienen.

- 4 Schoon water wordt in de toekomst geld waard. Beschouw de wateropgave niet alleen als kostenpost, maar denk ook aan manieren om het in de markt te zetten. Bijvoorbeeld richting de glastuinbouw.

Deelnemers

Jarno Deen (voorzitter) - Hoogheemraadschap van Rijnland; Jolande de Schiffart (verslag) - Gemeente Haarlemmermeer; Denise Abbas - Raadslid D66 Haarlemmermeer; Richard van Beek - Gemeente Haarlemmermeer; Bart den Boer - Hoogheemraadschap van Rijnland; Nienke Bouma - Gemeente Haarlemmermeer; Anneke Houdijk - Provincie Noord-Holland; Herman Gerritsen - Gemeente Haarlemmermeer; Inge de Kort - Ministerie van Financiën / RVOB; Brendo Meulman - Landuistrie Sneek BV; Rob Speets - Royal Haskoning; Rogier Sterk - Aqua Terra Nova; Jasper Tamboer - Hoogheemraadschap van Rijnland.

Schiphol beslaat met 2800 hectare, zo'n 15% van de oppervlakte van de Haarlemmermeer. Het gebied kan een belangrijke bijdrage leveren aan de duurzaamheid en zelfvoorzienendheid van de polder. Maar het is een complexe opgave: door gladheidsbestrijding komen er veel chemicaliën in het oppervlakte water; het watersysteem ligt grotendeels in een ondergronds buizensysteem; op open, waterrijke gebieden komen ganzen en andere vogels af die tot problemen met het vliegverkeer leiden. Hoe pakken we dit aan?

Deelnemers

Bert Uitterhoeve (voorzitter) - *Gemeente Haarlemmermeer*; René Blom (verslag) - *Gemeente Haarlemmermeer*; Arjo van Bezooijen - *Raadslid CU-SGP Haarlemmermeer*; Jaap van Bezooijen - *APPM Management Consultants*; Jelmer Biesma - *Hoogheemraadschap van Rijnland*; Steven de Boer - *DHV*; Nanko Dolman - *Royal Haskoning*; Wim van der Lee - *Gemeente Haarlemmermeer*; Dirk Sijmons - *H+N+S Landschapsarchitecten*; Bert Slotboom - *Raadslid VVD Haarlemmermeer*; Bart Straver - *Amsterdam Airport Schiphol*.

Huidige situatie

Het watersysteem van Schiphol bestaat uit twee delen, die van elkaar gescheiden zijn door het spoor en een tunnelbak: Schiphol Stad en Schiphol Land. Land betreft het westelijk deel, is voornamelijk grasland en sluit aan op de landbouwpolder. Het oosterlijk deel is voornamelijk verhard en stedelijk. De twee deelgebieden kennen hun eigen problematiek en mogelijke oplossingen daarvoor:

Problematiek Schiphol Stad

- 1 De waterkwaliteit staat hier onder druk door restanten glycol en zouten na de-icing van vliegtuigen en gladheidsbestrijding. Ook bij calamiteiten kan de bodem vervuild raken.
- 2 Door de grote oppervlakten verharding en de kleine hoeveelheid oppervlaktewater is er groot risico op wateroverlast.

Problematiek Schiphol Land

- 3 Vogel aantrekkende werking door grote wateroppervlakken en natuur
- 4 Zilte wellen in de sloten. Landbouw steunt vooral op de zoetwaterlens die van nature in de bodem zit (er wordt relatief weinig gesproeid). Inlaat bij Schiphol dient ter verdunning van polderwater zodat na uitslaan op de boezem bij Lijnden achterliggende veenweide gebieden geen zoutschade oplopen.

Oplossingsrichtingen

Schiphol Stad

- 1 Het de-icing probleem zal Schiphol dit jaar onder controle krijgen. Het glycol wordt afgebroken door algen. Dit levert biomassa op, dat gebruikt kan worden als brandstof of veevoer.
- 2 Is het water dat wegstroomt bij gladheidsbestrijding ook te zuiveren in de algenkweek?
- 3 Mogelijk is ook het zilte water te gebruiken voor algenkweek (het zoutprobleem wordt hiermee niet opgelost).
- 4 De Waterbank (bestaat al): een soort rekening-courant waarin Schiphol hectares verhard en onverhard en waterberging overzichtelijk in beeld heeft gebracht en kan bijhouden in hoeverre Schiphol voldoet aan de gestelde normen.
- 5 In het beperkte oppervlaktewater kan de fluctuatie nog iets groter voor meer piekberging. Dit is nu 60 cm, wordt 80 cm.

6 Meer ruimte voor seizoens- en piekberging kan gevonden worden onder verharde oppervlakken (parkeerterreinen, wegen, daken) in zandlichamen, kratten of andere kunstwerken. Het banenstelsel leent zich hier overigens niet voor.

7 Schiphol onderzoekt of uit toiletwater energie, grondstoffen (o.a. fosfaten voor kunstmest) en schoon water kan worden teruggewonnen. ("Schiphol schoonwater producent"). Met ruim 40 miljoen bezoekers per jaar is dit een grote potentie.

Schiphol Land

- 8 Wateroverlast stedelijk deel afvangen door piekberging op maaiveld, wellicht in rabattenbossen.
- 9 Scheiden zoet en zilt water.
- 10 Algenkweek en biodieselproductie met zilt water uit de sloten.
- 11 Ruimte voor biomassateelt.
- 12 Combi zoeken met landbouw.
- 13 In een zone van 6/13 km rond Schiphol zijn er weinig mogelijkheden voor natte natuur omdat hier vogels op afkomen. Langgras beheer is een alternatief. Hier komen geen vogels op af en het is wel aantrekkelijk voor amfibieën en insecten.
- 14 Langgras beheer: Lang gras geeft bijzondere natuur (amfibieën en insecten) die echter alleen gedijt in afwezigheid van mensen, en geen aantrekkende werking voor vogels heeft.

Aanbevelingen vervolg

- 1 Zoek naar kansen voor samenwerking tussen Schiphol, gemeente en agrariërs. Bijvoorbeeld voor de toepassing van de Waterbank.
- 2 Schiphol is een potentiële zoetwaterbron voor de Haarlemmermeer.
- 3 Schiphol heeft een grote innovatiekracht. Laat deze stuwend zijn voor de Haarlemmermeer.

DEBAT

Stevige inzet op water

Uit alle discussies werd duidelijk: er ligt een grote wateropgave die iedereen in de polder aangaat. Het afsluitend debat was een oproep om stevig in te zetten op een beter, duurzaam watersysteem. De Haarlemmermeer kan en moet voortrekker zijn op dit gebied. De huidige normen zijn te laag, de polder moet de lat hoger leggen. Steeds kwam terug: de hoge inzet biedt veel kansen voor de polder én de regio. De discussies gingen vooral over hoe de wateropgave concreet gemaakt moet worden en wie daar de voortrekkers rol bij heeft.

Een belangrijk punt is dat de ondergrond de basis moet zijn voor waterontwikkelingen. Hier bovenop liggen de gebruiksfuncties van het landschap. Het watersysteem moet afgestemd worden op deze functies. Schiphol, de steden, natuur en landbouw vragen ieder een eigen waterkwantiteit en -kwaliteit. Door de behoeftes helder te krijgen, kan watergebruik een stuk effectiever.

Het systeem van de Haarlemmermeer is complex en zeer gelaagd. Om de ambities te kunnen operationaliseren

moet de komende periode veel energie gestoken worden in kennisontwikkeling van het huidige bodem- en water-systeem. Middels onderzoek, monitoring, en met name ook door praktijktesten kan de wateropgave beter worden gekwantificeerd en kan grip ontstaan op de werking en effectiviteit van de mogelijke ingrepen. Ideeën moeten eerst op kleine schaal getest worden, voordat ze op grote schaal toegepast worden. Hiervoor kan aangehaakt worden bij verschillende ondernemers en partijen die al initiatieven ontplooiën, zoals bijvoorbeeld de Buurderij.

De kansen voor water kunnen op een hoger plan komen door een 'Deltacommissie voor de polder' op te zetten. Deze kan bestaande budgetten koppelen aan (de uitrol van) de lopende initiatieven en opzet van nieuwe waterprojecten. Gezegd is: benut de 50 miljoen euro uit de Nota Ruimte voor water in de Westflankontwikkeling. Laat dit budget niet lopen. Maar ook: in 2014 heeft de Deltacommissie geld beschikbaar voor innovatieve zoetwaterprojecten. Daar moeten we klaar voor staan!

De waterpioniers van de Haarlemmermeer

De Buurderij:

Watervolgende landbouw met recreatie, natuur en kleinschalige woningbouw.

Proefproject woonplas:

Een kleine opgelegde waterbergingsplas bij Lisserbroek waaraan gewoond kan worden.

PrimaAviera:

Nieuw glastuinbouwgebied met een gesloten waterkringloop.

Proefproject zilte teelten:

Boeren en onderzoekers telen en testen in het veld gewassen voor de zilte deelgebieden van de polder.

Waterbank:

Monitoringssysteem van de hoeveelheid oppervlaktewater: als er ergens water verdwijnt of gebied verhard wordt, elders water toevoegen.

Waterplanner:

Instrument om in te zetten voor minder droogteschade en lager zoetwatergebruik in de landbouw.

AANBEVELINGEN DEBAT

- 1 Het watersysteem van de Haarlemmermeer is complex: leer de werking heel goed kennen door monitoring, onderzoek én praktijktesten.**
- 2 Beschrijf de wateropgave niet globaal, maar kwantificeer deze en leg daarmee het ambitieniveau vast.**
- 3 Verbindt de wateropgave aan andere functies en ontwikkelingen in de polder. Water, landbouw, natuur en recreatie, Schiphol en de stedelijke gebieden kunnen veel voor elkaar betekenen.**
- 4 Water kan een belangrijk onderdeel worden van het 'polderraamwerk', een ruimtelijk raamwerk dat de stedelijke ontwikkelingen draagt.**
- 5 De wateropgave is een gebiedsontwikkelingsopgave. Zoek de partijen die iets moeten, kunnen en willen.**
- 6 Boeren, onderzoekers, overheden, schiphol moeten samenwerken en kennis delen.**
- 7 Geef de ontwikkeling van oplossingen tijd! Tijd voor kennisontwikkeling, bewustwording en afstemming op de klimaatontwikkeling**
- 8 Ondersteun de waterpioniers en proeftuinen. De ontwikkeling van een duurzaam watersysteem begint hier.**

Colofon

Het watercongres is georganiseerd door de Gemeente Haarlemmermeer en het Hoogheemraadschap van Rijnland, in het kader van de Structuurvisie Haarlemmermeer 2030.

Opzet & organisatie van de dag

Jandirk Hoekstra (dagvoorzitter) - H+N+S landschapsarchitecten
Rachel Morssink, Brigitte Grossauer - Gemeente Haarlemmermeer
Ruut van Paridon, Karen de Groot, Rens Wijnaker - van Paridon x de Groot landschapsarchitecten

Verslag

Van Paridon x De Groot landschapsarchitecten
Gemeente Haarlemmermeer

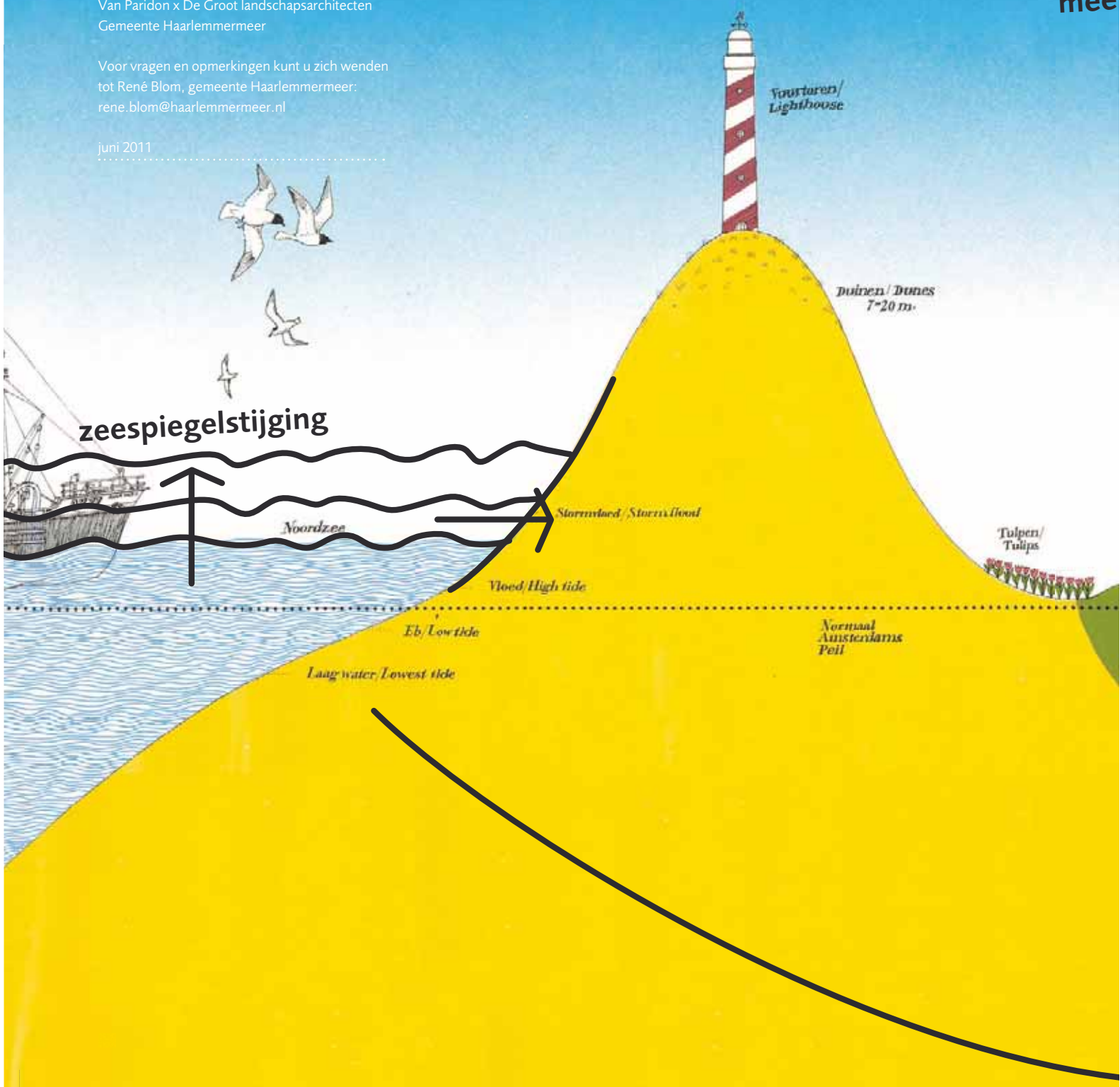
Voor vragen en opmerkingen kunt u zich wenden tot René Blom, gemeente Haarlemmermeer:
rene.blom@haarlemmermeer.nl

juni 2011

Hoogheemraadschap van
Rijnland

HLMR
MEER
ONTWIKKELEN

Uitgave

Gemeente Haarlemmermeer
Postbus 250, 2130 AG Hoofddorp
Tel.: 0900 - 1852
www.haarlemmermeer.nl/structuurvisie
structuurvisie@haarlemmermeer.nl

Fotografie

Gemeente Haarlemmermeer

Vormgeving

FUNCKE Communications & Design

Overzicht wijzigingen Ontwerp Structuurvisie Haarlemmermeer 2030

In rood staat aangegeven de te schrappen tekst

In blauw de toe te voegen tekst (natuurlijk gewoon in de letterkleur van de Structuurvisie)

Omslag: **Ontwerp** schrappen

Omslag: **maart 2012** vervangen door **juli 2012**

Onderschrift van even pagina's: **Ontwerp** schrappen

Pag. 2, aangepaste kaart invoeren:

aanpassingen bebouwingsvlakken bij SEIN en Hoofddorp Noord en aanpassing Gepland groen boven SEIN;

bij legenda toevoegen + **reserveringen** bij Autowegen nationaal;

bij legenda de symbolen (wit-zwart geblokt en geel-zwart geblokt) omdraaien bij : Spoorlijnen + reserveringen en Huidige HOV lijnvoering + reservering.

Pag.3, 1^e kolom midden:

Het Ontwerp gaat over belangrijke....

Vervangen door:

De structuurvisie gaat over belangrijke...

Pag. 5, 3^e regel:

...bij het opstellen van de ontwerp Structuurvisie,...

Vervangen door:

...bij het opstellen van de Structuurvisie,...

Pag. 17, 1^e kolom, aan het einde van 1.3 toevoegen:

Historie woningbouw Haarlemmermeer in relatie tot luchtvaartontwikkeling

Het ministerie van VROM heeft in november 2004 de provincies Noord- en Zuid-Holland een opdracht verstrekt op grond van de Nota Ruimte voor het maken van een gebiedsuitwerking voor het gebied Haarlemmermeer en de noordelijke Bollenstreek. De gebiedsuitwerking moet primair helderheid scheppen over mogelijke uitleglocaties voor 10.000 á 20.000 woningen in de periode tussen 2010 en 2030 binnen het plangebied. Deze Nota Ruimte heeft beperkingen opgelegd voor uitleglocaties rond Schiphol. In uitleggebieden die binnen de 20Ke contour liggen mag, buiten de in de verstedelijkingsafspraken vastgelegde locaties (Vinex en Vinac 2010), geen woningbouw plaatsvinden.

Behalve de 20 Ke contour waren in de Nota Ruimte in de vorm van cirkels nog drie uitsluitingsgebieden voor grootschalige woningbouw aangegeven, waaronder het gebied Hoofddorp West. Nadat de partijen van de gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek hadden aangegeven dat de opdracht alleen succesvol kon worden afgerond wanneer Hoofddorp West werd vrijgegeven heeft in maart 2006 minister Dekker (VROM) bekend gemaakt dat de bouw van Hoofddorp West kan doorgaan en dat de eerdere beperking uit de Nota Ruimte wordt opgeheven. De gebiedsuitwerking Haarlemmermeer Bollenstreek is vervolgens eind juni 2006 aan de minister overhandigd. De Westflank Haarlemmermeer is vervolgens in 2007 benoemd als urgentieproject Randstad (UPR) en de daarop volgende jaren door rijk en regio samen uitgewerkt.

In het advies van de Alderstafel (oktober 2008) over de toekomst van Schiphol en de regio voor de middellange termijn (tot en met 2020) is de afspraak inzake Hoofddorp West nog eens bevestigd en is aangegeven dat wat betreft de realisatie van de bouwlocatie Hoofddorp-West de conclusie is dat dit

door kan gaan, aangezien de locatie volgens het kabinetsstandpunt Schiphol buiten het beperkingengebied blijft en er sprake is van noch een nieuwe route noch een nieuwe baan.

In de Nota Ruimte is aangegeven dat het rijk in het kader van verstedelijking herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik stimuleert. Vanuit deze motivatie is aangegeven dat herstructurering en intensivering in bestaand bebouwd gebied nu en in de toekomst wel mogelijk zijn. Onder bestaand bebouwd gebied wordt verstaan het bebouwde gebied zoals vastgelegd in de streekplannen Noord-Holland-Zuid van 17 februari 2003, Zuid-Holland-West van 19 februari 2003 en Zuid-Holland-Oost van 12 november 2003.

Dit bestaand bebouwd gebied is in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 nogmaals bekrachtigd.

Alle in ontwikkeling zijnde woningbouwlocaties en de potentiële locaties (buiten de Westelijke Haarlemmermeer) zoals aangegeven in de ontwerp structuurvisie Haarlemmermeer en de voorontwerp deelstructuurvisie Hoofddorp liggen binnen dit bestaand bebouwd gebied.

Het belang dat het rijk hecht aan herstructurering, transformatie en zorgvuldig ruimtegebruik is in de SVIR nogmaals bevestigd door het opnemen van de ladder voor duurzame verstedelijking.

Pag. 34, 1^e kolom, 1^e alinea, bovenaan: aan het eind van het stukje over *Windenergie* toevoegen:
Bij de uitwerking hiervan wordt rekening gehouden met de LIB contouren.

Pag. 56, Aangepaste kaart invoegen en titel afbeelding wijzigen in:
Schetsmatige weergave van de grootschalige ontwikkelingen in Haarlemmermeer.

Pag. 59, 1^e kolom tekst over Opbarstingsgevaar:

... Daar waar het mogelijk is om breder water te graven, bijvoorbeeld in Park21, maken we van deze mogelijkheid gebruik.

Vervangen door:

... Daar waar het mogelijk is om breder water te graven (zie kaart Opbarstingsgevaar) maken we van deze mogelijkheid gebruik. toevoegen.

Pag. 60, 1^e kolom, 1^e bullit:

.....en het afvoeren van water **alleen in uitzonderlijke gevallen nodig is.**

Vervangen door:

..... en het afvoeren van water **zoveel mogelijk beperkt wordt.** toevoegen.

Pag. 60 1^e kolom, 2^e bullit:

Zorg dat de waterkringloop in Haarlemmermeerzoveel mogelijk wordt gesloten. Er dient een robuust en duurzaam watersysteem te komen dat wateroverlast tegengaat en voorziet in voldoende water in droge tijden. Dit vraagt een aanzienlijke aanpassing van het huidige watersysteem en zal – op termijn – transformatie van de agrarische sector in Haarlemmermeer noodzakelijk maken. De overgang naar een gesloten watersysteem dient in drie stappen gemaakt te worden.

In eerste instantie moet het systeem *klimaatbestendig* worden: droge voeten met voldoende ruimte voor meer neerslag en voor de compensatie van de toename van verharde oppervlakte.

Vervolgens moet gewerkt worden aan de *duurzaamheid* van het watersysteem. Voor een goede waterkwaliteit zal de voedselrijkdom moeten worden geaccepteerd of beperkt door peilverhoging en het accepteren van verzilting. De laatste stap is het *zelfvoorzienend* maken van het systeem: de inlaat beperken en het water opvangen, bergen en zuiveren in gesloten circuits.

Vervangen door:

Streef naar een robuust en duurzaam watersysteem dat wateroverlast tegengaat en voorziet in voldoende zoet water in droge tijden. Dit vraagt een aanzienlijke aanpassing van het huidige

watersysteem en zal – op termijn – transformatie van de agrarische sector in Haarlemmermeer mogelijk noodzakelijk maken. Het gaat om de overgang naar een gesloten watersysteem die in drie stappen gemaakt kan worden.

In eerste instantie moet het systeem klimaatbestendig worden: droge voeten met voldoende ruimte voor meer neerslag en voor de compensatie van de toename van verharde oppervlakte. Vervolgens werken aan de duurzaamheid van het watersysteem, waarbij de voedselrijkdom en verzilting of moeten worden geaccepteerd of beperkt door peilverhoging. De laatste stap is het zelfvoorzienend maken van het systeem: de inlaat beperken en het water zoveel mogelijk opvangen, bergen en zuiveren in gesloten circuits.

Pag. 60 2^e kolom, maatregelen 1^e bullit:

Behoud een vast peil en een eigen watersysteem in twee agrarisch kerngebieden: in het noordwesten en het zuiden blijft hiermee voorlopig ruimte voor traditionele agrarische activiteiten.

Vervangen door:

Behoud zo lang mogelijk een vast peil en een eigen watersysteem in agrarische gebieden: sorteer ook voor op aanpassing van het watersysteem in deze gebieden gegeven de te verwachten klimatologische veranderingen en veranderingen in de zoute kwel, waarbij op experimentbasis wordt onderzocht wat de mogelijkheden binnen de landbouw zijn (t.a.v. o.a. flexibel peil, efficiënter waterbeheer en andere teelten).

Pag. 65 1^e kolom, 2^e alinea:

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) produceren een vrijwel constante stroom zoet water, die nu direct op de ringvaart wordt gespuid. Dit water wordt dus eigenlijk verspild.

Vervangen door:

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) produceren een vrijwel constante stroom zoet water, die nu direct op de ringvaart wordt gespuid. Dit water kan beter eerst binnen de polder worden benut.

Pag. 66, 2^e kolom, 2^e bullit:

Ruimtelijke inpassing van binnenstedelijke waterberging. Ook in de bebouwde omgeving zal de wateropgave leiden tot ruimtelijke veranderingen. Schoon hemelwater mag straks immers niet langer via het riool of via sloten en tochten worden afgevoerd. Het afkoppelen en vasthouden van hemelwater vraagt ruimte en inventiviteit om er een meerwaarde mee te creëren.

Vervangen door:

Ruimtelijke inpassing van binnenstedelijke waterberging. Ook in de bebouwde omgeving zal de wateropgave leiden tot ruimtelijke veranderingen. Schoon hemelwater mag straks steeds minder via het riool of via sloten en tochten worden afgevoerd. Het afkoppelen en vasthouden van hemelwater vraagt ruimte en inventiviteit om er een meerwaarde mee te creëren.

Pag 73, 1e kolom na 1e alinea toevoegen:

Binnenvaart

De Ringvaart biedt mogelijkheden voor de binnenvaart. Hierbij heeft de westelijke Ringvaart de CEMT (Conférence Européenne des Ministres de Transport) klasse II, geschikt voor schepen van 400 à 600 ton en de oostelijke Ringvaart CEMT klasse III, geschikt voor schepen van 650 à 1000 ton.

Pag. 74: aangepaste kaart invoegen.

aanpassingen: bebouwingsvlakken bij SEIN en Hoofddorp Noord bij legenda toevoegen: + reserveringen bij Autowegen nationaal).

bij legenda de symbolen (wit-zwart geblokt en geel-zwart geblokt) omdraaien bij : Spoorlijnen + reserveringen en Huidige HOV lijnvoering + reservering.

Pag.131: aangepaste kaartje invoegen (kaartje vereenvoudigd)

Titel kaartje:

Landbouwkerngebieden en transformatiegebieden in de Haarlemmermeer

Vervangen door:

Agrarische kerngebieden en transformatiegebieden in Haarlemmermeer

Legenda:

Landbouwkerngebieden vervangen door **Agrarische kerngebieden**

Proeftuinen lb/wb/recr/nat schrappen

Herstructurering schrappen

Glastuinbouwgebied PrimaViera schrappen

Polderzoom en eilanden in de polder vervangen dor **Veeteeltgebieden**

Zilte deelgebieden schrappen

Zoekgebied windmolens schrappen

Pag. 138: 2 aangepaste kaarten invoegen:

Platform Bedrijven en kantoren (Plabeka) en Transformatiegebieden

Bovenaan de pagina duidelijker maken welke legenda bij welke kaart hoort, door de legenda's een naam te geven en op volgorde te zetten:

- 2^e legenda hoort bij de eerste kaart, kopje is **REVS**
deels kantoor/deels bedrijventerrein uit de legenda halen
- 1^e legenda hoort bij 3^e kaart, kopje is **Plabeka**
Bedrijventerreinen 2040 aanpassen in **bedrijventerreinen na 2040**
Bedrijventerreinen 2010 aanpassen in **bedrijventerreinen 2010-2040**
Bedrijven naar wonen en kantoren naar wonen verwijderen uit de legenda
Kantoren 2040 aanpassen in **kantoren na 2040**
Kantoren 2010 aanpassen in **kantoren 2010-2040**
- 5^e legenda hoort bij 2^e kaart, kopje is **ACT & OLV**
- 3^e en 4^e legenda horen bij kaart 4, kopje is **Transformatiegebieden**

Pag.139: 1^e kolom voor Aanpak leegstand kantoren invoegen:

Plabeka en REVS

In 2007 is reeds een belangrijke stap gezet om de planning van de werklocaties zowel op Metropoolniveau als voor Haarlemmermeer beter op de vraag af te stemmen. De regio was hiermee een voorloper binnen Nederland. In een Uitvoeringsstrategie bedrijven en kantoren Metropoolregio Amsterdam van het Platform bedrijven en kantoren (Plabeka I) werd een fasering van nieuwe werklocaties vastgesteld. Deze fasering is weer overgenomen in de Ruimtelijke Economische Visie Schiphol 2009-2030, die op 11 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. In maart 2012 heeft het Bestuursforum Schiphol de *Ontwikkelingsstrategie REVS* (Ruimtelijk Economische Visie Schipholregio) vastgesteld. De Ontwikkelingsstrategie REVS is een programma voor de ontwikkeling van internationaal georiënteerde bedrijfs- en kantoorlocaties in de REVS periode 2010-2030, met een accent op de periode 2010-2020.

Pag. 144: aangepast kaart invoegen (aanpassingen in ondergrond: bebouwingsvlakken SEIN en Hoofddorp Noord).

Pag, 147, 1^e kolom onderaan:

In de Ontwerp Structuurvisie wordt voor de korte termijn.....

Vervangen door:

In deze Structuurvisie wordt voor de korte termijn.....

Pag. 149 , 1^e kolom, bij ruimtelijke kwaliteit, de volgende bullit toevoegen:

- Vroegtijdige en deugdelijke informatieverstrekking aan inwoners van de Schipholregio over de ontwikkeling van de luchthaven in zijn algemeenheid en de geluidsbelasting in het bijzonder.

Pag. 161, 1e kolom onderaan:

Deze mogelijkheid wordt onderzocht.

Vervangen door:

Deze mogelijkheid wordt samen met andere tracé's onderzocht.

Pag. 164:

1e kolom bij OLV na wat de verkeersveiligheid vergroot toevoegen:

Middels OLV Greenport zal ook een verbinding met de Greenport worden gemaakt.

Onderaan OLV:

...zodat het knooppunt ter hoogte van A4 Zone West alleen gebruikt kan worden voor de OLV.

Vervangen door:

...zodat het knooppunt ter hoogte van A4 Zone West alleen gebruikt kan worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaViera.

1^e kolom bij Aansluiting Nieuwe Bennebroekerweg op A4:

...dit knooppunt alleen nog maar gebruikt zal worden voor de OLV,...

Vervangen door:

...dit knooppunt alleen nog maar gebruikt zal worden voor de ontsluiting van de werklocaties A4 Zone West en PrimaViera,....

En:

... waar ook langzaam en agrarisch verkeer en bussen gebruik van moeten maken.

Vervangen door:

... waar ook langzaam en agrarisch verkeer gebruik van moeten maken en waar rekening gehouden moet worden met een HOV verbinding.

2^e kolom bij Parallelstructuur Rijnlanderweg:

...en als recreatieve verbinding dienst gaat doen.

Vervangen door:

...en ook als recreatieve verbinding dienst gaat doen.

2^e kolom

Hov Hoofddorp-Zuid

De hov-verbinding Hoofddorp-Zuid die wordt aangelegd bij de woningbouw in Hoofddorp-Zuid, kan bij ontwikkeling van bedrijventerrein A4 Zone West over dit bedrijventerrein worden doorgetrokken.

Dit maakt de ontwikkeling van een knooppunt ter hoogte van de Tradeboulevard mogelijk.

Vervangen door:

Hov Amsterdam Connecting Trade (ACT)

De ontwikkeling van het toekomstige bedrijventerrein ACT vereist ook een HOV-verbinding. Het gaat om een tracé dat gecombineerd kan worden met de nog aan te leggen Tradeboulevard, parallel aan de Rijnlanderweg. HOV ACT sluit aan het ene uiteinde aan op het kerntraject van de Zuidtangent bij

Station Hoofddorp en aan het andere uiteinde op het tracé van HOV Hoofddorp Zuidrand. De HOV-route van en naar de Zuidrand verplaatst zich dan van de Spoorlaan naar het HOV-tracé door ACT.

Pag. 166, 2e kolom bij *Park 21* na en de Bollenstreek toevoegen:

Bij de beoogde recreatieplassen in Park21 is een toets uitgevoerd naar vogelaantrekkende werking.

Pag 167, aangepast kaartje invoegen (bebouwing Hoofddorp Noord)

Pag. 169, 1e kolom bij **6.6 Het Westen na**worden meegenomen en versterkt toevoegen:

Het zoekgebied voor wonen, water en groen strekt zich uit over de bedrijfsbebouwing van Cruquius. Voor de zware bedrijfsbebouwing bij Cruquius gaan wij vooralsnog uitgaan van een bedrijfsbestemming. Op langere termijn zijn wij voorstander voor een omzetting van dit gebied naar een woonfunctie.

Pag. 172, 1^e kolom onderaan:

...van private partners, zoals Schiphol, woningcorporaties en ondernemers in de metropoolregio Amsterdam.

Vervangen door:

...van private partners, zoals Schiphol, SADC, woningcorporaties en ondernemers in de metropoolregio Amsterdam.